

พระไตรปิฎกภาษาไทย

ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชุดทบทวนกาย เล่มที่ ๒๖

ปรับปรุงใหม่

ขุททกนิกาย เล่มที่ ๒๖
ขอนอบน้อมพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น

๑. อิตถีวิมาน

๑. ปฐวรรค

หมวดว่าด้วยตั้ง

๑. ปฐมปฐวิมาน ๑
ว่าด้วยวิมานตั้ง เรื่องที่ ๑

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑] เทพธิดาผู้ประดับองค์ ทรงมาลัย ทรงภูษาสวยงาม
วิมานตั้งทองคำของเธอช่างโอ้อ่า

ล่องลอยไปในที่ต่าง ๆ ได้รวดเร็วสมใจปรารถนา
เธอเปล่งรัศมีสว่างไสว ดังสายฟ้าแลบออกจากกลีบเมฆ

[๒] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโรคะ๒ทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดแก่เธอ

[๓] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๔] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๕] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

ได้ถวายตั้ง๑ แต่บรรดาภิกษุผู้เพิงมาถึง

ได้กราบไหว้ ประคองอัญชลี

และถวายทานตามกำลังทรัพย์

[๖] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้

และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๗] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ปฐมปีฐวิมานที่ ๑ จบ

๒. ทุตยปีฐวิมาน

ว่าด้วยวิมานตั้ง เรื่องที่ ๒

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๘] เทพธิดาผู้ประดับองค์ ทรงมาลัย ทรงภูษาสวยงาม
วิมานตั้งแก้วไพฑูรย์ของเธอช่างโอ้อ่า

ล่องลอยไปในที่ต่าง ๆ ได้รวดเร็วสมใจปรารถนา

เธอเปล่งรัศมีสว่างไสวตั้งสายฟ้าแลบออกจากกลีบเมฆ

[๙] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๐] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๑๒] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

ได้ถวายตั้งแต่บรรดาภิกษุผู้เพ่งมาถึง ได้กราบไหว้

ประคองอัญชลีและถวายทานตามกำลังทรัพย์

[๑๓] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๑๔] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ทุตยปีฐวิมานที่ ๒ จบ

๓. ตติยปีฐวิมาน

ว่าด้วยวิมานตั้ง เรื่องที่ ๓

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๕] เทพธิดาผู้ประดับองค์ ทรงมาลัย ทรงภูษาสวยงาม

วิมานตั้งทองคำของเธอช่างโอ้อ่า
ล่องลอยไปในที่ต่าง ๆ ได้รวดเร็วสมใจปรารถนา
เธอเปล่งรัศมีสว่างไสว ดังสายฟ้าแลบออกจากกลีบเมฆ
[๑๖] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ
[๑๗] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๑๘] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า
[๑๙] ดิฉันมีอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้
เพราะผลกรรมน้อยนิดของดิฉัน
ชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์
อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก
[๒๐] ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสประดุจจุล็ด
มีใจผ่องใสไม่มัวหมอง๒
เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายตั้งแต่ท่าน
ด้วยมือทั้งสองของตน
[๒๑] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๒๒] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ตติยปีฐวิมานที่ ๓ จบ

๔. จตุตถปีฐวิมาน

ว่าด้วยวิมานตั้ง เรื่องที่ ๔

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๒๓] เทพธิดาผู้ประดับองค์ ทรงมาลัย ทรงภูษาสวยงาม

วิมานดั่งแก้วไพฑูรย์ของเธอช่างโอ้อ่า
ล่องลอยไปในที่ต่าง ๆ ได้รวดเร็วสนใจปรารถนา
เธอเปล่งรัศมีสว่างไสว ดังสายฟ้าแลบออกจากกลีบเมฆ
[๒๔] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ
[๒๕] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๒๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า
[๒๗] ดิฉันมีอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้
เพราะผลกรรมน้อยนิดของดิฉัน
ชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์
อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก
[๒๘] ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสประดุจจตุลี
มีใจผ่องใสไม่มัวหมอง เลื่อมใสแล้ว
ได้ถวายตั้งแต่ท่านด้วยมือทั้งสองของตน
[๒๙] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๓๐] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
จตุตถปิฎกวิมานที่ ๔ จบ

๕. กุญชรวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีช้างเป็นพาหนะ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๓๑] เทพธิดาผู้มีดวงตาดงามคล้ายกลีบปทุม

ช้างพาหนะอันประเสริฐของเธอ

ประดับประดาด้วยแก้วนานาประการ
น่าพอใจ มีพลัง แคล้วคล่องว่องไว
ท่องเที่ยวไปในอากาศได้
[๓๒] กระพองมีสีคล้ายสีดอกปทุม
ประดับด้วยพวงดอกปทุมและพวงดอกอุบลทิพย์
งามรุ่งเรือง ตามตัวโปรยปรายด้วยเกสรปทุม
ประดับด้วยพวงปทุมทองอย่างสง่างาม
[๓๓] พญาช้างเยื้องย่างไปได้อย่างราบเรียบ
ไม่สิ้นสะเทือนตลอดทาง
ที่เรียงรายด้วยดอกปทุมทองขนาดใหญ่
มีกลีบปทุมประดับประดาอยู่
[๓๔] เมื่อพญาช้างเยื้องย่างไป
กระดิ่งทองคำก็ดังประสานเสียงนารินทร์มย์
กังวานไพเราะจับใจ
ฟังคล้ายกับเสียงดนตรีเครื่องห้า
[๓๕] เธอทรงภูษาสะอาดสะอ้าน ประดับองค์อยู่บนคอช้าง
มีผิวพรรณงามล้ำหมูนางอัปสรจำนวนมาก
[๓๖] นี่เป็นผลของท่าน ศิล หรือการกราบไหว้ของเธอ
อาตมาถามเธอแล้ว โปรดบอกผลกรรมนั้นเถิด
[๓๗] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า
[๓๘] ดิฉันได้เห็นพระเถระผู้สมบุรณด้วยคุณ๒
ผู้ได้ฌาน ยินดีในฌาน สงบ
จึงได้ถวายอาสนะที่ปูด้วยผ้า โปรยปรายดอกไม้ไว้
[๓๙] ยังมีดอกปทุมเหลืออยู่อีกครึ่งหนึ่ง
ดิฉันเลื่อมใสแล้วจึงโปรยกลีบปทุม
รอบ ๆ อาสนะด้วยมือของตน
[๔๐] ผลแห่งกุศลกรรมของดิฉันนั้นเป็นเช่นนี้
ดิฉันจึงเป็นที่สักการะ เคารพ นอบน้อม ของมวลเทพ
[๔๑] บุคคลผู้เลื่อมใส ถวายอาสนะ
แต่ผู้มีปกติประพฤติพรหมจรรย์
หลุดพ้นโดยชอบ สงบแล้ว
พึงบันเทิงใจเช่นเดียวกับดิฉัน

[๔๒] เพราะเหตุนั้นแล ท่านผู้มุงประโยชน์ตน
หวังผลมาก ควรถวายอาสนะ
แต่ท่านผู้ครองราชดิศสุดท้าย๑
กฤษณวิมานที่ ๕ จบ

๖. ปฐมनावวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีเรือเป็นพาหนะ เรื่องที่ ๑

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๔๓] เทพนารี เธอขึ้นอยู่บนเรือประทุนทอง
ล่องลอยเข้าสู่สระโบกขรณี เต็ดดอกปทุมอยู่

[๔๔] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจเกิดขึ้นแก่เธอ

[๔๕] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๔๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๔๗] ชาตีก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์

อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก

ได้เห็นภิกษุหลายรูปผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำ

จึงขมิขม้นถวายน้ำให้ท่านดื่ม

[๔๘] ผู้ใดแลขมิขม้นถวายน้ำให้ภิกษุหลายรูป

ผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำได้ดื่ม

แม่น้ำหลายสายมีกระแสน้ำใสเย็น

มากไปด้วยสวนไม้ดอก มีบัวขาวอยู่มากมาย ย่อมเกิดแก่ผู้

นั้น

[๔๙] วิมานนั้นมีแม่น้ำหลายสายไหลล้อมรอบอยู่ประจำ
สายน้ำมีทรายมูล มีกระแสน้ำใสเย็น

มีหมู่ไม้มะม่วง ไม้สาละ ไม้หมากหอม ไม้หว่า

ไม้ราชพฤกษ์และหมู่ไม้แคฝอย ผลิดอกออกผลสะพรั่ง

[๕๐] วิมานอันเลอเลิศมีภูมิภาคเช่นนั้น

เป็นส่วนประกอบงดงามเหลือเกิน
นี้เป็นผลของกรรมนั้นนั่นเอง
ผู้ทำบุญไว้แล้วย่อมได้วิมานเช่นนี้
[๕๑] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๕๒] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปฐมนาวาววิมานที่ ๖ จบ

๗. ทุตินาวาววิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีเรือเป็นพาหนะ เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๕๓] เทพนารี เธอขึ้นอยู่บนเรือประทุนทอง
ล่องลอยเข้าสู่สระโบกขรณี เต็ดดอกปทุมอยู่
[๕๔] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ
[๕๕] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๕๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า
[๕๗] ชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์
อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก
ได้เห็นภิกษุผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำ
จึงขมิขม้นถวายน้ำให้ท่านดื่ม
[๕๘] ผู้ใดแลขมิขม้นถวายน้ำ
ให้ภิกษุผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำได้ดื่ม
แม่น้ำหลายสายมีกระแสน้ำใสเย็น มากไปด้วยสวนไม้ดอก

มีบัวขาวอยู่มากมายย่อมเกิดแก่ผู้นั้น
[๕๙] วิมานนั้น มีน้ำหลายสายไหลล้อมรอบอยู่ประจำ
สายน้ำมีทรายมูล มีกระแสน้ำใสเย็น
มีหมู่ไม้มะม่วง ไม้สาละ ไม้หมากหอม ไม้หว่า
ไม้ราชพฤกษ์และหมู่ไม้แคฝอย ผลดอกออกผลสะพรั่ง
[๖๐] วิมานอันเลอเลิศมีภูมิภาคเช่นนั้น
เป็นส่วนประกอบงดงามเหลือเกิน
นี่เป็นผลของกรรมนั้นนั่นเอง
ผู้ทำบุญไว้แล้วย่อมได้วิมานเช่นนี้
[๖๑] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๖๒] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทุติยนาาววิมานที่ ๗ จบ

๘. ตติยนาาววิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีเรือเป็นพาหนะ เรื่องที่ ๓
(พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า)
[๖๓] เทพนารี เธอขึ้นอยู่บนเรือประทุนทอง
ล่องลอยเข้าสู่สระโบกขรณี เต็ดดอกปทุมอยู่
[๖๔] วิมานเรือนยอดของเธอ
จัดแบ่งไว้แต่ละส่วนอย่างเหมาะสม
ส่องสว่างรุ่งเรืองรอบทั้ง ๔ ทิศ
[๖๕] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ
[๖๖] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก ตถาคตขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๖๗] เทพธิดานั้นดีใจที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถาม
จึงทูลตอบปัญหาผลกรรม

ตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

[๖๘] ชาติก่อนหม่อมฉันเกิดเป็นมนุษย์

อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก

ได้เห็นภิกษุหลายรูปผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำ

จึงขมิขม้นถวายน้ำให้ท่านดื่ม

[๖๙] ผู้ใดแล ขมิขม้นถวายน้ำให้ภิกษุหลายรูป

ผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำได้ดื่ม

แม่น้ำหลายสายมีกระแสน้ำใสเย็น มากไปด้วยสวนไม้ดอก

มีบัวขาวอยู่มากมายย่อมเกิดแก่ผู้นั้น

[๗๐] วิมานนั้นมีแม่น้ำหลายสายไหลล้อมรอบอยู่ประจำ

สายน้ำมีทรายมูล มีกระแสน้ำใสเย็น

มีหมู่ไม้มะม่วง ไม้สาละ ไม้หมากหอม ไม้หว่า

ไม้ราชพฤกษ์และหมู่ไม้แคฝอย ผลิดอกออกผลสะพรั่ง

[๗๑] วิมานอันเลอเลิศ มีภูมิภาคเช่นนั้น

เป็นส่วนประกอบงดงามเหลือเกิน

นี้เป็นผลของกรรมนั้นนั่นเอง

ผู้ทำบุญไว้แล้วย่อมได้วิมานเช่นนี้

[๗๒] วิมานที่อยู่ของหม่อมฉันมีเรือนยอด

จัดแบ่งไว้แต่ละส่วนอย่างเหมาะสม

ส่องสว่างรุ่งเรืองรอบทั้ง ๔ ทิศ

[๗๓] เพราะบุญนั้นผิวพรรณหม่อมฉันจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่หม่อมฉันในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่หม่อมฉัน

[๗๔] ข้าแต่พระพุทธองค์ผู้ทรงอานุภาพมาก หม่อมฉันขอ

ราทูลว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

หม่อมฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

นี้เป็นผลของกรรมที่พระพุทธองค์ทรงเสวยน้ำ

ที่หม่อมฉันขมิขม้นถวายนั้น

ตติยานาวาวิมานที่ ๘ จบ

๙. ปทีปวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายประทีป
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๗๕] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

๑

[๗๖] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๗๗] เทพธิดา เพราะบุญอะไรเธอจึงมีรัศมีส่องไส

ไพโรจน์ล้ำเหล่าเทพทั้งมวล

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอวัยวะทุกส่วนส่องสว่างไปทั่วทุกทิศ

[๗๘] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๗๙] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๘๐] ชาตีก่อนดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหม่อมมนุษย์ใน

มนุษย์โลก

ถึงยามข้างแรมเดือนมืด ได้จุดประทีปถวาย

ในเวลาที่ต้องตามประทีป

[๘๑] ผู้ใดตามประทีปเป็นทานในเวลาที่ต้องตามประทีป

ในยามข้างแรมเดือนมืด

วิมานมีแสงโชติช่วง มากไปด้วยสวนไม้นดอก

มีบัวขาวอยู่มากมายย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น

[๘๒] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๘๓] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีรัศมีส่องไสไพโรจน์ล้ำกว่าเทพ

ทั้งมวล

เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีอวัยวะทุกส่วนสดใสสว่างไปทั่วทุก
ทิศ

[๘๔] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปีที่ปรินิพพานที่ ๙ จบ

๑๐. ดิลกทักขิณวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายเมล็ดงา
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๘๕] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๘๖] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๘๗] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๘๘] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๘๙] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ใน
มนุษยโลก

[๙๐] ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสประดุจธุลี
มีพระทัยผ่องใสไม่มัวหมอง

ถึงไม่ได้ตั้งใจแต่ก็เลื่อมใสแล้ว

ได้เบียดแทรกเข้าไปถวายเมล็ดงาเป็นทานแด่พระพุทธเจ้า
ผู้เป็นพระทักขิไณยบุคคลด้วยมือทั้งสองของตน

[๙๑] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๙๒] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ดิลกทักษิณวิมานที่ ๑๐ จบ

๑๑. ปฐมปติพพตาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ซื่อสัตย์ต่อสามี เรื่องที่ ๑
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๙๓] เหล่านกกระเรียน นกยูง หงส์
นกดุเหว่าดำและนกดุเหว่าขาว ล้วนเป็นทิพย์
ชุมนุมกันส่งเสียงไพเราะอยู่รอบวิมานนี้
ซึ่งดาราดาษด้วยบุปผชาติ นารี نرمย์ ช่างงามเหลือเกิน
ทั้งเทพบุตรและเทพธิดาเวียนกันมาชมไม่ขาดสาย

[๙๔] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก
เธอแสดงฤทธิ์ได้หลากหลาย อยู่ในวิมานนั้น
อนึ่ง เทพอัปสรเหล่านี้ก็ฟ้อนรำขับร้อง
ให้ความบันเทิงอยู่รอบ ๆ เธอ

[๙๕] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
จึงได้สำเร็จเป็นเทพธิดาผู้มีฤทธิ์

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๙๗] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นผู้ซื่อสัตย์ ไม่นอกใจสามี

คอยถนอมน้ำใจ เหมือนมารดาถนอมบุตร
ถึงแม้จะโกรธก็ไม่กล่าวคำหยาบคาย

[๙๘] ดำรงมั่นอยู่ในความสัตย์ ละเว้นการพูดเท็จ
ยินดีในการให้ทาน ขอบอุทิศตนช่วยเหลือผู้อื่น
มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำ

เป็นทานอย่างเหลือเฟือโดยเคารพ

[๙๙] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๑๐๐] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ดิฉันขอกราบเรียน
ว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอำนาจรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปฐมปติพพตาวิมานที่ ๑๑ จบ

๑๒. ทุตติยปติพพตาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ซื่อสัตย์ต่อสามี เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๐๑] เทพธิดาผู้มีอำนาจมาก

เธอสถิตอยู่ในวิมานนารีนรมย์

เสาทำด้วยแก้วไพฑูรย์อันนารีนรมย์

เปล่งแสงเรืองรอง งามผุดผ่อง

เธอแสดงฤทธิ์ได้หลากหลาย

เทพอัปสรเหล่านี้ก็ฟ้อนรำ ขับร้อง

และให้ความบันเทิงอยู่รอบ ๆ เธอ

[๑๐๒] เทพธิดาผู้มีอำนาจมาก

เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

จึงได้สำเร็จเป็นเทพธิดาผู้มีฤทธิ์ เพราะบุญอะไรจึงมี

อำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๓] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๔] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

เป็นอุบาสิกาของพระพุทธเจ้าผู้ทรงมีพระจักขุ

ดิฉันงดเว้นจากฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ในโลก

[๑๐๕] พอใจเฉพาะสามีของตน ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่ม

น้ำเมา

มีจิตเลื่อมใสได้ถวายข้าวและน้ำ

เป็นทานอย่างเหลือเฟือโดยเคารพ

[๑๐๖] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๑๐๗] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียน
ว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทุติยปติพพาวิมานที่ ๑๒ จบ

๑๓. ปฐมสุณิสาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงสะใภ้ เรื่องที่ ๑
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๐๘] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๐๙] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๑๐] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๑] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๒] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นสะใภ้(อยู่)ในเรือนพ่อผัว

[๑๑๓] ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสประดุจสุลี
มีใจผ่องใส ไม่มัวหมอง เลื่อมใสแล้ว

ได้ถวายขนมแต่ท่านด้วยมือทั้งสองของตน
ครั้งแบ่งขนมครึ่งหนึ่งถวายแล้ว

ดิฉันจึงมาบันเทิงใจอยู่ในสวนนั้นวัน๑

[๑๑๔] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๑๑๕] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียน
ว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปฐมสฺสนิสาวิมานที่ ๑๓ จบ

๑๔. ทุตติยสฺสนิสาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงสะใภ้ เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๑๖] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๑๗] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๑๘] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๙] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๑๒๐] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นสะใภ้(อยู่)ในเรือนพ่อผัว

[๑๒๑] ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสประดุจธุลี
มีใจผ่องใส ไม่มัวหมอง

เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายขนมกุมมาส๑ ก่อนหนึ่ง
แต่ท่านด้วยมือทั้งสองของตน ครั้นถวายแล้ว
ดิฉันจึงมานั่งเฝ้าใจอยู่ในสวนนั้นทุกวัน

[๑๒๒] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

ว่า [๑๒๓] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียน

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทุติยสุณิสาวิมานที่ ๑๔ จบ

๑๕. อุตตราวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางอุตตรา

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๒๔] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๒๕] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๒๖] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๒๗] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๑๒๘] เมื่อดิฉันยังครองเรือนอยู่
มิได้มีความริษยา ความตระหนี่ ความดีเสมอ
ดิฉันมีนิสัยไม่มักโกรธ ประพฤติตามคำสั่งสามี
และไม่ประมาทในการรักษาศีลอุโบสถเป็นนิตย์

[๑๒๙] ดิฉันเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำแห่งปักษ์
และตลอดปาฏิหาริย์ปักษ์๒

[๑๓๐] ดิฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ จึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๑๓๑] ดิฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลักขโมย
จากการประพฤตินอกใจสามี สำรวมระวังจากการพูดเท็จ
และเว้นไกลการดื่มน้ำเมา

[๑๓๒] ดิฉันยินดีในศีล ๕ จลادتในอริยสัจ
เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าโคดม
ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๑๓๓] เพราะศีลของตน ดิฉันนั้นจึงมีเกียรติยศบริวาร
ยศ

เสวยผลบุญของตนอยู่เป็นสุข ไร้โรค
[๑๓๔] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโรคภัยทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๑๓๕] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ดิฉันขอกราบเรียน
ว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอำนาจรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดาได้กราบเรียนต่อไปว่า)

[๑๓๖] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ขอท่านพึงถวาย
อภิวาทพระยุกลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า (แล้ว
กราบทูล)ตามคำของดิฉันว่า อุตตราอุบาสิกาถวายอภิวาทพระ
ยุกลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า พระพุทธเจ้าข้า ข้า
แต่พระ องค์ผู้เจริญ ข้อที่พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ดิฉันว่าจะ
ได้บรรลุสามัญผลชั้นใดชั้นหนึ่งนั้นไม่น่าอัศจรรย์เท่ากับที่ทรง
พยากรณ์ดิฉันว่า จะได้บรรลุสกทาคามีผลเลย
อุตตราวิมานที่ ๑๕ จบ

๑๖. สิริมาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสิริมา

(พระวังคีสะประสงค์จะให้นางสิริมาดเทพธิดาประกาศบุญ
กรรมที่นางได้ทำไว้ใน ครึ่งก่อนจึงถามนางด้วยคาถาเหล่านี้ว่า)

[๑๓๗] ม้าสำหรับเทียมรถของเธอ ตกแต่งด้วย
เครื่องประดับชั้นดีเยี่ยม

มีพลัง แคล่วคล่องว่องไว เหาะทะยานลงไป
รถเทียมม้า ๕๐๐ คัน ที่บุญกุศลเนรมิตเพื่อเธอ
และม้าเหล่านั้นเหมือนอุกนายสารถีกระด้นเดือน

ย่อมเล่นตามเธอไป

[๑๓๘] เธอประดับองค์ สถิตบนรถอันเลอเลิศ

เปล่งรัศมีสว่างรุ่งเรืองอยู่ประจวบดวงไฟอันโชติช่วง

เทพธิดาผู้มีรูปร่าง น่ารัก มองแล้วไม่เบื่อ อาตมาขอถาม

ว่า

เธอมาจากเทพหมู่ไหนหนอจึงเข้ามาเฝ้าพระสัมมา

สัมพุทธเจ้า

ซึ่งหาใครเลิศยิ่งกว่าไม่ได้แล้ว

(สิริมาเทพธิดานั้นตอบพระเถระว่า)

[๑๓๙] ถัดลงมาจากหมู่ปรินิรมิตวสวัตตีเทพผู้ถึงความ

เป็นเลิศ

ด้วยกามคุณ ที่บัณฑิตกล่าวชมว่ายอดเยี่ยมนั้น

มีนิมมานรดีเทพซึ่งเนรมิตสมบัติได้เองแล้วขึ้นชมอยู่

ดิฉันเป็นนางอัปสรจากหมู่นิมมานรดีเทพนั้น ซึ่งมีรูปร่างนา

พึงใจ

ประสงค์จะนมัสการพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ซึ่งหาใครเลิศยิ่งกว่ามิได้ จึงมาสุมุขยโลกนี้

(พระเถระถามว่า)

[๑๔๐] ขาดีก่อนแต่จะมาเป็นเทพธิดานี้

เธอได้ประพาสสุจริตกรรมอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีบริวารยศอยู่มากมาย เปี่ยมไปด้วย

ความสุข

อนึ่ง เธอมีฤทธิ์ที่หาฤทธิ์ใดเทียมเท่ามิได้

เหาะไปในอากาศได้ ทั้งมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วสิบทิศ

[๑๔๑] เทพธิดา อนึ่ง เธอมีมวลเทพห้อมล้อม สักการะ

เธอจุติมาจากคติไหนจึงมาถึงสุดดิถีนี้

หรือว่าเธอได้ทำตามคำสอนของพระศาสดาพระองค์ไหน

หากเธอเป็นสาวิกาของพระพุทธเจ้าจริง ขอจงบอกอาตมา

เถิด

(สิริมาเทพธิดาตอบว่า)

[๑๔๒] ดิฉันเป็นพระสนมของพระราชผู้ทรงพระคุณอัน

ประเสริฐ๒

มีพระสิริ อยู่ในพระนครซึ่งสถาปนาไว้เป็นอย่างดีท่ามกลาง
ขุนเขา

มีความชำนาญอย่างยิ่งในการฟ้อนรำ ขับร้อง

ชาวเมืองราชคฤห์ได้พากันเรียกขานดิฉันว่า สิริมา

[๑๔๓] พระพุทธเจ้าทรงองอาจกว่าหมู่ผู้เป็นฤๅษี ทรง
แนะนำไว้ในยัสต์ว์

ได้ทรงแสดงทุกขสัจและสมุทัยสัจว่าเป็นสภาวะที่ไม่เที่ยง

ทรงแสดงทุกขนิโรธสัจซึ่งปราศจากปัจจัยปรุงแต่งว่าเป็น
สภาวะคงที่

และทรงแสดงมรรคสัจนี้ซึ่งเป็นทางไม่อ้อมค้อม

เป็นทางตรง และเป็นทางปลอดโปร่งแก่ดิฉัน

[๑๔๔] ดิฉันครั้นฟังธรรมอันเป็นทางไม่ตาย ปราศจาก
ปัจจัยปรุงแต่ง

เป็นคำสอนของพระตถาคตเจ้าผู้หาใครเลิศยิ่งกว่ามิได้

สำรวมในศีลทั้งหลายอย่างเคร่งครัดเป็นอันดี

มันอยู่ในธรรมที่พระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่านรชนทรงแสดงไว้

แล้ว

[๑๔๕] ครั้นรู้ทางที่ปราศจากกิเลสประดุจขลุ่ยซึ่ง

ปราศจากปัจจัยปรุงแต่ง

อันพระตถาคตเจ้าผู้หาใครเลิศยิ่งกว่ามิได้ทรงแสดงไว้แล้ว

ได้สัมผัสสมณสมาธิ ในอรรถภาพนั่นเอง

การได้สัมผัสสมณสมาธินั้นแหละ

เป็นภาวะแน่นอนอย่างยิ่งสำหรับดิฉัน

[๑๔๖] ดิฉันได้อมตรธรรมอันประเสริฐ ที่ทำให้ต่างจาก
ปฤชน

มีความเชื่อมั่นด บรรลुकุณวิเศษเพราะรู้แจ้ง๒แล้ว

หมดความลังเลสงสัย ได้รับการบูชาจากคนจำนวนมาก

เสวยความยินดีไม่น้อย

[๑๔๗] ตามที่กราบเรียนมานี้ ดิฉันจึงเป็นเทพธิดาผู้เห็น
อมตรธรรม

เป็นสาวิกาของพระตถาคตเจ้าผู้หาใครเลิศยิ่งกว่ามิได้

ได้เห็นธรรม ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล เป็นโสดาบันบุคคล

ทุกคติเป็นอันไม่มีแก่ดิฉันอีกแล้ว

[๑๔๘] ดิฉันนั้นมาหมายจะถวายอภิวาท
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้หาใครเลิศยิ่งกว่ามิได้
หมายจะนมัสการบรรดาภิกษุผู้บำเพ็ญสมาธิ ซึ่งยินดีในกุศล

ธรรม๓

และหมายจะเข้าไปนั่งใกล้สมาคมของสมณะที่ปลอดภัย

ดิฉันมีความเคารพพระธรรมราชา

คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงสิริ

[๑๔๙] ครั้นได้เห็นพระจอมมุนีแล้ว

ดิฉันก็มีใจเบิกบาน เอิบอิ่ม

จึงขอถวายอภิวาทพระองค์ผู้เป็นพระตถาคตเลิศกว่านรชน

ทรงฝึกคนที่ควรฝึก ทรงตัดตัณหาได้ ทรงยินดีในกุศลธรรม

ทรงแนะนำเวไนยสัตว์ให้ข้ามพ้นจากทุกข์ได้

ทรงช่วยเหลือสัตว์โลกด้วยความเกื้อกูลอย่างยิ่ง

สิริวิมานที่ ๑๖ จบ

๑๗. เปสการียวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่ธิดาช่างหูก

(ท้าวสักกะตรัสถามเทพธิดาว่า)

[๑๕๐] วิมานนี้น่ารื่นรมย์ เสาทำด้วยแก้วไพฑูรย์

เปล่งแสงเรืองรองอยู่เป็นนิตย์

จัดไว้เป็นสัดส่วนอย่างดี มีต้นไม้มงคลขึ้นรอบด้าน

เป็นสถานที่เกิดมีเพราะผลกรรมของเรา

[๑๕๑] เทพอัปสรซึ่งมีอยู่ก่อนตั้งแสนเหล่านี้

เกิดในวิมานนั้นด้วยกรรมของตน

เธอก็เกิดเองด้วยกรรมของตน มีบริวารยศ

เปล่งรัศมีชมเหล่าเทพอัปสรผู้เกิดก่อนอยู่

[๑๕๒] เธอผู้ทรงบริวารยศ เปล่งรัศมีรุ่งเรืองชมหมู่เทพ

อัปสรนี้อยู่

ประหนึ่งพระจันทร์ ผู้เป็นราชาแห่งดาวนักษัตร

ส่องแสงสกาชมหมู่ดาวอยู่ฉะนั้นเทียว

[๑๕๓] แม่เทพธิดาผู้นำชม มองแล้วไม่เบื่อ

เธอมาจากไหนหนอจึงอุบัติยังภพของเรา

เราทั้งมวลมองดูเธอไม่รู้จักอัม เหมือนทวยเทพชั้นไตรทศ๑

รวมทั้งพระอินทร์มองดูพระพรหมไม่รู้จักอัม

(เทพธิดาผู้อันท้าวสักกเทวราชตรัสถามอย่างนั้นแล้ว เมื่อจะประกาศเนื้อความ นั้นจึงกล่าวตอบเป็น ๒ คาถาว่า)

[๑๕๔] ข้าแต่ท้าวสักกะ ข้อที่พระองค์รับสั่งถาม หม่อมฉันว่า

เธอจุติจากภพไหนจึงได้มาเกิดที่ภพของเรา

หม่อมฉันขอเฉลยว่า เมื่อชาติก่อนหม่อมฉันเกิดเป็นธิดาของ ข้างรุก

อยู่ในกรุงพาราณสีซึ่งเป็นราชธานีแคว้นกาสิ

[๑๕๕] หม่อมฉันมีใจเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรมและ พระสงฆ์

เชื่อมั่นไม่หวั่นไหว หมดความสงสัย ได้รักษาสิกขาบท (ศีล) มิให้ขาด

บรรลอรุณผลมีความแน่อนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า

๑ ไม่มีทุกข์ (เมื่อจะทรงขึ้นชมบุญสมบัติและทิพยสมบัติของ เทพธิดานั้น ท้าวสักกเทวราชจึงตรัสคาถาครึ่ง ความว่า)

[๑๕๖] แม่เทพธิดาผู้มีใจเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

เชื่อมั่นไม่หวั่นไหว หมดความสงสัย รักษาสิกขาบทมิให้ ขาด

บรรลอรุณผล มีความแน่อนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้าง หน้า

ไม่มีทุกข์ เราขอแสดงความชื่นชมต่อบุญสมบัติและ ทิพยสมบัติของ เธอ นั้น และขอแสดงความยินดีต่อการมาดีของเธอ

เธอก็รุ่งเรืองด้วยธรรมและบริวารยศ

เปสการียวิมานที่ ๑๗ จบ

รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปฐมปฐวิมาน ๒. ทุตติยปฐวิมาน

๓. ตติยปฐวิมาน ๔. จตตถปฐวิมาน

๕. กุญชรวิมาน ๖. ปฐมนาวาวิมาน

๗. ทุตติยนาวาวิมาน ๘. ตติยนาวาวิมาน

๙. ปทปวิมาน ๑๐. ติลทักขิณวิมาน

๑๑. ปฐมปติพพตาวิมาน ๑๒. ทุตติยปติพพตาวิมาน

๑๓. ปฐมสุณิสาวิมาน ๑๔. ทุตติยสุณิสาวิมาน

๑๕. อุตตราวิมาน ๑๖. สิริมาวิมาน

๑๗. เปสการียวิมาน

ท่านเรียกว่า วรรค ด้วยการรวมเรื่องวิมานนั้น
ปีลวรรคที่ ๑ จบ

๒. จิตตลตาวรรค

หมวดว่าด้วยสวนจิตลดาของเหล่าเทวดา

๑. ทาสีวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงคนใช้

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๕๗] เธอมีหมู่เทพนารีห้อมล้อม ดุจท้าวสักกเทวราช
เที่ยวชมไปโดยรอบในสวนจิตลดาอันนารีนรมย์

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๕๘] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๕๙] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๖๐] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๖๑] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

เป็นคนใช้ ทำงานรับใช้ผู้อื่นอยู่ในสกุลหนึ่ง

[๑๖๒] เป็นอุบาสิกาของพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้ทรงมีพระจักษุ ทรงพระยศ

ดิฉันได้มีความ پاکเพียรออกจากกิเลส

ในศาสนาของพระศาสดาผู้ทรงพระคุณคงที่

เพราะมีมนสิการมั่นอยู่ในใจว่า

[๑๖๓] แม้ถึงร่างกายนี้จะแตกสลายไปก็ตามที่

การที่เราจะหยุดความเพียรในการเจริญกรรมฐานนี้

จะไม่มีเป็นอันขาด

[๑๖๔] ขอเชิญท่านดูผลแห่งความเพียรออกจาก
กิเลส

ซึ่งดิฉันผู้มีความรู้น้อย ได้บรรลุอริยมรรค
อันมีสิกขาบท ๕ เป็นอุปนิสัย เป็นทางสวัสดิ เป็นเหตุ
ถึงความเกษม

ไม่มีขวากหนามคือกิเลส เป็นสภาวะที่(ตณหา
และทิฏฐิ) ยึดเหนี่ยว ไม่ได้ เป็นทางตรงที่สัดบุรุษ
ทั้งหลายประกาศแล้วนี้เกิด

[๑๖๕] ท้าวสักกเทวราชผู้ทรงอำนาจเชิญดิฉันมา
เหล่าดริยเทพหกหมื่นองค์ ช่วยกันปลุกเร้าดิฉัน ให้เกิดปีติ
โสมนัส

[๑๖๖] ได้แก่ เทพบุตรมีนามว่าอาลัมพะ คัคกระ ภิมะ
สาธวาที ปสังสิยะ

ไปกขระและสุผัสสะ เหล่าเทพธิดาน้อย ๆ มีนามว่า วิณา
โมกขา

[๑๖๗] นันทา สุนันทา โสณทินนา สุจิมหิตา
อลัมพสา มิสสเกสีและบุณฑริกา

[๑๖๘] อนึ่ง เทพกัญญาอีกพวกหนึ่ง คือ เอณิปปัสสา
สุผัสสา สุภัททา

และมธุวาทีนี้ ผู้ประเสริฐกว่านางอัปสรทั้งหลาย
ผู้มีหน้าที่ปลุกเร้าให้เกิดปีติโสมนัส

[๑๖๙] เทวดาเหล่านั้น พอได้เวลาก็เข้ามาหาดิฉัน
เสนอสนองด้วยวาจาอันยินดีว่า

เอาเถอะ พวกเราจักฟ้อนรำ ขับร้อง บำเรอเธอให้รื่นรมย์

[๑๗๐] สถานที่ที่ดิฉันได้รับในบัดนี้ มิใช่สถานที่สำหรับ
คนที่ไม่ได้ทำบุญไว้

แต่เป็นสถานที่สำหรับคนที่ได้ทำบุญไว้แล้วเท่านั้น

ไม่มีความโศก น่าเพลิดเพลιν เจริญใจ

เป็นอุทยานกว้างใหญ่ของเหล่าเทพชั้นไตรทศ

[๑๗๑] สำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้ย่อมไม่มีความสุขทั้ง
โลกนี้และโลกหน้า

ส่วนผู้ที่ได้ทำบุญไว้แล้วย่อมมีความสุขทั้งโลกนี้และโลก
หน้าแน่นอน

[๑๗๒] ผู้ปรารถนาจะสถิตอยู่ร่วมกับเทพชั้นดาวดึงส์
เหล่านั้น
ควรทำกุศลไว้มาก
เพราะว่าเหล่าชนผู้ได้ทำบุญไว้แล้วย่อมพรั่งพร้อมด้วยโภค
สมบัติ

บันเทิงอยู่ในสวรรค์
ทาสีวิมานที่ ๑ จบ

๒. ลขุมาริมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางลขุมาริมา
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑๗๓] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๗๔] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๗๕] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๗๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๗๗] (เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ เป็นชาวเมืองพาราณสี
บ้านของดิฉันตั้งอยู่ใกล้ทางออก)

ออกจากประตูเกวัญทวาร๑ไป ก็เป็นหมู่บ้านของดิฉัน
พระสาวกทั้งหลายผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
เที่ยวบิณฑบาตอยู่ในหมู่บ้านนั้น

[๑๗๘] ดิฉันมีใจเลื่อมใสในพระสาวกทั้งหลายผู้ปฏิบัติ

ตรง

จึงได้ถวายข้าวสุก ขนมนสด ผักดอง

พร้อมทั้งเครื่องดื่มที่ปรุงด้วยส่วนผสมต่าง ๆ มีข้าวและเกลือ

เป็นต้น

[๑๗๙] ดิฉันเข้าจำอุโบสถศีล ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปักข์

และตลอดวันปาฏิหาริย์

[๑๘๐] ดิฉันผู้สำรวมระวังในศีลตลอดเวลา

และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ จึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๑๘๑] ดิฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นไกลจากการลัก

ขโมย

การประพฤติตนอกใจสามี สำรวมระวังจากการพูดเท็จ

และการดื่มน้ำเมา

[๑๘๒] ดิฉันยินดีในศีล ๕ ฉลาดในอริยสัจ

เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าโคดม

ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๑๘๓-๑๘๔] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

พระคุณเจ้าผู้เจริญ ขอท่านพึงถวายอภิวาทพระยุคลบาท
ของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า (แล้วกราบทูล)ตามคำของ
ดิฉันว่า ลขมาอุบาสิกาถวายอภิวาทแทบ พระยุคลบาทของพระ
ผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
การที่พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ดิฉันว่าจะได้บรรลุสัมมัญญผลชั้น
ใดชั้นหนึ่งนั้น ไม่น่าอัศจรรย์เท่ากับที่ทรงพยากรณ์ดิฉันว่า
จะได้บรรลุสกทาคามีผลเลย

ลขมาวิมานที่ ๒ จบ

๓. อาจามทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงกำพร้า ผู้ถวายข้าวตั้ง

แต่พระมหากัสสปเถระ

(ท้าวสักกเทวราช เมื่อจะตรัสถามพระมหากัสสปเถระถึง
สถานที่เกิดของหญิงนั้น จึงได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๑๘๕] เมื่อพระคุณเจ้ายกกำลังเที่ยวบิณฑบาต หยุดยืนนิ่ง

อยู่

หญิงกำพร้าขัดสนคนหนึ่ง ซึ่งอาศัยขายคาเรือนของผู้อื่นอยู่

[๑๘๖] นางเลื่อมใส ได้ถวายข้าวตั้งแต่พระคุณเจ้าด้วย
มือทั้งสองของตน

นางละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปสวรรค์ชั้นไหนหนอ

(พระมหากัสสปเถระถวายพระพรว่า)

[๑๘๗] เมื่ออาตมภาพกำลังเที่ยวบิณฑบาต หยุดยีนนิ่ง
อยู่

หญิงกำพร้าชัடன்คนหนึ่ง ซึ่งอาศัยขายคาเรือนของผู้อื่นอยู่

[๑๘๘] นางเลื่อมใส ได้ถวายข้าวตังแก่อาตมภาพด้วย
มือทั้งสองของตน

นางละร่างมนุษย์ จุตีพ้นจากมนุษย์โลกนี้แล้ว

[๑๘๙] นางเป็นเทพธิดาชื่ออาจามทายิกา มีความสุข
บันเทิงอยู่ในสวรรค์

ซึ่งเป็นที่อยู่ของทวยเทพผู้มีฤทธิ์มากชื่อนิมมานรดี
(ท้าวสักกเทวราชตรัสสรรเสริญทานนั้นว่า)

[๑๙๐] น้าอัศจรรย์จริงหนอ

ทานที่หญิงกำพร้าตั้งไว้ดีแล้วในพระคุณเจ้ามหากัสสปะ
ทักษิณาสำเร็จผลแล้วด้วยไทยธรรมที่ได้มาจากผู้อื่น

[๑๙๑] ความเป็นเอกอัศจรรย์เหลือของพระเจ้าจักรพรรดิ
ซึ่งนารีผู้งามทั่วสรรพางค์กาย

สามีมองมิรู้เบื่อ ได้ครอบครองแล้วนั้น

ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ ของการถวายข้าวตังนั้น

[๑๙๒] ทองคำร้อยแท่ง ม้าร้อยตัว ราชรถเทียมม้า
อัสตร้อยคัน

หญิงสาวประดับต่างหูแก้วมณีแสนนาง

ก็ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ ของการถวายข้าวตังนั้น

[๑๙๓] ข้างมาตังคะเกิดในป่าหิมพานต์ ประมาณ ๑๐๐
เชือก

มีงาอนงาม ทรงพลังมาก มีสายคล้องคอทอง

ตกแต่งด้วยเครื่องลาดและเครื่องประดับที่วิจิตรบรรจงด้วย

ทอง

ก็ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ ของการถวายข้าวตังนั้น

[๑๙๔] การที่พระเจ้าจักรพรรดิได้ครอบครองมหาทวีป
ทั้งสี่ในโลกนี้นั้น

ก็ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ ของการถวายข้าวตังนั้น

อาจามทายิกาวิมานที่ ๓ จบ

๔. จันทาลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงฉันทาลผู้เลื่อมใสใน
พระพุทธเจ้า

(พระมหาโมคคัลลานเถระกล่าว ๒ คาถาว่า)

[๑๙๕] ฉันทาลี เธอจงถวายอภิวาทพระยุคลบาท
ของพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีพระยศ
พระองค์ผู้สูงสุดกว่าราชาทั้งหลาย

ได้ประทับยืนอยู่เพื่ออนุเคราะห์เธอผู้เดียวเท่านั้น

[๑๙๖] เธอจงทำให้ใจให้เลื่อมใสยิ่งในพระพุทธองค์ซึ่งเป็น
พระอรหันต์ผู้คงที่

แล้วจงประคองอัญชลีถวายอภิวาทโดยเร็ว ชีวิตเธอเหลือ
น้อยแล้ว

(เพื่อจะแสดงประวัติของนางฉันทาลีนั้นโดยตลอด พระ
สังคิตติกาจารย์ทั้งหลาย จึงกล่าว ๒ คาถาว่า)

[๑๙๗] หญิงฉันทาลผู้นี้ครองเรือนร่างเป็นวันสุดท้าย
ซึ่งพระมหาโมคคัลลานเถระผู้อบรมตนแล้ว ตักเตือนแล้ว
ได้ถวายอภิวาทพระยุคลบาทของพระโคตมสัมมา

สัมพุทธเจ้า

[๑๙๘] แม่โคได้ขวิดนางตาย ขณะยืนประคองอัญชลี
นมัสการพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ส่องแสงสว่างในโลกมืด
(นางไปเกิดเป็นเทพธิดาอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ วันนั้น
นางได้มาหาพระมหาโมคคัลลานเถระ นมัสการแล้วกราบเรียนว่า)

[๑๙๙] ข้าแต่ท่านผู้แก่แล้วกล้า ดิฉันบรรลุเทวฤทธิ์แล้ว
ขอเข้านมัสการใกล้ ๆ ท่านผู้มีอำนาจมาก ผู้สิ้นอาสวะ
ปราศจากกิเลสประดุจขลุ่ย ไม่หวั่นไหว

นั่งเร้นอยู่ในป่าแต่เพียงผู้เดียว

(พระมหาโมคคัลลานเถระจึงถามนางว่า)

[๒๐๐] เทพธิดาผู้เลอโฉม เธอเป็นใคร มีผิวพรรณงาม
ดั่งทอง

มีรัศมีเรืองรอง มียศมาก งามตระการมิใช่น้อย

มีหมู่เทพอัปสรแวดล้อมลงจากวิมานมาไหว้อาตมา

(เทพธิดานั้นถูกพระมหาเถระถามแล้วอย่างนี้จึงกล่าว ๔
คาถาว่า)

[๒๐๑] ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันคือหญิงฉันทาล

ซึ่งท่านผู้แก้แล้วทำให้ไปถวายอภิวาทพระยุคลบาท
ของพระโคตมอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระยศ

[๒๐๒] ครั้นถวายอภิวาทพระยุคลบาทแล้ว

ดิฉันได้จุติจากกำเนิดคนจัณฑาล

มาบังเกิดในวิมานซึ่งเจริญพร้อมมูลในสวนนันทวัน

[๒๐๓] นางเทพอัปสรหลายพันนาง พากันห้อมล้อม

ดิฉันอยู่

ดิฉันเป็นผู้ประเสริฐเลิศกว่าเทพอัปสรเหล่านั้น

โดยรัศมี บริวารยศและอายุ

[๒๐๔] ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันมีสติสัมปชัญญะ

สร้างคุณงามความดีไว้มาก

มาในโลก(นี้)เพื่อนมัสการพระคุณเจ้าผู้เป็นมุณี มีความกรุณา
(พระสังคิตติกาจารย์กล่าวว่า)

[๒๐๕] เทพธิดาจัณฑาลีผู้กตัญญูกตเวที ครั้นกราบ

เรียนอย่างนี้แล้ว

จึงกราบลงแทบเท้าพระมหาโมคคัลลานะผู้อรหันต์แล้วหาย

ไป ณ ที่นั้นเอง

จัณฑาลีวิมานที่ ๔ จบ

๕. ภัททิตถิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางภัททิตถิกาอุบาสิกา

(พระผู้มีพระภาคตรัสถามถึงบุพกรรมที่นางภัททาเทพธิดานั้น
ได้ทำไว้ว่า)

[๒๐๖-๒๐๗] เทพธิดาผู้ทรงปัญญา เธอประดับมาลัย

ดอกมณฑารพ

ซึ่งมีสีต่าง ๆ ไว้ที่ศีรษะ คือ สีเขียว เหลือง ดำ หงสบาท
และแดง

รายล้อมด้วยกลีบเกสร ในเทพหมู่อื่นไม่มีต้นไม้ชนิดนี้

[๒๐๘] เทพธิดาผู้มีบริวารยศ

เพราะบุญอะไรเธอจึงได้เกิดในหมู่เทพชั้นไตรทศ

ตถาคตถามเธอแล้ว จงบอกเถิดว่า นี่เป็นผลของกรรมอันใด

เล่า

(เทพธิดาถูกพระผู้มีพระภาคตรัสถามอย่างนี้แล้ว จึงทูลตอบด้วยคาถาเหล่านี้ความว่า)

[๒๐๙] คนทั้งหลายรู้จักหม่อมฉันในนามว่า ภักทิตถิกา
หม่อมฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในกิมพิลนคร
เป็นผู้มีศรัทธาและสมบูรณ์ด้วยศีล ยินดีแจกจ่ายทานทุกเมื่อ

[๒๑๐] หม่อมฉันมีใจเลื่อมใสในพระอริยเจ้าผู้ปฏิบัติตรง
จึงได้ถวายเครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสนาสนะและเครื่องตาม
ประทีป

[๒๑๑] หม่อมฉันเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์
๘

ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปัฏษ
และตลอดปาฏิหาริย์ปัฏษ

[๒๑๒] หม่อมฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพจึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๒๑๓] หม่อมฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นไกลจากการ
ลักขโมย

การประพฤตินอกใจสามี สำรวมระวังจากการพูดเท็จ
และการดื่มเมา

[๒๑๔] หม่อมฉันยินดีในศีล ๕ จลادتในอริยสัจ
มีปกติอยู่ด้วยความไม่ประมาท

เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า
โคดม ผู้ทรงมีพระจักขุ

หม่อมฉันได้บำเพ็ญสุจริตธรรมและได้บำเพ็ญกุศลธรรมไว้

แล้ว
จตุตถกมมนุษย์โลกนั้นแล้ว ได้เกิดเป็นเทพธิดามีรัศมีในตัว
เอง

เทียวมสนนันทวันอยู่

[๒๑๕] อนึ่ง หม่อมฉันได้ถวายอาหารแก่ภิกษุ
ผู้อนุเคราะห์เกื้อกูลอย่างเหลือล้น

ผู้เป็นคู่ดาบสมหามณี

ได้บำเพ็ญสุจริตธรรมและได้บำเพ็ญกุศลธรรมไว้แล้ว

จตุตถกมมนุษย์โลกนั้น เกิดเป็นเทพธิดา

มีรัศมีในตัวเอง เทียวมสนนันทวันอยู่

[๒๑๖] หม่อมฉันเข้าจำอุโบสถศีล ประกอบด้วยองค์ ๘
มีคุณกำหนดมิได้ นำความสุขมาให้เนื่องนิത്യ
ได้บำเพ็ญสุจริตธรรมและได้บำเพ็ญกุศลธรรมแล้ว
จตุจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว ได้เกิดเป็นเทพธิดา
มีรัศมีในตัวเอง เทียบชมสวนนันทวันอยู่
ภททิตถิกาวิมานที่ ๕ จบ

๖. โสณทินนาวิมาน
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางโสณทินนาอุบาสิกา
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดานั้นด้วยคาถาเหล่านี้

ว่า)

[๒๑๗] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๒๑๘] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๒๑๙] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไร เธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๒๒๐] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๒๒๑] ชาวเมืองนาลันทารู้จักดิฉันในนามว่า โสณทิน

นา

ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในเมืองนาลันทา
เป็นผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล ยินดีแจกจ่ายทานทุกเมื่อ

[๒๒๒] ดิฉันมีใจเลื่อมใสในพระอริยเจ้าผู้ปฏิบัติตรง
จึงได้ถวายเครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสนาสนะและเครื่องตาม

ประทีป

[๒๒๓] ดิฉันเข้าจำอุโบสถศีล ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปักข์
และตลอดปาฏิหาริย์ปักข์

[๒๒๔] ดิฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพจึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๒๒๕] ดิฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นไกลจากการลักขโมย

การประพฤตินอกใจสามี สรรวมระวังจากการพูดเท็จ และการดื่มน้ำเมา

[๒๒๖] ดิฉันยินดีในศีล ๕ จลادتในอริยสัจ เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า โคดม ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๒๒๗-๒๒๘] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ โสณทินนาวิมานที่ ๖ จบ

๗. อุโปสถาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางอุโปสธอุบาสิกา (พระมหาโมคคัลลานเถระถามถึงบุญกรรมของเทพธิดานั้น

ว่า)

[๒๒๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๒๓๐-๒๓๑] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๒๓๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๒๓๓] ชาวเมืองสาเกตรู้จักดิฉันในนามว่า อุโปสธ ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในเมืองสาเกต

เป็นผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล และยินดีแจกจ่ายทาน

ทุกเมื่อ

[๒๓๔] ดิฉันมีใจเลื่อมใสในพระอริยเจ้าผู้ปฏิบัติตรง

จึงได้ถวายเครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสนาสนะและเครื่องตามประทีป

[๒๓๕] ดิฉันเข้าจำอุโบสถศีล ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘

ทุกวัน ๑๔ คำ ๑๕ คำและ ๘ คำแห่งปักษี

และตลอดปาฏิหาริย์ปักษี

[๒๓๖] ดิฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพจึงได้ครอบครองวิมานนี้
[๒๓๗] ดิฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นไกลจากการลัก

ขโมย

การประพฤตินอกใจสามี สำรวมระวังจากการพูดเท็จ
และการดื่มน้ำเมา

[๒๓๘] ดิฉันยินดีในศีล ๕ ฉลาดในอริยสัจ
เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า โคดม
ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๒๓๙-๒๔๐] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้ ฯลฯ
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

(เมื่อจะแสดงโทษของตน เทพธิดานั้นจึงได้กล่าว ๒ คาถา

อีกว่า)

[๒๔๑] เพราะดิฉันได้ฟังเรื่องทิพยสมบัติในสวนนันทวัน

เนื่อง ๆ

จึงเกิดความพอใจขึ้น

เพราะเหตุที่ดิฉันตั้งจิตปรารถนาในภพดาวดึงส์นั้น

จึงได้เกิดในสวนนันทวัน

[๒๔๒] ดิฉันไม่ได้ปฏิบัติตามพระดำรัส

ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ (แต่)

ตั้งจิตไว้ในภพที่เลว ภายหลังจึงเดือดร้อน

(เพื่อจะปลอบใจเทพธิดานั้น พระมหาโมคคัลลานเถระจึงได้

กล่าวคาถานี้ว่า)

[๒๔๓] อุโปสธาเทพธิดา เธอจะอยู่ในวิมานนี้นานเท่าไร

อาตมาถามแล้ว ถ้าเธอทราบอายุขัย จงบอกอาตมาด้วย

เถิด

(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๒๔๔] ข้าแต่ท่านจอมปราชญ์ ดิฉันจักดำรงอยู่

ในวิมานนี้นานประมาณหกหมื่นปีทิพย์

จุติจากเทวโลกนี้แล้ว จักไปเกิดร่วมกับมวลมนุษย์

(พระมหาโมคคัลลานเถระปลุกเร้าเทพธิดานั้นให้อาจหาญ

ด้วยคาถานี้ว่า)

[๒๔๕] อุโปสถาทะพธิดา เธออย่าสะทกสะท้าน
เพราะว่าเธอเป็นผู้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ไว้
แล้วว่า
จักบรรลุลक्षणพิเศษเป็นพระโสดาบัน ทศตเป็นอันเธอจะได้
แล้ว
อุโปสถาวิมานที่ ๗ จบ

๘. สุนิทธาวิมาน
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสุนิทธาอุบาสิกา
(พระมหาโมคคัลลานเถระเมื่อจะถามถึงบุพกรรมของ
เทพธิดานั้นจึงกล่าวคาถา นี้ว่า)

[๒๔๖] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๒๔๗-๒๔๘] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้
ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๒๔๙] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๒๕๐] ขาวเมืองราชคฤห์รู้จักดิฉันในนามว่า สุนิทธา
ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในกรุงราชคฤห์
เป็นผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล และยินดีแจกจ่ายทาน
ทุกเมื่อ

[๒๕๑] ดิฉันมีใจเลื่อมใสในพระอริยเจ้าผู้ปฏิบัติตรง
จึงได้ถวายเครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสนาสนะ และเครื่องตาม
ประทีป

[๒๕๒] ดิฉันเข้าจำอุโบสถศีล ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปีกษ
และตลอดปาฏิหาริย์ปีกษ

[๒๕๓] ดิฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพจึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๒๕๔] ดิฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นไกลจากการลัก
ขโมย

การประพฤตินอกใจสามี สำรวมระวังจากการพูดเท็จ

และการดื่มน้ำเมา

[๒๕๕] ดิฉันยินดีในศีล ๕ ฉลาดในอริยสัจ

เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า โคดม

ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๒๕๖-๒๕๗] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

สุนิทธาวีมานที่ ๘ จบ

๙. สุนิทธาวีมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสุนิทธาวีอุบาสิกา

(พระมหาโมคคัลลานเถระเมื่อจะถามถึงบุพกรรมของ

เทพธิดานั้นจึงกล่าวคาถา นี้ว่า)

[๒๕๘] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๒๕๙-๒๖๐] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๒๖๑] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๒๖๒] ขาวกรงราชคฤห์รู้จักดิฉันในนามว่า สุนิทธา

ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในกรุงราชคฤห์

เป็นผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล

และยินดีแจกจ่ายทานทุกเมื่อ

[๒๖๓] ดิฉันมีใจเลื่อมใสในพระอริยเจ้าผู้ปฏิบัติตรง

จึงได้ถวายเครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสนาสนะ และเครื่องตาม

ประทีป

[๒๖๔] ดิฉันเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘

ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปักษ์

และตลอดปาฏิหาริย์ปักษ์

[๒๖๕] ดิฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา

และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ

จึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๒๖๖] ดิฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นไกลจากการลักขโมย

การประพฤตินอกใจสามี สรรวมระวังจากการพูดเท็จ และการดื่มน้ำเมา

[๒๖๗] ดิฉันยินดีในศีล ๕ จลادتในอริยสัจ เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า โคดม ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๒๖๘-๒๖๙] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนั้น

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

สุทินนาวิมานที่ ๙ จบ

๑๐. ปฐมภิกขาทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายภิกษา เรื่องที่ ๑

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดานั้นด้วยคาถาเหล่านี้

ว่า)

[๒๗๐] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๒๗๑-๒๗๒] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนั้น

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๒๗๓] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๒๗๔] ชาตีก่อนดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ใน

มนุษย์โลก

[๒๗๕] ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสประดุจฐลี

มีพระทัยผ่องใส ไม่มัวหมอง มีความเลื่อมใส

ได้ถวายภิกษาแด่พระองค์ด้วยมือทั้งสองของตน

[๒๗๖-๒๗๗] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนั้น

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ปฐมภิกขาทายิกาวิมานที่ ๑๐ จบ

๑๑. ทุตติยภิกขาทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายภิกษา เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดานั้นด้วยคาถาเหล่านี้

ว่า)

[๒๗๘] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๒๗๙-๒๘๐] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนั้น

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๒๘๑] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาของผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๒๘๒] ชาตีก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ใน

มนุษย์โลก

[๒๘๓] ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสประดุจสุลี
มีพระทัยผ่องใส ไม่มัวหมอง มีความเลื่อมใส
ได้ถวายภิกษาแด่พระองค์ด้วยมือทั้งสองของตน
[๒๘๔-๒๘๕] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนั้น

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทศตยภิกษาทายิกาวิมานที่ ๑๑ จบ

รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ทาสีวิมาน ๒. ลขุมวิมาน
๓. อาจามทายิกาวิมาน ๔. จันทาสีวิมาน
๕. ภัททิตถิกาวิมาน ๖. โสณทินนาวิมาน
๗. อุโปสถาวิมาน ๘. สุนิตทาวิมาน
๙. สุทินนาวิมาน ๑๐. ปฐมภิกษาทายิกาวิมาน
๑๑. ทศตยภิกษาทายิกาวิมาน

จิตตลตาวรรคที่ ๒ จบ

ปฐมภาณวาร จบ

๓. ปาริจัตตกวรรค

หมวดว่าด้วยดอกปาริชาติ

๑. อุฬารวิมาน

ว่าด้วยวิมานอันโอฬาร
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดานั้นด้วยคาถาเหล่านี้
ว่า)

[๒๘๖] เธอมีบริวารยศอันยิ่งใหญ่ ผิวพรรณเรืองรอง
ส่องสว่างไปทั่วทุกทิศ เหล่าเทพนารีและเหล่าเทพบุตร
แต่งองค์ทรงเครื่องพากันพ้อนรำขับร้องอยู่

[๒๘๗] ให้ความบันเทิงใจ แวดล้อมหวังบำเรอเธออยู่
เทพธิดาผู้มีโฉมชวนพิศ วิมานเหล่านี้ของเธอล้วนเป็นวิมาน
ทองคำ

[๒๘๘] ทั้งเธอก็เป็นใหญ่กว่าเทพเหล่านั้น บรรดาทุก
สิ่งก็สำเร็จสิ้น

เธอเกิดมาดี มีอานุภาพยิ่งใหญ่ ร่าเริงบันเทิงใจอยู่ในหมู่
เทพ

เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า
นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(เทพธิดาตอบว่า)

[๒๘๙] ชาดิก่อนดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ใน
มนุษย์โลก

เป็นลูกสะใภ้อยู่ในตระกูลทุศีล

เมื่อคนในตระกูลมีพ่อผู้แม่ผู้เป็นผู้ไม่มีศรัทธา เป็นคน
ตระหนี่

[๒๙๐] ดิฉันกลับเป็นผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล

ยินดีแจกจ่ายทานโดยเคารพทุกเมื่อ

ได้ถวายขนมเบื่องแด่พระคุณเจ้าซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่

[๒๙๑] ครั้งนั้น ดิฉันบอกแม่ผู้ว่า สมณะมาถึงที่นี่แล้ว

ดิฉันเลื่อมใส ได้ถวายขนมเบื่องแด่ท่านด้วยมือทั้งสองของ

ตน

[๒๙๒] แม่ผู้ด่าดิฉันว่า เธอเป็นหญิงหัวดี

ทำไมเธอไม่คิดจะปรึกษาฉันเสียก่อนว่า จะถวายสมณะเล่า

[๒๙๓] เพราะเหตุนี้แหละ แม่ผู้จึงเกรี้ยวกราด

แล้วเอาสาเกตีดิฉันถูกจองอยบ่า

ได้ทำร้ายดิฉัน ดิฉันจึงไม่อาจมีชีวิตอยู่ได้นาน

[๒๙๔] เพราะชีวิตสลายลง ดิฉันพ้นจากทุกข์นั้นมา

ได้จุติจากอัฐภพนั้นมาจึงเกิดร่วมกับหมู่เทพชั้นไตรทศ
[๒๙๕] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้ ฯลฯ
และมีร่างกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
อุฬารวิมานที่ ๑ จบ

๒. อุจฺจุทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายท่อนอ้อย
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดานั้นด้วยคาถาเหล่านี้

ว่า)

[๒๙๖] เธอมีสิริศรีศมียกาย มีบริวารยศและมีเดช
เปล่งรัศมีส่องทั่วแผ่นดินพร้อมทั้งเทวโลกให้สว่างไสว
รุ่งเรืองดังพระจันทร์และพระอาทิตย์
และดังท้าวมหาพรหมเปล่งรัศมีงามล้ำกว่า
ทวยเทพชาวไตรทศพร้อมทั้งพระอินทร์

[๒๙๗] อาตมาขอถามเธอ เทพธิดาผู้เลอโฉม ประดับ
มาลัยดอกอุบล

มีมาลัยแก้วประดับเทริด มีผิวพรรณเปล่งปลั่งดังทองคำ
ประดับประดาอาภรณ์อย่างสวยงาม ทรงพิสดารภรณ์ชั้นเลิศ
เธอเป็นใครมาไหว้อตมา

[๒๙๘] ขาดีก่อนเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำกรรมอะไรมา
ก่อน

เธอสั่งสมทานไว้ดีหรือว่ารักษาศีลไว้ดี จึงเกิดในสวรรค์ มี
บริวารยศ

เพราะกรรมอะไร เทพธิดา อาตมาถามแล้ว
ขอเธอจงบอกเถิดว่า นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า
(เทพธิดาตอบว่า)

[๒๙๙] พระคุณเจ้าผู้เจริญ เมื่อไม่นานมานี้ พระเถระรูป
หนึ่ง

เข้ามาบิณฑบาตยังเรือนของดิฉันในหมู่บ้านนี้แหละ
จากนั้นดิฉันมีจิตเลื่อมใส เกิดปีติสุดประมาณ
จึงได้ถวายท่อนอ้อยแด่ท่าน

[๓๐๐] แต่ต่อมาภายหลัง แม่พี่ชักถามดิฉันว่า
แม่ตัวดี แก่เอาอ้อยไปทิ้งไว้ที่ไหนล่ะ

ดิฉันจึงตอบว่า ไม่ได้ทั้งและก็ได้กิน
แต่ดิฉันได้ถวายแด่ภิกษุผู้สงบบระจับไปแล้ว
[๓๐๑] ทันทันนั้น แม่ผู้ได้ด่าดิฉันว่า
นี้แกหรือฉันเป็นใหญ่กันแน่
ว่าแล้วก็คว่ำตักฟาดดิฉัน
ดิฉันตายจากมนุษยโลกนั้นแล้วก็มาเกิดเป็นเทพธิดา
[๓๐๒] ดิฉันทำกุศลกรรมนั้นไว้เท่านี้
ตนเองจึงได้มาเสวยผลกรรมที่น่าความสุขมาให้
ได้รับการบำเรอบันเทิงใจอยู่
ด้วยกามคุณ ๕ ร่วมกับหมู่เทพ
[๓๐๓] ดิฉันทำกุศลกรรมนั้นไว้เท่านี้
ตนเองจึงได้มาเสวยผลกรรมที่น่าความสุขมาให้
มีท้าวสักกะจอมเทพคุ้มครอง มีทวยเทพชั้นไตรทศรักษา
เพียบพร้อมอยู่ด้วยกามคุณ ๕
[๓๐๔] ผลบุญดังกล่าวมานี้มิใช่เล็กน้อย
บุญที่ดิฉันได้ถวายอภัยให้ผลมาก
ดิฉันจึงได้รับการบำเรอ บันเทิงใจอยู่
ด้วยกามคุณ ๕ ร่วมกับหมู่เทพ
[๓๐๕] ผลบุญดังกล่าวมานี้มิใช่เล็กน้อย
บุญที่ดิฉันได้ถวายอภัยมีอานุภาพมาก
ดิฉันจึงมีท้าวสักกะจอมเทพคุ้มครอง
มีทวยเทพชั้นไตรทศรักษา ดังท้าวสหสัณฺณในนันทวัน
[๓๐๖] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันเข้าไปหาพระคุณเจ้า
ผู้อุทิศเคราะห์ซึ่งมีปัญญา แล้วกราบไหว้และถามถึงความไม่มี

โรค

จากนั้นก็จิตเสื่อมใส เกิดปีติสุดประมาณ
จึงได้ถวายท่อนอภัยแด่พระคุณเจ้า
อุจจุทายิกาวิมานที่ ๒ จบ

๓. บัลลังกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีบัลลังก์สวยงามเกิดแก่หญิงผู้ประพฤดิธรรม
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดานั้นด้วยคาถาว่า)

[๓๐๗] เทพธิดาผู้มีอำนาจมาก เธอแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้
หลายรูปแบบ

อยู่บนบัลลังก์วิมานอันเลอเลิศ น่านอน โอ้โง่ง
วิจิตรด้วยแก้วมณีและทองคำ เรี่ยรายด้วยดอกไม้

[๓๐๘] อนึ่ง รอบข้างเธอมีเทพอัปสรเหล่านี้ฟ้อนรำ
ขับร้องให้บันเทิงใจ อยู่เสมอ

เทพธิดาผู้มีอำนาจมาก เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์
ได้ทำบุญอะไรไว้ จึงได้สำเร็จเป็นเทพธิดาผู้มีฤทธิ์
เพราะบุญอะไร เธอจึงมีอำนาจรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดาตอบว่า)

[๓๐๙] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นลูกสะใภ้ในตระกูลที่มั่งคั่งตระกูลหนึ่ง
มีนิสัยไม่มักโกรธ ปฏิบัติตามคำสั่งของสามีเสมอ
ไม่ประมาทในการรักษาอุโบสถศีล

[๓๑๐] เมื่อดิฉันเป็นมนุษย์ยังสาวอยู่ ไม่ประพฤติใฝ่ต่ำ
มีใจดี ทำตัวให้สามีโปรดปราน
ชาติก่อนดิฉันมีความประพฤติเป็นที่น่าพอใจ
ทั้งวันและคืน เป็นคนมีศีล

[๓๑๑] ได้บำเพ็ญสิกขาบททั้งหลายอย่างครบถ้วน
คืองดเว้นจากการฆ่าสัตว์
ไม่ลักทรัพย์ มีการงานทางกายบริสุทธิ์
ประพฤติพรหมจรรย์ได้บริสุทธิ์
สะอาด ไม่กล่าวเท็จ และไม่ดื่มเมา

[๓๑๒] มีใจเลื่อมใส ประพฤติตามธรรม ปลาบปลื้มใจ
เข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ คำ ๑๕ คำและ ๘ คำแห่งปักษี
และตลอดปาฏิหาริย์ปักษี

[๓๑๓] ครั้นสมათานกุศลธรรมอันประเสริฐ
ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อันสูงสุด
มีสุขเป็นอันสูงส่งเช่นนี้แล้ว ดิฉันเป็นคนดี
ปฏิบัติตามคำสั่งของสามีเสมอ
เป็นสาวิกาของพระสุคตมาก่อน

[๓๑๔] ครั้นทำกุศลกรรมเช่นนี้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่
ตายแล้วมาสู่สวรรค์ มีส่วนได้เสวยทิพยสมบัติอันวิเศษ
จึงได้สำเร็จเป็นเทพธิดาผู้มีฤทธิ์ในอภิสมปรายภาพ

[๓๑๕] ดิฉันมีหมู่เทพอัปสรห้อมล้อม มีรัศมีในตัวเอง
บันเทิงใจอยู่ในวิมานปราสาทที่ยอดเยียมน่ารื่นรมย์ใจ
หมู่เทพและเทพธิดาพากันมาขึ้นชมดิฉัน
ผู้มีอายุยืนซึ่งมายังเทพวิมานนี้
ปลั่งลึงกิรमानที่ ๓ จบ

๔. ลดาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่เทพธิดาชื่อลดา

[๓๑๖] ลดาเทพธิดา สัชชาเทพธิดา ปวราเทพธิดา
อัจฉิมดีเทพธิดาและสุดาเทพธิดา

ผู้มีความรุ่งเรือง เป็นธิดาของท้าวเวสสวัณมหาราช
ต่างเป็นนางบาทปรีจาริกาของท้าวสักกเทวราช

ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ทรงสิริ งดงามอยู่ด้วยคุณธรรม

[๓๑๗] เทพธิดา ๕ นางตามที่กล่าวมานี้ได้พากันไปสร่ง
สนานยังแม่น้ำ

มีกระแสน้ำเย็น ดารดาษด้วยดอกอุบลเป็นที่ปลอดภัย

ซึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์นี้ ครั้นสร่งสนาน ณ ที่นั้นแล้ว

เทพธิดาเหล่านั้นพากันรำเรง ฟ้อนรำ ขับร้อง

สุดาเทพธิดาได้พูดกับลดาเทพธิดาว่า

[๓๑๘] ข้าแต่พี่ผู้ทัดทรงพวงอุบล มีมาลัยแก้วประดับ

เทริด

มีผิวพรรณเปล่งปลั่งดั่งทองคำ มีนัยน์ตาสีน้ำตาล

มีผิวพรรณงดงาม ประดุจทองฟ้า ไร้มะหมอก มีอายุยืน

ดิฉันขอถามพี่ เพราะบุญอะไรทำให้พี่ได้บริวารยศและ

เกียรติยศ

[๓๑๙] เพราะทำบุญอะไรไว้ พี่จึงเป็นที่โปรดปรานของ

สามี

มีโฉมงามเลิศกว่าใคร ทั้งฉลาดเป็นเลิศ

ในการฟ้อนรำ ขับร้อง และบรรเลงดนตรี

พี่เทพบุตรและเทพธิดาถามอยู่เสมอ ๆ

ขอโปรดได้ออกพวกเราด้วยเถิด

(ลดาเทพธิดาตอบว่า)

[๒๒๐] เมื่อพี่เกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษย์โลก
เป็นสละในตระกูลมั่งคั่งตระกูลหนึ่ง
มีนิสัยไม่มักโกรธ ปฏิบัติตามคำสั่งของสามีเสมอ
ไม่ประมาทในการรักษาอุโบสถศีล

[๒๒๑] เมื่อพี่เป็นมนุษย์ยังสาวอยู่ ไม่ประพฤติใฝ่ต่ำ
มีใจดี ทำตัวให้สามีโปรดปราน
ทำตัวให้พ่อแม่สามี พี่น้องสามี
พร้อมทั้งข้าทาสชายหญิงให้ชื่นชอบ
เพราะบุญที่ทำในคราวเป็นหญิงสละนั้น
ทำให้พี่ได้บริวารยศและเกียรติยศ

[๒๒๒] เพราะกุศลกรรมนั้น พี่จึงได้ดีกว่าเทพธิดาเหล่า

อื่น

โดยฐานะ ๔ คือ อายุ วรรณะ สุขะ และพละ

ได้เสวยความร่ำรวยยินดีเป็นอย่างมาก

(เมื่อลดาเทพธิดาได้ฟังคำตอบดังนี้แล้วจึงได้ถามพี่สาวทั้ง
สามว่า)

[๒๒๓] พี่ทั้งสาม ได้ยินเรื่องที่พี่ลดาพูดหรือไม่
ดิฉันได้ทูลถามถึงเรื่องที่พวกเราชอบสงสัยกันมาก
พี่ลดาก็กล่าวแก้ได้อย่างไม่ผิดพลาด
ว่ากันว่า ขึ้นชื่อว่าสามียอมเป็นที่พึงอันประเสริฐ
และเป็นเทพสูงสุดของพวกผู้หญิงเรา

[๒๒๔] ขอให้เราทุกคนจงประพฤติธรรมในสามี
เหมือนอย่างสตรีที่ดีประพฤติยาเกรงสามี
ครั้นเราทุกคนประพฤติธรรมในสามี
ก็จักได้สมบัติตามที่พี่ลดาพูด

[๒๒๕] พญาราชสีห์ที่สัญจรไปตามราวไพรใกล้เชิงเขา
อาศัยภูเขาหลวงอยู่แล้วก็เที่ยวตะครุบฆ่าสัตว์สี่เท้า
จำพวกเนื้อที่ด้อยกำลัง กัดกินเป็นอาหารฉันใด

[๒๒๖] สตรีผู้มีศรัทธา เป็นอริยสาวิกาในศาสนานี้ก็
ฉันนั้นเหมือนกัน

ยังอาศัยสามีให้การเลี้ยงดู ก็ควรประพฤติเกื้อกูลยาเกรงสามี

นางประพาศิธรรมโดยรับความโกรธ กำจัดความตระหนี่
เสียได้

จึงร่ำเรียงบันเทิงใจอยู่บนสวรรค์

ลดาวิมานที่ ๔ จบ

๕. คุดติลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่คุดติลอาจารย์เคยไปเยี่ยม

๑. วัตถุตตมทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดแก่หญิงผู้ถวายผ้าเนื้อดีเยี่ยม

(พระโพธิสัตว์นามว่าคุดติลจะได้กราบทูลท้าวสักกเทวราชว่า)

[๒๒๗] ข้าแต่ท้าวโกสีย์ ข้าพระองค์ได้สอนวิชาดีดัด

๗ สาย

ซึ่งมีเสียงไพเราะมาก น่ารื่นรมย์ใจ

ให้แก่มุสิละผู้เป็นศิษย์

เขาดังใจจะดีดัดประชันกับข้าพระองค์กลางเวที

ขอพระองค์จงทรงเป็นที่พึงของข้าพระองค์ด้วยเถิด

(ท้าวสักกเทวราชตรัสพลอบด้วยคำกล่าว)

[๒๒๘] ท่านอาจารย์ ข้าพเจ้าจะเป็นที่พึงของท่าน

อาจารย์

เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้บูชาอาจารย์

ศิษย์จักชนะอาจารย์ไม่ได้

อาจารย์จักชนะศิษย์แน่นอน

(ครั้นกาลต่อมา ท้าวสักกเทวราชรับสั่งให้มาตลีเทพสาร
นำเวษยันต์ราชรถ ลงมารับคุดติลอาจารย์ไปยังเทวโลกเพื่อให้
ดีดัดถวาย คุดติลอาจารย์จึงกราบทูล

ท้าวเธอ ในท่ามกลางเทพบริษัท เพื่อขอไต่ถามถึงบุญกรรม
ของเทพธิดาทั้งหลาย ณ ที่นั้น เป็นรางวัลแห่งการดีดัดเสีย
ก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงไต่ถามถึง

บุญกรรมของเทพธิดาเหล่านั้น คำถามของคุดติลอาจารย์เป็น
เช่นเดียวกับของพระมหาโมคคัลลานเถระ)๑ คำตอบของเหล่า
เทพธิดาเป็นเช่นเดียวกันทั้งสองครั้ง

[๒๒๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๒๓๐] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๓๓๑] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๓๓๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๓๓๓] นารีผู้ถวายผ้าเนื้อดีเยี่ยม
เป็นผู้ประเสริฐในหมู่พระและนารีทั้งหลาย
นางตั้งใจถวายสิ่งที่น่ารัก

จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเห็นปานนี้

[๓๓๔] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้นเถิด
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย

ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด

[๓๓๕] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๓๓๖] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียน

ว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้เมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

(วิมาน ๔ เรื่องที่จะกล่าวต่อไปนี้มีความพิสดารเหมือนวัตถุ
ดตมทายิกาวิมาน)

๒. ปุพฺพดตมทายิกาวิมาน (๑)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดแก่หญิงผู้ถวายดอกไม้ที่ดีเยี่ยม

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๓๓๗] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๓๓๘] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๓๓๙] เทพธิดาผู้มีอำนาจมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอำนาจพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๓๔๐] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๓๔๑] นารีผู้ถวายเป็นดอกไม้ชั้นดีเยี่ยม
เป็นผู้ประเสริฐในหมู่พระและนารีทั้งหลาย
นางตั้งใจถวายเป็นสิ่งที่น่ารัก

จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเห็นปานนี้

[๓๔๒] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย

ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด

[๓๔๓] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนั้น
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๓๔๔] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ดิฉันขอกราบเรียน

ว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้เมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ดิฉันจึงมีอำนาจพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

๓. คันธุตมทาทิกาวิมาน (๒)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายของหอมชั้นเยี่ยม
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๓๔๕] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๓๔๖] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนั้น

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ

[๓๔๗] เทพธิดาผู้มีอำนาจมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๓๔๘] เทพธิดานั้นดีใจที่พระโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๓๔๙] นารีผู้ถวายของหอมชั้นเลิศ
เป็นผู้ประเสริฐในหมู่พระและนารีทั้งหลาย
นางตั้งใจถวายสิ่งที่น่ารัก
จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเห็นปานนี้
[๓๕๐] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด
[๓๕๑] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน
[๓๕๒] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียน

ว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้เมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
๔. ผลุตตมทายิกาวิมาน (๓)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผลไม้อย่างดีเยี่ยม
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๓๕๓] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๓๕๔-๓๕๕] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๓๕๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๓๕๗] นารีผู้ได้ถวายผลไม้อย่างดีเยี่ยม
เป็นผู้ประเสริฐในหมู่พระและนารีทั้งหลาย
นางตั้งใจถวายสิ่งที่น่ารัก

จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเช่นนี้

[๓๕๘] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น

ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่

ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย

ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด

[๓๕๙-๓๖๐] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

๕. รสุดตมทายิกาวิมาน (๔)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายอาหารที่มีรสเลิศ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๓๖๑] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๓๖๒-๓๖๓] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๓๖๔] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๓๖๕] นารีผู้ถวายอาหารเลิศรส

เป็นผู้ประเสริฐในหมู่นระและนารีทั้งหลาย

นางตั้งใจถวายสิ่งที่น่ารัก

จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเช่นนี้

[๓๖๖] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น

ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่

ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย

ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด

[๓๖๗-๓๖๘] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

๖. คันธปัญจกุลิกทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้เคยใช้แป้งjemสฤป

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๓๖๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๓๗๐-๓๗๑] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๓๗๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๓๗๓] ดิฉันใช้นิ้วทั้งห้าจุ่มกระแจะเจิมที่พระสฤษฎ์(ทอง)
ของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่ากัสสปะ
ดิฉันนั้นตั้งใจถวายสิ่งที่น่ารัก
จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเช่นนี้
[๓๗๔] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด
[๓๗๕-๓๗๖] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(วิมาน ๔ เรื่องที่จะกล่าวต่อไปนี้ มีความพิสดารเหมือน
คันธปัญจจตุลิก
ทวยิกาวิมาน)
๗. เอกุโปสถวิมาน (๑)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้รักษาอุโบสถ ๑ วัน
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๓๗๗-๓๗๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๓๘๐] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๓๘๑] ดิฉันได้เห็นภิกษุและภิกษุณีทั้งหลายกำลัง
เดินทาง
ได้ฟังธรรมเทศนาของท่านเหล่านั้นแล้ว
ได้เข้าจำอุโบสถศีลหนึ่งวัน

[๓๘๒] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเกิด
[๓๘๓-๓๘๔] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
๘. อุทกทายิกาวิมาน (๒)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายน้ำบ้วนปากและน้ำดื่ม
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๓๘๕] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๓๘๖-๓๘๗] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๓๘๘] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๓๘๙] ดิฉันยืนอยู่ในน้ำ มีจิตเลื่อมใส
ได้ถวายน้ำแด่ภิกษุรูปหนึ่ง
ดิฉันนั้นตั้งใจถวายสิ่งที่น่ารัก
จึงได้ทิพยสถานที่น่าเจริญใจเช่นนี้
[๓๙๐] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเกิด
[๓๙๑-๓๙๒] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
๙. อุปีฏฐานวิมาน (๓)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ตั้งใจปฏิบัติมารดาบิดาของ
สามี
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๓๙๓] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๓๙๔-๓๙๕] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๓๙๖] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๓๙๗] ดิฉันมีนิสัยไม่ริษยา ตั้งใจปฏิบัติแม่ผัวและพ่อผัว
ซึ่งทั้งดुर้าย โกรธง่ายและหยาบคาย
จึงเป็นผู้ไม่ประมาทตามปกตินิสัยของตน
[๓๙๘] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด
[๓๙๙-๔๐๐] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
๑๐. อปรกัมมการินีวิมาน (๔)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ชวนชวายเป็นเลื้อผู้อื่น
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๔๐๑] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๔๐๒-๔๐๓] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๔๐๔] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๔๐๕] ดิฉันเป็นคนใช้ รับภาระช่วยทำงานให้คนอื่น

เสมอ

ไม่เกียจคร้านต่อการทำงานที่เป็นประโยชน์
มีปกตินิสัยไม่มักโกรธ ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น
ชอบแบ่งปันสิ่งของส่วนตัวแก่ผู้อื่น
[๔๐๖] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่

ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเกิด
[๔๐๗-๔๐๘] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
๑๑. ซีโรทนทายิกาวิมาน
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายข้าวผสมนมสด
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๔๐๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๔๑๐-๔๑๑] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๔๑๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๔๑๓] ดิฉันได้ถวายข้าวสุกผสมนมสด
แด่ภิกษุผู้กำลังเที่ยวบิณฑบาต
ครั้นทำกรรมอย่างนี้แล้ว
จึงเกิดในสุคติ ไร่ร้างบันเทิงใจอยู่
[๔๑๔] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเกิด
[๔๑๕-๔๑๖] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(วิมาน ๒๕ เรื่อง ที่จะกล่าวต่อไปนี้ มีความพิสดารเหมือน
ซีโรทนทายิกาวิมาน)

๑๒. ผาณิตทายิกาวิมาน (๑)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถายน้ำอ้อยบ
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)
[๔๑๗-๔๑๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก ฯลฯ
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๔๒๐] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๔๒๑-๔๒๘] ดิฉันได้ถวายน้ำอ้อยงบนแต่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๑๓. อุจจุชฌันทิกทายิกาวิมาน (๒)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายท่อนอ้อย

[๔๒๙-๔๓๖] ดิฉันได้ถวายท่อนอ้อยแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๑๔. ติมพรุสกทายิกาวิมาน (๓)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผลมะพลับสุก

[๔๓๗-๔๔๔] ดิฉันได้ถวายผลมะพลับสุกแต่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๑๕. กัฏการิกทายิกาวิมาน (๔)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผลแตงกวา

[๔๔๕-๔๕๒] ดิฉันได้ถวายผลแตงกวาแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๑๖. เอฬาลุกทายิกาวิมาน (๕)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายฟักทอง

[๔๕๓-๔๖๐] ดิฉันได้ถวายผลฟักทองแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๑๗. วัลลัผลทายิกาวิมาน (๖)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายแตงโม

[๔๖๑-๔๖๘] ดิฉันได้ถวายผลแตงโมแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๑๘. พารุสกทายิกาวิมาน (๗)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผลลิ้นจี่

[๔๖๙-๔๗๖] ดิฉันได้ถวายผลลิ้นจี่แต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๑๙. หัตถ์ปปตาปกทายิกาวิมาน (๘)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายเตาผิง

[๔๗๗-๔๘๔] ดิฉันได้ถวายเตาผิงแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๒๐. สากมณฺฐิทายิกาวิมาน (๙)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผักดอง
[๔๘๕-๔๙๒] ดิฉันได้ถวายผักดองกำมือหนึ่งแต่ภิกษุผู้
กำลังเที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๒๑. ปุพพมุกขิทายิกาวิมาน (๑๐)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายดอกไม้
[๔๙๓-๕๐๐] ดิฉันได้ถวายดอกไม้กำหนึ่งแต่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๒๒. มุลกทายิกาวิมาน (๑๑)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายหัวมัน
[๕๐๑-๕๐๘] ดิฉันได้ถวายหัวมันแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๒๓. นิมพมุกขิทายิกาวิมาน (๑๒)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผักสะเดา
[๕๐๙-๕๑๖] ดิฉันได้ถวายสะเดากำหนึ่งแต่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๒๔. อัมพกัญชิกทายิกาวิมาน (๑๓)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายน้ำผักดอง
[๕๑๗-๕๒๔] ดิฉันได้ถวายน้ำผักดองแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๒๕. โทณินิมมัชชนิทายิกาวิมาน (๑๔)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายแป้งคลุกงาทอด
[๕๒๕-๕๓๒] ดิฉันได้ถวายแป้งคลุกงาทอดแต่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๒๖. กายพันธนทายิกาวิมาน (๑๕)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายประคดเอว
[๕๓๓-๕๔๐] ดิฉันได้ถวายประคดเอวแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๒๗. อังสพัทธกทายิกาวิมาน (๑๖)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผ้าอังสะ
[๕๔๑-๕๔๘] ดิฉันได้ถวายผ้าอังสะแต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๒๘. อาโยคปฏิกฐทายิกาวิมาน (๑๗)
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายสายโยคบาตร

[๕๔๙-๕๕๖] ดิฉันได้ถวายแผ่นผ้าสายโยคแด่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๒๙. วิธูปนทายิกาวิมาน (๑๘)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายพัตสีเหลี่ยม

[๕๕๗-๕๖๔] ดิฉันได้ถวายพัตสีเหลี่ยมแด่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๓๐. ตาลปัลณทายิกาวิมาน (๑๙)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายพัตใบตาล

[๕๖๕-๕๗๒] ดิฉันได้ถวายพัตใบตาลแด่ภิกษุผู้กำลัง
เที่ยวบิณฑบาต ฯลฯ

๓๑. โมรหัตถทายิกาวิมาน (๒๐)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายพัตปัดยง

[๕๗๓-๕๘๐] ดิฉันได้ถวายพัตปัดยงที่ทำด้วยขนนกยูงแด่
ภิกษุผู้กำลังเที่ยว

บิณฑบาต ฯลฯ

๓๒. ฉัตตทายิกาวิมาน (๒๑)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายร่ม

[๕๘๑-๕๘๘] ดิฉันได้ถวายร่มแด่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๓๓. อุปาหนทายิกาวิมาน (๒๒)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายรองเท้า

[๕๘๙-๕๙๖] ดิฉันได้ถวายรองเท้าแด่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๓๔. ปูวทายิกาวิมาน (๒๓)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายขนม

[๕๙๗-๖๐๔] ดิฉันได้ถวายขนมแด่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๓๕. โมทกทายิกาวิมาน (๒๔)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายขนมต้ม

[๖๐๕-๖๑๒] ดิฉันได้ถวายขนมต้มแด่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

๓๖. สักขลิกาทายิกาวิมาน (๒๕)

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายน้ำตาลกรวด

[๖๑๓] ดิฉันได้ถวายน้ำตาลกรวดแด่ภิกษุผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาต ฯลฯ

[๖๑๔] ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
ดิฉันเป็นนางอัปสรผู้มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารักใคร่
ทั้งยังเลอเลิศกว่านางอัปสรนับพันอีกด้วย
ขอนิมนต์พระคุณเจ้าดูผลของบุญทั้งหลายเถิด

[๖๑๕-๖๑๖] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้
ฯลฯ

และมีรัศมีสว่างไสวทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เมื่อเทพธิดาเหล่านั้นตอบปัญหาผลกรรมที่ได้ทำมาเป็นอัน
ดีอย่างนี้แล้ว คฤตติลาจารย์ก็ร่าเริงบันเทิงใจ เมื่อจะแสดง
ความชื่นชมยินดีของตนจึงกล่าวว่า)

[๖๑๗] ดีจริงหนอที่ข้าพเจ้าได้มาในที่นี้ วันนี้ฤกษ์งาม
ยามดี

เพราะข้าพเจ้าได้มาเห็นเทพอัปสร
ซึ่งมีรูปร่างและผิวพรรณที่น่ารักใคร่

[๖๑๘] ข้าพเจ้าได้ฟังเรื่องกุศลธรรมของพวกเธอ
จักทำบุญกุศลให้มากด้วยการให้ทาน

การประพาสธรรมสมาธิ

การสัจจธรรมและการฝึกอินทรีย์

ข้าพเจ้านั้นจักไปสถานที่

ที่คนทั้งหลายไปแล้วไม่เศร้าโศก

คฤตติวิมานที่ ๕ จบ

๖. ทัททลวิมาน

ว่าด้วยวิมานอันรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายสังฆทาน

(ภัทราเทพธิดาผู้พี่สาวถามสุภัทราเทพธิดาซึ่งเป็นน้องสาว
ว่า)

[๖๑๙] เธอรุ่งเรืองด้วยรัศมี มีเกียรติยศบริวารยศ
มีรัศมีรุ่งโรจน์เหนือเทพชั้นชาวดาวดึงส์ทั้งปวง

[๖๒๐] ฉันไม่เคยเห็นเธอ นี่เป็นการเห็นครั้งแรก
เธอมาจากเทวโลกชั้นไหนจึงมาเรียกชื่อของฉันได้ถูก

(สุภัทราเทพธิดาตอบว่า)

[๖๒๑] พี่ภัทรา ดิฉันชื่อสุภัทรา

เมื่อชาติก่อนครั้งเป็นมนุษย์ได้เป็นน้องสาวของพี่
และยังเป็นภรรยาร่วมสามีเดียวกันกับพี่

[๖๒๒] ดิฉันละร่างจุติจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว
มาเกิดร่วมกับเหล่าเทพชั้นนิมมานรดี
(ภัทราเทพธิดาถามต่อไปอีกว่า)

[๖๒๓] น้องสุภัทรา ขอเธอได้บอกถึงการเกิดของตน
ในหมู่เทพชั้นนิมมานรดี

ซึ่งเป็นทีที่สัตว์ผู้กระทำความดีไว้มากแล้วมาเกิด

[๖๒๔] เธอถูกสอนมาอย่างไรด้วยเรื่องอะไร หรือว่าใคร
สั่งสอน

เธอมีบิรารยศได้ด้วยทานและวัตรอันดีงามเช่นไร

[๖๒๕] เธอได้รับเกียรติยศเช่นนี้ ได้รับสุขไพบุลย์วิเศษ
เช่นนี้

น้องเทพธิดา พี่ถามแล้ว ขอเธอจงบอก
นี้เป็นผลของกรรมอันใด

(สุภัทราเทพธิดาตอบว่า)

[๖๒๖] ชาติก่อนดิฉันเลื่อมใส ได้ถวายอาหารบิณฑบาต
๘ ที่

เป็นสังฆทานแด่พระสงฆ์

ผู้เป็นทักษิณบุคคลด้วยมือทั้งสองของตน

[๖๒๗-๖๒๘] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

(ภัทราเทพธิดาได้ถามต่อไปอีกว่า)

[๖๒๙] พี่เลื่อมใสได้ถวายข้าวน้ำด้วยมือของตน

เลี้ยงดูภิกษุผู้สาวรมอันทรีย

ประพฤติพรหมจรรย์สมาเสมอ

ซึ่งมีจำนวนมากกว่าของเธอให้อิ่มหนา

[๖๓๐] พี่ถวายทานมากกว่าเธอ แต่กลับอุบัติในหมู่เทพ
ชั้นต่ำกว่า

ส่วนน้องถวายทานน้อยกว่า แต่ทำไมจึงได้รับสุขไพบุลย์
วิเศษเล่า

เทพธิดา ฟีกามแล้ว ขอเธอจงบอก นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(สุภทราเทพธิดาตอบว่า)

[๖๓๑] ชาตีก่อนดิฉันได้พบภิกษุรูปหนึ่ง น่าเจริญใจ
จึงได้นิมนต์ภิกษุรูปนั้น คือพระเรวตะ เป็นรูปที่ ๘ ให้ฉัน
ภัตตาหาร

[๖๓๒] พระเรวตะเถระนั้นมุ่งจะอนุเคราะห์ให้เกิด
ประโยชน์แก่ดิฉัน

จึงบอกดิฉันให้ถวายสงฆ์ ดิฉันได้ทำตามคำแนะนำของท่าน

[๖๓๓] ทักซิณาของดิฉันนั้นถวายเป็นสังฆทาน มีผล
ประมาณมิได้

ส่วนทานของพีที่ถวายเป็นรายบุคคลนั้นมีผลไม่มาก

(ภักทราเทพธิดาเมื่อจะรับรองความข้อนั้นจึงกล่าวว่า)

[๖๓๔] พีพึงรู้เดี๋ยวนี้เอง ทานที่ถวายเป็นสังฆทานนี้มี
ผลมาก

พีนั้น(หาก)ไปเกิดเป็นมนุษย์อีก จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ
ปราศจากความตระหนี่ ไม่ประมาท ถวายสังฆทานบ่อย ๆ

(เมื่อสนทนากันแล้ว สุภทราเทพธิดาก็กลับไปสู่ทิพยวิมาน
ของตนบนสวรรค์ชั้นนิมมานรดี ท้าวสักกเทวราชได้สดับการ
สนทนานั้น เมื่อสุภทราเทพธิดากลับไปแล้วจึงตรัสถาม
ภักทราเทพธิดาว่า)

[๖๓๕] ภักทรา เทพธิดาผู้มาสนทนากับเธอนั้นเป็นใคร
ข้างมีรัศมีรุ่งโรจน์เหนือเหล่าเทพชั้นขาวดาวดึงส์ทั้งหมด
(ภักทราเทพธิดาเมื่อจะบรรยายข้อที่สังฆทานที่น้องสาวถวาย
ว่ามีผลมากจึงทูลว่า)

[๖๓๖] ขอเดชะพระองค์ผู้เป็นจอมเทพ เทพธิดานั้น
เมื่อชาตีก่อน ครั้งเป็นมนุษย์อยู่ในภพมนุษย์
ได้เป็นน้องสาวของหม่อมฉัน
และยังเป็นภรรยาร่วมสามีเดียวกันด้วย
เธอทำบุญถวายสังฆทานแล้วจึงรุ่งเรือง
(ท้าวสักกเทวราช เมื่อจะทรงสรรเสริญสังฆทานว่ามีผลมาก
จึงตรัสว่า)

[๖๓๗] ภักทรา น้องสาวของเธอรุ่งเรืองกว่าเธอ

เพราะเหตุที่นางได้ถวายสังฆทาน
ซึ่งมีผลประมาณมิได้ไว้ในชาติก่อน
(ภัทราเทพธิดาได้ตอบท้าวสักกะว่า)

[๖๓๘] อันที่จริง ดิฉันได้ทูลถามพระพุทธเจ้า
ครั้งประทับอยู่ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ
ถึงผลแห่งการแจกจ่ายทานว่า
ทานที่ให้ในเนื่อนาบุญใดจึงมีผลมาก

[๖๓๙] มนุษย์ทั้งหลายผู้หวังบุญให้ทานอยู่
ทำบุญปรารภเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด
ให้ทานในเนื่อนาบุญใด จึงมีผลมาก

[๖๔๐] พระพุทธเจ้าผู้ทรงทราบว่
สัตว์ทั้งหลายมีผลกรรมเป็นของของตน
ได้ทรงอธิบายให้ดิฉันฟังอย่างชัดเจน
ถึงผลแห่งการแจกจ่ายทานในเนื่อนาบุญ
ที่บุคคลให้แล้วจะได้รับผลมากนั้นว่า

[๖๔๑] พระอริยบุคคลผู้บรรลุอริยมรรค ๔ และผู้ดำรง
อยู่ในอริยผล ๔

นี่คือพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง
ดำรงมั่นอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญา

[๖๔๒] มนุษย์ทั้งหลายผู้หวังบุญให้ทานอยู่
ทำบุญปรารภเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด
จึงถวายทานแก่สงฆ์ซึ่งมีผลมาก

[๖๔๓] ด้วยว่า พระสงฆ์นี้มีคุณยิ่งใหญ่ ไพบุลย์
หาประมาณมิได้ ดุจทะเลเปี่ยมด้วยน้ำ
พระอริยบุคคลเหล่านี้แลเป็นผู้ประเสริฐสุด
เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าผู้มีความเพียร
เป็นผู้ให้แสงสว่างคือปัญญาแก่ชาวโลก ย่อมยกธรรมกถา

ขึ้นแสดง

[๖๔๔] ทานที่บุคคลถวายเจาะจงสงฆ์นั้น ชื่อว่าเป็นทาน
ที่ถวายดีแล้ว

บูชาสักการะอย่างดีแล้ว ทักขิณาที่ถวายสงฆ์นั้นมีผลมาก
ทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้ทรงรู้แจ้งโลกก็ทรง
สรรเสริญแล้ว

[๖๔๕] เหล่าชนมาหวนระลึกถึงบุญเช่นนี้ได้เกิดปีติ
โสมนัส

กำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งมูลเหตุได้
ท่องเที่ยวไปในโลก ไม่ถูกบัณฑิตติเตียน
จึงเข้าถึงแดนสวรรค์ได้
ทัฬหาลวิมานที่ ๖ จบ
๗. เปสวดีวิมาน
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงชื่อเปสวดี
(เมื่อพระวังคีสเถระจะได้ถามถึงบุพกรรมที่เทพธิดานั้นทำ
แล้วจึงกล่าวสรรเสริญ วิมานของเธอเสียก่อนเป็นปฐมด้วยคาถา
๗ คาถาว่า)

[๖๔๖] (เทพธิดา) อาตมาได้เห็นวิมานสวยงาม(ของ
เธอ)นี้

ซึ่งมุงบังด้วยแก้วผลึก ข่ายเงินและข่ายทองคำ
มีพื้นวิจิตรตระการตาหลากสี เป็นที่นารีนรมย์ยินดี
เป็นที่อยู่อาศัยอันเนรมิตไว้ดีแล้ว ประกอบด้วยขุมประดู
ที่ลานวิมานเลื่อนกราดไปด้วยทรายทอง

[๖๔๗] วิมานของเธอนี้ส่องแสงสว่าง
เหมือนพระอาทิตย์บนท้องฟ้ามีรัศมีตั้งพัน
กำจัดความมืดในฤดูสารทกาล และสว่างไสวไปทั่วสิบทิศ
เหมือนเปลวเพลิงซึ่งกำลังลุกโชนอยู่บนยอดภูเขาในเวลา
กลางคืน

[๖๔๘] วิมานนี้ประหนึ่งบาดนัยน์ตาอยู่ คล้ายกับสายฟ้า
แลบ

ลอยอยู่ในอากาศ นารีนรมย์ใจ
วิมานเธอนี้ก้องกังวาลไปด้วยเสียงดนตรี
คือพิณเครื่องใหญ่ กลอง ฉิ่งและกังสดาล
มั่งคั่งรุ่งเรือง ดุจเมืองพระอินทร์

[๖๔๙] วิมานของเธอนี้อบอวลไปด้วยกลิ่นหอมระรื่น
แห่งไม้ชั้นเลิศนานาพันธุ์
ได้แก่ ดอกปทุม ดอกโกมุท ดอกอุบล
ดอกจกกลนี ดอกคัตเค้า ดอกชบา
ดอกอังกาบ ดอกฝรั่ง ดอกอโศก

แย้มกลีบบานสะพรั่งส่งกลิ่นหอมระรื่น

[๖๕๐] เทพธิดาผู้เรื่องยศ สรรโบทกขรณีนารีนรมย์
เรียงรายไปด้วยต้นहुकวาง ขนุนสำปะลอและต้นไม้มีกลิ่น

หอม

มีทั้งไม้เลื้อยชูดอกออกช่อบานสะพรั่ง ห้อยย้อย
เกาะกายลงมาคล้ายกับชายแก้วมณี ปรากฏมีอยู่ใกล้วิมาน

เธอ

[๖๕๑] บุพชาติที่เกิดในน้ำและบนบกก็มี และ
พฤษชาติเหล่าอื่น

ทั้งที่เป็นของมนุษย์ และเป็นทิพย์มิใช่เป็นของมนุษย์ก็มี
ทั้งหมดล้วนเกิดมีอยู่ใกล้วิมานของเธอ

[๖๕๒] นี่เป็นผลแห่งการสำรวมและการฝึกด้อย่างไร
เพราะผลกรรมอะไรเธอจึงมาเกิดในวิมานนี้

เทพธิดา ผู้มีขนตาหนางอนงาม ขอเธอจงเล่าถึงกรรม
เป็นเหตุให้เธอได้วิมานนี้ตามที่อาตมาถามตามสมควร
(ลำดับนั้น เทพธิดาตอบว่า)

[๖๕๓] วิมานที่ดิฉันได้แล้วนี้ มีฝูงนกกระเรียน
นกยูงและนกเขาไฟเที่ยวบินร่อนร้องไปมา
ทั้งนกนางนวลและพญาหงส์ทองซึ่งเป็นนกทิพย์เที่ยวบิน

ว่อนไปมาอยู่

และอึ่งคะนึ่งไปด้วยฝูงนกเป็ดน้ำ นกกาน้ำ
นกδυးเหว่าและฝูงนกประเภทอื่น ๆ

[๖๕๔] มีไม้ดอกและไม้เลื้อยแผ่กิ่งก้านสาขานานาชนิด
มีต้นแคฝอย ต้นหว้า ต้นอโศก

ดิฉันจะเล่าเหตุผลที่ดิฉันได้วิมานนี้ถวายพระคุณเจ้า
พระคุณเจ้าโปรดฟังเถิดเจ้าคะ

[๖๕๕] ข้าแต่พระคุณเจ้า ในชาติก่อน ดิฉันได้เกิดเป็น

หญิงสะใภ้

ในหมู่บ้านชื่อนาฬาคาม อยู่ทางทิศตะวันออก
ของแคว้นมคธ อันรุ่งเรือง

ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นรู้จักดิฉันในนามว่า เปสวดี

[๖๕๖] ดิฉันนั้นมีใจเบิกบาน ได้สั่งสมกุศลกรรมไว้ใน
ชาติปางก่อนนั้น

คือได้เกลียดดอกคำโรยลงบูชาพระอุปติสสเถระ๒
ที่ทวยเทพและมนุษย์พากันบูชา
ผู้มากไปด้วยกุศลธรรม มีคุณธรรมสุดประมาณซึ่งดับกิเลส
แล้ว

[๖๕๗] ครั้นบูชาพระเถระผู้มีคุณอันโอฬาร ครองเรือน
ร่างเป็นชาติสุดท้าย

ผู้บรรลุอนุปาทิสเสนิพพานแล้ว
ดิฉันจึงจะร่างมนุษย์มาเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
ครอบครองวิมานในเทวโลกนี้
เปสวดีวิมานที่ ๗ จบ

๘. มัลลิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงชื่อมัลลิกา
(พระนารทเถระถามมัลลิกาเทพธิดาว่า)

[๖๕๘] เทพธิดา ผู้มีพัสดราภรณ์และธงล้วนแต่สีเหลือง
ประดับประดาด้วยเครื่องประดับสีเหลืองเจิดจ้า
เธอถึงจะไม่ประดับด้วยผ้าห่มสีเหลืองอร่ามงามเช่นนี้ก็ยัง

งาม

[๖๕๙] เทพธิดา ผู้สวมเกยรทอง ประดับอุบะทอง
คลุมเรือนร่างด้วยชายทอง
เธอผู้สวมศิระด้วยพวงมาลัยแก้วนานาชนิดเป็นใครกัน

[๖๖๐] มาลัยแก้วเหล่านั้นล้วนสำเร็จด้วยทองคำ

ธรรมชาติ

ด้วยแก้วทับทิม แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์

บางพวงก็ล้วนแล้วด้วยแก้วลาย

บ้างก็สำเร็จด้วยแก้วมณีกับแก้วลายแดงคล้ายสีเลือด

บ้างก็สำเร็จด้วยแก้วแดงอันสดใสคล้ายสีตานกพิราบ

[๖๖๑] บรรดามาลัยเหล่านั้น บางพวงส่งเสียงไพเราะ
เหมือนเสียงนกยูง

บางพวงส่งเสียงไพเราะเหมือนเสียงพญาหงส์ทอง

บางพวงส่งเสียงไพเราะเหมือนเสียงนกการเวก

เสียงมาลัยเหล่านั้นไพเราะชวนฟัง คล้ายเสียงดนตรี

เครื่องห้า

ที่คนธรรพ์ผู้ฉลาดพากันบรรเลงก็ปานกัน

[๖๖๒] อนึ่ง รถของเธอกิ่งดงามมาก มีส่วนประกอบ
วิจิตรบรรจงไปด้วยรัตนชาติต่าง ๆ ซึ่งบุญกรรมจัดสรรมาให้
เบ็ดเสร็จดงามด้วยเครื่องประกอบหลากหลาย

[๖๖๓] ยามเธออยู่บนรถสี่สุกปลั่งดั่งทองคำนั้น

ภูมิประเทศนี้ก็สว่างไสวไปทั่วถึงกัน

เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า

นี้เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(มัลลิกาเทพธิดาตอบว่า)

[๖๖๔] เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่าโคดม

ผู้ทรงมีพระกรุณาหาประมาณมิได้ เสด็จดับขันธปรินิพพาน

แล้ว

ดิฉันมีจิตเลื่อมใส ได้ใช้ชายทองวิจิตรบรรจงไปด้วยแก้วมณี

ทองคำ และแก้วมุกดา ซึ่งดาดด้วยชายทองคำ ห่มคลุม

พุทธสรีระ

[๖๖๕] ครั้นดิฉันทำกุศลกรรมที่พระพุทธเจ้าทรง

สรรเสริญแล้วนั้น

จึงสร้างโคก หมดโรคภัย มีความสุข รื่นเริงบันเทิงใจอยู่

เป็นนิตย์

มัลลิกาวิมานที่ ๘ จบ

๙. วิสาลักษณ์วิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสุนันทาอุบาสิกาผู้มีตาโต

(สมเด็จพระอมรินทราบหาราชตรัสถามสุนันทาเทพธิดาว่า)

[๖๖๖] เทพธิดาผู้มีดวงตาโต เธอมีหมูนางอัปสร

แวดล้อม มีชื่อว่าอะไร

มาเที่ยวเดินชมอยู่รอบ ๆ สวนจิตรลดาอันน่ารื่นรมย์

[๖๖๗] ในเวลาที่เหล่าเทวดาชั้นดาวดึงส์ล้วนทรงมา

ทรงรถ

ประดับเครื่องทรงวิจิตรดงาม พากันมา ณ ที่นี้

เข้าไปชมสวนจิตรลดา

[๖๖๘] แต่เมื่อเธอมาถึงที่นี่เที่ยวชมสวนอยู่

กายเธองามกระทั้งความงามของสวนไม่ปรากฏ

เพราะเหตุอะไรรูปกายเธอจึงงามเช่นนี้
เทพธิดา เราถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า
นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า
(สุนันทาทะเพธิดาผู้เป็นอัศรชายาทุลตอบว่า)

[๖๖๙] ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมเทพ ผู้ทรงบำเพ็ญทาน
มาแต่ปางก่อน

ขอพระองค์โปรดดับกรรมอันเป็นเหตุให้ดิฉันมีรูปงาม
บังเกิดในเทวโลก มีฤทธิ์และอานุภาพ

[๖๗๐] หม่อมฉันเป็นอุบาสิกามีนามว่าสุนันทา
อยู่ในกรุงราชคฤห์ อันนารีนิยม
เป็นผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล ยินดีแจกจ่ายทานเป็นนิตย์
[๖๗๑] หม่อมฉันมีจิตเลื่อมใสในเหล่าภิกษุผู้ปฏิบัติตรง
จึงได้ถวายผ้าห่ม ผ้าห่ม ภัตตาหาร เสนาสนะ
และเครื่องตามประทีป

[๖๗๒] ทั้งได้เข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำแห่งปี
และตลอดปาฏิหาริย์ปี

[๖๗๓] สำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ
จึงได้ครอบครองวิมานนี้

[๖๗๔] หม่อมฉันงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักขโมย
การประพฤตินอกใจสามี
สำรวมระวังจากการพูดเท็จ และจากการดื่มน้ำเมา

[๖๗๕] หม่อมฉันยินดีในศีล ๕ จลัดในอริยสัจ
เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า โคดม
ผู้มีพระจักขุ มีพระยศ

[๖๗๖] หม่อมฉันใช้ดอกไม้ทั้งหมดที่หญิงรับใช้นำมาจาก
ตระกูลญาติพี่น้องนั้นเองบูชาที่พระสถูปของพระผู้มีพระภาค

[๖๗๗] อนึ่ง ในวันอุโบสถ หม่อมฉันมีจิตเลื่อมใส
ได้ถือมาลัยของหอมและเครื่องลูบไล้
ไปบูชาที่พระสถูปของพระผู้มีพระภาคนั้นด้วยมือทั้งสองของ

ตน

[๖๗๘] ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมเทพ

เพราะกรรมที่หม่อมฉันใช้มาล้นบูชาพระสฤๅปด
หม่อมฉันจึงมีรูปงาม บังเกิดในเทวโลก มีฤทธิ์และอานุภาพ
เช่นนี้

[๖๗๙] อนึ่ง การที่หม่อมฉันรักษาศีลเป็นปกติ
จะอำนวยผลเพียงเท่านั้นก็หาไม่ได้
ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมเทพ หม่อมฉันมีความหวังว่า
อย่างไรเสีย เราพึงได้เป็นพระสฤๅทาคามิ
วิสาลักขวิมานที่ ๙ จบ

๑๐. ปาริจัตตกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ใช้มาล้นดอกโกศก
บูชาพระพุทธรเจ้า

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๖๘๐] เทพธิดา เธอชื่อดอกไม้สวรรค์ชื่อปาริจัตตกะ
หอมหวาน นารีนรมย์

มาร้อยเป็นมาลย์ทิพย์ ขั้บร้อยเรียงบันเทิงอยู่

[๖๘๑] เมื่อเธอนั้นกำลังฟ้อนรำอยู่ เสียงทิพย์นำฟัง นารี
นรมย์ใจ

ย่อมเปล่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วนสดของเธอ

[๖๘๒] ทั้งกลิ่นทิพย์หอมระรื่นชื่นใจ

ก็ฟุ้งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วนสดของเธอ

[๖๘๓] เมื่อเธอสิ้นไหวกายไปมา เสียงเครื่องประดับที่
ข้องผม

ก็เปล่งเสียงดังไพเราะ นำฟัง ดุจดั่งเสียงดนตรีเครื่องห้า

[๖๘๔] อนึ่ง ต่างหูเพชรต้องลมสั่นไหว ก็ส่งเสียงดัง
ไพเราะ

นำฟัง เช่นกับเสียงดนตรีเครื่องห้า

[๖๘๕] แม้มาลย์บนศีรษะของเธอ มีกลิ่นหอมระรื่นชื่นใจ

ก็ส่งกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ดุจดั่งอุโลกด

[๖๘๖] เธอสุดดมกลิ่นหอมระรื่นนั้น ทั้งได้เห็นรูปอันมิใช่
ของมนุษย์

เทพธิดา อาตมาถามเธอแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า

นี้เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๖๘๗] ดิฉันได้น้อมนำมาลัยดอกอโศกซึ่งมีเกสรงาม
เลื่อมประภัสสร

มีสีสด มีกลิ่นหอมฟุ้ง ไปน้อมบูชาพระพุทธเจ้า

[๖๘๘] ดิฉันนั้นครั้นทำกุศลกรรมที่พระพุทธเจ้าทรง
สรรเสริญแล้ว

จึงสร้างโศก หมดโรครภัย มีความสุข รื่นเริงบันเทิงใจอยู่
เป็นนิตย์

ปาริฉัตตกวิมานที่ ๑๐ จบ

รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อุฬารวิมาน	๒. อจจุทายิกาวิมาน
๓. ปัลลังกวิมาน	๔. ลตาวิมาน
๕. คุดติลวิมาน	๖. ทัททลวิมาน
๗. เปสวดีวิมาน	๘. มัลลิกาวิมาน
๙. วิสาลักขวิมาน	๑๐. ปาริฉัตตกวิมาน

ปาริฉัตตกวรรคที่ ๓ จบ

๔. มัญชิภูฏกวรรค

หมวดว่าด้วยวิมานแก้วพลีสีแดง

๑. มัญชิภูฏกวิมาน

ว่าด้วยวิมานแก้วพลีสีแดงที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายดอก

สาละ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๖๘๙] เทพธิดา เธอเรียนมัยอยู่ด้วยดนตรีเครื่องห้า
ที่เทพบุตรและเทพธิดาประโคมอยู่อย่างไพเราะ

ในวิมานแก้วพลีแดงซึ่งมีพื้นดาราดาษด้วยทรายทอง

[๖๙๐] เมื่อเธอลงจากวิมานแก้วซึ่งบุญกรรมเนรมิตไว้

แล้วนั้น

เข้าไปสู่ป่าไม้สาละซึ่งผลิดอกบานสะพรั่งทุกฤดูกาล

[๖๙๑] ยืนที่โคนต้นสาละใด ๆ ก็ตาม

ต้นสาละนั้น ๆ ซึ่งเป็นต้นไม้อุดมสมบูรณ์ ก็น้อมกิ่งโปรยดอก

ลงมา

[๖๙๒] ป่าไม้สาละเป็นที่อาศัยของเหล่าสกุณาชาติ

ต้องลมรำเพยพัดไหวไปมา

มีกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ดุจดั่งอุโลก
[๖๙๓] เธอสุดดมกลิ่นที่หอมหวานนั้น ทั้งได้เห็นรูปอันมี
ใช้ของมนุษย์

เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า
นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า
(เทพธิดาตอบว่า)

[๖๙๔] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นหญิงรับใช้อยู่ในตระกูลเจ้านาย
ได้เห็นพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่
จึงได้โปรยดอกสาละลง (รอบพระอาสน์)

[๖๙๕] และมีจิตเลื่อมใส ได้น้อมพวงมาลัยดอกสาละ
ซึ่งประดิษฐ์ไว้อย่างดี

เข้าไปถวายพระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน

[๖๙๖] ครั้นดิฉันทำกุศลกรรมที่พระพุทธเจ้าทรง
สรรเสริญแล้วนั้น

จึงสร้างโศก หมดโรคภัย

มีความสุข รื่นเริง บันเทิงใจอยู่เป็นนิตย์

มัณชิภูฏกวิมานที่ ๑ จบ

๒. ปกัสสรวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่เทพธิดาผู้งามผุดผ่อง
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๖๙๗] เทพธิดาผู้มีรัศมีงามผุดผ่อง
ทรงพัสดราภรณ์สีแดงสดใส มีฤทธิ์มาก
มีร่างกายสวยงามดุจลบลีไลต์ด้วยจรัณแก่นจันทร์
เธอเป็นใครมาไหว้อาตมาอยู่

[๖๙๘] อนึ่ง เธอนั่งบนบัลลังก์ที่มีค่ามาก
งามวิจิตรด้วยรัตนะหลากหลาย

ย่อมรุ่งโรจน์ดังท้าวสักกเทวราชในนันทวันโนทยาน

[๖๙๙] เทพธิดาผู้เจริญ ขาดีก่อนเธอได้ประพาสสุจริต
อะไร

ได้เสวยผลกรรมอะไรในเทวโลก อาตมาถามแล้ว
ขอเธอจงบอกเถิดว่า นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(เทพธิดาตอบว่า)

[๗๐๐] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันได้ถวายพวงมาลัย
และนำอ้อยงอบแด่พระคุณเจ้าซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาต
ดิฉันจึงได้เสวยผลของกรรมนั้นในเทวโลก

[๗๐๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ แต่ดิฉันยังมีความเดือดร้อน
ผิดหวังและเป็นทุกข์

เพราะดิฉันนั้นไม่ได้ฟังธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้เป็นพระธรรมราชาทรงแสดงไว้ดีแล้ว

[๗๐๒] พระคุณเจ้าผู้เจริญ เพราะเหตุนั้น
ดิฉันจึงกราบเรียนพระคุณเจ้าซึ่งเป็นผู้ควรอนุเคราะห์ดิฉัน
ขอพระคุณเจ้าจงให้ดิฉันตั้งมั่นอยู่ในธรรมทั้งหลายด้วยเถิด

[๗๐๓] (ด้วยว่า) เหล่าเทพที่มีความเชื่อในพระพุทธรัตตะ

นนะ

พระธรรมรัตตะ และพระสังฆรัตตะ

สดับธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้เป็นพระธรรมราชาทรงแสดงไว้ดีแล้ว

ย่อมรุ่งเรืองยิ่งกว่าดิฉันด้วยอายุ บริวาร ยศและสิริ

[๗๐๔] เทพเหล่าอื่นเล่าก็มีคุณสมบัติยิ่งกว่าดิฉัน

ด้วยอานุภาพ

ด้วยรัศมีกาย และมีฤทธิ์มากกว่าดิฉันทั้งนั้น

ปรัศสูรวิมานที่ ๒ จบ

๓. นาควิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายผ้าคู่หนึ่งแด่

พระพุทธรัตตะ

(พระวังคีสเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๐๕] เธอประดับองค์ทรงเครื่องแล้ว

ขึ้นคชสารตัวประเสริฐ มีร่างกายใหญ่

ประดับแก้วและทอง มีข้ายทองคลุมตระพอง

ผูกสายรัดประคณทองไว้เรียบร้อย นั่งหลังคชสารเหาะมาที่นี่

[๗๐๖] ที่งาทั้งสองของพญาคชสารล้วนมีสระโบกขรณี

เนรมิต

มีน้ำใสสะอาด ดารดาษด้วยปทุมชาติมีดอกบานสะพรั่ง

ในดอกปทุมทุกดอก ๆ มีหมู่ดุริยเทพบรรเลงเพลง

และมีเหล่าเทพอัปสรนี้ฟ้อนรำชวนให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ

[๗๐๗] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก เธอได้บรรลุเทวฤทธิ์
เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไร เธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดาตอบว่า)

[๗๐๘] ดิฉันได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่กรุงพาราณสี
ได้ถวายผ้าคู่หนึ่งแด่พระองค์
ถวายอภิวาทพระยุคลบาทแล้วนั่งอยู่บนพื้นดิน
มีจิตยินดีได้ทำอัฐขลิต์แด่พระองค์แล้ว

[๗๐๙] อนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงมีพระฉวีวรรณดุจทองคำ
ธรรมชาติ

ได้ทรงแสดงทุกขสัจและสมุทัยสัจว่าเป็นสภาวะไม่เที่ยง
และทรงแสดงทุกขนิโรธสัจและมคตสัจ
ว่าเป็นสภาวะอันปัจจุยอะไร ๆ ประดังแต่ไม่ได้แล้วแก่ดิฉัน
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงได้รู้แจ้งชัดอริยสัจ ๔

[๗๑๐] ดิฉันถึงแก่กรรมตั้งแต่อายุยังน้อย
เคลื่อนจากอัฐภาพนั้นแล้ว

บังเกิดในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์ มีบริวารยศ
เป็นปชาบดีองค์หนึ่งของท้าวสักกะ
มีนามว่ายสุตตรา ปราภไปทั่วทุกทิศ
นาควิมานที่ ๓ จบ

๔. อโกลมวิมาน
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางอโกลมาผู้ถวายขนมกุมาสแห่ง
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๑๑] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ ดุจดาวประกายพรึก

[๗๑๒-๗๑๓] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเช่นนี้

[๗๑๔] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๗๑๕] ดิฉันเมื่ออยู่ในกรุงพาราณสี มีจิตเลื่อมใส
ได้ถวายขนมกุมมาสแห่งแด่พระพุทธเจ้า

ผู้ทรงเป็นเฝ้าพันธฺ์พระอาทิตย์ด้วยมือทั้งสองของตน

[๗๑๖] ขอพระคุณเจ้าจงดูผลก่อนขนมกุมมาสแห่งทั้ง
หารสเค็มมิได้

ครั้นเห็นว่าถวายขนมกุมมาสแห่งหารสเค็มมิได้แล้ว

ได้รับความสุข ใครเล่าจักไม่กระทำบุญ

[๗๑๗-๗๑๘] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

อโณมิมาณที่ ๔ จบ

๕. กัญชุกทายิกาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายน้ำข้าวปรงผสมผล

พุทราอบ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๑๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๗๒๐-๗๒๑] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๗๒๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๗๒๓] ดิฉันเมื่ออยู่ในเมืองอันธกวินทะ

ได้ถวายน้ำข้าวปรงด้วยผลพุทราอบด้วยน้ำมัน

แด่พระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นเฝ้าพันธฺ์แห่งพระอาทิตย์

[๗๒๔] มีจิตเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคผู้ปฏิบัติตรง

ได้ถวายน้ำข้าวผสมด้วยดีปสี กระเทียม และรากผักชี

[๗๒๕] การที่นารีผู้มีเรือนร่างงามทุกส่วนสด สามีมอง

ไม่เบื่อ

ได้ครองความเป็นอัคมเหสีของพระเจ้าจักรพรรดินั้น

ยังไม่เทียบเท่าเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งการถวายน้ำข้าวครั้งเดียว

[๗๒๖] ทองคำ ๑๐๐ แห่ง ม้า ๑๐๐ ตัว

ราชรถเทียมด้วยม้าอัสตร ๑๐๐ คัน
หญิงสาวประดับต่างหูแก้วมณี ๑๐๐,๐๐๐ นาง
ก็ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งงานคือการถวายน้ำข้าวครึ่ง

เดียว

[๗๒๗] ข้างมาตั้งคะ ๑๐๐ เชือก เกิดในป่าหิมพานต์
มีงานอนงาม ทรงพลังมาก มีสายคล้องคอทองคำ
ตกแต่งด้วยเครื่องลาดและเครื่องประดับที่วิจิตรบรรจงด้วย

ทองคำ

ก็ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ ของการถวายน้ำข้าวครึ่งเดียว

[๗๒๘] การที่พระเจ้าจักรพรรดิได้ครอบครองทวีปทั้ง ๔
ในโลกนี้นั้น

ก็ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งการถวายน้ำข้าวครึ่งเดียวนั้น
ก็บุญชุกทวยกาวิมานที่ ๕ จบ

๖. วิหารวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้นุโมทนาการถวายวิหาร
(พระอนุรุธเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๒๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๗๓๐] เมื่อเธอนั้นกำลังฟ้อนรำอยู่ เสียงทิพย์นำฟัง น่ารื่นรมย์ใจ

ย่อมเปล่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วนสัดของเธอ

[๗๓๑] ทั้งกลิ่นทิพย์หอมระรื่นชื่นใจ

ก็ฟังออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วนสัดของเธอ

[๗๓๒] เมื่อเธอสิ้นไหวกายไปมา

เสียงเครื่องประดับที่คล้องผม(ของเธอ)ทุกส่วน

ก็เปล่งเสียงดังไพเราะ น่ารื่นรมย์ ดั่งเสียงดนตรีเครื่องห้า

[๗๓๓] อนึ่ง ต่างหูเพชรต้องลมสั่นไหว ก็ส่งเสียงดังไพเราะ

น่ารื่นรมย์ ดั่งเสียงดนตรีเครื่องห้า

[๗๓๔] แม้มาลัยบนศีรษะของเธอ มีกลิ่นหอมชื่นใจ

ก็ส่งกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ดุจดันอุโลก

[๗๓๕] เธอสุดดมกลิ่นหอมนั้น ทั้งได้เห็นรูปอันมิใช่ของมนุษย์

เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า
นี้เป็นผลของกรรมอันใดเล่า
(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๗๓๖] พระคุณเจ้าผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกา
สหายของดิฉันอยู่ในกรุงสาวัตถี
ได้จัดสร้างมหาวิหารถวายสงฆ์ ดิฉันได้เห็นอาคาร
และการบริจาคทรัพย์จำนวนมากอุทิศสงฆ์
เป็นที่พอใจของดิฉันเช่นนั้น จึงเลื่อมใสแล้วอนุโมทนาใน
บุญนั้น

[๗๓๗] วิมานนำอัศจรรย์ นำทัศนาศา ซึ่งดิฉันได้มา
เพราะการอนุโมทนาอย่างเดียวนั้น
วิมานนั้นล่องลอยไปได้โดยรอบ
ในรัศมี ๑๖ โยชน์ด้วยบุญฤทธิ์ของดิฉัน

[๗๓๘] วิมานเรือนยอดของดิฉัน จัดแบ่งไว้แต่ละส่วน
อย่างเหมาะสม

สองสว่างรุ่งเรือง ตลอดรัศมี ๑๐๐ โยชน์โดยรอบ

[๗๓๙] อนึ่ง ที่วิมานของดิฉันนี้ มีสระโบกขรณี
ซึ่งหม่อมเจ้าทิพย์อาศัยอยู่ประจำ

มีน้ำใสสะอาด มีพื้นดาดฟ้าด้วยทรายทอง

[๗๔๐] ดินดาดด้วยบัวหลวงหลากชนิด มีบัวขาวราย
ล้อมไว้รอบ

ยามลมรำเพยพัดก็โชยกลิ่นหอมระรื่นจรุงใจ

[๗๔๑] มีรุกขชาตินานาชนิด คือต้นหว้า ต้นขนุน ต้น
ตาล ต้นมะพร้าว

และป่าไม้เกิดเองตามธรรมชาติ ภายในนิเวศน์ มิได้มีใคร
ปลูกไว้

[๗๔๒] วิมานนี้ก็ยกออกไปด้วยดนตรีชนิดต่าง ๆ

เหล่าเทพอัปสรก็ส่งเสียงเจื้อยแจ้ว

แก่นรชนที่ฝันเห็นดิฉันแล้วต้องปลื้มใจ

[๗๔๓] วิมานนำอัศจรรย์ นำทัศนาศา มีรัศมีสว่างไสวไป
ทุกทิศ เช่นนี้

บังเกิดเพราะกุศลกรรมของดิฉัน
(ฉะนั้น)จึงควรแท้ที่สาธุชนจะทำบุญไว้
(พระอนุรุธเถระประสงค์จะให้นางบอกสถานที่ที่นางวิสาขา
เกิดจึงได้กล่าวคาถา นี้ว่า)

[๗๔๔] เธอได้วิมานน่าอัศจรรย์ น่าทศนา
เพราะการอนุโมทนาอย่างเดียวก่อน
ขอเธอจงบอกคติของนางวิสาขา
ผู้ที่ได้ถวายทานนั้นเถิดว่า นางเกิด ณ ที่ไหน
(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๗๔๕] พระคุณเจ้าผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกา
สหายของดิฉันนั้น

ได้สร้างมหาวิหารถวายสงฆ์ รู้แจ้งธรรม ได้ถวายทาน
เกิดแล้วในหมู่ทวยเทพชั้นนิมมานรดี

[๗๔๖] เป็นปชาบดีของท้าวสุนิมิตเทวราชนั้น
วิบากแห่งกรรมของนางเป็นเรื่องที่ใคร ๆ ไม่พึงคิด
ดิฉันได้ชี้แจงถึงคำถามที่พระคุณเจ้าถาม
ถึงที่ที่นางเกิดแต่พระคุณเจ้าแล้วตามความเป็นจริง

[๗๔๗] ถ้าอย่างนั้น ขอนิมนต์พระคุณเจ้าโปรดชักชวน
แม้นคนอื่น ๆ ว่า

ท่านทั้งหลายจงเต็มใจถวายทานแต่สงฆ์เถิด
และจงมีใจเลื่อมใสฟังธรรม

การได้เกิดเป็นมนุษย์ที่ได้แสนยาก พวกท่านก็ได้แล้ว

[๗๔๘] พระพุทธเจ้ามีพระสุรเสียงไพเราะดังเสียงพรหม
มีพระฉวีวรรณผุดผ่องดังทอง ผู้ทรงเป็นใหญ่ยิ่งด้วยมรรค
ได้ทรงแสดงทานใดว่าเป็นทาง(ไปสู่สุคติ)

ขอท่านทั้งหลายจงเต็มใจถวายทานนั้นแต่สงฆ์
ซึ่งเป็นบุญเขตที่ทักษิณาทานมีผลมากเถิด

[๗๔๙] ทักขิไณยบุคคล ๔ คู่ ๘ ท่านเหล่านี้ที่ท่านผู้รู้
สรรเสริญแล้ว

เป็นสาวกของพระสุคต ท่านที่ถวายในบุคคลเหล่านี้มีผล
มาก

[๗๕๐] พระอริยบุคคลผู้บรรลุอริยมรรค ๔
และผู้ดำรงอยู่ในอริยผล ๔ นี้

จัดเป็นพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง

ดำรงมั่นอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญา

[๗๕๑] มนุษย์ทั้งหลายผู้หวังบุญให้ทานอยู่

ทำบุญปรารถนาเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด

จึงถวายทานแก่สงฆ์ซึ่งมีผลมาก

[๗๕๒] ด้วยว่า พระสงฆ์นี้มีคุณยิ่งใหญ่ ไพบุลย์

หาประมาณมิได้ ดุจทะเลเปี่ยมด้วยน้ำ

พระอริยบุคคลเหล่านี้แลเป็นผู้ประเสริฐสุด

เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าผู้มีความเพียร

เป็นผู้ให้แสงสว่างคือปัญญาแก่ชาวโลก ย่อมยกกรรมขึ้น

แสดง

[๗๕๓] ทานที่บุคคลถวายเจาะจงสงฆ์นั้นชื่อว่าเป็นทาน
ที่ถวายดีแล้ว

บูชาสักการะด้วยดีแล้ว ทักขิณาที่ถวายในสงฆ์นั้นมีผลมาก

ทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้ทรงรู้แจ้งโลกก็ทรง

สรรเสริญแล้ว

[๗๕๔] เหล่าชนมาหวนระลึกถึงบุญเช่นนั้นได้เกิดปีติ
โสมนัส

กำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งมูลเหตุได้

ท่องเที่ยวไปในโลก ไม่ถูกบัณฑิตติเตียน จึงเข้าถึงแดน

สวรรค์ได้

วิหารวิมานที่ ๖ จบ

ภาณวารที่ ๒ จบ

๗. จตริตถิวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิง ๔ นาง

ผู้ถวายดอกไม้ต่างชนิดกัน

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๕๕-๗๕๗] เทพธิดา เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณ
งามยิ่งนัก ฯลฯ

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๗๕๘] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

หนึ่ง [๗๕๙] ชาติก่อน ดิฉันได้ถวายดอกราชพฤกษ์ด้ามมือ

เนิน แต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยวบิณฑบาตในปณณกตนครซึ่งตั้งอยู่บน

เป็นเมืองที่รุ่งเรือง นารีนรมย์ ของแคว้นเอลิกา

๗๖๐-๗๖๑] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
๗๖๑

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทิศอย่างนี้
(เทพธิดาองค์ที่ ๒)

๗๖๒-๗๖๔] เทพธิดา เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณ
งามยิ่งนัก ๗๖๒

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

๗๖๕] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

๗๖๖] ชาติก่อน ดิฉันได้ถวายดอกบัวเขียวด้ามมือหนึ่ง
แต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในปณณกตนครซึ่งตั้งอยู่
บนเนิน

เป็นเมืองที่รุ่งเรือง นารีนรมย์ ของแคว้นเอลิกา

๗๖๗-๗๖๘] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
๗๖๗

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดาองค์ที่ ๓)

๗๖๙-๗๗๑] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก ๗๖๙

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

๗๗๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาของผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

๗๗๓] ชาติก่อนดิฉันได้ถวายดอกบัวหลวงซึ่งมีรากขาว
กลีบเขียว

เกิดในสระน้ำด้ามมือหนึ่ง

แต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในปณณกตนคร
ซึ่งตั้งอยู่บนเนิน เป็นเมืองที่รุ่งเรือง นารีนรมย์ ของแคว้นเอ
ลิกา

[๗๗๔-๗๗๕] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ฯลฯ

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดาองค์ที่ ๔)

[๗๗๖-๗๗๘] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๗๗๙] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๗๘๐] ชาติก่อนดิฉันชื่อว่าสุมนา ได้ถวายเป็นดอกไม้บูชา มี
สีกัลยาณางาช้าง

แต่ภิกษุผู้กำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในปณณกตนครซึ่งตั้งอยู่
บนเนิน

เป็นเมืองที่รุ่งเรือง นารีนรมย์ ของแคว้นเอสิกา

[๗๘๑-๗๘๒] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ฯลฯ

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
จตุรดิถีวิมานที่ ๗ จบ

๘. อัมพวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายวัดสวนมะม่วง
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๘๓] สวนมะม่วงทิพย์ของเธอ นารีนรมย์ ในสวนนี้มี
ปราสาทกว้างใหญ่

กีกก้องไปด้วยเสียงดนตรีต่าง ๆ เหล่าเทพอัปสรก็ส่งเสียง
เจื้อยแจ้ว

[๗๘๔] ปราสาทของเธอนี้มีประทีปทองดวงใหญ่
สว่างไสวอยู่เป็นนิตย์

แวดล้อมโดยรอบด้วยต้นมะม่วงที่มีผลเป็นผ้า

[๗๘๕-๗๘๖] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ฯลฯ

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๗๘๗] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๗๘๘] ชาติก่อนดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ใน
มนุษยโลก

ดิฉันได้สร้างวิหารแวดล้อมด้วยต้นมะม่วงถวายสงฆ์

[๗๘๙] เมื่อให้สร้างวิหารสำเร็จเรียบร้อยแล้ว จะทำการ
ฉลอง

จึงใช้ผ้าประดับต้นมะม่วงทั้งหลายแล้ว แต่งให้เป็นผล
มะม่วง

[๗๙๐] ดิฉันเลื่อมใสตามประทีปไว้ที่ต้นมะม่วงเหล่านั้น
นิมนต์หมู่สาวกของพระผู้มีพระภาคซึ่งเป็นหมู่ที่สูงสุดให้ฉัน
แล้ว

ได้มอบถวายวิหารนั้นแด่สงฆ์ด้วยมือทั้งสองของตน

[๗๙๑] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีส่วนมะม่วงที่นารีนรมย์
ในส่วนนี้มีปราสาทกว้างใหญ่
กึกก้องไปด้วยเสียงดนตรีต่าง ๆ เหล่าเทพอัปสรก็ส่งเสียง
เจื้อยแจ้ว

[๗๙๒] ปราสาทของดิฉันนี้มีประทีปทองดวงใหญ่
สว่างไสวอยู่เป็นนิตย์

แวดล้อมโดยรอบด้วยต้นมะม่วงที่มีผลเป็นผ้า

[๗๙๓-๗๙๔] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ฯลฯ

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
อัมพวิมานที่ ๘ จบ

๙. ปิตวิมาน

ว่าด้วยวิมานสีเหลืองที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายดอกบวบขม
(ท้าวสักกเทวราชตรัสถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๗๙๕] เทพธิดา ผู้มีผ้านุ่งห่มและธงล้วนแต่สีเหลือง
ประดับประดาด้วยเครื่องประดับสีเหลือง
มีกายลุ่มไฉด้ด้วยจันทร์เหลือง หัดทรงดอกกอบลเหลือง
[๗๙๖] มีปราสาทสีเหลือง มีที่นอนที่นั่งสีเหลือง มี
ภาชนะสีเหลือง

มีฉัตรสีเหลือง มีรถสีเหลือง มีม้าสีเหลือง มีพัดสีเหลือง

[๗๙๗] เทพธิดาผู้เจริญ ชาตีก่อน เธอได้ทำกรรมอะไร
ไว้ในมนุษยโลก

เธอจึงตอบตามที่ฉันถามเถิดว่า นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า
(เทพธิดานั้นทูลตอบว่า)

[๗๙๘] พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้น้อมนำดอกบวบขม
จำนวน ๔ ดอก

ซึ่งมีรสขม ไม่มีใครปรารถนา ไปบูชาพระสฤง

[๗๙๙] หม่อมฉันมีจิตเลื่อมใส มุ่งถึงพระบรมสารีริกธาตุ
ของพระศาสดา

มีใจจดจ่อพระบรมสารีริกธาตุของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
ไม่ทันพิจารณาดูทางที่แม่โคนันมา

[๘๐๐] ทันใดนั้น แม่โคได้ขวิดหม่อมฉัน

ซึ่งยังไม่ทันไปถึงพระสฤงสมความตั้งใจ

ถ้าหม่อมฉันพึงสั่งสมบุญนั้นไว้ได้ยิ่งขึ้น

ทิพยสมบัติก็จะพึงมียิ่งกว่านี้แน่

[๘๐๑] ข้าแต่ท้าวมหาวนเทพกฤษร จอมเทพ เพราะ
กุศลกรรมนั้น

หม่อมฉันจึงละกายมนุษย์มาอยู่ร่วมกับพระองค์

[๘๐๒] ท้าวมหาวนเทพกฤษร จอมเทพขึ้นดาวดึงส์

ทรงสดับเนื้อความนี้แล้ว เมื่อจะให้เทวดาขึ้นดาวดึงส์
เลื่อมใส

จึงได้ตรัสกับมาตลีเทพสารเถิดว่า

[๘๐๓] มาตลี ท่านจงดูผลกรรมอันวิจิตรน่าอัศจรรย์นี้

ของควรทำบุญที่เทพธิดานี้ทำแล้วถึงจะน้อย ผลบุญกลับมี
มาก

[๘๐๔] เมื่อมีจิตเลื่อมใสพระตถาคตสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
แล้ว

ทักษิณาหาชื่อว่ามีผลน้อยไม่

[๘๐๕] มาเถิด มาตลี แม้ชาวเราทั้งหลายก็ควรรีบเร่ง
บูชา

พระบรมสารีริกธาตุของพระตถาคตให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เพราะการสั่งสมบุญนำความสุขมาให้

[๘๐๖] เมื่อพระตถาคตยังทรงพระชนม์อยู่ก็ตาม
เสด็จปรินิพพานแล้วก็ตาม

เมื่อจิตสมาสมา ผลก็ย่อมมีสมาสมา

เพราะเหตุที่ตั้งจิตไว้ชอบ สัตว์ทั้งหลายย่อมไปสู่คติ

[๘๐๗] พระตถาคตทั้งหลายทรงอุบัติมาเพื่อประโยชน์

แก่ชนหมู่มาหาหนอ

ทนายทนายิกาทั้งหลายถวายสักการบูชาแล้วได้ไปสวรรค์

ปีติวิมานที่ ๙ จบ

๑๐. อจจุวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายท่อนอ้อย

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๘๐๘] เธอมีสิริ มีรัศมีกาย มีบริวารยศและมีเดช

เปล่งรัศมีส่องทั่วแผ่นดินพร้อมทั้งเทวโลกให้สว่างไสว

รุ่งเรืองดังพระจันทร์และพระอาทิตย์ และดังท้าวมหาพรหม

เปล่งรัศมีงามล้ำกว่าทวยเทพชาวไตรทศ พร้อมทั้งพระ

อินทร์

[๘๐๙] อาตมาขอถามเธอ เทพธิดาผู้เลอโฉม ประดับ

มาลัยดอกกุบล

มีมาลัยแก้วประดับเทริด มีผิวพรรณเปล่งปลั่งดังทองคำ

ประดับประดาอาภรณ์อย่างสวยงาม ทรงพัสดราภรณ์ชั้นเลิศ

เธอเป็นใครมาไหวอาตมา

[๘๑๐] ชาติก่อนเธอเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำกรรมอะไรมา

ก่อน

ได้สั่งสมทานไว้ดี หรือว่ารักษาศีลไว้ดี

เกิดในสวรรค์ มีบริวารยศ เพราะกรรมอะไร

เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า

นี้เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๘๑๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ เมื่อไม่นานมานี้ พระเถระรูป

หนึ่ง

เข้ามาบิณฑบาตยังเรือนของดิฉันในหมู่บ้านนี้แหละ

จากนั้นดิฉันมีจิตเลื่อมใส เกิดปีติสุดประมาณ

จึงได้ถวายท่อนอ้อยแด่ท่าน

[๘๑๒] แต่ต่อมาภายหลัง แม่ผัวชักถามดิฉันว่า
แม่ตัวดี แกเอาอ้อยไปทิ้งไว้ที่ไหนล่ะ
ดิฉันจึงตอบว่า ไม่ได้ทิ้งและก็ได้กิน
แต่ดิฉันได้ถวายแด่ภิกษุผู้สงบระงับไปแล้ว
[๘๑๓] ทันทันนั้น แม่ผัวนั้นได้ด่าดิฉันว่า
นี่แกหรือฉันเป็นใหญ่กันแน่
ว่าแล้วก็คว่ำก้นดินท่มดิฉัน
ดิฉันตายจากมนุษย์โลกนั้นแล้วก็มาเกิดเป็นเทพธิดา
[๘๑๔] ดิฉันทำกุศลกรรมนั้นไว้เท่านี้
ตนเองจึงได้มาเสวยผลกรรมที่นำความสุขมาให้
ได้รับการบำเรอบันเทิงใจอยู่
ด้วยกามคุณ ๕ ร่วมกับหมู่เทพ
[๘๑๕] ดิฉันทำกุศลกรรมนั้นไว้เท่านี้
ตนเองจึงได้มาเสวยผลกรรมที่นำความสุขมาให้
มีท้าวสักกะจอมเทพคุ้มครอง มีทวยเทพชั้นไตรทศรักษา
เพียบพร้อมอยู่ด้วยกามคุณ ๕
[๘๑๖] ผลบุญดังกล่าวมานี้มีไขเล็กน้อย
บุญที่ดิฉันได้ถวายอ้อยให้ผลมาก
ดิฉันจึงได้รับการบำเรอบันเทิงใจอยู่
ด้วยกามคุณ ๕ ร่วมกับหมู่เทพ
[๘๑๗] ผลบุญดังกล่าวมานี้มีไขเล็กน้อย
บุญที่ดิฉันได้ถวายอ้อยมีอานุภาพมาก
ดิฉันจึงมีท้าวสักกะจอมเทพคุ้มครอง
มีทวยเทพชั้นไตรทศรักษา
ดังท้าวสหัสสนันในนั้นทวัน
[๘๑๘] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันเข้าไปหาพระคุณเจ้า
ผู้อุทิศเคราะห์ซึ่งมีปัญญาแล้ว
กราบไหว้และถามถึงความไม่มีโรค จากนั้นก็มีจิตเลื่อมใส
เกิดปีติสุดประมาณ ได้ถวายท่อนอ้อยแด่พระคุณเจ้า
อุจจุวิมานที่ ๑๐ จบ
๑๑. วันทณวิมาน
ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้กราบไหว้สมณะ
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๘๑๙] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก
[๘๒๐-๘๒๑] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๘๒๒] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๘๒๓] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
พบสมณะทั้งหลายผู้มีศีลจึงไหว้เท้า
ทำใจให้เลื่อมใส
อนึ่ง ดิฉันปลื้มใจ ได้ประคองอัญชลี
[๘๒๔-๘๒๕] เพราะบุญนั้นดิฉันจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
วันทนิมานที ๑๑ จบ

๑๒. รัชขุมาลาวินยาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้สักการะเคารพพระพุทธเจ้า
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพธิดาองค์หนึ่งว่า)

[๘๒๖] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
ขณะที่ดนตรีบรรเลงอยู่อย่างไพเราะ

เธอกรีดกรายมือและเท้าฟ้อนรำได้อย่างกลมกลื่น

[๘๒๗] เมื่อเธอนั้นกำลังฟ้อนรำอยู่ เสียงทิพย์นำฟัง น่ารื่นรมย์ใจ

ย่อมเปล่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วนสดของเธอ

[๘๒๘] ทั้งกลิ่นทิพย์ หอมระรื่นชื่นใจ

ก็ฟุ้งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วนสดของเธอ

[๘๒๙] เมื่อเธอเอื้อมไหว้กายไปมา เสียงเครื่องประดับที่
ข้องผม

ก็เปล่งเสียงดังไพเราะ นำฟัง ดังเสียงดนตรีเครื่องห้า

[๘๓๐] อนึ่ง ต่างหูเพชรต้องลมสั่นไหว ก็ส่งเสียงดัง
ไพเราะ

นำฟัง ดังเสียงดนตรีเครื่องห้า

[๘๓๑] แม้มาลัยบนศีรษะของเธอมีกลิ่นหอมระรื่นชื่นใจ
ก็ส่งกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ดุจดั่งอุโลก

[๘๓๒] เธอสุดดมกลิ่นหอมระรื่นนั้น ทั้งได้เห็นรูปที่มิใช่
ของมนุษย์

เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอเธอจงบอกเถิดว่า
นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า
(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๘๓๓] ชาตีก่อน ดิฉันเกิดเป็นทาสีของพราหมณ์ในหมู่บ้านคยา

มีบุญน้อย ด้อยวาสนา คนทั้งหลายรู้จักดิฉันในนามว่า รัชขมालา

[๘๓๔] ดิฉันเสียใจอย่างหนัก เพราะถูกด่าว่า ถูกเขียนตีต่าง ๆ

และถูกคุกคามจึงถือหมอน้ำออกไป ทำเป็นเสมือนจะไปตักน้ำ

[๘๓๕] ครั้นแล้วได้วางหมอน้ำไว้ข้างทาง เข้าไปยังป่าช้าโดยดัดสันใจว่า

จักตายในป่านี้แหละ เราอยู่ไปจะมีประโยชน์อะไรเล่า

[๘๓๖] จึงทำบ่วงให้แน่น แขนงเข้ากับต้นไม้
ที่นั่นก็เหลียวดูไปรอบทิศด้วยคิดเกรงว่า มีใครอยู่ในป่าไหม
หนอ

[๘๓๗] ณ ที่นั้น ดิฉันได้เลื้อบเห็นพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า

ผู้เป็นจอมปราชญ์
ทรงเกือกุลสัตว์โลกทั้งมวล ผู้ไม่มีโรคภัย
ประทับนั่งเข้าฌานอยู่ที่โคนต้นไม้

[๘๓๘] ดิฉันนั้นเกิดความสังเวช ขนลุกชูชันอย่างไม่เคย
เป็นมาก่อน คิดว่า

ใครหนอมาอาศัยอยู่ในป่านี้ เป็นมนุษย์หรือเทวดากันแน่

[๘๓๙] เพราะได้เห็นพระพุทธรองค์ผู้น่าเลื่อมใส ควรแก่
การยินดี

เสด็จออกจากป่า แล้วมาสู่ความไม่มีป่า(คือกิเลส)

ใจของดิฉันก็เลื่อมใสด้วยคิดเห็นว่า

ท่านผู้นี้คงจะมีใช้คนธรรมดาสามัญเป็นแน่
[๘๔๐] ท่านผู้นี้คุ้มครองอินทรีได้แล้ว ยินดีในฌาน มี
ใจไม่วอกแวก

จะต้องเป็นพระพุทธเจ้าผู้ทรงเกื้อกูลสัตว์โลกทั้งมวลเป็นแน่
[๘๔๑] ท่านผู้นี้เป็นที่น่าเกรงขาม
ผู้ซึ่งบุคคลที่ปราศจากความเพียรและความมอดหมาย
ทำให้ทรงชื่นชมได้ยาก ดังราชสีห์ซึ่งเป็นสัตว์อยู่ถ้ำ น่า
เกรงขาม

ยากที่ใครจะทำให้ชื่นชมและยากที่จะได้พบเห็น เหมือน
ดอกมะเดื่อ

[๘๔๒] พระตถาคตเจ้าพระองค์นั้น ได้ตรัสเรียกดิฉันด้วย
พระวาจาที่นมนวลว่า

รัชขุมาลาและรับสั่งกับดิฉันว่า เธอจงถึงตถาคตเป็นที่พึง
เกิด

[๘๔๓] ดิฉันฟังพระดำรัสอันปราศจากโทษ
ประกอบด้วยประโยชน์

หมดจด ละเอียดอ่อน นุ่มนวลไพเราะ
เป็นเครื่องบรรเทาความโศกเศร้าทั้งปวงเสียได้นั้น จึงเกิดจิต
เลื่อมใส

[๘๔๔] พระตถาคตผู้ทรงเกื้อกูลสัตว์โลกทุกหมู่เหล่า
ทรงทราบว่

ดิฉันมีจิตเลื่อมใส มีใจบริสุทธิ์ ควรแก่การรับฟัง
แล้วจึงได้ทรงพร่ำสอน

[๘๔๕] พระองค์ได้ตรัสสอนดิฉันว่า นี่คือทุกข์ นี่คือ
เหตุเกิดทุกข์

นี่คือความดับทุกข์ และนี่คือทางสายตรงให้บรรลุมตธรรม
๑

[๘๔๖] ดิฉันดำรงอยู่ในพระโอวาทของพระตถาคต
ผู้ทรงอนุเคราะห์เกื้อกูล ทรงฉลาดว่

บุคคลได้บรรลุทางคือนิพพานซึ่งเป็นธรรมอันไม่ตาย
สงบระงับ ไม่มีการจุติ

[๘๔๗] ดิฉันนั้นมีความรักดีมั่น ไม่หวั่นไหว
เพราะมีความเห็นชอบเป็นปกติ

ด้วยศรัทธาที่ยังรากลงแล้ว จึงได้เป็นธิดาที่แท้จริงของ
พระพุทธองค์

[๘๔๘] ดิฉันนั้นไม่มีภัย จึงเที่ยวรื่นเริงบันเทิงใจอยู่
ทอดทรงมาล้นทิพย์ ดื่มน้ำหวานที่ทำให้สดชื่น

[๘๔๙] เหล่าดุริยเทพ ๖๐,๐๐๐ องค์ ช่วยกันปลุกเร้า
ดิฉันให้เกิดปีติโสมนัส

ได้แก่ เทพบุตรมีนามว่า อาพัมพะ คัคกระ ภิมะ สาธวาที่
ปลั่งสยะ

[๘๕๐] ไปกษระและสุผัสสะ เหล่าเทพธิดาน้อย ๆ มีนาม
ว่า

วิณา โมกขา นันทา สุนันทา โสณทินนา สุจิมหิตา

[๘๕๑] อลัมพสา มิสสเกสีและบุณฑริกา อนึ่ง เทพ
กัญญาอีกพวกหนึ่ง

คือเอณิปปัสสา สุผัสสา สุภัททาและมุตวาทีนี

[๘๕๒] ผู้ประเสริฐกว่านางอัปสรทั้งหลาย

ผู้มีหน้าที่ปลุกเร้าให้เกิดปีติโสมนัส

เทวดาเหล่านั้น พอได้เวลาก็เข้ามาหาดิฉัน เสนอด้วยวาจา
น่ายินดีว่า

[๘๕๓] เอาเถอะ พวกเราจักฟ้อนรำ ขับร้อง บำเรอเธอ
ให้รื่นรมย์

สถานที่ที่ดิฉันได้รับในบัดนี้ มิใช่สถานที่สำหรับคนที่ไม่ได้
ทำบุญไว้

แต่เป็นสถานที่สำหรับคนที่ได้ทำบุญไว้แล้วเท่านั้น

[๘๕๔] ไม่มีความโศก น่าเพิลิดเพลινเจริญใจ

เป็นอุทยานกว้างใหญ่ของเหล่าเทพชั้นดาวดึงส์

สำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้ย่อมไม่มีความสุขทั้งโลกนี้และ

โลกหน้า

[๘๕๕] ส่วนผู้ที่ได้ทำบุญไว้แล้วย่อมมีความสุขทั้งโลกนี้
และโลกหน้าแน่นอน

ผู้ปรารถนาจะสถิตอยู่ร่วมกับเทพชั้นดาวดึงส์เหล่านั้น

ควรทำกุศลไว้มาก เพราะว่าเหล่าชนผู้ที่ได้ทำบุญไว้แล้ว

ย่อมพร้อมพร้อมด้วยโภคสมบัติ บันเทิงอยู่ในสวรรค์

[๘๕๖] พระตถาคตทั้งหลาย

ทรงอุบัติขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมากหนอ
ทรงเป็นพระทักษิโณยบบุคคล
เป็นบ่อเกิดแห่งเนื่อนาบุญของมนุษย์ทั้งหลาย
เป็นผู้ที่ท่ายกท่ายิกาทองหลายทำสักการบูชาแล้ว
จึงบันเทิงอยู่ในสวรรค์

รัชชมาลาวิมานที่ ๑๒ จบ
รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มัญชิฎฐกวิมาน	๒. ปภัสสรวิมาน
๓. นาควิมาน	๔. อโกลมวิมาน
๕. กัญชิกทากิการวิมาน	๖. วิหารวิมาน
๗. จตริตถวิมาน	๘. อัมพวิมาน
๙. ปิตวิมาน	๑๐. อุจจุวิมาน
๑๑. วันทนิวิมาน	๑๒. รัชชมาลาวิมาน

มัญชิฎฐกวรรคที่ ๔ จบ
อิติวิมาน จบบริบูรณ์

๒. ปุริสวิมาน

๕. มหารถวรรค

หมวดว่าด้วยรถใหญ่

๑. มณฑุกเทวปุตตวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มณฑุกเทพบุตร

(พระผู้มีพระภาคตรัสถามมณฑุกเทพบุตรว่า)

[๘๕๗] ใครกันมีผิวพรรณงดงามยิ่งนัก รุ่งเรืองด้วยฤทธิ์

และบริวารยศ

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ กราบเท้าทั้งสองของเราอยู่

(มณฑุกเทพบุตรกราบทูลว่า)

[๘๕๘] ข้าตีก่อนข้าพระองค์ได้เกิดเป็นกบเทียวกินอยู่ในน้ำ

ในน้ำ

ขณะที่ข้าพระองค์กำลังฟังธรรมของพระองค์อยู่

คนเลี้ยงโคได้ฆ่าข้าพระองค์

[๘๕๙] ขอพระองค์ทรงเล็งเห็นความสำเร็จแห่งจิตที่

เลื่อมใสเพียงครู่เดียว

และโปรดทอดพระเนตรบริวารยศ อานุภาพ

ผิวพรรณและความรุ่งเรืองของข้าพระองค์เกิด

[๘๖๐] ข้าแต่พระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า
เหล่าชนผู้ได้ฟังธรรมของพระองค์ตลอดกาลยาวนาน
ย่อมบรรลุฐานะที่ไม่หวั่นไหว
ซึ่งเป็นฐานะที่เหล่าสัตว์ไปแล้วไม่เศร้าโศก
มณฑุกเทวบุตรวิมานที่ ๑ จบ

๒. เรวดีวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นันทิยะอุบาสกผู้เป็นสามีของนาง
เรวดี

(พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)

[๘๖๑] ญาติมิตรและสหายผู้มีใจดี ย่อมยินดีต้อนรับ
บุคคลผู้ร้างแรมไปนาน

แล้วกลับมาจากที่ไกลโดยสวัสดิ์ว่า มาแล้ว ฉันใด

[๘๖๒] บุญทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน ย่อมต้อนรับ

เฉพาะบุคคลผู้ทำบุญไว้แล้ว

ซึ่งจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า เหมือนญาติต้อนรับญาติที่รักผู้
กลับมา

(ยักษ์บริวารของท้าวเวสวัณปรารภจะจับนางเรวดีโยนลง
ไปในอุสสทนรกจึง กล่าวว่า)

[๘๖๓] จงลุกขึ้น นางเรวดีผู้แสนจะชั่วช้า มีปกติไม่ให้
ทาน

ประตูลงนรก)เปิดแล้ว พวกเราจะนำเจ้าไปโยนลงนรก

อันเป็นสถานที่ทอดถอนใจของเหล่าสัตว์นรก

ผู้มีความทุกข์ทรมานทนทุกข์อยู่

(พระธรรมสังคิติกายจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า)

[๘๖๔] ยักษ์ใหญ่ตาแดงสองตนดังทูตพญายมนั้น ครั้น
กล่าวดังนี้แล้ว

ก็จับแขนนางเรวดีคนละข้าง พาไปใกล้หมู่เทวดา

(นางเรวดีถามยักษ์สองตนว่า)

[๘๖๕] นั้นวิมานของใคร มีรัศมีดังแสงอาทิตย์ นำพอใจ
เรื่องรอง งดงาม น่าอยู่อาศัย ปกคลุมด้วยตาข่ายทอง
เนื่องแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งโรจน์ดัง

แสงอาทิตย์

[๘๖๖] หมู่เทพนารีลู่ปลั่กายด้วยแก่นจันทน์หอม

ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม
วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์
คนที่ขึ้นสวรรค์บันเทิงอยู่ในวิมานเป็นใครกัน
(ยักษ์สองตนจึงบอกแก่นางเรวดีว่า)

[๘๖๗] ที่กรุงพาราณสี มีอุบาสกชื่อนันทียะ
เป็นคนไม่ตระหนี่ เป็นทานบดี รู้ความประสงค์ของผู้ขอ
วิมานที่เฝ้าแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา
รุ่งโรจน์ด้วยแสงอาทิตย์ นั้นเป็นของนันทียอุบาสก

[๘๖๘] หมูเทพนารีลูบไล้กายด้วยแก่นจันทน์หอม
ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม
วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์
คนที่ขึ้นสวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน คือนันทียอุบาสก
(นางเรวดีกล่าวว่า)

[๘๖๙] ฉันเป็นภรรยาของนันทียอุบาสก
เป็นใหญ่ในเรือน เป็นใหญ่ในทรัพย์สินทั้งหมดของสามี
บัดนี้ ฉันจะรื่นรมย์ในวิมานของสามี ไม่ปรารถนาจะเห็นนรก
(ยักษ์สองตนนั้นไม่ยอมเชื่อจึงพาตัวนางลงไปใกล้อุสสทน
รกแล้วกล่าวว่า)

[๘๗๐] นางผู้แสนจะชั่วช้า นี่แหละนรกสำหรับเจ้า
บุญเจ้าไม่ได้ทำไว้ในมนุษยโลก
เพราะคนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปกรรม
ย่อมไม่ได้อยู่ร่วมกับผู้เกิดในสวรรค์
(นางเรวดีเห็นนายนิรบาลสองตนพากันมาจุดคร่าตน เพื่อ
จะโยนลงไป)

ในอุณนรก ชื่อว่า สังสวกะ จึงถามถึงนรคนั้นว่า)

[๘๗๑] ทำไมหนอจึงปรากฏแต่อุจจาระ ปัสสาวะ สิ่ง
สกปรก

เหตุไฉน อุจจาระนี้จึงมีกลิ่นเหม็นร้ายกาจ คละคลุ้งไปเล่า
(นายนิรบาลตอบว่า)

[๘๗๒] นางเรวดี นรกที่เจ้าจะหมกไหม้อยู่หลายพันปีนี้
มีชื่อว่า สังสวกนรก ลึกร้อยชั่วคน
(นางเรวดีจึงถามว่า)

[๘๗๓] ฉันทำกรรมชั่วทางกายวาจาใจอะไรหรือหนอ

จึงตกลังสวกรกที่ลึกร้อยชั่วคน

(นายนิรยบาลตอบว่า)

[๘๗๔] เจ้าลวงสมณพราหมณ์และวณิกพวกอื่น
ด้วยการกล่าวเท็จนั้นแหละบาปที่เจ้าทำไว้

[๘๗๕] เพราะบาปนั้นเจ้าจึงตกลังสวกรกที่ลึกร้อยชั่วคน

นางเรวดี เจ้าจะต้องหมกไหม้อยู่ในรกรกนั้นหลายพันปี

[๘๗๖] นายนิรยบาลทั้งหลาย จะตัดมือ เท้า หู แม
กระทั่งจมูก

อนึ่ง แม่ฝูงนกกา ก็จะพากันมารุมจิกกินเจ้าที่ตีนทุรนทุราย
อยู่

(นางเรวดีกล่าวว่า)

[๘๗๗] โปรดเถิดพ่อคุณ ขอท่านทั้งหลายช่วยนำดิฉัน
กลับไปเถิด

ดิฉันจักสร้างกุศลกรรม ที่คนทำแล้วได้รับความสุข

และไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้นให้มาก

ด้วยการให้ทาน ประพฤติธรรมสม่ำเสมอ

การสำรวม และการฝึกอินทรีย์

(นายนิรยบาลกล่าวว่า)

[๘๗๘] เมื่อก่อน เจ้าประมาทมัวเมา บัดนี้จะมารำให้
ทำไมเล่า

เจ้าจักต้องเสวยผลกรรมทั้งหลายที่เจ้าทำไว้เอง

(นางเรวดีกล่าวว่า)

[๘๗๙] ใครจากเทวโลกไปยังมนุษยโลก เมื่อถูกถาม
พึงกล่าวถ้อยคำของดิฉันอย่างนี้ว่า

ขอท่านทั้งหลายจงถวายทาน

คือผ้าถุง ผ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ข้าวและน้ำ

ในสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ปล่อยวางอาชญา

เพราะว่าคนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปธรรม

ย่อมไม่ได้เกิดร่วมกับผู้ไปสวรรค์

[๘๘๐] ถ้าดิฉันนั้นจากที่นี่ไป ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว

จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล

จักสร้างกุศลให้มากด้วยการให้ทาน

ประพาศิธรรมสมาเสมอ การสำรวม
และการฝึกอินทรีย์

[๘๘๑] ดิฉันจักปลูกสวนไม้ดอกไม้ผล
จักตัดทางเข้าไปในสถานที่ที่เดินลำบาก
ขุดบ่อน้ำและตั้งน้ำดื่มไว้ด้วยใจที่ผ่องแผ้ว

[๘๘๒] จักเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปี
และตลอดวันปาฏิหาริย์

[๘๘๓] ดิฉันจักสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และจักไม่ละเลยในการให้ทาน
เพราะผลกรรมนี้ ดิฉันได้เห็นเองแล้ว
(พระสังคิติกจารย์กล่าวไว้ว่า)

[๘๘๔] นายนิรยบาลทั้งหลายช่วยกันโยนนางเรวดี
ที่กำลังพรวดเพื่อดิฉันร่นไปมาอยู่อย่างนี้
ให้เท้าชี้หัวตึงลงไปบนรถอันน่ากลัว
(นางเรวดีได้กล่าวคาถาสุดท้ายอีกว่า)

[๘๘๕] ขาดีก่อน ฉันเป็นคนตระหนี่
ด่าว่าสมณพราหมณ์
และลวงสามเณรด้วยเรื่องไม่จริง
จึงหมกไหม้ในรถที่น่ากลัว
เรวดีวิมานที่ ๒ จบ

๓. จัดตมณวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่จัดตมณพผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็น
สรณะ

(พระผู้มีพระภาคเมื่อจะทรงแสดงวิธีถึงสรณคมน์แก่
จัดตมณพจึงตรัสว่า)

[๘๘๖] บรรดาผู้กล่าวสอนในหมู่มนุษย์
ผู้ใดเป็นผู้ประเสริฐสุด เป็นพระศากยมนี
จำแนกพระธรรม สำเร็จกิจที่จะต้องทำแล้ว
ถึงฝั่งพระนิพพาน พรั่งพร้อมด้วยพลและวีริยะ
เธอจงถึงผู้นั้นผู้เป็นพระสุดเพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกเถิด

[๘๘๗] เธอจงถึงพระธรรมอันเป็นเหตุสํารอกราคะ
มีสภาวะไม่หวั่นไหว ไร้ความเศร้าโศก

เป็นสภาวะธรรมที่ปราศจากปัจจัยปรุงแต่ง
ปราศจากสิ่งแปดเปื้อน นำปรารภนา ละเอียดอ่อน
ซึ่งพระตถาคตทรงจำแนกไว้แจ่มแจ้งแล้วนี้เพื่อเป็นที่พึงที่
ระลึกเกิด

[๘๘๘] บัณฑิตทั้งหลายกล่าวถึงทานที่ถวายในทาน
เหล่าใดว่ามีผลมาก
ทานเหล่านั้น คือพระอริยบุคคลผู้บริสุทธิ์ ๔ คู่ ๘ ท่าน
ผู้เห็นประจักษ์ในธรรม
เธอจงถึงพระอริยสงฆ์นี้เพื่อเป็นที่พึงที่ระลึกเกิด
(พระผู้มีพระภาคตรัสถามเทพบุตรนั้นว่า)

[๘๘๙] ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดาวฤกษ์ผสสะในท้อง
ฟ้า

ยังสว่างไสวไม่เทียบเท่าวิมานของเธอซึ่งสว่างไสวมาก
หาสิ่งเปรียบเทียบมิได้

เธอเป็นใครหนอ จากเทวโลกชั้นดาวดึงส์มายังแผ่นดิน

[๘๙๐] วิมานของเธอนั้นมีรัศมีดัดแสงอาทิตย์แผ่ไปเกิน
๒๐ โยชน์

และท่ากลางคืนให้เป็นเสมือนกลางวัน

วิมานของเธองามบริสุทธิ์ผุดผ่อง

[๘๙๑] มีดอกปทุมมาก มีดอกบุณฑริกงดงาม

เกลื่อนกลาดด้วยดอกไม้ นานาชนิด

งามไม่น้อย คลุมไว้ด้วยตาข่ายทองอันบริสุทธิ์ ปราศจาก

ธุลี

ส่องสว่างอยู่ในอากาศเหมือนดวงอาทิตย์

[๘๙๒] วิมานของเธอเนื่องแน่นด้วยเหล่าเทพอัปสร

ผู้ทรงผ้ากำพลสีแดงและสีเหลือง

หอมตลบด้วยกลิ่นกฤษณา ดอกประยงค์และแก่นจันทร์

มีผิวพรรณเปล่งปลั่งดังทองคำ ประหนึ่งท้องฟ้าเต็มไปด้วย

ดวงดาว

[๘๙๓] เทพบุตรและเทพธิดาจำนวนมากในวิมานนี้

มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กัน

มีจิตใจเบิกบาน ทรงทิพยอาภรณ์ ประดับด้วยดอกไม้ทิพย์

คลุมด้วยกรองทอง ห่มด้วยอาภรณ์ทอง

โขยกลิ้นหอมฟุ้งไปตามลม

[๘๙๔] นี่เป็นผลแห่งกรรมอันใดเล่า เพราะผลกรรมอะไร
เล่า

เธอจึงมาเกิดในวิมานนี้ อนึ่ง ตถาคตถามแล้ว
ขอเธอจงบอกถึงวิธีที่เธอได้วิมานนี้ตามสมควรแก่เหตุ

เกิด

(เทพบุตรกราบทูลว่า)

[๘๙๕] พระศาสดาเสด็จมาพบจัดตมามพในทางนี้
เมื่อจะทรงอนุเคราะห์ จึงได้ทรงพราสาสน
มานพนั้นฟังธรรมของพระองค์ผู้เป็นรัตนะอย่างประเสริฐแล้ว
ได้กราบทูลว่า ข้าพระองค์จักทำตามพระดำรัสที่ทรงพรา

สอน

[๘๙๖] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้งแรกข้าพระองค์ได้
กราบทูลว่า

ข้าพระองค์ยังไม่ได้ถึงพระชินะผู้ประเสริฐ
พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก
แต่ภายหลังได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์ตามที่ทรงพรา

สอนนั้นแล

[๘๙๗] อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสสอนว่า
เธออย่าได้ประพฤติดนเป็นคนฆ่าสัตว์
โดยวิธีต่าง ๆ อันเป็นกรรมไม่สะอาด
เพราะท่านผู้มีปัญญาทั้งหลายไม่สรรเสริญ
ความไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลายเลย
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ได้กราบทูลปฏิเสธ
แต่ภายหลังได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์ตามที่ตรัสสอน

นั้นแล

[๘๙๘] อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสสอนว่า
เธออย่าสำคัญสิ่งของ
แม้ที่คนอื่นดูแลรักษาไว้ที่เขามิได้ให้ว่าเป็นของควรถือเอา
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ได้กราบทูลปฏิเสธ
แต่ภายหลังได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์ตามที่ตรัสสอน

นั้นแล

[๘๙๙] อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสสอนว่า

เธออย่าได้ล่วงละเมิดหญิงที่คนอื่นรักษา๒
และภรรยาของชายอื่น๓ นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ประเสริฐ
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ได้กราบทูลปฏิเสธ
แต่ภายหลังได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์ตามที่ตรัสสอน

นั่นแล

[๙๐๐] อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสสอนว่า
เธออย่าได้พูดให้คลาดเคลื่อนจากความจริง
เพราะท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ไม่สรรเสริญการกล่าวเท็จ
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ได้กราบทูลปฏิเสธ
แต่ภายหลังได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์ตามที่ตรัสสอน

นั่นแล

[๙๐๑] อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสสอนว่า
เธอจงงดเว้นของมีนเมาทุกชนิด
อันเป็นเหตุทำให้ความจำของคนเสื่อม
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ได้กราบทูลปฏิเสธ
แต่ภายหลังได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์ตามที่ตรัสสอน

นั่นแล

[๙๐๒] ข้าพระองค์นั้นได้รักษาสิกขาบท ๕๑ ในพระ
ศาสนานี้
ปฏิบัติธรรมของพระตถาคต ได้ไปยังทางสองแพร่งกลางขุม
โจร

พวกโจรเหล่านั้นได้ฆ่าข้าพระองค์ ณ ที่นั้น เพราะโภคะ
เป็นเหตุ

[๙๐๓] ข้าพระองค์ระลึกถึงกุศลกรรมมีประมาณเท่านี้
นี่เอง

กุศลกรรมอื่นนอกจากนั้นของข้าพระองค์ไม่มี
เพราะสุจริตกรรมนั้น ข้าพระองค์จึงเกิดในหมู่เทวดาชั้น
ดาวดึงส์

พร้อมด้วยกามคุณตามปรารถนา

[๙๐๔] ขอพระองค์โปรดทอดพระเนตร

ผลของการสำรวมเพียงชั่วครู่ชั่วยาม

ด้วยการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

คนเป็นอันมากผู้มีกรรมต่ำต้อย๒ พวกกันมองดู

นิกกระหึม(ขึ้นชม) ข้าพระองค์
เหมือนบุคคลพากันมองดูผู้รู้เรื่องด้วยบริวารยศ
[๙๐๕] ขอพระองค์โปรดทอดพระเนตรเถิด ข้าพระองค์
ถึงสุด
และได้รับความสุข เพราะพระธรรมเพียงเล็กน้อย
ส่วนเหล่าชนที่ได้ฟังธรรมของพระองค์เนื่อง ๆ
เห็นที่จะสัมผัสสมตธรรมซึ่งมีความเกษม
[๙๐๖] บุญกุศลที่ข้าพระองค์ดำรงอยู่ในพระธรรมคำสอน
ของพระตถาคต

ทำแล้วแม้เล็กน้อยกลับมีผลยิ่งใหญ่ไพบุลย์
ขอพระองค์โปรดทอดพระเนตรดูเถิด
เพราะได้ทำบุญไว้ ฉัตตเทพบุตรจึงเปล่งรัศมี
สว่างไสวไปทั่วแผ่นดิน เหมือนดวงอาทิตย์
[๙๐๗] ชนจำพวกหนึ่งประชุมปรึกษากันว่า
กุศลนี้เป็นอย่างไร
พวกเราจะบำเพ็ญกุศลนั้นอย่างไร
พวกเรานั้นได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว
พึงปฏิบัติธรรม อยู่รักษาศีลกันอีกเถิด
[๙๐๘] พระศาสดาทรงมีอุปการะมาก
และทรงอนุเคราะห์ข้าพระองค์อย่างนี้
ในเมื่อข้าพระองค์ยังมีชีวิตอยู่
ได้เสด็จไปแต่ยังวันอยู่เลย
ข้าพระองค์นั้นได้เข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้ทรงมีพระนามเป็นสัจ
ธรรม

ขอพระองค์โปรดอนุเคราะห์เถิด
ข้าพระองค์ขอฟังธรรมซ้ำอีก
[๙๐๙] ชนเหล่าใดในพระศาสนานี้ละกามราคานุสัย
และภวราคานุสัยได้เพราะละโมหะได้ขาด
ชนเหล่านั้นแลย่อมไม่เข้าถึงการนอนในครรภ์อีกต่อไป
เพราะว่าเป็นผู้ถึงความดับอย่างสิ้นเชิงเย็นสนิทแล้ว๒
จัดตมาณวกวิมานที่ ๓ จบ

๔. กักกภูกรสทายกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่คนเฝ้านาผู้ถวายแ่งปุ
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๑๐] วิมานมีเสาทอดด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดุโอฟาร มีเสาประดิษฐ์ด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๙๑๑] ท่านสถิต ต็ม กินอยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้ มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส

และเหล่าเทพนารีประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๙๑๒] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๑๓] เทวดาผู้มีอำนาจมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๑๔] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๑๕] ปู่ทองคำมี ๑๐ ขา อยู่ที่ประตู

คอยเตือนสติให้ระลึกได้ด้อยงามรุ่งเรือง

[๙๑๖] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้

และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๑๗] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ข้าพเจ้าขอกราบ

เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ข้าพเจ้าจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

กัถกฏกรสทายกวิมานที่ ๔ จบ

(อีก ๕ วิมานต่อไปนี้ พึงให้พิสดารเหมือนกัถกฏกรสทายก
วิมาน)

๕. ทวารปาลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่คนเฝ้าประตูผู้ชักชวนคนทำบุญ
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๑๘] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดุโอฬาร มีเสาประดิษฐ์ด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๙๑๙] ท่านสถิต ตัม กิน อยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์รส

และเหล่าเทพนารีประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๙๒๐] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๒๑] เทวดาผู้มีอำนาจมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๒๒] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๒๓] ข้าพเจ้ามีอายุ ๑,๐๐๐ ปีทิพย์

บุคคลผู้ทำบุญด้วยเหตุเพียงกล่าวเชื่อเชิญและทำให้
เลื่อมใส

จักดำรงอยู่พร้อมด้วยกามคุณทั้งหลายอันเป็นทิพย์

[๙๒๔] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๒๕] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ข้าพเจ้าขอกราบ

เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ข้าพเจ้าจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทวารปาลวิมานที่ ๕ จบ

๖. ปฐมภณียวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่อุบาสกผู้รู้จักที่ควรทำ เรื่องที่ ๑
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๒๖] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด คูโอฬาร มีเสาประดิษฐ์ด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๙๒๗] ท่านสถิต ตัม กิน อยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส

และเหล่าเทพนารีประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๙๒๘] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๒๙] เทวดาผู้มีอำนาจมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจพรุ่งเรือง

และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๓๐] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๓๑] บัณฑิตผู้รู้แจ้งพึงบำเพ็ญบุญต่าง ๆ

ในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้เสด็จไปโดยชอบแล้ว

ซึ่งเป็นบุญเขตที่ใคร ๆ ถวายทานแล้วมีผลมาก

[๙๓๒] ข้าพเจ้าทำจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธองค์ว่า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จจากป่ามายังหมู่บ้าน

เพื่อประโยชน์แก่เราหนอ ดังนี้แล้ว

จึงได้มาอุบัติในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์

[๙๓๓] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้

และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๓๔] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ข้าพเจ้าขอกราบเรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ข้าพเจ้าจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ปฐมกณียวิมานที่ ๖ จบ

๗. ทุตติยกณียวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่อุบาสกผู้รู้จักที่ควรทำ เรื่องที่ ๒

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๓๕] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดูโอฬาร มีเสาประติษฐานด้วยแก้วไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๙๓๖] ท่านสถิต ตัม กิน อยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส

และเหล่าเทพนารีประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๙๓๗] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๓๘] เทวดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๓๙] เทพบุตรนั้นตั้งใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๔๐] บัณฑิตผู้รู้แจ้งพึงบำเพ็ญบุญต่าง ๆ

ในภิกษุทั้งหลายผู้ปฏิบัติชอบ

ซึ่งเป็นบุญเขตที่ใคร ๆ ถวายทานแล้วมีผลมาก

[๙๔๑] ข้าพเจ้าทำจิตให้เลื่อมใสในภิกษุนั้นว่า

ภิกษุออกจากป่าเข้ามายังหมู่บ้านเพื่อประโยชน์แก่เราหนอ

ดังนี้แล้วจึงได้มาอุปบัติในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์

[๙๔๒] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๔๓] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ข้าพเจ้าขอกราบ
เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ข้าพเจ้าจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทุติยกรณีวิมานที่ ๗ จบ

๘. ปฐมสุจีวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้ถวายเข็ม เรื่องที่ ๑
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๔๔] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดูโอฬาร มีเสาประดับด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๙๔๕] ท่านสถิต ตัม กิน อยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส

และเหล่าเทพนารีประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๙๔๖] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๔๗] เทวดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๔๘] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๔๙] ท่านที่ข้าพเจ้าถวายมา(ก่อน)นั้นไม่มีผล

ท่านที่จะถวายควรเป็นของดี

เข็มที่ข้าพเจ้าถวายไปแล้วนั้นแหละเป็นของดี

[๙๕๐] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๕๑] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ข้าพเจ้าขอกราบ
เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ข้าพเจ้าจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปฐมสุจิวิมานที่ ๘ จบ

๙. ทุตติยสุจิวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้ถวายเข็ม เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๕๒] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดูโอฬาร มีเสาประติษฐานด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๙๕๓] ท่านสถิต ตั่ม กิน อยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส

และเหล่าเทพนารีผู้ประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๙๕๔] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๕๕] เทวดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๕๖] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๕๗] ชาดิก่อนข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
ในมนุษย์โลก

[๙๕๘] ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสประดุจสุลี มีใจ
ผ่องใส ไม่มีัวหมอง

เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายเข็มแด่ท่านด้วยมือทั้งสองของตน

[๙๕๙] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้

และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๖๐] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ข้าพเจ้าขอกราบ
เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ข้าพเจ้าจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ทุติยสุจิตวิมานที่ ๙ จบ

๑๐. ปฐมนาครวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีช้างทิพย์เป็นพาหนะ เรื่องที่ ๑

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๖๑] ท่านขี่ช้างเผือกผ่อง ไม่มีตำหนิ มีางอนงาม
ทรงพลัง

ไปได้เร็วมาก เป็นคชสารประเสริฐ ควรแก่การขี่

ผูกสายรัดประคณทองคำไว้เรียบร้อย เหาะมาที่นี้

[๙๖๒] ที่งาทั้งสองของพญาคชสารล้วนมีสระโบกขรณี
เนรมิต

มีน้ำใสสะอาด ดารดาษด้วยปทุมชาติมีดอกบานสะพรั่ง

ในดอกปทุมทุก ๆ ดอกมีหมู่ตรีเทพบรรเลงเพลง

และมีเหล่าเทพอัปสรนี้พ้อนรำชวนให้เกิดความรื่นเริงบันเทิง
ใจ

[๙๖๓] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอำนาจมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๖๔] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๖๕] ข้าพเจ้าเลื่อมใสแล้ว ได้นำดอกไม้แปดกำมือ
เท่านั้น

ไปบูชาที่พระสถูปของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่ากัสสปะ
ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่(คือนิพพาน)ด้วยมือทั้งสองของตน
[๙๖๖] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจบังเกิดแก่ข้าพเจ้า
[๙๖๗] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ข้าพเจ้าขอกราบ

เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ข้าพเจ้าจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปฐมนาควิมานที่ ๑๐ จบ

๑๑. ทุตินาควิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีช้างทิพย์เป็นพาหนะ เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรองค์หนึ่งว่า)

[๙๖๘] ท่านทรงช้างใหญ่เผือกปลอด เป็นคชสาร

ประเสริฐ

แวดล้อมด้วยหมู่เทพอัปสร เทยวณเวียนอยู่ตามป่า
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๙๖๙] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๙๗๐] เทวดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๙๗๑] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๙๗๒] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นอุบาสกของพระพุทธเจ้าผู้ทรงมีพระจักขุ

ไต้ดวงเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากลักทรัพย์ในโลก

[๙๗๓] ยินดีเฉพาะภรรยาของตน ไม่กล่าวเท็จ และไม่
ดื่มน้ำเมา

มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดย
เคารพ

[๙๗๔] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๙๗๕] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ข้าพเจ้าขอกราบ
เรียนว่า

เพราะบุญที่ทำได้ไว้เมื่อเกิดเป็นมนุษย์
ข้าพเจ้าจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทุติยนาควิมานที่ ๑๑ จบ

๑๒. ตติยนาควิมาน

ว่าด้วยวิมานที่มีช้างทิพย์เป็นพาหนะ เรื่องที่ ๓

(บุรุษผู้เป็นบัณฑิตถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๙๗๖] ใครหนอ มีช้างเผือกปลอดเป็นยานทิพย์
มีเสียงดนตรีระโคมกีก้อง
มีบิรवारเป็นอันมากบูชาอยู่ในอากาศ

[๙๗๗] ท่านเป็นเทวดาหรือคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกป

รินททะ

พวกเราไม่รู้จัก จึงขอถามท่าน

พวกเราจะรู้จักท่านได้อย่างไร

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๙๗๘] ข้าพเจ้าไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คนธรรพ์
ทั้งไม่ใช่ท้าวสักกปรินททะ

แต่ข้าพเจ้าเป็นเทพบุตรตนหนึ่งในบรรดาเหล่าเทพชาว

สุธัมมา

(บุรุษผู้เป็นบัณฑิตถามว่า)

[๙๗๙] แน่ะเทพชาวสุธัมมา ข้าพเจ้าขอกราบเรียน
ถามว่า

คนทำกรรมอะไรไว้สมัยเป็นมนุษย์

จึงจะเกิดเป็นเทพชาวสุธัมมาได้

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๙๘๐] ผู้ใดพึงถวายอาคารมุงบังด้วยใบอ้อย

อาคารมุงบังด้วยหญ้า และอาคารมุงบังด้วยผ้า
ผู้นั้นครั้นถวายอาคารอย่างใดอย่างหนึ่งในอาคารสามอย่าง
แล้ว

จึงจะเกิดเป็นเทพชาวสุธัมมาได้
ตติยนาคริมาณที่ ๑๒ จบ

๑๓. จุฬาริมาณ

ว่าด้วยวิมานที่มีรททิพย์คันเล็กเป็นพาหนะเกิดขึ้นแก่สุชาต
กุมาร

(พระมหากัจจายนเถระทูลถามสุชาตกุมารว่า)

[๙๘๑] นายขมังธนู ท่านยืนลดธนูไม้แก่นอันยอดเยี่ยม

อยู่

ท่านเป็นกษัตริย์หรือราชกุมาร หรือเป็นพรานป่า

(สุชาตกุมารตรัสตอบว่า)

[๙๘๒] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นราชโอรสของ

พระเจ้าอัสสกะ

เที่ยวไปในป่า ภิภษุ ข้าพเจ้าขอบอกนามแก่ท่าน

ชนทั้งหลายรู้จักข้าพเจ้าว่า สุชาตะ

[๙๘๓] ข้าพเจ้าเที่ยวลัดเลาะไปยังป่าใหญ่ เสาะหาหมู

เนื้อ

ไม่ทันได้เห็นเนื้อนั้นเลย แต่มาพบท่านเข้า จึงได้หยุดยืน

อยู่

(พระมหากัจจายนเถระทูลว่า)

[๙๘๔] พระองค์ผู้มีบุญมาก พระองค์เสด็จมาดีแล้ว ทั้ง

มิได้เสด็จมาร้าย

ขอเชิญพระองค์ทรงดักน้ำจากภาชนะนี้ล้างพระบาทของ

พระองค์เถิด

[๙๘๕] นี้น้ำเย็นน่าดื่มนำมาจากชอกเขา

พระราชโอรส ขอเชิญพระองค์เสวยน้ำจากภาชนะนั้นแล้ว

โปรดเสด็จเข้าไปประทับนั่งบนพื้นที่ปูลาดไว้แล้ว

(สุชาตกุมารตรัสว่า)

[๙๘๖] พระมหารัณ วิชาของท่านงามจริงหนอ

นำฟัง ไม่มีโทษ มีแต่ประโยชน์ ไพเราะ

ท่านมีปัญญากล่าวแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์

[๙๘๗] ท่านยินดีอะไรจึงอยู่แต่ในป่า
พระฤาษีผู้องอาจ ข้าพเจ้าถามแล้ว ท่านโปรดบอกด้วยเถิด
ข้าพเจ้าพิจารณาถ้อยคำของท่านแล้วจะประพฤติอย่าง

สมาธิเสมอ

ตามครรลองแห่งธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์
(พระมหากัจจายนเถระทูลว่า)

[๙๘๘] พระราชกุมาร อาตมภาพชอบการไม่เบียดเบียน
สัตว์ทั้งปวง

การงดเว้นจากการลักขโมย การประพฤติผิผิวประเวณี
และการดื่มน้ำเมา

[๙๘๙] ความงดเว้น ความประพฤติชอบ
ความเป็นพหูสูต ความกตัญญู
ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมอันกุลบุตรพึงหวังในปัจจุบัน
อันวิญญูชนพึงสรรเสริญแท้

[๙๙๐] พระราชโอรส พระองค์ทรงทราบเถิดว่า
พระองค์ใกล้สวรรคต

เหลืออีกไม่ถึง ๕ เดือน โปรดรีบเปลี่ยนตนเสียเถิด
(พระราชกุมารตรัสถามว่า)

[๙๙๑] ข้าพเจ้านั้นพึงไปชนบทไหน ทำการงานอะไร
และทำหน้าที่ของบุรุษอย่างไร หรือใช้วิชาอะไร จึงจะไม่
แก่ไม่ตาย

(พระมหากัจจายนเถระทูลว่า)

[๙๙๒] พระราชโอรส ไม่มีสถานที่ที่สัตว์ไปแล้วไม่พึง
แก่ไม่พึงตาย

ทั้งการงาน วิชา และหน้าที่ของบุรุษ
ที่สัตว์ทำแล้วจะไม่พึงแก่ไม่พึงตาย ก็ไม่มี

[๙๙๓] แม้ชนทั้งหลายที่มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก
ถึงจะเป็นกษัตริย์ผู้ครองแคว้น
มีทรัพย์และธัญญาหารมากมาย
จะไม่แก่ไม่ตาย ก็ไม่มีเลย

[๙๙๔] ถึงท่านผู้เป็นบุตรของชาวอันธกถะเวณท ผู้ได้
ศึกษาแล้ว

มีความสามารถแก้ลักล่ำประหารข้าศึกได้

แม่ท่านเหล่านั้นซึ่งเสมอด้วยสิ่งที่ยั่งยืน
ก็ต้องถึงความสิ้นอายุสลายไป

[๙๙๕] แม่เหล่าชนที่เป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์
ศูทร จัณฑาล ปุคกุสะ และชนประเภทอื่น
โดยชาติกำเนิดซึ่งจะไม่แก่ไม่ตายไม่มี

[๙๙๖] แม่เหล่าชนผู้ร่ายมนตร์พรหมจินดามือองค์ ๖๑
และเหล่าชนที่ใช้วิชาอื่น ๆ จะไม่แก่ไม่ตาย ก็ไม่มี

[๙๙๗] อนึ่ง แม่ถาชีทั้งหลายผู้สงบ สำรวมตน

บำเพ็ญตบะ

ก็ยังคงละทิ้งร่างกายไปตามกาลอันสมควร

[๙๙๘] แม่พระอรหันต์ทั้งหลายผู้อบรมตนแล้ว ทำกิจ
เสร็จแล้ว

ไม่มีอาสวะ สิ้นบุญและบาป ก็ยังคงทอดทิ้งร่างกายนี้ไป
(พระราชกุมารตรัสว่า)

[๙๙๙] พระมหารุณี คาถาทั้งหลายของท่านเป็นสุภาสิต
มีประโยชน์

ข้าพเจ้าโล่งใจ เพราะเนื้อความที่เป็นสุภาสิต
และขอท่านโปรดเป็นที่พึงที่ระลึกของข้าพเจ้าด้วย
(พระมหากัจจายนเถระทูลว่า)

[๑๐๐๐] ขอพระองค์จงอย่าทรงถึงอาตมภาพว่าเป็นที่พึงที่
ระลึกเลย

ขอจงทรงถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็นศากยบุตร ผู้มีความเพียรยิ่ง
ใหญ่

ผู้ซึ่งอาตมภาพถือเป็นที่พึงที่ระลึกแล้ว
พระองค์นั้นแหละว่าเป็นที่พึงที่ระลึกเถิด
(พระราชกุมารตรัสถามว่า)

[๑๐๐๑] ท่านผู้บริสุทธิ พระศาสดาของท่านพระองค์นั้น
ประทับอยู่ ณ ชนบทไหน
ถึงข้าพเจ้าก็จักไปเฝ้าพระชินเจ้าผู้หาบุคคลใดเสมอเหมือน
มิได้

(พระเถระถวายพระพรว่า)

[๑๐๐๒] พระศาสดาผู้เป็นบุรุษอาชาไนย ทรงสมภพใน
ราชวงศ์

ของพระเจ้าโอกกากราช ในชนบทด้านทิศตะวันออก
พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานเสียแล้ว
(พระราชกุมารตรัสว่า)

[๑๐๐๓] ท่านผู้นิรทุกข์ ถ้าพระบรมศาสดาสัมมา
สัมพุทธเจ้าของท่าน

ยังทรงพระชนม์อยู่ ถึงไกลหลายพันโยชน์
ข้าพเจ้าก็จะพึงไปเฝ้าใกล้ ๆ ให้จงได้

[๑๐๐๔] ท่านผู้นิรทุกข์ แต่เพราะพระบรมศาสดาของท่าน
เสด็จดับขันธปรินิพพานเสียแล้ว

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอถึงพระองค์ผู้มีความเพียรยิ่งใหญ่
ซึ่งเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วว่าเป็นที่พึงที่ระลึก

[๑๐๐๕] ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า กับทั้งพระธรรมที่
ยอดเยี่ยม

และพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่พึงที่ระลึกของเทวดา
และมนุษย์ว่าเป็นที่พึงที่ระลึก

[๑๐๐๖] ข้าพเจ้าของดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยพลัน
ของดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ในโลก
ยินดีเฉพาะภรรยาของตน ไม่กล่าวเท็จ และไม่ดื่มเมา
(พระเถระถามเทพบุตรนั้นว่า)

[๑๐๐๗] รถใหญ่ของท่านนี้แผ่รัศมีไปโดยรอบกว้าง ๑๐๐
โยชน์

ดังดวงอาทิตย์มีรัศมีมากโคจรไปในท้องฟ้า ส่องแสงไปทั่ว
ทุกทิศ

[๑๐๐๘] รถใหญ่ของท่านนี้บุด้วยแผ่นทองคำโดยรอบ
งอนรสนั้นวิจิตรด้วยแก้วมุกดาและแก้วมณี
แผ่นทองคำและแผ่นเงินมีลวดลายสวยงาม
ประติษฐานด้วยแก้วไพฑูรย์ บรรจงสร้างไว้อย่างดี ทำให้แลดู

งาม

[๑๐๐๙] และปลายงอนรสนี้สร้างด้วยแก้วไพฑูรย์
แอกรถนี้วิจิตรด้วยแก้วทับทิม
แม้ม้าเหล่านี้ก็ประดับด้วยทองและเงิน
วิ่งได้เร็วทันใจ แลดูสง่างาม

[๑๐๑๐] ท่านยืนสง่าอยู่บนรถทองคำเทียมด้วยม้า๑,๐๐๐
ตัวเป็นพาหนะ

เปรียบดังท้าวสักกะจอมเทพ ท่านผู้มียศ
อาตมภาพขอถามท่านผู้ชาญฉลาดว่า
ยศอย่างโอฬารนี้ท่านได้มาอย่างไร
(เทพบุตรตอบว่า)

[๑๐๑๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ชาติก่อนข้าพเจ้าเป็นราช
โอรสนามว่าสุชาตะ
และพระคุณเจ้าได้อนุเคราะห์ให้ข้าพเจ้าได้ตั้งอยู่ในความ
สำรวม

[๑๐๑๒] อนึ่ง พระคุณเจ้ารู้ว่าข้าพเจ้าจะสิ้นอายุ
ได้มอบพระบรมสารีริกธาตุของพระศาสดาด้วยกล่าวว่า
สุชาตราชโอรส พระองค์จงทรงบูชาพระบรมสารีริกธาตุนี
การบูชานั้นจักเป็นประโยชน์แก่พระองค์เอง

[๑๐๑๓] ข้าพเจ้าได้ชวนขวายนบูชาพระบรมสารีริกธาตุนั้น
ด้วยของหอมและดอกไม้ทั้งหลาย
ครั้นละร่างมนุษย์แล้วได้เกิดในสวนนั้นวัน

[๑๐๑๔] มีเหล่านางอัปสรฟ้อนรำขับร้องหอมล้อมรื่นรมย์
อยู่

ในสวนนั้นวันอย่างงามเลิศ น่ารื่นรมย์
ขวกไขว่ไปด้วยฝูงนกนานาชนิด

จุฬารัถวิมานที่ ๑๓ จบ

๑๔. มหารัถวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่รฤทธิพิศค้นใหญ่เป็นพาหนะเกิดขึ้นแก่คนเลี้ยง
โค

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรคนหนึ่งว่า)

[๑๐๑๕] ท่านขึ้นรถเทียมด้วยม้า ๑,๐๐๐ ตัวเป็นพาหนะ
งามวิจิตรอนเกประการ รุ่งเรืองเหมือนกับท้าววาสวปรีนททะ

๑
ผู้เป็นจอมเทพซึ่งกำลังเสด็จไปใกล้พื้นที่อุทยานโดยลำดับ

[๑๐๑๖] แคร่รถทั้งสองข้างของท่านก็ล้วนแล้วด้วย
ทองคำ

ประกอบไม้เท้าแขนสองข้าง

ไม้คานทั้งสองสนิทดี มีลูกกรงจัดไว้ได้ระเบียบเรียบร้อย
เหมือนช่างศิลป์บรรจงจัดไว้เสร็จแล้ว

รถของท่านนี้รุ่งเรื่องดังดวงจันทร์ในวันเพ็ญ

[๑๐๑๗] รถคันนี้คลุมด้วยชายทองคำ วิจิตรด้วยรัตนะต่าง

ๆ มากมาย

มีเสียงกึกก้องไพเราะน่าเพลิดเพลิน ทั้งมีรัศมีรุ่งโรจน์

รุ่งเรื่องด้วยหมู่เทวดาถือแสงจามร

[๑๐๑๘] ดุมรถเหล่านี้ประดับตรงกลางระหว่างล้อรถ

ประดุจเนรมิตด้วยใจ

ทั้งวิจิตรด้วยลวดลายเป็นร้อย สว่างไสวตั้งสายฟ้าแลบ

[๑๐๑๙] รถคันนี้พราวไปด้วยลวดลายวิจิตรอนเนกประการ

และกงล้อใหญ่มีรัศมีตั้งพัน

มีเสียงดังไพเราะน่าฟัง คล้ายดนตรีเครื่องห้าที่ขับประโคม

แล้ว

[๑๐๒๐] งอนรถร้อยไว้ด้วยแก้วมณี มีสีนวลนกลมดังดวง

จันทร์

วิจิตร บริสุทธิ์ งดงาม ผุดผ่องทุกเมื่อ

ประกอบด้วยลายทองเนียนสนิท งามล้ำดจลายแก้วไพฑูรย์

[๑๐๒๑] ม้าเหล่านี้ผูกร้อยไว้ด้วยแก้วมณี มีสีนวลนกลม

ดังดวงจันทร์

สูงใหญ่ ว่องไว เปรียบเหมือนม้าใหญ่ที่เจริญเติบโต

มีฤทธิ์มาก ทรงพลัง รวดเร็วมาก

รู้ใจของท่าน รุ่งไปได้เร็วดังใจนึก

[๑๐๒๒] ด้วยว่า ม้าทั้งหมดนี้อดทน เหยาะย่างไปด้วย

เท้าทั้ง ๔

รู้ใจของท่าน รุ่งไปได้เร็วดังใจนึก มีกิริยาท่าทางนุ่มนวล

ไม่ลำพอง รุ่งเรียบ ทำให้ผู้ขี่เบิกบานใจ เป็นยอดม้า

ทั้งหลาย

[๑๐๒๓] บางคราวก็แกว่งขนหางไปมา

บางคราวก็วิ่งเหยาะย่างเท้าไป บางคราวก็เหาะไป

ทำเครื่องประดับที่เขาดกแต่งไว้เรียบร้อยให้กวัดแกว่ง

เสียงเครื่องประดับเหล่านั้นดังไพเราะน่าฟัง

คล้ายดนตรีเครื่องห้าที่ขับประโคมแล้ว

[๑๐๒๔] เสียงรถ เสียงเครื่องประดับทั้งหลาย เสียงกิบ
เท้าม้า

เสียงม้าเสียดสีกัน และเสียงเทพผู้บันเทิงดังไฟเราะ
คล้ายดนตรีของคนธรรพ์ในสวนจิตรลดา

[๑๐๒๕] เหล่าเทพอัปสรอยู่บนรถ
มีดวงตาอ่อนโยนคล้ายดวงตาลูกเนื้อทราย
มีขนดาดก มีใบหน้ายิ้มแย้ม พุดจาอ่อนหวาน
มีร่างกายคลุมด้วยชายแก้วไพฑูรย์ มีผิวเนียน
ซึ่งคนธรรพ์และเทวดาผู้สูงศักดิ์บูชาทุกเมื่อเป็นประจำ

[๑๐๒๖] เทพอัปสรเหล่านั้นมีรูปโฉมเย้ายวนน่ายินดี
ทรงพัสดราภรณ์สีแดงและสีเหลือง
มีดวงตากลมโต มีนัยน์ตางามน่ารักยิ่งนัก
เป็นผู้ดีมีสกุล มีเรือนร่างสวยงาม
ยิ้มแย้มแจ่มใส ยืนประนมมือเด่นอยู่บนรถ

[๑๐๒๗] เธอเหล่านั้นสวมใส่ทองตันแขน ทรง
พัสดราภรณ์งดงาม

มีเอวกลมกลิ้ง ขาเรียวงาม ถันเต่งตึง นิ้วมือเรียวกลม
พัศตร์ผุดผ่อง น่าชม ยืนประนมมือเด่นอยู่บนรถ

[๑๐๒๘] เทพอัปสรบางพวกมีช่องผงงาม ล้วนเป็นสาว
แรกรุ่ง

มีมวยผมแซมสลับด้วยแก้วทับทิมและพวงดอกไม้จัดแต่งไว้
เรียบร้อย

มีประกายพรายพราว

เทพอัปสรเหล่านั้นมีกิริยาเข้มข้อย

มีใจชื่นชมต่อท่าน ยืนประนมมือเด่นอยู่บนรถ

[๑๐๒๙] บางพวกมีมัลลย์แก้วประดับเทริด

และทับทรวงด้วยดอกปทุมและอุบล

ทรงเครื่องประดับ อบด้วยแก่นจันทน์

เทพอัปสรเหล่านั้นมีกิริยาเข้มข้อย

มีใจชื่นชมต่อท่าน ยืนประนมมือเด่นอยู่บนรถ

[๑๐๓๐] เทพอัปสรเหล่านั้นประดับพวงมัลลย์

และทับทรวงด้วยดอกปทุมและดอกอุบล

ทรงเครื่องประดับ อบด้วยแก่นจันทน์

ถึงพวกนางก็มีกิริยาแหม่มซ้อย
มีใจชื่นชมต่อท่าน ยืนประนมมือเด่นอยู่บนรถ
[๑๐๓๑] บางพวกสว่างไสวไปทั่วทั้งสิบทิศด้วย
เครื่องประดับคอ มือ เท้า
และศิระชะ เหมือนพระอาทิตย์ในสารทกาลกำลังอุทัย
[๑๐๓๒] ดอกไม้และเครื่องประดับที่แขนทั้งสองต้องลมก็
ไหวพริ้ว
เปล่งเสียงกังวานไพเราะจับใจ อันวิญญูชนทุกคนควรฟัง
[๑๐๓๓] ท่านผู้เป็นจอมเทพ เสียงรถ ช้าง ม้า และ
ดนตรีทั้งหลาย
ซึ่งอยู่สองข้างพื้นอุทยานทำให้ท่านบันเทิงใจ
ดุจพิณทั้งหลายมีรางและคันถือที่ประกอบไว้เรียบร้อยแล้ว
[๑๐๓๔] เมื่อพิณมีเสียงไพเราะจับใจจำนวนมากเหล่านี้
ที่เทพอัปสรทั้งหลายบรรเลงอย่างซาบซึ้งตรึงใจยิ่งอยู่
เหล่านางอัปสรเทพกัญญา ผู้ล้วนชำนาญศิลป์
ต่างพากันร่ายรำอยู่บนดอกปทุมทั้งหลาย
[๑๐๓๕] ในเวลาที่มีการขับร้อง การประโคม และการ
ฟ้อนเหล่านี้
ประสานกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน
เทพอัปสรพวกหนึ่งฟ้อนร่ายอยู่บนรถของท่านนี้
อีกพวกหนึ่งทางด้านนี้เปล่งรัศมีสว่างไสวทั้งสองด้าน
[๑๐๓๖] ท่านนั้นผู้อันหมู่เทพดริยางค์ปลุกเร้าให้เกิดปีติ
โสมนัส
อันทวยเทพทั้งหลายบูชาอยู่
บันเทิงใจอยู่ ดังพระอินทร์ผู้ทรงวชิราวุธ
ในเมื่อพิณมีเสียงไพเราะจับใจจำนวนมากเหล่านี้
ที่เทพอัปสรทั้งหลายบรรเลงอย่างซาบซึ้งตรึงใจยิ่งอยู่
[๑๐๓๗] เมื่อชาติก่อน ท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำกรรม
อะไรไว้
ท่านได้รักษาอุโบสถหรือว่า
ได้ขอบใจการประพาศธรรมและการสมาทานวัตรอะไร
[๑๐๓๘] การที่ท่านมีอิทธานุภาพไพบุลย์รุ่งโรจน์ยิ่งกว่า
หมู่เทพนี้

มิใช่ผลกรรมเล็กน้อยที่ท่านทำไว้แล้ว

หรืออุโบสถที่ท่านประพฤติแล้วในชาติก่อน

[๑๐๓๙] นี่เป็นผลของท่าน หรือศีล หรือการกราบไหว้
ของท่าน

อาตมาถามท่านแล้ว โปรดบอกผลกรรมนั้นแก่อาตมาเถิด

[๑๐๔๐] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๔๑] ข้าพเจ้าได้เห็นพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรง
ชนะอินทริย์แล้ว

มีความเพียรไม่ย่อหย่อน ผู้สูงสุดแห่งนระทั้งหลาย เป็น
อัครบุคคล

เปิดประตูมตนิพพาน เป็นเทพยิ่งกว่าเทพ ซึ่งมีบุญลักษณะ
นับร้อย

[๑๐๔๒] ครั้นได้เห็นพระองค์ผู้ข้ามโอชะได้แล้วเช่นกัน
กุญชร

มีพระวรกายงดงามเช่นกับทองสีแดงและทองชมพูนุท๒

พลันข้าพเจ้าก็มีใจหมดจดเพราะได้เห็นพระองค์

ผู้มีธรรมที่พระองค์ตรัสไว้ดีแล้วเป็นธงนั่นเอง

[๑๐๔๓] ข้าพเจ้านั้นมีใจไม่ติดข้องในอะไร ได้มอบถวาย
ขำวน้ำ

จีวร และของที่สะอาด ประณีต มีรสชาติ

เฉพาะพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

ในที่อยู่ของตนซึ่งดาราดาษด้วยดอกไม้

[๑๐๔๔] ได้อังคาสพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นซึ่งทรงเป็นผู้
สูงสุด

กว่าเหล่ามนุษย์ ให้อิมหันต์ด้วยขำว น้ำ จีวร ของเคี้ยว

ของฉัน และของลัม จึงรื่นรมย์อยู่ในสวรรค์อันเป็นเทวบุรี

[๑๐๔๕] โดยอุบายนี้ ข้าพเจ้าได้ถวายทานที่มีลัมสลัก
ออกแล้วนี้๑

อันมีความบริสุทธิ์ ๓ ประการ ละร่างมนุษย์แล้ว

รื่นรมย์อยู่ในเทวบุรี เสมอเหมือนกับพระอินทร์

[๑๐๔๖] ท่านพระมุณี บุคคลผู้มุ่งหวังอายุ วรรณะ สุขะ
พละ

และรูปที่ประณีต มีใจไม่ติดข้องในอะไร ๆ
พึงถวายข้าวและน้ำซึ่งปรุงดีแล้วให้มากแต่พระสัมมา
สัมพุทธเจ้า

[๑๐๔๗] ไม่ว่าในโลกนี้หรือโลกหน้า
ผู้ที่ประเสริฐกว่า หรือเสมอด้วยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มี
บรรดาผู้ควรบูชาทั้งหลาย
พระพุทธเจ้าถึงความเป็นผู้ควรบูชาอย่างยิ่ง
ของเหล่าชนผู้ต้องการบุญหวังผลอันไพบุลย์
มหาธวิมานที่ ๑๔ จบ
มหาธวรรคที่ ๕ จบ

รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มัณฑุกเทวปุตตวิมาน ๒. เรวดีวิมาน
๓. จัตตมาถนวกวิมาน ๔. กั๊กกฏกรสทายกวิมาน
๕. ทวารปาลวิมาน ๖. ปลุมกรณียวิมาน
๗. ทุตติยกรณียวิมาน ๘. ปลุมสุจิตวิมาน
๙. ทุตติยสุจิตวิมาน ๑๐. ปลุมนาควิมาน
๑๑. ทุตตินาควิมาน ๑๒. ตตตินาควิมาน
๑๓. จุฬัรวิมาน ๑๔. มหาธวิมาน
ภาณวารที่ ๓ จบ

๖. ปายาสีกวรรค

หมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้เคยเป็นคนรับใช้เจ้าปายาสี

๑. ปลุมอคาริยวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่สองสามีภรรยา

ผู้เป็นดังคู่ข้าวคู่น้ำของพระสงฆ์ เรื่องที่ ๑

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๔๘] สอนจิตรลดาเป็นสวนประเสริฐชั้นดีเยี่ยม
ของทวยเทพชั้นไตรทศ สองแสงสว่างไสวฉันใด
วิมานของท่านนี้ก็มีอุปมาฉันนั้น

สองแสงสว่างไสวอยู่ในอากาศ

[๑๐๔๙] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก
เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๕๐] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๕๑] ข้าพเจ้าและภรรยาเมื่อยังครองเรือนอยู่ใน

มนุษยโลก

ได้เป็นดังอุชัวอุณน้ำ มีจิตเลื่อมใส

ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๐๕๒-๑๐๕๓] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น

นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ปฐมอคาริยวิมานที่ ๑ จบ

๒. ทุตติยอคาริยวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่สองสามีภรรยา

ผู้เป็นดังอุชัวอุณน้ำของพระสงฆ์ เรื่องที่ ๒

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๕๔] สอนจิตรลดาเป็นสวนประเสริฐชั้นดีเยี่ยม

ของทวยเทพชั้นไตรทศ ส่องแสงสว่างไสวฉันใด

วิมานของท่านนี้ก็มีอุปมาฉันนั้น

ส่องแสงสว่างไสวอยู่ในอากาศ

[๑๐๕๕] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๕๖] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๕๗] ข้าพเจ้าและภรรยาเมื่อยังครองเรือนอยู่ใน

มนุษยโลก

ได้เป็นดังอุชัวอุณน้ำ มีจิตเลื่อมใส

ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๐๕๘-๑๐๕๙] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น

นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ทศิยอคาริยวิมานที่ ๒ จบ

๓. ผลทายกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้ถวายมะม่วง ๔ ผล
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๖๐] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดุโอฬาร มีเสาประดิษฐ์ด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๑๐๖๑] ท่านสถิต ต็ม กินอยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

และเทพกัญญา ๖๔,๐๐๐ นางมีรูปร่าง

ทองเที่ยวไปมาอย่างสำราญในภพดาวดึงส์ มีสมบัติ

มากมาย

เป็นผู้ชำนาญการฟ้อนรำขับร้อง พากันมาให้ความบันเทิงใจ

[๑๐๖๒] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๖๓] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๖๔] ผู้มีใจเลื่อมใสเมื่อจะถวายทานในหมู่ภิกษุผู้

ปฏิบัติตรง

ได้ถวายผลไม้เป็นประจำ จึงได้รับผลบุญอันไพบูรณ์

ผู้นั้นแหละไปสู่สวรรค์ชั้นไตรทศ และเสวยผลบุญอย่าง

ไพบูรณ์

[๑๐๖๕] ท่านมหามณี ข้าพเจ้าก็อย่างนั้นเหมือนกันได้

ถวายมะม่วง ๔ ผล

[๑๐๖๖] เพราะเหตุนั้น มนุษย์ผู้ต้องการความสุข

ปรารถนาความสุขอันเป็นทิพย์

หรือปรารถนาความเป็นผู้มีส่วนดีงามในหมู่มนุษย์เป็นนิตย์

ควรถวายผลไม้แท้

[๑๐๖๗-๑๐๖๘] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น
นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ผลทายกวิมานที่ ๓ จบ

๔. ปลุมอุปัชฌายาทายกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่สองสามีภรรยาผู้บำรุงพระอรหันต์
เรื่องที่ ๑

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๖๙] ดวงจันทร์ปราศจากเมฆหมอกส่องแสงสว่างอยู่
ในนภากาศฉันใด

วิมานของท่านนี้ก็มีอุปมาฉันนั้น ส่องแสงสว่างไสวอยู่ใน
อากาศ

[๑๐๗๐] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๗๑] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๗๒] ข้าพเจ้าและภรรยาเมื่อยังครองเรือนอยู่ใน
มนุษย์โลก

ได้ถวายที่อยู่แด่พระอรหันต์ มีจิตเลื่อมใส

ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๐๗๓-๑๐๗๔] เพราะบุญนั้น ข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงาม
เช่นนี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ปลุมอุปัชฌายาทายกวิมานที่ ๔ จบ

๕. ทุตติยอุปัชฌายาทายกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่สองสามีภรรยาผู้บำรุงพระอรหันต์
เรื่องที่ ๒

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๗๕-๑๐๗๘] ดวงอาทิตย์ปราศจากเมฆหมอกส่อง
แสงสว่างอยู่ในนภากาศฉันใด

วิมานของท่านนี้ก็มีอุปมาฉันนั้น ส่องแสงสว่างไสวอยู่ใน
อากาศ

ฯลฯ

(อธิบายนอกนี้พึงให้พิสดารเหมือนวิมานข้างต้น)
[๑๐๗๙-๑๐๘๐] และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทุดิยอุปัสสยทายกวิมานที่ ๕ จบ

๖. ภิกขาทายกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้ถวายอาหารแด่ภิกษุ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๘๑] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดูโอฬาร มีเสาประดับขลุ่ยด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๑๐๘๒] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอำนาจมาก ฯลฯ
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๘๓] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาของผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๘๔] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
ได้เห็นภิกษุผู้กระหายน้ำเหน็ดเหนื่อยมาในกาลนั้น

ข้าพเจ้าได้ปรุงอาหารอย่างหนึ่งถวายพร้อมทั้งข้าวสุก

[๑๐๘๕-๑๐๘๖] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น
นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ภิกขาทายกวิมานที่ ๖ จบ

๗. ยวปาลกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่คนเฝ้านาข้าวเหนียวผู้ถวายขนมสด
แด่ภิกษุ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๘๗-๑๐๘๘] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก
วัดโดยรอบได้ ๑๒ โยชน์ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๘๙] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๙๐] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นคนเฝ้านาข้าวเหนียว

ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสประดุจดังธูลี มีใจผ่องใสไม่
มัวหมอง

[๑๐๙๑] เลื่อมใสแล้ว จึงได้แบ่งขนมสดถวายท่านด้วยมือ
ทั้งสองของตน

ครั้งแล้วจึงบันเทิงอยู่ในสวนนั้นวัน

[๑๐๙๒-๑๐๙๓] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น
นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ยวปาลกวิมานที่ ๗ จบ

๘. ปฐมกุณฑลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้บำรุงพระสงฆ์ เรื่องที่ ๑
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๐๙๔] ท่านประดับตกแต่งร่างกาย หัตถรงดอกไม้
ทรงพัสดราภรณ์สวยงาม ใส่ต่างหูงาม

ดัดผมโกนหนวดเรียบร้อย สวมเครื่องประดับข้อมือ

มีบิรารยศ รุ่งเรืองอยู่ในทิพย์วิมานดังดวงจันทร์

[๑๐๙๕] อนึ่ง ทวยเทพพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ดัง
ไพเราะ

และเทพกัญญา ๖๔,๐๐๐ นางมีรูปร่าง

ทองเทียวไปมาอย่างสำราญในภพดาวดึงส์ มีสมบัติ

มากมาย

เป็นผู้ชำนาญการฟ้อนรำขับร้อง พากันมาให้ความบันเทิงอยู่

[๑๐๙๖] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๐๙๗] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๐๙๘] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
ได้เห็นสมณะทั้งหลายผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ
มีบิรารยศ เป็นพหูสูต บรรลุธรรมที่สิ้นตัณหา
มีจิตเลื่อมใสได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดย

เคารพ

[๑๐๙๙-๑๑๐๐] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น
นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ปฐมกุณฑลวิมานที่ ๘ จบ

๙. ทุตติยกุณฑลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้บำรุงพระสงฆ์ เรื่องที่ ๒
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๐๑] ท่านประดับตกแต่งร่างกาย ทัดทรงดอกไม้
ทรงพัสดราภรณ์สวยงาม

ใส่ต่างหูกดงาม ตัดผมโกนหนวดเรียบร้อย สวมเครื่องประดับ

ข้อมือ

มีบิรารยศ รุ่งเรืองอยู่ในทิพวิมานดั่งดวงจันทร์

[๑๑๐๒] อนึ่ง ทวยเทพพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ดัง

ไพเราะ

และเทพกัญญา ๖๔,๐๐๐ นางมีรูปร่าง

ทอ้งเทียวไปมาอย่างสำราญในภพดาวดึงส์ มีสมบัติ

มากมาย

เป็นผู้ชำนาญการฟ้อนรำขับร้อง พากันมาให้ความบันเทิงอยู่

[๑๑๐๓] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๐๔] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๐๕] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

ได้เห็นสมณะทั้งหลายผู้ดีงาม ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ
มีบิรารยศ เป็นพหูสูต มีศีล มีอินทรีย์ฝ่องใส
จึงมีจิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำ
เป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ
[๑๑๐๖-๑๑๐๗] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น

นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ทศตยกุลทสิริมานที่ ๙ จบ

๑๐. ปายาสีริมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้เป็นคนรับใช้เจ้าปายาสี
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๐๘] วิมานของท่านนี้เปรียบเสมือนสุกัสมสภของท้าว

สักกเทวราช

อันเป็นสภที่หมู่เทพนั่งประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง
ส่องแสงสว่างไสวอยู่ในอากาศ

[๑๑๐๙] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก
เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๑๐] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๑๑] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

เป็นชายหนุ่มรับใช้ของเจ้าปายาสี ได้ทรมานมาแล้วก็ทำการ

แจกจ่าย

อนึ่ง ท่านผู้มีศีลทั้งหลายเป็นที่รักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามี
จิตเลื่อมใส

ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๑๑๒-๑๑๑๓] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น

นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

ปายาสีวิมานที่ ๑๐ จบ

ปายาสีวรรคที่ ๖ จบ

รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปฐมอคาริยวิมาน ๒. ทุตติยอคาริยวิมาน
๓. ผลทายกวิมาน ๔. ปฐมอุปัฏฐายกวิมาน
๕. ทุตติยอุปัฏฐายกวิมาน ๖. ภิกขาทายกวิมาน
๗. ยวपालกวิมาน ๘. ปฐมกุณฑลวิมาน
๙. ทุตติยกุณฑลวิมาน ๑๐. ปายาสวิมาน
จะกล่าวปริสริมาณวรรคที่ ๒ ดังนี้

๗. สุนิกขิตตวรรค

หมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้จัดดอกไม้ให้เป็นระเบียบ

๑. จิตตลตาวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่รุ่งเรืองเหมือนสวนจิตรดา

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๑๔] สวนจิตรลดาเป็นสวนประเสริฐชั้นดีเยี่ยม

ของทวยเทพชั้นดาวดึงส์ ส่องแสงสว่างไสวฉันใด

วิมานของท่านนี้ก็มีอุปมาฉันนั้น ส่องแสงสว่างไสวอยู่ใน

อากาศ

[๑๑๑๕] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอำนาจมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๑๖] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาของผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๑๗] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

เป็นคนยากจน ไม่มีที่พึ่ง ยากไร้ เป็นกรรมกร

เลี้ยงดูมารดาบิดาผู้แก่เฒ่า

อนึ่ง ท่านผู้มีศีลทั้งหลายเป็นที่รักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามี

จิตเลื่อมใส

ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๑๑๘-๑๑๑๙] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น

นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

จิตตลตาวิมานที่ ๑ จบ

๒. นันทนวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่รุ่งเรืองเหมือนสวนนันทวัน
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)
[๑๑๒๐] สวนนันทวันเป็นสวนประเสริฐชั้นดีเยี่ยม
ของทวยเทพชั้นดาวดึงส์ ส่องแสงสว่างไสวฉั่นใด
วิมานของท่านนี้ก็มีอุปมาฉั่นนั้น ส่องแสงสว่างไสวอยู่ใน

อากาศ

[๑๑๒๑] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก
เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๒๒] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๒๓] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
เป็นคนยากจน ไม่มีที่พึ่ง ยากไร้ เป็นกรรมกร
เลี้ยงดูมารดาบิดาผู้แก่เฒ่า

อนึ่ง ท่านผู้มีศีลทั้งหลายเป็นที่รักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามี
จิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๑๒๔-๑๑๒๕] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น
นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
นันทวันวิมานที่ ๒ จบ

๓. มณีนุทวิมาน

ว่าด้วยวิมานแก้วมณีที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้ปลุกต้นไม้ให้ร่มรื่น
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๒๖] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดุโอฬาร มีเสาประติษฐานด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๑๑๒๗] ท่านสถิต ตัม กินอยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์รส

และเหล่าเทพนารีผู้ประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ่อนรำอยู่
[๑๑๒๘-๑๑๒๙] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๑๑๓๐] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๑๑๓๑] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์
ได้สร้างที่จกรรมไว้มากี่หนทางในป่า และปลูกต้นไม้ให้ร่ม

รื่น

อนึ่ง ท่านผู้มีศีลทั้งหลายเป็นที่รักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามี
จิตเลื่อมใส

ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอย่างไพบูลย์โดยเคารพ

[๑๑๓๒-๑๑๓๓] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่น

นี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

มณีนุณวิมานที่ ๓ จบ

๔. สุวัณณวิมาน

ว่าด้วยวิมานทองคำที่เกิดขึ้นแก่บุรุษ

ผู้สร้างวิหารถวายพระพุทธเจ้า

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรคนหนึ่งว่า)

[๑๑๓๔] วิมานที่ภูเขาทองคำของท่าน มีรัศมีสว่างไสวไป

ทั่วทุกส่วน

ปกคลุมด้วยข่ายทองคำ ผูกขึงข่ายกระดิ่งไว้

[๑๑๓๕] เสาวิมานทุกต้นแปดเหลี่ยม สร้างไว้อย่างสวย

งาม

ล้วนประติษฐานด้วยแก้วไพฑูรย์ แต่ละเหลี่ยมประดับรัตนะ ๗

ประการ

[๑๑๓๖] มีพื้นนารีนรมย์ใจ วิจิตรด้วยแก้วไพฑูรย์ ทองคำ
แก้วผลึก เงิน แก้วลาย แก้วมุกดา และทับทิม

[๑๑๓๗] ที่วิมานนั้นไม่มีธูลีฟุ้งขึ้น

มีหมู่จันทน์สีเหลืองสร้างไว้รองรับช่อฟ้า

[๑๑๓๘] บันได ๔ บันไดสร้างไว้ ๔ ทิศ

วิมานนั้นมีห้องสำเร็จด้วยรัตนะต่าง ๆ รุ่งโรจน์ดังพระอาทิตย์

[๑๑๓๙] ที่วิมานนั้น มีไฟที่อยู่ทั้ง ๔ ทิศ จัดสร้างได้
สัดส่วน

ส่องแสงสว่างโชติช่วงโดยรอบทั้ง ๔ ทิศ

[๑๑๔๐] ในวิมานอันประเสริฐนั้น ท่านเป็นเทพบุตรมีรัศมี
รุ่งเรืองมาก

มีผิวพรรณรุ่งโรจน์อย่างยิ่ง ดังพระอาทิตย์กำลังอุทัย

[๑๑๔๑] นี่เป็นผลของท่าน หรือศีล หรือการกราบไหว้
ของท่าน

อาตมาถามท่านแล้ว โปรดบอกผลกรรมนั้นแก่อาตมาเถิด

[๑๑๔๒] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๔๓] ข้าพเจ้าเลื่อมใสแล้วให้สร้างวิหารใกล้เมืองอันธ
กวินทะ

ถวายพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้ทรงเป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ด้วยมือของตน

[๑๑๔๔] ข้าพเจ้ามีจิตผ่องใส ได้ถวายของหอม ดอกไม้
ปัจจัย เครื่องลูบไล้

และวิหารแด่พระศาสดาที่เมืองอันธกวินทะนั้น

เพราะบุญกรรมอันเป็นเหตุนั้น ข้าพเจ้าได้ผลบุญนี้

จึงมีสิทธิในสวนนั้นทวัน

[๑๑๔๕] ข้าพเจ้ามีหมู่เทพอัปสรฟ้อนรำขับร้องห้อมล้อม
รื่นรมย์อยู่ในสวนนั้นทวันอันนารื่นรมย์

มีหมู่คนกานาชนิดมากมาย

สุวัณณวิมานที่ ๔ จบ

๕. อัมพวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่บุรุษผู้รับจ้างรดน้ำต้นมะม่วง

ได้ถวายน้ำสรงแด่พระสารีบุตร

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๔๖] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนี้สูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดุโอฬาร มีเสาประติษฐานด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๑๑๔๗] ท่านสถิต ตี๋ม กินอยู่ในวิมานนั้น
มีทวยเทพพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ดังไฟเราะ
ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส
และเหล่าเทพนารีประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่
[๑๑๔๘-๑๑๔๙] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
[๑๑๕๐] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า
[๑๑๕๑] เมื่อพระอาทิตย์กำลังแผดแสงในเดือนท้ายฤดู

ร้อน

ข้าพเจ้าเป็นคนรับจ้างรดน้ำสวนมะม่วงของคนเหล่าอื่น
[๑๑๕๒] ขณะนั้น พระสารีบุตรซึ่งเหน็ดเหนื่อยกาย
แต่ใจมิได้เหน็ดเหนื่อย ได้เดินมาทางสวนมะม่วงนั้น
[๑๑๕๓] ข้าพเจ้ากำลังรดน้ำต้นมะม่วงเห็นท่านกำลังเดิน

มา

จึงได้กล่าวว่า ขอโอกาสเถิดขอรับ กระผมขอนิมนต์ให้ท่าน
สร่งน้ำ

ข้อนั้นจะนำความสุขมาให้กระผม

[๑๑๕๔] พระคุณเจ้าสารีบุตรวางบาตรจีวรไว้ เหลือผ้า
สบงผืนเดียว

นั่งที่ร่มเงาโคนต้นไม้ เพื่อบนุเคราะห์ข้าพเจ้านั้น

[๑๑๕๕] ข้าพเจ้ามีจิตเลื่อมใส นำน้ำใสมาถวายให้ท่าน
ซึ่งมีผ้าสบงผืนเดียวสร่งที่ร่มเงาโคนต้นไม้

[๑๑๕๖] ต้นมะม่วงเราก็รดน้ำแล้ว สมณะเราก็ให้สร่งน้ำ

แล้ว

และบุญมิใช่น้อยเราก็ชวนขวายเป็นแล้ว เพราะเหตุดังนี้
คนผู้นั้นจึงมีปีติซาบซ่านไปทั่วกายของตน

[๑๑๕๗] ชาตินั้น ข้าพเจ้าได้ทำกรรมมีประมาณเท่านี้
นั่นเอง

ละร่างมนุษย์แล้ว มาเกิดยังสวนนั้นวัน

[๑๑๕๘] ข้าพเจ้ามีหมู่เทพอัปสรฟ้อนรำขับร้องห้อมล้อม
รื่นรมย์อยู่ในสวนนั้นวันอันน่ารื่นรมย์

มีหมุ่นกนานาชนิดมากมาย

อัมพริมานที่ ๕ จบ

๖. โคปาลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่คนเลี้ยงโคผู้ถวายขนมแด่ภิกษุ
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๕๙] ภิกษุรูปหนึ่งเห็นเทวดาแล้ว สอบถามว่า

ท่านสวมเครื่องประดับข้อมือ มีบรืวารยศ

รุ่งเรืองอยู่ในวิมานสูงซึ่งตั้งอยู่ชั้วกาลนาน

เหมือนจันทเทพบุตรรุ่งเรืองอยู่ในทิพยวิมาน

[๑๑๖๐] ท่านประดับแล้ว ทัดทรงดอกไม้ ทรง

พัสดราภรณ์สวยงาม

ใส่ต่างหูงดงาม ตัดผมโกนหนวดเรียบร้อย

สวมเครื่องประดับข้อมือ มีบรืวารยศ

รุ่งเรืองอยู่ในทิพยวิมานดังดวงจันทร์

[๑๑๖๑] อนึ่ง ทวยเทพพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ดัง

ไพเราะ

และเทพกัญญา ๖๔,๐๐๐ นางมีรูปร่าง

ทอ้งเที๋ยวไปมาอย่างสำราญในภพดาวดึงส์

มีสมบัติมากมาย เป็นผู้ชำนาญการ

พากันมาฟ้อนรำขับร้อง ให้ความบันเทิงใจอยู่

[๑๑๖๒] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๑๖๓] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๖๔] เมื่อข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

รับจ้างเลี้ยงโคนมทั้งหลายของคนเหล่าอื่น

ต่อมามีสมณะมาหาข้าพเจ้า

และฝูงโคได้พากันไปเพื่อจะกินถั้วราชมาส

[๑๑๖๕] อนึ่ง วันนี้ข้าพเจ้าต้องทำกิจสองอย่างควบคู่กัน

ไป

ท่านขอรับ ครั้นนั้น ข้าพเจ้าได้คิดอย่างนั้นแหละ

แต่นั้นจึงกลับได้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

จึงวางห่อขนมถวายในมือพร้อมกับกราบเรียนว่า

ผมขอถวาย ขอรับ

[๑๑๖๖] ข้าพเจ้านั้นรีบรุดไปยังไร่อั้วราชมาส

ก่อนที่จะไร่อั้วราชมาสซึ่งเป็นทรัพย์สินของเจ้าของไร้วัดจะถูกฝูง

โคทำลาย

ณ ที่นั้น ภูเหมามีพิษร้ายได้กัดเท้าข้าพเจ้าผู้กำลังรีบด่วน

[๑๑๖๗] ข้าพเจ้านั้นถูกความทุกข์เบียดเบียนบีบคั้น

และภิกษุได้แก้ห่อขนมนั้นออก

แล้วฉันขนมเพื่ออนุเคราะห์ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าตายเคลื่อนจากอัฐภาพนั้นแล้วตายไปเกิดเป็น

เทวดา

[๑๑๖๘] ข้าพเจ้ากระทำกุศลกรรมนั้นไว้เท่านี้

ตนเองจึงได้เสวยผลกรรมที่น่าความสุขมาให้

เพราะพระคุณเจ้าอนุเคราะห์ไว้มากแล้ว

ข้าพเจ้าขอกราบไหว้พระคุณเจ้าด้วยความกตัญญู

[๑๑๖๙] ในมนุษย์โลกพร้อมทั้งเทวโลกและมารโลก

ไม่มีมีนุทานอื่นผู้อนุเคราะห์เช่นกับพระคุณเจ้า

เพราะพระคุณเจ้าอนุเคราะห์ไว้มากแล้ว

ข้าพเจ้าขอกราบไหว้พระคุณเจ้าด้วยความกตัญญู

[๑๑๗๐] อนึ่ง ไม่ว่าในโลกนี้หรือโลกหน้า

ไม่มีมีนุทานอื่นผู้อนุเคราะห์เช่นกับพระคุณเจ้า

เพราะพระคุณเจ้าอนุเคราะห์ไว้มากแล้ว

ข้าพเจ้าขอกราบไหว้พระคุณเจ้าด้วยความกตัญญู

โคपालวิมานที่ ๖ จบ

๗. กัณฐกวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มังกัณฐกะ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๗๑] ในคืนวันเพ็ญ ดวงจันทร์มีรูปรูปกระต่าย เป็น

ใหญ่กว่าหมู่ดาว

มีหมู่ดาวนักษัตรแวดล้อม โคจรไปโดยรอบฉันใด

[๑๑๗๒] ทิพยวิมานนี้ก็มีอุปมาฉันนั้น น่าอยู่

มีรัศมีรุ่งโรจน์ในเทพบุรี เหมือนพระอาทิตย์กำลังอุทัย

[๑๑๗๓] มีพืชนารีนรมย์ วิจิตรด้วยแก้วไพฑูรย์ ทองคำ
แก้วผลึก

เงิน แก้วลาย แก้วมุกดา และทับทิม

[๑๑๗๔] ลาดด้วยแก้วไพฑูรย์ ปรากฏปราสาททั้งหลาย
ของท่าน

งามนารีนรมย์ ปราสาทซึ่งเนรมิตไว้ดีแล้ว

[๑๑๗๕] สระโบกขรณีของท่านนารีนรมย์

มีหม่อมจกาทิพย์อาศัยอยู่เนืองแน่น

น้ำใสสะอาด มีพื้นลาดด้วยทรายทองคำ

[๑๑๗๖] ดารดาษด้วยบัวหลวงหลากชนิด บัวขาวรายล้อม
อยู่รอบ

ยามลมพัด ก็โชยกลิ่นหอมระรื่นจริงใจ

[๑๑๗๗] ทั้งสองข้างสระโบกขรณีของท่านนั้น มีพุ่มไม้
เนรมิตไว้ดีแล้ว

ซึ่งประกอบด้วยไม้ออกและไม้ผลทั้งสองอย่าง

[๑๑๗๘] เทพอัปสรทั้งหลายพากันมาบำรุงท่านผู้นั่งบน
บัลลังก์แท่นทองคำ

ที่ปูลาดด้วยผ้าขนสัตว์อ่อนนุ่ม ดังบำรุงท้าวสักกเทวราช

[๑๑๗๙] พวกนางแต่งองค์ด้วยเครื่องประดับทั้งมวล

ประดับด้วยพวงดอกไม้ต่าง ๆ บำเรอท่านผู้มีฤทธิมากให้
รื่นรมย์

ท่านรื่นเริงบันเทิงใจ ดังท้าววสวัตดีเทวราช

[๑๑๘๐] ท่านมีความยินดีในการฟ้อนรำ ขับร้อง และ
ประโคมดนตรี

รื่นรมย์อยู่ด้วยกลอง สังข์ ตะโพน พิณ และบัณเฑาะว์

[๑๑๘๑] ท่านมีรูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะหลาย
อย่าง

ล้วนเป็นทิพย์ นารีนรมย์ สมความประสงค์

[๑๑๘๒] ในวิมานอันประเสริฐนั้น ท่านเป็นเทพบุตรผู้มี
รัศมีรุ่งเรืองมาก

มีผิวพรรณรุ่งโรจน์ยิ่ง ดังพระอาทิตย์กำลังอุทัย

[๑๑๘๓] นี่เป็นผลของท่าน หรือศีล หรือการกราบไหว้
ของท่าน

อาตมาถามแล้ว ท่านโปรดบอกผลกรรมนั้นแก่อาตมาเถิด
[๑๑๘๔] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม
จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๑๘๕] ข้าพเจ้าคือพญาม้ากัณฐกะ เป็นสหชาติกับ
พระราชโอรสของ

พระเจ้าสุทโธทนะในกรุงกบิลพัสดุ์ราชธานีที่อุดมของ
กษัตริย์ศากยวงศ์

[๑๑๘๖] คราวเมื่อพระราชโอรสพระองค์นั้นเสด็จออก
เพื่อพระโพธิญาณในเวลาเที่ยงคืน

พระองค์ทรงใช้ฝ่าพระหัตถ์ที่อ่อนนุ่ม มีพระนขาที่แดงปลั่ง
[๑๑๘๗] กระตุ้นข้าพเจ้า และได้รับสั่งว่า

พาไปซิ สหาย เราบรรลพพระสัมมาสัมโพธิญาณอันสูงสุด
แล้ว

จักช่วยสัตว์โลกให้ข้ามโอฆสงสาร

[๑๑๘๘] เมื่อข้าพเจ้าฟังพระดำรัสนั้น มีความหรรษาร่าเริง
มาก

คราวนั้นข้าพเจ้ามีใจยินดีเบิกบานรับพระดำรัส

[๑๑๘๙] พอรู้ว่าพระศากยบุตรผู้ทรงยศใหญ่ประทับนั่งบน
หลังข้าพเจ้าแล้ว

ข้าพเจ้าก็บันเทิงเบิกบานใจได้นำเสด็จพระมหาบุรุษออกไป

[๑๑๙๐] ถึงแคว้นของกษัตริย์เหล่าอื่น เมื่อพระอาทิตย์
ขึ้น

พระมหาบุรุษนั้นก็ทรงละข้าพเจ้าและฉันนะอำมาตย์ไว้
มิได้ทรงอาลัย แล้วเสด็จหลีกไป

[๑๑๙๑] ข้าพเจ้าได้เลี้ยวพระบาททั้งสองซึ่งมีพระนขาแดง
ของพระองค์

และได้ร้องไห้มองดูพระมหาวิระผู้กำลังเสด็จไป

[๑๑๙๒] เพราะไม่ได้พบเห็นพระศากยบุตรผู้ทรงสิริ
พระองค์นั้น

ข้าพเจ้าจึงป่วยหนักแล้วตายอย่างฉับพลัน

[๑๑๙๓] ด้วยอานุภาพแห่งบุญที่ประกอบด้วยความ
เลื่อมใสนั้นแหละ

ข้าพเจ้าจึงมาอยู่ครอบครองวิมานนี้

ซึ่งประกอบด้วยกามคุณทิพย์ทุกอย่าง ในเทพบุรีนี้เอง
[๑๑๙๔] อนึ่ง เพราะมีความยินดีที่ได้ฟังข่าวการบรรลुพระ
โพธิญาณ

เพราะมีกุศลเป็นมูลเหตุ นั้นนั่นแหละ
ข้าพเจ้าก็จักบรรลุความสิ้นอาสวะได้

[๑๑๙๕] ท่านผู้เจริญ ถ้าพระคุณเจ้าจะฟังไป
สำนักพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

ขอพระคุณเจ้าช่วยกราบทูลพระองค์ถึงการถวายอภิวาท
ด้วยเศียรเกล้าตามคำของข้าพเจ้าด้วยเถิด

[๑๑๙๖] แม้ข้าพเจ้าก็จักไปเฝ้าพระชินเจ้าซึ่งหาบุคคลอื่น
เปรียบมิได้

เพราะว่าการได้เห็นพระโลกนาถผู้คงที่หาได้ยาก
(พระสังคีติกาจารย์ได้รจนาคาถาไว้ ๒ คาถา ดังนี้ว่า)

[๑๑๙๗] ก็ณลลทเทพบุตรนั้นเป็นผู้กตัญญูกตเวที เข้าไป

เฝ้าพระศาสดา

ฟังพระดำรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีพระจักขุ
แล้วชำระธรรมจักขุให้บริสุทธิ์

[๑๑๙๘] ครั้นชำระทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสให้
บริสุทธิ์แล้ว

ถวายอภิวาทพระยุคลบาทพระศาสดาแล้วหายไป ณ ที่นั้น
นั่นเอง

กัณฐกวิมานที่ ๗ จบ

๘. อนนกวิณณวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่เทพบุตรผู้มีรัศมีหลากสี
(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๑๙๙] ท่านมีหมู่เทพอัปสรแวดล้อม ขึ้นวิมานมีรัศมีต่าง

ๆ

วิจิตรมากมาย เป็นที่ระงับความกระวนกระวายและความ
เศร้าโศก

บันเทิงอยู่ ดังท้าวสุนิมมิตเทวราชผู้เป็นใหญ่กว่าเทวดา

[๑๒๐๐] ไม่มีผู้เสมอเหมือนท่าน อนึ่ง ไม่มีใครที่ไฉนยิ่ง
ไปกว่าท่าน

ทั้งด้านบริวารยศ ด้านบุญ และด้านฤทธิ์

ทวยเทพทั้งมวลและหมู่เทพชั้นดาวดึงส์พากันมาประชุม
นอบน้อมท่าน ดังเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายนอบน้อมดวง
จันทร์

และเทพอัปสรเหล่านี้พากันมาฟ้อนรำขับร้อง
ให้ความบันเทิงใจรอบ ๆ ท่าน

[๑๒๐๑] ท่านได้บรรลุเทวฤทธิ์ มีอำนาจมาก

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๒๐๒] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๒๐๓] ท่านผู้เจริญ เมื่อก่อนข้าพเจ้านั้นเป็นพระสาวก

ของพระชินเจ้าทรงพระนามว่าสุเมธ

ยังเป็นปุถุชน มิได้ตรัสรู้ บวชอยู่ ๗ พรรษา

[๑๒๐๔] เมื่อพระชินเจ้าทรงพระนามว่าสุเมธผู้เป็นพระ

ศาสดา

ทรงข้ามโอชะได้แล้ว ผู้คงที่ เสด็จปรินิพพานแล้ว

ข้าพเจ้านั้นไหว้รัตนเจดีย์ซึ่งคลุมด้วยข่ายทองคำ

แล้วได้ทำใจให้เลื่อมใสในพระสฤป

[๑๒๐๕] ข้าพเจ้ามิได้ให้ทาน ก็เพราะข้าพเจ้าไม่มีวัตถุ
สิ่งของที่จะให้

แต่ได้ชักชวนคนอื่น ๆ ในการให้ทานนั้นว่า

ขอเชิญท่านทั้งหลายบูชาพระบรมสารีริกธาตุ

ของพระพุทธเจ้าผู้ควรบูชา

ว่ากันว่า ด้วยการบูชาพระบรมสารีริกธาตุอย่างนี้

ท่านทั้งหลายจะจากอภัพนี้แล้วจักไปสู่สวรรค์

[๑๒๐๖] ข้าพเจ้าได้ทำกุศลกรรมนั้นไว้เท่านี้

ตนเองจึงเสวยสุขอันเป็นทิพย์

บันเทิงอยู่ในท่ามกลางหมู่เทวดาชั้นดาวดึงส์ ทั้งยังไม่

หมดบุญ

อเนกวิณณวิมานที่ ๘ จบ

๙. มัญญกุณทลีวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มัญญกุนทลีสมาณพ
ผู้ทำให้เสื่อมใสในพระพุทธเจ้าก่อนสิ้นใจ
(พราหมณ์ถามเทพบุตรตนนั้นว่า)

[๑๒๐๗] เจ้าประดับตกแต่งร่างกาย ใส่ต่างหูเกลี้ยง
ทัดทรงดอกไม้ มีกายลุปไล้ด้วยจُرณแก่นจันทน์แดง
ประคองแขนคร่ำครวญอยู่กลางป่า

เจ้าเป็นทุกข์เรื่องอะไร
(มัญญกุนทลีสเทพบุตรตอบว่า)

[๑๒๐๘] เรือนรถที่ทำด้วยทองคำ งามผุดผ่องเกิดขึ้นแก่
ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ายังหาล้อรถทั้งคู่กันไม่ได้
เพราะความทุกข์นั้น ข้าพเจ้าจักยอมสละชีวิต
(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๒๐๙] พ่อมาณพผู้เจริญ ล้อทองคำ ล้อแก้วมณี ล้อ
ทองแดง

หรือล้อเงิน จงบอกข้ามา ข้าจะจัดล้อทั้งคู่ให้เจ้า

[๑๒๑๐] มาณพนั้นกล่าวแก่พราหมณ์นั้นว่า
ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งสองย่อมปรากฏในท้องฟ้า
รถทองคำของข้าพเจ้าย่อมงามด้วยล้อทั้งคู่
(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๒๑๑] พ่อมาณพ เจ้าโง่นัก ที่มาปรารถนาสิ่งที่ไม่ควร
ปรารถนา

ข้าเข้าใจว่า เจ้าจักตายเสียเปล่า
เพราะเจ้าไม่มีทางที่จะได้ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์เลย
(มาณพกล่าวว่า)

[๑๒๑๒] แม้การโคจรไปมาของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์
ก็ยังไม่ปรากฏอยู่

รัศมีก็ยังไม่ปรากฏอยู่ในวิถีทั้งสอง
ส่วนคนที่ตายไปแล้วย่อมไม่ปรากฏ
เราทั้งสองผู้ร้องให้คร่ำครวญอยู่ในที่นี้
ใครหนอโง่กว่ากัน
(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๒๑๓] พ่อมาณพ เจ้าพุดจริงแท้ เราทั้งสองผู้ร้องให้
คร่ำครวญอยู่

ข้านี้แหละโง่กว่า ที่มาปรารภนาคนที่ตายไปแล้ว
เหมือนทารกร้องไห้อยากได้ดวงจันทร์

[๑๒๑๔] เจ้าช่วยระงับข้าผู้เร่าร้อนให้สงบ
ดับความกระวนกระวายทั้งหมดได้

เหมือนคนใช้น้ำราดดับไฟที่ติดเปรี้ยง

[๑๒๑๕] เจ้าบรรเทาความเศร้าโศกถึงบุตรของข้าผู้กำลัง
เศร้าโศก

ชื่อว่าได้ช่วยถอนลูกศรคือความโศก

ซึ่งเสียบที่หัวใจของข้าขึ้นได้แล้วหนอ

[๑๒๑๖] พ่อมาณพ ข้าซึ่งเจ้าช่วยถอนลูกศรคือความโศก
ขึ้นให้แล้ว

ก็เย็นสงบแล้ว จะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ เพราะได้ฟัง

คำของเจ้า

(พราหมณ์เมื่อจะถามต่อไป จึงกล่าวว่า)

[๑๒๑๗] เจ้าเป็นเทวดาหรือคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกป
รินททะ

เจ้าเป็นใคร เป็นบุตรของใครหรือ เราจะรู้จักเจ้าได้อย่างไร
(มาณพเปิดเผยตนแก่พราหมณ์นั้นว่า)

[๑๒๑๘] ท่านเองเผาบุตรคนใดที่ป่าช้าแล้ว

คร่ำครวญร้องให้ถึงบุตรคนใด

บุตรคนนั้นคือข้าพเจ้า ซึ่งทำกุศลกรรมแล้ว

ได้เกิดร่วมกับหมู่เทพชั้นไตรทศ

(พราหมณ์ถามว่า)

[๑๒๑๙] เมื่อเจ้าให้ทานน้อยหรือมาก ในเรือนของตน
หรือรักษาอุโบสถกรรมเช่นนั้น ข้าพเจ้ามิได้เห็น

เพราะกรรมอะไรเจ้าจึงไปเทวโลกได้

(มาณพตอบว่า)

[๑๒๒๐] ข้าพเจ้าป่วยเป็นไข้ ทุกข์ทรมาน

มีกายกระสับกระส่ายอยู่ในที่อยู่ของตน

ได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสดังธุลี

ทรงข้ามพ้นความสงสัย เสด็จไปได้แล้ว มีพระปัญญาไม่ต่ำ
ทราวม

[๑๒๒๑] ข้าพเจ้านั้นมีใจเบิกบาน มีจิตเลื่อมใส
ได้ทำอัญชลีกรรมแด่พระตถาคต
ครั้นทำกุศลกรรมนั้นแล้ว ได้เกิดร่วมกับหมู่เทพชั้นไตรทศ
(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๒๒๒] นำอัศจรรย์จริง ไม่เคยมีมาแล้วหนอ
อัญชลีกรรมมีผลเป็นได้ถึงเช่นนี้
แม้ข้าพเจ้าก็มีใจเบิกบาน มีจิตเลื่อมใส
จึงขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกในวันนี้เอง
(มาณพกล่าวว่า)

[๑๒๒๓] ท่านจงมีจิตเลื่อมใส ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม
และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึกในวันนี้แหละ
อนึ่ง ท่านจงสมาทานสิกขาบท ๕ อย่าให้ขาดและ

ต่างพร้อย

[๑๒๒๔] คือ จงริบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลัก
ทรัพย์

ยินดีเฉพาะภรรยาของตน อย่ากล่าวเท็จ อย่าดื่มน้ำเมา
(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๒๒๕] เทวดาผู้น่าบูชา ท่านเป็นผู้ปรารถนาประโยชน์
หวังความเกื้อกูลแก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าจะทำตามคำของท่าน ท่านเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า

[๑๒๒๖] ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมอันยอด

เยี่ยม

และพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า

ผู้ทรงเป็นเทพของนรชนเป็นที่พึ่งที่ระลึก

[๑๒๒๗] ข้าพเจ้าจะริบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลัก
ทรัพย์

ยินดีเฉพาะภรรยาของตน ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา
มีภูฏกคุณทลีวิมานที่ ๙ จบ

๑๐. เสริสสกวิมาน

ว่าด้วยวิมานไม้ซีกที่เกิดขึ้นแก่เจ้าปายาสี

(พระควัมปติกกล่าวว่า)

[๑๒๒๘] ท่านทั้งหลายจงฟังคำของเทวดาและพวกพ้อง
ที่ได้มาพบกันในทะเลทรายในคราวนั้น

และขอเชิญทุกท่านฟังถ้อยคำตามที่เทวดาและพวกพ้อง
สนทนากัน

[๑๒๒๙] ยังมีพระราชาพระนามว่าปายาสีได้เกิดร่วมกับหมู่
ภุมเทวดา

มีบริวารยศ บันเทิงอยู่ในวิมานของตน

เป็นเทวดาแต่ได้มาสนทนากับพวกมนุษย์

(เสริสสกเทพบุตรถามพวกพ้องด้วยคาถาว่า)

[๑๒๓๐] มนุษย์ทั้งหลาย ผู้กลัวทางคดเคี้ยว มีใจ
หวาดหวั่นอยู่

ในที่นาระแวงว่ามีภัย ในป่า ในถิ่นของมนุษย์

ในทางกันดารซึ่งมีน้ำ มีอาหารไม่เพียงพอ

เดินไปได้แสนยาก ท่ามกลางทะเลทราย

[๑๒๓๑] ในทางทะเลทรายนี้ ไม่มีผลไม้ ไม่มีเผือกมัน
ไม่มีเชื้อไฟ ในทางทะเลทรายนี้ จักหาอาหารได้แต่ที่ไหน
นอกจากฝุ่นและทรายที่แดดแผดเผาทั้งร้อนทั้งทารุณ

[๑๒๓๒] ที่นี่เป็นที่ดอน ร้อนดังแผ่นเหล็กเผาไฟ

หาความสบายมิได้ เทียบเท่านรก

สถานที่นี้เป็นที่อยู่ดั้งเดิมของพวกหยาบขำมีปีศาจเป็นต้น

เป็นภูมิประเทศเหมือนถูกสาปไว้

[๑๒๓๓] อนึ่ง พวกท่านหวังอะไร

เพราะเหตุไรจึงไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วน

ตามกันเข้ามายังประเทศถิ่นนี้พร้อมกัน

เพราะความโลภ ความกลัว หรือเพราะหลงทาง

(พวกพ้องตอบว่า)

[๑๒๓๔] พวกข้าพเจ้านั้น เป็นพ้องคำเกวียนอยู่ในแคว้น
มคธและแคว้นอังคะ

ต้องการทรัพย์ หวังกำไร จึงบรรทุกสินค้ามามาก

พากันไปยังสินธุและโสวีระประเทศ

[๑๒๓๕] กลางวัน พวกข้าพเจ้าทุกคนทนความกระหายน้ำ
ไม่ได้

ทั้งมุ่งหวังจะอนุเคราะห์สัตว์พาหนะ
จึงรีบเดินทางมาในกลางคืนซึ่งเป็นเวลาวิกาล
[๑๒๓๖] พวกข้าพเจ้านั้นไปผิดทาง จึงหลงทาง
สับสนเหมือนคนตาบอด เดินหลงเข้าไปในป่าที่ไปไดยาก

แสนยาก

ท่ามกลางทะเลทราย เกิดงูจงอางงูสงสัยไม่รู้ทิศทาง
[๑๒๓๗] ท่านที่ควรบูชา พวกข้าพเจ้าได้พบวิมานอัน

ประเสริฐ

และตัวท่านซึ่งไม่เคยพบเห็นมาก่อนนี้
จึงหวังจะรอดชีวิตยิ่งกว่าแต่ก่อน
เพราะได้เห็นจึงพากันร่าเริง ดีใจและเบิกบานใจ
(เทพบุตรถามว่า)

[๑๒๓๘] เพราะโรคทรัพย์เป็นเหตุ พวกท่านจึงพากันไป

ยังทิศต่าง ๆ

คือ ฝั่งสมุทร ทะเลทราย ทางที่ต้องใช้เรือพาย
ทางที่ต้องตอกทอย ทางที่มีแม่น้ำ และทางภูเขาที่ไปได้

ยาก

[๑๒๓๙] พ่อค้าทั้งหลาย พวกท่านได้ไปยังแคว้นของพระ

ราชาอื่น ๆ

พบเห็นผู้คนชาวต่างประเทศ
พวกเราขอฟังสิ่งอัศจรรย์ที่พวกท่านได้ยินหรือได้เห็นมา
(พวกพ่อค้าตอบว่า)

[๑๒๔๐] พ่อกุมาร สมบัติของมนุษย์ที่ผ่านมาทั้งหมด
ซึ่งอัศจรรย์กว่าวิมานของท่านแม่นี้

พวกข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินหรือได้เห็นมาก่อน
วิมานของท่านซึ่งมีรัศมีไม่เลว พวกข้าพเจ้าแลดูแล้วไม่อัม

เลย

[๑๒๔๑] ที่วิมานของท่านนี้ มีสระโบกขรณีลอยอยู่ใน

อากาศ

มีสวนดอกไม้มากมาย มีบัวขาวมาก
มีหมู่ไม้ผลิดอกออกผลเป็นนิตย์ โขยกกลิ่นหอมตลบอบอวล

[๑๒๔๒] เสาวิมานเหล่านี้เป็นเสาวกัณฑ์ไพฑูรย์ สูง ๑๐๐

ศอก

ประดับด้วยแก้วผลึก แก้วประพาฬ แก้วเพทาย
และทับทิม มีรัศมีโชติช่วง
[๑๒๔๓] วิมานของท่านนี้มีเสา ๑,๐๐๐ ต้น ภายใน
ประกอบด้วยแก้ว
ภายนอกล้อมรอบด้วยไฟที่ทองคำ และมุงบังอย่างดีด้วย
แผ่นทองคำ
มีอานุภาพหาที่เปรียบมิได้ งามอยู่บนเสาเหล่านั้น
[๑๒๔๔] วิมานของท่านนี้สว่างไสวด้วยทองชมพูนุทชั้น
เยี่ยม
ทุกส่วนของวิมานเกลี้ยงเกลาดี ประกอบด้วยบันไดและพื้น
น่าพอใจ
มั่นคง งดงาม มีส่วนประกอบกลมกลืน ชวนพิศอย่างยิ่ง
น่าชอบใจ
[๑๒๔๕] ภายในวิมานแก้ว มีข้าน้ำอุดมสมบูรณ์
ตัวท่านมีหมู่เทพอัปสรห้อมล้อม
กึกก้องด้วยเสียงตะโพน เปิงมางและดุริยางค์
เป็นผู้ที่ทวยเทพนอบน้อมแล้วด้วยการชมเชยและกราบไหว้
[๑๒๔๖] ตัวท่านนั้นมีอานุภาพสุดที่จะคิด ประกอบด้วย
คุณทุกอย่าง
อันหมู่เทพนารีปลุกเร้า บันเทิงอยู่ในวิมานปราสาทที่
ประเสริฐ
นารีนรมย์ ดังท้าวเวสวัณ บันเทิงอยู่ในพินีสถาน๑
[๑๒๔๗] ท่านเป็นเทวดาหรือเป็นยักษ์
เป็นท้าวสักกะจอมเทพหรือเป็นมนุษย์
พวกพ่อค้าเกวียนถามท่าน โปรดบอกเถิด
ท่านเป็นเทวดาชื่ออะไร
(เทพบุตรตอบว่า)
[๑๒๔๘] ข้าพเจ้าเป็นเทวดาชื่อเสรีสกะ เป็นผู้รักษาทาง
กัณดาร
คุ้มครองทางทะเลทราย ทำตามคำสั่งของท้าวเวสวัณ
จึงดูแลรักษาประเทศถิ่นนี้อยู่
(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๑๒๔๙] วิมานนี้ท่านได้ตามความปรารถนาหรือเกิดโดย
ความเปลี่ยนแปลง

ท่านทำเองหรือเทวดาทิ้งหลายมอบให้
พวกพ่อค้าเกวียนถามท่านว่า วิมานที่น่าชอบใจนี้ท่านได้มา
อย่างไร

(เทพบุตรตอบว่า)

[๑๒๕๐] วิมานนี้มีข้าพเจ้าได้ตามความปรารถนา

มิใช่เกิดโดยการเปลี่ยนแปลง

มิใช่ข้าพเจ้าทำเอง ทั้งมิใช่เทวดาทิ้งหลายมอบให้

วิมานที่น่าชอบใจนี้ข้าพเจ้าได้มาด้วยบุญกรรมอันดีงามของ

ตน

(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๑๒๕๑] อะไรเป็นวัตรและเป็นพรหมจรรย์ของท่าน

นี้เป็นวิบากแห่งบุญกรรมอะไรที่ท่านสั่งสมไว้ดีแล้ว

พวกพ่อค้าเกวียนถามท่านว่า วิมานนี้ท่านได้มาอย่างไร

(เทพบุตรตอบว่า)

[๑๒๕๒] ข้าพเจ้าได้มีนามว่า ปายาสี

เมื่อครั้งข้าพเจ้าครองราชสมบัติในแคว้นโกศล

ข้าพเจ้าเป็นนัตถิกทีฏฐี๑ เป็นคนตระหนี่

มีธรรมเลวทราม และมีปกติกล่าววาทาตสุญ๒

[๑๒๕๓] ได้มีสมณะนามว่า กุมารกัสสปะ เป็นพหูสูต

ผู้เลิศทางกล่าวธรรมได้อย่างวิจิตรไพเราะ

ครั้งนั้นท่านได้กล่าวธรรมกถาโปรดข้าพเจ้า

ได้ช่วยบรรเทาทีฏฐีที่เป็นข้าศึกทางใจของข้าพเจ้าได้

[๑๒๕๔] ข้าพเจ้าฟังธรรมกถาของท่านนั้นแล้ว ได้

ประกาศตนเป็นอุบาสก

งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์

ยินดีเฉพาะภรรยาของตน ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา

[๑๒๕๕] ข้อนั้นเป็นวัตร และเป็นพรหมจรรย์ของข้าพเจ้า

นี้เป็นวิบากแห่งบุญกรรมนั้นที่ข้าพเจ้าสั่งสมไว้ดีแล้ว

วิมานนี้ข้าพเจ้าได้มาด้วยบุญกรรมอันดีงามนั้นนั่นเอง

(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๑๒๕๖] ทราบมาว่า คนมีปัญญาทั้งหลายพูดแต่คำจริง

คำพูดของบัณฑิตทั้งหลายจึงไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น
คนทำบุญไ้จะไปในที่ใดย่อมมีแต่สิ่งที่น่ารักน่าใคร่
บันเทิงอยู่ในที่นั้น

[๑๒๕๗] ณ ที่ใดมีความโศก ความร่ำไห้
การฆ่า การจองจำ และเหตุเกิดเรื่องเลวร้าย๒
คนทำบาปไ้ก็จะไปในที่นั้น

ไม่พ้นจากคติที่ชั่วไปได้ ไม่ว่ากาลไหน ๆ

[๑๒๕๘] พ่อกุมาร เพราะเหตุอะไรหนอ
เทพบริวารจึงเป็นเสมือนผู้พ่นเพื่อนไปในชั่วครู่นี้
เหมือนน้ำใสถูกกวนให้ขุ่น

เพราะเหตุอะไรหนอ เทพบริวารนี้และตัวท่านจึงได้มีความ

โทมนัส

(เทพบุตรตอบว่า)

[๑๒๕๙] พ่อทั้งหลาย กลิ่นทิพย์เหล่านี้โขยกลิ่นหอม
ระรินจากป่าไม้ซีก

หอมดลอบบอวลไปทั่ววิมานนี้

กำจัดความมืดได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

[๑๒๖๐] ล่วงไป ๑๐๐ ปี ผีไม้ซีกเหล่านี้แต่ละผีก็จะ

แตกออก

เป็นที่รู้กันว่า ๑๐๐ ปีของมนุษย์ล่วงไปแล้ว

ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดในหมู่เทวดานี้

[๑๒๖๑] พ่อทั้งหลาย ข้าพเจ้ารู้เห็นแล้วว่า

ข้าพเจ้าจักดำรงอยู่ในวิมานนี้เพียง ๕๐๐ ปีทิพย์

แล้วจึงจุติเพราะสิ้นบุญ สิ้นอายุ

ข้าพเจ้าจึงชบเซาเพราะความโศกนั้นนั่นเอง

(พวกพ่อค้ากล่าวว่า)

[๑๒๖๒] ผู้ที่ได้วิมานซึ่งหาที่เปรียบมิได้เป็นเวลานานเช่น

นั้น

จะพึงเศร้าโศกไปทำไมเล่า

แต่พวกผู้มีบุญน้อยเข้าอยู่วิมานชั่วคราวสั้น ๆ

นั้นแหละควรเศร้าโศกแท้

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๑๒๖๓] พ่อทั้งหลาย ข้อที่ท่านทั้งหลายกล่าววาจาที่น่า
รักกับข้าพเจ้า

นั้นเป็นการกล่าวตักเตือนอันสมควรแก่ข้าพเจ้า

ส่วนข้าพเจ้าจะตามคุ้มครองท่านทั้งหลาย

เชิญท่านทั้งหลายไปยังที่ที่ท่านทั้งหลายปรารถนาด้วยความ
สวัสดีเถิด

(พวกพ่อค้ากล่าวว่า)

[๑๒๖๔] ข้าพเจ้าทั้งหลายต้องการทรัพย์ หวังกำไร

จึงพากันไปยังสินธุและโสวีระประเทศ

แล้วจักพยายามค้าขายตามที่ตั้งใจไว้ มีการเสียสละอย่าง
บริบูรณ์

ทำการบูชาเสริสสกเทพบุตรอย่างโอฬาร

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๑๒๖๕] ท่านทั้งหลายอย่าได้ทำการบูชาเสริสสก

เทพบุตรเลย

สิ่งที่ท่านทั้งหลายพูดถึงทั้งหมดจักมีแก่พวกท่าน

ท่านทั้งหลายจงงดเว้นกรรมชั่วและจงตั้งใจประพฤติธรรม

เถิด

[๑๒๖๖] ในหมู่พ่อค้าเกวียนนี้ มีอุบาสกผู้เป็นพหูสูต
ประกอบด้วยศีลและวัตร มีศรัทธา มีจาคะ มีศีลเป็นที่รักยิ่ง
มีวิจาร์ณญาณ สันโดษ มีความรู้

[๑๒๖๗] ไม่พูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น

ไม่พูดส่อเสียดให้เขาแตกกัน

พูดแต่วาจาอ่อนหวานละมุนละม่อม

[๑๒๖๘] เขามีความเคารพ ยำเกรง มีวินัย

ไม่เป็นคนเลว เป็นคนบริสุทธิ์ในอธิศีล

มีความประพฤติประเสริฐ เลี้ยงดูมารดาบิดาโดยชอบธรรม

[๑๒๖๙] เขาเห็นจะแสวงหาโภคทรัพย์ เพราะเหตุแห่ง
มารดาบิดา

มิใช่เพราะเหตุแห่งตน เมื่อมารดาบิดาล่วงลับไป

เขาก็โน้มไปในเนกขัมมะ ประพฤติพรหมจรรย์

[๑๒๗๐] เขาเป็นคนซื่อตรง ไม่คดโกง ไม่โอ้อวด ไม่
เจ้าเล่ห์

ไม่พุดมีเลศนัย เขาทำแต่กรรมดี
ตั้งอยู่ในธรรมเช่นนี้ จะพึงได้รับทุกข์อย่างไรเล่า
[๑๒๗๑] เพราะอุบาสกนั้นเป็นเหตุ ข้าพเจ้าจึงได้ปรากฏ

ตัว

พ่อค้าทั้งหลาย เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงเห็นธรรมเกิด
เพราะเว้นอุบาสกนั้นเสียแล้ว ท่านทั้งหลายจะสับสน
เหมือนคนตาบอดหลงเข้าไปในป่าเป็นถ้ำถ่านไป
การทอดทิ้งผู้อื่นเป็นการง่ายสำหรับคนทั่วไป
(แต่เป็นการยากสำหรับสัตบุรุษ)

การคบหาสัตบุรุษจึงนำความสุขมาให้อย่างแท้จริง
(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๑๒๗๒] อุบาสกคนนั้นคือใคร และทำงานอะไร
เขาชื่ออะไร และโคตรอะไร

เทวดา แม้ข้าพเจ้าทั้งหลายก็ต้องการจะเห็นอุบาสกนั้น
ที่ท่านมาที่นี่เพื่อช่วยเหลือ อุบาสกที่ท่านชอบ เป็นคนโชค

ดี

(เทพบุตรตอบว่า)

[๑๒๗๓] ผู้ใดเป็นกัลบก๑ มีชื่อว่า สัมภวะ อาศัยการตัด
ผมเลี้ยงชีพ

เขาเป็นคนรับใช้ของพวกท่าน

ท่านทั้งหลายจงรู้ว่าผู้นั้นเป็นอุบาสก

ท่านทั้งหลายอย่าได้ดูหมิ่นเขา เขาเป็นผู้มีศีลเป็นที่รักยิ่ง
(พวกพ่อค้ากล่าวว่า)

[๑๒๗๔] เทวดา พวกข้าพเจ้ารู้จักข้างตัดผมคนที่ท่านพุด

ถึงดี

แต่ไม่รู้ว่าเขาเป็นคนเช่นนี้เลย

เทวดา แม้พวกเราฟังคำของท่านแล้ว

ก็จักบูชาอุบาสกนั้นอย่างโอฬาร

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๑๒๗๕] พวกผู้คนในกองเกวียนนี้ ไม่ว่าคนหนุ่ม คนแก่
หรือคนปูนกลาง ทุกคนนั้นแหละเชิญขึ้นวิมาน

พวกคนตระหนี่จึงดูผลของบุญทั้งหลาย

(พระธรรมสังคีติกาจารย์กล่าว ๖ คาถาในตอนจบเรื่องราว)

[๑๒๗๖] พ่อค้าทุกคน ณ ที่นั่นต่างคนต่างเข้าห้อมล้อม
ข้างตัดผมนั้น

พากันขึ้นวิมานซึ่งเสมือนภพดาวดึงส์ของท้าวมหาสว
พร้อมกับกล่าวว่าเราก่อน ๆ

[๑๒๗๗] พ่อค้าทุกคนนั้นต่างก็ประกาศความเป็นอุบาสก
ณ ที่นั้นว่า

เราก่อน ๆ แล้วได้เป็นผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์
เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ในโลก
ยินดีเฉพาะภรรยาของตน
ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา

[๑๒๗๘] พ่อค้าทุกคนนั้นครั้งประกาศความเป็นอุบาสก ณ
ที่นั่นแล้ว

ได้ไปยังประเทศที่ตนปรารถนาโดยสวัสดิ
หมู่พ่อค้าเกวียนบันเทิงอยู่ด้วยฤทธิ์ของเทวดาเนื่อง ๆ
ได้รับอนุญาตแล้วหลีกไป

[๑๒๗๙] พ่อค้าเหล่านั้นต้องการทรัพย์ หวังกำไร
ไปถึงสินธุและโสวีระประเทศ
พยายามค้าขายตามที่ตั้งใจไว้

มีลาภบริบูรณ์ กลับมาเมืองปาณฑลิบุตรโดยปลอดภัย

[๑๒๘๐] พ่อค้าเหล่านั้นไปเรือนของตน

มีความสุขสวัสดิ พร้อมหน้าบุตรภรรยา

มีจิตเพิลิดเพิลิน ดีใจ ปลาบปลื้ม

ทำการบูชาเสริสสกะเทพบุตรอย่างโอฬาร

ได้ช่วยกันสร้างเทวาลัยชื่อเสริสสกะขึ้น

[๑๒๘๑] การคบสัตบุรุษให้สำเร็จประโยชน์อย่างนี้

การคบผู้มีคุณธรรมมีประโยชน์มาก

พ่อค้าทั้งหมดได้ประสบความสุข

เพราะผลอันสืบเนื่องมาจากอุบาสกคนเดียว

เสริสสกะวิมานที่ ๑๐ จบ

๑๑. สุนิกขิตตวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่อุบาสก

ผู้จัดดอกไม้ให้เป็นระเบียบอยู่หน้าสุญ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)

[๑๒๘๒] วิมานมีเสาทำด้วยแก้วมณีนีสูงมาก วัดโดยรอบ
ได้ ๑๒ โยชน์

เป็นปราสาท ๗๐๐ ยอด ดุโอฬาร มีเสาประดิษฐานด้วยแก้ว
ไพฑูรย์

มีพื้นปูลาดด้วยแผ่นทองคำสวยงาม

[๑๒๘๓] ท่านสถิต ตม กินอยู่ในวิมานนั้น

มีทวยเทพพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ดังไพเราะ

ในวิมานของท่านนี้มีเบญจกามคุณอันเป็นทิพรส

และเหล่าเทพนารีผู้ประดับด้วยอาภรณ์ทองคำฟ้อนรำอยู่

[๑๒๘๔] เพราะบุญอะไรท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจ จึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

[๑๒๘๕] เทวดาผู้มีอำนาจมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรท่านจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๑๒๘๖] เทพบุตรนั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม

จึงตอบปัญหาผลกรรมไปตามที่พระเถระถามว่า

[๑๒๘๗] ข้าพเจ้าได้จัดดอกไม้ที่เขาวางไว้ไม่เรียบร้อยให้

เรียบร้อย

แล้วได้วางไว้ที่พระสญูปของพระสุคต๑

จึงเป็นผู้มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก

พรั่งพร้อมด้วยกามคุณทิพย์

[๑๒๘๘] เพราะบุญนั้นข้าพเจ้าจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ข้าพเจ้าในวิมานนี้

และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

[๑๒๘๙] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอำนาจมาก ข้าพเจ้าขอกราบ

เรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ข้าพเจ้าจึงมีอำนาจรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

สุนิกขิตตวิมานที่ ๑๑ จบ

สุนิกขิตตวรรคที่ ๗ จบ

รวมเรื่องวิมานที่มีในวรรณคดี คือ

๑. จิตตลตาวิมาน ๒. นันทนวิมาน
๓. มณีคุณวิมาน ๔. สุวรรณวิมาน
๕. อัมพวิมาน ๖. โคपालวิมาน
๗. กัณฐกวิมาน ๘. อเนกวันณวิมาน
๙. มัญญกุณทลีวิมาน ๑๐. เสริสสกวิมาน
๑๑. สุนิกขิตตวิมาน

ภาณวารที่ ๔ จบ

วิมานวัตถุ จบ

๑. อรควรรค

หมวดว่าด้วยอุปมาด้วยงูลอกคราบ

๑. เขตตูปมเปตวัตถุ

เรื่องพระอรหันต์เปรียบเหมือนนายอ่อมมีอุปการะแก่เปรตและ

ทายก

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า)

[๑] พระอรหันต์ทั้งหลายเปรียบเหมือนนาย

ทายกทั้งหลายเปรียบเหมือนชาวนา

ไทยธรรมเปรียบเหมือนพืช

ผลทานย่อมเกิดจากการที่ทายกบริจาคไทยธรรมแก่

ปฏิกาค

[๒] เหตุ ๓ อย่างนี้ คือ พืช การหว่าน นา

ย่อมมีอุปการะแก่พวกเปรตและทายก

เปรตทั้งหลายย่อมบริโภคนั้น

ทายกย่อมเจริญด้วยบุญ

[๓] ทายกทำกุศลในอัตภาพนี้แล้วอุทิศให้พวกเปรต

ครั้งทำกรรมดีแล้วย่อมไปสวรรค์

เขตตูปมเปตวัตถุที่ ๑ จบ

๒. สุกรมขเปตวัตถุ

เรื่องเปรตปากหมู

(ท่านพระนารทเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๔] ทัวทั้งกายของท่านมีสีเหมือนทองคำ

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
แต่ปากของท่านเหมือนปากสุกร
เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรมอะไรไว้
(เปรตนั้นตอบว่า)

[๕] ท่านพระนารทะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าได้สำรวมกาย
แต่ไม่ได้สำรวมวาจา
เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงมีรูปร่างและผิวพรรณ
ตามที่ท่านเห็นอยู่นั้น

[๖] ท่านนารทะ เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าขอบอกท่าน
สรีระของข้าพเจ้านี้ท่านเห็นเองแล้ว
ท่านอย่าได้ทำบาปด้วยปาก
ท่านอย่าได้มีปากเหมือนสุกรเลย
สุกรเปดวัตถุที่ ๒ จบ

๓. ปุติมุขเปดวัตถุ

เรื่องเปรตปากเน่า

(ท่านพระนารทะถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๗] ท่านมีผิวพรรณงามดังทิพย์ ยืนอยู่ในกลางอากาศ
แต่ปากของท่านมีกลิ่นเหม็น
หมูหนอนพากันซ่อนไซ้ เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรมอะไรไว้
(เปรตนั้นตอบว่า)

[๘] เมื่อก่อน ข้าพเจ้าเป็นสมณะลามก มีวาจาชั่วหยาบ
มีปกติสำรวมกาย แต่ไม่สำรวมปาก

จึงได้มีผิวพรรณดังทองคำเพราะความสำรวมกาย
แต่ปากของข้าพเจ้าเหม็นเน่าเพราะพูดส่อเสียด

[๙] ท่านนารทะ รูปร่างของข้าพเจ้าท่านเห็นเองแล้ว
ท่านผู้ฉลาดซึ่งเป็นผู้รอบคระห์กล่าวไว้ว่า
ท่านอย่าได้พูดส่อเสียด และอย่าได้พูดมุสา
ท่านจักเป็นเทพผู้สมบูรณ์ด้วยสมบัติที่น่าปรารถนา
ปุติมุขเปดวัตถุที่ ๓ จบ

๔. ปิณฺณธิตฺตลิกเปดวัตถุ

เรื่องเปรตตุ๊กตาแบ่ง

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า)

[๑๐] บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ ควรทำเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นอารมณ์

คือ ปรรวณบุรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือเทวดาผู้สิงอยู่ในเรือน

[๑๑] หรือท้าวมหาราชทั้ง ๔ ผู้รักษาโลก มีบริวารยศ

คือ ท้าวกุเวร ท้าวธตรฐ ท้าววิรูปักษ์

และท้าววิรุฬหก แล้วพึงถวายทาน

ท่านเหล่านั้นเป็นผู้อันบุคคลบูชาแล้ว และทายกก็ไม่ไร้ผล

[๑๒] การร้องให้ ความเศร้าโศก หรือความร่ำไห้

คร่ำครวญอย่างอื่นใด ไม่ควรทำเลย

เพราะการร้องให้เป็นต้นนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ญาติทั้งหลายก็ยังคงสภาพอยู่อย่างนั้น

[๑๓] ส่วนทักษิณาทานนี้แหละ ที่ตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์

ย่อมสำเร็จประโยชน์เกื้อกูลแก่เปรตนั้นโดยทันที สิ้นกาล

นาน

ปิณฑฐิตลิกเปตวัตถุที่ ๔ จบ

๕. ติโรกฺขาทเปตวัตถุ

เรื่องเปรตอยู่นอกฝาเรือน

[๑๔] พวกเปรตพากันมาสู่เรือนของตน

บ้างยืนอยู่ที่ฝาเรือนด้านนอก

บ้างยืนอยู่ที่ทางสี่แพร่งสามแพร่ง

บ้างยืนพึงอยู่ที่บานประตู

[๑๕] เมื่อมีข้าวและน้ำดื่มมากมาย

เมื่อของเคี้ยวของกินถูกจัดเตรียมไว้แล้ว

ญาติสักคนก็ไม่นึกถึงเปรตเหล่านั้น

เพราะกรรมของสัตว์ทั้งหลายเป็นปัจจัย

[๑๖] เหล่าชนผู้อ่อนเคราะห์

ย่อมให้อาหารและน้ำดื่มที่สะอาดประณีต

เหมาะแก่พระสงฆ์ตามกาล

อุทิศให้ญาติทั้งหลาย(ที่เกิดเป็นเปรต)อย่างนี้ว่า

ขอทานนี้จึงสำเร็จแก้ญาติทั้งหลาย
ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุขเถิด
[๑๗] ส่วนญาติที่เกิดเป็นเปรตเหล่านั้น
พากันมาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ให้ทานนั้น
ย่อมอนุโมทนาในอาหารและน้ำดื่มเป็นอันมากโดยเคารพว่า
[๑๘] เพราะเหตุแห่งญาติเหล่าใดพวกเราจึงได้สมบัติเช่นนี้
ขอญาติเหล่านั้นของพวกเราจงมีอายุยืน
อนึ่ง การบูชาญาติผู้เป็นทายกก็ได้ทำแก่พวกเราแล้ว
และทายกก็ไม่ไร้ผล
[๑๙] ก็ในเปตวิสัยนั้น ไม่มีกสิกรรม(การท้าวไถนา)
ไม่มีโครัชกรรม(การเลี้ยงวัวไวยาย)
ไม่มีพาณิชกรรม(การค้าขาย)เช่นนั้น
การแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยเงินก็ไม่มี
ผู้ที่ตายไปเป็นเปรตในเปตวิสัยนั้น
ดำรงชีพอยู่ด้วยผลทานที่พวกญาติอุทิศให้จากมนุษยโลกนี้
[๒๐] น้ำฝนตกลงมาในที่ดอนย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่มฉันใด
ทานที่ทายกอุทิศให้จากมนุษยโลกนี้
ย่อมสำเร็จผลแน่นอนแก่เปรตทั้งหลายฉันนั้นเหมือนกัน
[๒๑] ห่วงน้ำที่เต็มย่อมยังสมุทรสาครให้เต็มเปี่ยมฉันใด
ทานที่ทายกอุทิศให้จากมนุษยโลกนี้
ย่อมสำเร็จแก่เปรตทั้งหลายฉันนั้นเหมือนกัน
[๒๒] กุลบุตรเมื่อระลึกถึงอุปการะที่ญาติผู้ละไปแล้วทำไว้ใน
กาลก่อนว่า
ผู้นั้นได้ให้สิ่งนี้แก่เรา ได้ทำสิ่งนี้แก่เรา
ได้เป็นญาติ มิตร และสหายของเรา
ก็ควรถวายทักษิณาทานอุทิศให้แก่ญาติผู้ละไปแล้ว
[๒๓] การร้องไห้ ความเศร้าโศก
หรือความรำไห่คร่ำครวญอย่างอื่นใด
ใคร ๆ ไม่ควรทำเลย เพราะการร้องไห้เป็นต้นนั้น
ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
ญาติทั้งหลายก็ยังคงสภาพอยู่อย่างนั้น
[๒๔] ส่วนทักษิณาทานนี้แหละที่ตั้งไว้ดีแล้วในพระสงฆ์
ย่อมสำเร็จประโยชน์เกื้อกูลแก่เปรตนั้นโดยทันทีสิ้นกาลนาน

[๒๕] ญาติธรรมด้นั้นท่านแสดงออกแล้ว
การบูชาญาติที่ตายไปท่านทำอย่างยิ่งใหญ่แล้ว
ทั้งกำลังกายของภิกษุท่านก็เพิ่มให้แล้ว
เป็นอันว่าท่านสะสมบุญไว้มิใช่น้อยเลย
ติโรกฐตเปตวัตถุที่ ๕ จบ

๖. ปัญจปุตตชาทิกเปตวัตถุ

เรื่องนางเปตกีนลูกคราวละ ๕ ตน

(พระสังฆเถระถามว่า)

[๒๖] เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งไป

หมูแมลงวันพากันไต่ตอมเกลื่อนกล่น

เธอเป็นใครกันเล่ามายืนอยู่ในที่นี้

(นางเปตกีนตอบว่า)

[๒๗] ท่านผู้เจริญ ดิฉันเกิดเป็นเปตในยมโลก

ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้

จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

[๒๘] เวลาเช้า คลอดลูก ๕ คน เวลาเย็นอีก ๕ คน

แล้วกินลูกเหล่านั้นทั้งหมด

แต่ก็ยังไม่อาจบรรเทาความหิวของดิฉันได้

[๒๙] หัวใจของดิฉันถูกความหิวแผดเผาอยู่เสมอ

ดิฉันไม่ได้ดื่มดื่มน้ำที่ควรดื่ม

ขอเชิญท่านดูดิฉันซึ่งถึงความพินาศเช่นนี้เถิด

(พระเถระถามว่า)

[๓๐] เมื่อก่อน เธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้

หรือ

เพราะผลกรรมอะไรเธอจึงต้องกินเนื้อลูก

(นางเปตกีนตอบว่า)

[๓๑] เมื่อก่อน หญิงร่วมสามีของดิฉันคนหนึ่งได้ตั้งครรรค์

ดิฉันได้คิดร้ายต่อเธอ มีใจประทุษร้ายได้ทำให้เธอแท้ง

[๓๒] นางตั้งครรรค์ ๒ เดือนเท่านั้นก็ตกเลือด

ครั้งนั้น มารดาของนางโกรธแล้วเชิญญาติของดิฉันมา

ประชุมซักถาม

ให้ดิฉันสาบาน และขู่ว่าจะฆ่าดิฉันให้กลัว

[๓๓] ส่วนดิฉันนั้นได้กล่าวคำสาบานเท็จอย่างรุนแรงว่า
ถ้าดิฉันทำความชั่วอย่างนี้จริง ขอให้ดิฉันกินเนื้อลูกเกิด

[๓๔] เพราะผลกรรม คือการทำลายสัตว์มีชีวิต
และการกล่าวเท็จทั้ง ๒ อย่างนั้น

ดิฉันจึงมีกายเปื้อนหนองและเลือด กินเนื้อลูก

ปัญจปุตตชาติกเปติวัตถุที่ ๖ จบ

๗. สัตตปุตตชาติกเปติวัตถุ

เรื่องนางเปรตกินลูกคราวละ ๗ ตน

(พระมหาเถระถามนางเปรตตนหนึ่งว่า)

[๓๕] เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งไป หมูแมลงวันพากันได้ตอมเกลือกกล่น
เธอเป็นใครกันเล่ามาเฝ้าอยู่ในที่นี่

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๓๖] ท่านผู้เจริญ ดิฉันเกิดเป็นเปรตในยมโลก

ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้

จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

[๓๗] เวลาเช้า คลอดลูก ๗ คน เวลาเย็นอีก ๗ คน

แล้วกินลูกเหล่านั้นทั้งหมด

แต่ก็ยังไม้อาจบรรเทาความหิวของดิฉันได้

[๓๘] หัวใจของดิฉันถูกความหิวแผดเผาอยู่เสมอ

ดิฉันเป็นดังถูกไฟเผาในที่อันร้อนยิ่ง

ไม่ได้ประสบความเย็นเลย

(พระเถระถามว่า)

[๓๙] เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้

หรือ

เพราะผลกรรมอะไรเธอจึงต้องกินเนื้อลูก

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๔๐] เมื่อก่อนดิฉันมีลูก ๒ คน ลูก ๒ คนนั้นกำลัง

หนุ่มแน่น

ดิฉันนั้นประกอบด้วยกำลังคือลูก๑ จึงดูหมิ่นสามีของตน

[๔๑] ภายหลังสามีโกรธดิฉัน จึงได้หาภรรยาคนอื่น

และภรรยาใหม่นั้นตั้งครรภ์ ดิฉันได้คิดร้ายต่อนาง
[๔๒] มีใจประทุษร้ายได้ทำให้นางแท้ง
ภรรยาใหม่นั้นตั้งครรภ์ ๓ เดือนเท่านั้น ก็ตกเลือด
[๔๓] ครั้งนั้น มารดาของนางโกรธแล้ว
เชิญพวกญาติของดิฉันมาประชุมซักถาม
ให้ดิฉันสาบาน และขู่เชิญดิฉันให้กลัว
[๔๔] ส่วนดิฉันนั้นได้กล่าวคำสาบานเท็จอย่างรุนแรงว่า
ถ้าดิฉันทำความชั่วอย่างนี้จริง ขอให้ดิฉันกินเนื้อลูกเกิด
[๔๕] เพราะผลกรรมคือการทำลายสัตว์มีชีวิต
และการกล่าวเท็จทั้ง ๒ อย่างนั้น
ดิฉันจึงมีกายเปื้อนหนองและเลือด กินเนื้อลูก
สัตตปุตตชาติกเปตวิัตถุที่ ๗ จบ

๘. โคนเปตวิัตถุ

เรื่องลูกสอนพ่อด้วยโคที่ตายแล้ว
(กุฎุมพีผู้เป็นบิดาถามสุชาตกุมารว่า)
[๔๖] เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงเกี่ยวหญ้าสด
แล้วเพอร้องเรียกโคแก่ซึ่งตายแล้วว่า จงกิน จงกิน
[๔๗] โคตายแล้ว ลูกขึ้นกินหญ้าและน้ำไม่ได้หรอก
เจ้าเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญาเหมือนคนโง่อื่น ๆ
(สุชาตกุมารกล่าวว่า)
[๔๘] โคตัวนี้ยังมีเท้าครบทั้ง ๔ เท้า
มีหัว มีตัว พร้อมทั้งหางและนัยน์ตาดังอยู่ตามเดิม
เพราะเหตุนี้ ลูกจึงคิดว่า โคตัวนี้พึงลุกขึ้น
[๔๙] ส่วนคุณปู่ไม่ปรากฏกระทั้งมือ เท้า กาย และศีรษะ
คุณพ่อมาร้องให้ถึงกระดูกของคุณปู่ที่บรรจุไว้ในสฤปดิน
จะไม่ใช่คนโง่หรือ
(กุฎุมพีฟังคำนั้นแล้วจึงกล่าวสรรเสริญสุชาตกุมารว่า)
[๕๐] เจ้าช่วยรดข้าผู้เร่าร้อนให้สงบ
ดับความกระวนกระวายทั้งหมด
เหมือนคนใช้น้ำราดดับไฟที่ติดเปรียง
[๕๑] เจ้าได้บรรเทาความเศร้าโศกถึงบิดาของข้าผู้กำลัง
เศร้าโศก

ชื่อว่า ได้ช่วยถอนลูกศรคือความโศก
ซึ่งเสียบหทัยของข้าขึ้นได้แล้วหนอ
[๕๒] พ่อมาณพ ข้าซึ่งเจ้าช่วยถอนลูกศรคือความโศกขึ้นได้

แล้ว

ก็เย็นสงบแล้ว
จะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ เพราะได้ฟังคำของเจ้า
[๕๓] ชนเหล่าใดเป็นผู้อนุเคราะห์มารดาบิดา
ชนเหล่านั้นเป็นคนที่บุญญาวย่อมทำอย่างนี้
ย่อมช่วยมารดาบิดาให้หายจากความเศร้าโศก
เหมือนสฤตกุมารช่วยมารดาบิดาให้หายจากความเศร้าโศก

ได้

โคณเปตวัตถุที่ ๘ จบ

๙. มหาเปสการเปตวัตถุ
เรื่องนางเปรดอดีตภรรยาหัวหน้าข้างหูก
(ภิกษุรูปหนึ่งถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า)
[๕๔] นางเปรดนี้กินคูถ มูตร โลหิต และหนอง
นี้เป็นวิบากกรรมอะไร
นางเปรดผู้ที่กินเลือดและหนองเป็นประจำ
เมื่อก่อนได้ทำกรรมอะไรไว้
[๕๕] ผ้าทั้งหลายยังใหม่ สวยงาม
อ่อนนุ่ม บริสุทธิ มีขนอ่อน
ที่ท่านให้ ย่อมกลายเป็นแผ่นเหล็ก
เมื่อก่อนนางเปรดนี้ได้ทำกรรมอะไรไว้หนอ
(เทพบุตรตอบว่า)
[๕๖] เมื่อก่อนนางเปรดนี้เป็นภรรยาของข้าพเจ้า
เป็นคนตระหนี่ กระด้าง ไม่ให้ทาน
นางได้ด่าและบริภาษข้าพเจ้า
ผู้กำลังถวายทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า
[๕๗] เจ้าจงกินคูถ มูตร เลือด และหนอง
ซึ่งเป็นของไม่สะอาดทุกเมื่อ
คูถ มูตร เลือด และหนองจงเป็นอาหารของเจ้าในโลกหน้า
แผ่นเหล็กจงเป็นผ้าของเจ้า

เพราะประพจน์ชั่วเช่นนี้
นางมาในที่นี้ จึงกินแต่คุณและบุตรเป็นต้นตลอดกาลนาน
มหาเปสการเปติวัตถุที่ ๙ จบ

๑๐. ขัลลาภียเปติวัตถุ

เรื่องนางเปรดศีรชะล่าน

(หัวหน้าพ่อค้าถามนางเวมานิกเปรดตนหนึ่งว่า)

[๕๘] ท่านเป็นใครกันเล่า อยู่แต่ภายในวิมาน

ไม่ออกมาข้างนอกเลย

นางผู้เจริญ เชิญท่านออกมาเถิด

ข้าพเจ้าจะขอชมท่านผู้มีฤทธิ์มาก

(นางเวมานิกเปรดตอบว่า)

[๕๙] ดิฉันเป็นหญิงเปลือยกาย มีแต่ผมปิดบังไว้

กระดากอายที่จะออกไปข้างนอก

ดิฉันได้ทำบุญไว้น้อยนัก

(หัวหน้าพ่อค้ากล่าวว่า)

[๖๐] นางผู้มีรูปงาม เอาเถอะ ข้าพเจ้าจะให้ผ้าเนื้อดีแก่

ท่าน

เชิญท่านนั่งผ้านี้ ครั้นนั่งผ้านี้เสร็จแล้วจงออกมา

ขอเชิญออกมาภายนอกนะนางผู้เจริญ

ข้าพเจ้าจะขอชมท่านผู้มีฤทธิ์มาก

(นางเวมานิกเปรดตอบว่า)

[๖๑] ผ้านี้ถึงท่านจะหยิบยื่นให้ที่มือของดิฉันเอง

ก็ไม่สำเร็จแก่ดิฉัน ถ้าในหมู่ชนนี้มีอุบาสกผู้มีศรัทธา

เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

[๖๒] ขอท่านจงให้อุบาสกนั้นนั่งห่มผ้าที่ท่านจะให้ดิฉัน

แล้วอุทิศส่วนบุญให้ดิฉัน เมื่อทำอย่างนั้น

ดิฉันจักถึงความสุข พรั่งพร้อมด้วยสมบัติตามปรารถนาทุก

อย่าง

(พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายกล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๖๓] พ่อค้าเหล่านั้นให้อุบาสกนั้นอาบน้ำ

ลูบไล้ด้วยของหอม ให้นั่งห่มผ้าแล้ว

อุทิศส่วนบุญไปให้นางเวมานิกเปรดนั้น

[๖๔] ในลำดับที่พวกพ่อค้าอุทิศส่วนบุญให้นั่นเอง
วิบากคืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม และน้ำดื่ม
ก็เกิดขึ้นแก่นางเวมานิกเปรตนั้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา
[๖๕] ลำดับนั้น นางมีร่างกายหมดจด นุ่งผ้าสะอาด
สวมใส่ผ้าเนื้อดีกว่าผ้าแคว้นกาสิ
เดินยิ้มออกมาจากวิมาน นี่เป็นผลแห่งทักษิณา
[๖๖] อนึ่ง วิมานของท่านางดงาม มีรูปภาพวิจิตรดี
สว่างไสว
แม่เทพธิดา พวกข้าพเจ้าถามแล้ว ขอเธอจงบอก
นี่เป็นผลของกรรมอะไร
(เทพธิดานั้นตอบว่า)
[๖๗] ดิฉันมีจิตเลื่อมใสดีแล้ว
ได้ถวายแบ่งคัวเจือด้วยน้ำมัน
แต่ภิกษุผู้ปฏิบัติตรงซึ่งกำลังเที่ยวภิกขาจาร
[๖๘] ดิฉันเสวยวิบากแห่งกุศลกรรมนั้นในวิมาน สิ้นกาลนาน
แต่เดี๋ยวนี้ ผลบุญนั้นเหลืออยู่นิดหน่อย
[๖๙] พ้นจาก ๔ เดือนไปแล้ว ดิฉันจักตาย
จักตกนรกอันเร่าร้อนแสนสาหัส
[๗๐] นรกล้นมี ๔ เหลี่ยม มีประตู ๔ ด้าน
กรรมสร้างจำแนกไว้เป็นส่วน ๆ
ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก ครอบไว้ด้วยแผ่นเหล็ก
[๗๑] พื้นนรกล้นล้วนเป็นเหล็กแดงลูกเป็นเปลวเพลิง
ประกอบด้วยความร้อน
แผ่ไปรอบตลอดร้อยโยชน์อยู่ตลอดกาล
[๗๒] ดิฉันจักต้องเสวยทุกขเวทนาในมหานรกล้นยาวนาน
ด้วยว่า การเสวยทุกขเช่นนั้นเป็นผลกรรมชั่ว
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงเศร้าโศกอย่างหนัก
ขัลลาภียเปติวัตถุที่ ๑๐ จบ

๑๑. นาคเปตวัตถุ

เรื่องเปรตผู้เดินร้องไห้ตามพาหนะข้างของลูกชาย
(สามเณรถามพวกเปรตเหล่านั้นว่า)

[๗๓] คนหนึ่งชี้ข้างเผือกไปข้างหน้า

คนหนึ่งขี่รถเทียมด้วยแม่ม้าอัสดรไปตามกลาง
และสาวน้อยขึ้นวอไปข้างหลัง
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ

[๗๔] ส่วนพวกท่านถือฆ้องเดินร้องให้
มีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา มีร่างกายแตกเป็นแผล
สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์พวกท่านได้ทำบาปอะไรไว้
ซึ่งเป็นเหตุให้พวกท่านดื่มกินโลหิตของกันและกัน
(เปเรตทั้งสองได้ฟังสามเถรถามจึงตอบว่า)

[๗๕] ผู้ที่ขี่ข้างเผือกชาติกฤษร ๔ เท้าไปข้างหน้า
เป็นบุตรคนโตของข้าพเจ้าทั้งสอง

เขาได้ถวายทาน จึงได้รับความสุข บันเทิงใจ

[๗๖] ผู้ที่ขี่รถเทียมด้วยแม่ม้าอัสดร ๔ ตัว

เล่นเรียบไปในท่ามกลาง เป็นบุตรคนกลางของข้าพเจ้าทั้งสอง

สอง

เป็นคนไม่ตระหนี่ เป็นทานบดี รุ่งโรจน์อยู่

[๗๗] นารีผู้มีปัญญา มีดวงตากลมหยาดเยิ้มดังตาเนื้อ
ขึ้นวอมาข้างหลัง เป็นธิดาคนสุดท้องของข้าพเจ้าทั้งสอง
นางมีความสุขเบิกบานใจ เพราะส่วนแห่งทานครึ่งส่วน

[๗๘] เมื่อก่อน เขาทั้งสามมีจิตเลื่อมใส

ได้ถวายทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย

ส่วนข้าพเจ้าทั้งสองเป็นคนตระหนี่ บริภาษสมณพราหมณ์

ทั้งหลาย

อนึ่ง เขาทั้งสามนี้ถวายทานแล้วได้รับการบำรุงบำเรอด้วย
กามคุณ อันเป็นทิพย์ ส่วนข้าพเจ้าทั้งสองชอบชังอยู่ดังไม้แอกที่ถูก
ตัด

(สามเถรถามว่า)

[๗๙] อาหารและที่นอนของพวกท่านเป็นเช่นไร

อนึ่ง พวกท่านผู้มีบาปหนาเลื่องลือได้อย่างไร
เมื่อโศกะพร้อมมูลมีอยู่มิใช่น้อย เหตุไรจึงหน่ายสุข
ประสบแต่ความทุกข์จนทุกวันนี้

(เปเรตทั้งสองตอบว่า)

[๘๐] พวกเราทั้งสองดีกันเองแล้วดื่มกินเลือดและหนองของ
กันและกัน

ได้ดื่มเลือดและหนองเป็นอันมากก็ยังไม่อิ่ม มีความหิวอยู่
เป็นนิตย์

[๘๑] คนทั้งหลายผู้ไม่ให้ทานตายไปเกิดในยมโลก
ย่อมรำไห้คร่ำครวญเหมือนอย่างนี้
สัตว์เหล่าใดได้ประสบโศกะต่าง ๆ แล้ว
ไม่ใช้สอยเอง ทั้งไม่ทำบุญ

[๘๒] สัตว์เหล่านั้นจักต้องประสบความหิวกระหายในปรโลก
ภายหลัง ถูกความหิวเป็นต้นแผดเผาไหม้อยู่สิ้นกาลนาน
ย่อมได้เสวยทุกข์ เพราะทำกรรมมีผลเผ็ดร้อน มีทุกข์เป็น
กำไร

[๘๓] ความจริง ทรัพย์และธัญญาหารอยู่ได้ไม่นาน
ทั้งชีวิตของสัตว์ในมนุษย์โลกนี้ก็สั้นนัก
บัณฑิตทราบสิ่งเหล่านี้ตามความเป็นจริงแล้วพึงทำที่พึง

[๘๔] เหล่าชนผู้ฉลาดในธรรม
พึงคำสอนของพระอรหันต์ทั้งหลายแล้ว
มารู้จักอย่างนี้ ย่อมไม่ประมาทในทาน
นาคเปตวัตถุที่ ๑๑ จบ

๑๒. อรคเปตวัตถุ

เรื่องเปรตผู้จากไปเหมือนงูลอกคราบ

(พราหมณ์ เมื่อจะบอกเหตุแห่งการไม่ร้องไห้ จึงกล่าว ๒
คาถาว่า)

[๘๕] บุตรของข้าพเจ้าจะร่างกายของตนไปเหมือนงู
ลอกคราบ

ในเมื่อร่างกายใช้การไม่ได้ก็ตายจากไปอย่างนี้

[๘๖] เมื่อพวกญาติเฝ้าอยู่ บุตรของข้าพเจ้าก็ไม่ว่า
พวกญาติพากันร้องไห้คร่ำครวญถึง
เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา
เขาไปตามทางของเขา

(นางพราหมณ์ เมื่อจะบอกเหตุแห่งการไม่ร้องไห้ จึงกล่าว
๒ คาถาว่า)

[๘๗] บุตรของดิฉัน ดิฉันไม่ได้เชิญมา ก็มาแล้วจากโลกอื่น
นั้น

ดิฉันไม่ได้อนุญาตให้ไป ก็ไปแล้วจากมนุษยโลกนี้
เขามาอย่างไร เขาก็ไปแล้วอย่างนั้น
ทำไมจะต้องไปร่ำให้ถึงบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจนั้นเล่า
[๘๘] เมื่อพวกญาติเฝ้าอยู่ บุตรของดิฉันก็ไม่ว่า
พวกญาติพากันร้องไห้คร่ำครวญถึง
เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา
เขาไปตามทางของเขา
(น้องสาวกล่าวว่า)
[๘๙] ถ้าดิฉันร้องไห้ ก็จักชুবผอม
ผลอะไรจะมีแก่ดิฉันในการร้องไห้นั้น
ญาติมิตรและสหายของพวกเราจะมีคามไม่สบายใจ
อย่างยิ่ง
[๙๐] เมื่อพวกญาติเฝ้าอยู่ พี่ชายของดิฉันก็ไม่ว่า
พวกญาติพากันร้องไห้คร่ำครวญถึง
เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา
เขาไปตามทางของเขา
(ส่วนภรรยาของเขากล่าวว่า)
[๙๑] ผู้ใดเศร้าโศกถึงคนที่ล่วงลับไปแล้ว
ความเศร้าโศกของผู้นั้น
เปรียบเหมือนทารกกร้องไห้ยากได้ดวงจันทร์ซึ่งโคจรอยู่
[๙๒] เมื่อพวกญาติเฝ้าอยู่ สามิของดิฉันก็ไม่ว่า
พวกญาติพากันร้องไห้คร่ำครวญถึง
เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา
เขาไปตามทางของเขา
(ส่วนนางทาสีกล่าวว่า)
[๙๓] ท่านพราหมณ์ หม้อน้ำที่แตกแล้ว
พึงประสานให้เป็นดังเดิมอีกไม่ได้ฉันใด
ความเศร้าโศกถึงผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ก็ฉันนั้น
[๙๔] เมื่อพวกญาติเฝ้าอยู่ นายของดิฉันก็ไม่ว่า
พวกญาติพากันร้องไห้คร่ำครวญถึง
เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา
เขาไปตามทางของเขา
อุรคเปตวัตถุที่ ๑๒ จบ

อุรควรรคที่ ๑ จบ

รวมเรื่องเปรตที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. เขตตูปมเปตวิตถ ๒. สุกกรมขเปตวิตถ
๓. ปุติมขเปตวิตถ ๔. ปิณฺณธิตลิกเปตวิตถ
๕. ติโรกททเปตวิตถ ๖. ปัญจปุตตขาทิกเปตวิตถ
๗. สัตตปุตตขาทิกเปตวิตถ ๘. โคนเปตวิตถ
๙. มหาเปสการเปตวิตถ ๑๐. ขัลลาภียเปตวิตถ
๑๑. นาคเปตวิตถ ๑๒. อุรคเปตวิตถ

๒. อุพพิวรรค

หมวดว่าด้วยพระนางอุพพิกับเปรต

๑. สังสารโมจกเปตวิตถ

เรื่องนางเปรตสังสารโมจิกา

(ท่านพระสารีบุตรเถระถามนางเปรตตนหนึ่งว่า)

[๙๕] แะนางผู้มีร่างกายชুবผอม มีแต่ซี่โครงผุดขึ้น
เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
ชুবผอม มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น
เธอเป็นใครกันเล่ามาเฝ้าอยู่ที่นี่

(นางเปรตตอบว่า)

[๙๖] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันเกิดเป็นเปรตในยมโลก
ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้
จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พระเถระถามว่า)

[๙๗] เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้

หรือ

เพราะผลกรรมอะไร

เธอจึงต้องจากมนุษย์โลกนี้ไปยังเปตโลก

(นางเปรตตอบว่า)

[๙๘] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ชนเหล่าใดเป็นบิดาก็ตาม มารดา
ก็ตาม

หรือแม้เป็นญาติ พี่ชุกชวนดิฉันว่า

เธอจงมีจิตเลื่อมใสให้ทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย

ชนผู้นุเคราะห์แก่ดิฉันเช่นนั้น มิได้มี

[๙๙] ข้อที่ดิฉันเป็นเปรตเปลือยกาย
ถูกความหิวและความอยากเบียดเบียนเที่ยวไปเช่นนี้
ตลอด ๕๐๐ ปีนับแต่บัดนี้ไป
นั่นเป็นผลกรรมชั่วของดิฉัน

[๑๐๐] พระคุณเจ้าผู้แก่ล้า มีอานุภาพมาก
ดิฉันมีจิตเลื่อมใส ขอไหว้ท่าน และขอท่านจงอนุเคราะห์
ดิฉัน

พระคุณเจ้าผู้เจริญ ขอท่านจงให้ไทยธรรมอย่างใดอย่าง
หนึ่ง

แล้วอุทิศส่วนบุญแก่ดิฉันบ้าง
ขอจงช่วยดิฉันให้พ้นจากทุกข์ด้วยเถิด
(เพื่อจะแสดงการที่พระเถระปฏิบัติ พระธรรมสังคิติกถาจารย์
จึงกล่าว ๓ คาถาว่า)

[๑๐๑] พระสารีบุตรเถระซึ่งเป็นผู้อนุเคราะห์นั้นรับค่านาง
เปรตนั้นแล้ว

จึงถวายข้าวปั้นหนึ่ง ผ้ามีขนาดเท่าฝ่ามือผืนหนึ่ง
และน้ำดื่มถ้วยหนึ่ง แก่ภิกษุแล้วอุทิศส่วนบุญให้นางเปรต
นั้น

[๑๐๒] ในลำดับที่พระเถระอุทิศส่วนบุญให้นั้นเอง
วิบากคืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม และน้ำดื่ม
ก็เกิดขึ้นแก่นางเปรตนั้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา

[๑๐๓] ลำดับนั้น นางมีร่างกายหมดจด นุ่งผ้าสะอาด
สวมใส่ผ้าเนื้อดีกว่าผ้าแคว้นกาสี

มีพัสดราภรณ์และเครื่องประดับวิจิตรงดงาม

เข้าไปหาพระสารีบุตรเถระ

(พระสารีบุตรเถระถามว่า)

[๑๐๔] แม่เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงดงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๐๕] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนั้น

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

โภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๐๖] แม่เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
สมัยเมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

แม้เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดานั้นตอบว่า)

โลก [๑๐๗] (เมื่อก่อน) พระคุณเจ้าเป็นมุนีมีความกรุณาใน

ได้เห็นดิฉันซบซิดผอมเหลือง หิวโหย
เปลือยกาย มีผิวแตกเป็นริ้วรอย ได้รับความทุกข์
[๑๐๘] ได้ถวายข้าวปั้นหนึ่ง ผ้ามีขนาดเท่าฝ่ามือผืน

หนึ่ง และน้ำดื่มถ้วยหนึ่ง แก่ภิกษุแล้วอุทิศส่วนบุญให้ดิฉัน
[๑๐๙] ขอพระคุณเจ้าจงดูผลแห่งคำข้าว
ดิฉันสมบุรณ์ด้วยกามที่น่ารื่นรมย์
บริโภคข้าวมีกับข้าวซึ่งมีรสหลายอย่าง ถึง ๑,๐๐๐ ปี
[๑๑๐] ขอพระคุณเจ้าจงดูวิบากแห่งผ้าที่มีขนาดเท่าฝ่า
มือว่าเป็นเช่นใด

ผ้าในแคว้นของพระเจ้านันทราชมีประมาณเท่าใด
[๑๑๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ผ้านุ่งผ้าห่มของดิฉันมีมาก
กว่านั้น

คือ ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าป่าน และผ้าฝ้าย
[๑๑๒] ผ้าเหล่านั้นทั้งยาว ทั้งกว้าง มีราคาแพง ห้อย
อยู่ในอากาศ

ดิฉันเลือกเอาแต่ผืนที่พอใจนุ่งห่ม
[๑๑๓] อนึ่ง ขอพระคุณเจ้าจงดูวิบากแห่งการถวายน้ำ
ดื่มถ้วยหนึ่ง

ว่ามีผลเช่นใด สระโบกขรณี ๔ เหลี่ยม ลึก ที่สร้างไว้
ดีแล้ว

[๑๑๔] มีท่าเรียบ มีน้ำใสเย็น มีกลิ่นหอม หาสีเปรียบ
มิได้

หนาแน่นไปด้วยดอกปทุมและดอกอุบล
เต็มด้วยน้ำซึ่งดาราตาศด้วยเกสรดอกบัว
[๑๑๕] ดิฉันเป็นผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ย่อมรื่นรมย์รำเริง
บันเทิงใจ

พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันมาเพื่อจะไหว้พระคุณเจ้า

ผู้เป็นปราชญ์ มีความกรุณาในโลก
สังสารโมจกเปตวิัตถุที่ ๑ จบ

๒. สารีปุตตเถรมาตเปตวิัตถุ

เรื่องนางเปรตอดิตมารดาพระสารีบุตรเถระ
(พระสารีบุตรเถระถามนางเปรตตนหนึ่งว่า)

[๑๑๖] แนะนำผู้มีร่างกายชুবผอม มีแต่ซี่โครงผุดขึ้น
เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
ชুবผอม มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น
เธอเป็นใครกันเล่ามายืนอยู่ ณ ที่นี้
(นางเปรตตอบว่า)

[๑๑๗] เมื่อก่อนในชาติอื่น ๆ
ดิฉันเกิดในตระกูลศากยะ เป็นมารดาของท่าน
ดิฉันเข้าถึงเปตวิสัย ถูกความหิวกระหายครอบงำ

[๑๑๘] ดิฉันถูกความหิวกระหายครอบงำแล้ว
จึงกินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะที่เขาถ่มทิ้งแล้ว
กินมันเหลวขากศพที่ถูกเผาอยู่
และกินโลหิตของหญิงทั้งหลายผู้คลอดลูก

[๑๑๙] กินโลหิตของคนที่มีแผลและผู้ที่ถูกตัดจมูกและ
ศีรษะ

และกินหนัง เนื้อ เอ็นเป็นต้น ที่อาศัยร่างกายชายหญิง

[๑๒๐] ดิฉันไม่มีที่พึ่ง ไม่มีที่อยู่อาศัย นอนบนเตียงอัน
แปดเปื้อน

กินหนองและเลือดของปศุสัตว์และมนุษย์ทั้งหลาย

[๑๒๑] ลูกน้อยเอ๋ย ขอลูกจงให้ทานเพื่อแม่
ครั้นให้แล้วจงอุทิศส่วนบุญนั้นให้แม่บ้าง

ถ้ากระไร แม่จะพึงพ้นจากการกินหนองและเลือด

[๑๒๒] พระสารีบุตรเถระฟังคำของมารดาแล้วคิดจะ
ช่วยเหลือ

จึงปรึกษาพระมหาโมคคัลลานเถระ พระอนรุทธะ และ
พระกัปปินะ

[๑๒๓] ได้สร้างกุฏิ ๔ หลัง แล้วถวายกุฏิ ข้าว และน้ำ
แด่พระสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ อุทิศส่วนบุญให้มารดา

[๑๒๔] ในลำดับที่พระเถระอุทิส่วนบุญให้นั้นเอง
วิบากคือ อาหาร น้ำดื่ม และเครื่องนุ่งห่ม
ก็เกิดขึ้นแก่นางเปรตนั้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา

[๑๒๕] ลำดับนั้น นางมีร่างกายหมดจด นุ่งผ้าสะอาด
สวมใส่ผ้าเนื้อดีกว่าผ้าแคว้นกาสิ
มีพัสดราภรณ์และเครื่องประดับวิจิตรงดงาม
เข้าไปหาพระมหาโมคคัลลานเถระ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเปรตนั้นว่า)

[๑๒๖] แม่เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพรึก

[๑๒๗] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๒๘] แม่เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า
สมัยเมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(เทพธิดานั้นตอบว่า)

[๑๒๙] เมื่อก่อนในชาติอื่น ๆ ดิฉันเป็นมารดาของพระสารีบุตรเถระ

เข้าถึงเปตวิสัย๑ ถูกความหิวกระหายครอบงำ

[๑๓๐] ดิฉันถูกความหิวกระหายครอบงำแล้ว

ได้กินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะที่เขาถ่มทิ้งแล้ว

กินมันเหลวซากศพที่ถูกเผาอยู่

และกินโลหิตของหญิงทั้งหลายผู้คลอดลูก

[๑๓๑] กินโลหิตของคนที่มีแผลและผู้ที่ถูกตัดจมูกและ

ศีรษะ

และกินหนัง เนื้อ เอ็นเป็นต้น ที่อาศัยร่างกายชายหญิง

[๑๓๒] ดิฉันไม่มีที่พึง ไม่มีที่อยู่อาศัย นอนบนเตียงอัน

แปดเปื้อน

กินหนองและเลือดของปศุสัตว์และมนุษย์ทั้งหลาย

[๑๓๓] ดิฉันบันเทิงอยู่เพราะทานของพระสารีบุตร จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ

พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันจะไหว้พระสารีบุตร
ผู้เป็นปราชญ์ มีความกรุณาในโลก
สารีปุตตเถรมาตเปติวัตถุที่ ๒ จบ

๓. มัตตาเปติวัตถุ

เรื่องนางมัตตาเปต

(นางติสสาถามนางเปตตนหนึ่งว่า)

[๑๓๔] แนะนำนางเปตผู้มีร่างกายชubbพอม มีแต่ซี่โครงผุด

ขึ้น

เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียด น่ากลัว

ชubbพอม มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น

เธอเป็นใครกันเล่ามายืนอยู่ ณ ที่นี้

(นางเปตนั้นตอบว่า)

[๑๓๕] เมื่อก่อน ฉันชื่อมัตตา เธอชื่อติสสา

ฉันเป็นหญิงร่วมสามีของเธอ

เพราะทำกรรมชั่วไว้ จึงต้องจากมนุษยโลกนี้ไปยังเปตโลก

(นางติสสาถามว่า)

[๑๓๖] เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ

อะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไรเธอจึงต้องจากมนุษยโลกนี้ไปยัง

เปตโลก

(นางเปตนั้นตอบว่า)

[๑๓๗] ฉันเป็นหญิงดร้าย หยาบคาย ริษยา ตระหนี่

และมักโอ้อวด

ได้กล่าววาจาชั่วต่อเธอ จึงจากมนุษยโลกนี้ไปยังเปตโลก

(นางติสสาถามว่า)

[๑๓๘] เรื่องนั้นเป็นความจริง ถึงฉันก็รู้ว่า เธอเป็นหญิง

ดร้ายอย่างไร

แต่อยากจะถามเธอถึงเรื่องอื่น

เพราะกรรมอะไร เธอจึงมีร่างกายเปื้อนฝุ่น

(นางเปตนั้นตอบว่า)

[๑๓๙] เธอกับฉันพากันอาบน้ำชำระร่างกายแล้ว

เธอได้นุ่งห่มผ้าสะอาด ประดับตกแต่งร่างกายแล้ว

ส่วนฉันประดับตกแต่งเรียบร้อยยิ่งกว่าเธอมากนัก

[๑๔๐] เมื่อฉันนั้นกำลังจ้องมองดูเธอคุยอยู่กับสามี
ที่นั่นฉันจึงเกิดความริษยาและความโกรธเป็นอันมาก

[๑๔๑] ทันใดนั้น ฉันได้กวาดตะล่อมฝุ่นแล้วเอาฝุ่น
โปรยรดเธอ

เพราะผลกรรมนั้นฉันจึงมีร่างกายเปื้อนฝุ่น
(นางตีสสาธามว่า)

[๑๔๒] เรื่องนี้เป็นความจริง ถึงฉันก็รู้ว่า เธอเอาฝุ่น
โปรยใส่ฉัน

แต่ฉันอยากจะถามเธอถึงเรื่องอื่น เพราะกรรมอะไรเธอจึง
เป็นหิด

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๔๓] เราทั้งสองเป็นคนหาญ ได้พากันไปป่า
เธอหาญมาได้ ส่วนฉันนำหามามุยมา

[๑๔๔] เมื่อเธอเผลอ ฉันได้โปรยหามามุยลงบนที่นอน
ของเธอจนทั่ว

เพราะผลกรรมนั้นฉันจึงเป็นหิด

(นางตีสสาธามว่า)

[๑๔๕] เรื่องนี้เป็นความจริง ถึงฉันก็รู้ว่า
เธอโปรยหามามุยลงบนที่นอนของฉันจนทั่ว

แต่ฉันอยากจะถามเธอถึงเรื่องอื่น

เพราะกรรมอะไรเธอจึงเป็นหญิงเปลือยกาย

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๔๖] (วันหนึ่ง) ได้มีการประชุมมิตรสหายและญาติ
ทั้งหลาย

เธอได้รับเชิญ แต่ฉันซึ่งร่วมสามีกับเธอไม่มีใครเชิญเลย

[๑๔๗] เมื่อเธอเผลอ ฉันได้ลักขโมยผ้าเธอไป

เพราะผลกรรมนั้น ฉันจึงเป็นหญิงเปลือยกาย

(นางตีสสาธามว่า)

[๑๔๘] เรื่องนี้เป็นความจริง ถึงฉันก็รู้ว่า

เธอลักขโมยผ้าฉันไป แต่ฉันอยากจะถามเธอถึงเรื่องอื่น

เพราะกรรมอะไรเธอจึงมีกลิ่นกายเหม็นดังกลิ่นคูล

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๔๙] ฉันได้ทิ้งห่อของหอม ดอกไม้
และเครื่องลูบไล้ซึ่งมีราคาแพงของเธอลงส้วม
ฉันทำบาปชั่วช้านั้นไว้แล้ว
เพราะผลกรรมนั้น ฉันจึงมีกายเหม็นดังกลิ่นคูล
(นางตีสสาถามว่า)

[๑๕๐] เรื่องนี้เป็นความจริง ถึงฉันก็รู้ว่า เธอทำบาปนั้น
ไว้แล้ว

แต่ฉันอยากจะถามเธอถึงเรื่องอื่น
เพราะกรรมอะไรเธอจึงเป็นคนยากจน
(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๕๑] ที่เรือนของเราทั้งสองได้มีทรัพย์อยู่เท่ากัน
เมื่อไทยธรรมมีอยู่ ฉันไม่ได้ทำที่พึงสำหรับตน
เพราะผลกรรมนั้นฉันจึงเป็นคนยากจน

[๑๕๒] ครั้งนั้น เธอได้กล่าวตักเตือนฉัน ห้ามไม่ให้
ทำกรรมชั่วว่า

เธอจะไม่มีทางได้สுகติ เพราะกรรมชั่ว
(นางตีสสากล่าวว่า)

[๑๕๓] เธอไม่เชื่อเรา ที่แท้กลับริษยาเรา เชิญเธอดู
ผลกรรมชั่ว

[๑๕๔] เมื่อก่อน ที่เรือนของเธอได้มีนางทาสีและ
เครื่องประดับเหล่านี้

แต่เดี๋ยวนี้ นางทาสีเหล่านั้นพากันรับใช้คนอื่น
โกศทั้งหลายเป็นของไม่แน่นอน

[๑๕๕] บัดนี้ กุณุมพีผู้เป็นบิดาของบุตรเรา
จักกลับจากตลาดมายังบ้านนี้
เธออย่าเพิ่งรีบไปจากที่นี่เสียก่อนละ
บางที่เขากลับมาจะพึงให้อะไรแก่เธอบ้าง
(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๕๖] ฉันเปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
ชুবผอม มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น
การเปลือยกายและการมีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวนี้
เป็นสิ่งที่น่าละอายสำหรับหญิงทั้งหลาย
กุณุมพีผู้เป็นบิดาของบุตรอย่าได้เห็นฉันเลย

(นางตีสากล่าวว่า)

[๑๕๗] ว่ามาเถอะ ฉันจะให้หรือทำอะไรแก่เธอ
ที่เป็นเหตุให้เธอมีความสุข
สำเร็จความปรารถนาทุกอย่าง
ฉันจะให้หรือกระทำแก่เธอ

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๕๘] ขอเธอจงนิมนต์ภิกษุ ๔ รูปจากสงฆ์
นิมนต์เจาะจงอีก ๔ รูป รวมเป็น ๘ รูป
ให้ฉันภัตตาหารแล้วอุทิศส่วนบุญให้ฉัน
เมื่อนั้น ฉันจักได้รับความสุข
สำเร็จความปรารถนาทุกอย่าง

[๑๕๙] นางตีสำนั้นรับว่า ได้จะ
แล้วนิมนต์ภิกษุ ๘ รูปให้ฉันภัตตาหาร
ให้ครองไตรจีวร แล้วอุทิศส่วนบุญให้นางเปรตนั้น

[๑๖๐] ในลำดับที่นางตีสากุศลส่วนบุญให้นั่นเอง
วิบากคืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม และน้ำดื่ม
ก็เกิดขึ้นแก่นางเปรตนั้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา

[๑๖๑] ทันใดนั้น นางเปรตมีร่างกายหมดจด นุ่งผ้า

สะอาด

สวมใส่ผ้าเนื้อดีกว่าผ้าแคว้นกาสิ
มีพัสดราภรณ์และเครื่องประดับวิจิตรงดงาม
เข้าไปหานางตีสสาซึ่งเป็นหญิงร่วมสามี
(นางตีสสาจึงถามว่า)

[๑๖๒] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก
เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่จุดดาวประกายพริ้ว

[๑๖๓] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้
และโภคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจเกิดขึ้นแก่เธอ

[๑๖๔] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก ฉันขอถามว่า
สมัยเมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

(นางมัตตาเทพธิดาตอบว่า)

[๑๖๕] เมื่อก่อน ฉันชื่อมัตตา เธอชื่อดิสสา

ฉันเป็นหญิงร่วมสามีของเธอ

เพราะทำกรรมชั่วไว้จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

[๑๖๖] ฉันบันเทิงอยู่เพราะทานที่เธออุทิศให้แล้ว จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน

คุณน้อง ขอเธอพร้อมด้วยหมู่ญาติทุกคนจงมีอายุยืนนาน

เถิด

จงเข้าถึงสถานที่ที่ไม่มีความเศร้าโศก ปราศจากทุกข์

มีความสำราญซึ่งเป็นที่อยู่ของท้าวสวรรค์

[๑๖๗] เธอผู้มีรูปงาม เธอประพาสธรรม ให้ทานในโลกนี้

กำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งเหตุได้แล้ว

ไม่มีใครตำหนิติเตียนได้ จงเข้าถึงโลกสวรรค์

มัตตาเปติวัตถุที่ ๓ จบ

๔. นันทาเปติวัตถุ

เรื่องนางนันทาเปรต

(นันทิเสนอุบาสกถามว่า)

[๑๖๘] เธอมีผิวดำ รูปร่างน่าเกลียด

ผิวพรรณหยาบกร้าน มองดูน่ากลัว

ดาเหลื่อง มีเขี้ยวสีน้ำตาลแก่ เรารู้ว่าเธอไม่ใช่มนุษย์

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๖๙] ท่านนันทิเสน เมื่อก่อนฉันชื่อนันทา เป็นภรรยาของท่าน

เพราะทำกรรมชั่วไว้ จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(นันทิเสนอุบาสกถามว่า)

[๑๗๐] เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไรเธอจึงจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๗๑] (เมื่อก่อน) ฉันเป็นหญิงดร้าย หยาบคาย

และไม่เคารพท่าน ได้กล่าววาจาชั่วร้ายกับท่าน

จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(นันทิเสนอุบาสกกล่าวว่า)

[๑๗๒] เอละ เราจะให้ผ้าอย่างดีแก่เธอ เธอจงนุ่งผ้านี้นุ่งเสร็จแล้วจงมา เราจักนำเธอไปเรือน

[๑๗๓] เธอไปเรือนแล้ว จักได้ผ้า ข้าว และน้ำ ทั้งจักได้เห็นบุตรและลูกสะใภ้ทั้งหลายของเธอ

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๑๗๔] ผ้านั้นถึงท่านจะหยิบยื่นให้ที่มือของฉันทเอง ก็ไม่สำเร็จแก่ฉัน

ท่านจงเลี้ยงภิกษุทั้งหลายผู้มีศีลสมบูรณ์

ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต

[๑๗๕] ให้ฉันหน้าด้วยข้าวและน้ำ จงอุทิศส่วนบุญให้ฉัน เมื่อนั้น ฉันจักมีความสุข สำเร็จความปรารถนาทุกอย่าง

[๑๗๖] นันทิเสนอุบาสกนั้นรับคำแล้วได้ถวายทาน

เป็นอันมาก

คือ ข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผา เสนาสนะ

ร่ม ของหอม ดอกไม้ และรองเท้านต่าง ๆ

[๑๗๗] และเลี้ยงภิกษุทั้งหลายผู้มีศีลสมบูรณ์ ปราศจากราคะ

เป็นพหูสูต ให้ฉันหน้าด้วยข้าวและน้ำ

แล้วอุทิศส่วนบุญให้นางนั้นทานั้น

[๑๗๘] ในลำดับที่นันทิเสนอุบาสกอุทิศส่วนบุญให้นั้น

เอง

วิบากคือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และน้ำดื่ม

ก็เกิดขึ้นแก่นางเปรตนั้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา

[๑๗๙] ทันใดนั้น นางเปรตมีร่างกายหมดจด นุ่งผ้า

สะอาด

สวมใส่ผ้าเนื้อดีกว่าผ้าแคว้นกาสิ

มีพัสดราภรณ์และเครื่องประดับวิจิตรงดงาม เข้าไปหาสามี

(นันทิเสนอุบาสกถามว่า)

[๑๘๐] เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก

เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ

สถิตอยู่จุดดาวประกายพริ้ว

[๑๘๑] เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในที่นี้
และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่เธอ
[๑๘๒] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก ฉันขอถามว่า
สมัยเมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง
และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
(นันทาทะพธิดาตอบว่า)

[๑๘๓] ท่านนันทิเสนอุบาสก เมื่อก่อนฉันชื่อนันทา
เป็นภรรยาของท่าน เพราะทำกรรมชั่วไว้
จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

[๑๘๔] ฉันบันเทิงอยู่เพราะท่านที่ท่านอุทิศให้แล้ว
จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน ท่านคหบดี
ขอท่านพร้อมด้วยหมู่ญาติทุกคนจงมีอายุยืนนานเถิด
จงเข้าถึงสถานที่ที่ไม่มีความเศร้าโศก
ปราศจากธุลี มีความสำราญซึ่งเป็นที่อยู่ของท้าววสวัตดี
[๑๘๕] ท่านคหบดี ท่านประพฤติธรรม ให้ท่านในโลกนี้
กำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งเหตุได้แล้ว
ไม่มีใครตำหนิติเตียนได้ จงเข้าถึงโลกสวรรค์
นันทาเปตวิวัตถุที่ ๔ จบ

๕. มัญจุกณทลีเปตวิวัตถุ

เรื่องมัญจุกณทลีเปตผู้ทำให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าก่อน
สิ้นใจ

(พราหมณ์ถามว่า)

[๑๘๖] เจ้าประดับตกแต่งร่างกาย ใส่ตุ้มหูเกลี้ยง
ทัดทรงดอกไม้ มีกายลูบไล้ด้วยจรรยาแก่นจันทน์แดง
ประคองแขนคร่ำครวญอยู่กลางป่า
เจ้าเป็นทุกข์เรื่องอะไร

(มัญจุกณทลีเทพบุตรตอบว่า)

[๑๘๗] เรือนรถที่ทำด้วยทองคำ
งามผุดผ่องเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า
ข้าพเจ้ายังหาล้อรถทั้งคู่นั้นไม่ได้
เพราะความทุกข์นั้น ข้าพเจ้าจักยอมสละชีวิต

(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๘๘] พ่อมาณพผู้เจริญ เจ้าอยากได้ล้อทองคำ ล้อ
แก้วมณี

ล้อทองแดง หรือล้อเงิน จงบอกข้ามา
ข้าจะจัดล้อทั้งคู่ให้เจ้า

[๑๘๙] มาณพนั้นกล่าวแก่พราหมณ์นั้นว่า
ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งสองย่อมปรากฏในท้องฟ้า
รถทองคำของข้าพเจ้าย่อมงามด้วยล้อทั้งคู่

(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๙๐] พ่อมาณพ เจ้าโง่เง่า ที่มาปรารณาสิ่งที่ไม่ควร
ปรารณา

ข้าเข้าใจว่า เจ้าจักตายเสียก่อน
เพราะไม่มีทางที่จะได้ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์เลย
(มาณพกล่าวว่า)

[๑๙๑] แม้การโคจรไปมาของดวงจันทร์และดวง
อาทิตย์ก็ยังปรากฏอยู่

รัศมีก็ยังปรากฏอยู่ในวิถีทั้งสอง
ส่วนคนที่ตายล่วงลับไปแล้วย่อมไม่ปรากฏ
เราทั้งสองผู้ร้องให้คร่ำครวญอยู่ในที่นี้ ใครหนอโง่กว่ากัน
(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๑๙๒] พ่อมาณพ เจ้าพูดจริงแท้ เราทั้งสองผู้ร้องให้
คร่ำครวญอยู่

ข้านี้แหละโง่กว่า มาปรารณาถึงคนที่ตายล่วงลับไปแล้ว
เหมือนทหารร้องไห้อย่างไรได้ดวงจันทร์

[๑๙๓] เจ้ามาช่วยรดข้าผู้เร่าร้อนให้สงบ
ดับความกระวนกระวายทั้งหมด
เหมือนคนใช้น้ำรดดับไฟที่ติดเปรี๊ยะ

[๑๙๔] เจ้าบรรเทาความเศร้าโศกถึงบุตรของข้าผู้กำลัง
เศร้าโศก

ชื่อว่าได้ช่วยถอนลูกศรคือความโศก
ซึ่งเสียบที่หัวใจของข้าขึ้นได้แล้วหนอ

[๑๙๕] พ่อมาณพ ข้าซึ่งเจ้าช่วยถอนลูกศรคือความโศก
ขึ้นให้แล้ว

เย็นสงบแล้ว จะไม่เสรำโศก ไม่ร้องไห้ เพราะได้ฟังคำของ
เจ้า

(พราหมณ์เมื่อจะถามต่อไป จึงกล่าวว่า)

[๑๙๖] เจ้าเป็นเทวดาหรือคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกป
รินทกะด

เจ้าเป็นใคร หรือเป็นบุตรของใคร

เราจะรู้จักเจ้าได้อย่างไร

(มาณพเปิดเผยตนแก่พราหมณ์นั้นว่า)

[๑๙๗] ท่านเองเผาบุตรที่ป่าช้าแล้ว

คร่ำครวญร้องไห้ถึงบุตรคนใด

บุตรคนนั้นคือข้าพเจ้าซึ่งทำกุศลกรรมแล้ว

ถึงความเป็นสหายของทวยเทพชั้นดาวดึงส์

(พราหมณ์ถามว่า)

[๑๙๘] เมื่อเจ้าให้ทานน้อยหรือมากในเรือนของตน

หรือรักษาอุโบสถกรรมเช่นนั้น ข้าพเจ้ามิได้เห็น

เพราะทำกรรมอะไรไว้อเจ้าจึงไปเทวโลกได้

(มาณพตอบว่า)

[๑๙๙] ข้าพเจ้าป่วยเป็นไข้ ได้รับทุกข์

มีกายกระสับกระส่ายอยู่ในที่อยู่ของตน

ได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสดังธุลี

ทรงข้ามพ้นความสงสัย เสด็จไปได้แล้ว มีพระปัญญาไม่ต่ำ

ทรา

[๒๐๐] ข้าพเจ้านั้นมีใจเบิกบาน มีจิตเลื่อมใส

ได้ทำอัญชลีกรรมแต่พระตถาคต

ข้าพเจ้าครั้งทำกุศลกรรมนั้นแล้ว

ได้เกิดร่วมกับหมู่เทพชั้นดาวดึงส์

(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๒๐๑] น่าอัศจรรย์จริง ไม่เคยมีมาแล้วหนอ

อัญชลีกรรมมีผลเป็นได้ถึงเช่นนี้

แม้ข้าพเจ้าก็มีใจเบิกบาน มีจิตเลื่อมใส

จึงขอถึงพระพุทธรูปเจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกในวันนี้เอง

(มาณพกล่าวว่า)

[๒๐๒] ท่านจงมีจิตเลื่อมใส

ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์

เป็นที่พึงที่ระลึกในวันนี้แหละ

อนึ่ง ท่านจงสมาทานสิกขาบท ๕ อย่าให้ขาดและ

ต่างพร้อย

[๒๐๓] คือ จงรีบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ในโลก

ยินดีเฉพาะภรรยาของตน

อย่ากล่าวเท็จ อย่าดื่มน้ำเมา

(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๒๐๔] เทวดาผู้น่าบูชา ท่านเป็นผู้มุ่งประโยชน์เกื้อกูล

แก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าจะทำตามคำของท่าน

ท่านเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า

[๒๐๕] ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า

ซึ่งเป็นผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์

พระธรรมอันยอดเยี่ยม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึงที่ระลึก

[๒๐๖] ข้าพเจ้าจะรีบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ในโลก

ยินดีเฉพาะภรรยาของตน

ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา

มัณฑุกุณฑลเปิดวัตถุที่ ๕ จบ

๖. กัณห์เปิดวัตถุ

เรื่องเปรตกัณห์โคตร

(โรหิไณยอำมาตย์กราบทูลว่า)

[๒๐๗] พระองค์ผู้กัณห์โคตร๑ ขอพระองค์เสด็จลุกขึ้น

เถิด

จะมัวบรรทมอยู่ทำไม

จะมีประโยชน์อะไรต่อพระองค์ด้วยการบรรทมอยู่เล่า

พระเกษวะ (บัดนี้) พระภาดาพร้อมพระอุทรของพระองค์

ซึ่งเป็นดังพระหทัยและนัยน์เนตรเบื้องขวาของพระองค์

ทรงมีลมกำเริบ เพ้อคลั่งอยู่

[๒๐๘] พระเจ้าเกสวะทรงสดับคำของโรหิไณยอำมา
ตย์นั้นแล้ว

ได้ทรงอึดอัดเพราะความโศกถึงพระภาดา

จึงรีบเสด็จลุกขึ้นทันที

(ทรงจับมือทั้งสองของขภูบันทิตไว้มั่น เมื่อจะทรงปราศรัย
จึงตรัสว่า)

[๒๐๙] เหตุไรหนอ เธอจึงเป็นดังคนบ้า

เที่ยวบนเพ้ออยู่ทั่วพระนครทวารกะนี้ ว่า

กระต่าย ๆ เธอต้องการกระต่ายเช่นไร

[๒๑๐] จันฉักให้นายช่างทำกระต่ายทองคำ กระต่าย
แก้วมณี

กระต่ายโลหะ กระต่ายเงิน กระต่ายสังข์

กระต่ายศิลา กระต่ายแก้วประพาฬ ให้เธอ

[๒๑๑] แม้กระต่ายอื่น ๆ ที่เที่ยวหากินอยู่ในป่ายังมีอยู่

จันฉักให้นำกระต่ายแม่เหล่านั้นมาให้เธอ

เธอต้องการกระต่ายเช่นไร

(ขภูบันทิตกราบทูลว่า)

[๒๑๒] ข้าพระองค์ไม่ต้องการกระต่ายที่อยู่บนแผ่นดิน

ข้าพระองค์ต้องการกระต่ายจากดวงจันทร์

พระเกสวะ ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณา

โปรดนำกระต่ายนั้นลงมาประทานแก่หม่อมฉันเถิด

(พระเจ้าवासเทพตรัสว่า)

[๒๑๓] แนะพระญาติ เธอจักละชีวิตที่ประเสริฐยิ่งเสียแน

เพราะเธอต้องการกระต่ายจากดวงจันทร์

ชื่อว่าปรารถนาสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา

(ขภูบันทิตกราบทูลว่า)

[๒๑๔] พระองค์ผู้กัณห์โคตร หากพระองค์ทรงทราบ

ตามที่พระองค์ทรงพร่ำสอนบุคคลอื่น

เหตุไฉน พระองค์จึงทรงกรรแสงถึงพระราชโอรส

ที่ทิวคตไปตั้งนาน จนถึงวันนี้เล่า

[๒๑๕] มนุษย์หรืออมนุษย์ไม่พึงได้ตามปรารถนาว่า

ขอบุตรของเราผู้เกิดมาแล้วอย่าตายเลย

พระองค์จะทรงได้พระราชโอรสที่ทิวคตแล้ว

ซึ่งไม่ควรได้แต่ที่ไหน

[๒๑๖] พระองค์ผู้กัณห์โคตร พระองค์ไม่อาจจะนำ
พระราชโอรส

ผู้ทิวคตแล้ว ที่พระองค์ทรงกรแสงถึงมาได้ด้วยมนต์
ด้วยยาสมุนไพรรหรือทรัพย์ได้

[๒๑๗] แม้นทั้งหลายที่มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก
ถึงจะเป็นกษัตริย์ผู้ครองแคว้น

มีทรัพย์และธัญญาหารมากมาย จะไม่แก่ตายก็ไม่มี

[๒๑๘] แม่เหล่าชนที่เป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์
ศูทร

จันทาล ปุกกุสะ และชนประเภทอื่น ๆ

ผู้มีความเกิดของตนเป็นเหตุ จะไม่แก่ไม่ตายก็ไม่มี

[๒๑๙] แม่เหล่าชนผู้ร่ายมนต์พรหมจินดามีองค์ ๖๑
และเหล่าชนที่ใช้วิชาอื่น ๆ

จะไม่แก่ไม่ตาย ก็ไม่มี

[๒๒๐] อนึ่ง แม่ถาชีทั้งหลายผู้สงบบ สำรวม บำเพ็ญ
ตบะ

ก็ยังต้องละทิ้งร่างกายไปตามกาลอันสมควร

[๒๒๑] แม่พระอรหันต์ทั้งหลายผู้อบรมตนแล้ว ทำกิจ
เสร็จแล้ว

ไม่มีอาสวะ สิ้นบุญและบาป

ก็ยังต้องทอดทิ้งร่างกายนี้ไป

(พระเจ้าवासเทพตรัสว่า)

[๒๒๒] เธอมาช่วยรดเราผู้เร่าร้อนให้สงบ

ดับความกระวนกระวายทั้งหมด

เหมือนคนใช้น้ำราดดับไฟที่ติดเปรี้ยง

[๒๒๓] เธอบรรเทาความเศร้าโศกถึงบุตรของเราผู้กำลัง
เศร้าโศก

ชื่อว่าได้ช่วยถอนลูกศรคือความโศก

ซึ่งเสียบที่หทัยของเราขึ้นได้แล้วหนอ

[๒๒๔] เราผู้ซึ่งเธอช่วยถอนลูกศรคือความโศกขึ้นได้
แล้ว

เย็น สงบแล้ว จะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้

เพราะได้ฟังคำของเธอ

[๒๒๕] ชนเหล่าใดเป็นผู้อนุเคราะห์ ชนเหล่านั้นเป็นคน
มีปัญญา

ย่อมทำอย่างนี้ ย่อมช่วยกันและกันให้หายจากความเศร้า
โศก

เหมือนขมubitิตช่วยพระเชษฐภคินีให้หายจากความเศร้า
โศก

[๒๒๖] พวกอำมาตย์ผู้ถวายการรับใช้ของพระราชา
พระองค์ใด

ย่อมเป็นเช่นนี้ ย่อมแนะนำด้วยสุภาสิต

เหมือนขมubitิตแนะนำพระเชษฐภคินีของตน

กัณห์เปตวัตถุที่ ๖ จบ

๗. ธนपालเสฏฐิเปตวัตถุ

เรื่องธนपालเศรษฐีเปรต

(พวกพ่อค้าถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๒๒๗] แนะนำเพื่อนยาก ท่านเปลือยกาย

มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว

ซุบผอม มีร่างกายสละสลวยไปด้วยเส้นเอ็น

มีแต่ซี่โครงผุดขึ้น มีร่างกายซุบผอม

ท่านเป็นใครกันหนอ

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๒๒๘] ผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าเกิดเป็นเปรตในยมโลก

ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้

จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๒๒๙] ท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้

หรือ

เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๒๓๐] มีพระนครของพระเจ้าทสันนราช ปราบฏฐชื่อว่า

เอรภักจะ

เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นเศรษฐีอยู่ในนครนั้น

ชนทั้งหลายเรียกข้าพเจ้าว่า ธนपालเศรษฐี

[๒๓๑] ข้าพเจ้ามีเงิน ๘๐ เล่มเกวียน ทองคำ
แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์ ก็มีมากมาย

[๒๓๒] แม้ข้าพเจ้าจะมีทรัพย์มากมายถึงเพียงนั้น
ก็ไม่พอใจที่จะให้ทาน ปิดประตูเรือนแล้ว จึงบริโภคอาหาร
ด้วยคิดว่า พวกยากจะอย่าได้เห็นเรา

[๒๓๓] ข้าพเจ้าไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่ กระจ่าง
ได้ดำพวักคนที่ให้ทาน ทำบุญ
และห้ามชนเป็นจำนวนมากที่ให้ทานทำบุญ

[๒๓๔] ด้วยคำว่า ผลแห่งทานไม่มี
ผลแห่งความสำรวมจักมีแต่ที่ไหน
จึงทำลายสระน้ำ บ่อน้ำ ที่เขาขุดไว้
ทำลายสวนดอกไม้ สวนผลไม้ ศาลาน้ำดื่ม
และสะพานในที่เดินลำบากให้พินาศ

[๒๓๕] ข้าพเจ้านั้นไม่ได้ทำความดี ทำแต่ความชั่วไว้
เคลื่อนจากมนุษยโลกนั้นแล้วจึงเกิดในแดนเปรต
มีแต่ความหิวกระหาย

[๒๓๖] ตลอด ๕๐ ปี ตั้งแต่ข้าพเจ้าตายแล้ว
ยังไม่ได้กินข้าวและดื่มน้ำเลย

[๒๓๗] ความหวงแหนทรัพย์เป็นความพินาศ
ความพินาศก็คือความหวงแหนทรัพย์

ได้ยินว่า เปรตทั้งหลายก็รู้ว่าความหวงแหนทรัพย์เป็นความ
พินาศ

[๒๓๘] เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้าหวงแหนทรัพย์
เมื่อทรัพย์มีอยู่เป็นจำนวนมากก็ไม่ได้ให้ทาน
เมื่อไทยธรรมมีอยู่ก็ไม่ได้ทำที่พึงแก่ตน
ข้าพเจ้านั้นได้รับผลกรรมของตน จึงเดือดร้อนในภายหลัง

[๒๓๙] พ้นจาก ๔ เดือนไปแล้ว ข้าพเจ้าจักตาย
จักตกนรกอันเร่าร้อนแสนสาหัส

[๒๔๐] นรานั้นมี ๔ เหลี่ยม มีประตู ๔ ด้าน
กรรมสร้างจำแนกไว้เป็นส่วน ๆ

ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก ครอบไว้ด้วยแผ่นเหล็ก

[๒๔๑] พื้นนรานั้นล้วนเป็นเหล็กแดงลูกเป็นเปลวเพลิง

ประกอบด้วยความร้อน แผ่ไปรอบตลอดร้อยโยชน์อยู่ตลอด
กาล

[๒๔๒] ข้าพเจ้าจักต้องเสวยทุกขเวทนาในมหานรกนั้น
ยาวนาน

ด้วยว่าการเสวยทุกขเช่นนี้เป็นผลกรรมชั่ว
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเศร้าโศกอย่างหนัก

[๒๔๓] ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าขอเตือนท่านทั้งหลาย
ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลายผู้มาประชุมกันในที่นี้
พวกท่านอย่าได้ทำกรรมชั่วทั้งในที่แจ้งหรือที่ลับ

[๒๔๔] ถ้าพวกท่านจักทำกรรมชั่วนั้นหรือกำลังทำอยู่
แม้พวกท่านจะเหาะหนีไปก็ไม่พ้นจากทุกขได้

[๒๔๕] ขอท่านทั้งหลายจงเกื้อกูลมารดา จงเกื้อกูลบิดา
ประพฤติดอ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ในสกุล

เป็นผู้เกื้อกูลสมณะ เกื้อกูลพราหมณ์

ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ ท่านทั้งหลายจักไปสู่สวรรค์

ธนปาลกเสฏฐิเปตวัตถุที่ ๗ จบ

๘. จุฬเสฏฐิเปตวัตถุ

เรื่องจุฬเศรษฐีเปรต

(พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสถามเปรตนั้นว่า)

[๒๔๖] ท่านผู้เจริญท่านเป็นนักบวชเปลือยกายชুবผอม
เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงไปที่ไหน ๆ เฉพาะกลางคืน

ขอท่านจงบอกเหตุที่มาแก่ข้าพเจ้าเถิด

บางทีข้าพเจ้าอาจมอบทรัพย์เครื่องปล้ำใจจากโกะกะทั้งปวง
ให้แก่ท่าน

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๒๔๗] (เมื่อชาติก่อน) พระนครพาราณสีมีกิตติคุณ
เลื่องลือไปไกล

ข้าพระองค์เป็นคนหบดีผู้มั่งคั่งอยู่ในพระนครนั้น

แต่เป็นคนมีจิตทราม ไม่เคยให้สิ่งของแก่ใคร

มีใจขงอยู่ในอามิส ได้ตกไปถึงวิสัยแห่งพญายมเพราะเป็น
ผู้ทุศีล

[๒๔๘] เพราะบาปกรรมเหล่านั้น

ข้าพระองค์นั้นจึงลำบากเนื่องจากถูกความหิวเสียดแทง

เพราะความทุกข์อันเกิดแต่ความหิวนั้นแหละ
ข้าพระองค์ปรารถนาอาภิส จึงได้มาหาหมู่ญาติ
มนุษย์แม่เหล่านี้นี้ปกติไม่ให้ทาน
และไม่เชื่อว่าผลแห่งทานมีอยู่ในปรโลก

[๒๔๙] ถิดาของข้าพระองค์พูดอยู่เสมอว่า
เราจักให้ทานอุทิศบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย
พวกพราหมณ์บริโศค ทานที่นางจัดแจงแล้ว
ข้าพระองค์จะไปยังเมืองอันธกวินตะเพื่อบริโศคอาหาร

[๒๕๐] พระราชาจึงตรัสสั่งกับเขาวา ถ้าท่านไปได้เสวย
ผลทานเมื่อนั้น

พึงรีบกลับมาบอกเหตุที่มีจริงแก่เรา
เราฟังคำมีเหตุผลอันควรเชื่อถือได้แล้ว จักทำสักการบูชา
บ้าง

[๒๕๑] เปเรตจุพีเศรษฐีรับพระดำรัสแล้ว ได้ไปยังเมือง
อันธกวินตะนั้น

(แต่ไม่ได้รับผลแห่งทานนั้น)
เพราะพราหมณ์ทั้งหลายที่บริโศคภัต
เป็นผู้ไม่มีศีล ไม่ควรแก่ทักษิณา
ภายหลัง เปเรตจุพีเศรษฐีกลับมายังกรุงราชคฤห์อีก
ได้แสดงกายให้ปรากฏเฉพาะพระพักตร์
ของพระเจ้าอชาตศัตรูผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่ชน

[๒๕๒] พระราชาทอดพระเนตรเห็นเปเรตนั้นกลับมาอีก
จึงตรัสถามว่า เราจะให้ท่านอะไร
ถ้าเหตุที่จะทำให้ท่านอิ่มหนำตลอดกาลนานมีอยู่
ขอท่านจงบอกเหตุนั้นแก่เรา
(จุพีเศรษฐีเปเรตกราบทูลว่า)

[๒๕๓] พระราชา ขอพระองค์จงทรงอังคาสพระพุทธเจ้า
และพระสงฆ์ด้วยข้าวน้ำและจีวร
แล้วทรงอุทิศส่วนบุญนั้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพระองค์
ด้วยทรงบำเพ็ญกิจอย่างนี้
ข้าพระองค์จะพึงอิ่มหนำตลอดกาลนาน

[๒๕๔] เพราะเหตุนี้ พระราชาจึงรีบเสด็จออก
ทรงถวายทานมากมายแก่สงฆ์ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์

แล้วทรงกราบทูลเรื่องราวแด่พระตถาคต
และทรงอุทิศส่วนบุญให้แก่เปรตนั้น
[๒๕๕] จุฬเศรฐลีเปรตนั้นได้รับการบูชาแล้ว เป็นผู้
งดงามยิ่งนัก
ได้มาปรากฏเฉพาะพระพักตร์ของพระราชาแล้วกราบทูลว่า
ข้าพระองค์เป็นเทวดาผู้มีฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม
มนุษย์ทั้งหลายผู้มีฤทธิ์เสมอเหมือนกับข้าพระองค์ไม่มี
[๒๕๖] ขอพระองค์ทรงทอดพระเนตรานุภาพ
ซึ่งหาประมาณมิได้ของข้าพระองค์นี้เถิด
ที่พระองค์ทรงถวายทานมากมายแก่สงฆ์
อุทิศแก่ข้าพระองค์ด้วยความอนุเคราะห์
พระองค์ผู้เป็นเทพแห่งมนุษย์
ข้าพระองค์เป็นผู้ที่พระองค์ทรงให้อิ่มหนำตลอดกาล
เป็นนิตย์
ด้วยไทยธรรมเป็นอันมาก
บัดนี้ ข้าพระองค์มีความสุขแล้ว จึงขอทูลลา
จุฬเศรฐลีเปตวัตถุที่ ๘ จบ
ภาณวารที่ ๑ จบ

๙. อังกรเปตวัตถุ
เรื่องอังกรกะกับเปรต
(พราหมณ์พ่อค้าคนหนึ่งเห็นของทิพย์ออกจากรูขบเทวดา
๑ จึงเกิดความโลภ
ขึ้น ได้บอกแก่อังกรพาณิขว่า)
[๒๕๗] เราทั้งหลายนำทรัพย์ที่หาได้ไปสู่แคว้น
กัมโพชะเพื่อประโยชน์ใด
พวกเราจะนำเทพบุตรผู้ให้สิ่งที่เราต้องการจะได้นี้ไปเพื่อ
ประโยชน์นั้น
[๒๕๘] พวกเราจะอ้อนวอนเทพบุตรนี้
หรือบังคับให้ขึ้นยานแล้วรีบเดินทางไปยังเมืองทวารวดีโดย
เร็ว
(อังกรพาณิขเมื่อจะห้ามพราหมณ์พ่อค่านั้นจึงได้กล่าวคาถา
ว่า)

[๒๕๙] บุคคลอาศัยนั่งหรือนอนที่ร่มเงาของตนไม่ได้
แม้แต่กิ่งของตนไม้นั้นก็ไม่ควรหัก

เพราะผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลวทราม
(พราหมณ์พ่อค้ากล่าวว่า)

[๒๖๐] บุคคลอาศัยนั่งหรือนอนที่ร่มเงาของตนไม่ได้
แม้ลำต้นของตนไม้นั้นก็พึงตัดได้ ถ้ามีความต้องการเช่นนั้น
(อังกูรพาณิกกล่าวว่า)

[๒๖๑] บุคคลอาศัยนั่งหรือนอนที่ร่มเงาของตนไม่ได้
แม้แต่ใบของตนไม้นั้นก็ไม่ควรทำลาย
เพราะผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลวทราม
(พราหมณ์พ่อค้ากล่าวว่า)

[๒๖๒] บุคคลอาศัยนั่งหรือนอนที่ร่มเงาของตนไม่ได้
แม้ต้นไม้ทั้งพร้อมทั้งรากก็พึงถอนได้ ถ้ามีความต้องการเช่น

นั้น

(อังกูรพาณิกกล่าวว่า)

[๒๖๓] ด้วยว่าบุรุษพักอยู่ในเรือนของบุคคลใดเพียงหนึ่ง

คืน

หรือได้ขำขันในที่อยู่ของบุคคลใด ไม่ควรมีจิตคิดร้ายต่อ

บุคคลนั้น

ความเป็นผู้กตัญญูสัต์บุรุษทั้งหลายสรรเสริญแล้ว

[๒๖๔] บุคคลพึงพักอยู่ในเรือนของบุคคลใดแม้เพียง

หนึ่งคืน

ได้รับบำรุงด้วยข้าวและน้ำ ก็ไม่ควรมีจิตคิดร้ายต่อบุคคลนั้น

บุคคลผู้มีมืออันไม่เบียดเบียนย่อมทำให้บุคคล

ผู้ประทุษร้ายมิตรเดือดร้อน

[๒๖๕] บุคคลใดทำความดีไว้ในกาลก่อน

ภายหลังกลับเบียดเบียนบุพการีชนด้วยความชั่ว

บุคคลนั้นชื่อว่าเป็นคนอกตัญญู ย่อมไม่พบเห็นความเจริญ

บุคคลใดประทุษร้ายต่อคนผู้ไม่ประทุษร้าย

เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีกิเลสเครื่องยึดวน

ความชั่วย่อมกลับมาถึงบุคคลนั้นซึ่งเป็นคนพาลแน่แท้

ดังธูลีอันละเอียดที่บุคคลซัดไปทวนลมฉะนั้น

(รูกขเทวดาฟังคำโต้ตอบของคนทั้งสองนั้นแล้ว โกรธพราหมณ์ จึงกล่าวว่า)

[๒๖๖] ไม่เคยมีเทวดา มนุษย์
หรือผู้เป็นใหญ่คนใดจะมาชมเหงเราได้โดยง่าย
เราเป็นเทวดาผู้มีฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม
ไปได้ไกล ประกอบด้วยรูปสมบัติและกำลัง
(อังกุรพาณิขจึงถามรูกขเทวดานั้นว่า)

[๒๖๗] ฝ่ามือของท่านมีสีดังทองคำทั่วไปหมด
ทรงไว้ซึ่งวัตถุที่บุคคลอื่นปรารถนาด้วยนิ้วทั้ง ๕
เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย
รสต่าง ๆ ย่อมไหลออก
ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ท่านเป็นท้าวสักกะผู้ให้ทานในปางก่อน
(รูกขเทวดาตอบว่า)

[๒๖๘] เราไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คนธรรพ์
ทั้งไม่ใช่ท้าวสักกะผู้ให้ทานในปางก่อน
อังกุระเอ๋ย ท่านจงทราบว่
เราเป็นเปรตจุติจากโรรুনครมาอยู่ที่ต้นไทรนี้
(อังกุรพาณิขถามว่า)

[๒๖๙] เมื่อก่อน ท่านอยู่ในโรรুনคร
ท่านรักษาศีลเช่นไร มีความประพฤติชอบอย่างไร
เพราะพรหมจรรย์อะไร
ผลบุญจึงสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน
(รูกขเทวดาตอบว่า)

[๒๗๐] เมื่อก่อน เราเป็นช่างหูกอยู่ในโรรুনคร
มีความเป็นอยู่แสนจะผิ่ดเคื่อง น่าสงสาร
ในขณะนั้น เราไม่มีอะไรจะให้ทาน

[๒๗๑] เรือนของเราอยู่ใกล้เรือนของอสังยหเศรชฐีซึ่ง
เป็นผู้มีศรัทธา

เป็นใหญ่ในทาน ทำบุญไว้แล้ว มีความละลาย

[๒๗๒] พวกยากกวนิพกมีโคตรต่างกัน ไปที่บ้านของ
เรานั้น

พากันถามเราถึงเรือนของอสังยหเศรชฐีว่า

[๒๗๓] ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย

พวกเราจะไปทางไหน เขาให้ท่านกันที่ไหน

เราถูกพวกยาจกฉกฉวยไปแล้ว

จึงได้ขี้ออกเรือนของอัสยหเศรชฐี

[๒๗๔] ได้ยกมือเบี่ยงขวาขี้ออกเรือนของอัสยหเศรชฐี

ว่า

ท่านทั้งหลายจงไปทางนี้ ความเจริญจักมีแก่ท่านทั้งหลาย

เขาให้ท่านอยู่ที่เรือนของอัสยหเศรชฐีนั่น

[๒๗๕] เพราะเหตุนั้น ฝ่ามือของเราจึงให้สิ่งที่น่า

ปรารถนา

เป็นที่หลังออกแห่งวัดอุมีรสอรรย

เพราะการทำความดีนั้น ผลบุญย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของเรา

(อังกุรพาณิขถามว่า)

[๒๗๖] ได้ยินว่า ท่านไม่ได้ให้ท่านแก่ใคร ๆ ด้วยมือทั้ง

สองของตน

เป็นแต่ร่วมอนุโมทนาทานของผู้อื่น

ยกมือขี้ออกทางให้

[๒๗๗] เพราะเหตุนั้น ฝ่ามือของท่านจึงให้สิ่งที่น่า

ปรารถนา

เป็นที่หลังออกแห่งวัดอุมีรสอรรย

เพราะการทำความดีนั้น ผลบุญจึงสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน

[๒๗๘] ท่านผู้เจริญ อัสยหเศรชฐีผู้เลื่อมใส

ได้ให้ท่านด้วยมือทั้งสองของตน

ละร่างมนุษย์แล้วไปยังทิศไหนหนอ

(รูกขเทวดาตอบว่า)

[๒๗๙] ข้าพเจ้าไม่รู้ทางไปหรือทางมา

ของอัสยหเศรชฐีผู้มีรัศมีชานออกจากตน

แต่เราได้ฟังมาในสำนักของท้าวเวสวัณว่า

อัสยหเศรชฐีได้เป็นสหายของท้าวสักกะ

(อังกุรพาณิขกล่าววว่า)

[๒๘๐] บุคคลควรทำความดีแท้

ควรให้ท่านตามสมควร

ใครเล่าได้เห็นฝ่ามือซึ่งให้สิ่งที่น่าปรารถนาแล้วจักไม่ทำบุญ

[๒๘๑] เราจากที่นี่ไปถึงเมืองทวารวดี

จักรีบาเพญฺฑานซึ่งจกนำความสุขมาให้เราแนนอน
[๒๘๒] จกให้ข้าว น้ำ ผ้า ที่อยู่อาศัย ปอน้ำดื่ม สระน้ำ
และสะพานในที่เดินลำบากเป็นทาน

(อังกุรพาณิขถามรุกขเทวดาว่า)

[๒๘๓] เพราะเหตุไร นิ้วมือของท่านจึงหงิกงอ
หน้าของท่านจึงบิดเบี้ยว

และนัยน์ตาทั้งสองจึงเขรอะ(ด้วยขี้ตา)

ท่านได้ทำบาปอะไรไว้

(รุกขเทวดานั้นตอบว่า)

[๒๘๔] เราได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ในการให้ทาน

ในโรงทานของคหบดีผู้มีรัศมีชานออกจากตน

มีศรัทธา ยังครองเรือนอยู่

[๒๘๕] เห็นยากผู้ต้องการอาหารพากันมาที่โรงทานนั้น

แล้ว

ได้หลีกไปทำนางออยู่ ณ ที่ข้างหนึ่ง

[๒๘๖] เพราะกรรมนั้น นิ้วของเราจึงหงิกงอ

หน้าของเราจึงบิดเบี้ยว และนัยน์ตาทั้งสองของเราจึงเขรอะ

เราได้ทำบาปนั้นไว้

(อังกุรพาณิขถามว่า)

[๒๘๗] เนาะบุรุษเลวทราม สมควรแล้วที่ท่านมีหน้า

บิดเบี้ยว

นัยน์ตาทั้งสองจึงเขรอะ เพราะท่านได้ทำนางอต่อทาน

ของผู้อื่น

[๒๘๘] ทำไม อสัยหเศรชฐีเมื่อจะให้ทาน

จึงได้มอบข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผ้า

และที่อยู่อาศัยให้ผู้อื่นจัดแจง

[๒๘๙] เราจากที่นี่ไปถึงเมืองทวาราวดี

จักรีบาเพญฺฑานซึ่งจะนำความสุขมาให้แก่เราแนนอน

[๒๙๐] จกให้ข้าว น้ำ ผ้า ที่อยู่อาศัย ปอน้ำ สระน้ำ

และสะพานในที่ที่เดินลำบากเป็นทาน

[๒๙๑] อังกุรพาณิขนั้นกลับจากทะเลทรายนั้น

ไปถึงเมืองทวาราวดีแล้ว

เริ่มบำเพญฺฑานซึ่งจะนำความสุขมาให้ตน

[๒๙๒] ได้ให้ข้าว น้ำ ผำ ที่อยู่อาศัย บ่อน้ำ สระน้ำ
ด้วยจิตอันเลื่อมใสแล้ว

[๒๙๓] ข้างกัลบก พ่อครัวชาวมคธพากันปาวร้องใน
เรือน

ของอังกุราณชนันท์ทั้งในเวลาเย็นทั้งในเวลาเช้าทุกวันว่า
ใครหิวจงมารับประทานตามชอบใจ

ใครกระหายจงมาดื่มตามชอบใจ

ใครจักนุ่งห่มผ้าจงมานุ่งห่มตามชอบใจ

ใครต้องการพาหนะเทียมมรถจงเลือกพาหนะที่ชอบใจ

จากหมู่พาหนะเทียมมรถนี้แล้วเทียมเถิด

[๒๙๔] ใครต้องการร่มจงมาเอาร่มไป

ใครต้องการของหอมจงมาเอาของหอมไป

ใครต้องการดอกไม้จงมาเอาดอกไม้ไป

ใครต้องการรองเท้าจงมาเอารองเท้าไป

[๒๙๕] ขนยอมยกย่องเราว่า อังกุราณชนอนเป็นสุข
สินธุมาณพเอ๋ย เพราะไม่เห็นเหล่าชนผู้ขอ เราจึงนอนเป็น

ทุกข์

[๒๙๖] ขนยอมยกย่องเราว่า อังกุราณชนอนเป็นสุข
สินธุมาณพเอ๋ย เมื่อวิภกมีน้อย เราจึงนอนเป็นทุกข์

(สินธุมาณพได้ฟังดังนั้นจึงกล่าวว่า)

[๒๙๗] ถ้าท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์

และเป็นใหญ่กว่าชาวโลกทั้งปวง ฟังประทานพรแก่ท่าน

เมื่อท่านจะเลือก ท่านจะเลือกขอพรเช่นไร

(อังกุราณชนกล่าวว่า)

[๒๙๘] ถ้าท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ ฟัง

ประทานพรแก่เรา

เราจะพึงขอพรว่า เมื่อเราลุกขึ้นแต่เช้า ในเวลาพระอาทิตย์

ขึ้น

รักษาहारอันเป็นทิพย์และเหล่าชนผู้ขอซึ่งมีศีลพึงปรากฏ

ขึ้น

[๒๙๙] เมื่อเราให้อยู่ ไทยธรรมไม่พึงสิ้นไป

ครั้นเราให้ท่านนั้นแล้ว ไม่พึงเดือดร้อนในภายหลัง

เมื่อกำลังให้ พึงยังจิตให้เลื่อมใส

ข้าพเจ้าพึงเลือกขอพรอย่างนี้กับท้าวสักกะ
(โสนกบุรุษกล่าวเตือนอังกุรพาณิชาว่า)

[๓๐๐] บุคคลไม่ควรให้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจทั้งหมดแก่
บุคคลอื่น

ควรให้ทานและควรรักษาทรัพย์ไว้
เพราะว่าทรัพย์เท่านั้นประเสริฐกว่าทาน
เพราะการให้ทานเกินประมาณ สกุลทั้งหลายจะล่มจม
[๓๐๑] บัณฑิตทั้งหลายย่อมไม่สรรเสริญการไม่ให้ทาน

และการให้เกินควร
เพราะเหตุนั้นแหละ ทรัพย์เท่านั้นประเสริฐกว่าทาน
ประเพณีแห่งการให้ทานและการไม่ให้
เป็นธรรมเนียมของบุคคลผู้เป็นนักปราชญ์ พึงเป็นไปโดย
พอเหมาะ

(อังกุรพาณิชากล่าวว่า)

[๓๐๒] ชาวเราทั้งหลาย ดิหนอ เราพึงให้ทานแน่แท้
ด้วยว่าสัตบุรุษทั้งหลายผู้สงบระจิบพึงคบหาเรา
เราพึงทำความประสงค์ของวณิกทั้งปวงให้เต็ม เลี้ยงดูให้
อิมหนา

เปรียบเหมือนฝนตกทำที่ลุ่มทั้งหลายให้เต็ม

[๓๐๓] บุคคลผู้มีสีหน้าผ่องใส เพราะเห็นเหล่าชนผู้ขอ
ครั้นให้ทานแล้วมีใจเบิกบาน

ข้อนั้นเป็นความสุขของบุคคลผู้อยู่ครองเรือน

[๓๐๔] บุคคลผู้มีสีหน้าผ่องใส เพราะเห็นเหล่าชนผู้ขอ
ครั้นให้ทานแล้วมีใจเบิกบาน

นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญ(บุญ)

[๓๐๕] ก่อนแต่ให้ก็มีใจดี
เมื่อกำลังให้ก็ทำจิตให้เลื่อมใส
ครั้นให้แล้วก็มีใจเบิกบาน

นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญ

(พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายกล่าวเป็นคาถาว่า)

[๓๐๖] ในเรือนของอังกุรพาณิชาผู้มั่งบุญ
เขาให้โภชนะแก่หมู่ชนวันละ ๖๐,๐๐๐ เล่มเกวียนเป็นนิตย์

[๓๐๗] พ่อครัว ๓,๐๐๐ คนประดับด้วยต่างหูแก้วมณี

เป็นผู้ชวนขายในการให้ทาน

พากันเข้าไปอาศัยอังกฤษพาณิชย์เลี้ยงชีพ

[๓๐๘] มาณพ ๖๐,๐๐๐ คนประดับด้วยต่างหูแก้วมณี
ช่วยกันผ่าฟันในมหาทานของอังกฤษพาณิชย์

[๓๐๙] นารี ๑๖,๐๐๐ คนประดับด้วยเครื่องประดับ

ทั้งปวง

ช่วยกันบดเครื่องเทศ(สำหรับปรุงอาหาร)

ในมหาทานของอังกฤษพาณิชย์

[๓๑๐] นารีอีก ๑๖,๐๐๐ คนประดับด้วยเครื่องประดับ

ทั้งปวง

ถือทัพพีเข้าไปยืนคอยรับใช้ในมหาทานของอังกฤษพาณิชย์

[๓๑๑] อังกฤษพาณิชย์นั้นได้ให้ของเป็นอันมาก

แก่คนจำนวนมากโดยประการต่าง ๆ

ได้ทำความเคารพและความเลื่อมใสในกษัตริย์ด้วยมือของ

ตนบ่อย

ให้ทานโดยประการต่าง ๆ สิ้นกาลนาน

[๓๑๒] อังกฤษพาณิชย์บำเพ็ญมหาทานให้เป็นไปแล้ว

ตลอดเดือน

ตลอดปีก็ตลอดฤดู ตลอดปีเป็นอันมาก ตลอดกาลนาน

[๓๑๓] อังกฤษพาณิชย์นั้นได้ให้ทาน บูชาแล้วอย่างนี้

ตลอดกาลนาน

ละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปบังเกิดในภพดาวดึงส์

[๓๑๔] อินทกมาณพถวายภิกษาทัพพีหนึ่งแก่พระอนรุท

ธเถระ

ละร่างมนุษย์แล้วได้ไปบังเกิดในภพดาวดึงส์

[๓๑๕] แต่อินทกเทพบุตรรุ่งเรืองยิ่งกว่าอังกรเทพบุตร

โดยฐานะ ๑๐ อย่าง คือ

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่ารื่นรมย์ใจ

[๓๑๖] อายุ ยศ วรรณะ สุข และความเป็นใหญ่ยิ่ง

(พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า) อังกระ

ท่านให้มหาทานสิ้นกาลนาน

มาในสำนักของเรา ไฉนจึงนั่งอยู่ไกลนัก

[๓๑๗] ครั้งที่พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุรุษผู้สูงสุด

ประทับอยู่ที่บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์๑

ที่โคนต้นปาริฉัตตกพฤษ์ ณ ภูพดาวดิงส์

[๓๑๘] เทวดาในหมื่นโลกธาตุพากันมานั่งประชุม
เฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งประทับอยู่บนยอดเขา

[๓๑๙] ไม่มีเทวดาที่ไหนมีผิวพรรณงามรุ่งเรือง
ยิ่งกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นงามรุ่งเรืองยิ่งกว่าเทวดา

ทั้งปวง

[๓๒๐] ครั้งนั้น อังคุรเทพบุตรนี้อยู่ในทีโกล ๑๒ โยชน์
จากที่พระศาสดาประทับอยู่

ส่วนอินทกเทพบุตรนั่งในทีโกล์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

รุ่งเรืองยิ่งกว่า

[๓๒๑] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็น

อังคุรเทพบุตรและอินทกเทพบุตร

เมื่อจะทรงประกาศพระทักษิโณยบุคคล

จึงได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า

[๓๒๒] อังคุรเทพบุตร ท่านให้มหาทานสิ้นกาลนาน
มาในสำนักของเรา โฉนจึงนั่งอยู่โกลนนัก

[๓๒๓] อังคุรเทพบุตรผู้อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้อบรมพระองค์เองทรงตักเตือนแล้ว

ได้กราบทูลดังนี้ว่า จะประสงค์อะไรด้วยทานของข้าพระองค์

นั้น

ซึ่งว่างจากพระทักษิโณยบุคคล

[๓๒๔] อินทกเทพบุตรนี้ให้ทานนิดหน่อย

รุ่งเรืองยิ่งกว่าข้าพระองค์

ดังดวงจันทร์รุ่งเรืองยิ่งกว่าหมู่ดาว

(อินทกเทพบุตรกราบทูลว่า)

[๓๒๕] พืชแม่มากที่บุคคลหว่านลงในนาดอน

ย่อมมีผลไม่ไผบุลย์ ทั้งไม่ทำชวานาให้ปลื้มใจ จันใด

[๓๒๖] ทานมากมายที่บุคคลตั้งไว้ในบุคคลผู้ทุศีล

ย่อมมีผลไม่ไผบุลย์ ทั้งไม่ทำทายกให้ปลื้มใจ ก็ฉันนั้น

เหมือนกัน

[๓๒๗] พืชแม้น้อยที่บุคคลหว่านลงในนาดี

เมื่อฝนตกสม่ำเสมอ ผลย่อมทำชานาให้ปลื้มใจ ฉันใด
[๒๒๘] อุปการะเมื่อน้อยที่บุคคลทำแล้วในท่านผู้มีศีล
มีคุณความดี ผู้คงที่ บุญย่อมกลับมีผลมาก ฉะนั้นเหมือน
กัน

[๒๒๙] ควรเลือกให้ท่านในเขตที่บุคคลให้แล้วมีผลมาก
ทายกเลือกให้ท่านแล้ว จึงไปสู่สวรรค์

[๒๓๐] ท่านที่เลือกให้พระสุคตทรงสรรเสริญ
ท่านที่ทายกให้ในพระทักษิโณยบุคคลทั้งหลายซึ่งยังอยู่ใน
มนุษยโลกนี้

ย่อมมีผลมาก เหมือนพืชที่หว่านลงในนาดี
อังกูรเปตวัตถุที่ ๙ จบ

๑๐. อุตตรมาตุเปตวัตถุ

เรื่องนางเปตมารดาของอุตตรมาณพ

[๒๓๑] นางเปตผู้มีผิวพรรณน่าเกลียดน่ากลัว
เข้าไปหาภิกษุนั้นผู้อยู่ในที่พักกลางวัน
ซึ่งนั่งอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา

[๒๓๒] นางมีผมยาวห้อยลงมาจรดพื้นดิน
มีผมปกคลุมอยู่แล้ว
ได้กล่าวกับสมณะนั้นดังนี้ว่า

[๒๓๓] ตั้งแต่ดิฉันตายจากมนุษยโลกเป็นเวลา ๕๕ ปี

แล้ว

ยังไม่ได้กินข้าวและดื่มน้ำเลย

ขอท่านจงให้น้ำดื่มแก่ดิฉันผู้กระหายน้ำด้วยเถิด เจ้าคะ
(ภิกษุนั้นกล่าวว่า)

[๒๓๔] แม่น้ำคงคานี้น้ำเย็น ไหลมาจากภูเขาคิณพินันต์
เธอจงตักน้ำจากแม่น้ำคงคานั้นดื่มเถิด จะมาขอเราทำไม
(นางเปตนั้นตอบว่า)

[๒๓๕] ท่านผู้เจริญ ถ้าดิฉันตักน้ำในแม่น้ำคงคาดื่มเอง
น้ำนั้นจะกลายเป็นเลือด (เพราะผลแห่งบาปกรรม)ของดิฉัน
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงขอน้ำดื่ม
(ภิกษุนั้นถามว่า)

[๓๓๖] เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ
อะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไรน้ำในแม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นเลือด
ปรากฏแก่เธอ
(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๓๓๗] ดิฉันมีลูกชายคนหนึ่งชื่ออุตตระ เป็นอุบาสกมี
ศรัทธา

และเขาได้ถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง และยา
สำหรับแก้ไข้

แก่สมณะทั้งหลายด้วยความไม่พอใจของดิฉัน

[๓๓๘] ดิฉันถูกความตระหนี่ครอบงำ ได้ดำเินว่า

[๓๓๙] เจ้าถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง

และยาสำหรับแก้ไข้ ด้วยความไม่พอใจของแม่

[๓๔๐] เจ้าอุตตระ สิ่งนั้นจงกลายเป็นเลือดปรากฏแก่
เจ้าในโลก

เพราะผลกรรมนั้นน้ำในแม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นเลือดปรากฏ
แก่ดิฉัน

อุตตรมาตุเปตวิตถุที่ ๑๐ จบ

๑๑. สุตตเปตวิตถุ

เรื่องหญิงผู้ถวายได้ไปอยู่กับเปรต

(หญิงคนหนึ่งไปอยู่กับเวมานิกเปรตเป็นเวลา ๗๐๐ ปี เกิด
ความเบื่อหน่าย จึงกล่าวกับเวมานิกเปรตนั้นว่า)

[๓๔๑] เมื่อก่อน ฉันได้ถวายถวายแก่ภิกษุซึ่งเข้าไปขอ
ถึงเรือนของฉัน

ฉันได้เสวยวิบากซึ่งเป็นผลแห่งการถวายดำนั้

อนึ่ง ผ้ามายหลายโกฏิบังเกิดมีแก่ฉัน

[๓๔๒] วิมานของฉันดารดาษไปด้วยดอกไม้ นารัณมย์
แสนจะงดงาม

ทั้งเทพบุตรเทพธิดาพากันมาชมไม่ขาดสาย

ฉันเลือกใช้สอยนุ่งและห่มตามปรารถนาถึงเพียงนี้

สรรพวัตถุซึ่งเป็นอุปกรณ์เครื่องปล้มใจมากมายก็ยังไม่สิ้นไป

[๓๔๓] ฉันได้รับความสุขและความสำราญในวิมานนี้

เพราะอาศัยวิบากแห่งกรรมนั่นเอง

กลับไปยังมนุษยโลกแล้วจักทำบุญให้มากขึ้น
ลูกเจ้า ขอเจ้าจงนำฉันกลับไปยังมนุษยโลกเถิด
(เวมานิกเปรตกล่าวว่า)

[๓๔๔] ท่านมาอยู่ในวิมานนี้กว่า ๗๐๐ ปี เป็นคนแก่
เดาแล้ว

จะไปอยู่ในมนุษยโลกทำไม อนึ่ง ญาติของท่านตายไป
หมดแล้ว

ท่านจากเปตโลกนี้ไปยังมนุษยโลกนั้นแล้วจักทำอะไรได้
(หญิงนั้นกล่าวว่า)

[๓๔๕] เมื่อฉันอยู่ที่วิมานนี้ ๗ ปีได้ เสวยทิพสมบัติ
และความสุข

อิ่มหนำแล้วกลับไปยังมนุษยโลกตามเดิม จักทำบุญให้มาก
ลูกเจ้า ขอท่านจงนำฉันไปส่งยังมนุษยโลกเถิด

[๓๔๖] เวมานิกเปรตนั้นจับแขนหญิงนั้น

นำกลับไปส่งยังบ้านที่นางเกิดและเจริญวัย

แล้วพบกับหญิงนั้นซึ่งกลายเป็นหญิงแก่มีกำลังน้อยที่สุดว่า
เธอจงบอกชนแม่อื่นในที่นี้ว่า

ท่านทั้งหลายจงทำบุญจะได้รับความสุข

[๓๔๗] มนุษย์ทั้งหลายย่อมเดือดร้อนเหมือนเปรต
ทั้งหลายที่เราเห็นแล้ว

เดือดร้อนอยู่เพราะไม่ได้ทำกรรมดีไว้

ก็หมู่สัตว์คือเทวดาและมนุษย์ทำกรรมมีสุขเป็นวิบากแล้ว

เป็นผู้ดำรงอยู่ในความสุข

สูตรที่ ๑๑ จบ

๑๒. กัณณมุนทเปตวิตถุ

เรื่องนางเปรตผู้ถูกสุนัขกัณณมุนทกัดกินเนื้อ

(พระเจ้าพาราณสีตรัสถามนางเวมานิกเปรตว่า)

[๓๔๘] สระโบกขรณีมีน้ำใสเย็น มีบันไดทองคำ

มีพื้นดาดด้วยทรายทองคำ

ในสระโบกขรณีนี้นมีต้นไม้สวยงาม มีกลิ่นหอมชวนใจ

[๓๔๙] ดาดดินไปด้วยหญ้าไม้ขนานาพันธุ์

ดลอบบอวลไปด้วยกลิ่นหอมต่าง ๆ

ดารดาษไปด้วยบัวนานาชนิด ร่ายล้อมไปด้วยบัวขาว

[๓๕๐] มีกลิ่นหอมเจริญใจ
ยามต้องลมรำเพยพัดก็โชยกลิ่นหอมระรื่นฟุ้งจรไป
ระงมไปด้วยเสียงหงส์และนกกระเรียน
นกจักรพาดมาส่งเสียงร้องไพเราะจับใจ

[๓๕๑] ขวักไขว้ไปด้วยฝูงทิวาชาตินานาชนิด
มีเสียงร้องของนกนานาชนิด ไพเราะจับใจ
มีไม้ผล ไม้ดอกนานาพันธุ์

[๓๕๒] ไม่มีเมืองใดในมนุษย์เหมือนเมืองของท่านนี้
ปราสาทของท่านมีมาก สำเร็จแล้วด้วยทองคำและเงิน
ส่องแสงสว่างโชติช่วงโดยรอบทั้ง ๔ ทิศ

[๓๕๓] ทาสี ๕๐๐ คน ประดับด้วยกำไลทองคำ
นุ่งห่มผ้าทองคำ คอยบำเรอท่าน

[๓๕๔] ท่านมีบัลลังก์ทองคำและเงินจำนวนมาก
ปูลาดด้วยหนังชะมดและผ้าโกเชาว์๒ ที่เขาจัดเตรียมไว้แล้ว

[๓๕๕] ท่านจะเข้าบรรทมบนบัลลังก์ใดก็สำเร็จสม

ประสงค์ทุกอย่าง

เมื่อถึงเที่ยงคืน ท่านลุกจากบัลลังก์นั้นไป

[๓๕๖] ลงไปสู่สวนรอบสระโบกขรณี
ยืนอยู่ที่ริมสระนั้นซึ่งมีหญ้าเขียวอ่อนนุ่ม

[๓๕๗] ทันใดนั้น สุนัขช็อกกณณมุกทกะก็ขึ้นมาจากสระ

นั้น

กัดอวัยวะน้อยใหญ่ของท่าน

เมื่อใดท่านถูกสุนัขกัดกินเหลือแต่ร่างกระดูก

เมื่อนั้น ท่านจึงลงสู่สระโบกขรณี

ร่างกายก็กลับเป็นเหมือนเดิม

[๓๕๘] ภายหลังจากเวลาที่ลงสระโบกขรณี

ท่านกลับมีอวัยวะน้อยใหญ่บริบูรณ์ งดงาม ดุนารัก

นุ่งห่มผ้า มาสู่สำนักเรา

[๓๕๙] เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ

อะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไร

สุนัขกณณมุกทกะจึงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของท่าน

(นางเวมานิกเปรตกราบทูลว่า)

[๓๖๐] มีคหบดีคนหนึ่ง เป็นอุบาสก มีศรัทธา อยู่ใน
เมืองกิมพิลลา

หม่อมฉันเป็นภรรยาของเขา เป็นคนทาศิล ประพัตินอกใจ
เขา

[๓๖๑] เมื่อหม่อมฉันประพัตินอกใจเขา
สามีจึงพูดตั้งนี้ว่า การที่เธอประพัตินอกใจฉันแล้วปกปิดไว้
เป็นการไม่เหมาะ ไม่สมควร

[๓๖๒] และหม่อมฉันนั้นได้กล่าวเท็จสาบานอย่าง
ร้ายแรงว่า

ฉันไม่ได้ประพัตินอกใจท่านทางกายหรือทางใจ

[๓๖๓] ถ้าฉันประพัตินอกใจท่านทางกายหรือทางใจ
ขอให้สุนัขกัณณมุกทกะตัวนี้จงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของ
ฉันเถิด

[๓๖๔] ผลกรรมชั่วและการกล่าวเท็จทั้งสองนั้น

หม่อมฉันได้เสียแล้วเป็นเวลา ๗๐๐ ปี

เพราะกรรมอันชั่วช้าสุนัขกัณณมุกทกะ
จึงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของหม่อมฉัน

[๓๖๕] ขอเดชะพระองค์ผู้ประเสริฐ

พระองค์ทรงมีอุปการะแก่หม่อมฉันมาก

เสด็จมา ณ ที่นี้เพื่อประโยชน์แก่หม่อมฉัน

หม่อมฉันพ้นแล้วจากสุนัขกัณณมุกทกะ

หายโศก ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ

[๓๖๖] ขอเดชะ หม่อมฉันขอถวายบังคมพระองค์

ขอประนมอัญชลีวิงวอนว่า ขอพระองค์จงเสวยความสุข

อันเป็นทิพย์

รื่นรมย์อยู่กับหม่อมฉันเถิดเพคะ

(พระราชาดริสว่า)

[๓๖๗] ฉันเสวยความสุขอันเป็นทิพย์และรื่นรมย์กับเธอ
แล้ว

เชิญเถิดนางงาม ฉันอ้อนวอนเธอ

ขอจงรับนำฉันกลับเถิด

กัณณมุกทเปติวัตถุที่ ๑๒ จบ

๑๓. อุพพรีเปตวัตถุ

เรื่องพระนางอุพพรีกับเปรต

[๓๖๘] พระเจ้าพรหมทัตผู้เป็นใหญ่ในแคว้นปัญจาละ
เมื่อวันคืนล่วงไป ๆ พระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว

[๓๖๙] พระนางอุพพรีมเหสีของพระองค์

เสด็จไปยังพระเมรุมาศแล้วทรงกรรแสงอยู่

เมื่อไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัต ก็ทรงกรรแสงว่า พรหมทัต ๆ

[๓๗๐] อนึ่งดาบส๑ ผู้เป็นมุนี สมบูรณ์ด้วยจรณะ ได้มา
ที่นั่น

และได้ถามชนทั้งหลายที่มาประชุมกันในที่นั้นว่า

[๓๗๑] นี่เป็นเมรุมาศของใครซึ่งดลบอบอวลไปด้วยกลิ่น
หอมต่าง ๆ

หญิงนี้เป็นภรรยาของใคร เมื่อไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัตผู้เป็น
ใหญ่

ซึ่งเสด็จจากมนุษยโลกนี้ไปไกล

คร่ำครวญอยู่ว่า พรหมทัต ๆ

[๓๗๒] ฝ่ายชนที่มาประชุมกันอยู่ในที่นั้นตอบว่า

ท่านผู้เจริญ ผู้นิรทุกข์ นี่เป็นพระเมรุมาศของ

พระเจ้าพรหมทัต

หญิงนี้เป็นพระมเหสีของท้าวเธอ

[๓๗๓] นี่เป็นพระเมรุมาศของท้าวเธอ

ซึ่งดลบอบอวลไปด้วยกลิ่นหอมต่าง ๆ

หญิงนี้เป็นพระมเหสีของท้าวเธอ

เมื่อไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัตพระราชสวามี

ซึ่งเสด็จจากมนุษยโลกนี้ไปไกล

จึงทรงกรรแสงอยู่ว่า พรหมทัต ๆ

(ดาบสจึงทูลถามว่า)

[๓๗๔] พระราชาผู้มีพระนามว่าพรหมทัต ๘๖,๐๐๐

พระองค์

ถูกเผาในป่าช้านี้

บรรดาพระเจ้าพรหมทัตเหล่านั้น

พระนางทรงกรรแสงถึงพระเจ้าพรหมทัตองค์ไหน

(พระนางอุพพรีตรัสตอบว่า)

[๓๗๕] ท่านผู้เจริญ ดิฉันเศร้าโศกถึงพระราชา
ผู้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าจุฬินี
เป็นใหญ่ในแคว้นปัญจาละ ซึ่งเป็นพระราชสวามี
ทรงประทานสิ่งของที่น่าปรารถนาทุกอย่าง
(ดาบสทูลถามว่า)

[๓๗๖] พระราชาทุกพระองค์ทรงพระนามว่า
พรหมทัตเหมือนกันทั้งหมด

เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าจุฬินี
ทรงเป็นใหญ่ในแคว้นปัญจาละ

[๓๗๗] พระนางเป็นพระมเหสีของพระราชาเหล่านั้นทุก
พระองค์โดยลำดับ

เหตุไรจึงละเว้นพระราชาองค์ก่อน ๆ เสีย
แล้วมาเศร้าโศกถึงพระราชาองค์สุดท้ายเล่า
(พระนางอุพพริตรัสตอบว่า)

[๓๗๘] ท่านผู้วิรุทกษ์ ตลอดเวลาอันยาวนาน
ดิฉันเกิดเป็นสตรีเท่านั้น(ไม่เคยเกิดเป็นบุรุษบ้างหรือ)
ท่านพูดถึงแต่การที่ดิฉันเป็นสตรี
ในการเวียนว่ายตายเกิดเป็นอันมาก
(ดาบสทูลตอบว่า)

[๓๗๙] บางคราวพระนางเกิดเป็นสตรี
บางคราวเกิดเป็นบุรุษ
บางคราวเกิดเป็นปศุสัตว์
ที่สุดแห่งอรรถาพททั้งหลายที่ผ่านมาที่เข้าถึงความเป็นหญิง
เป็นต้นนั้น

ย่อมไม่ปรากฏอย่างนี้
(พระนางอุพพริตรัสว่า)

[๓๘๐] ท่านช่วยรดดิฉันผู้เร่าร้อนให้สงบ
ดับความกระวนกระวายทั้งหมด
เหมือนคนใช้น้ำรดดับไฟที่ติดเปรี้ยง

[๓๘๑] ผู้ที่ช่วยให้ดิฉันผู้กำลังเศร้าโศกถึงพระสวามีให้
บรรเทาลงได้

ชื่อว่าได้ช่วยถอนลูกศรคือความโศกที่เสียบหทัยของดิฉัน
แล้วหนอ

[๓๘๒] พระมهامณี ดินซึ่งท่านถอนลูกศรคือความโศก
ได้แล้ว

ก็เย็นสงบ ไม่เศร้าโศก ไม่กรรแสงอีก
เพราะได้ฟังคำของท่าน

[๓๘๓] พระนางอุพพรีฟังคำสุภาสิตของดาบสผู้เป็น
สมณะนั้นแล้ว

ถือบาตรจีวรออกบวชเป็นบรรพชิต

[๓๘๔] ครั้นออกบวชแล้วเป็นผู้สงบ เจริญเมตตาจิต
เพื่อบังเกิดในพรหมโลก

[๓๘๕] พระนางเมื่อเที่ยวจากบ้านหนึ่งไปยังบ้านหนึ่ง
ไปยังนิคมและราชธานีทั้งหลาย

ได้เสด็จสวรรคตที่บ้านอุรุเวลา

[๓๘๖] พระนางเปื้อนนายการเกิดเป็นหญิง

เจริญเมตตาจิตเพื่อบังเกิดในพรหมโลก

จึงได้เป็นผู้เข้าถึงพรหมโลกแล้ว

อุพพรีเปตวัตถุที่ ๑๓ จบ

อุพพรีวรรคที่ ๒ จบ

รวมเรื่องเปรตที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สังสารโมจกเปตวัตถุ ๒. สาริปุตตเถรมาตเปตวัตถุ

๓. มัตตาเปตวัตถุ ๔. นันทาเปตวัตถุ

๕. มัญญกุณฑลเปตวัตถุ ๖. กัณหาเปตวัตถุ

๗. ธนपालเสฏฐิเปตวัตถุ ๘. จุฬเสฏฐิเปตวัตถุ

๙. อังการเปตวัตถุ ๑๐. อุตตรมาตเปตวัตถุ

๑๑. สุตตเปตวัตถุ ๑๒. กัณณมุนทเปตวัตถุ

๑๓. อุพพรีเปตวัตถุ

๓. จุฬวรรค

หมวดเล็ก

๑. อภิขขมานเปตวัตถุ

เรื่องเปรตผู้เดินทวนกระแสน้ำอันไหลไม่ขาดสาย

(โกสิยมหาอำมาตย์ของพระเจ้าพิมพิสาร ถ้ามเปรตตนหนึ่ง

ว่า)

[๓๘๗] ท่านเปลือยกาย เหมือนกับเปรตครึ่งท่อน

ตัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกาย
เดินอยู่ในที่นี้ ซึ่งมีน้ำในแม่น้ำคงคาไหลไม่ขาดสาย
ท่านจักไปไหนนะเปรต ท่านอยู่ประจำที่ไหน
(พระสังคีติกาจารย์กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)
[๓๘๘] เปรตนั้นกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักไปยังบ้าน

จันทฎฐิละ

ซึ่งอยู่ในระหว่างवासกคามกับกรุงพาราณสี

[๓๘๙] อนึ่งมหาอำมาตย์ซึ่งปรากฏชื่อว่า โกลิยะ เห็น
เปรตนั้นแล้ว

จึงได้ให้ข้าวสัตตุดและผ้าสีเหลืองคู่หนึ่งแก่เปรต

[๓๙๐] เมื่อเรือหยุด ได้สั่งให้สิ่งของเหล่านั้นแก่อุบาสก
ผู้เป็นช่างกลบก

ผ้านุ่งผ้าห่มก็ปรากฏแก่เปรตทันที

ในขณะที่มหาอำมาตย์ได้ให้ผ้าคู่หนึ่งแก่อุบาสกซึ่งเป็นช่าง
กลบก

[๓๙๑] ลำดับนั้น เปรตนั้นนุ่งห่มผ้าเรียบร้อย

ตัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกายอย่างสวยงาม

ทักษิณาย่อมสำเร็จแก่เปรตผู้ดำรงอยู่ในฐานะ๒

เพราะฉะนั้นผู้มีปัญญาพึงให้ทานบ่อย ๆ เพื่ออนุเคราะห์เปรต
ทั้งหลาย

[๓๙๒] เปรตเหล่านี้บางพวกนุ่งผ้าชีริวขาดรุ่งริ่ง

บางพวกนุ่งเส้นผม หลีกไปยังทิศน้อยใหญ่เพื่อหาอาหาร

[๓๙๓] บางพวกวิ่งไปแม่ในที่ไกล กลับมาโดยไม่ได้
อะไรเลย

บางพวกหิวจัดจนเป็นลมล้มสลบกลิ้งไปบนพื้นดิน

[๓๙๔] บางพวกไม่ได้ทำความดีไว้ในชาติก่อน ไม่ได้
อะไรเลย

ล้มกลิ้งบนพื้นดินเหมือนถูกไฟเผาอยู่กลางแดด

ประสบความเดือดร้อน คร่ำครวญว่า

[๓๙๕] ในชาติก่อน พวกเราเป็นหญิงแม่เรือน

เป็นมารดาทารกในตระกูล เป็นคนมีบาป

เมื่อไทยธรรมมีอยู่ ไม่ได้ทำที่พึงให้แก่ตน

[๓๙๖] แม้ข้าวและน้ำมีมากแต่เราไม่ได้แจกจ่ายให้ทาน

และไม่ได้ถวายอะไรแก่บรรพชิตผู้ปฏิบัติชอบ

[๓๙๗] อยากทำแต่กรรมที่คนดีไม่พึงทำ เป็นคน
เกียจคร้าน

ใครแต่ความสำราญและกินจุ

แม้ผู้ที่ให้ก่อนข้าวปฏิกาคหเพียงคำหนึ่ง ตนก็ยังดำ

[๓๙๘] เรือน คนรับใช้ชายหญิง

และผ้าอาภรณ์เหล่านั้นเป็นของพวกเรา

แต่คนเหล่านี้อำพาไปใช้สอย

พวกเราจึงประสบแต่ทุกข์

[๓๙๙] ช่างจักสานก็ดี ช่างหนังก็ดี

คนประทุษร้ายมิตรก็ดี คนจัญทาลก็ดี

คนกำพร้าก็ดี ช่างกลบาก็ดี มักถูกดูหมิ่นอยู่รำไป

[๔๐๐] เปรตทั้งหลายจตุจากเปตวิสัยแล้ว

ย่อมเกิดในตระกูลเหล่านั้น ซึ่งเป็นตระกูลต่ำและขัดสน

นี่เป็นที่เกิดสำหรับคนตระหนี่

[๔๐๑] ส่วนคนทั้งหลายทำความดีไว้ในชาติปางก่อน

มีปกติให้ ปราศจากความตระหนี่

พวกเขาย่อมทำสวรรค์ให้เต็มบริบูรณ์

และเปล่งรัศมีสว่างไสวทั่ววันนันทวัน

[๔๐๒] บริโศคคามคุณตามความปรารถนา

รื่นรมย์ในเวชยันตปราสาท จตุจากเทวโลกนั้นแล้ว

ย่อมเกิดในตระกูลสูง มีโศคสมบัติมาก

[๔๐๓] คือ เกิดในตระกูลแห่งบุคคลผู้มีบิรารยศ

ซึ่งมีคนถือพัดแววหางนกยูง

คอยพัดอยู่บนบัลลังก์ที่ปูลาดด้วยผ้าขนสัตว์

ในเรือนยอดและปราสาทราชมนเทียร

[๔๐๔] (ในเวลาเป็นทารก) ก็ทัดทรงดอกไม้ ตบแต่ง

ร่างกาย

หมู่ญาติและพี่เลี้ยงนางนมพลัดกันอุ้ม

เหล่าพี่เลี้ยงนางนมปรารถนาความสุข พวกกันบำรุงอยู่ทั้งเช้า

และเย็น

[๔๐๕] ป่าใหญ่ของเหล่าเทพชั้นดาวดึงส์ซึ่งปราศจาก

ความเศร้าโศก

นารีนรมย์ยินดี เป็นสถานที่ซึ่งดิฉันได้แล้วนี
ยอมไม่มีแก่ผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้ แต่ยอมมีแก่ผู้ที่ทำบุญไว้
เท่านั้น

[๔๐๖] ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้
ยอมไม่มีความสุขทั้งในโลกนี้ทั้งในโลกหน้า
แต่ผู้ที่ได้ทำบุญไว้แล้ว
ยอมมีความสุขทั้งในโลกนี้ทั้งในโลกหน้า

[๔๐๗] ผู้ปรารถนาจะอยู่ร่วมกับเทพชั้นดาวดึงส์เหล่านั้น
ต้องทำบุญกุศลไว้มาก เพราะว่าเหล่านั้นผู้ทำบุญไว้แล้ว
ยอมเพียบพร้อมด้วยโภคสมบัติ ราเริงบันเทิงอยู่ในสวรรค์
อภิขขมานเปตวัตถุที่ ๑ จบ

๒. สำนวนาสีเณรเปตวัตถุ

เรื่องเปรตญาติของพระसानวนาสีเณร

[๔๐๘] พระเถระชาวภูทกนครรูปหนึ่งซึ่งอยู่ประจำที่
ภูเขาสานะ

มีชื่อว่า โปณฐปาทะ เป็นผู้สงบ อบรมอินทรีย์แล้ว

[๔๐๙] มารดา บิดา พี่ชายของท่านตกยาก เกิดใน
ยมโลก

เพราะทำกรรมชั่วไว้จึงไปเกิดในเปตโลก

[๔๑๐] เปรตเหล่านั้นตกยาก มีร่างกายเศร้าหมอง
อืดอืดด้วยของบูดเน่า ลำบากยิ่งนัก
เปลือยกาย ชุ่มพอม สะดุ้งหวาดเสียวมาก
ทำงานหนัก ไม่กล้าปรากฏตัว

[๔๑๑] เปรตพี่ชายของท่านเพียงคนเดียวกล้า

เปลือยกาย

คลานไปแสดงตนแก่พระเถระในทางเปลี่ยว

[๔๑๒] ฝ่ายพระเถระก็ไม่ได้ใส่ใจถึง

เดินผ่านไปอย่างสงบ

เปรตนั้นจึงบอกให้พระเถระรู้ว่า

ข้าพเจ้าคือพี่ชายของท่าน ซึ่งไปเกิดในเปตโลก

[๔๑๓] ท่านผู้เจริญ มารดาบิดาของท่านตกยาก เกิดใน
ยมโลก

เพราะทำกรรมชั่วไว้จึงต้องไปเกิดในเปตโลก

[๔๑๔] เปรตมารดาบิดาของท่านเหล่านั้นตกยาก มี
ร่างกายเศร้าหมอง

อืดอืดด้วยของบูดเน่า ลำบากยิ่งนัก
เปลือยกาย ชุ่มพอม สะดุ้ง หวาดเสียวมาก
ทำงานหนัก ไม่กล้าปรากฏตัว

[๔๑๕] ขอท่านกรุณาอนุเคราะห์ให้ท่านอุทิศส่วนกุศลให้
พวกเรา

พวกเปรตที่ทำงานหนักจักเป็นอยู่ได้ด้วยทานที่ท่านให้แล้ว

[๔๑๖] พระเถระและภิกษุอื่นอีก ๑๒ รูป เทียว
บิณฑบาตแล้ว

กลับมาประชุมกัน เพราะต้องทำกัตถกิจร่วมกัน

[๔๑๗] พระเถระกล่าวกับภิกษุเหล่านั้นแม้ทั้งหมดว่า
ขอท่านทั้งหลายจงให้กัตถาหารตามที่ได้มาแก่ผมเถิด
ผมจักทำสังฆกัตถ๒เพื่ออนุเคราะห์ญาติทั้งหลาย

[๔๑๘] ภิกษุเหล่านั้นจึงมอบถวายพระเถระ

พระเถระจึงนิมนต์สงฆ์มาแล้วถวายทาน

ครั้งถวายแล้วอุทิศส่วนกุศลให้ว่า

ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย

คือ มารดา บิดา และพี่ชายของเรา

ขอญาติทั้งหลายจงมีความสุขเถิด

[๔๑๙] ในลำดับที่พระเถระอุทิศส่วนบุญให้นั่นเอง

โภชนะสะอาด ประณีต สมบูรณ์ พร้อมด้วยกับมีรสต่าง ๆ

ก็เกิดขึ้นแก่เปรตเหล่านั้น

[๔๒๐] หลังจากที่ได้ของกินนั้น

เปรตผู้เป็นพี่ชายมีผิวพรรณดี มีกำลัง

มีความสุข ก็มาแสดงตนกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ ดูเอาเถิด โภชนะมีมากมาย

แต่พวกเรายังเปลือยกายอยู่

ขอท่านจงพยายามที่จะให้พวกเราได้ผ้านุ่งผ้าห่มเถิด

[๔๒๑] พระเถระเลือกเก็บผ้าเก่าจากกองขยะ

เย็บผ้าเก่าให้เป็นจีวร แล้วได้ถวายสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔

[๔๒๒] ครั้งถวายแล้ว ได้อุทิศส่วนกุศลให้ว่า

ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย

คือ มารดา บิดา และพี่ชายของเรา

ขอญาติทั้งหลายจงมีความสุขเถิด

[๔๒๓] ในขณะที่พระเถระอุทิศส่วนบุญให้ตนเอง

ผ้าทั้งหลายก็เกิดมีแก่เปรตเหล่านั้น

หลังจากได้ผ้าแล้ว เปรตผู้เป็นพี่ชายนุ่งห่มผ้าสวยงาม

มีผิวพรรณดี มีกำลัง มีความสุข

ได้มาแสดงตนแก่พระเถระกล่าวว่า

[๔๒๔] ท่านผู้เจริญ ผ้านุ่งผ้าห่มของพวกเรา

มีมากกว่าผ้าที่มีในแคว้นของพระเจ้านนทราช

[๔๒๕] คือ ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าเปลือกไม้ และผ้า

ฝ้าย

ผ้าแม่เหล่านั้นเหลือเพื่อและมีค่ามากห้อยอยู่ในอากาศ

นั่นเอง

[๔๒๖] พวกเราเลือกนุ่งห่มเฉพาะผืนที่พอใจ

ขอท่านจงพยายามที่จะให้พวกเราได้บ้านเรือนเถิด

[๔๒๗] พระเถระสร้างกุฏิใบไม้แล้วได้ถวายสงฆ์ผู้มาจาก

ทิศทั้ง ๔

ครั้นถวายแล้วได้อุทิศส่วนกุศลไปให้ว่า

ขอผลแห่งบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย

คือ มารดา บิดา และพี่ชายของเรา

ขอพวกญาติจงมีความสุขเถิด

[๔๒๘] ในขณะที่พระเถระอุทิศส่วนบุญให้ตนเอง

เรือนทั้งหลาย คือ ปราสาท และที่อยู่อาศัยอย่างอื่น

ซึ่งจัดสร้างไว้เป็นสัดส่วน ก็เกิดขึ้น

[๔๒๙] เรือนในหมู่มนุษย์หาเป็นเช่นเรือนของพวกเราใน

เปตโลกนี้ไม่

เรือนของพวกเราในเปตโลกนี้เหมือนเรือนในหมู่เทพ

[๔๓๐] เปล่งรัศมีรุ่งเรืองไปโดยรอบทั้ง ๔ ทิศ

ขอท่านจงพยายามที่จะให้พวกเราได้น้ำดื่มเถิด

[๔๓๑] พระเถระจึงดักน้ำเต็มธมกรกแล้ว

ได้ถวายสงฆ์ซึ่งมาจากทิศทั้ง ๔

ครั้นถวายแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้ว่า

ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา

คือ มารดา บิดา และพี่ชาย

ขอพวงญาติของเราจงมีความสุขเถิด

[๔๓๒] ในขณะที่พระเถระอุทิศส่วนบุญให้ตนเอง
น้ำดื่มก็เกิดขึ้นเป็นสระโบกขรณีมีรูปสี่เหลี่ยม ลึก
ซึ่งบุญกรรมจัดสร้างไว้ดีแล้ว

[๔๓๓] มีน้ำเย็น มีท่าราบเรียบ เย็นสบาย
มีกลิ่นหอมหาที่เปรียบมิได้ ดารดาษด้วยดอกปทุมและอุบล
ผิวน้ำเต็มด้วยละอองเกสร

[๔๓๔] เปรตเหล่านั้นอาบและดื่มกินในสระนั้นแล้ว
แสดงตนแก่พระเถระ กล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ น้ำดื่มของพวกเราไม่มีเพียงพอแล้ว
บาปย่อมผลิตผลเป็นทุกข์แก่พวกเรา

[๔๓๕] เมื่อพวกเราเที่ยวไป
ต้องเดินเขย่งไปบนก้อนกรวดและหน่อหญ้าคา
ขอท่านจงพยายามที่จะให้พวกเราได้ยานเถิด

[๔๓๖] พระเถระได้รองเท้าแล้ว ได้ถวายสงฆ์ผู้มาจาก

ทิศทั้ง ๔

ครั้นถวายแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้ว่า

ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่พวงญาติ

คือ มารดา บิดา และพี่ชายของเรา

ขอพวงญาติของเราจงมีความสุขเถิด

[๔๓๗] ในขณะที่พระเถระอุทิศส่วนบุญให้ตนเอง
เปรตทั้งหลายได้มาปรากฏพร้อมกับรถ

แล้วกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ

พวกเราได้รับอนุเคราะห์ด้วยอาหาร ผ้านุ่งผ้าห่ม

[๔๓๘] บ้านเรือน ด้วยการให้น้ำดื่ม และยานทั้งสอง
เพราะฉะนั้น พวกเราจึงมาเพื่อไหว้ท่าน

ผู้เป็นมุนีมีความกรุณาในโลก

सानุวาสีเถรเปตวัตถุที่ ๒ จบ

๓. รถการเปตวัตถุ

เรื่องนางเวมานิกเปรตผู้อาศัยอยู่ที่สระรถการ

(มาณพคนหนึ่งถามนางเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า)

[๔๓๙] นางเทวีผู้มีอานุภาพมาก
เธอขึ้นวิมานที่มีเสาแก้วไพฑูรย์งามผุดผ่อง
แสนจะงดงาม สถิตอยู่ในวิมานนั้น
ดั่งดวงจันทร์ในวันเพ็ญเด่นอยู่บนท้องฟ้า

[๔๔๐] เธอมีรัศมีเรืองรองดังทองคำ
มีรูปโฉมเลอเลิศ น่าดูน่าชมยิ่งนัก
นั่งอยู่แต่ผู้เดียวบนบัลลังก์อันประเสริฐสุด มีค่ามาก
เธอไม่มีสามีหรือ

[๔๔๑] สรรบोकขรณีของเธอเหล่านี้
โดยรอบมีดอกไม้ต่าง ๆ อยู่มาก มีบัวขาวมาก
โดยรอบลาดด้วยทรายทองคำ

ในสรวบोकขรณีนั้นหาเปือกตมและจอกแหนมิได้

[๔๔๒] และมีฝูงหงส์นำดูน่าชม น่ารื่นรมย์ใจ
ว่ายเวียนอยู่ในน้ำไม่ขาดสาย
ทั้งหมดมีเสียงไพเราะ

พากันมาชุมนุมส่งเสียงร้องอย่างไพเราะดังเสียงกลอง

[๔๔๓] เธอรุ่งเรืองด้วยเทวฤทธิ์

มีบริวารยศ ยืนฟังอยู่ในเรือ

เธอผู้มีคิ้วโก่งดำสนิท

มีหน้ายิ้มแย้ม พุดจาน่ารัก

มีอวัยวะทุกส่วนงาม รุ่งเรืองยิ่งนัก

[๔๔๔] วิมานนี้ปราศจากธุลี

ตั้งอยู่บนภาคพื้นราบเรียบ

มีสวนป่าซึ่งชวนให้ยินดีเพลิดเพลินเจริญใจ

แนะนำรู้ผู้มองแล้วไม่เบื่อ

เราปรารถนาที่จะอยู่บันเทิงร่วมกับเธอในสวนนั้นวันของ

เธอนี้

(นางเวมานิกเปรตกล่าว่า)

[๔๔๕] ท่านจงทำกรรมซึ่งจะให้ท่านได้เสวยผลในวิมาน
ของฉันที้

และจิตของท่านจงน้อมมาในวิมานนี้ด้วย

ท่านครั้นทำกรรมซึ่งเป็นเหตุให้ได้เสวยผลในวิมานนี้แล้ว

จักได้ฉันผู้จะทำให้ท่านสมความปรารถนาได้ด้วยประการ
อย่างนี้

[๔๔๖] มาณพนั้นรับคำนางเวมานิกเปรตนั้นแล้ว
จึงได้ทำกุศลกรรมซึ่งเป็นเหตุให้ได้เสวยผลในวิมานนั้น
แล้วก็ได้อยู่ร่วมกับนางเวมานิกเปรตนั้น

รถการเปตวิตถุที่ ๓ จบ

ภาณวารที่ ๒ จบ

๔. กุสเปตวิตถุ

เรื่องเปรตกอบเกลบ

(พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามถึงบุพกรรมของเปรตทั้ง ๔
ตน ด้วยคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๔๗] ท่านทั้ง ๔ คนนี้

คนหนึ่งกอบเอาเกลบข้าวสาลีที่ไฟกำลังลุกโชน

ไปรยใส่ศีรษะของตนเอง

อีกคนหนึ่งเอาข้อนเหล็กทูปศีรษะตนเองจนศีรษะแตก

ส่วนตนนี้เป็นหญิงกินเนื้อส่วนหลังและโลหิตของตนเอง

ส่วนท่านกินคูถซึ่งเป็นของไม่สะอาด ไม่น่าปรารถนา

นี้เป็นผลกรรมอะไร

(นางเปรตซึ่งอดีตเคยเป็นภรรยาพ่อค้าโกงตอบว่า)

[๔๔๘] เมื่อก่อน ผู้นี้ทำร้ายมารดา

ส่วนผู้นี้เป็นพ่อค้าโกง

ผู้นี้กินเนื้อแล้วแก้ตัวด้วยการกล่าวเท็จ

[๔๔๙] ครั้งที่ดิฉันเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

เป็นหญิงแม่เรือน ใหญ่กว่าทุกคนในสกุล

เมื่อสิ่งของที่ชนเหล่าอื่นขอได้ยังมีอยู่ก็เก็บซ่อนเสีย

(โดยคิดว่า) เราจะไม่ให้อะไร ๆ จากของที่มีอยู่

[๔๕๐] ปกปิดไว้ด้วยการกล่าวเท็จว่า ในเรือนของเราไม่
มีสิ่งนี้

ถ้าเราปกปิดของที่มีไว้ ขอคุณจงเป็นอาหารของเรา

[๔๕๑] เพราะวิบากทั้งสอง คือ วิบากแห่งการกระทำนั้น
ด้วย

วิบากแห่งการกล่าวเท็จด้วย

ภัตข้าวสาลีที่มีกลิ่นหอมจึงกลับกลายเป็นคูถสำหรับดิฉัน

[๔๕๒] อนึ่งกรรมทั้งหลายไม่ไร้ผล
เพราะกรรมย่อมไม่สูญหาย
ฉะนั้น ดิฉันจึงต้องทั้งกินทั้งดื่มคุณ
ซึ่งมีกลิ่นเหม็น มีหนอน
ภุสเปตวัตถุที่ ๔ จบ

๕. กุมารเปตวัตถุ

เรื่องกุมารเปรต

(เมื่อจะประกาศเรื่องของกุมารเปรตนั้น พระสังคีติกาจารย์ได้
กล่าว ๗ คาถาว่า)

[๔๕๓] พระญาณของพระสุคติ น้าอัศจรรย์
โดยที่พระศาสดาทรงพยากรณ์บุคคลได้อย่างถูกต้องว่า
บุคคลบางเหล่าในโลกนี้ มีบุญมากก็มี
บางเหล่ามีบุญน้อยก็มี

[๔๕๔] คหบดีผู้นี้เมื่อยังเป็นเด็ก ถูกเขาทิ้งไว้ในป่าช้า
เป็นอยู่ด้วยน้ำมันที่ไหลออกจากนิ้วมือตลอดราตรี
ยักษ์และภูตผีปีศาจ หรือสัตว์เลื้อยคลาน
ก็ไม่เบียดเบียนเด็กผู้ที่ได้ทำบุญไว้แล้ว

[๔๕๕] แม่สุนัขทั้งหลายก็พากันมาเลียเท้าทั้งสองของ
เด็กนั้น

ฝูงเหยี่ยวและสุนัขจิ้งจอกก็พากันวนเวียนรักษา
ฝูงนกก็พากันคาบรอกไปทิ้ง
ส่วนฝูงกาพากันคาบขี้ตาออกไป

[๔๕๖] มนุษย์และอมมนุษย์ใด ๆ มิได้จัดการรักษาเด็กนี้
หรือใคร ๆ ที่จะปรุงยาหรือทำการบำบัดด้วยเมลิ็ดพันธุ์ผัก

กาดมิได้มี

และมิได้ถือเอาการประกอบกุศลยาม
ทั้งไม่ได้โปรยธัญชาติทั้งปวง

[๔๕๗] เด็กที่บุคคลนำมาทิ้งไว้ในป่าช้าในยามราตรี
ได้รับความลำบากอย่างยิ่งเช่นนี้
สิ้นเทาอยู่ เป็นดุก่อนเนยข้น

ยังเหลืออยู่เพียงชีวิต มีความสงสัยว่า (ตัวจะรอดหรือไม่
รอดหนอ)

[๔๕๘] พระผู้มีพระภาคผู้อันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว
ทรงมีพระปัญญากว้างขวาง ได้ทอดพระเนตรเห็นแล้ว
ครั้นแล้วได้ทรงพยากรณ์เด็กนั้นว่า

เด็กคนนี้จักเป็นผู้มีสกุลสูง๑ สำหรับนครนี้
(อุบาสกซึ่งอยู่ในที่ใกล้พระศาสดาทูลถามว่า)

[๔๕๙] ข้อปฏิบัติของเขาเป็นอย่างไร พรหมจรรย์ของ
เขาเป็นอย่างไร

เขาประพฤติข้อปฏิบัติและพรหมจรรย์อย่างไร จึงมีวิบาก
อย่างนี้

เขาถึงความพินาศเช่นนี้แล้วจึงกลับมาแสวงความสำเร็จเช่น
นั้น ๆ

(พระสังคิตติกาจารย์เมื่อจะแสดงคำพยากรณ์ของพระผู้มีพระ
ภาค จึงกล่าว

๔ คาถาว่า)

[๔๖๐] เมื่อก่อน หมู่ชนได้ทำการบูชาพระสงฆ์
ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานอย่างโอฬาร
เด็กนั้นได้มีความคิดเห็นในการบูชานั้นเป็นอย่างอื่นไป
เขาได้กล่าววาทาหยาบคาย ซึ่งมีโทษของสัตว์บุรุษ

[๔๖๑] ภายหลังเขาบรรเทาความคิดนั้นแล้ว
กลับได้ปีติและความเลื่อมใส ได้บำรุงพระตถาคต
ซึ่งประทับอยู่ที่พระเชตวัน ด้วยข้าวต้ม ๗ วัน

[๔๖๒] ข้อนั้นเป็นข้อปฏิบัติและพรหมจรรย์ของเขา
เขาประพฤติเช่นนั้น จึงมีวิบากอย่างนี้

เขาถึงความพินาศเช่นนี้แล้วจักกลับได้แสวงความสำเร็จเช่น
นั้น

[๔๖๓] เขาอยู่ในมนุษยโลกนี้แหละเป็นเวลาร้อยปี
เป็นผู้พรั่งพร้อมด้วยกามคุณทุกอย่าง หลังจากตายไป
จักเข้าถึงความเป็นสหายของท้าววาสวะ๑ในสัมปรายภพ
กุมารเปตวัตถุที่ ๕ จบ

๖. เสรีณีเปตวัตถุ

เรื่องนางเสรีณีเปรต

(อุบาสกคนหนึ่งถามนางเสรีณีเปรตว่า)

[๔๖๔] นางผู้มีร่างกายชubbพอม มีแต่ชีโครงปรากฏ
เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว
ชubbพอม มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น
เธอเป็นใครเล่ามายืนอยู่ที่นี่
(นางเสริณีเปรตตอบว่า)

[๔๖๕] ท่านผู้เจริญ ดิฉันเกิดเป็นเปรตในยมโลก ได้รับ
ความลำบาก

เพราะทำกรรมชั่วไว้จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก
(อุบาสกถามว่า)

[๔๖๖] เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ
อะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไรเธอจึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก
(นางเสริณีเปรตตอบว่า)

[๔๖๗] เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลาย
ผู้เป็นดุษฎีทำน้ำซึ่งไม่มีใครหวงห้ามมีอยู่
ดิฉันเก็บทรัพย์ไว้ประมาณกึ่งมาสก
เมื่อไทยธรรมมีอยู่ก็ไม่ได้ทำที่พึงแก้ตน

[๔๖๘] ดิฉันกระหายน้ำจึงเข้าไปใกล้แม่น้ำ
แม่น้ำกลับกลายเป็นว่างเปล่าไป

ในเวลาร้อนเข้าไปใกล้ร่มไม้
ร่มไม้กลับกลายเป็นแดดไป

[๔๖๙] ทั้งลมก็ร้อนเหมือนไฟ พัดดิฉันฟุ้งไป
ท่านผู้เจริญ ดิฉันเสวยทุกข์มีความกระหายเป็นต้นนี้
และทุกข์อย่างอื่นที่หนักกว่านั้น

[๔๗๐] ท่านไปถึงหัตถินนครแล้วช่วยบอกมารดาของ
ดิฉันว่า

เราเห็นธิดาของท่านตกยาก เกิดในยมโลก
เพราะทำกรรมชั่วไว้ เขาจึงตายไปเกิดยังเปตโลก

[๔๗๑] ดิฉันมีทรัพย์อยู่สี่แสน เก็บซ่อนไว้ใต้เตียง
ทั้งไม่ได้บอกใคร ๆ ไว้

[๔๗๒] ขอมารดาของดิฉันจงเอาทรัพย์ส่วนหนึ่งจากที่
เก็บซ่อนไว้นั้น

ให้ทานบ้าง เลี้ยงชีพบ้าง

ครั้นให้ทานแล้วจงอุทิศส่วนบุญมาให้ดิฉันบ้าง
เมื่อนั้นดิฉันก็มีความสุข สำเร็จความประสงค์ทุกอย่าง
[๔๗๓] อุบาสกนั้นรับคำของนางว่า สาธุ แล้วไปถึง
หัตถินินคร

ได้บอกมารดาของนางว่า
ฉันเห็นธิดาของเธอตกยาก เกิดในยมโลก
เพราะทำชั่วไว้ นางจึงตายไปเกิดยังเปตโลก

[๔๗๔] ณ ที่นั้น นางสั่งฉันว่า
ท่านไปถึงหัตถินินครแล้วช่วยบอกมารดาของดิฉันว่า
เราเห็นธิดาของท่านตกยาก เกิดในยมโลก
เพราะทำกรรมชั่วไว้ นางจึงตายไปเกิดยังเปตโลก

[๔๗๕] ดิฉันมีทรัพย์อยู่สี่แสน เก็บซ่อนไว้ใต้เตียง
ทั้งไม่ได้บอกใคร ๆ ไว้

[๔๗๖] ขอมารดาของดิฉันจงเอาทรัพย์ส่วนหนึ่งจากที่
เก็บซ่อนไว้นั้น

ให้ทานบ้าง เลี้ยงชีพบ้าง

ครั้นให้ทานแล้วจงอุทิศส่วนบุญให้แก่ดิฉันบ้าง
เมื่อนั้นดิฉันก็มีความสุข สำเร็จความประสงค์ทุกอย่าง

[๔๗๗] มารดาของนางเสรีณีเปรตนั้น

ถือเอาทรัพย์ส่วนหนึ่งจากที่นางเสรีณีเปรตเก็บซ่อนไว้นั้นมา
ให้ทาน

ครั้นให้แล้วได้อุทิศส่วนบุญไปให้นาง

นางเสรีณีเปรต มีความสุข

และแม่มารดาของนางก็มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

เสรีณีเปตวิตถุที่ ๖ จบ

๗. มิคลุตทกเปตวิตถุ

เรื่องเปรตพรานเนื้อ

(พระนารทเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๔๗๘] ท่านยังหนุ่ม มีเทพบุตรและเทพธิดาห้อมล้อม
งามด้วยกามคุณทั้งหลาย ซึ่งทำให้เกิดความกำหนัดยินดี
ได้เสวยเหตุแห่งทุกข์ในกลางวัน

ชาติก่อน ท่านได้ทำกรรมอะไรไว้

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๔๗๙] เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้าเป็นพรานเนื้อ
มีฝ่ามือเปื้อนเลือด เป็นคนหยาบขำทารุณ
อยู่ที่เขาคิริพพชะ เป็นที่นารีนรมย์
ใกล้กรุงราชคฤห์ซึ่งนารีนรมย์

[๔๘๐] ข้าพเจ้ามีใจประทุษร้ายในสัตว์มีชีวิตจำนวนมาก
หยาบขำทารุณอย่างยิ่ง
ชอบเบียดเบียนสัตว์อื่น
ไม่สำรวม เทียวไปเป็นนิตย์

[๔๘๑] ข้าพเจ้านั้นมีสหายใจดี
มีศรัทธา เป็นอุบาสกคนหนึ่ง
เพราะเขาเป็นผู้เอ็นดูข้าพเจ้า
จึงห้ามอยู่บ่อย ๆ ว่า

[๔๘๒] พ่อเอ๋ย อย่าได้ทำชั่วเลย
อย่าได้ดำเนินทางผิดเลย
ถ้าสหายปรารถนาความสุขเมื่อตายไป
จงงดเว้นการฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นการไม่สำรวมเสียเถิด

[๔๘๓] ข้าพเจ้าฟังคำของเขาผู้หวังดี
มีความเอ็นดูด้วยประโยชน์เกื้อกูล
แต่ไม่ได้ทำตามคำสั่งสอนของเขาทั้งสิ้น
เพราะเป็นคนไม่มีปัญญา ยินดีในบาปมาช้านาน

[๔๘๔] เขามีปัญญากว้างขวางดุจแผ่นดิน
แนะนำข้าพเจ้าให้ตั้งอยู่ในความสำรวมด้วยอนุเคราะห์อีกว่า
ถ้าท่านจะฆ่าสัตว์ในกลางวัน
ในเวลากลางคืนก็จงงดเว้นเสีย

[๔๘๕] ข้าพเจ้านั้นจึงฆ่าสัตว์แต่เฉพาะกลางวัน
กลางคืนเป็นผู้สำรวมงดเว้น
เพราะฉะนั้น กลางคืนข้าพเจ้าจึงได้รับการบำรุงบำเรอ
กลางวันประสบทุกข์ ถูกสุนัขรุมกัดกิน คือ

[๔๘๖] กลางคืนได้เสวยทิพย์สมบัติด้วยผลแห่งกุศล

กรรมนั้น

กลางวันฝูงสุนัขดุร้ายพากันวิ่งเข้ามากัดกินข้าพเจ้ารอบด้าน

[๔๘๗] ขนเหล่าใดมีความเพียรเนื่อง ๆ

เอาธุระในพระศาสนาของพระสุคตอย่างมั่นคง
ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ชนเหล่านั้นแหละจะได้บรรลุสมบัติ
ซึ่งปัจจัยอะไร ๆ ประดังได้ไม่ได้อย่างแน่นอน
มิลลททกเปตวัตถุที่ ๗ จบ

๘. ทุตติยมิลลททกเปตวัตถุ

เรื่องเปรตพรานเนื้อ เรื่องที่ ๒

(พระนารทเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๔๘๘] ท่านรึนรมย์อยู่บนบัลลังก์

ที่ในเรือนยอดและปราสาทปูลาดด้วยผ้าขนสัตว์

ด้วยดนตรีเครื่องห้าซึ่งบุคคลประโคมแล้วอย่างไพเราะ

[๔๘๙] ภายหลัง เมื่อสิ้นราตรี ดวงอาทิตย์ขึ้น (จน)ดวง

อาทิตย์ตก

ท่านเข้าไปประสพทุกข์เป็นอันมากอยู่ในป่าช้า

[๔๙๐] เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ

อะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงต้องประสพทุกข์เช่นนี้

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๔๙๑] เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้าเป็นพรานเนื้อ

เป็นคนหยาบขำ ทารุณ ไม่สำรวม

อยู่ที่ภูเขาศิริพพะ เป็นที่นารึนรมย์

ใกล้กรุงราชคฤห์ซึ่งนารึนรมย์

[๔๙๒] ข้าพเจ้านั้นมีสหายใจดี มีศรัทธา เป็นอุบาสกคน

หนึ่ง

เขามีภิกษุที่คุ้นเคยกัน ซึ่งเป็นสาวกของพระสมณโคดม

เพราะเขาเอ็นดูข้าพเจ้าจึงห้ามอยู่บ่อย ๆ ว่า

[๔๙๓] พ่อเอ๋ย อย่าได้ทำชั่วเลย

อย่าได้ดำเนินทางผิดเลย

ถ้าสหายปรารถนาความสุขเมื่อตายไป

จงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ซึ่งเป็นการไม่สำรวมเสียเถิด

[๔๙๔] ข้าพเจ้าฟังคำของเขาผู้หวังดี มีความเอ็นดูด้วย

ประโยชน์เกื้อกูล

แต่ไม่ได้ทำตามคำสั่งสอนของเขาทั้งสิ้น

เพราะเป็นคนไม่มีปัญญา ยินดีในบาปมาช้านาน

[๔๙๕] เขามีปัญญากว้างขวางดุจแผ่นดิน

แนะนำข้าพเจ้าให้ตั้งอยู่ในความสำรวมด้วยความอนุเคราะห์

อีกว่า

ถ้าท่านจะฆ่าสัตว์ในกลางวัน

ในเวลากลางคืนก็จงงดเว้นเสีย

[๔๙๖] ข้าพเจ้านั้นจึงฆ่าสัตว์แต่เฉพาะกลางวัน

กลางคืนเป็นผู้สำรวมงดเว้น

เพราะฉะนั้น กลางคืนข้าพเจ้าจึงได้รับความสุข

กลางวันประสบทุกข์ ถูกสุนัขข่มกัดกิน คือ

[๔๙๗] กลางคืนได้เสวยทิพย์สมบัติด้วยผลแห่งกุศล

กรรมนั้น

กลางวันฝูงสุนัขดุร้ายพากันวิ่งเข้ามากัดกินข้าพเจ้ารอบด้าน

[๔๙๘] ขนเหล่าใดมีความเพียรเนื่อง ๆ

เอาธุระในพระศาสนาของพระสุคตอย่างมั่นคง

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ขนเหล่านั้นแหละจะได้บรรลุมตบพ

ซึ่งปัจฉิมอะไรปรุงแต่งไม่ได้อย่างแน่นอน

ทุติยมิลลททกเปตวัตถุที่ ๘ จบ

๙. กุณวินิจจยิกเปตวัตถุ

เรื่องปรตอดิตผู้พิพากษาโกง

(พระนารทเถระถามปรตอดิตหนึ่งว่า)

[๔๙๙] ตัวท่านตัดทรงดอกไม้ ใส่ชฎา สวมกำไลทอง

ลုပ်ไล่ด้วยจรรณแก่นจันทน์

ท่านมีสีหน้าผ่องใส งดงาม ดุจแสงดวงอาทิตย์อ่อน ๆ

[๕๐๐] ท่านมีเทพบุตรและเทพธิดา พวกละ ๑๐,๐๐๐

สวมกำไลทอง

นุ่งห่มผ้าขลิบด้วยทอง พวกละ ๑๐,๐๐๐ คอยบำรุงบำเรอ

[๕๐๑] ท่านมีอานุภาพมาก มีรูปชวนให้เกิดชนลูกแก่ผู้

พบเห็น

แต่ท่านจิกเนื้อหลังของตนเองกินเป็นอาหาร

[๕๐๒] เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ

อะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงจิกเนื้อหลังของตนเองกินเป็นอาหาร

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๕๐๓] ข้าพเจ้าได้ประพฤติทุจริตด้วยการพูดส่อเสียด พูดเท็จ และ

ด้วยการอำพรางหลอกลวงเพื่อความฉิบหายแก่ตนเองในมนุษยโลก

[๕๐๔] ในมนุษยโลกนั้น ข้าพเจ้าไปยังชุมชนแล้ว

เมื่อถึงเวลาที่จะพูดความจริง ละเหตุผลเสีย

ประพฤติกัลล้อยตามอธรรม

[๕๐๕] ผู้ประพฤติทุจริตมีพูดส่อเสียดเป็นต้น ย่อมจิกเนื้อหลังตนเองกิน

เหมือนข้าพเจ้าจิกเนื้อหลังตนเองกินอยู่ในวันนี้

[๕๐๖] ข้าแต่พระนารทะ ทุกข์ที่ข้าพเจ้าได้รับอยู่นี้ ท่านได้เห็นเองแล้ว

เหล่าชนผู้ฉลาด มีความอนุเคราะห์ ฟังกล่าวสอนว่า

ท่านอย่าได้พูดส่อเสียด และอย่าได้พูดเท็จ

อย่าได้กินเนื้อหลังของตนเป็นอาหารเลย

กฏวินิจจยิกเปตวัตถุที่ ๙ จบ

๑๐. ธาตุวิวัณณเปตวัตถุ

เรื่องเปรตผู้ดำหนิการบูชาพระธาตุ

(พระมหากัสสปเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๕๐๗] ท่านอยู่ในอากาศ มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งไป

และหมู่นอนพากันขอนไขกินปากที่มีกลิ่นเหม็นเน่าของ

ท่าน

เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรมอะไรไว้

[๕๐๘] เพราะการฟุ้งไปแห่งกลิ่นเหม็นนั้น

นายนิรยบาลถือศีลศรามาเนียนปากที่มีแผลซ้ำแล้วซ้ำอีก

เอาน้ำแสบราดตรงที่เนียนแล้วเช็ดซ้ำ ๆ

[๕๐๙] เมื่อก่อนท่านทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงต้องประสบทุกข์เช่นนี้

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๕๑๐] ท่านผู้นิรทุกข์ (เมื่อก่อน)ข้าพเจ้าอยู่ที่ภูเขาศิริพ
พระ

เป็นที่นารัณรมย์ใกล้กรุงราชคฤห์ซึ่งนารัณรมย์
เป็นเจ้าของทรัพย์และข้าวเปลือกมากมายยิ่ง

[๕๑๑] ข้าพเจ้าได้ห้ามภรรยา ธิดา

และลูกสะใภ้ของข้าพเจ้านั้น

ซึ่งพากันนำพวงมาลัย

ดอกกุบล และเครื่องลูบไล้ใหม่ ๆ

ไปเพื่อบูชาพระสฤป

บาปนั้นข้าพเจ้าได้ทำไว้แล้ว

[๕๑๒] พวกเราจึงได้เสวยทุกขเวทนาต่าง ๆ กัน

จักหมกไหม้อยู่ในนรกแสนสาหัสถึง ๘๖,๐๐๐ ปี

เพราะตำหนิการบูชาพระสฤป

[๕๑๓] เมื่อการบูชาและการฉลองพระสฤป

ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นไปอยู่

ชนเหล่าใดประกาศโทษ (แห่งการบูชาพระสฤปเหมือนเรา)

ท่านพึงคิดชนเหล่านั้นออกจากบุญนั้น

[๕๑๔] อนึ่ง เชิญท่านดูเทพธิดาเหล่านี้

ซึ่งทัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกายเหาะมา

พวกนางมั่งคั่งและมีบริวารยศ

เสวยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้

[๕๑๕] ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลายได้เห็นผลน่าอัศจรรย์

น่าขนลุกขนชัน ซึ่งไม่เคยมีมาแล้วนั้น

ย่อมทำการนอบน้อม

กราบไหว้พระมหามุนีนัน

[๕๑๖] ข้าพเจ้าจากเปตโลกนี้ไปแล้ว

ได้ถือกำเนิดเป็นมนุษย์

จักเป็นผู้ไม่ประมาท

ทำการบูชาพระสฤปบ่อย ๆ แน่แท้

ธาตุวิวัฒนเปตวัตถุที่ ๑๐ จบ

จุฬวรรคที่ ๓ จบ

รวมเรื่องเปรตที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อภิขขมานเปตวัตถุ ๒. สานุวาสีเถรเปตวัตถุ

๓. รถการเปตวิัตถุ ๔. ภูสเปตวิัตถุ
๕. กุมารเปตวิัตถุ ๖. เสรีณีเปตวิัตถุ
๗. มิคลททกเปตวิัตถุ ๘. ทุตติยมิคลททกเปตวิัตถุ
๙. ภูฏวินิจจยิกเปตวิัตถุ ๑๐. ธาตุวิวัณณเปตวิัตถุ
๑๑. มหาวรรค

หมวดใหญ่

๑. อัมพลักขรเปตวิัตถุ

เรื่องเจ้าอัมพลักขรลิจจวีกับเปรตเปลือย

[๕๑๗] ชาวเมืองวัชชีมีนครนามว่าไพสาลี

ในนครไพสาลีนั่น มีกษัตริย์ลิจจวี พระนามว่าอัมพลักขระ๑

ได้ทอดพระเนตรเห็นเปรตที่ภายนอกพระนคร

มีพระประสงค์จะทรงทราบเหตุ

จึงได้ตรัสถามเปรตนั้นในที่นั้นนั่นเองว่า

[๕๑๘] บุคคลที่ถูกเสียบอยู่บนปลายหลาวนี้

ไม่มีการนอน การนั่ง การเดินไปเดินมา

และการลื้ม การตี้ม การเคี้ยวกิน การนุ่งห่มผ้า

แม้หญิงบำเรอของเขาก็ไม่มี

[๕๑๙] ชนเหล่าใดเป็นญาติ เป็นมิตรสหายซึ่งเคยเห็น

หรือเคยได้ยินกันมา

เคยเอ็นดูกันมาในกาลก่อนของผู้นี้

เดี๋ยวนี้ชนเหล่านั้นแม้จะเยียมเยียนเขาก็ไม่ได้

เพราะว่าผู้นี้มีสภาพที่ชนนั้นสละแล้ว

[๕๒๐] ผู้ที่ตายแล้วย่อมไม่มีมิตรสหาย

พวกมิตรสหายทราบถึงความขาดแคลนจึงพากันละทิ้ง

และเห็นประโยชน์จึงพากันห้อมล้อม

ส่วนผู้ที่มั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติย่อมมีมิตรสหายมากมาย

[๕๒๑] ชีวิตของบุรุษที่เสื่อมจากเครื่องอุปโภคและ

บริโภคทุกอย่างฝืดเคือง

ถูกหลาวเสียบตัว มีร่างกายเปื้อนเลือด

จักดับในวันนี้ หรือในวันพรุ่งนี้เป็นแน่

ดุจหยาดน้ำค้างซึ่งติดอยู่บนปลายหญ้า

[๕๒๒] ยักษ์ เมื่อเป็นอย่างนี้ เพราะเหตุไร

ท่านจึงพูดกับบุรุษผู้ได้รับความลำบากอย่างยิ่ง

นอนหงายอยู่บนหลาวด้ามไม้สะเดาเช่นนี้ว่า
บุรุษผู้เจริญ ขอท่านจงมีชีวิตอยู่เกิด
การมีชีวิตอยู่เท่านั้นเป็นความประเสริฐ
(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๒๓] ข้าแต่พระราชา ข้าพระองค์ระลึกได้ว่า ในชาติ
ก่อน

บุรุษนี้เป็นญาติสายโลหิตของข้าพระองค์
ก็ข้าพระองค์เห็นแล้ว มีความกรุณาต่อเขาว่า
ขอบุรุษผู้เลวทรามนี้อย่าตกนรกเลย

[๕๒๔] ข้าแต่กษัตริย์ลิจจวี บุรุษผู้ทำกรรมชั่วนี้ตายจาก
อัตภาพนี้แล้ว

จักบังเกิดในนรกซึ่งแน่นขนัดไปด้วยสัตว์ผู้กระทำความชั่วไว้
เป็นนรกร้ายกาจ

มีความเร่าร้อนมาก เผ็ดร้อน นรกแล้ว

[๕๒๕] หลาวนี้แหละยังดีกว่านรกนั้นมากมายหลายส่วน
ขอบุรุษนี้อย่าตกนรก ซึ่งมีแต่ทุกข์โดยส่วนเดียว
เผ็ดร้อนอย่างนรกแล้ว รุนแรงยิ่ง

[๕๒๖] เพราะฟังคำของข้าพระองค์นี้แล้ว บุรุษนี้เป็น
ประหนึ่งว่า

น้อมจิตเข้าไปหาทุกข์ในนรก พึงละบาปเสียได้

เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์จะไม่พูดในที่ใกล้เขาด้วยหวังว่า

ชีวิตของบุรุษนี้จงอย่าดับไปเพราะข้าพระองค์แต่ผู้เดียว

(เมื่อเปเรตแสดงความประสงค์ของตนอย่างนี้แล้ว พระราชา
ทรงขอโอกาสเพื่อจะตรัสถามความเป็นไปของเปเรตนั้นอีก จึงได้
ตรัสถามว่า)

[๕๒๗] เรื่องของบุรุษนี้ เรารู้แล้ว

แต่เราปรารถนาจะถามท่านถึงเรื่องอื่นบ้าง

ถ้าท่านให้โอกาสแก่เรา

เราจะถาม และท่านไม่ควรโกรธเรา

(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๒๘] ข้าพระองค์ได้ให้ปฏิญญาไว้ในกาลนั้นแน่นอน
แล้ว

จะไม่บอกแก่ผู้ที่ไม่เลื่อมใส

(แต่บัดนี้)ข้าพระองค์ไม่ประสงค์(จะบอก)
(แต่)มีวาจาที่ควรเชื่อถือได้ เพราะเหตุตั้งว่ามานี้
ขอเชิญพระองค์ตรัสถามข้าพระองค์ตามพระประสงค์
ข้าพระองค์จะทูลตอบเท่าที่จะทูลตอบได้
(เมื่อเปเรตให้โอกาสเช่นนั้นแล้ว เจ้าอัมพลักขระลิจฉวีจึง
ตรัสถามว่า)

[๕๒๙] เราจะเชื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เห็นด้วยตา
ถ้าแม้เราเห็นสิ่งนั้นแล้วไม่เชื่อ
ก็ขอให้ลงโทษถอดยศเราเถิด ยักษ์
(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๓๐] นี่ขอจงเป็นสัจปฏิญาณของพระองค์ต่อข้าพระ
องค์

พระองค์ได้ทรงฟังธรรมแล้ว จงทรงได้ความเลื่อมใสตั้งาม
ข้าพระองค์ต้องการทราบ มิได้มีจิตคิดประทุษร้าย
จักขอทราบทูลถวายทุกเรื่องที่พระองค์ได้สดับแล้วบ้าง
หรือไม่ได้สดับแล้วบ้าง แต่พระองค์ เท่าที่รู้มา
(เจ้าอัมพลักขระลิจฉวีตรัสว่า)

[๕๓๑] ท่านขีมาขาวประดับประดาแล้ว
เข้าไปใกล้บุรุษที่ถูกเสียบด้วยหลาว
ยานนี้น่าอัศจรรย์ น่าดู น่าชม นี่เป็นผลกรรมอะไร
(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๓๒] ที่ท่ามกลางเมืองไพสาลีนัน
มีหลุมที่หนทางลื่น ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใส
จึงใส่หัวโคหัวหนึ่งลงไปหลุมใช้เป็นสะพาน

[๕๓๓] ข้าพระองค์และบุคคลอื่น
เหยียบบนหัวโคนั้นเดินข้ามไปได้
ยานนี้น่าอัศจรรย์ น่าดู น่าชม นี่เป็นผลกรรมนั้น
(เจ้าอัมพลักขระลิจฉวีตรัสถามว่า)

[๕๓๔] ท่านมีรัศมีกายสว่างไสวทั่วทุกทิศ
และมีกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ
เข้าถึงเทวฤทธิ์ มีอานุภาพมาก
แต่ยังเปลือยกายอยู่ นี่เป็นผลกรรมอะไร
(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๓๕] เมื่อก่อน ข้าพระองค์ไม่เป็นคนมักโกรธ มีจิต
ผ่องใสเป็นนิตย

พุดกับคนทั่วไปด้วยวาจาอ่อนหวาน ด้วยผลกรรมนั้น
ข้าพระองค์จึงมีรัศมีกายเป็นทิพย์ สว่างไสวอยู่เนื่องนิตย

[๕๓๖] ข้าพระองค์เห็นยศและชื่อเสียงของผู้ที่ตั้งอยู่ใน
ธรรม

มีจิตเลื่อมใส กล่าวสรรเสริญ ด้วยผลกรรมนั้น

ข้าพระองค์จึงมีกลิ่นทิพย์ฟุ้งไปเนื่อง ๆ

[๕๓๗] เมื่อพวกสหายของข้าพระองค์อาบน้ำที่ท่าน้ำ

ข้าพระองค์ลืกละเอ้าที่เขาซ่อนไว้บนบก

มีความประสงค์จะล้อเล่น แต่ไม่ได้มีจิตคิดประทุษร้าย

เพราะกรรมนั้นข้าพระองค์จึงเป็นเปรตเปลือยกาย

และเป็นอยู่อย่างผิดเคื่อง

(เจ้าอัมพสัททชวลิตจวีตรัสถามว่า)

[๕๓๘] ผู้ที่ทำบาปเล่น ๆ (โดยเห็นแก่ความสนุก)

นักปราชญ์ยังกล่าวว่ามีผลกรรมถึงเพียงนี้

แล้วผู้ที่ตั้งใจทำบาปเล่า

นักปราชญ์ได้กล่าวว่าจะมีผลกรรมสักเพียงไหน

(เปรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๓๙] มนุษย์ทั้งหลายมีใจดำริชั่วร้าย

เป็นผู้เศร้าหมองทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา

ตายไปจะต้องตกนรกในสัมปรายภพ อย่างไม่ต้องสงสัย

[๕๔๐] ส่วนชนเหล่าอื่นปรารถนาสุคติ

ยินดีให้ทาน เลี้ยงอัตภาพแล้ว

เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติในสัมปรายภพอย่างไม่ต้อง

สงสัย

(เมื่อเปรตชี้แจงจำแนกผลกรรมแต่โดยย่ออย่างนี้ พระราชา
ไม่ทรงเชื่อจึงตรัสถามว่า)

[๕๔๑] เราจะพึงรู้เรื่องนั้นโดยไม่ต้องอาศัยบุคคลอื่น
อย่างไรว่า

นี้เป็นผลกรรมดีและกรรมชั่ว

เราเห็นอะไรแล้วจึงควรเชื่อ

หรือใครบ้างจะพึงช่วยชี้แจงให้เราเชื่อเรื่องนั้นได้

(เปรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๔๒] พระองค์ทรงเห็นและทรงสดับมาแล้วก็จึงทรง
เชื่อเถิดว่า

นี้เป็นผลกรรมดีและกรรมชั่ว

เมื่อกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสองไม่มี

สัตว์ทั้งหลายที่ไปสู่สุคติหรือทุกข์จะพึงมีได้อย่างไรเล่า

[๕๔๓] ถ้าสัตว์ทั้งหลายในมนุษย์โลกนี้ ไม่พึงทำกรรมดี
และกรรมชั่ว

เหล่าสัตว์ในมนุษย์โลกที่จะไปสู่สุคติหรือทุกข์ เลวบ้าง
ประณีตบ้าง ก็มีไม่ได้

[๕๔๔] แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายในมนุษย์โลก

ได้ทำกรรมดีและกรรมชั่วไว้

ฉะนั้น สัตว์ทั้งหลายในมนุษย์โลกจึงไปสู่สุคติหรือทุกข์

เลวบ้าง ประณีตบ้าง

[๕๔๕] บัณฑิตทั้งหลายได้กล่าวกรรม

อันเป็นเหตุให้เสวยสุขและทุกข์ไว้ทั้งสองอย่าง

เทวดาเหล่านั้นหอมล้อมเหล่าชนที่ได้รับผลอันเป็นเหตุให้
เสวยสุข

ส่วนพวกคนพาลมักไม่เห็นกรรมและผลกรรมทั้งสอง

จึงถูกกรรมแผดเผาอยู่

[๕๔๖] ข้าพระองค์มิได้มีบุญกรรมที่ทำไว้ด้วยตนเอง

ทั้งไม่มีผู้ที่จะพึงถวายผ่านุง ผ้าห่ม ที่นอน ข้าวและน้ำ
แล้วอุทิศให้

เหตุนี้ข้าพระองค์จึงเป็นเปรตเปลือยกาย

มีความเป็นอยู่อย่างฝืดเคือง

(เจ้าอัมพสัททชวลิตจวีตรัสถามว่า)

[๕๔๗] ท่านยักษะ จะพึงมีเหตุอะไร ๆ บ้างหนอ

ที่จะทำให้ท่านได้เครื่องนุ่งห่ม

เชิญบอกเราได้ ถ้ามีเหตุ

เรารับฟังคำที่มีเหตุควรเชื่อถือได้

(เปรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๔๘] เมืองไพศาลนี้ มีภิกษุนามว่ากัปปิตกะด

สำเร็จฌาน มีศีลบริสุทธิ เป็นพระอรหันต์ หลุดพ้นแล้ว

คุ้มครองอินทรีได้ สรรวมในพระปาติโมกข์

เยือกเย็น มีสัมมาทิฐิอันสูงสุด

[๕๔๙] เป็นผู้อ่อนโยน รู้ความประสงค์ของผู้ขอ วาง่าย
มีหน้าเบิกบาน มาดี ไปดี พูดโต้ตอบได้ดี

เป็นเนื่อนาบุญ มีเมตตาจิตเป็นประจำ

และเป็นทักษิไณยบุคคลของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

[๕๕๐] สงบระงับ กำจัดมิจฉาวติดได้

หมดทุกข์ หมดตัณหา

หลุดพ้นแล้ว ปราศจากกิเลสเป็นเหตุเสียบแต่ง

ไม่ยึดถือว่าเป็นของเรา ไม่คด ไม่มีอุปธิ

หมดสิ้นกิเลสเป็นเหตุเนิ่นช้า

ได้บรรลุวิชชา ๓ มีความรุ่งเรือง

[๕๕๑] ไม่มีชื่อเสียงปรากฏ แม้ใคร ๆ เห็นก็ไม่รู้ว่าเป็น

ปราชญ์

ในหมู่ชนชาววัชชี เขาพากันเรียกท่านว่า ปราชญ์

ส่วนพวักษัและเทวดารู้จักท่านว่า ผู้ไม่หวั่นไหว

มีกัลยาณธรรม เทียวไปในโลก

[๕๕๒] ถ้าพระองค์ทรงถวายผ้าคู่หนึ่งหรือสองคู่แก่พระ

มุนินั้น

ทรงอุทิศส่วนบุญให้ข้าพระองค์

พระมุนินั้นจะพึงรับคู่ผ้าเหล่านั้น

และพระองค์ก็จะทอดพระเนตรเห็นข้าพระองค์ผู้นุ่งห่มผ้า

เรียบร้อย

(เจ้าอัมพสักรลิจฉวีตรัสถามว่า)

[๕๕๓] บัดนี้ สมณะนั้นอยู่ที่ไหน

เราไปแล้วจักพึงพบเห็นได้

และสมณะนั้น คือใคร จะพึงแก้ไขความสงสัยและความ

สนเท่ห์

ซึ่งเป็นเสี้ยนหนามแห่งความเห็นในวันนี้ได้

(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๕๔] ท่านนั่งอยู่ที่กปิณัจจนานัน

มีเทวดาแวดล้อมเป็นจำนวนมาก

เป็นผู้มีเกียรติคุณอันแท้จริง

และเป็นผู้ไม่ประมาทในคุณอันอัศจรรย์ของตน
กล่าวธรรมีกถา

(เจ้าอัมพลักษชลิจฉวีตรัสว่า)

[๕๕๕] เราไปแล้วจักทำตามที่ท่านสั่งนั้นเดี๋ยวนี้

จักให้สมณะนั่งห่มผ้าคู่หนึ่ง

พระมุนินั้นจะพึงรับผ้าเหล่านั้น

และเราจะพึงเห็นท่านผู้นั่งห่มผ้าเรียบร้อย

(เปเรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๕๖] ข้าแต่เจ้าลิจฉวี ขอประทานวโรกาส

ขอพระองค์อย่าได้เสด็จเข้าไปหาบรรพชิตในเวลาไม่สมควร

นั้นเป็นธรรมเนียมไม่เหมาะสำหรับพระองค์

และต่อจากนั้น พระเจ้าลิจฉวีตรัสว่า

เราจะเข้าไปพบบรรพชิตผู้นั่งอยู่ในที่ลับ ณ ที่นั้นในเวลาอัน

สมควร

(พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายกล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๕๗] ครันตรัสแล้วอย่างนี้ เจ้าลิจฉวีมีหมู่ข้าทาส

บริวารแวดล้อม

เสด็จไปในพระนครนั้น

ครันเสด็จเข้าไปยังพระนครนั้นแล้ว

จึงเสด็จเข้าประทับอาศัยในพระราชนิเวศน์ของพระองค์

[๕๕๘] ต่อจากนั้น พระเจ้าลิจฉวีทรงกระทำกิจของ

คฤหัสถ์ทั้งหลาย

ทรงรงสนาน และเสวยน้ำแล้ว

ได้เวลาอันสมควร จึงทรงเลือกผ้า ๘ คู่จากหีบ

รับสั่งให้หมู่ข้าทาสบริวารถือไป

[๕๕๙] พระองค์ ครันเสด็จเข้าไปยังสถานที่นั้นแล้ว

ได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะนั้นมีจิตสงบระงับ

เดินกลับจากโคจรคาม เป็นผู้เยือกเย็น

นั่งอยู่ที่โคนต้นไม้

[๕๖๐] จึงเสด็จเข้าไปหาแล้วตรัสถามสมณะนั้น

ถึงความเป็นผู้มีอาพาธน้อย ความอยู่สำราญ

แล้วได้ตรัสกับสมณะนั้นว่า

พระคุณเจ้าผู้เจริญ โยมเป็นกษัตริย์ลิจฉวี ในเมืองไพศาล

ชนทั้งหลายรู้จักโยมว่า เจ้าอัมพสักรลิจจวี
[๕๖๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ขอพระคุณเจ้าจงรับผ้า ๘ คู่
นี้ของโยม

โยมถวายพระคุณเจ้า
โยมมาในที่นี้เพราะต้องการความสบายใจที่โยมจะพึงสบาย
ใจ

(พระเถระทูลถามว่า)

[๕๖๒] สมณพราหมณ์ทั้งหลายพากันละเว้นราชนิเวศน์
ของมหาบพิตรเสียห่างไกล

เพราะในพระราชนิเวศน์ของพระองค์ บาตรก็แตก
และแม้ผ้าสังฆาฏิกียังถูกฉีกทำลาย

[๕๖๓] ครั้นต่อมา สมณะอีกพวกหนึ่งถูกมัดเท้าจับห้อย
หัวลง

สมณะทั้งหลายได้รับการเบียดเบียน
ที่มหาบพิตรทรงกระทำกับบรรพชิตเช่นนั้น

[๕๖๔] มหาบพิตรไม่เคยพระราชทาน
แม้แต่ น้ำมันสักหยดหนึ่งด้วยยอดหญ้า

ไม่ตรัสบอกทางให้คนหลงทาง
ชิงเอาไม้เท้าของคนตาบอดเสียเอง

เป็นคนตระหนี่ ไม่สำรวมเช่นนี้

เมื่อเป็นเช่นนี้ เพราะเหตุไร

หรือเพราะทรงเห็นอะไร

มหาบพิตร จึงทรงจำแนกแจกจ่ายให้แก่อาตมาเล่า

(เจ้าอัมพสักรลิจจวีตรัสว่า)

[๕๖๕] พระคุณเจ้าผู้เจริญ โยมเบียดเบียนสมณะและ
พราหมณ์ทั้งหลาย

โยมขอรับผิดตามที่ท่านพูด

แต่โยมมีความประสงค์จะล้อเล่น ไม่ได้คิดประทุษร้าย
กรรมชั่วแก่นั้นโยมกระทำแล้วจริง

[๕๖๖] เด็กหนุ่มเปลือยกาย มีโรคเคืองเพียงเล็กน้อย

ได้สร้างบาปกรรมด้วยการล้อเล่น จึงต้องเสวยทุกข์

ก็เปรตนั้นจะมีทุกข์อะไรเล่า

ที่เป็นทุกข์ยิ่งกว่าความเปลือยกายนั้น

[๕๖๗] พระคุณเจ้าผู้เจริญ โยมเห็นสิ่งอันน่าสังเวช
และผลอันเป็นมลทินนั้นแล้ว
จึงถวายทานแม่เพราะเหตุนี้เป็นปัจจัย
นิมนต์พระคุณเจ้ารับผ้าทั้ง ๘ คู่เกิด
ทักษิณา๑ นี้จึงสำเร็จแก่เปรต
(พระเถระถวายพระพรว่า)

[๕๖๘] เพราะบัณฑิตทั้งหลายมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นต้น

สรรเสริญการให้ทานไว้มากแท้
และเมื่อมหาบพิตรทรงถวายทาน ขอให้ทานอย่าหมด

เปลืองไป

อาตมภาพรับผ้าของมหาบพิตรทั้ง ๘ คู่
ขอทักษิณาทานเหล่านี้จึงสำเร็จแก่เปรต

[๕๖๙] ลำดับนั้น เจ้าลิจจวีนั้น ทรงบ้วนพระโอษฐ์
ทรงถวายผ้า ๘ คู่แด่พระเถระ พระเถระรับผ้า ๘ คู่ นั้นแล้ว
และเจ้าลิจจวีนั้นก็ทอดพระเนตรเห็นเปรตนุ่งหมผ้าเรียบร้อย

[๕๗๐] (เจ้าลิจจวีนั้น)ได้ทอดพระเนตรเห็นเปรตนั้น
ลुบไล้ด้วยจรรยาแก่นจันทน์แดง มีรูปงาม ประดับประดา
นุ่งผ้าอย่างดี ชีมาอาชาไนย มีบริวารหอมล้อม มีเทวฤทธิ์

มาก

[๕๗๑] พระองค์ทรงเห็นเช่นนั้นแล้ว ทรงปลื้มพระฤทัย

เบิกบาน

มีพระฤทัยร่าเริง งามสง่า

ได้ทรงเห็นกรรมและผลกรรมมากอย่างแจ่มแจ้งด้วย

พระองค์เอง

[๕๗๒] จึงเสด็จเข้าไปหาเปรตนั้นแล้วรับสั่งกับเปรตนั้น

ว่า

เราจักให้ทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย

สิ่งใด ๆ ที่เราไม่ควรให้ไม่มีเลย

และท่านมีอุปการะแก่เรามาก

(เปรตนั้นกราบทูลว่า)

[๕๗๓] ข้าแต่เจ้าลิจจวี พระองค์ได้พระราชทานสิ่งของ
อย่างหนึ่ง

แก่ข้าพระองค์ ท่านนั้นมิได้ไร้ผล
ข้าพระองค์นั้นซึ่งเป็นอมมนุษย์
จักเป็นพยานร่วมกับพระองค์ผู้เป็นมนุษย์
(พระราชาตรัสว่า)

[๕๗๔] ท่านเป็นตัวอย่าง เป็นพวกพ้อง เป็นที่ยึดเหนี่ยว
เป็นมิตรและเป็นเทพของเรา
เราขอไหว้อ้อนวอนท่าน ต้องการจะพบท่านอีก
(เปเรตกราบทูลว่า)

[๕๗๕] ถ้าพระองค์จักเป็นผู้ไม่มีศรัทธา
ยังกระด้างกระเดื่อง มีจิตดำเนินไปผิด
ขอเดชะเจ้าลิจฉวี พระองค์จักไม่ได้เห็นข้าพระองค์
และข้าพระองค์เห็นพระองค์แล้วก็จักไม่เจรจาด้วย

[๕๗๖] แต่ถ้าพระองค์จักทรงเคารพธรรม
ยินดีบริจาคทานเครื่องบำรุงอัฐภาพ
เป็นเสมือนบ่อน้ำของสมณพราหมณ์ทั้งหลาย
ขอเดชะเจ้าลิจฉวี เมื่อเป็นดังนี้ พระองค์จักได้เห็นข้าพระ

องค์

[๕๗๗] และข้าพระองค์จักได้เห็นได้เจรจากับพระองค์
ขอพระองค์โปรดทรงปล่อยบรุษนี้จากหลาวโดยเร็ว
เพราะการมาหาบรุษนี้เป็นเหตุ
เราทั้งสองได้เป็นพยานร่วมกัน

เพราะเหตุแห่งบรุษถูกเสียบที่หลาว ข้าพระองค์เข้าใจว่า

[๕๗๘] เราทั้งสองนั้นได้เป็นพยานร่วมกัน
ฝ่ายบรุษถูกเสียบที่หลาวนี้ ถูกปล่อยโดยเร็วโดยทันที
แล้วประพฤติธรรมโดยเคารพ

พึงพ้นจากนรกนั้นแน่นอน
กรรมที่เว้นการให้ผลด ก็พึงมีได้

[๕๗๙] พระองค์เสด็จเข้าไปหากับปิตกภิกษุแล้ว
ทรงถวายทานแก่ท่าน ในเวลาที่สมควร
ประทับนั่งใกล้แล้วเชิญตรัสถามด้วยพระโอษฐ์เอง
ท่านจักทูลความข้อนั้นแก่พระองค์

[๕๘๐] พระองค์ทรงประสงคฺบุญ และมีจิตไม่ประทุษร้าย
เชิญเสด็จเข้าไปหาภิกษุนั้นแล้วตรัสถามเถิด

ท่านจักทูลธรรมทั้งที่ทรงสดับแล้ว
และยังไม่ได้ทรงสดับทั้งหมดแต่พระองค์ตามความรู้
(พระองค์ทรงสดับธรรมแล้วจักได้ตรัสบอกสวด)
[๕๘๑] ท้าวเธอทรงเจรจาความลับในที่นั้นแล้ว
ได้เป็นพยานร่วมกับเปรต เสด็จหลีกไป
ครั้นแล้วท้าวเธอได้กล่าวกับข้าราชการบริพารของกษัตริย์ลิจจวี

ทั้งหลาย

ซึ่งนั่งประชุมกันอยู่ใกล้ ๆ ว่า

[๕๘๒] ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โปรดฟังคำอย่างหนึ่งของ
ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าจักเลือกพร จักได้ประโยชน์
บุรุษที่ถูกเสียบที่หลาว มีกรรมหยาบช้า
ถูกลงอาชญา มีสภาพที่จะต้องติดอยู่รำไป

[๕๘๓] เขาถูกหลาวเสียบมาอย่างนี้ประมาณ ๒๐ ราตรี
จะตายหรือไม่ตาย เราจักปล่อยเขาด้วยความเต็มใจ
หมู่ชนจงอนุญาตตามชอบใจ

[๕๘๔] พระองค์โปรดจงรีบปล่อยบุรุษนั้นและบุรุษอื่น
โดยเร็ว

และใครเล่าจะฟังว่ากล่าวพระองค์ผู้ทรงทำอย่างนั้นอยู่ได้
พระองค์ทรงทราบอย่างไร ขอจงทรงทำอย่างนั้น
หมู่ชนย่อมอนุญาตตามชอบใจ

[๕๘๕] เจ้าลิจจวีนันเสด็จเข้าไปยังสถานที่นั้นแล้ว

ทรงรีบปล่อยบุรุษที่ถูกหลาวเสียบ
และได้ตรัสกับบุรุษนั้นว่า อย่างกลัวเลยเพื่อน
และรับสั่งให้พวกหมอพยาบาลรักษา

[๕๘๖] แล้วเสด็จเข้าไปหากัปิตกภิกษุ

ทรงถวายทานแก่ท่านในเวลาที่เหมาะสม

มีพระประสงค์จะทรงทราบเหตุ จึงประทับนั่งใกล้

แล้วได้รับสั่งถามท่าน ณ ที่นั้นนั้นแหละด้วยพระองค์เองว่า

[๕๘๗] บุรุษผู้ถูกหลาวเสียบ มีกรรมหยาบช้า

ถูกลงอาชญา มีสภาพจะต้องติดอยู่รำไป

เขาถูกเสียบอย่างนี้ประมาณ ๒๐ ราตรี จะตายหรือไม่ตาย

[๕๘๘] โยมไปปล่อยเขามาเดี๋ยวนี้ตามคำของเปรตนั้น

พระคุณเจ้าผู้เจริญ จะพึงมีเหตุอะไรหรือ
ที่ปรารถนานั้นไม่ต้องตกนรก

[๕๘๙] ถ้ามีเหตุขอนิมิตต์ท่านบอกโยมเถิด พระคุณเจ้า
ผู้เจริญ

โยมกำลังรอฟังคำมีเหตุที่น่าเชื่อถืออยู่
(ก็ปิดกัณฐิกษุถวายพระพรว่า)

เพราะยังไม่ได้เสวย

ผลกรรมเหล่านั้นจะไม่มีการสูญหาย

ภาวะที่กรรมเหล่านั้นจะสูญสิ้นไปจะพึงมีได้ในโลกนี้

[๕๙๐] ถ้าเขาประพฤติกรรมสม่าเสมอโดยเคารพ
ไม่ประมาททั้งคืนทั้งวัน

เขาจะพึงพ้นจากนรกนั้นไปได้

และกรรมที่เว้นการให้ผล พึงมีได้

(พระราชาดรฺสว่า)

[๕๙๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ โยมรู้ประโยชน์ของบุรุษนี้
อย่างทั่วถึง

บัดนี้ ขอพระคุณเจ้าจงอนุเคราะห์โยมบ้าง

ขอได้กล่าวตักเตือนพราสสอนโยม

โดยวิธีที่โยมไม่พึงตกนรกด้วยเถิด

ท่านผู้มีปัญญากว้างขวาง

(ก็ปิดกัณฐิกษุถวายพระพรว่า)

[๕๙๒] วันนี้ ขอมหาบพิตรจงมีพระหฤทัยเลื่อมใส

ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก

ถึง

อนึ่ง จงทรงศึกษาสมาทานสิกขาบท ๕ ประการ

ไม่ให้ขาดและไม่ให้บกพร่อง คือ

[๕๙๓] จงทรงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยพลัน

เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ในโลก

ไม่ทรงเสวนาน้ำจันท์ ไม่ดริสเท็จ

และทรงยินดีเฉพาะพระมเหสีของพระองค์

อนึ่ง ขอจงทรงสมาทานอุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘

อย่างประเสริฐนี้ ซึ่งเป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร

[๕๙๔] ขอพระองค์จงทรงถวายจีวร บิณฑบาต

คิลานปัจฉัย ที่นอน ที่นั่ง ข้าว น้ำ ของกิน ของเคี้ยว
ผ้า และที่อยู่อาศัย ในท่านผู้ปฏิบัติตรงทั้งหลาย
บุญย่อมเจริญทุกเมื่อ

[๕๙๕] ทรงอังคาสภิกษุทั้งหลายผู้สมบูรณ์ด้วยศีล
ปราศจากราคะ

เป็นพหูสูต ให้อิ่มหนำด้วยข้าวและน้ำ บุญจึงเจริญทุกเมื่อ

[๕๙๖] ผู้ที่ประพฤติธรรมสมาสมาโดยเคารพ
ไม่ประมาททั้งคืนทั้งวันอย่างนี้ พึงพ้นจากนรกนั้น
และกรรมที่เว้นการให้ผลพึงมีได้

(พระราชาตรัสว่า)

[๕๙๗] วันนี้แหละ โยมมีจิตเลื่อมใส ขอถึงพระพุทธเจ้า
พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก

อนึ่ง ขอศึกษาสมาทานสิกขาบท ๕ ประการ
ไม่ให้ขาดและไม่ให้บกพร่อง คือ

[๕๙๘] ของดเว้นจากการฆ่าสัตว์พลัน
เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งที่เป็นเจ้าของไม่ได้ให้ในโลก
ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่กล่าวเท็จ

และยินดีเฉพาะภรรยาของตน

อนึ่ง ขอสมาทานอุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘

อย่างประเสริฐนี้ ซึ่งเป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร

[๕๙๙] โยมจะถวายจีวร บิณฑบาต คิลานปัจฉัย ที่นอน
ที่นั่ง

ข้าว น้ำ ของกินของเคี้ยว ผ้า และที่อยู่อาศัย

[๖๐๐] โยมยินดีในพระพุทธศาสนา ไม่หวั่นไหว

จะถวายแก่ภิกษุทั้งหลายผู้สมบูรณ์ด้วยศีล

ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต

[๖๐๑] เจ้าอัมพลักขรลิจจวีทรงเป็นอุบาสกคนหนึ่งในเมืองไพศาลี

ทรงมีศรัทธา และมีพระหฤทัยอ่อนโยนเช่นนั้น

ทรงทำอุปัการะ บำรุงพระภิกษุสงฆ์โดยเคารพในกาลนั้น

[๖๐๒] บัณฑิตผู้ถูกหลาวเสียบ หายโรค

มีอิสระ สบายดี ได้บรรพชาแล้ว

แม่คนทั้งสองอาศัยกับปิตกภิกษุผู้ประเสริฐ ได้บรรลุสามัญ
ญผล๑

[๖๐๓] การคบสัตบุรุษเช่นนี้ย่อมมีผลมากแก่สัตบุรุษ
ทั้งหลายผู้รู้แจ้งอยู่

บุรุษผู้ถูกหลาวเสียบได้บรรลุอรหัตตผล

ส่วนเจ้าอัมพลักขรลิจจวิได้บรรลุโสดาปัตติผล

อัมพลักขรเปตวัตถุที่ ๑ จบ

๒. เสรีสกเปตวัตถุ

เรื่องเสรีสกเปต

(พระควัมปติกเล่าว่า)

[๖๐๔] ท่านทั้งหลายจงฟังคำของเทวดาและพวกพ้อง
ที่ได้มาพบกันในทางทะเลทรายในคราวนั้น

และขอเชิญทุกท่านฟังถ้อยคำตามที่เทวดา

และพวกพ้องกล่าวสนทนากัน

[๖๐๕] ยังมีพระราชผู้ทรงยศพระนามว่า ปายาสี
ได้เกิดร่วมกับหมู่กุ่มเทวดา

มีบริวารยศบันเทิงอยู่ในวิมานของตน

เป็นเทวดาแต่ได้มาสนทนากับพวกมนุษย์

(เสรีสกเทพบุตรถามพวกพ้องด้วยคาถาว่า)

[๖๐๖] มนุษย์ทั้งหลายผู้กลัวทางคดเคี้ยว

มีใจหวาดหวั่นอยู่ในที่นาระแวงว่ามีภัย ในป่า ในถิ่นของ

อมนุษย์

ในทางกันดาร ซึ่งมีน้ำมีอาหารไม่เพียงพอ

เดินไปได้แสนยาก ท่ามกลางทะเลทราย

[๖๐๗] ในทางทะเลทรายนี้ ไม่มีผลไม้ ไม่มีเผือกมัน

ไม่มีเชื้อไฟ

ในทางทะเลทรายนี้ จักหาอาหารได้แต่ที่ไหน

นอกจากฝุ่นและทรายที่แดดแผดเผาทั้งร้อน ทั้งทารุณ

[๖๐๘] ที่นี่เป็นที่ดอน ร้อนดังแผ่นเหล็กเผาไฟ

หาความสบายมิได้ เทียบเท่านรก

สถานที่นี้เป็นที่อยู่ดั้งเดิมของพวกหยาบขำมีปีศาจเป็นต้น

เป็นภูมิประเทศเหมือนถูกสาปไว้

[๖๐๙] อนึ่ง พวกท่านหวังอะไร
เพราะเหตุไรจึงไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วน
ตามกันเข้ามายังประเทศถิ่นนี้พร้อมกัน
เพราะความโลภ ความกลัว หรือเพราะความหลง
(พวกพ่อค้าตอบว่า)

[๖๑๐] พวกข้าพเจ้านั้นเป็นพ่อค้าเกวียนอยู่ในแคว้นมคธ
และแคว้นอังคะ

ต้องการทรัพย์ หวังกำไร
จึงบรรทุกสินค้ามามาก
พากันไปยังสินธุประเทศและโสวีระประเทศ

[๖๑๑] กลางวัน พวกข้าพเจ้าทุกคนทนความกระหายน้ำ
ไม่ได้

ทั้งมุ่งหวังจะอนุเคราะห์สัตว์พาหนะ
จึงรีบเดินทางมาในกลางคืน ซึ่งเป็นเวลาวิกาล

[๖๑๒] พวกข้าพเจ้าไปผิดทาง จึงหลงทาง
สับสนเหมือนคนตาบอด
เดินหลงเข้าไปในป่าที่ไปได้ยากแสนยาก
ท่ามกลางทะเลทราย เกิดงูจงอางสงสัย ไม่รู้ทิศทาง

[๖๑๓] ท่านที่ควรบูชา พวกข้าพเจ้าได้พบวิมานอัน
ประเสริฐ

และตัวท่านซึ่งไม่เคยพบเห็นมาก่อนนี้
จึงหวังจะรอดชีวิตยิ่งกว่าแต่ก่อน
เพราะได้เห็น จึงพากันร่าเริง ดีใจและเบิกบานใจ
(เทพบุตรถามว่า)

[๖๑๔] เพราะโรคทรัพย์เป็นต้นเหตุ
พวกท่านจึงพากันไปยังทิศทางต่าง ๆ
คือ ผังสมุทรทะเลทรายทางที่ต้องใช้เครื่องหวาย
ทางที่ต้องดอกทอยด ทางที่มีแม่น้ำ
และทางภูเขาที่ไปได้ยาก

[๖๑๕] พ่อค้าทั้งหลาย พวกท่านได้ไปยังแคว้นของพระ
ราชาอื่น ๆ

พบเห็นผู้คนชาวต่างประเทศ
พวกเราขอฟังสิ่งอัศจรรย์

ที่พวกท่านได้ยิน หรือได้เห็นมา

(พวกพ่อค้าตอบว่า)

[๖๑๖] พ่อกุมาร สมบัติของมนุษย์ที่ผ่านมามีทั้งหมด
ซึ่งอัศจรรย์กว่าวิมานของท่านแม่นี่

พวกข้าพเจ้าไม่เคยได้เห็นหรือได้ยิน

วิมานของท่านซึ่งมีรัศมีไม่เลว

พวกข้าพเจ้าแลดูแล้วไม่อึ้งเลย

[๖๑๗] ที่วิมานของท่านมีสระโบกขรณี ลอยอยู่ใน

อากาศ

มีสวนดอกไม้มากมาย มีบัวขาวมาก

มีหมู่ไม้ผลิดอกออกผลเป็นนิตย์

โขยกกลิ่นหอมตลบอบอวล

[๖๑๘] เสาวิมานเหล่านี้เป็นเสาวกัณฑ์ไพฑูริย์ สูงร้อยศอก

ประดับด้วยแก้วผลึก แก้วประพาฬ แก้วลาย และทับทิม

มีรัศมีโชติช่วง

[๖๑๙] วิมานของท่านนี้มีเสาว ๑,๐๐๐ ตัน

ภายในประกอบด้วยแก้ว

ภายนอกล้อมรอบด้วยไพฑูริทองคำด

และมุงบังอย่างดีด้วยแผ่นทองคำ

มีอานุภาพหาที่เปรียบมิได้

งามอยู่บนเสาวเหล่านั้น

[๖๒๐] วิมานของท่านนี้สว่างไสวด้วยทองชมพูนุชชั้น

เยี่ยม

ทุกส่วนของวิมานเกลี้ยงเกลาดี

ประกอบด้วยบันไดและพื้นน่าพอใจ มั่นคง

งดงาม มีส่วนประกอบกลมกลืน

ชวนพิศอย่างยิ่ง น่าชอบใจ

[๖๒๑] ภายในวิมานแก้ว มีข้าน้ำอุดมสมบูรณ์

ตัวท่านมีหมู่เทพอัปสรหอมล้อม

กึกก้องด้วยเสียงตะโพน เปิงมางและดุริยางค์

เป็นผู้ที่ทวยเทพนอบน้อมแล้วด้วยการชมเชยและกราบไหว้

[๖๒๒] ตัวท่านนั้นมีอานุภาพสุดที่จะคิด

ประกอบด้วยคุณทุกอย่าง

ผู้อันหมู่เทพนารีปลุกเร้า
บันเทิงอยู่ในวิมานปราสาทที่ประเสริฐ นารีนรมย์ใจ
เหมือนท้าวเวสวัณบันเทิงอยู่ในนพิสถาน๑
[๖๒๓] ท่านเป็นเทวดาหรือเป็นยักษ์
เป็นท้าวสักกะจอมเทพ หรือเป็นมนุษย์
พวกพ่อค้าเกวียนถามท่าน
โปรดบอกด้วยเถิด ท่านเป็นเทวดาชื่ออะไร
(เทพบุตรตอบว่า)

[๖๒๔] ข้าพเจ้าเป็นเทวดาชื่อเสรีสกะ เป็นผู้รักษาทาง
กันดาร

คุ้มครองทางทะเลทราย ทำตามคำสั่งท้าวเวสวัณ
จึงดูแลรักษาประเทศถิ่นนี้อยู่
(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๖๒๕] วิมานนี้ท่านได้ตามความปรารถนา
หรือเกิดโดยความเปลี่ยนแปลง
ท่านทำเองหรือเทวดาทรงหลายมอบให้
พวกพ่อค้าเกวียนถามท่านว่า
วิมานที่น่าชอบใจนี้ท่านได้มาอย่างไร
(เทพบุตรตอบว่า)

[๖๒๖] วิมานนี้มีใช้ข้าพเจ้าได้ตามความปรารถนา
มิใช่เกิดโดยการเปลี่ยนแปลง
มิใช่ข้าพเจ้าทำเองทั้งมิใช่เทวดาทรงหลายมอบให้
วิมานที่น่าชอบใจนี้ข้าพเจ้าได้มาด้วยบุญกรรมอันดีงามของ

ตน

(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๖๒๗] อะไรเป็นข้อปฏิบัติและเป็นพรหมจรรย์ของท่าน
นี้เป็นวิบากแห่งบุญกรรมอะไรที่ท่านสั่งสมไว้ดีแล้ว
พวกพ่อค้าเกวียนถามท่านว่า
วิมานนี้ท่านได้มาอย่างไร
(เทพบุตรตอบว่า)

[๖๒๘] ข้าพเจ้าได้มีนามว่าปายาสี
เมื่อครั้งข้าพเจ้าครองราชสมบัติแคว้นโกศล
ข้าพเจ้าเป็นนัตถิกทัญญู๑

เป็นคนตระหนี่ มีธรรมเลวทราม

และมีปกติกล่าววาทาตสุญญ๒

[๖๒๙] ได้มีสมณะ ผู้พหุสูต นามว่ากุมารกัสสปะ
ซึ่งเลิศทางกล่าวธรรมได้อย่างวิจิตรไพเราะ
ครั้งนั้นท่านได้กล่าวธรรมกถาโปรดข้าพเจ้า

ได้ช่วยบรรเทาทิฐฐิที่เป็นข้าศึกทางใจของข้าพเจ้าได้

[๖๓๐] ข้าพเจ้าฟังธรรมกถาของท่านแล้ว

ได้ประกาศตนเป็นอุบาสก

งดเว้นจากการฆ่าสัตว์

เว้นขาดจากการลักทรัพย์ในโลก

ยินดีเฉพาะภรรยาของตน

ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา

[๖๓๑] ข้อนั้นเป็นข้อปฏิบัติและเป็นพรหมจรรย์ของ
ข้าพเจ้า

นี้เป็นวิบากแห่งบุญกรรมนั้นที่ข้าพเจ้าสั่งสมไว้ดีแล้ว

วิมานนี้ข้าพเจ้าได้มาด้วยบุญกรรมอันดีงามนั้นนั่นเอง

(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๖๓๒] ทราบมาว่า คนมีปัญญาทั้งหลายพูดแต่คำจริง
คำพูดของบัณฑิตทั้งหลายจึงไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น
คนทำบุญไ้จะไปทีใด ย่อมมีแต่สิ่งที่น่ารักน่าใคร่
บันเทิงอยู่ในที่นั้น

[๖๓๓] ณ ที่ใด มีความโศก ความร่ำไห้

การฆ่า การจองจำ และเหตุเกิดเรื่องเลวร้าย

คนทำบาปไ้ก็จะไปในที่นั้น

ไม่พ้นจากคติที่ชั่วไปได้ไม่ว่าในกาลไหน

[๖๓๔] พ่อกุมาร เพราะเหตุอะไรหนอ

เทพบริวารจึงเป็นเสมือนผู้พ่นเพื่อนไปในชั่วครู่นี้

เหมือนน้ำใสถูกกวนให้ขุ่น

เพราะเหตุไรหนอ

เทพบริวารนี้และตัวท่านจึงได้มีความโทมัส

(เทพบุตรตอบว่า)

[๖๓๕] พ่อทั้งหลาย กลิ่นทิพย์เหล่านี้

โขยกลิ่นหอมระรื่นจากป่าไม้ซึก

หอมดลอบอวลทั่ววิมานนี้

กำจัดความมืดได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

[๖๓๖] ล่วงไป ๑๐๐ ปี เปลือกฝักไม้ซีกเหล่านี้

แต่ละฝักก็จะแตกออก

เป็นที่รู้กันว่า ๑๐๐ ปีของมนุษย์ล่วงไปแล้ว

ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดในหมู่เทวดานี้

[๖๓๗] พ่อทั้งหลาย ข้าพเจ้ารู้เห็นแล้วว่า

ข้าพเจ้าจักดำรงอยู่ในวิมานนี้อีก ๕๐๐ ปีทิพย์

แล้วจึงจุติ เพราะสินบุญ สิ้นอายุ

ข้าพเจ้าจึงชบเซา เพราะความโศกนั้นนั่นเอง

(พวกพ่อค้ากล่าวว่า)

[๖๓๘] ผู้ที่ได้วิมานซึ่งหาที่เปรียบมิได้เป็นเวลานานเช่น

นั้น

จะพึงเศร้าโศกไปทำไมเล่า

แต่พวกผู้มีบุญน้อยเข้าอยู่วิมานชั่วคราวสั้นนั้นแหละ

ควรเศร้าโศกแท้

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๖๓๙] พ่อทั้งหลาย ข้อที่ท่านทั้งหลายกล่าววาจาที่น่า

รักกับข้าพเจ้า

นั้นเป็นการกล่าวตักเตือนอันสมควรแก่ข้าพเจ้า

ส่วนข้าพเจ้าจะตามคุ้มครองท่านทั้งหลาย

เชิญท่านทั้งหลายไปยังที่

ที่ท่านทั้งหลายปรารถนาโดยความสวัสดิ์เกิด

(พวกพ่อค้ากล่าวว่า)

[๖๔๐] พวกข้าพเจ้าต้องการทรัพย์ หวังกำไร

จึงพากันไปยังสินธุประเทศ และโสวีระประเทศ

แล้วจักประกอบกรรมที่ได้รับรองไว้ตามสมควร

มีการเสียสละอย่างบริบูรณ์

กระทำการบูชาเสรีสกเทพบุตรอย่างโอฬาร

(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๖๔๑] ท่านทั้งหลาย อย่าได้ทำการบูชาเสรีสกเทพบุตร

เลย

สิ่งที่ท่านทั้งหลายพูดถึงทั้งหมด จักมีแก่พวกท่าน

ท่านทั้งหลายจงงดเว้นกรรมชั่วและจงตั้งใจประกอบตาม
ธรรม

[๖๔๒] ในหมู่พ่อค้าเกวียนนี้ มีอุบาสกผู้เป็นพหูสูต
มีศีลและวัตร มีศรัทธา มีจาคะ
มีศีลเป็นที่รักอย่างยิ่ง
มีวิจาร์ณญาณ สันโดษ มีความรู้

[๖๔๓] ไม่พูดเท็จทั้งที่รู้อยู่
ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น

ไม่พูดส่อเสียดให้เขาแตกกัน

พูดแต่วาจาอ่อนหวานละมุนละม่อม

[๖๔๔] เขามีความเคารพ ยำเกรง มีวินัย

ไม่เป็นคนเลว เป็นผู้บริสุทธิ์ในอริศีล

มีความประพฤติประเสริฐ

เลื่องมารดาบิดาโดยชอบธรรม

[๖๔๕] เขาเห็นจะแสวงหาโภคทรัพย์ เพราะเหตุแห่ง
มารดาบิดา

มิใช่เพราะเหตุแห่งตน เมื่อมารดาบิดาล่วงลับไป

เขาก็โน้มไปในเนกขัมมะ ประพฤติพรหมจรรย์

[๖๔๖] เขาเป็นคนซื่อตรง ไม่คดโกง

ไม่โอ้อวด ไม่เจ้าเล่ห์ ไม่พูดมีเลศนัย

เขาทำแต่กรรมดี

ตั้งอยู่ในธรรมเช่นนี้ จะพึงได้รับทุกข์อย่างไรเล่า

[๖๔๗] เพราะอุบาสกนั้นเป็นเหตุ ข้าพเจ้าจึงได้ปรากฏ
ตัว

พ่อค้าทั้งหลาย เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงเห็นธรรมเถิด

เพราะเว้นอุบาสกนั้นเสียแล้ว

ท่านทั้งหลายจะสับสน

เหมือนคนตาบอดหลงเข้าไปในป่าเป็นเถาเถาไป

การทอดทิ้งผู้อื่นเป็นการง่ายสำหรับคนทั่วไป

(แต่เป็นการยากสำหรับสัตบุรุษ)

การคบหาสัตบุรุษจึงนำความสุขมาให้อย่างแท้จริง

(พวกพ่อค้าถามว่า)

[๖๔๘] อุบาสกคนนั้นคือใคร และทำงานอะไร

เขาชื่ออะไร และโคตรอะไร
ข้าแต่เทวดา แม่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ก็ต้องการจะเห็นอุบาสกนั้นที่ท่านมาที่นี่
เพื่อช่วยเหลืออุบาสกที่ท่านชอบ เป็นคนโชคดี
(เทพบุตรตอบว่า)

[๖๔๙] ผู้ที่เป็นกัลบกมีชื่อว่าสัมภวะ
อาศัยการตัดผมเลี้ยงชีพ
เป็นคนรับใช้ของพวกท่าน
ท่านทั้งหลายจงรู้ว่าเป็นอุบาสก
ท่านทั้งหลายอย่าดูหมิ่นเขา
เขาเป็นผู้มีศีลเป็นที่รักยิ่ง
(พวกพ่อค้ากล่าวว่า)

[๖๕๐] ข้าแต่เทวดา พวกข้าพเจ้ารู้จักช่างตัดผมคนที่
ท่านพูดถึงดี

แต่ไม่รู้จักว่า เขาเป็นคนเช่นนี้เลย
แม่ข้าพเจ้าทั้งหลายฟังคำของท่านแล้ว
ก็จักบูชาอุบาสกนั้นอย่างโอฬาร
(เทพบุตรกล่าวว่า)

[๖๕๑] พวกผู้คนในกองเกวียนนี้
ไม่ว่าคนหนุ่ม คนแก่ หรือคนปูนกลาง
ทั้งหมดทุกคนนั้น เชิญขึ้นไปบนวิมาน
พวกคนตระหนี่จึงดูผลของบุญทั้งหลาย
(พระธรรมสังคีติกาจารย์กล่าว ๖ คาถาในตอนจบเรื่องราว)

[๖๕๒] พ่อค้าทุกคน ณ ที่นั้น
ต่างคนต่างเข้าห้อมล้อมช่างตัดผมนั้น
พากันขึ้นวิมานซึ่งเสมือนภพดาวดึงส์ของท้าววาสวะ
พร้อมกล่าวว่า เราก่อน ๆ

[๖๕๓] พ่อค้าทุกคนนั้นต่างประกาศความเป็นอุบาสก ณ
ที่นั่นว่า

เราก่อน ๆ แล้วได้เป็นผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์
เว้นขาดจากการลักทรัพย์ในโลก
ยินดีเฉพาภรรยาของตน
ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา

[๖๕๔] พ่อค้าทุกคน ครั้นต่างคนต่างประกาศความเป็น
อุบาสก

ณ ที่นั้นแล้วได้ไปยังสถานที่ที่ตนปรารถนาโดยสวัสดิ
หมู่พ่อค้าเกวียนบันเทิงอยู่ด้วยเทวฤทธิ์เนื่อง ๆ
ได้รับอนุญาตแล้วหลีกไป

[๖๕๕] พ่อค้าเหล่านั้นต้องการทรัพย์ หวังกำไร
ไปถึงสินธุและโสวีระประเทศ พยายามค้าขายตามปรารถนา
มีลาภบริบูรณ์ กลับมาเมืองปาฏลีบุตรโดยปลอดภัย

[๖๕๖] พ่อค้าเหล่านั้นไปเรือนของตน

มีความสวัสดิ พร้อมหน้าบุตรภรรยา

มีจิตเพิลิตเพลิน ดีใจ ปลาบปลื้ม

บูชาเสรีสกเทพบุตรอย่างโอฬาร

ได้ช่วยกันสร้างเทวาลัยชื่อเสรีสกะขึ้น

[๖๕๗] การคบสัตบุรุษให้สำเร็จประโยชน์อย่างนี้

การคบผู้มีคุณธรรมมีประโยชน์มาก

พ่อค้าทั้งหมดได้ประสบความสุข

เพราะผลอันสืบเนื่องมาจากอุบาสกคนเดียว

เสรีสกเปิดวัดฤๅที่ ๒ จบ

ภาณวารที่ ๓ จบ

๓. นันทกเปิดวัดฤๅ

เรื่องนันทกเปรต

(เพื่อจะแสดงเนื้อความนั้น พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายจึง
กล่าวว่า)

[๖๕๘] มีพระราชาพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่าปิงคลกะ
เป็นใหญ่แห่งชาวสุริยวิสัย เสด็จไปเฝ้าพระเจ้าโมริยะแล้ว
กลับมาถึงทางที่จะไปยังสุริยวิสัยอีก

[๖๕๙] เสด็จมาถึงทางโค้ง ในเวลาเที่ยงวัน ซึ่งเป็น
เวลาร้อน

ได้ทอดพระเนตรเห็นทางที่นารีนรมย์

เป็นทางทรายที่เปรตเนรมิตไว้นั้น

[๖๖๐] จึงตรัสบอกนายสารถีว่า

ทางนี้นารีนรมย์ ปลอดภัย สะดวก ปลอดภัย

สารถึ พวกเราตรงไปทางนี้แหละ

จากที่นี่ไปไมไกลก็จะถึงสุริยงประเทศ

[๖๖๑] พระเจ้าสุริยง ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทางนั้น
พร้อมด้วยกองทัพ ๔ เหล่า

บุรุษคนหนึ่งตกใจกลัวได้กราบทูลพระเจ้าสุริยง ดังนี้ว่า

[๖๖๒] พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว เป็นทางนากลัว
นำชนพองสยองเกล้า

เพราะทางปรากฏเฉพาะข้างหน้า แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ

[๖๖๓] พวกเราเดินผิดทางเสียแล้ว เห็นจะมาใกล้พวก
เปรต

กลืนอมมนุษย์ฟุ้งมา ข้าพระองค์ได้ยินเสียงพิลึกน่า
สะพรึงกลัว

[๖๖๔] พระเจ้าสุริยงทรงตกพระทัย ตรัสกับนายสารถึ
ดังนี้ว่า

พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว เป็นทางนากลัวนำชนพอง
สยองเกล้า

ทางปรากฏเฉพาะข้างหน้า แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ

[๖๖๕] พวกเราเดินผิดทางเสียแล้ว เห็นจะมาใกล้พวก
เปรต

กลืนอมมนุษย์ฟุ้งมา เราได้ยินเสียงพิลึกน่าสะพรึงกลัว

[๖๖๖] จึงเสด็จขึ้นคอช้าง ทอดพระเนตรไปทั่วทั้ง ๔
ทิศ

ทรงเห็นต้นไทรย้อยต้นหนึ่ง มีร่มหนาทึบดี

เขียวชอุ่มคล้ายสีเมฆ ทั้งสีและสัณฐานก็คล้ายเมฆ

[๖๖๗] จึงรับสั่งกับนายสารถึว่า ป่าใหญ่เขียวชอุ่มดุจสี
เมฆ

ทั้งสีและสัณฐานคล้ายเมฆ ปรากฏอยู่นั้นใช่ใหม่
(นายสารถึกราบทูลว่า)

[๖๖๘] ข้าแต่พระมหाराชเจ้า นั้นต้นไทรย้อย มีร่ม
หนาทึบดี

เขียวชอุ่มคล้ายสีเมฆ ทั้งสีและสัณฐานก็คล้ายเมฆ

[๖๖๙] พระเจ้าสุริยงเสด็จพระราชดำเนินไปจนถึงป่า
ใหญ่

ซึ่งเขียวข่มคล้ายสีเมฆ

ทั้งสีและสีฐานก็คล้ายเมฆ ปรางกุญอยู่

[๖๗๐] เสด็จลงจากคอกช้างแล้วเสด็จเข้าไปใกล้ต้นไม้
ประทับนั่งที่โคนต้น พร้อมทั้งหมู่อำมาตย์ข้าราชการ
ได้ทอดพระเนตรเห็นชั้นน้ำเต็มและขนมที่ถูกพระทัย

[๖๗๑] บุรุษผู้มีรูปลักษณะดังเทพ ประดับอาภรณ์พร้อม

สรรพ

เข้าไปเฝ้าพระเจ้าสุริยวงศ์แล้วได้กราบทูลดังนี้ว่า

[๖๗๒] ข้าแต่พระมหากษัตริย์เจ้า พระองค์เสด็จมาดีแล้ว

และก็มีได้เสด็จมาร้าย ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงกำจัดศัตรู

เชิญพระองค์ผู้ประเสริฐเสวยน้ำ และเสวยขนมเถิด

[๖๗๓] พระเจ้าสุริยวงศ์พร้อมด้วยอำมาตย์และข้าราชการ

บริวาร

พากันดื่มและกินขนมแล้ว จึงตรัสถามว่า

[๖๗๔] ท่านเป็นเทวดาหรือคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกป

รินทมะ

พวกเราไม่รู้จักจึงขอรถามท่าน

พวกเราจะพึงรู้จักท่านได้อย่างไร

(นันทกเปรตกราบทูลว่า)

[๖๗๕] ข้าพระองค์ไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คนธรรพ์

ทั้งไม่ใช่ท้าวสักกปรินทมะ

ข้าพระองค์เป็นเปรต มาจากถิ่นสุริยวงศ์ มาอยู่ที่นี่

(พระราชาตรัสถามว่า)

[๖๗๖] เมื่อก่อน ท่านอยู่ในสุริยวงศ์

มีปกตินิสัยอย่างไร มีความประพฤติอย่างไร

เพราะความดีอะไร ท่านจึงมีอาณภาพอย่างนี้

(นันทกเปรตกราบทูลว่า)

[๖๗๗] ข้าแต่พระมหากษัตริย์เจ้า ผู้ทรงปราบอริราชศัตรู

ทรงผดุงรัฐให้เจริญ ขอพระองค์ทรงสดับความนั้น

อำมาตย์ ข้าราชการบริวาร และพราหมณ์ ปุโรหิต ก็เชิญสดับ

ด้วย

[๖๗๘] ขอเดชะ(เมื่อก่อน) ข้าพระองค์เป็นบุรุษ อยู่ใน

สุริยวงศ์

เป็นคนใจบาป เป็นมิจฉาทิฏฐิิด ทุศีล ตระหนี่
และด่าว่าสมณพราหมณ์ทั้งหลาย

[๖๗๙] เมื่อชนเหล่าอื่นกำลังทำบุญให้ทาน
ข้าพเจ้าก็ทำอันตรายเสีย ข้ายังห้ามหมู่ชนว่า

[๖๘๐] ผลทานไม่มี ผลแห่งความสำรวมจักมีแต่ที่ไหน
ใครผู้ชื่อว่าป็นอาจารย์ไม่มี

ใครเล่าจักฝึกฝนบุคคลผู้ไม่เคยฝึกฝนได้

[๖๘๑] สัตว์ทั้งหลายเท่าเทียมกัน
ผู้อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลจึงไม่ต้องมี
กำลังหรือความเพียรก็ไม่ต้องมี

ความพากเพียรของบุรุษจักมีแต่ที่ไหน

[๖๘๒] ธรรมดาผลทานย่อมไม่มี
ใครจะทำบุคคลผู้มีเวรให้หมดจดด้วยทานไม่ได้
สัตว์ย่อมได้สุขหรือทุกข์ที่ควรได้เอง

สุขหรือทุกข์ที่เกิดจากการแปรผัน สัตว์นำมาเอง

[๖๘๓] มารดาไม่มี บิดาไม่มี พี่ชายไม่มี น้องชายไม่มี
โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี

ทานที่บุคคลให้แล้วย่อมไม่มีผล การบูชาก็ไม่มีผล

ทานและการบูชาที่ตั้งไว้ดีแล้วก็ไม่มีผล

[๖๘๔] คนแม่ฆ่าคน (หรือ) ตัดคอคนอื่น ก็ไม่ชื่อว่าใคร
ฆ่าใคร

เป็นแต่ศัสตรา เสียบเข้าไปในระหว่างช่องกายทั้ง ๗ ช่อง

[๖๘๕] ชีวะ๒ของสัตว์ทั้งหลาย ไม่ถูกตัด ไม่ถูกทำลาย
บางคราวมี ๘ เหลี่ยม บางคราวกลมเหมือนงบน้ำอ้อย
บางคราวสูง ๕๐๐ โยชน์ ใครเล่าสามารถจะตัดชีวะให้ขาด

ได้

[๖๘๖] เหมือนเมื่อกลุ่มด้ายที่ถูกขวางไป

กลุ่มด้ายนั้นย่อมคลายกลิ้งไปได้ ฉันทิ

ถึงชีวะนั้นก็ฉันทินั้นเหมือนกัน ย่อมแหวกหนีออกไปจากร่าง

ได้

[๖๘๗] เหมือนบุคคลออกจากบ้านหนึ่ง เข้าสู่บ้านหนึ่ง

ฉันทิ

ถึงชีวิตนั้นก็ฉันนั้นเหมือนกัน ออกจากร่างหนึ่ง เข้าสู่อีกร่างหนึ่ง

[๖๘๘] เหมือนบุคคลออกจากเรือนหลังหนึ่ง เข้าสู่อีกเรือนหลังหนึ่ง ฉันใด

ถึงชีวิตนั้นก็ฉันนั้นเหมือนกัน ออกจากร่างหนึ่ง เข้าสู่อีกร่างหนึ่ง

[๖๘๙] ครั้นสิ้นกำหนด ๘,๔๐๐,๐๐๐ มหากัป

สัตว์ทั้งหลายจะเป็นพาลหรือบัณฑิตก็ตาม

จักยังสังสารวัฏให้สิ้นไปแล้ว จักทำที่สุดทุกข์ได้เอง

[๖๙๐] สุขและทุกข์ เหมือนดักดวงได้ด้วยทะนานและกระบุง

พระชินเจ้าย่อมรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง หมู่สัตว์นอกนี้ล้วนเป็นผู้ลุ่มหลง

[๖๙๑] เมื่อชาติก่อน ข้าพระองค์มีความเห็นอย่างนี้ จึงได้เป็นคนหลง

ถูกโมหะครอบงำ เป็นมิจฉาทิฏฐิ ทศิล ตระหนี่ และด่าว่าสมณพราหมณ์ทั้งหลาย

[๖๙๒] ภายใน ๖ เดือน ข้าพระองค์จักตาย

จักตกนรกอันเร่าร้อนแสนสาหัส

[๖๙๓] นรกล้นมี ๔ เหลี่ยม มีประตู ๔ ด้าน

กรรมสร้างจำแนกไว้เป็นส่วน ๆ

ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก ครอบไว้ด้วยแผ่นเหล็ก

[๖๙๔] พื้นนรกล้นล้วนเป็นเหล็กแดงลุกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน

แผ่ไปรอบตลอดร้อยโยชน์อยู่ตลอดกาล

[๖๙๕] ล่วงไป ๑๐๐,๐๐ ปี ในกาลนั้น ข้าพระองค์ได้ยินเสียงอื้ออึง

(ว่า เพื่อนยากทั้งหลายเมื่อพวกท่านใหม่อยู่ในนรกนี้

กาลประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ปีล่วงไปแล้ว)

ข้าแต่พระมหाराชเจ้า ๑๐๐ โกฏิปีเป็นกำหนดของนรก

[๖๙๖] ขนทั้งหลายเป็นมิจฉาทิฏฐิ ทศิล และติเตียน พระอริยะ

ย่อมหมกไหม้อยู่ในนรกถึง ๑๐๐,๐๐๐ โกฏิปี

[๖๙๗] ข้าพระองค์จักเสวยทุกขเวทนาในรณนั้นเป็น
เวลายาวนาน

นี้เป็นผลกรรมอันชั่วช้าของข้าพระองค์
เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์จึงเสรำโศกอย่างหนัก

[๖๙๘] ข้าแต่พระมหाराชเจ้า ผู้ทรงปราบอริราช ทรง
ผดุงรัฐให้เจริญ

ขอพระองค์ทรงสดับความนั้น
ขอความเจริญจงมีแต่ข้าพระองค์และอุตตราธิดาของข้าพระ
องค์

[๖๙๙] นางทำแต่กรรมดี ยินดีแล้วในนิจศีลและอุโบสถ
ศีล

รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศจากความตระหนี่ และยินดี
ในทาน

[๗๐๐] เป็นสละภัตตระกูลอื่นก็ยังคงรักษาศีลไม่บกพร่อง
อยู่เป็นนิตย์

และเป็นอุบาสิกาของพระศากยมุณีสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงสิริ

[๗๐๑] ภิกษุรูปหนึ่ง มีศีลสมบูรณ์ สำรวมตา มีสติ
คุ้มครองอินทรีย์

สำรวมระวังเป็นอันดี เข้ามาบิณฑบาตยังหมู่บ้าน

[๗๐๒] เดินไปตามลำดับตรอก ได้มาถึงบ้านนั้น

ข้าแต่พระมหाराชเจ้า ขอความเจริญจงมีแต่พระองค์

นางอุตตราได้เห็นภิกษุนั้นแล้ว

[๗๐๓] นางได้ถวายน้ำดื่มเต็มขันและขนมอย่างวิจิตร
แล้ว

อุทิสว่า ขอผลทานที่ดีฉันถวายแล้วนี้

จงสำเร็จแก่บิดาของดิฉันซึ่งตายไปแล้วเถิด เจ้าคะ

[๗๐๔] ในขณะที่นางอุทิสชวนบุญให้นั้นเอง วิชาภก็เกิด
ขึ้น

ข้าพระองค์สำเร็จความประสงค์ดังปรารถนา

บริโภคมสุขอยู่ เหมือนท้าวเวสวัณมหาราช

[๗๐๕] ข้าแต่พระมหाराชเจ้า ผู้ทรงปราบอริราช

ทรงผดุงรัฐให้เจริญ ขอพระองค์จงทรงสดับความนั้น

บัดนี้ทิดกล่าวว่า พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลผู้เลิศของโลก

พร้อมทั้งเทวโลก ขอพระองค์พร้อมด้วยพระราชโอรส
และพระอัครมเหสี ทรงถึงพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นว่า
เป็นที่พึงที่ระลึกเกิด
[๗๐๖] ขนทั้งหลายย่อมบรรลุมตบตด้วยมรรคมีองค์

๘

ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงปราบอริราช
ขอพระองค์พร้อมด้วยพระราชโอรสและพระอัครมเหสี
จงทรงถึงพระธรรมนั้น ว่าเป็นที่พึงที่ระลึกเกิด
[๗๐๗] พระอริยบุคคลผู้บรรลุนิยามมรรค ๔
และพระอริยบุคคลผู้ดำรงอยู่ในอริยผล ๔ ชื่อว่าพระสงฆ์
ผู้ปฏิบัติตรง มีศีล สมาธิและปัญญา
ขอพระองค์พร้อมด้วยพระราชโอรสและพระอัครมเหสี
ทรงถึงพระสงฆ์นั้น ว่าเป็นที่พึงที่ระลึกเกิด
[๗๐๘] ขอพระองค์ทรงริบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
เว้นขาดจากการลักทรัพย์
ทรงยินดีเฉพาะพระมเหสีของพระองค์
ไม่ดริสคำเท็จ ไม่เสวน้ำจันท์เกิด
(พระราชาตรัสว่า)

[๗๐๙] เทวดาผู้ควรบูชา ท่านเป็นผู้มุ่งประโยชน์
เกื้อกูลแก่เรา
เราจะทำตามคำของท่าน
ท่านเป็นอาจารย์ของเรา
[๗๑๐] เราขอถึงพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ประเสริฐกว่า
เทวดาและมนุษย์

พระธรรมอันยอดเยี่ยม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึงที่ระลึก
[๗๑๑] เราจะริบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
เว้นขาดจากการลักทรัพย์ในโลก
ยินดีเฉพาะภรรยาของตน
จะไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา
[๗๑๒] เราจะผ่อนคลายความเห็นชั่ว
เหมือนโปรยเกล็ดให้ลอยไปตามลมแรง
หรือเหมือนทิ้งเศษไม้ใบหญ้าลงกระแสน้ำเชี่ยว
และยินดีในพระพุทธศาสนา

[๗๑๓] พระเจ้าสุริยวัณเมื่อตรัสดังนี้แล้ว

ทรงงดเว้นจากความเห็นชั่ว

ทรงนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว

เสด็จทรงรถพระที่นั่ง

บ้ายพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก

นั้นทกเปตวัตถุที่ ๓ จบ

๔. เรวดีเปตวัตถุ

เรื่องนางเรวดีเปต

(ยักษ์บริวารของท้าวเวสวัณปรารภนาจะจับนางเรวดีโยนลง
ไปในอุสสทนรก จึงกล่าวว่า)

[๗๑๔] จงลุกขึ้น นางเรวดีผู้แสนจะชั่วช้า มีปกติไม่ให้
ทาน

ประดู(นรก)เปิดแล้ว

พวกเราจะนำเจ้าไปโยนลงนรก

อันเป็นสถานที่ทอดถอนใจของเหล่าสัตว์นรก

ผู้มีความทุกข์ทรมานทนทุกข์อยู่

(พระสังคิตติกาจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า)

[๗๑๕] ยักษ์ใหญ่ตาแดงสองตนดุจดุจดพญายมนั่น ครั้น
กล่าวดังนี้แล้ว

ก็จับแขนนางเรวดีคนละข้าง พาไปใกล้หมู่เทวดา

(นางเรวดีถามยักษ์สองตนว่า)

[๗๑๖] นั้นวิมานของใคร มีรัศมีแสงอาทิตย์ น่าพอใจ

เรื่องรอง งดงาม น่าอยู่อาศัย ปกคลุมด้วยตาข่ายทอง

เนืองแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งโรจน์ดัง

แสงอาทิตย์

[๗๑๗] หมู่เทพนารีลอบไล้กายด้วยแก่นจันทน์หอม

ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม

วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์

คนที่ขึ้นสวรรค์บันเทิงอยู่ในวิมานเป็นใครกัน

(ยักษ์สองตนจึงบอกแก่นางเรวดีว่า)

[๗๑๘] ที่กรุงพาราณสี มีอุบาสกชื่อนันทิยะ

เป็นคนไม่ตระหนี่ เป็นทานบดี รู้ความประสงค์ของผู้ขอ

วิมานที่เนืองแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา

รุ่งโรจน์ดังแสงอาทิตย์นั้นเป็นของนันทียอุบาสก

[๗๑๙] หมู่เทพนาริลูบไล้กายด้วยแก่นจันทน์หอม

ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม

วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์

คนที่ขึ้นสวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน คือ นันทียอุบาสก

(นางเรวดีกล่าวว่า)

[๗๒๐] ฉันเป็นภรรยาของนันทียอุบาสก

เป็นใหญ่ในเรือน เป็นใหญ่ในทรัพย์สินทั้งหมดของสามี

บัดนี้ ฉันจะรื่นรมย์ในวิมานของสามี

ไม่ปรารถนาจะเห็นนรก

(ยักษ์สองตนนั้นไม่ยอมเชื่อจึงพาตัวนางลงไปใกล้อุสสทน

รกแล้วกล่าวว่า)

[๗๒๑] นางผู้แสนจะชั่วช้า นี่แหละนรกสำหรับเจ้า

บุญเจ้าไม่ได้ทำไว้ในมนุษยโลก

เพราะคนตระหนี่มักโกรธมีบาปกรรม

ยอมไม่ได้อยู่ร่วมกับผู้เกิดในสวรรค์

(นางเรวดีเห็นนายนิรยบาลสองตนพากันมาจุดคร่าตนเพื่อจะ

โยนลงไปในคูถนรก ชื่อว่าสังสวกะ จึงถามถึงนรknนั้นว่า)

[๗๒๒] ทำไมหนอจึงปรากฏแต่อุจจาระ ปัสสาวะ สิ่ง

สกปรก

เหตุไฉน อุจจาระนี้จึงมีกลิ่นเหม็นร้ายกาจ คละคลุ้งไปเล่า

(นายนิรยบาลตอบว่า)

[๗๒๓] นางเรวดี นรกที่เจ้าจะหมกไหม้อยู่หลายพันปีนี้

มีชื่อว่าสังสวกนรก ลึก ๑๐๐ ขั้วคน

(นางเรวดีจึงถามว่า)

[๗๒๔] ฉันทำกรรมชั่วทางกายวาจาใจอะไรหรือหนอ

จึงตกสังสวกนรกที่ลึก ๑๐๐ ขั้วคน

(นายนิรยบาลตอบว่า)

[๗๒๕] เจ้าลวงสมณพราหมณ์และวณิกพวกอื่น

ด้วยการกล่าวเท็จ นั้นแหละบาปที่เจ้าทำไว้

[๗๒๖] เพราะบาปนั้นเจ้าจึงตกสังสวกนรกที่ลึกถึง ๑๐๐

ขั้วคน

นางเรวดี เจ้าจะต้องหมกไหม้อยู่ในนรknนั้นหลายพันปี

[๗๒๗] นายนิรยบาลทั้งหลาย จะตัดมือ เท้า หู แม่
กระทั่งจมูก

อนึ่งแม่ฝูงนกาก็จะพากันมารุมจิกกินเจ้าที่ดันทรนทรายอยู่
(นางเรวดีกล่าวว่า)

[๗๒๘] โปรดเถิดพ่อคุณ ขอร่านทั้งหลายช่วยนำดิฉัน
กลับไปเถิด

ดิฉันจักสร้างกุศลกรรมที่คนทำแล้วได้รับความสุข
และไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้นให้มาก
ด้วยการให้ทาน ประพาศธรรมสมาธิ
การสัจรวม และการฝึกอินทรีย์
(นายนิรยบาลกล่าวว่า)

[๗๒๙] เมื่อก่อน เจ้าประมาทมัวเมา บัดนี้จะมารำให้
ทำไมเล่า

เจ้าจักต้องเสวยผลกรรมทั้งหลายที่เจ้าทำไว้อย่าง
(นางเรวดีกล่าวว่า)

[๗๓๐] ใครจากเทวโลกไปยังมนุษยโลก เมื่อถูกถาม
พึงกล่าวถ้อยคำของดิฉันอย่างนี้ว่า
ขอท่านทั้งหลายจงถวายทาน คือ ผ้าถุง ผ้าห่ม
ที่นอน ที่นั่ง ข้าวและน้ำ

ในสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ปล่อยวางอาชญา
เพราะว่า คนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปกรรม
ย่อมไม่ได้เกิดร่วมกับผู้ไปสวรรค์

[๗๓๑] ถ้าดิฉันนั้นจากที่นี่ไป ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว
จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล
จักสร้างกุศลให้มากด้วยการให้ทาน
การประพาศธรรมสมาธิ
การสัจรวม และการฝึกอินทรีย์

[๗๓๒] ดิฉันจักปลูกสวนไม้ดอกไม้ผล
จักตัดทางเข้าไปในสถานที่ที่เดินลำบาก
ขุดบ่อน้ำ และตั้งน้ำดื่มไว้ด้วยใจที่ผ่องแผ้ว

[๗๓๓] จักเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำแห่งปี
ตลอดวันปาฏิหาริย์

[๗๓๔] ดิฉันผู้สำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และจักไม่ละเลยในการให้ทาน
เพราะผลกรรมนี้ ดิฉันได้เห็นเองแล้ว
(พระสังคิติกาจารย์กล่าวไว้ว่า)

[๗๓๕] นายนิรยบาลทั้งหลายช่วยกันจับนางเรวดี
ที่กำลังพรวดเพื่อ ดันรนไปมาอยู่อย่างนี้
ให้เท่าชี้หัวตึงลงไป ในนรกอันน่ากลัว
(นางเรวดีได้กล่าวคาถาสุดท้ายอีกว่า)

[๗๓๖] ชาตีก่อน ฉันเป็นคนตระหนี่
ด่าว่าสมณพราหมณ์
และลวงสามเณรด้วยเรื่องไม่จริง
จึงหมกไหม้ในนรกที่น่ากลัว
เรวดีเปตวัตถุที่ ๔ จบ

๕. อจจุเปตวัตถุ
เรื่องเปรตเจ้าของไร้อ้อย
(อจจุเปรตถามพระมหาโมคคัลลานเถระว่า)

[๗๓๗] ไร้อ้อยแปลงใหญ่นี้เกิดมีแก่ข้าพเจ้า เป็นผลบุญ
มิใช่น้อย

เดี๋ยวนี้ ข้าพเจ้ากินอ้อยนั้นไม่ได้
ท่านผู้เจริญ นิมนต์ท่านบอกด้วยเถิดว่า นี่เป็นผลกรรมอะไร

[๗๓๘] ข้าพเจ้าเดือดร้อน อยากจะกิน(อ้อย)
พยายามตะเกียกตะกาย ทนทุกข์
จะกินสักหน่อหนึ่ง ก็สิ้นเรี่ยวแรง พรวดเพ้ออยู่
นี่เป็นผลกรรมอะไร

[๗๓๙] อนึ่ง ข้าพเจ้าหมดเรี่ยวแรงแล้ว ชวนเซล้มลง
ดินเร่า ๆ อยู่บนพื้นดิน เหมือนปลาตันรนอยู่บนบกที่ร้อนจัด
ก็เมื่อข้าพเจ้าร้องให้อยู่ สัตว์ทั้งหลายพากันมากินน้ำตาของ
ข้าพเจ้า ท่านผู้เจริญ นี่เป็นผลกรรมอะไร

[๗๔๐] ข้าพเจ้าทั้งเหน็ดเหนื่อย ทั้งหิวกระหาย
ปากคอแห้งผาก ไม่ประสบความสำเร็จ
ท่านผู้เจริญ อย่างไรหนอ ข้าพเจ้าจึงจะกินอ้อยได้
(พระมหาโมคคัลลานเถระกล่าววว่า)

[๗๔๑] เมื่อชาติก่อน ท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำกรรมไว้
ด้วยตนเอง

เราจะบอก ท่านจงฟังให้เข้าใจ

[๗๔๒] ท่านเดินกินอ้อยไป

บุรุษคนหนึ่งเดินตามหลังท่าน

และเขาหวังจะกินอ้อย จึงขอท่าน

ท่านมิได้พูดอะไรกับเขา

[๗๔๓] และเขาได้วิ่งวอนท่านซึ่งไม่พูดด้วย

ได้พูดกับท่านว่า ขอท่านให้อ้อยเถิดนาย

ท่านได้ยื่นอ้อยให้แก่บุรุษนั้นข้างหลัง

นี้เป็นผลกรรมนั้นแหละ

[๗๔๔] ขอเชิญท่านหันหลังไปหยิบเอา

ครั้นรับแล้ว เชิญกินอ้อยนั้นตามต้องการเถิด

เพราะเหตุนี้แหละ ท่านจักเป็นผู้ดีใจ

ร่าเริง เบิกบาน และบันเทิงใจ

[๗๔๕] เปเรตนันได้หันหลังไปหยิบอ้อย

ครั้นรับแล้ว กินอ้อยนั้นตามความต้องการ

เพราะเหตุนี้แหละ เปเรตนันจึงดีใจ

ร่าเริง เบิกบาน และบันเทิงใจ

อุจจุเปตวัตถุที่ ๕ จบ

๖. กุมารเปตวัตถุ

เรื่องกุมารเปเรต

(พระศาสดาตรัสว่า)

[๗๔๖] เราได้ฟังมาดังนี้ว่า

ได้มีกุมารสององค์เป็นพระราชโอรส

ในกรุงสาวัตถี ข้างป่าหิมพานต์

[๗๔๗] พระราชกุมารทั้ง ๒ พระองค์นั้น

ทรงมีวเมาในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

ทรงเพลิดเพลินด้วยอำนาจ ความยินดีในกาม

ทรงติดความสุขในปัจจุบัน

ไม่ทรงเห็นถึงความสุขในอนาคต

[๗๔๘] ครั้นเคลื่อนจากความเป็นมนุษย์นี้ไปสู่ปรโลก

ไม่ปรากฏกายให้ใครเห็น

ร้องคร่ำครวญถึงกรรมชั่วครั้งก่อนของตน

ณ ที่ใกล้กรุงสรวัดถีนีว่า

[๗๔๙] เมื่อพระทักษิไณยบุคคลมีอยู่มากหลาย

และเมื่อไทยธรรมก็มีอยู่

แต่พวกเราไม่อาจทำบุญซึ่งจะนำความสุขมาให้

แล้วทำตนให้มีความสุขดี(แม้เพียง)เล็กน้อย

[๗๕๐] อะไรจะพึงเลวกวากามัน

อันเป็นเหตุให้พวกเราเคลื่อนจากราชสกุลแล้วไปอยู่เปตวิสัย

เพียบพร้อมไปด้วยความหิวกระหาย

[๗๕๑] มนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้เคยเป็นเจ้าของในที่ใด

ย่อมไม่ได้เป็นเจ้าของในที่นั้นอีก

เป็นผู้เจริญขึ้นแล้วเสื่อมลง ย่อมหมุนไปตามความหิว

กระหาย

[๗๕๒] นรชนทราบถึงโทษ

ซึ่งเกิดมีด้วยอำนาจความเมาในความเป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว

ละความเมาในความเป็นใหญ่ได้แล้ว พึงไปสวรรค์ได้

เขามีปัญญาเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสวรรค์

กุมารเปตวิสัยที่ ๖ จบ

๗. ราชปุตตเปตวิสัย

เรื่องเปรตราชบุตร

(พระศาสดาตรัสว่า)

[๗๕๓] ผลกรรมทั้งหลายที่พระราชโอรสทำไว้ในชาติ

ก่อนพึงยำยจิตใจ

เพราะรูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะที่น่ารื่นรมย์ใจ

[๗๕๔] พระราชโอรสจึงได้แสวงการฟ้อนรำ ขับร้อง

ความยินดี

และความสนุกสนานเป็นอันมาก

ทรงได้รับการบำรุงบำเรอในพระราชอุทยานแล้ว

จึงเสด็จเข้าไปยังภูเขาศิริพพชะ

[๗๕๕] ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นพระปัจเจกพุทธะนาม

ว่า สุเนตร

ผู้แสวงหาคุณอันประเสริฐ ฝึกฝนตนแล้ว

มีจิตตั้งมั่น ปราธมนาน้อย
สมบุรณ์ด้วยhiri ยินดีเฉพาะอาหารที่อยู่ในบาตรซึ่งได้มาด้วย
ภิกขาจาร

[๗๕๖] จึงเสด็จลงจากคอกช้างแล้วได้ตรัสถามว่า
ได้ภิกขาบ่างไหม พระคุณเจ้า

ถือตัวว่าเป็นกษัตริย์

ทรงจับบาตรของพระปัจเจกพุทธะนั้นชูขึ้น

[๗๕๗] แล้วทุ่มทำลายบาตรที่พื้นดินแข็ง

ทรงพระสรวล หลีกไป(หนอยหนึ่ง)แล้วตรัสว่า

เราเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากิตวะ

ท่านจักทำอะไรเราได้

[๗๕๘] กรรมหยาบขำมีผลเผ็ดร้อน

ซึ่งพระราชโอรสผู้แออัดอยู่ในนรกเสวยแล้ว

[๗๕๙] พระราชโอรสทำบาปหยาบขำไว้

จึงได้ประสบทุกข์แสนสาหัสอยู่ในนรก ๘๔๐,๐๐๐ ปี รวม ๖

ครั้ง

[๗๖๐] เธอเป็นคนพาล

นอนหงายบ้าง คว่ำบ้าง

นอนตะแคงซ้าย ตะแคงขวาบ้าง

ชี้เท้าขึ้นข้างบนบ้าง ยืนอยู่บ้าง

หมกไหม้อยู่สิ้นกาลนาน (ข้างละ ๘๔๐,๐๐๐ ปี)

[๗๖๑] เธอทำบาปหยาบขำไว้

จึงประสบทุกข์แสนสาหัสอยู่ในนรกหลายพัน หลายหมื่นปี

[๗๖๒] บุคคลผู้มีการกระทำอันเป็นบาป

พากันระรานถาฐิผู้ไม่ประทุษร้ายต่อผู้ประทุษร้าย

ผู้มีข้อปฏิบัติดีงาม จึงได้เสวยทุกข์เผ็ดร้อนอย่างยิ่งเช่นนี้

[๗๖๓] เปเรตผู้เป็นราชบุตรนั้นเสวยทุกข์เป็นอันมากใน

นรกหลายแสนปี

จตุจากนรกแล้วมาเกิดเป็นเปเรตชื่อขุปปิปาสดะ๑

[๗๖๔] นรชนทราบถึงโทษ

ซึ่งเกิดมีด้วยอำนาจความเมาในความเป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว

พึงละความเมาในความเป็นใหญ่เสีย

แล้วประพฤดิอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่เสมอ

[๗๖๕] ผู้มีปัญญา มีความเคารพในพระพุทธเจ้า

พระธรรม และพระสงฆ์

เป็นผู้ควรแก่การสรรเสริญในปัจจุบันนี้แหละ

เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสวรรค์

ราชปุตตเปตวัตถุที่ ๗ จบ

๘. คุณบาทกเปตวัตถุ

เรื่องเปรตกินคุณ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า)

[๗๖๖] ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมคุณ ยืนเศร้า
สร้อยอยู่

ท่านคงทำกรรมชั่วไว้โดยไม่ต้องสงสัย

จะร้องครวญครางอ้ออิงไปทำไมเล่า

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๗๖๗] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าเกิดเป็นเปรตใน
ยมโลก

ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้

จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๗๖๘] ท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้
หรือ

เพราะผลกรรมอะไรท่านจึงได้รับทุกข์เช่นนี้

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๗๖๙] ได้มีภิกษุรูปหนึ่งอยู่ประจำในวัดของข้าพเจ้า

มักริษยา ตระหนี่ตระกูล ผูกขาดในเรือนของข้าพเจ้า

มีใจกระด้าง มักด่าว่า(ภิกษุอาคันตุกะทั้งหลาย)

[๗๗๐] ข้าพเจ้าเชื่อคำของท่าน ได้ด่าว่าภิกษุทั้งหลาย

เพราะผลกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๗๗๑] ภิกษุผู้คุ้นเคยกับตระกูลของท่านไม่ใช่มิตรแท้
เป็นมิตรเทียม

มีปัญญาทราวม รณภาพแล้วไปสู่คติไหนหนอ

(เปรตนั้นตอบว่า)

[๗๗๒] ข้าพเจ้ายืนอยู่บนกระหม่อมศีรษะของเปรต

ซึ่งเคยเป็นภิกษุผู้ทำกรรมชั่วนั้นแหละ
และภิกษุนั้นไปเกิดเป็นเปรตผู้ปรนนิบัติของข้าพเจ้าเอง
[๗๗๓] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ชนเหล่าอื่นถ่ายสิ่งใดลงไป
สิ่งนั้นเป็นอาหารของข้าพเจ้า และข้าพเจ้าเองถ่ายสิ่งใดลง

ไป

เปรตซึ่งเคยเป็นภิกษุนั้นก็อาศัยสิ่งนั้นเลี้ยงชีพ
คุณชาตกเปตวัตถุที่ ๘ จบ

๙. คุณชาตกเปตวัตถุ

เรื่องนางเปรตกินคุณ

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเปรตตนหนึ่งว่า)

[๗๗๔] เธอเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมคุณ ยืนเศร้า

สร้อยอยู่

เธอคงทำกรรมชั่วไว้โดยไม่ต้องสงสัย

จะร้องครวญครางอ้ออิงไปทำไมเล่า

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๗๗๕] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันเกิดเป็นเปรตในยมโลก
ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้

จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๗๗๖] เธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้หรือ
เพราะผลกรรมอะไร เธอจึงได้รับทุกข์เช่นนี้

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๗๗๗] ได้มีภิกษุรูปหนึ่งอยู่ประจำในวัดของดิฉัน

มักริษยา ตระหนี่ตระกูล ผูกขาดในเรือนของดิฉัน

มีใจกระด้าง มักด่าว่า(ภิกษุอาคันตุกะทั้งหลาย)

[๗๗๘] ดิฉันเชื่อคำของท่าน ได้ด่าว่าภิกษุทั้งหลาย
เพราะผลกรรมนั้นดิฉันจึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๗๗๙] ภิกษุผู้คุ้นเคยกับตระกูลของเธอไม่ใช่มิตรแท้

เป็นมิตรเทียม

มีปัญญาทึบ มรณภาพแล้วไปสู่คติไหนหนอ

(นางเปรตนั้นตอบว่า)

[๗๘๐] ดิฉันยืนอยู่บนกระหม่อมศีรษะของเปรต

ซึ่งเคยเป็นภิกษุผู้ทำกรรมชั่วนั้นแหละ
และภิกษุนั้นไปเกิดเป็นเปรตผู้ปรนนิบัติของดิฉันเอง
[๗๘๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ชนเหล่าอื่นถ่ายสิ่งใดลงไป
สิ่งนั้นเป็นอาหารของดิฉัน
และดิฉันเองถ่ายสิ่งใดลงไป
เปรตซึ่งเคยเป็นภิกษุนั้นก็อาศัยสิ่งนั้นเลี้ยงชีพ
คุณชาตกเปตวิัตถุที่ ๙ จบ

๑๐. คนเปตวิัตถุ

เรื่องเปรตคณะหนึ่ง

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามเปรตทั้งหลายว่า)

[๗๘๒] พวกท่านเปลือยกาย มีร่างกายผ่ายผอม
มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว ชุบผอม
มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น มีซี่โครงผุดขึ้น
ท่านผู้รทกข์ พวกท่านเปลือยกายเป็นใครกันหนอ
(เปรตทั้งหลายตอบว่า)

[๗๘๓] พระคุณเจ้าผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเป็นเปรตตกยาก
เกิดในยมโลก เพราะทำกรรมชั่วไว้
จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๗๘๔] พวกท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไร
ไว้หรือ

เพราะผลกรรมอะไรท่านทั้งหลายจึงต้องจากโลกนี้ไปยัง
เปตโลก

(เปรตเหล่านั้นตอบว่า)

[๗๘๕] เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลาย

ผู้เป็นเหมือนท่าน้ำซึ่งไม่มีใครหวงห้าม

พวกข้าพเจ้า(มีความตระหนี่)จึงเก็บทรัพย์เพียงครึ่งมาสกไว้

เมื่อไทยธรรมมีอยู่ก็ไม่ได้ทำที่พึงแก่ตน (ให้ทาน)

[๗๘๖] พวกข้าพเจ้ากระหายน้ำ จึงเข้าไปใกล้แม่น้ำ

แม่น้ำกลับกลายเป็นว่างเปล่าไป

ในเวลาร้อน พวกข้าพเจ้าเข้าไปใกล้ร่มไม้

ร่มไม้กลับกลายเป็นแดดไป

ไป [๗๘๗] ทั้งลมก็ร้อนเหมือนไฟ พัดฟุ้งเผาพวกข้าพเจ้า

พระคุณเจ้าผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าสมควรเสวยทุกข์อันมีความ
กระหายเป็นต้นนี้ และทุกข์อย่างอื่นที่หนักกว่านั้น

[๗๘๘] อนึ่งพวกข้าพเจ้าหิวโหย อยากอาหาร
พากันเดินทางไปหลายโยชน์

ก็ไม่ได้อาหารเลย จึงพากันกลับมา

พวกข้าพเจ้าช่างมีบุญน้อยเสียจริงหนอ

[๗๘๙] พระคุณเจ้าผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าหิวโหยอดโรย
เป็นลมล้มสลบลงที่พื้นดิน บางครั้งล้มหงายกลิ้งไป

บางครั้งก็ล้มคว่ำ

[๗๙๐] อนึ่งพวกข้าพเจ้านั้นสลบล้มอยู่ที่พื้นดินนั่นเอง
หน้าอกและศีรษะก็กระทบกันและกัน

พวกข้าพเจ้าช่างมีบุญน้อยเสียจริงหนอ

[๗๙๑] พระคุณเจ้าผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าควรจะเสวยทุกข์
มีความกระหายเป็นต้นนี้ และทุกข์อย่างอื่นที่หนักกว่านั้น
เพราะเมื่อไทยธรรมมีอยู่ ก็ไม่ได้ทำที่พึงแก้ตน

[๗๙๒] อนึ่ง พวกข้าพเจ้านั้นจากเปตโลกนี้ไปแล้ว
ได้กำเนิดเป็นมนุษย์

จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล

และทำกุศลให้มากเป็นแน่

คณเปตวัตถุที่ ๑๐ จบ

๑๑. ปาฐลিপุตตเปตวัตถุ

เรื่องหญิงชาวเมืองปาฐลิบุตตสนทนากับเปรต

(เวมานิกเปรตตนหนึ่งได้กล่าวกับหญิงมนุษย์คนหนึ่งว่า)

[๗๙๓] สัตว์นรกบางพวก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน เปรต

อสุรกาย

หรือแม้มนุษย์ และเทวดาเธอก็ได้เห็นแล้ว

ผลกรรมของตนเธอก็ได้เห็นด้วยตนเอง

เราจักนำเธอไปส่งยังเมืองปาฐลิบุตตซึ่งไม่มีใครหวงห้าม

เธอไปที่เมืองนั้นแล้วจงทำกุศลกรรมเถิด

(เมื่อหญิงนั้นได้ฟังแล้ว มีความปลื้มใจ จึงกล่าวตอบว่า)

[๗๙๔] เทวดาผู้ควรบูชา ท่านเป็นผู้มุ่งประโยชน์เกื้อกูล
แก่ดิฉัน

ดิฉันจะทำตามคำของท่าน

ท่านเป็นอาจารย์ของดิฉัน

[๗๙๕] สัตว์นรกบางพวก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน เปרט
อสุรกาย

หรือแม้มนุษย์ และเทวดาดิฉันก็ได้เห็นแล้ว

ผลกรรมของตนดิฉันก็ได้เห็นเองแล้ว

ดิฉันจะทำบุญให้มาก

ปาฐลিপุตตเปตวัตถุที่ ๑๑ จบ

๑๒. อัมพวนเปตวัตถุ

เรื่องเปรดเฝ้าสวนมะม่วง

(พวกพ่อค้าได้ถามเวมานิกเปรดตนหนึ่งว่า)

[๗๙๖] สระโบกขรณีของท่านนี้แสนจะน่ารื่นรมย์

มีพื้นราบเรียบ มีท่อน้ำดงาม มีน้ำมาก

มีดอกไม้บานสะพรั่ง ขวักไขว่ด้วยหมู่ภมร

ท่านได้สระโบกขรณีเป็นที่เจริญใจนี้มาอย่างไร

[๗๙๗] สวนมะม่วงของท่านนี้แสนจะน่ารื่นรมย์

กำลังแผ่ผล มีดอกบานสะพรั่ง ขวักไขว่ไปด้วยหมู่ภมร

นำความสุขมาให้ ทุกฤดูกาล

ท่านได้วิมานนี้มาอย่างไร

(เวมานิกเปรดนั้นตอบว่า)

[๗๙๘] ข้าพเจ้าได้สวนมะม่วงมีร่มเงาเย็นน่ารื่นรมย์ใจใน
ที่นี่

เพราะทานที่ธิดาของข้าพเจ้าถวายมะม่วงสุก

น้ำ ข้าวยาคุแล้วอุทิศให้

(ธิดาของเปรดนั้นบอกลูกของตนเองว่า)

[๗๙๙] ขอลูกจงดูผลแห่งทาน ความข่มใจ

และความสำรวมที่เห็นผลทันตาอย่างนี้

แม่เป็นสาวใช้ มาเป็นลูกสะใภ้เป็นใหญ่ในเรือนในตระกูล

ของลูก

(ภายหลังวันหนึ่ง พระศาสดาทรงเห็นนางมีญาณแก่กล้า จึงแผ่รัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏดุจประทับยืนอยู่เฉพาะหน้า แล้วได้ตรัสคำถาถนี้ว่า)

สิ่งที่ไม่น่าชอบใจย่อมครอบงำผู้ประมาทโดยอาการที่
น่าชอบใจ

สิ่งที่ไม่น่ารักย่อมครอบงำผู้ประมาทโดยอาการที่น่ารัก
และสิ่งที่เป็ทุกขย่อมครอบงำผู้ประมาทได้โดยอาการที่เป็น
สุข

อัมพวนเปตวัตถุที่ ๑๒ จบ

๑๓. อักขรูกขเปตวัตถุ

เรื่องอักขรูกขเปรต

(ภุมเทวดาตนหนึ่งเตือนอุบาสกคนหนึ่งว่า)

[๘๐๐] ทายกให้สิ่งใด ผลจะเป็นสิ่งนั้นก็หาไม่

เพราะฉะนั้นบุคคลพึงให้ทานเถิด

ครั้นให้ทานแล้ว ย่อมข้ามพ้นทุกขและความพินาศทั้งสอง

ย่อมประสบสุขทั้งสอง๑ เพราะทานนั้น

ท่านจงตื่นเถิด อย่าได้ประมาทเลย

อักขรูกขเปตวัตถุที่ ๑๓ จบ

๑๔. โภคสังหารเปตวัตถุ

เรื่องเปรตรวบรวมโภคะ

(เวลากลางคืน หญิงเปรต ๔ ตน ถูกทุกขครอบงำ จึงพากันร้องไห้รำพึงรำพัน ด้วยเสียงดังอย่างน่ากลัวว่า)

[๘๐๑] พวกเรารวบรวมโภคทรัพย์ไว้โดยชอบธรรมบ้าง

ไม่ชอบธรรมบ้าง

แต่คนอื่น ๆ พวกกันใช้สอยโภคทรัพย์เหล่านั้น

พวกเรากลับได้รับทุกข๒

โภคสังหารเปตวัตถุที่ ๑๔ จบ

๑๕. เสฏฐิปุตตเปตวัตถุ

เรื่องเปรตเศรษฐีบุตร

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระคาถาที่เปรต ๔ ตนเริ่มจะกล่าว
ตนละคาถาให้บริบูรณ์ว่า)

[๘๐๒] เมื่อพวกเราหมกไหม้อยู่ในนรก ๖ หมื่นปี
ครบถ้วนบริบูรณ์
เมื่อไรจักมีความสิ้นสุด
[๘๐๓] ความสิ้นสุดไม่มี ความสิ้นสุดจะมีที่ไหน
ความสิ้นสุดจักไม่ปรากฏ
เพื่อนยาก เพราะเราและท่านได้ทำกรรมชั่วไว้อย่างนั้น
[๘๐๔] พวกเรา เมื่อไทยธรรมมีอยู่ ไม่ให้ของที่มีอยู่
จึงมีชีวิตเป็นอยู่อย่างลำบาก
เมื่อไทยธรรมมีอยู่ พวกเราไม่ได้ทำที่พึงแค้น
[๘๐๕] เรานั้นจากเปตโลกนี้ไปแล้ว ได้เกิดเป็นมนุษย์
จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล
ทำกุศลให้มากเป็นแน่
เสฏฐิปุตตเปตวัตถุที่ ๑๕ จบ

๑๖. สัฏฐิปุตตเปตวัตถุ
เรื่องเปรตถูกค้อนต่อยศีระ
(วันหนึ่ง พระมหาโมคคัลลานเถระ ลงจากภูเขาคิชฌกูฏ
ได้เห็นเปรตตนหนึ่ง จึงซักถามด้วยคาถาว่า)
[๘๐๖] เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงวิ่งไปมาเหมือนเนื้อที่
วิ่งพล่าน
ท่านคงทำกรรมชั่วไว้โดยไม่ต้องสงสัย
จะมาร้องครวญครางอ้ออึงไปทำไมเล่า
(เปรตนั้นตอบว่า)
[๘๐๗] พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าเกิดเป็นเปรตใน
ยมโลก
ได้รับความลำบาก เพราะทำบาปกรรมไว้
จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก
[๘๐๘] ค้อนเหล็กจำนวน ๖๐,๐๐๐ ลูก
ตกมาตีกระหม่อมศีรษะของข้าพเจ้า
(พระเถระถามว่า)
[๘๐๙] ท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจอะไรไว้
หรือ
เพราะผลกรรมอะไรท่านจึงต้องได้รับทุกข์เช่นนี้

[๘๑๐] อนึ่ง ค้อนเหล็กจำนวน ๖๐,๐๐๐ ลูก
ตกมาตีกระหม่อมศีรษะของท่าน เพราะผลกรรมอะไร
(เปรตนั้นตอบว่า)

[๘๑๑] ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์
หนึ่งนามว่าสุเนตร

อบรมอินทรีย์แล้ว ผู้ไม่เกิดความกลัวแต่ที่ไหน
นั่งเข้าฌานอยู่ที่โคนต้นไม้

[๘๑๒] ข้าพเจ้าได้ติดก้อนกรวด ทำลายกระหม่อมของ
ท่าน

เพราะผลกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องได้รับทุกข์เช่นนี้

[๘๑๓] ค้อนเหล็กจำนวน ๖๐,๐๐๐ ลูก
ตกมาตีกระหม่อมศีรษะของข้าพเจ้า
(พระเถระกล่าวว่า)

[๘๑๔] บุรุษขี้ เพราะความสาสมแก่เหตุของท่าน
ค้อนเหล็กจำนวน ๖๐,๐๐๐ ลูก

จึงตกมาตีกระหม่อมศีรษะของท่าน
สังขลิกฎเปตวัตถุที่ ๑๖ จบ
มหาวรรคที่ ๔ จบ

รวมเรื่องเปรตที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อัมพลักขรเปตวัตถุ ๒. เสรีสกเปตวัตถุ
๓. นันทกเปตวัตถุ ๔. เรวดีเปตวัตถุ
๕. อจจุเปตวัตถุ ๖. กุมารเปตวัตถุ
๗. ราชปุตตเปตวัตถุ ๘. คุณบาทกเปตวัตถุ
๙. คุณบาทกเปตวัตถุ ๑๐. คณเปตวัตถุ
๑๑. ปาฏลีปุตตเปตวัตถุ ๑๒. อัมพวนเปตวัตถุ
๑๓. อัชชชกขเปตวัตถุ ๑๔. โภคสังหรเปตวัตถุ
๑๕. เสฏฐิปุตตเปตวัตถุ ๑๖. สังขลิกฎเปตวัตถุ
รวม ๑๖ เรื่อง ท่านจัดไว้เป็นหนึ่งวรรค

รวมวรรคที่มีในเรื่องเปรต คือ

๑. อุรวรรค ๒. อุพพริวรรค

๓. จูฬวรรค ๔. มหาวรรค

รวม ๕๑ เรื่อง ๔ ภาณวาร

เปตวัตถุ จบบริบูรณ์

นิทานคาถา

เชิญท่านทั้งหลายสดับคาถาซึ่งนำเข้าไปหาประโยชน์
ของท่านผู้อบรมตนได้ ผู้เป็นเช่นราชสีห์แยกเขี้ยว
ร้องคำรามอยู่ที่ชอกเขา

ท่านมีชื่อ วงศ์ตระกูล มีธรรมเป็นเครื่องอยู่
และมีจิตอันนุ่มไปในธรรมตามที่ปรากฏ
เป็นผู้มีปัญญา อยู่อย่างไม่เกียจคร้าน
เห็นแจ่มแจ้ง บรรลุนิพพานแล้วในเสนาสนะอันสงัดนั้น

ๆ

เมื่อเล็งเห็นผลอันเลิศแห่งหน้าที่ที่ได้ทำเสร็จแล้ว
จึงได้กล่าวข้อความนี้ไว้

๑. เอกกนิบาต

๑. ปฐมวรรค

หมวดที่ ๑

๑. สฤติเถรคาถา

ภาษิตของพระสฤติเถระ

ทราบว่ ท่านพระสฤติเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑] ฝนเอ๋ย กุฎีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
จงตกตามสบายเถิด จิตเราหลุดพ้น ตั้งมั่นดีแล้ว
เราปรารถนาความเพียรอยู่ จงตกลงมาเถิดฝน

๒. มหาโกณฑลเถรคาถา

ภาษิตของพระมหาโกณฑลเถระ

ทราบว่ ท่านพระโกณฑลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒] ภิกษุสงฆ์ จงดเว้นจากการทำชั่ว พุดด้วยปัญญา ไม่

ฟังชาน

ย่อมกำจัดบาปกรรมทั้งหลายได้เหมือนลมพัดใบไม้ให้ร่วง
หล่นไป

๓. กังขาเรวตเถรคาถา

ภาษิตของพระกัณหาเรวตเถระ

ทราบวา ท่านพระกัณหาเรวตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓] เชิญท่านดูพระปัญญาของพระตถาคตทั้งหลาย

ผู้ประทานแสงสว่างและประทานดวงตา

ย่อมชื่อว่าทรงกำจัดความสงสัย

ของเหล่าเวไนยสัตว์ ผู้พากันมาเฝ้าเสียได้

เหมือนแสงไฟที่เจิดจ้าในเวลาค่ำคืน

๔. ปุณณเถรคาถา

ภาษิตของพระปุณณเถระ

ทราบวา ท่านพระปุณณมัตตานีบุตรเถระได้กล่าวคาถาไว้
ดังนี้ว่า

[๔] บุคคลพึงสมาคมกับสัตบุรุษทั้งหลาย

ผู้มีปัญญาชี้แนะแต่ประโยชน์อย่างเดียว

เพราะสัตบุรุษทั้งหลายเป็นปราชญ์ ไม่ประมาท

เห็นประจักษ์แจ่มด้วยปัญญา ได้บรรลุประโยชน์อันใหญ่

หลวง

ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก ละเอียดยิ่งและสุขุม

๕. ทัพพเถรคาถา

ภาษิตของพระทัพพเถระ

ทราบวา ท่านพระทัพพเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๕] พระทัพพะผู้ฝึกได้ยาก ถูกพระศาสดาผู้ฝึกทรงฝึกแล้ว

เป็นผู้สันโดษ๑ ปราศจากความสงสัย ชนะกิเลสได้แล้ว

ปราศจากความขลาดกลัว มีจิตคงที่ ดับสนิทแล้ว

๖. สัตตนิยเถรคาถา

ภาษิตของพระสัตตนิยเถระ

ทราบวา ท่านพระสัตตนิยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖] ภิกษุผู้เข้าไปสู่ป่าสัตตวันแล้ว

ย่อมเป็นผู้โดดเดี่ยว สันโดษ มีจิตตั้งมั่น

ชนะกิเลสได้แล้ว ปราศจากความขนพองสยองเกล้า

มีปัญญา เจริญกายคตาสติ๒

๗. ภัลลียเถรคาถา

ภาษิตของพระภัลลียเถระ

ทราบว่ ท่านพระภัลลียเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๗] ผู้ที่ขจัดเสนาพญามัจจุราช๓ได้ เหมือนกระแสน้ำ

หลาก

พัดพังทลายสะพานไม้อ้อซึ่งไม่มีกำลังต้านทาน
นับว่าเป็นผู้ชนะกิเลส ปราศจากความขลาดกลัว
ฝึกตนดีแล้ว มีจิตคงที่ ดับสนิทแล้ว

๘. วีรเถรคาถา

ภาษิตของพระวีรเถระ

ทราบว่ ท่านพระวีรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๘] พระวีรเถระผู้ฝึกได้ยาก ถูกพระศาสดาผู้ฝึกทรงฝึก

แล้ว

เป็นผู้สันโดษ ปราศจากความสงสัย ชนะกิเลสได้แล้ว
ปราศจากความขนพองสยองเกล้า มีจิตคงที่ ดับสนิทแล้ว

๙. ปิณฑวัจจเถรคาถา

ภาษิตของพระปิณฑวัจจเถระ

ทราบว่ ท่านพระปิณฑวัจจเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙] การที่เราได้มายังสำนักพระผู้มีพระภาคนี้เป็นการมา

ดีแล้ว

ไม่ไร้ประโยชน์ การที่เราได้คิดไว้ว่า จะฟังธรรมในสำนัก

ของ

พระผู้มีพระภาคแล้วบวชนี้เป็นความคิดไม่เลวเลย

เพราะเมื่อพระผู้มีพระภาคทรงจำแนกธรรมอันประเสริฐ

ทั้งหลาย

เราได้บรรลุธรรมนั้นแล้ว

๑๐. ปุณณมาสเถรคาถา

ภาษิตของพระปุณณมาสเถระ

ทราบว่ ท่านพระปุณณมาสเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐] ผู้ที่บรรลุความรู้สูงสุด๑ เป็นผู้สงบระงับ สำรวมตน

แล้ว

ไม่ข้องติดในธรรมทั้งหลายทั้งปวง

รู้ความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปแห่งโลก๒

นับว่าได้กำจัดความเพ่งเล็งคือตัณหาในโลกนี้และโลก

หน้าเสียได้

ปฐมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระสุภูติเถระ ๒. พระมหาโกณฐิตเถระ
๓. พระกังขาเรวตเถระ ๔. พระปณณมันตานีบุตรเถระ
๕. พระทัฬหะบุตรเถระ ๖. พระสีตวนิยเถระ
๗. พระภัลลียเถระ ๘. พระวีรเถระ
๙. พระปิลินทวัจฉเถระ ๑๐. พระปณณมาสเถระ

๒. ทุตติยวรรค

หมวดที่ ๒

๑. จุฬวัจฉเถรคาถา

ภาษิตของพระจุฬวัจฉเถระ

ทราบทั่วกันว่า ท่านพระจุฬวัจฉเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑] ภิกษุที่มากด้วยความปราโมทย์ในธรรม

อันพระพุทธเจ้าทรงประกาศแล้ว

พึงบรรลุล้นตบตออันเป็นธรรมเข้าไปสงบระงับสังขาร เป็น

สุข

๒. มหาวัจฉเถรคาถา

ภาษิตของพระมหาวัจฉเถระ

ทราบทั่วกันว่า ท่านพระมหาวัจฉเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๒] ภิกษุผู้มีพลังปัญญา สมบูรณ์ด้วยศีลและข้อปฏิบัติ

มีจิตตั้งมั่น ยินดีในฌาน มีสติ

ฉันอาหารพออยู่ได้ ปราศจากราคะ๒

พึงรอเวลาเป็นที่ดับขันธปรินิพพานในพระศาสนา

๓. วณวัจฉเถรคาถา

ภาษิตของพระวณวัจฉเถระ

ทราบทั่วกันว่า ท่านพระวณวัจฉเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๓] ภูเขาหินหลากหลายมีสีแดงเมฆครีเม้ง งามเรื่องรอง

แหล่งน้ำเย็นใสสะอาด ดารดาษด้วยแมลงค่อมทอง๑

ช่างชวนให้เราชื่นรมย์ใจเสียจริง

๔. วณวัจฉเถรสามเณรคาถา

ภาษิตของสามเณรของพระวณวัจฉเถระ

ทราบว่สามเณรของท่านพระวณวัจเณระได้กล่าวคาถาไว้
ดังนี้ว่า

[๑๔] พระอุปัชฌาย์ได้กล่าวกับเราว่า
สีกะ เราจะไปจากที่นี่ ภายเราอยู่บ้าน (แต่)ใจเราอยู่ป่า
แมลุกไม่ไหว เราก็จะไป ผู้รู้แจ้งหาช่องอยู่ไม่

๕. กุณฑธานเถรคาถา

ภาษิตของพระกุณฑธานเถระ

ทราบว่ ท่านพระกุณฑธานเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๕] ภิกษุพึงตัดสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ พึงละสังโยชน์เบื้อง
สูง ๕

พึงเจริญอินทริย์ ๕ ให้ยิ่งขึ้นไป

ภิกษุผู้ก้าวล่วงธรรมเป็นเครื่องข้อง๒ ๕ ประการได้แล้ว

พระผู้มีพระภาคตรัสว่ ข้ามโอฆะ๓ได้แล้ว

๖. เพลัฏฐสีสเถรคาถา

ภาษิตของพระเพลัฏฐสีสเถระ

ทราบว่ ท่านพระเพลัฏฐสีสเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๖] โคอาชาไนย เจริญเต็มทีเทียมไถแล้ว

ย่อมลากไถไปได้โดยไม่ลำบาก จันใด

เราเมื่อได้ความสุข ปราศจากอามิสดเจือปนแล้ว

วันคืนทั้งหลาย ย่อมผ่านพ้นเราไปโดยไม่ยาก จันนั้น

๗. ทาสกเถรคาถา

ภาษิตของพระทาสกเถระ

ทราบว่ ท่านพระทาสกเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๗] เมื่อใด บุคคลผู้ถูกความง่วงเหงาครอบงำบริโภคมมาก

ชอบแต่นอนกลิ้งเกลือกไปมา

เมื่อนั้น เขาย่อมมีปัญญาเฉื่อยชา ชอบเข้าห้องเป็นอาจิน

เหมือนสุกรอ้วนที่เขาขุนด้วยเศษอาหาร (นอนกลิ้งเกลือก
ไปมา)

๘. สิงคาลเถรคาถา

ภาษิตของพระสิงคาลเถระ

ทราบว่ ท่านพระสิงคาลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

นี้

[๑๘] ภิกษุอยู่ในป่าเกสกพาววัน พิจารณาแผ่นดินคืออัฐภาพ

ด้วยเข้าใจว่า เป็นกระดูกล้วน เป็นอารมณ์
ย่อมชื่อว่าเป็นทนายาทของพระพุทธเจ้า
เราเข้าใจว่า ท่านรูปนั้นเห็นจะละกามราคะได้เร็วพลันแน่แท้
๙. กุฬิณเกราเถระ

ภิกษิตของพระกุฬิณเกราเถระ

ทราบทั่ว ท่านพระกุฬิณเกราเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๙] พวกคนไข่น้ำก็ทำหน้าที่ไข่น้ำ

พวกช่างทำศรก็ตัดลูกศร

พวกช่างไม้ก็ถากไม้

พวกมีวัตรดีก็ฝึกตน

๑๐. อชิตเถระคาถา

ภิกษิตของพระอชิตเถระ

ทราบทั่ว ท่านพระอชิตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๐] เราไม่มีความกลัวตาย

ไม่มีความเยื่อใยในชีวิต

เราจะเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ

ละทิ้งร่างกายเราไป

ทุติยวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระจุฬิวัจจเถระ ๒. พระมหาวัจจเถระ

๓. พระวันวัจจเถระ ๔. พระสีกเถระ

๕. พระกุนทธานเถระ ๖. พระเพลลัญจิสเถระ

๗. พระทาสกเถระ ๘. พระสิงคาลเถระ

๙. พระกุฬิณเกราเถระ ๑๐. พระอชิตเถระ

๓. ตติยวรรค

หมวดที่ ๓

๑. นิโครธเถระคาถา

ภิกษิตของนิโครธเถระ

ทราบทั่ว ท่านพระนิโครธเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๑] เราไม่กลัวภัย

พระศาสดาของเราทั้งหลายทรงเจียบแหลมในอมตธรรม
ภิกษุทั้งหลายย่อมดำเนินตามหนทางที่ไม่มีภัย

๒. จิตตกเถรคาถา

ภาษิตของพระจิตตกเถระ

ทราบว่ ท่านพระจิตตกเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๒] นกยุงทั้งหลาย มีขนคอเขียววงดงาม มีหงอนสวย
ร้องแข่งแซ่อยู่ในป่าการวี

นกยุงเหล่านั้นพากันร้องแข่งแซ่ในยามมีลมหนาวเจือฝน
ย่อมกระตุนเตือนผู้เจริญญาณซึ่งหลับอยู่ให้ตื่นขึ้น

๓. โคสาลเถรคาถา

ภาษิตของพระโคสาลเถระ

ทราบว่ ท่านพระโคสาลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๓] เราฉันท่วมธุปายาส๑ ใต้พุ่มไผ่

พิจารณาถึงความเกิดและความเสื่อมของขันธทั้งหลายโดย

เคารพ

จะกลับไปสู่สานุบรรพตที่เราเคยอยู่ แล้วเพิ่มพูนวิเวกต่อไป

๔. สุคันธเถรคาถา

ภาษิตของพระสุคันธเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุคันธเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๔] ภิกษุบวชยังไม่ทันครบพรรษา

มองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

บรรลุวิชชา๑ ๓ แล้ว

ได้ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๕. นันทียเถรคาถา

ภาษิตของพระนันทียเถระ

ทราบว่ ท่านพระนันทียเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๕] มารผู้มีกรรมหยาบช้าและมีชาติเลวทราม

ท่านเบียดเบียนภิกษุผู้มีจิตบรรลอรหัตตผล

สว่างไสวด้วยญาณโณภาส๒เป็นนิตย์เช่นนั้น

จะได้รับทุกข์มหันต์

๖. อภัยเถรคาถา

ภาษิตของพระอภัยเถระ

ทราบว่ ท่านพระอภัยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๖] เพราะเราได้ฟังวาจาสุภาสิตของพระพุทธเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าพันธู์พระอาทิตย์
จึงได้รู้แจ้งธรรมอันละเอียดยิ่ง
ดุษุณคณคณยงปลายชนทรายด้วยลูกศร

๗. โลมสกังคิยเถรคาถา

ภาสิตของพระโลมสกังคิยเถระ

ทราบวา ท่านพระโสมสกังคิยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๗] เราจะใช้ออกฝ่าหญาแพรก หญาคา หญาดอกเลา

หญาแฝก

หญามงกระต่าย และหญาปล้องเพิ่มพูนวิเวก

๘. ชัมพูคามิกปุตตเถรคาถา

ภาสิตของพระชัมพูคามิกบุตรเถระ

ทราบวา ท่านพระชัมพูคามิกบุตรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้

ว่า

[๒๘] ท่านยังชวนขวยประดับตกแต่งด้วยเสื้อผ้าอยู่หรือไม่

ยังยินดีประดับประดารา้งกายอยู่หรือไม่

ท่านทำกลืนศีลให้ขจรขยายไปอยู่หรือไม่

คนทุศีลนอกนี้ไม่อาจทำกลืนศีลให้ขจรขยายไปได้

๙. หาริตเถรคาถา

ภาสิตของพระหาริตเถระ

ทราบวา พระหาริตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๒๙] หาริตะ เธอจงยกตนขึ้น เธอจงทำจิตให้ตรง

เหมือนช่างศรดัดศรให้ตรง แล้วทำลายอวิชชาเสีย

๑๐. อุตติยเถรคาถา

ภาสิตของพระอุตติยเถระ

ทราบวา ท่านพระอุตติยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๐] เมื่ออาพาธเกิดขึ้นแก่เรา เราก็ได้สติว่า

อาพาธเกิดแก่เราแล้ว เวลานี้เราไม่ควรประมาท

ตติยวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระนิโครธเถระ ๒. พระจิตตกเถระ

๓. พระโคสาลเถระ ๔. พระสุคันธเถระ

๕. พระนันทิยเถระ ๖. พระอภัยเถระ

๗. พระโลมสกังคิยเถระ ๘. พระขัมพคามิกบุตรเถระ
๙. พระหาริตเถระ ๑๐. พระอุตตยเถระ

๔. จตตถวรรค

หมวดที่ ๔

๑. คหุรติริยเถรคาถา

ภาษิตของคหุรติริยเถระ

ทราบว่ ท่านพระคหุรติริยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๑] บุคคลถูกเหือบและยุงกัดในป่าใหญ่

พึงเป็นผู้มีสติอดกลั้นในอันตรายนัน

เหมือนช้างในสงคราม

๒. สุปปิยเถรคาถา

ภาษิตของพระสุปปิยเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุปปิยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๒] บุคคลผู้มีความชรา

เพียรเผาผลาญกิเลสอยู่

พึงบรรลุนิพพานอันปราศจากความแ

ปราศจากอาภิส

เป็นธรรมสงบเกษมจากโยคะ (และ) ยอดเยี่ยมอย่างยิ่ง

๓. โสปากเถรคาถา

ภาษิตของพระโสปากเถระ

ทราบว่ ท่านพระโสปากเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๓] บุคคลมีอัธยาศัยประกอบด้วยเมตตา

ในบุตรคนเดียวที่น่ารัก จันใด

ภิกษุพึงมีอัธยาศัยประกอบด้วยเมตตา

ในสัตว์ทั้งปวงในที่ทุกแห่ง จันนั้น

๔. โปสิยเถรคาถา

ภาษิตของพระโปสิยเถระ

ทราบว่ ท่านพระโปสิยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๔] หญิงเหล่านี้ไม่เข้าใกล้เป็นการดี

แต่พอเข้าใกล้ ก็จักก่อความพินาศให้เนืองนิตย์

เราออกจากป่ามาสู่บ้าน จากนั้นก็เข้าไปยังเรือน
เราชื่อโปลียะ ไม่บอกใคร ลูกจากเตียงหลีกหนีไป

๕. สามัญญกานิเระคาถา

ภาสิตของพระสามัญญกานิเระ

ทราบว่ ท่านพระสามัญญกานิเระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๕] บุคคลผู้ต้องการนิรามิสสุข

ประพฤติให้สมควรแก่การได้ความสุขนั้น ย่อมได้ความสุข

ผู้นำเพ็ญอริยมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นทางสายตรง

ไม่คดเคี้ยว เพื่อบรรลุอมตบพ

ย่อมได้เกียรติคุณและเจริญยศ

๖. กุมาปุตตเถรคาถา

ภาสิตของพระกุมาปุตตเถระ

ทราบว่ ท่านพระกุมาปุตตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๖] การฟังเป็นความดี

การประพฤติตนเป็นคนมักน้อยเป็นความดี

การปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ทุกเมื่อเป็นความดี

การถามสิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นความดี

การปฏิบัติตามโอวาทโดยเคารพเป็นความดี

ก็มีการฟังเป็นต้นเป็นเครื่องหมายความเป็นสมณะผู้หมด

ความกังวล

๗. กุมาปุตตเถรสหายกเถรคาถา

ภาสิตของพระกุมาปุตตสหายกเถระ

ทราบว่ ท่านพระกุมาปุตตสหายกเถระได้กล่าวคาถาไว้
ดังนี้ว่า

[๓๗] ภิกษุทั้งหลายผู้ไม่สำรวมจิต ท่องเที่ยวไปตามชนบท
ต่าง ๆ

ย่อมทำสมาธิคลาดเคลื่อน

การท่องเที่ยวไปยังแคว้นแคว้นจะช่วยอะไรได้เล่า

เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงกำจัดความแข่งดี

ไม่พึงให้มีฉาวโรคและกิเลสมีต้นหาเป็นต้นครอบงำ เจริญ
ณาน

๘. ควัมปติเถรคาถา

ภาชิตของพระควัมปติเถระ

ทราบวา พระผู้มีพระภาคตรัสสรรเสริญพระควัมปติเถระด้วย
พระคาถาดังนี้ว่า

[๓๘] เทวดาทั้งหลายพากันนอบน้อมพระควัมปติ

ผู้ห้ามแม่น้ำสรภูให้หยุดไหลได้ด้วยฤทธิ์

ไม่ติดอยู่ในกิเลสและตัณหาไร ๆ ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งอะไร
ทั้งสิ้น

ข้ามกิเลสเครื่องข้องทั้งหมดเสียได้

เป็นมхамณี ผู้บรรลุนิพพานแล้ว

๙. ติสสเถระคาถา

ภาชิตของพระติสสเถระ

ทราบวา ท่านพระติสสเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๓๙] ภิกษุพึงมีสติพยายามละกามราคะ

เหมือนคนพยายามใช้ศัสตรา

ตัดเครื่องประหารที่ชื่อว่าโอมัญญะ

เมื่อศิระษะถูกไฟไหม้

๑๐. วัฑฒมานเถระคาถา

ภาชิตของพระวัฑฒมานเถระ

ทราบวา ท่านพระวัฑฒมานเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๐] ภิกษุพึงมีสติพยายามละภวราคะ

เหมือนคนพยายามใช้ศัสตรา

ตัดเครื่องประหารที่ชื่อว่าโอมัญญะ

เมื่อศิระษะถูกไฟไหม้

จตตถวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระคหุรีติริยเถระ ๒. พระสุปปิยเถระ

๓. พระโสปากเถระ ๔. พระโปสียเถระ

๕. พระสามัญญกานิเถระ ๖. พระกุมานุตระเถระ

๗. พระกุมานุตระเถรสหายกเถระ ๘. พระควัมปติเถระ

๙. พระติสสเถระ ๑๐. พระวัฑฒมานเถระ

๕. ปัญจวรรค

หมวดที่ ๕

๑. สิริวิฑฒเถรคาถา

ภาสิตของพระสิริวิฑฒเถระ

ทราบว่ ท่านพระสิริวิฑฒเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๑] ภิกษุผู้เป็นบุตรของพระพุทธองค์ผู้คงที่ หาผู้เสมอเหมือนมิได้

ไปเข้าฌานอยู่ตามชอบเขา เหมือนสายฟ้าแลบส่องลอดเข้าไปตามช่องเขาที่ชื่อเวภาระและปัญทวะ

๒. ขทิวณียเถรคาถา

ภาสิตของพระขทิวณียเถระ

ทราบว่ ท่านพระขทิวณียเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๒] สามเณรจาละ สามเณรอุปลาละ สามเณรสีสุปลาละ
พวกเธอครองสติมั่นคงอยู่หรือเปล่า

หลวงลุงดของพวกเธอ ผู้เปรียบเหมือนนายขมังธนู

ผู้สามารถยิงทะลวงปลายขนทรายได้

เพราะมีปัญญาหลักแหลมว่องไวรู้แจ้งตลอดมาถึงแล้ว

๓. สุมังคลเถรคาถา

ภาสิตของพระสุมังคลเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุมังคลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๓] เราพ้นดีแล้ว พ้นแล้วด้วยดี

พ้นดีแล้วจากการหลั่งค่อม ๓ กรณี คือ

จากการเกี่ยวข้าว การไถนา และการถางหญ้า

แม้ว่างานเกี่ยวหญ้าเป็นต้น จะมีอยู่ในที่ใกล้ ๆ นี้ก็ตาม

แต่ก็ไม่เหมาะ ไม่ควรแก่เราทั้งสิ้น

เพียรเพ่งเกิด สุมังคละ จงเฝ้าเกิด สุมังคละ

เธอจงเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่เกิด สุมังคละ

๔. สานุเถรคาถา

ภาสิตของพระสานุเถระ

ทราบว่ ท่านพระสานุเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๔] โยมแม่ ขนทั้งหลายร่ำให้ถึงคนที่ตายไปแล้ว

หรือยังมีชีวิตอยู่ (แต่)หาไม่พบ

โยมแม่ โยมยังแลเห็นอาตมามีชีวิตอยู่
ทำไมจึงร่ำให้ถึงอาตมาเล่า โยมแม่

๕. รมณียวิหารีเถรคาถา

ภาสิตของพระรมณียวิหารีเถระ

ทราบวา ท่านพระรมณียวิหารีเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๕] ขอท่านทั้งหลายจงจำข้าพเจ้าว่า

เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้ชื่อว่าสมบุรณ์ด้วยที่ศนะด

เพราะพลังพลาดแล้วสามารถตั้งตนได้

เหมือนโคอาชาในยเจริญเต็มที่

พลาดล้มแล้วลุกขึ้นยืนใหม่ได้ ฉะนั้น

๖. สมิทธิเถรคาถา

ภาสิตของพระสมิทธิเถระ

ทราบวา ท่านพระสมิทธิเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๖] เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา

มีสติปัญญาเจริญ มีจิตมั่นคงดีแล้ว

เจ้ามารร้ายเอ๋ย เจ้าจงบันดาลรูปแปลงประหลาดต่าง ๆ

ตามใจชอบเถิด แต่จะไม่อาจทำให้เราสะทกสะท้านได้เลย

๗. อุชชยเถรคาถา

ภาสิตของพระอุชชยเถระ

ทราบวา ท่านพระอุชชยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๗] ข้าแต่พระพุทธรองค์ผู้ทรงแก้วกัลยา

ข้าพระองค์ขอนอบน้อมแด่พระองค์

พระองค์ทรงหลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งมวล

ข้าพระองค์ดำรงอยู่ในพระโอวาทของพระองค์

จึงอยู่อย่างผู้ปราศจากอาสวกิเลส

๘. สัณฺขยเถรคาถา

ภาสิตของพระสัณฺขยเถระ

ทราบวา ท่านพระสัณฺขยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๘] ตั้งแต่เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต

ความดำริอันดำทราหม ประกอบด้วยโทษ
ข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักเลย

๙. รามณียกเถรคาถา

ภาสิตของรามณียกเถระ

ทราบว่ ท่านพระรามณียกเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๔๙] เจ้ามารร้ายเอ๋ย จิตของเรานั้นไม่หวั่นไหว

ในเพราะเสียงจ้อกแจ้กของฝูงนกกระจาบและเสียงกู่ก้อง

ของฝูงลิง

เพราะจิตของเรายินดีในเอกัคคตารมณ๑

๑๐. วิมลเถรคาถา

ภาสิตของพระวิมลเถระ

ทราบว่ ท่านพระวิมลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๕๐] พื้นปฐพีจุ่มขึ้นด้วยน้ำฝน

ลมเจือละอองฝนก็โชยพัด

ทั้งสายฟ้าก็แลบอยู่ทั่วท้องฟ้า

(แต่)วิตก๒ทั้งหลายระงับไป

จิตของเราตั้งมั่นดีแล้ว

ปัญจมรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระสิริวิฑฒเถระ ๒. พระขทรวนียเรวตเถระ

๓. พระสมังคเถระ ๔. พระสาณเถระ

๕. พระรมณียวิหารีเถระ ๖. พระสมิทธิเถระ

๗. พระอุชชยเถระ ๘. พระสัณฺฑยเถระ

๙. พระรามณียกเถระ ๑๐. พระวิมลเถระ

๖. จัณฐวรรค

หมวดที่ ๖

๑. โคธิกเถรคาถา

ภาสิตของพระโคธิกเถระ

ทราบว่ ท่านพระโคธิกเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๕๑] ฝนตกลงมา เสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน

ไพเราะ

กุฎีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี จิตเรที่ตั้งมั่นดีแล้ว

ถ้าต้องการจะตกก็จงตกลงมาเถิดฝน

๒. สุพาหุเถรคาถา

ภาสิตของพระสุพาหุเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุพาหุเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๕๒] ฝนตกลงมา เสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน

ไพเราะ

กฐิของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี จิตเราตั้งมั่นดีแล้ว
ถ้าต้องการจะตกก็จงตกลงมาเถิดฝน

๓. วัลลียเถรคาถา

ภาสิตของพระวัลลียเถระ

ทราบว่ ท่านพระวัลลียเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๕๓] ฝนตกลงมา เสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน

ไพเราะ

กฐิของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
ในกฐินั้น เราอยู่อย่างผู้ไม่ประมาท
ถ้าต้องการจะตกก็จงตกลงมาเถิดฝน

๔. อุตตยเถรคาถา

ภาสิตของพระอุตตยเถระ

ทราบว่ ท่านพระอุตตยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๕๔] ฝนตกลงมา เสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน

ไพเราะ

กฐิของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
ในกฐินั้น เราอยู่(แต่ผู้เดียว) ไม่มีเพื่อน
ถ้าต้องการจะตกก็จงตกลงมาเถิดฝน

๕. อัญชนวนียเถรคาถา

ภาสิตของพระอัญชนวนียเถระ

ทราบว่ ท่านพระอัญชนวนียเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๕๕] เราเข้าไปป่าอัญชนาวัน เอาตั้งเป็นกฐิ
บรรลวิขชา ๓ แล้ว

เราได้ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๖. กุฏิวิหาริเถรคาถา

ภาษิตของพระกุฏิวิหาริเถระ

ทราบว่ คนเฝ้านาและพระกุฏิวิหาริเถระสนทนากันว่าดังนี้

[๕๖] (คนเฝ้านาถามว่า) ใครเล่านั่งอยู่ในกระท่อม

พระกุฏิวิหาริเถระ(ตอบว่า) ภิกษุผู้ปราศจากราคะ

มีจิตมั่นคงดีแล้ว อยู่ในกระท่อม

เข้าใจอย่างนี้เกิดโยม

กระท่อมที่ท่านสร้างไว้แล้ว ไม่เปล่าประโยชน์เลย

๗. ทุตติยกุฏิวิหาริเถรคาถา

ภาษิตของพระทุตติยกุฏิวิหาริเถระ

ทราบว่ ท่านพระทุตติยกุฏิวิหาริเถระได้กล่าวคาถาที่เทวดา
ได้กล่าวกับตนว่าดังนี้

[๕๗] กุฏิหลังนี้เป็นกุฏิเก่า

ท่านปรารถนากุฏิใหม่หลังอื่นทำไม

ขอท่านจงคลายความหวังในกุฏิหลังใหม่เสียเถิด

เพราะกุฏิหลังใหม่นำทุกข์มาให้

๘. รณณียกุฏิกเถรคาถา

ภาษิตของพระรณณียกุฏิกเถระ

ทราบว่ ท่านพระรณณียกุฏิกเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๕๘] กุฏิของเราเร็นรมย์

เป็นที่พอใจ ทายกผู้มีศรัทธาถวายไว้

อาตมาไม่ต้องการพวกผู้หญิง

พวกเธอจงไปในที่ที่พวกเขาต้องการพวกผู้หญิงเถิด

๙. โกศลลลวิหาริเถรคาถา

ภาษิตของพระโกศลลลวิหาริเถระ

ทราบว่ ท่านพระโกศลลลวิหาริเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๕๙] เราบวชด้วยศรัทธา เราสร้างกุฏิอยู่ในป่า

เราจึงอยู่อย่างคนไม่ประมาท

มีความเพียรเป็นนิตย์ และมีสติสัมปชัญญะ

๑๐. สิวลีเถรคาถา

ภาสิตของพระสิวลีเถระ

ทราบว่ ท่านพระสิวลีเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖๐] ความปรารถนาที่เราเข้าไปสู่กุฏิ

เฝ้าแสวงหาวิชาและวิมุตติอันเป็นเครื่องถอนมานาณุสัย

ความดำรินั้นของเราสำเร็จแล้ว

ฉัฏฐวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระโคธิกเถระ

๒. พระสุพาหุเถระ

๓. พระวัลลภเถระ

๔. พระอุตตยเถระ

๕. พระอัญจนวนิยเถระ

๖. พระกฐิวิหารีเถระ

๗. พระทุติยกฐิวิหารีเถระ

๘. พระรมณียกฐิกเถระ

๙. พระโกศลลวิหารีเถระ

๑๐. พระสิวลีเถระ

๗. สัตตมวรรค

หมวดที่ ๗

๑. วัปปเถรคาถา

ภาสิตของพระวัปปเถระ

ทราบว่ ท่านพระวัปปเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖๑] ผู้เห็นธรรมย่อมเห็นทั้งผู้เห็นธรรมและผู้ไม่เห็นธรรม

ผู้ไม่เห็นธรรมย่อมไม่เห็นทั้งผู้ไม่เห็นธรรมและผู้เห็นธรรม

๒. วัชชีปุตตกเถรคาถา

ภาสิตของพระวัชชีบุตรเถระ

ทราบว่ ท่านพระวัชชีบุตรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖๒] เราอยู่ในป่าแต่ผู้เดียว เหมือนกับท่อนไม้ที่เขาทิ้งไว้

ในป่า

คนหมู่มากปรารถนาจะเป็นเช่นอย่างเรา

เหมือนสัตว์นรกพากันปรารถนาผู้ไปสวรรค์

๓. ปักขเถรคาถา

ภาสิตของพระปักขเถระ

ทราบว่ ท่านพระปักขเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖๓] ชื่นเนื้อพลัดหลุดจากปากเหยี่ยว

เหยี่ยวติดใจในชั้นเนื้อนั้นก็หวนกลับมาโฉบเอาอีก
นิพพานที่น่ารื่นรมย์ซึ่งพระอริยเจ้ายินดีแล้วเป็นความสุขโดย
ส่วนเดียว

มีความสุขซึ่งเกิดจากผลสมาบัติติดตามมา
เป็นกิจที่เราทำเสร็จแล้ว

๔. วิมลโกณฑัญญเถรคาถา

ภาษิตของพระวิมลโกณฑัญญเถระ

ทราบว่ ท่านพระวิมลโกณฑัญญเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้
ว่า

[๖๔] ภิกษุผู้เกิดจากนางทมะดกับพระเจ้าปณฺฑิตเรศ๒ผู้
ครองเศวตฉัตร

ลดธง๓เสียได้ ใช้ธงชัยนั้นแหละ๔กำจัดมานะมีประการ
หลากหลาย

เป็นดุจลดธงผืนใหญ่ลงเสียได้

๕. อุกเขปกตวัจจนเถรคาถา

ภาษิตของพระอุกเขปกตวัจจนเถระ

ทราบว่ ท่านพระอุกเขปกตวัจจนเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้
ว่า

[๖๕] ภิกษุผู้นั่งสงบเสงี่ยม มีความปราโมทย์เป็นอย่างยิ่ง
ย่อมกล่าวพระพุทฺธพจน์ซึ่งท่านพระอุกเขปกตวัจจนเถระ
ท่องจนคล่องปากมาเป็นเวลาหลายปี แก่ชาวบ้านทั้งหลาย
ได้

๖. เมขิยเถรคาถา

ภาษิตของพระเมขิยเถระ

ทราบว่ ท่านพระเมขิยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖๖] พระมหาวิระผู้ถึงฝั่งธรรมทั้งปวงแล้ว

ได้ทรงพร่ำสอนเรา

เราฟังธรรมของพระพุทฺธองค์แล้ว มีสติ

อยู่ในสำนัก ได้บรรลุวิชชา ๓

เราได้ทำตามคำสอนของพระพุทฺธเจ้าแล้ว

๗. เอกธัมมสวณิเยธรรคาถา
ภาสิตของพระเอกธรรมสวณิเยระ
ทราบว่ ท่านพระเอกธรรมสวณิเยระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้
ว่า

[๖๗] เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว
เราถอนภพทั้งปวงได้แล้ว
การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๘. เอกุทานิเยธรรคาถา
ภาสิตของพระเอกุทานิเยระ
ทราบว่ ท่านพระเอกุทานิเยระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๖๘] ผู้มีจิตมั่นคง ไม่ประมาท
เป็นพระชินาสพ ศึกษาทางแห่งความเป็นพระมุนี
ผู้คงที่ สงบ มีสติทุกขณะ ย่อมเป็นผู้ไม่เศร้าโศก

๙. ฉนนนเถธรรคาถา
ภาสิตของพระฉนนนเถระ
ทราบว่ ท่านพระฉนนนเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๖๙] เราได้สดับธรรม มีรสลึก โอฬาร
ของพระผู้มีพระภาคผู้เป็นมหาสมณะ
ดำเนินตามแนวทางซึ่งพระผู้มีพระภาคผู้มีพระญาณอัน
ประเสริฐคือพระสัพพัญญู๒ทรงแสดงไว้แล้ว เพื่อบรรลุอมต
นิพพาน

พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในทางเกษมจากโยคะ

๑๐. ปุณณเถธรรคาถา

ภาสิตของพระปุณณเถระ

ทราบว่ ท่านพระปุณณเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๐] ศิลเท่านั้นเป็นเลิศในโลกนี้

ส่วนผู้มีปัญญา เป็นผู้สูงสุดทั้งในหมู่มนุษย์และหมู่เทวดา
ชัยชนะจะมีได้ก็เพราะศิลปะและปัญญา

สัตตมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระวัปปเถระ ๒. พระวัชชีบุตรเถระ

๓. พระปัทมเถระ ๔. พระวิมลโกณฑัญญเถระ

๕. พระอุกเขปกตวัจณเถระ ๖. พระเมฆียเถระ
๗. พระเอกธรรมสวณียเถระ ๘. พระเอกุทานียเถระ
๙. พระจันนเถระ ๑๐. พระปุณณเถระ

๘. อัญญมวรค

หมวดที่ ๘

๑. วัจณपालเถรคาถา

ภาษิตของพระวัจณपालเถระ

ทราบว่ ท่านพระวัจณपालเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๑] พระโยคาวจรมีปกติเห็นเนื้อความทั้งสุขุมและละเอียด
ยิ่งนัก

มีปัญญาฉลาดเฉียบแหลม ประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่
เสมอ

ปฏิบัติตามศีลของพระพุทธเจ้าเป็นอาจณ

พึงบรรลุนิพพานได้โดยไม่ยาก

๒. อาตุมเถรคาถา

ภาษิตของพระอาตุมเถระ

ทราบว่ ท่านพระอาตุมเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๒] ลำไผ่อ่อน แตกแขนง มีใบกิ่งก้านสาขาแล้ว

เป็นสิ่งที่ยากที่จะเขยื้อนถอนได้ ฉันใด

อาตมาก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อโยมแม่นำภรรยามาให้

ขอโยมแม่ได้โปรดยินยอมอาตมาเถิด

เพราะว่า บัดนี้ อาตมาเป็นบรรพชิตแล้ว

๓. มาณวเถรคาถา

ภาษิตของพระमाणวเถระ

ทราบว่ ท่านพระमाणวเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๓] เราได้พบเห็นคนแก่ คนเจ็บหนัก

และคนตายเมื่อถึงอายุขัย

หลังจากนั้นก็ละกามารมณ์อันเป็นที่น่าพึงใจเสียได้

จึงออกบวช

๔. สยามนเถรคาถา

ภาษิตของพระสุยามนเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุยามนเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๔] ความพอใจในกามคุณ ความคิดร้ายผู้อื่น

ความหุดหู่ซึ่มเซา ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ

ทั้งความล่งเลสงสัยย่อมนไม่มีแกกัษุโดยประการทั้งปวงเลย

๕. สุตสารทเถรคาถา

ภาษิตของพระสุสารทเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุสารทเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๕] การได้พบเห็นเหล่าสัตว์บรุษผู้อบรมตนดีแล้วเป็นการดี

เป็นเหตุให้ตัดความสงสัยเสียได้

ทำความรู้ให้เจริญงอกงาม

เหล่าสัตว์บรุษย่อมทำคนแม่ที่เป็นพาลให้กลายเป็นบัณฑิตได้

ฉะนั้น การสมาคมกับเหล่าสัตว์บรุษจึงเป็นการดี

๖. ปิยัญชหเถรคาถา

ภาษิตของพระปิยัญชหเถระ

ทราบว่ ท่านพระปิยัญชหเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๗๖] เมื่อเหล่าสัตว์หยังผยองด้วยมานะเป็นต้น

พึงประพฤติตนอบน้อมถ่อมตน

เมื่อเหล่าสัตว์ลดหย่อนความเพียรพยายาม

พึงช่วยเขาให้ตั้งอยู่ในความเพียรพยายาม

เมื่อเหล่าสัตว์อยู่อย่างผู้ไม่ประพฤติพรหมจรรย์

ก็พึงประพฤติพรหมจรรย์เสียเอง

เมื่อเหล่าสัตว์ยินดีในกามคุณ ตนก็ไม่พึงยินดี

๗. หัตถาโรหปุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระหัตถาโรหบุตรเถระ

ทราบว่ ท่านพระหัตถาโรหบุตรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้

ว่า

[๗๗] แต่ก่อนจิตนี้ได้ท่องเที่ยวไปในอารมณ์ต่าง ๆ

ตามความปรารถนา ตามความต้องการ ตามความสบาย

วันนี้ เราจะข่มจิตนั้นโดยอุบายอันแยบยล

เหมือนควาญช้างปราบพยศช้างตกมัน

๘. เมณฑสิรเถรคาถา

ภาษิตของพระเมณฑสิรเถระ

ทราบว่ ท่านพระเมณฑสิรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๗๘] เราเมื่อยังไม่ได้ญาณที่เป็นเครื่องหยุดสังสารวัฏ
ต้องท่องเที่ยวไปสู่สังสารวัฏนับชาติไม่ถ้วน
กองทุกข์ของเราผู้มีความเกิดเป็นทุกข์ ได้พลัดตกไปแล้ว

๙. รักขิตเถรคาถา

ภาษิตของพระรักขิตเถระ

ทราบว่ ท่านพระรักขิตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๗๙] ราคะทั้งมวลเราก็จะได้แล้ว
โทสะทั้งมวลเราก็ถอนได้แล้ว
โมหะทั้งมวลของเราก็ไปปราศแล้ว
เราจึงเป็นผู้เย็นดับสนิทแล้ว

๑๐. อุกคเถรคาถา

ภาษิตของพระอุกคเถระ

ทราบว่ ท่านพระอุกคเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๘๐] กรรมที่เราได้ทำแล้ว
จะน้อยหรือมากก็ตาม
ทั้งมวลนั้นสิ้นสุดลงแล้ว
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

อัฐมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระวัจจปาลเถระ	๒. พระอาตุมเถระ
๓. พระมาณวเถระ	๔. พระสุยามนเถระ
๕. พระสุสารทเถระ	๖. พระปิยัญชนเถระ
๗. พระหัตถาโรหบุตรเถระ	๘. พระเมณฑสิรเถระ
๙. พระรักขิตเถระ	๑๐. พระอุกคเถระ

๙. นวมวรรค

หมวดที่ ๙

๑. สมิตีคุดตเถรคาถา

ภาษิตของพระสมิตีคุดตเถระ

ทราบว่ ท่านพระสมิตฺติคฺตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๘๑] เราได้เสวยบาปกรรมที่เราทำเอาไว้
ในชาติอื่น ๆ ในปางก่อน ในอัฐภาพนี้เอง
เรื่องบาปกรรมอื่นจะไม่มีอีกต่อไป

๒. กัสสปเถรคาถา

ภษิตของมารดา กล่าวกับพระกัสสปเถระ

ทราบว่ โยมมารดาของท่านพระกัสสปเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๘๒] ลูกเอ๋ย ในทิศใด ๆ อาหารหาง่าย
ไร้โรคและปราศจากภัย จงไปในทิศนั้น ๆ เกิด
ขอเจ้าอย่าได้ประสบความเศร้าโศกเลย

๓. สีหเถรคาถา

ภษิตของพระศาสดาที่ตรัสสอนพระสีหเถระ

ทราบว่ พระศาสดาทรงมีพุทธดำรัสสอนท่านพระสีหเถระ
อย่างนี้ว่า

[๘๓] สีหะ เธออย่าประมาทอยู่เลย
อย่าเกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน
จงบำเพ็ญกุศลธรรม
ละฉันทราคะในอัฐภาพเสียให้ได้โดยพลันเถิด

๔. นีลเถรคาถา

ภษิตของพระศาสดาที่ตรัสสอนพระนีลเถระ

ทราบว่ พระศาสดาเมื่อจะประทานโอวาทแก่ท่านพระนีลเถระได้ตรัส

พระคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๘๔] คนทรามปัญญา เอาแต่นอนทั้งคืน
ชอบมัวสุมกับหมู่พวกทั้งวัน
เมื่อไรจึงจะสิ้นทุกข์ได้

๕. สุณาคเถรคาถา

ภษิตของพระสุณาคเถระ

ทราบว่ ท่านพระสุณาคเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๘๕] ผู้ฉลาดในนิมิตแห่งจิต รู้สแห่งวิเวก

เฟ่งพินิจอยู่ จลัดในการบริหารกรรมฐาน มีสติตั้งมั่น
พึงบรรลุนิรามิสสุขได้

๖. นาคิตเถรคาถา

ภาสิตของพระนาคิตเถระ

ทราบว่ ท่านพระนาคิตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๘๖] ทางแห่งลัทธิอื่น ๆ นอกจากพระพุทธศาสนา
ไม่ใช่ทางดำเนินไปสู่นิพพาน เหมือนนอริยมรรคนี้เลย
พระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระบรมครู
ทรงสั่งสอนภิกษุสงฆ์ไว้เองโดยประการฉะนี้
ดุจทรงชี้ให้เห็นผลมะขามป้อมที่ฝ่าพระหัตถ์

๗. ปวิภูฏเถรคาถา

ภาสิตของพระปวิภูฏเถระ

ทราบว่ ท่านพระปวิภูฏเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๘๗] ชั้น ๕ เราเห็นแล้วตามความเป็นจริง
ภพทั้งปวงเราทำลายได้แล้ว
การเวียนว่ายตายเกิดก็สิ้นไปแล้ว
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๘. อัชชุนเถรคาถา

ภาสิตของพระอัชชุนเถระ

ทราบว่ ท่านพระอัชชุนเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๘๘] เราสามารถยกตนจากห้วงน้ำใหญ่คือสงสาร ขึ้นสู่บก
คือนิพพานได้ เหมือนคนที่ถูกพัดพาไปในห้วงน้ำใหญ่ช่วยขึ้นฝั่ง
ได้

เราได้รู้แจ้งตลอดอริยสัจ ๔ แล้ว

๙. (ปลุม)เทวสภเถรคาถา

ภาสิตของพระ(ปลุม)เทวสภเถระ

ทราบว่ ท่านพระ(ปลุม)เทวสภเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๘๙] เราข้ามพ้นกามราคะดุจเปือกตม
และฉันทราคะดุจหล่มมาได้แล้ว
เราละทิฐิเสมือนบาดาลได้ขาดแล้ว
เราพ้นจากโอหะและกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งหลายได้แล้ว

และมานะทั้งมวลเรากำจัดได้แล้ว

๑๐. สามิทัตตเถรคาถา

ภาสิตของพระสามิทัตตเถระ

ทราบว่ ท่านพระสามิทัตตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๐] ชั้นธ ๕ เรากำหนดรู้แล้ว

ชั้นเหล่านั้นดำรงอยู่อย่างถูกตัดรากถอนโคนแล้ว

การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว

บัดนี้ไม่มีการเกิดอีก

นวมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระสมิตติคตเถระ ๒. พระกัสสปเถระ

๓. พระสีหเถระ ๔. พระนิตเถระ

๕. พระสุนาคนเถระ ๖. พระนาคิตเถระ

๗. พระปวิฏฐเถระ ๘. พระอัชชุนเถระ

๙. พระ(ปลุม)เทวสภเถระ ๑๐. พระสามิทัตตเถระ

๑๐. ทสมวรรค

หมวดที่ ๑๐

๑. ปริปฺปนณกเถรคาถา

ภาสิตของพระปริปฺปนณเถระ

ทราบว่ ท่านพระปริปฺปนณเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๑] สุทธาโภชนันมีรสน้บร่อยที่เราบริโภคนแล้ว

ยังไม่เทียบเท่านิพพานสุขที่เราได้บรรลุในวันนี้

เพราะนิพพานธรรมนั้นเป็นธรรมอันพระโคตมสัมมา

สัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเห็นนิพพานอันอะไรกำหนดมิได้ทรงแสดงไว้แล้ว

๒. วิชยเถรคาถา

ภาสิตของพระวิชยเถระ

ทราบว่ ท่านพระวิชยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๒] ท่านผู้สิ้นอาสวะแล้ว ไม่ติดในอาหาร

มีสัญญาตวิโมกข์๑ อนิมิตตวิโมกข์๒ และอัปปณิหิตวิโมกข์๓

ทั้ง ๓ เป็นอารมณ์ ไม่ทิ้งร่องรอยไว้ให้เป็นที่รู้ได้ เหมือนนกไม่

ทิ้งร่องรอย ไว้ในอากาศ

๓. เอรกเถรคาถา

ภาษิตของพระเอรกะเถระ

ทราบว่ ท่านพระเอรกะเถระได้กล่าวข้าคาถาที่พระผู้มีพระ
ภาคตรัสแล้วนั้นแล ดังนี้ว่า

[๙๓] เอรกะ กามมีแต่ทุกข์ กามไม่มีสุขเลย

ผู้ที่ยินดีในกาม ชื่อว่าใฝ่ทุกข์

ผู้ที่ไม่ยินดีในกาม ชื่อว่าไม่ใฝ่ทุกข์

๔. เมตตชิเถรคาถา

ภาษิตของพระเมตตชิเถระ

ทราบว่ ท่านพระเมตตชิเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๔] ข้าพเจ้าขออนอบน้อมพระผู้มีพระภาคศาสดาพุทธผู้ทรง
พระสิริพระองค์นั้น พระองค์ผู้ทรงบรรลุลัพพัญญุตญาณอันเลิศ
ทรงแสดงนวลโลกุตตรธรรม๔อันเลิศนี้ไว้เป็นอย่างดี

๕. จักขุปาลเถรคาถา

ภาษิตของพระจักขุปาลเถระ

ทราบว่ ท่านพระจักขุปาลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๕] เรามีหนี้ตาฬิการ ตาบอด

เดินทางไกลทรมันดาร

ถึงจะต้องนอนเกลือกกลิ้งอยู่บนพื้นดิน

ก็จะไม่ร่วมทางไปกับคนชั่วช้า

๖. ชันทสมนเถรคาถา

ภาษิตของพระชันทสมนเถระ

ทราบว่ ท่านพระชันทสมนเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๖] เพราะบริจาคดอกไม้ดอกเดียวแท้ ๆ

เราจึงรับการบำเรออยู่ในแดนสวรรค์ถึง ๘๐๐ ล้านปี

ด้วยเศษกุศลธรรมแห่งการบริจาคันั้น

ได้บรรลุนิพพานแล้ว

๗. ติสสเถรคาถา

ภาษิตของพระติสสเถระ

ทราบว่ ท่านพระติสสเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๗] เราละทิ้งจางทองคำลอยวิจิตร

มีค่านับร้อยปละดมาใช้บาตรดินแทน

นี่เป็นการอภิเษกครั้งที่ ๒

๘. อภัยเถรคาถา

ภาสิตของพระอภัยเถระ

ทราบวาท่านพระอภัยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๘] เมื่อเห็นรูป มัวใส่ใจถึงอารมณ์อันเป็นที่รักอยู่

ย่อมหลงลืมสติได้ ผู้ที่มีจิตกำหนดนึก ยังเสวยรูปารมณ์อยู่

รูปารมณ์นั้นย่อมผูกพันเขาไว้

และอาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่เขาผู้เข้าถึงมูลแห่งภพ

๙. อุตติยเถรคาถา

ภาสิตของพระอุตติยเถระ

ทราบวาท่านพระอุตติยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๙๙] เมื่อบุคคลฟังเสียงแล้ว มัวใส่ใจถึงอารมณ์อันเป็นที่รัก

อยู่

ย่อมหลงลืมสติได้

ผู้ที่มีจิตกำหนดนึกยังเสวยสัททารมณ์อยู่

สัททารมณ์นั้นย่อมผูกพันเขาไว้

และอาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่เขาผู้เข้าถึงสังสารวัฏ

๑๐. (ทุติย)เทวสภเถรคาถา

ภาสิตของพระ(ทุติย)เทวสภเถระ

ทราบวาท่านพระ(ทุติย)เทวสภเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐๐] ภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยความเพียรชอบ

มีสติปัญญาเป็นอารมณ์

ทั้งประดับประดาด้วยดอกไม้คือวิมุตติ

ไม่ขำเลย จะเป็นผู้หมดอาสวะ ปรีนิพพาน

ทสมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระปริปัญณกเถระ ๒. พระวิชัยเถระ

๓. พระเอรกกเถระ ๔. พระเมตตขีเถระ

๕. พระจกขุपालเถระ ๖. พระขันทสมนเถระ

๗. พระติสสเถระ ๘. พระอภัยเถระ

๙. พระอุตติยเถระ ๑๐. พระ(ทุติย)เทวสภเถระ

เอกาทสมวรรค

หมวดที่ ๑๑

๑. เพลี้ยภูฏกานิเถรคาถา

ภาษิตของพระเพลี้ยภูฏกานิเถระ

ทราบวา ท่านพระเพลี้ยภูฏกานิเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐๑] เธอละเพศคฤหัสถ์มาบวชแล้ว ยังไม่ทันเสร็จกิจ

เลย

ก็มีปากกล้าเหมือนไถ เห็นแก่ปากแก่ท้อง ทั้งเกียจคร้าน

ซึมเซา เหมือนสุกรอ้วนที่เขารุ่นด้วยเศษอาหาร

ย่อมเข้าถึงการเกิดบ่อย ๆ

๒. เสด็จจเถรคาถา

ภาษิตของพระเสด็จจเถระ

ทราบวา ท่านพระเสด็จจเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐๒] ชนทั้งหลายที่ยังถูกมานะหลอกลวง

เศร้าหมองในสังขารทั้งหลาย

ถูกลาภและความเสื่อมลาภครอบงำได้

ย่อมบรรลุสมาธิไม่ได้

๓. พันธุรเถรคาถา

ภาษิตของพระพันธุรเถระ

ทราบวา ท่านพระพันธุรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐๓] ลาภคืออามิสนั้นเราไม่ต้องการ

เรามีความสุขพอแล้ว อิมเฝ้าด้วยรสพระธรรม

ครั้งได้ดื่มรสอันล้ำเลิศแล้ว

ก็จะไม่ขอทำความใกล้เคียงกับรสอย่างอื่นที่เป็นพิษ

๔. ขิดกเถรคาถา

ภาษิตของพระขิดกเถระ

ทราบวา ท่านพระขิดกเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐๔] กายของเราที่ได้สัมผัสกับสุขอันมีปีติมาก

เป็นกายเบาหนอ ย่อมลอยไปได้เหมือนปยุมนที่ปลิวไปตาม

ลม

๕. มลิตวัมภเถรคาถา

ภาษิตของพระมลิตวัมภเถระ

ทราบวา ท่านพระมลิตวัมภเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๐๕] เราเกิดกระสันขึ้นในที่ใด จะไม่อยู่ในที่นั้น
ถึงจะยืนดื้ออย่างนั้น ก็พึงหลีกไปเสีย
ส่วนผู้มีปัญญาไม่พึงอยู่ประจำสถานที่ที่ไม่ประกอบด้วย
ประโยชน์เลย

๖. สุหัมมัตถะเถรคาถา
ภาษิตของพระสุหัมมัตถะเถระ
ทราบทั่ว ท่านพระสุหัมมัตถะเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๑๐๖] เนื้อความที่มีความหมายดังต่อไปนี้ มีลักษณะถึง
ร้อย
คนโง่เห็นได้ลักษณะเดียวเท่านั้น ส่วนคนฉลาดเห็นได้ทั้ง
ร้อยอย่าง

๗. อัมมสังวรเถรคาถา
ภาษิตของพระธรรมสังวรเถระ
ทราบทั่ว ท่านพระอัมมสังวรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๑๐๗] เราใช้ปัญญาพิจารณาแล้ว
จึงออกจากเรือนบวช บรรลุนิพพาน ๓
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๘. อัมมสญฺญิตเถรคาถา
ภาษิตของพระธรรมสญฺญิตเถระ
ทราบทั่ว ท่านพระอัมมสญฺญิตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๑๐๘] เรานั้นอายุได้ ๑๒๐ ปี
จึงได้ออกบวชเป็นบรรพชิต บรรลุนิพพาน ๓
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๙. สังฆรักขิตเถรคาถา
ภาษิตของพระสังฆรักขิตเถระ
ทราบทั่ว ท่านพระสังฆรักขิตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า
[๑๐๙] ภิกษุผู้อยู่ในที่สงัดรูปนี้เห็นจะไม่คำนึงถึง
คำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาค
ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกด้วยประโยชน์สูงสุดเป็นแน่

เพราะเหตุนั้นแล จึงไม่สำรวมอินทรีย์อยู่
เหมือนแม่เนื้อลูกอ่อนในป่า

๑๐. อสุภเถรคาถา

ภาษิตของพระอสุภเถระ

ทราบว่ ท่านพระอสุภเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๐] พุทฺษชาติทั้งหลายบนยอดเขาที่ฝนตกใหม่ ๆ
งอกงามเต็มที่แล้ว ย่อมให้เกิดภาวะที่จิตควรแก่ภาวนาเพิ่ม
ขึ้นแก่เราผู้ชื่อว่าอสุภะ ซึ่งยังต้องการความสงบ เห็นความสำคัญ
ในป่า

เอกาทสมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระเพลัฏฐกานิเถระ ๒. พระเสตจฺจนเถระ

๓. พระพันธุรเถระ ๔. พระขิตกเถระ

๕. พระมลิตวัมภเถระ ๖. พระสุหมันตเถระ

๗. พระธรรมสังวรเถระ ๘. พระธรรมสญฺปิตุเถระ

๙. พระสังฆรักขิตเถระ ๑๐. พระอสุภเถระ

๑๒. ทวาทสมวรรค

หมวดที่ ๑๒

๑. เชนตเถรคาถา

ภาษิตของพระเชนตเถระ

ทราบว่ ท่านพระเชนตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๑] การบวชเป็นของยากแท้

เรือนมีการอยู่ครองได้ยาก

ธรรมก็ลึกซึ้ง โภคะทั้งหลายก็หาได้ยาก

การเป็นอยู่ของพวกเราตามมีตามได้ก็ฝืดเคือง

ดังนั้น จึงควรที่จะคิดถึงความไม่แน่นอนอยู่เสมอ

๒. วัจจโคตตเถรคาถา

ภาษิตของพระวัจจโคตตเถระ

ทราบว่ พระวัจจโคตตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๒] เราซึ่งได้วิชา ๓ มักเพ่งถึงนิพพานอันเป็น

ธรรมประณีต

ฉลาดในอุบายสำหรับสงบใจ

ได้บรรลุประโยชน์ตน

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๓. วณวัจจเถรคาถา

ภาสิตของพระวณวัจจเถระ

ทราบว่ ท่านพระวณวัจจเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๓] ภูเขาหินอันกว้างใหญ่ไพศาล

มีน้ำไหลใสสะอาด

มีฝูงค่างและฝูงเนื้อฟานคลาคล่ำ

ดาราตาศไปด้วยน้ำและสาหร่ายเหล่านั้น

ย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจยิ่งนัก

๔. อธิมุตตเถรคาถา

ภาสิตของพระอธิมุตตเถระ

ทราบว่ ท่านพระอธิมุตตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๔] ภิกษุผู้ชวนชวายเป็นการบำรุงร่างกาย

ยังติดสุขอยู่ทางร่างกาย

เมื่อสิ้นชีวิตโดยพลัน

จะมีความเป็นสมณะที่ดีได้ที่ไหน

๕. มหานามเถรคาถา

ภาสิตของพระมหานามเถระ

ทราบว่ ท่านพระมหานามเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๕] (มหานาม)ท่านนี้กำลังจะเสื่อมประโยชน์เพราะ

ภูเขาเนสาทกะ อันมากไปด้วยหมุดตันโมกมันและตันอ้อยข้าง

เป็นขนเขาที่สมบูรณ์ด้วยร่มเงาและน้ำ

ปกคลุมไปด้วยพุ่มไม้และเถาวัลย์นานาพันธุ์

๖. ปารাপริยเถรคาถา

ภาสิตของพระปารापริยเถระ

ทราบว่ ท่านพระปารापริยเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๖] เราละผัสสายตนะ ๖ ได้แล้ว

คุ้มครองสำรวมระวังทวาร ๖ ด้วยดี

กำจัดสรรพกิเลสอันเป็นมูลรากแห่งวิภูฏทุกขได้หมดแล้ว

จึงหมดสิ้นอาสวะ

๗. ยสเถรคาถา

ภาสิตของพระยสเถระ

ทราบว่ ท่านพระยสเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๗] เราลုပ်ไล่ดีแล้ว นุ่งห่มดีแล้ว

ประดับด้วยเครื่องอาภรณ์ทุกชนิด

บรรลุวิชา ๓

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๘. กิมพิลเถรคาถา

ภาสิตของพระกิมพิลเถระ

ทราบว่ ท่านพระกิมพิลเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๘] ้วย่อมร่วงโรยไปเร็วนัก

รูปที่เป็นอยู่อย่างนั้นย่อมปรากฏแก่เรา เหมือนกับสิ่งอื่น ๆ

เราระลึกถึงร่างกายของเราผู้อยู่ไม่ปราศจากสติ

เหมือนกับร่างกายของผู้อื่น

๙. วัชชีปุตตเถรคาถา

ภาสิตของพระวัชชีบุตรเถระ

ทราบว่ ท่านพระวัชชีบุตรเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๑๙] ท่านพระอานนทโคตมโคตร ท่านจงเข้าไปยัง

สมทุมพุ่มไม้

กำหนดนิพพานไว้ในใจ เฟ่งฉานไปเกิด และอย่าประมาท

เสียงวิพากษ์วิจารณ์ของคนจะช่วยอะไรท่านได้

๑๐. อีสิตตเถรคาถา

ภาสิตของพระอีสิตตเถระ

ทราบว่ ท่านพระอีสิตตเถระได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๒๐] ชั้น ๕ เรากำหนดรู้แล้ว

ชั้นเหล่านั้นดำรงอยู่อย่างถูกตัดรากถอนโคนแล้ว

ความสิ้นทุกข์เราได้บรรลุแล้ว

เราได้ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว

ทวาทสมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระเชนตเถระ ๒. พระวัจจโคตตเถระ
 ๓. พระวนวัจจเถระ ๔. พระอธิมุตตเถระ
 ๕. พระมหานามเถระ ๖. พระปารายปริยเถระ
 ๗. พระยสเถระ ๘. พระกิมพิลเถระ
 ๙. พระวัชชีบุตรเถระ ๑๐. พระอิสสิทัตตเถระ
- เอกกนิบาต จบ

รวมหัวข้อที่มีในเอกกนิบาต

ในเอกกนิบาตนี้แหละ ท่านผู้หวังประโยชน์ส่วนใหญ่
รวบรวมพระเถระผู้ทำกิจที่ควรทำสำเร็จแล้ว หาอาสวะมิได้
ได้ ๑๒๐ รูป

๒. ทุกนิบาต

๑. ปฐมวรรค

หมวดที่ ๑

๑. อุตตรเถรคาถา

ภาษิตของพระอุตตรเถระ

ทราบว่าเป็นพระอุตตรเถระได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๒๑] ภาพที่เที่ยงสักภาพก็ไม่มี หรือแม้สังขารที่เที่ยงก็
ไม่มี

ชั้นเหล่านั้นย่อมเวียนเกิดและเวียนดับไป

[๑๒๒] เรารู้โทษอย่างนี้แล้ว จึงไม่มีความต้องการภพ
สลัดออกจากกามทุกอย่าง ได้ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว

๒. ปิณโฑลภารทวาชเถรคาถา

ภาษิตของพระปิณโฑลภารทวาชเถระ

ทราบว่าเป็นพระปิณโฑลภารทวาชเถระได้กล่าว ๒ คาถา
ไว้ดังนี้ว่า

[๑๒๓] ชีวิตของเรานี้ หาเป็นไปโดยไม่สมควรไม่
อาหารทำใจให้สงบไม่ได้

แต่เราเห็นว่าร่างกายดำรงอยู่ได้เพราะอาหาร

จึงได้เที่ยวแสวงหาอาหารโดยทางที่ชอบ

[๑๒๔] ด้วยว่า นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น
ได้กล่าวการไหว้ และการบูชาในตระกูลทั้งหลายว่า
เป็นเปลือกตม เป็นลูกศรอันละเอียดซึ่งถอนขึ้นได้ยาก
เป็นสักการะที่คนชั่วจะได้ยาก

๓. วัลลียเถรคาถา

ภาษิตของพระวัลลียเถระ

(พระวัลลียเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๒๕] ลิงเข้าไปในกระท่อมมี ๕ ประตู

พยายามเวียนเข้าออกทางประตูเนื่อง ๆ

[๑๒๖] จงหยุดนิ่ง อย่าวิ่งไปนะเจ้าลิง

เพราะเจ้าอาศัยเรือนคืออัฐภาพไม่ได้ เหมือนดังกาลก่อน
เจ้าถูกเราข่มไว้ด้วยปัญญาแล้ว จักไปไกลไม่ได้เลย

๔. คังคาติริยเถรคาถา

ภาษิตของพระคังคาติริยเถระ

(พระคังคาติริยเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๒๗] เราสร้างกระท่อมด้วยใบตาล ๓ ใบ อยู่ที่ริมฝั่ง
แม่น้ำคงคา

บาตรของเราเหมือนหม้อสำหรับต้กน้ำนมรดศพ

และจีวรของเราเป็นผ้าบังสุกุล

[๑๒๘] ในระหว่าง ๒ พรรษา เราพูดเพียงคำเดียว

ระหว่างพรรษาที่ ๓ เราทำลายกองความมืดได้แล้ว

๕. อชินเถรคาถา

ภาษิตของพระอชินเถระ

(พระอชินเถระเมื่อจะให้ภิกษุทั้งหลายสังเวช จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๒๙] ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีวิชา ๓ ละมัจจุราชได้ ไม่มี
อาสวะ

คนพาลทั้งหลายที่ไม่มีความรู้ย่อมดูหมิ่นบุคคลนั้นว่า

เป็นผู้ไม่มีชื่อเสียง

[๑๓๐] ส่วนบุคคลใดในโลกนี้เป็นผู้มักได้ข้าวและน้ำ

ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนชั่วช้าเลวทราม

ก็เป็นทีสัการะนับถือของพวกเขา

๖. เมฟชินเกราธา

ภาษิตของพระเมฟชินเกรา

(พระเมฟชินเกราเมื่อจะบันลือสีหนาท จึงได้กล่าว ๒ คาถา
ไว้ดังนี้ว่า)

[๑๓๑] เมื่อใด เราได้ฟังธรรมของพระศาสดาผู้ทรง
แสดงอยู่

เมื่อนั้น เรารู้ธรรมทั้งปวง

จึงไม่รู้สึกลงสยในพระศาสดาที่ใคร ๆ ชนะไม่ได้

[๑๓๒] ซึ่งเป็นผู้นำหมู่ แก้วกล้าเป็นอันมาก

ประเสริฐเลิศกว่าสารถีทั้งหลาย

เราไม่มีความสงสัยในมรรคหรือข้อปฏิบัติ

๗. ราธเกราธา

ภาษิตของพระราธเกรา

(พระราธเกราเมื่อจะชมเชยภาวนา จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้
ดังนี้ว่า)

[๑๓๓] เรือนที่มุงไม่ดี ฝนย่อมรั่วรดได้ ฉันท

จิตที่ไม่ได้อบรม ราคะย่อมรั่วรดได้ ฉันท

[๑๓๔] เรือนที่มุงดีแล้ว ฝนย่อมรั่วรดไม่ได้ ฉันท

จิตที่อบรมดีแล้ว ราคะก็รั่วรดไม่ได้ ฉันท

๘. สุราธเกราธา

ภาษิตของพระสุราธเกรา

(พระสุราธเกราเมื่อจะพยากรณ์พระอรหัต จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๓๕] ด้วยว่าชาติของเราสิ้นไปแล้ว

คำสั่งสอนของพระชินเจ้าเราอยู่จบแล้ว

ทิฐฐิและอวิชชาคือข่ายเราละได้แล้ว

ตัณหานำไปสู่ภพเราก็ถอนได้แล้ว

[๑๓๖] เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์
ใด

ประโยชน์นั้นเราได้บรรลุแล้ว

ความสิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวงเราก็ได้บรรลุแล้ว

๙. โคตมเกราธา

ภาษิตของพระโคตมเถระ
(พระโคตมเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๓๗] มุนีทั้งหลายผู้ไม่พัวพันในเหล่าสตรีทั้งหลายยอม
นอนเป็นสุข

เหล่าสตรีที่หาสัจจะได้ยากแสนยาก

บุรุษต้องคอยระแวดระวังตลอดกาลทุกเมื่อ

[๑๓๘] กาม เราได้ประพฤติเพื่อฆ่าเจ้าได้แล้ว

บัดนี้ เราจึงไม่เป็นหนี้เจ้า

เดี๋ยวนี้เราบรรลุนิพพานที่บุคคลไปแล้วไม่เศร้าโศก

๑๐. วสภเถรคาถา

ภาษิตของพระวสภเถระ

(พระวสภเถระเมื่อจะติเตียนความปรารถนาเลวทราม จึงได้
กล่าว ๒ คาถาไว้ ดังนี้ว่า)

[๑๓๙] บุคคลผู้หลงโลกยอมฆ่าตนก่อน ภายหลังจึงฆ่า
ผู้อื่น

บุคคลผู้หลงโลกนั้นยอมฆ่าตนได้ง่าย

เหมือนนายพรานนกหาอุบายฆ่านกด้วยนกต่อ

[๑๔๐] ท่านสุขัมบดี บุคคลผู้มีวรรณะภายนอกดีไม่
ชื่อว่าเป็นพราหมณ์

เพราะพราหมณ์ต้องมีวรรณะภายใน

ผู้ใดมีกรรมชั่ว ผู้นั้นแลเป็นคนชั้นต่ำ

ปฐมวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระอุตตรเถระ ๒. พระปิณโฑลภารทวาชเถระ

๓. พระวัลลภเถระ ๔. พระคังคาติริยเถระ

๕. พระอชินเถระ ๖. พระเมฬชินเถระ

๗. พระราธเถระ ๘. พระสุราธเถระ

๙. พระโคตมเถระ ๑๐. พระวสภเถระ ล้วนมีฤทธิ์มาก

๒. ทุติยวรรค

หมวดที่ ๒

๑. มหาจุนทเถรคาถา

ภาษิตของพระมหาจันทเถระ
(พระมหาจันทเถระเมื่อจะสรรเสริญอุปนิสัยที่หนักแน่นและ
การอยู่อย่างสงัด จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๔๑] การฟังด้วยดีเป็นเหตุให้การศึกษาเจริญ
การศึกษาเป็นเหตุให้ปัญญาเจริญ
บุคคลรู้ประโยชน์ได้ก็เพราะปัญญา
ประโยชน์ที่บุคคลรู้แล้วนำความสุขมาให้

[๑๔๒] ภิกษุพึงใช้เสนาสนะที่สงัด
พึงประพฤติธรรมที่เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากสังโยชน
ถ้ายังไม่ประสบความสำเร็จในเสนาสนะที่สงัดและโมกขธรรม

นั้น

ก็ควรเป็นผู้มีสติรักษาตนอยู่ในหมู่

๒. โขติทาสเถรคาถา

ภาษิตของพระโคติทาสเถระ

(พระโคติทาสเถระเมื่อจะสอนพวกราชบัณฑิตผู้ถือความบริสุทธิ์
ภายนอกในลัทธิต่าง ๆ จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๔๓] ขนเหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้มีความพยายามร้ายกาจ
เบียดเบียนมนุษย์ทั้งหลายด้วยการกระทำที่เจือไปด้วยความ
ผลุนผลันก็ดี ด้วยการกระทำที่มีความประสงค์ต่าง ๆ กันก็ดี

แม้ขนเหล่านั้นก็ย่อมเกลียดตนลงในเหตุนั้นเหมือนกัน

เพราะกรรมย่อมไม่สูญหาย

[๑๔๔] คนทำกรรมใดไว้ ดีหรือชั่วก็ตาม

เขาย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมนั้นที่ตนทำไว้โดยแท้

๓. เหมัญญิกานิเถรคาถา

ภาษิตของพระเหมญญิกานิเถระ

(พระเหมญญิกานิเถระเมื่อจะตักเตือนน้องชาย จึงได้กล่าว
๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๔๕] วันคืนผ่านพ้นไป ชีวิตย่อมดับไป

อายุของสัตว์ทั้งหลายย่อมสิ้นไป

เหมือนน้ำในแม่น้ำน้อยสิ้นไป

[๑๔๖] เมื่อเป็นเช่นนั้น คนพาลถึงทำบาปกรรมอยู่ก็ไม่
รู้สึกตัว

ภายหลัง เขาได้รับทุกข์แสนสาหัส

เพราะบาปกรรมนั้นมีผลเลวทราม

๔. โสमितตเถรคาถา

ภาษิตของพระโสमितตเถระ

(พระโสमितตเถระเมื่อจะคุกคามพระวิมลเถระด้วยโอวาท
จึงได้กล่าว ๒ คาถา ไว้ดังนี้ว่า)

[๑๔๗] บุคคลเกาะท่อนไม้เล็ก ๆ ย่อมจมลงใน
มหาสมุทร ฉันท

บุคคลแม้มีความเป็นอยู่ดี อาศัยคนเกียจคร้าน

ก็จมลงในสังสารวัฏได้ ฉันท

เพราะฉะนั้น บุคคลพึงเว้นคนเกียจคร้านมีความเพียร
ย่อหย่อนเสีย

[๑๔๘] บุคคลพึงอยู่ร่วมกับเหล่าบัณฑิตผู้สัจ เป็นอริยะ
ผู้มีใจเด็ดเดี่ยว เข้าฌานอยู่ ปรารภความเพียรเป็นนิตย์

๕. สัพพमितตเถรคาถา

ภาษิตของพระสัพพमितตเถระ

(พระสัพพमितตเถระได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๔๙] คนเกี่ยวข้งกับคน คนยินดีกับคน

คนถูกคนเบียดเบียน และคนเบียดเบียนคน

[๑๕๐] จะต้องการอะไรด้วยคนสำหรับเขา หรือสิ่งที่คน
ให้เกิด

จงละคนที่เบียดเบียนคนเป็นอันมากไปเสีย

๖. มหากาลเถรคาถา

ภาษิตของพระมหากาลเถระ

(พระมหากาลเถระเมื่อจะกล่าวสอนตน จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๕๑] นางกาฬีมีร่างกายใหญ่ ดำเหมือนกา หักขาซ้าย
ขาขวา

แขนซ้าย แขนขวา และทนต์ศีรษะชากศพ

ดังทนต์หมอนมเปรี้ยว นั่งจัดให้เรียบร้อยอยู่

[๑๕๒] ผู้ใด ไม่รู้แจ้ง ย่อมก่ออุปกิเลส

ผู้นั้นเป็นคนเขลา ย่อมประสพทุกข์อยู่รำไป

เพราะฉะนั้น ผู้รู้แจ้ง ไม่ควรก่ออุปกิเลส

เราอย่าถูกทบศีรษะนอนอยู่อย่างนี้อีกต่อไป

๗. ดิสสเถรคาถา

ภาสิตของพระดิสสเถระ

(พระดิสสเถระเมื่อจะประกาศโทษในลาภสักการะและความ
ที่ตนไม่ติดข้องอยู่ในลาภสักการะนั้น จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้
ว่า)

[๑๕๓] ภิกษุโลนครองผ้าสังฆาฏิ มักได้ ข้าว น้ำ ผ้า
และที่นอน

ชื่อว่าได้เข้าศึกไว้มาก

[๑๕๔] ภิกษुरु้โทษในลาภสักการะว่า เป็นภัยใหญ่อย่าง
นี้แล้ว

ควรเป็นผู้มีลาภน้อย มีจิตไม่ข่มด้วยตัณหา มีสติ เว้นขาด

๘. กิมพิลเถรคาถา

ภาสิตของพระกิมพิลเถระ

(ท่านพระกิมพิลเถระเมื่อจะแสดงความอยู่ร่วมกันด้วยความ
สามัคคี จึงได้

กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๕๕] พระศากยบุตรทั้งหลายซึ่งเป็นสหายกันในปาจิณ
วังสหายวัน

พากันละทิ้งโภคะไม่น้อย มายินดีในการเที่ยวแสวงหา
บิณฑบาต

[๑๕๖] ปรารภความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว

บากบั่นมุ่งมั่นเป็นนิตย์

ละความยินดีที่เป็นโลกียะ

มายินดีอยู่ด้วยความยินดีในธรรม

๙. นันทเถรคาถา

ภาสิตของพระนันทเถระ

(พระนันทเถระเกิดความโสมนัส จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้
ดังนี้ว่า)

[๑๕๗] เรามิวประกอบการประดับตกแต่ง

มีจิตฟุ้งซ่านและกวัดแกว่ง

ถูกถามราคะรบกวน เพราะไม่ได้ทำโยนิโสมนสิการ๑

[๑๕๘] เราปฏิบัติโดยอุบายที่ชอบ

อันพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ผู้ฉลาดในอุบาย
ได้ทรงสั่งสอนแนะนำแล้ว

จึงถอนจิตในภพได้แล้ว

๑๐. สิริมเถรคาถา

ภาษิตของพระสิริมเถระ

(พระสิริมเถระเมื่อจะติเตียนความเป็นปฤชฌน จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๕๙] ถ้าตนมีจิตไม่ตั้งมั่น

แม้ชนเหล่าอื่นจะสรรเสริญ

ชนเหล่าอื่นก็สรรเสริญเปล่า

เพราะตนมีจิตไม่ตั้งมั่น

[๑๖๐] ถ้าตนมีจิตตั้งมั่นดีแล้ว

แม้ชนเหล่าอื่นจะติเตียน

ชนเหล่าอื่นก็ติเตียนเปล่า

เพราะตนมีจิตตั้งมั่นดีแล้ว

ทุติยวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระมหาจุณทเถระ ๒. พระโชติทาสเถระ

๓. พระเหรียญกานิเถระ ๔. พระโสสมิตตเถระ

๕. พระสัพพมิตตเถระ ๖. พระมหากาลเถระ

๗. พระติสสเถระ ๘. พระกิมพิลเถระ

๙. พระนันทเถระ ๑๐. พระสิริมเถระ

๓. ตติยวรรค

หมวดที่ ๓

๑. อุตตรเถรคาถา

ภาษิตของพระอุตตรเถระ

(พระอุตตรเถระเมื่อพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๖๑] เรากำหนดรู้ขั้นทั้งหลายแล้ว ถอนตัณหาขึ้นได้
ด้วยดี

ถึงโพชฌงค์เราเจริญแล้ว เราได้ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว
[๑๖๒] ครั้นกำหนดรู้ขั้นนี้ทั้งหลายแล้ว ถอนตัณหาจุ
ข่ายได้

เจริญโพชฌงค์แล้ว จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน

๒. ภัททชิเถรคาถา

ภาษิตของพระภัททชิเถระ

(พระภัททชิเถระสรรเสริญปราสาททองที่ตนเคยครอบครอง
จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๖๓] พระราชาทรงพระนามว่าปนาทะ

มีปราสาททองกว้างและสูงประมาณ ๑๖ โยชน์

ชนทั้งหลายกล่าวกันว่าสูงประมาณ ๑,๐๐๐ โยชน์

[๑๖๔] มีชั้นพนักชั้น ร้อยยอด สะพรั่งไปด้วยธง

พราวไปด้วยแก้วสีเขียว

ในปราสาทนั้น มีนักฟ้อนหกพันคน แบ่งเป็น ๗ กลุ่ม

พากันฟ้อนรำอยู่

๓. โสภิตเถรคาถา

ภาษิตของพระโสภิตเถระ

ทราบข่าว ท่านพระโสภิตเถระ เมื่อเปล่งอุทาน จึงได้กล่าว

๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า

[๑๖๕] เราเป็นภิกษุ มีสติ มีปัญญา บำเพ็ญเพียรอย่าง
แรงกล้า

ระลึกชาติก่อนได้ ๕๐๐ กัปเพียงคืนเดียว

[๑๖๖] เราเจริญสติปัฏฐาน ๔ โพชฌงค์ ๗ มรรค ๘๑

ระลึกชาติก่อนได้ ๕๐๐ กัป เพียงคืนเดียว

๔. วัลลียเถรคาถา

ภาษิตของพระวัลลียเถระ

(พระวัลลียเถระเมื่อจะถามพระเวณทัตตเถระ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๖๗] กิจใดอันบุคคลผู้มีความเพียรมัน

มุ่งที่จะตรัสรู้ พึงทำกิจนั้น

เราจักทำไม่ให้พลาด

เชิญท่านดูความเพียร ความบากบั่นของเราเถิด

[๑๖๘] อนึ่ง ขอท่านจงบอกหนทางอันหยั่งลงสู่อมต
มหานิพพาน

ซึ่งเป็นทางตรงให้เรา เราจะรู้ด้วยญาณ
ดุจกระแสน้ำนำคงคาไหลไปสู่สาคร

๕. วิตโสกเถรคาถา

ภาษิตของพระวิตโสกเถระ

(พระวิตโสกเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๖๙] ช่างกลับกเข้ามาหาเรา ด้วยคิดว่า จักตัดผม
ของเรา

เราจึงรับเอากะจกจากช่างกลับกนั้นมาส่องดูร่างกาย

[๑๗๐] ร่างกายได้ปรากฏเป็นสภาพว่างเปล่า

ความบอด ความมืดได้สิ้นไป

กิเลสตุณผ้าขี้ริ้วทั้งปวง เราตัดขาดด้วยดีแล้ว

บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๖. ปุณณมาสเถรคาถา

ภาษิตของพระปุณณมาสเถระ

(พระปุณณเถระเมื่อจะแสดงธรรมแก่ภรรยาเก่า จึงได้กล่าว
๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๗๑] เราละนิวรณ์ ๑๕ เพื่อบรรลุนิพพาน

ซึ่งเป็นแดนเกษมจากโยคะแล้ว

ถือเอาแว่นส่องธรรม คือญาณทัสสนะสำหรับตน

[๑๗๒] พิจารณาดูร่างกายนี้ทั่วทั้งภายในภายนอก

ร่างกายของเราได้ปรากฏเป็นสภาพว่างเปล่า

ทั้งภายในและภายนอก

๗. นันทกเถรคาถา

ภาษิตของพระนันทกเถระ

(พระนันทกเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๗๓] โคอาชาในยที่ดี พลาดล้มแล้วลุกขึ้นยืนใหม่ได้

ได้ความสังเวชอย่างยิ่งแล้ว ไม่ท้อถอย นำภาระต่อไปได้
ฉันใด

[๑๗๔] ท่านทั้งหลายจงทรงจำข้าพเจ้าไว้ว่า
เป็นอาชานในยสมบุรณด้วยทัศนะ
เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นบุตรซึ่งเกิดแต่พระอุระของพระพุทธเจ้า ฉะนั้น

๘. การตเถรคาถา

ภาสิตของพระการตเถระ

(พระการตเถระเมื่อจะบอกมิจฉาวิตกที่เกิดแก่พระนันทกเถระ
จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๗๕] เชิญมาเถิดนันทกะ เราไปยังสำนักพระอุปัชฌาย์
จักบันลือสีหนาทเฉพาะพระพักตร์พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ

[๑๗๖] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นมุนีทรงเอ็นดูให้พวกเรา

บวช

เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นคือความสิ้นสังโยชน์ทั้งปวง
พวกเราก็ได้บรรลุแล้ว

๙. การทวาชเถรคาถา

ภาสิตของพระการทวาชเถระ

(พระการทวาชเถระเมื่อจะบอกปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรมแก่
บุตร จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๗๗] อีรชนผู้มีปัญญา ชนะมารพร้อมทั้งเสนามาร
ชื่อว่า ชนะสงคราม

ย่อมบันลือเหมือนราชสีห์บันลือที่ชอกเขา

[๑๗๘] พระศาสดาเราเข้าถึงแล้ว

พระธรรมเราก็บูชา

และพระสงฆ์เราก็นับถือแล้ว

และเพราะได้เห็นลูกผู้ไม่มีอาสวกิเลส

พอก็ปลาบปลื้มดีใจ

๑๐. กัณหทินนเถรคาถา

ภาสิตของพระกัณหทินนเถระ

(พระกัณหทินนเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว
๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๗๙] สัตบุรุษทั้งหลาย เราเข้าไปหาแล้ว
ธรรมทั้งหลายเราฟังแล้ว เนิองนิตย
ครั้นฟังธรรมแล้ว จะดำเนินไปสู่ทางอันหยั่งลงสู่อมตธรรม
[๑๘๐] เมื่อเรา เป็นผู้กำจัดความกำหนดยินดีในภพได้
แล้ว

ความกำหนดยินดีในภพย่อมไม่มีแก่เราอีก
ไม่ได้มีแล้ว จักไม่มี และในบัดนี้ก็ไม่มีแก่เรา
ตติยวรรค จบ
รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระอุตตรเถระ	๒. พระภัททชิเถระ
๓. พระโสภิตเถระ	๔. พระวัลลียเถระ
๕. พระวิตโสภเถระ	๖. พระปณณมาสเถระ
๗. พระนันทกเถระ	๘. พระภารตเถระ
๙. พระภารทวาชเถระ	๑๐. พระกัณ्हทินนเถระ

๔. จตตถวรรค
หมวดที่ ๔

๑. มิคสิรเถรคาถา
ภาษิตของพระมิคสิรเถระ
(พระมิคสิรเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๘๑] จำเดิมแต่กาลที่เราได้บวชในพระศาสนาของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อจะหลุดพ้น ได้บรรลุ ล่วงเสียซึ่งกามธาตุ

[๑๘๒] ต่อแต่นั้น เมื่อเราเพ่งธรรมของพระพุทธเจ้าผู้
เป็นดังพรหม

จิตจึงหลุดพ้นและมารู้ชัดว่า ความหลุดพ้นของเราไม่กำเริบ
เพราะความสิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวง

๒. สิวกเถรคาถา

ภาษิตของพระสิวกเถระ

(พระสิวกเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๘๓] เรือนคืออัฐภาพที่เกิดในภพนั้น ๆ บ่อย ๆ
เป็นของไม่เที่ยง

เรามัวแสวงหานายช่างคือค้นหาผู้สร้างเรือน
จึงได้ท่องเที่ยวไปสิ้นกาลมีประมาณเท่านี้
การเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์

[๑๘๔] แนะนำช่างผู้สร้างเรือน
บัดนี้ เราพบท่านแล้ว

ท่านจะสร้างเรือนอีกไม่ได้
กลอนเรือนคือกิเลสของท่าน เราหักสิ้นแล้ว
และข้อฟ้าคืออวิชชาแห่งเรือนที่ท่านสร้าง เราก็ตาลายแล้ว
จิตของเรา เราทำให้สิ้นสุด จะดับในภพนี้เอง

๓. อุปวาณเธรคาถา

ภาษิตของพระอุปวาณเธระ

(พระอุปวาณเธระเมื่อจะบอกประโยชน์แก่พราหมณ์ จึงได้
กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๘๕] ท่านพราหมณ์ พระสฤตเป็นพระอรหันต์ ในโลก
เป็นมุนี ถูกลมเบียดเบียนแล้ว

ถ้ามีน้ำร้อน ขอบท่านจงถวายพระมุนีเถิด

[๑๘๖] พระมุนีพระองค์นั้นเป็นผู้อันบุคคลผู้ควรบูชา
บูชาแล้ว

ผู้ควรสักการะ สักการะแล้ว และผู้ควรนอบน้อม นอบน้อม
แล้ว

เราปรารถนาจะน่าน้ำร้อนไปถวายพระองค์

๔. อีสิตินนเธรคาถา

ภาษิตของเทวดาเตือนพระอิสิตินนเธระ

(เทวดาผู้หวังประโยชน์แก่อกุล เมื่อจะเตือนพระอิสิตินนเธระ
จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๘๗] เรา(เทวดา) เห็นอุบาสกทั้งหลายผู้ทรงธรรม
กล่าวอยู่ว่า กามทั้งหลายไม่เที่ยง

แต่อุบาสกเหล่านั้น เป็นผู้กำหนดอย่างแรงกล้า
ห่วงใยในแก้วมณี ต่างหุ บุตรธิดาและภรรยา

[๑๘๘] เพราะเหตุที่อุบาสกเหล่านั้น
ไม่รู้ธรรมในพระศาสนานี้เป็นแน่
ถึงอย่างนั้น ก็ยังกล่าวว่า กามทั้งหลายไม่เที่ยง
แต่พวกเขาไม่มีกำลังปัญญาที่จะตัดราคะได้
ฉะนั้น พวกเขาจึงติดบุตรธิดา ภรรยาและทรัพย์
พระอิสฺสิทินนเถระ(ฟังคํานั้นแล้วก็เกิดความสังเวช ไม่นานนัก
ก็ได้บรรลุพระอรหัต)

๕. สัมพุลกัจจานเถรคาถา
ภาษิตของพระสัมพุลกัจจานเถระ
(พระสัมพุลกัจจานเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหัต จึงได้
กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๘๙] ฝนตกไปเกิด ฟาร์องครืน ๆ ไปเกิด
และเราคนเดียวอยู่ในถ้ำที่น่ากลัว
ถึงเราคนเดียวจะอยู่ในถ้ำที่น่ากลัว
ก็ไม่มี ความกลัว ความสะดุ้งหวาดเสียว หรือขนลุกขนพอง

[๑๙๐] การที่เราคนเดียวอยู่ในถ้ำที่น่ากลัว
ก็ไม่มี ความกลัว ความสะดุ้งหวาดเสียว
หรือขนลุกขนพอง นี่เป็นธรรมดา

๖. ขิตกเถรคาถา
ภาษิตของพระขิตกเถระ
(พระขิตกเถระเมื่อจะชมพวกรักษผู้อยู่ป่า จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๙๑] จิตของใครตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวดังภูเข
ไม่กำหนดในอารมณ์อันชวนให้กำหนด
ไม่ขัดเคืองในอารมณ์อันชวนให้ขัดเคือง
ผู้ใดอบรมจิตได้อย่างนี้
ทุกข์จะมาถึงผู้นั้นแต่ที่ไหน

[๑๙๒] จิตของเราตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวดังภูเข
ไม่กำหนดในอารมณ์อันชวนให้กำหนด
ไม่ขัดเคืองในอารมณ์อันชวนให้ขัดเคือง
เราอบรมจิตได้แล้วอย่างนี้
ทุกข์จะมาถึงเราแต่ที่ไหน

๗. โสณโปฏฐิยปุตตเถรคาถา
ภาสิตของพระโสณโปฏฐิยปุตตเถระ
(พระผู้มีพระภาค เมื่อจะตรัสสอนพระโสณโปฏฐิยบุตรเถระ
จึงได้ตรัสพระ คาถาว่า)

[๑๙๓] ราตรีที่ประกอบด้วยฤกษ์มาลีนี้
มิใช่เป็นราตรีที่จะหลับก่อน
ราตรีเช่นนี้เป็นราตรีที่ผู้รู้แจ้งปรารถนาแล้ว
เพื่อประกอบความเพียรโดยแท้
(พระโสณโปฏฐิยเถระได้ฟังพระดำรัสนั้นก็สลดใจ กลับได้
หิริโอดตัปปะ อธิษฐานอัปโภกาสีกังครุดงค์ด ะระทำการเจริญ
วิปัสสนา ได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๙๔] ถ้าข้างพึงเหยียบเราผู้ตกจากคอช้าง
เราตายเสียในสงครามประเสริฐกว่า
แพแล้วเป็นอยู่จะประเสริฐอะไร

๘. นิสสเถรคาถา
ภาสิตของพระนิสสเถระ
(พระนิสสเถระ เมื่อจะกล่าวสอนภิกษุสหายทั้งหลาย จึงได้
กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๙๕] วิญญูชนละเบญจกามคุณ ซึ่งนารักนารื่นรมย์ใจ
ออกบวชด้วยศรัทธา พึงทำที่สุดทุกขได้

[๑๙๖] เราไม่อยากตาย ไม่อยากเป็นอยู่
แต่เรามีสติสัมปชัญญะอยู่เฉพาะหน้า คอยเวลาอันควร

๙. อสสเถรคาถา
ภาสิตของพระอัสสเถระ
(พระอัสสเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๙๗] เราฝันว่าได้ห่มจีวรสีใบบะม่วงอ่อนเจวียงป่า
นั่งบนคอช้าง เข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน

[๑๙๘] ลงจากคอช้างแล้ว ได้ความสลดใจ
ครั้งนั้น เรานั้นมีความสว่าง
ได้ความสลดใจ ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว

๑๐. กัปปกฎกรเถรคาถา

ภาษิตของพระกัปปกฎกรเถระ

(พระผู้มีพระภาค เมื่อจะตรัสสอนพระกัปปกฎกรเถระ จึงได้
ตรัส ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๑๙๙] กัปปกฎกรภิกษุเกิดความวิตกผิดว่า ผ้าชีริ้วผืนนี้
เป็นของเรา

เมื่อน้ำใส(คืออมตธรรม)มีอยู่เต็มเปี่ยมในหม้ออมตธรรม
กลับมีใจปราศจากอมตธรรมคำสอนของเรา

เป็นทางที่เราสอนไว้แล้วเพื่อสั่งสมมานทั้งหลาย

[๒๐๐] กัปปกฎะ เธออย่ามานั่งโง่งงอยู่เลย

อย่าให้เราต้องสอนเธอเสียงดัง ณ ที่ใกล้หูเลย

กัปปกฎะ เธอนั่งโง่งงอยู่ในท่ามกลางสงฆ์ช่างไม่รู้จัก

ประมาณเลย

จตุตถวรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระมคสิรเถระ ๒. พระสิวกเถระ

๓. พระอุปวาณเถระ ๔. พระอัสสีทินนเถระ

๕. พระสัมพุลกัจจานเถระ ๖. พระชิตกเถระ

๗. พระโสณโปฏฐิยบุตรเถระ ๘. พระนิสภเถระ

๙. พระอุสภเถระ ๑๐. พระกัปปกฎกรเถระ

๕. ปัญจมวรรค

หมวดที่ ๕

๑. กุมารกัสสปเถรคาถา

ภาษิตของพระกุมารกัสสปเถระ

(พระกุมารกัสสปเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว

๒ คาถาไว้

ดังนี้ว่า)

[๒๐๑] น้าอัศจรรย์หนอ พระพุทธเจ้า พระธรรม
และสัมปทาของพระศาสดาของเราทั้งหลาย

อันเป็นที่จะทำพระสาวกให้รู้แจ้งธรรมเช่นนั้นได้

[๒๐๒] บรรดาพระสาวกที่ยังรู้ถึงกายของตน

ได้ในอสงไขยกัป๒นั้น

พระกุมารกัสสปะนี้เป็นองค์สุดท้าย
ร่างกายนี้เป็นร่างกายสุดท้าย
การเวียนว่ายตายเกิดเป็นวาระสุดท้าย
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๒. ถัมมपालเถรคาถา

ภาษิตของพระถัมมपालเถระ

(พระธรรมपालเถระเมื่อจะแสดงธรรมโปรดพวกสามเณร จึง
ได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๐๓] ภิกษุใดแลยังหนุ่มแน่น
ประกอบความขวนขวายในพระพุทธศาสนา
ผู้ตื่นอยู่ ในเมื่อคนเหล่านี้นหลับแล้ว
ชื่อว่าไม่ไร้ผล

[๒๐๔] เพราะฉะนั้น ภิกษุผู้มีปัญญา
ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
จึงควรประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และการเห็นธรรมเนื่อง ๆ

๓. พรหมาลีเถรคาถา

ภาษิตของพระพรหมาลีเถระ

(พระพรหมาลีเถระเมื่อจะยกย่องการประกอบความเพียรเนื่อง
ๆ จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๐๕] อินทรีย์ของใครถึงความสงบ
เหมือนม้าที่นายสารถีฝึกดีแล้ว
แม้เทวดาทั้งหลาย ก็กระหึ่ม(ชื่นชม)ต่อผู้นั้น
ซึ่งละมานะได้แล้ว ไม่มีอาสวะ เป็นผู้คงที่

[๒๐๖] อินทรีย์ของเราถึงความสงบ
เหมือนม้าตัวที่นายสารถีฝึกดีแล้ว
แม้เทวดาทั้งหลาย ก็กระหึ่มต่อเรา
ซึ่งละมานะได้แล้ว ไม่มีอาสวะ เป็นผู้คงที่

๔. โมฆราชเถรคาถา

ภาษิตของพระศาสดาตรัสถามพระโมฆราชเถระ

(พระศาสดาตรัสถามพระโมฆราชเถระ ด้วยพระคาถาที่ ๑

ว่า)

[๒๐๗] โมฆราชผู้มีผิวพรรณเศร้าหมอง แต่มีจิตดีงาม
เธอเป็นภิกษุมีจิตตั้งมั่นเนื่องนิത്യ
จะทำอย่างไรตลอดราตรีกาล
ที่หนาวเหน็บในฤดูเหมันต์
พระโมฆราชเถระ (เมื่อจะทูลตอบพระศาสดา จึงได้กล่าว
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๐๘] ข้าพระองค์ได้ฟังมาว่า
ขวามครกเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว
ข้าพระองค์พึงคลุมกายด้วยฟางแล้วนอน
เหมือนกับภิกษุเหล่าอื่น ผู้มีความเป็นอยู่สบาย
๕. วิสาขปัญจาสีปุตตเถรคาถา
ภาษิตของพระวิสาขปัญจาสีบุตรเถระ
(พระวิสาขปัญจาสีบุตรเถระเมื่อจะบอกลักษณะของพระ
ธรรมกถึกแก่ภิกษุ

ทั้งหลาย จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๐๙] (พระธรรมกถึกประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้ คือ)

๑. ไม่พึงยกตน

๒. ไม่ชมผู้อื่น

๓. ไม่พึงมองดูด้วยความเหยียดหยาม

๔. ไม่พึงกระทบกระทั่งท่านผู้ถึงฝั่งนิพพาน

๕. ไม่พึงกล่าวคุณความดีของตนในที่ชุมนุม

ไม่พึงชาน กล่าวแต่พอประมาณ มีวัตรดีงาม

[๒๑๐] พระธรรมกถึกนั้นมักเห็นเนื้อความอันสุขุมและ
ละเอียดยิ่งนัก

มีปัญญาเฉลียวฉลาด ประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่เสมอ

ปฏิบัติตามศีลของพระพุทธเจ้าเป็นอาจिन

พึงได้นิพพานไม่ยากเลย

๖. จุฬิกเถรคาถา

ภาษิตของพระจุฬิกเถระ

(พระจุฬิกเถระเมื่อจะทำตนให้เกิดอุตสาหะในการเจริญ

ภาวนา จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๑๑] นกยูงทั้งหลาย มีหงอนงาม ขนหางงาม

สร้อยคอเขียวงาม จะงอยปากงาม
มีเสียงไพเราะ ส่งเสียงร้องอยู่
อนึ่ง แม่แผ่นดินใหญ่นี้มีหญ้าเขียวชะอุ่ม
มีน้ำชุ่มชื้น ท้องฟ้าก็มีเมฆสวยงาม
[๒๑๒] ท่านมีสภาวะที่ควรแก่การงาน
จงเพ่งฌานที่พระโยคาวจรผู้มีใจดีเพ่งแล้ว
จงเป็นผู้มีความพยายามไม่หยุดยั้ง
ในพระศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยดี
จงบรรลุนิพพานอันเป็นธรรมสูงสุด
ชาวสะอาด ผุดผ่อง ละเอียด
เห็นได้แสนยากเป็นสภาพที่แน่นอนนั้นเกิด

๗. อนุปมเถรคาถา

ภาสิตของพระอนุปมเถระ

(พระอนุปมเถระกล่าวสอนตนเองด้วย ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๑๓] จิตที่มีความเพิลิดเพลιν
ถูกรกรรมกิเลสยกขึ้นสู่ภพซึ่งเป็นเช่นกับหลาว
ท่านเว้นจากภพที่เรียกว่าหลาว
และกามคุณที่เรียกว่าท่อนไม้นั้น ๆ เสีย
[๒๑๔] เรากล่าวอกุศลจิตนั้นว่าเป็นจิตมีโทษ
กล่าวอกุศลจิตนั้นว่าเป็นจิตประทุษร้าย
พระศาสดาที่บุคคลหาได้โดยยาก ท่านก็ได้แล้ว
ท่านอย่ามาชักชวนเราในทางฉิบหายเลย

๘. วชชิตเถรคาถา

ภาสิตของพระวชชิตเถระ

(พระวชชิตเถระระลึกชาติก่อนของตนได้ จึงได้กล่าว ๒
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๑๕] เราเป็นปุถุชนมีตมณอยู่ เมื่อไม่เห็นอริยสัจ
จึงได้ท่องเที่ยววนเวียนไปมาในคติทั้งหลายตลอดกาลนาน
[๒๑๖] เรานั้นไม่ประมาทแล้ว
กำจัดกรรมกิเลสที่ได้ชื่อว่าสงสารได้แล้ว
เราตัดคติทั้งปวงขาดแล้ว บัดนี้ไม่มีการเกิดอีก

๙. สันธิตเถรคาถา

ภาษิตของพระสันธิตเถระ

(พระสันธิตเถระเมื่อจะประกาศการบรรลุคุณวิเศษของตน จึงได้กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๑๗] เรามีสติตั้งมั่นได้สัญญาอย่างหนึ่ง
ซึ่งประกอบด้วยพุทธานุสติ ณ โคนต้นอัสสัถยพฤกษ์
สว่างไสวไปด้วยรัศมีสีเขียว งามสะพรั่ง

[๒๑๘] ในกัปที่ ๓๑ แต่ภัททกัปนี้ไป

เราได้ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว

เพราะนำสัญญาที่เราได้ในครั้งนั้นมา

ปัญจมรรค จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พระกุมารกัสสปเถระ ๒. พระธรรมपालเถระ

๓. พระพรหมาลิเถระ ๔. พระโมฆราชเถระ

๕. พระวิสาขปัญจาลิบุตรเถระ ๖. พระจุฬิกเถระ

๗. พระอนุปมเถระ ๘. พระวัชชิตเถระ

๙. พระสันธิตเถระ ผู้นำธุลีคือกิเลสออกได้

ในทุกนิบาต รวมคาถาได้ ๙๘ คาถา

และรวมพระเถระผู้ฉลาดในนัย ซึ่งกล่าวคาถาไว้ได้ ๔๙ รูป

ทุกนิบาต จบ

๓. ติกนิบาต

๑. อังคณิกการทวาชเถรคาถา

ภาษิตของพระอังคณิกการทวาชเถระ

(พระอังคณิกการทวาชเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๑๙] เมื่อเราแสวงหาความบริสุทธิ์โดยอุบายไม่สมควร
จึงได้นำเรอไฟอยู่ในป่า

เราไม่รู้ทางอันบริสุทธิ์

จึงได้นำเพ็ญตบะอย่างอื่นอีก

[๒๒๐] ความสุขนั้นเราได้แล้วโดยง่าย

ขอท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

เราบรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

[๒๒๑] เมื่อก่อน เราได้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระพรหม
แต่บัดนี้ เราเป็นพราหมณ์ บรรลुวิชา ๓
ล้างมลทินคือกิเลสได้แล้ว
และเป็นพราหมณ์จบไตรเพท

๒. ปัจจยเถรคาถา

ภาสิตของพระปัจจยเถระ

(พระปัจจยเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๓
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๒๒] เราบวชแล้วได้ ๕ วัน

ยังเป็นเสขบุคคลอยู่

ยังไม่ได้บรรลุพระอรหันต์

เมื่อเราเข้าไปยังวิหารแล้วได้ตั้งใจปรารภว่า

[๒๒๓] เมื่อเรายังถอนลูกศรคือตัณหาขึ้นไม่ได้

เราจะไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่ออกไปจากวิหาร

ทั้งจะไม่เอนกายนอน

[๒๒๔] เชิญท่านดูความเพียร

ความบากบั่นของเรานั้นผู้อยู่อย่างนี้ เราบรรลุวิชา ๓

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๓. พากุลเถรคาถา

ภาสิตของพระพากุลเถระ

(พระพากุลเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๓
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๒๕] ผู้ต้องการจะทำกิจที่ควรทำก่อนในภายหลัง

ย่อมพลาดจากฐานะที่นำความสุขมาให้

และย่อมเดือดร้อนในภายหลัง

[๒๒๖] บุคคลพึงพูดถึงสิ่งที่ตนทำได้

ไม่พึงพูดถึงสิ่งที่ตนทำไม่ได้

บัณฑิตทั้งหลายย่อมรู้จักบุคคลผู้ไม่ทำ ดีแต่พูด

[๒๒๗] นิพพานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว

เป็นสุขดีหนอ ไม่มีความโศก

ปราศจากกิเลสจตุลลิก เกษม เป็นที่ดับทุกข์ได้

๔. ฌนียเถรคาถา

ภาสิตของพระฌนียเถระ

(พระธนิยะเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๒๘] ถ้าภิกษุมุ่งหวังในความเป็นสมณะ
ปรารถนาจะเป็นอยู่สบาย
ไม่ควรดูหมิ่นจีวร ข้าว และน้ำอันเป็นของสงฆ์

[๒๒๙] ถ้าภิกษุมุ่งหวังในความเป็นสมณะ
ปรารถนาจะเป็นอยู่สบาย
พึงใช้สอยที่นอนที่นั่ง
เหมือนงูอาศัยรูหนูอยู่

[๒๓๐] ถ้าภิกษุมุ่งหวังในความเป็นสมณะ
ปรารถนาจะเป็นอยู่สบาย
พึงยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้
และพึงเจริญธรรมอันเอก

๕. มาตังคปุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระมาตังคบุตรเถระ

(พระมาตังคบุตรเถระเมื่อจะติเตียนความเกียจคร้านและ
ยกย่องการปรารถนาความเพียร จึงได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๓๑] ขณะที่หลายย่อมล่วงเลยมาณพทั้งหลาย
ผู้ละทิ้งการทำงานด้วยอ้างว่า เวลา
หนาวนัก ร้อนนัก เป็นเวลาเย็นนัก

[๒๓๒] ส่วนผู้ไม่คำนึงถึงความหนาวและความร้อนยิ่งไป
กว่าหญ้า

ทำหน้าที่ของคนอยู่
ย่อมไม่เสื่อมจากความสุข

[๒๓๓] เราจะใช้ออกฝ้าหญ้าแพรก หญ้าคา หญ้าดอก
เลา

หญ้าแฝก หญ้ามุงกระต่าย
และหญ้าปล้อง พอกพูนวิเวก

๖. ขุชชโสภิตเถรคาถา

ภาษิตของพระขุชชโสภิตเถระ

(พระขุชชโสภิตเถระเมื่อจะบอกความประสงค์ที่ตนมาแก้
เทวดา จึงได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๓๔] สมณะทั้งหลายเหล่าใด
กล่าวธรรมได้อย่างวิจิตร
เป็นพหูสูตร เป็นชาวเมืองปาฏลีบุตร
ท่านขุชชโสภิตะนี้เป็นรูปหนึ่ง
ในภิกษุเหล่านั้น ผู้ยืนอยู่ที่ประตูถ้ำ
(เทวดา เมื่อจะประกาศเรื่องที่พระเถระมาให้สงฆ์ทราบ จึง
ได้กล่าวคาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๓๕] สมณะทั้งหลายเหล่าใด
กล่าวธรรมได้อย่างวิจิตร
เป็นพหูสูตร เป็นชาวเมืองปาฏลีบุตร
ท่านขุชชโสภิตะนี้เป็นภิกษุรูปหนึ่ง ในภิกษุเหล่านั้น
มายืนอยู่ที่ประตูถ้ำได้ ดุจลมพัดมา
(พระเถระพยากรณ์พระอรหันต์ด้วยคาถานี้ว่า)

[๒๓๖] ขุชชโสภิตภิกษุนี้ ได้รับความสุขด้วยอาการ
เหล่านี้

คือ ด้วยการรบตี การบูชาดี การชนะสงคราม
และการประพาสดีพรหมจรรย์ประจำ
๗. วารณเถรคาถา

ภาสิตของพระวารณเถระ

(พระผู้มีพระภาคเมื่อประทานโอวาทแก่พระวารณเถระ จึงได้
ตรัส ๓ คาถาไว้ ดังนี้ว่า)

[๒๓๗] ในหมู่มนุษย์นี้ นรชนผู้ใดผู้หนึ่งเบียดเบียนสัตว์
อื่น

นรชนนั้นย่อมเสื่อมจากความสุข
ในโลกทั้งสอง คือ โลกนี้และโลกหน้า

[๒๓๘] ส่วนนรชนใดมีจิตเมตตา ช่วยเหลือสัตว์ทุกหมู่
เหล่า

นรชนเช่นนั้นย่อมประสบบุญมาก

[๒๓๙] บุคคลควรศึกษาคำสุภาษิต
การเข้าไปนั่งใกล้สมณะ
การอยู่ผู้เดียวในที่ลับ
และธรรมเป็นเครื่องสงบระงับจิต

๘. ปัสสิกเถรคาถา

ภาษิตของพระปัสสิกเถระ

(พระปัสสิกเถระเมื่อกราบทูลพระศาสดาถึงอุปการะที่ตนทำ
แก่พวกญาติ จึงได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๔๐] คนมีศรัทธา มีปัญญาดี ตั้งอยู่ในธรรม

มีศีลสมบุรณ์ แม้เพียงคนเดียว

ย่อมมีประโยชน์แก่ญาติและพวกพ้องทั้งหลายผู้ไม่มีศรัทธา

[๒๔๑] ญาติทั้งหลายถูกรเราผู้มีความรักญาติและ

พวกพ้อง

แนะนำตักเตือนแล้วด้วยความเอ็นดู

จึงทำสักการบูชาในภิกษุทั้งหลาย

[๒๔๒] ญาติเหล่านั้นตายล่วงลับไป

ได้รับความสุขในเทพชั้นดาวดึงส์

พี่น้องชายและมารดาของข้าพระองค์

พรั่งพร้อมด้วยกามคุณตามที่ปรารถนา บันเทิงอยู่

๙. ยโสชเถรคาถา

ภาษิตของพระยโสชเถระ

(พระผู้มีพระภาคเมื่อจะทรงสรรเสริญพระยโสชเถระว่า เป็นผู้
มีความปรารถนา น้อยอย่างยิ่ง จึงได้ตรัสพระคาถานี้ว่า)

[๒๔๓] นรชนผู้รู้ประมาณในข้าวและน้ำ ย่อมชुบผอม

มีตัวสะพรั่งด้วยเส้นเอ็นคล้ายเถาหย้านาง แต่มีใจไม่ย่อท้อ

(พระยโสชเถระเมื่อกล่าวสอนธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย จึงได้
กล่าว ๒ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๔๔] ภิกษุถูกเหลิบและยุงกัดในป่าใหญ่

พึงเป็นผู้มีสติอดกลั้นในอันตรายนั้น

เหมือนช้างในสงคราม

[๒๔๕] ภิกษุอยู่ผู้เดียว เป็นเหมือนพรหม

อยู่ ๒ รูปเหมือนเทพ

อยู่ ๓ รูปเหมือนชาวบ้าน

อยู่มากกว่านั้น ย่อมมีความไกลหลมากกว่านั้น

๑๐. สาภิมัตติยเถรคาถา

ภาษิตของพระสาภิมัตติยเถระ

(สาธุมัตตติยเถระเมื่อกล่าวสอนธรรมแก่เจ้าของเรือนนั้น จึงได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๔๖] เมื่อก่อน ท่านมีศรัทธา
(แต่)วันนี้ ท่านไม่มีศรัทธา
สิ่งใดเป็นของท่าน ขอสิ่งนั้นจงเป็นของท่านตามเดิมเถิด
เราไม่มีความทุจจริต

[๒๔๗] เพราะศรัทธาไม่เที่ยง คลอนแคลน
ศรัทธานั้น เราเห็นมาแล้วอย่างนั้น
คนทั้งหลายรักง่ายหน่ายเร็ว
ในความรักและความหน่ายนั้น พระมุนีจะชนะได้อย่างไร

[๒๔๘] คนทั้งหลายย่อมหุงอาหารไว้เพื่อมุนี
ทุกตระกูล ตระกูลละเล็กละน้อย
เราจะเที่ยวบิณฑบาตด้วยปลีแข้ง เพราะกำลังแข้งของเรา

ยังมีอยู่

๑๑. อุปาลีเถรคาถา

ภาสิตของพระอุปาลีเถระ

(พระอุปาลีเถระเมื่อกล่าวสอนภิกษุทั้งหลาย จึงได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๔๙] ภิกษุออกบวชใหม่ด้วยศรัทธา ยังใหม่(ต่อการศึกษา)

พึงคบกัลยาณมิตรผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์ ไม่เกียจคร้าน

[๒๕๐] ภิกษุออกบวชใหม่ด้วยศรัทธา ยังใหม่อยู่ในหมู
สงฆ์

พึงเป็นผู้ฉลาดศึกษาพระวินัย

[๒๕๑] ภิกษุออกบวชใหม่ด้วยศรัทธา ยังใหม่

พึงเป็นผู้ฉลาดในสิ่งที่ควรและไม่ควร

ไม่ควรประพฤติดนเป็นคนออกหน้าออกตา

๑๒. อุตตรपालเถรคาถา

ภาสิตของพระอุตตรเถระ

(พระอุตตรपालเถระได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๕๒] เบญจกามคุณซึ่งทำให้ลุ่มหลง

ได้ทำเราผู้เป็นบัณฑิต สงบ

สามารถค้นคว้าประโยชน์ได้ ให้ตกอยู่ในโลก

[๒๕๓] เราได้ตกไปในอำนาจแห่งมาร
ถูกลูกศรคือราคะเสียบติดแน่น
ก็ยังสามารถเปลื้องตนจากบ่วงมัจจุราชได้
[๒๕๔] กามทั้งปวงเราละได้แล้ว
ภพทั้งปวงเราทำลายได้แล้ว
การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๑๓. อภิภูตเถรคาถา

ภาสิตของพระอภิภูตเถระ

(พระอภิภูตเถระได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๕๕] ขอเชิญญาติทั้งหลายเท่าที่มาร่วมกันใน
สมาคมนี้ทั้งหมด

โปรดตั้งใจฟัง เราจักแสดงธรรมโปรดท่านทั้งหลาย
การเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์

[๒๕๖] ขอท่านทั้งหลายจงพากเพียร บากบั่น
ขวนขวายในคำสอนของพระพุทธเจ้า
กำจัดเสนาของพญามัจจุราชเสีย
เหมือนนกยูงรทำลายเรือนไม้แอ่น

[๒๕๗] ผู้ไม่ประมาทอยู่ในพระธรรมวินัยนี้
จะละการเวียนว่ายตายเกิด แล้วทำที่สุดทุกข์ได้

๑๔. โคตมเถรคาถา

ภาสิตของพระโคตมเถระ

(พระโคตมเถระแสดงธรรมด้วย ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๕๘] เราเมื่อยังท่องเที่ยวไปมาได้ไปตกนรกบ้าง
ได้ไปถือปฏิสนธิยังเปตโลกบ้าง

ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานอันมีแต่ทุกข์บ้าง

เราเสวยทุกข์อยู่หลายประการมาเป็นเวลานาน

[๒๕๙] แม้อัตภาพมนุษย์ เราก็ผ่านมามากแล้ว

เราได้ไปสวรรค์เป็นครั้งคราว

และได้ดำรงอยู่ในรูปภพ อรูปภพ

เนวสัญญินาสัญญิกภพ (และ) อสัญญิกภพ

[๒๖๐] เรารู้แจ้งชัดภาพทั้งหลายอันหาแก่นสารมิได้
ถูกปัจจัยปรุงแต่ง ไม่ยั่งยืน เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
ครั้นรู้แจ้งภาพนั้นอันเกิดในตนแล้ว
จึงเป็นผู้มีสติ ได้บรรลุสันติธรรมที่แท้จริง

๑๕. หาริตเถรคาถา

ภาสิตของพระหาริตเถระ

(พระหาริตเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ จึงได้กล่าว ๓
คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๖๑] ผู้ต้องการจะทำกิจที่ควรทำก่อนในภายหลัง
ย่อมพลาดจากฐานะที่นำความสุขมาให้
และย่อมเดือดร้อนในภายหลัง

[๒๖๒] บุคคลพึงพูดถึงสิ่งที่ตนทำได้
ไม่พึงพูดถึงสิ่งที่ตนทำไม่ได้
บัณฑิตย่อมรู้จักบุคคลผู้ไม่ทำ ดีแต่พูด

[๒๖๓] นิพพานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว
เป็นสุขดีหนอ ไม่มีความโศก ปราศจากกิเลสदจจุลลี
เกษม เป็นที่ดับทุกข์ได้

๑๖. วิมลเถรคาถา

ภาสิตของพระวิมลเถระ

(พระวิมลเถระได้กล่าว ๓ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๖๔] ผู้ปรารถนาความสุขที่ยั่งยืน
พึงเว้นปาปมิตรเสียให้ไกล

คบหาแต่คนดี และพึงอยู่ในโอวาทของท่าน

[๒๖๕] บุคคลเกาะท่อนไม้เล็ก ๆ ย่อมจมลงในมหาสมุทร
ฉันใด

บุคคลแม้มีความเป็นอยู่ดี อาศัยคนเกียจคร้าน
ก็จมลงในสังสารวัฏได้ ฉันนั้น

เพราะฉะนั้น บุคคลควรเว้นคนเกียจคร้าน
มีความเพียรย่อหย่อนเสีย

[๒๖๖] บุคคลพึงอยู่ร่วมกับเหล่าบัณฑิตผู้สัจด์ เป็นอริยะ
มีใจเด็ดเดี่ยว เข้าฌานอยู่ ปรารถนาความเพียรเป็นนิตย์
ตักนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระอังกณิกภททวาทเถระ ๒. พระปัจจุยเถระ
๓. พระพากุลเถระ ๔. พระธนิยเถระ
๕. พระมาตังคบุตรเถระ ๖. พระขุชชโสภิตเถระ
๗. พระวารณเถระ ๘. พระปัสสิกเถระ
๙. พระยโสชเถระ ๑๐. พระสาภิรมัตตเถระ
๑๑. พระอุบาลีเถระ ๑๒. พระอุตตรपालเถระ
๑๓. พระอภิภูตเถระ ๑๔. พระโคตมเถระ
๑๕. พระพาริตเถระ ๑๖. พระวิมลเถระ

ในติกนิบาต รวมพระเถระได้ ๑๖ รูป

รวมคาถาได้ ๔๘ คาถา ฉะนี้แล

๔. จตกกนิบาต

๑. นาคสมาลเถรคาถา

ภาษิตของพระนาคสมาลเถระ

(พระนาคสมาลเถระพยากรณ์พระอรหันต์ด้วย ๔ คาถาไว้ดังนี้

ว่า)

[๒๖๗] หญิงนักฟ้อนตกแต่งร่างกายนุ่งผ้าสวยงาม
ทัดทรงดอกไม้ ลูบไล้ด้วยจรรยาแก่นจันทร์
ฟ้อนรำอยู่ในท่ามกลางถนนหลวง เมื่อดนตรีบรรเลงอยู่

[๒๖๘] เมื่อเราเดินเข้าไปบิณฑบาต
ได้เห็นนางผู้ตกแต่งร่างกาย นุ่งผ้าสวยงาม
เหมือนบ่วงมัจจุราชที่วางดักไว้

[๒๖๙] จากนั้น โยนิโสมนสิการจึงเกิดขึ้นแก่เรา โทษก็

ปรากฏ

ความเบื่อหน่ายก็เกิดขึ้นพร้อมกัน

[๒๗๐] ต่อแต่นั้น จิตของเราก็หลุดพ้น

ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

เราบรรลุวิชชา ๓๑ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

๒. ภคฺเถรคาถา

ภาษิตของพระภคเถระ

(พระภคเถระได้กล่าว ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๗๑] เราถูกความง่วงเหงาหาวนอนครอบงำ

ได้ออกไปจากที่อยู่ กำลังขึ้นที่จงกรม
ได้ล้มลงที่พื้นดินตรงนั้นเอง
[๒๗๒] เรานั้นนวดตัวแล้ว กลับขึ้นที่จงกรมใหม่
มีใจตั้งมั่นดีแล้ว ได้จงกรม ณ ที่จงกรม
[๒๗๓] จากนั้น โยนิโสมนสิการจึงเกิดขึ้นแก่เรา
โทษก็ปรากฏ ความเบื่อหน่ายก็เกิดขึ้นพร้อมกัน
[๒๗๔] ต่อแต่นั้น จิตของเราก็หลุดพ้น
ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม
เราบรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

๓. สกียเถรคาถา

ภาษิตของพระสกียเถระ

(พระสกียเถระแสดงธรรมด้วย ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๗๕] ชนเหล่าอื่นย่อมไม่รู้ว่า พวกเรากำลังย่อยยับอยู่
ในโลกนี้

บรรดาชนเหล่านั้น ชนเหล่าใดรู้แจ้งอยู่

ความทะเลาะวิวาทกันย่อมระงับได้จากสำนักของชนเหล่านั้น

[๒๗๖] เมื่อพวกที่ไม่รู้สีก ยังประพฤติดีดถืออยู่เหมือนจะ
ไม่ตาย

ความทะเลาะวิวาทย่อมสงบลงไม่ได้เลย

ส่วนพวกที่รู้ธรรมตามความเป็นจริง

ย่อมไม่กระสับกระส่าย

ในเมื่อสัตว์ทั้งหลายกระสับกระส่ายอยู่

[๒๗๗] กรรมที่ย่อหย่อน วัตรที่เศร้าหมอง

และพรหมจรรย์ที่พึงระลึกถึงด้วยความระแวงสงสัย

ทุกอย่างนั้นไม่มีผลมาก

[๒๗๘] ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย

ผู้นั้นย่อมห่างไกลจากพระสัทธรรม เหมือนฟากกับดิน

๔. นันทกเถรคาถา

ภาษิตของพระนันทกเถระ

(พระนันทกเถระได้กล่าว ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๗๙] นาคีเดียร่างกายของเธอ

ที่เต็มไปด้วยของน่ารังเกียจ มีกลิ่นเหม็น
เป็นฝักฝายของมาร ชุ่มไปด้วยกิเลส
มีช่อง ๙ ช่อง๑ เป็นที่ไหลออกแห่งของไม่สะอาดเป็น
ประจำ

[๒๘๐] เธออย่าได้คิดถึงเรื่องเก่า

อย่ามาเฝ้าชวนพระอริยสาวกเลย

แม้ในสวรรค์ ท่านเหล่านั้นก็ยังไม่ยินดี

จะกล่าวไปใยถึงกามคุณของมนุษย์เล่า

[๒๘๑] ชนเหล่าใดโง่เขลา เบาปัญญา

ไม่มีความคิด ถูกโมหะครอบงำ

ชนเช่นนั้นย่อมยินดีในบ่วงที่มารวางดักไว้นั้น

[๒๘๒] ชนเหล่าใดคลายราคะ โทสะ และอวิชชาได้

แล้ว

ชนเช่นนั้นเป็นผู้มั่นคง ตัดด้วยคือตัดหาที่นำไปสู่ภพได้ขาด
ไม่มีเครื่องผูก จึงไม่ยินดีในบ่วงแห่งมารนั้น

๕. ชัมพูกเถรคาถา

ภาษิตของพระชัมพูกเถระ

(พระชัมพูกเถระได้กล่าว ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๘๓] ตลอดเวลา ๕๕ ปี เรามีกายหมักหมมด้วยฝุ่น

บริโภคอาหารเดือนละครึ่ง ถอนผมและหนวดออกแล้ว

[๒๘๔] ยืนด้วยเท้าข้างเดียว เว้นการนั่ง

กินคู่แห่งและไม่นิยมน้ำอาหารที่เขาเชื้อเชิญ

[๒๘๕] เราได้ทำบาปกรรมอันเป็นเหตุให้ไปสู่ทุกคติ

เป็นอันมากเช่นนั้น

ถูกโอฆะต่าง ๆ พัดพาไป

จึงได้ถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึ่ง

[๒๘๖] ท่านจงมองเห็นการถึงสรณะ

จงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

เราบรรลุวิชชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

๖. เสนกเถรคาถา

ภาชิตของพระเสนกเถระ

(พระเสนกเถระได้กล่าว ๔ คาถาด้วยการเปล่งอุทานว่า)

[๒๘๗] เป็นการดีหนอที่เรามาใกล้ทำน้ำคยาในวันเพ็ญ

เดือน ๔

เพราะได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอัน

ประเสริฐ

[๒๘๘] ซึ่งพระองค์มีพระรัศมีมากอย่าง

เป็นพระคณาจารย์ ผู้ถึงความเป็นผู้เลิศ

ทรงเป็นผู้นำอย่างยอดเยี่ยมของชาวโลกพร้อมทั้งเทวโลก

ทรงเป็นผู้ชนะมาร มีพระญาณหาประมาณมิได้

[๒๘๙] มีอานุภาพมาก มีความเพียรมาก มีความรุ่งเรือง

มาก

ไม่มีอาสวะ สิ้นอาสวะทั้งมวล

เป็นพระศาสดา ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ

[๒๙๐] พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

ได้ทรงปลดเปลื้องเรามีนามว่าเสนกะ

ผู้เศร้าหมองมานาน ถูกมิจฉาภิภูมิล้อมห่อไว้

จากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งสิ้น

๗. สัมภุตเถรคาถา

ภาชิตของพระสัมภุตเถระ

ทราบวาท่านพระสัมภุตเถระได้กล่าวคาถา ๔ คาถาไว้ดังนี้

ว่า

[๒๙๑] ผู้ใดรีบในเวลาที่ควรช้า

และช้าในเวลาที่ควรรีบ

ผู้นั้นเป็นคนเขลา ย่อมประสบทุกข์

เพราะไม่จัดแจงโดยแยบคาย

[๒๙๒] ประโยชน์ของเขาย่อมเสื่อมไป

เหมือนดวงจันทร์ข้างแรม

เขาย่อมได้รับความตำหนิจากวิญญูชน

และพลาดจากมิตรทั้งหลาย

[๒๙๓] ผู้ใดช้าในเวลาที่ควรช้า

และรีบในเวลาที่ควรรีบ

ผู้นั้นเป็นบัณฑิตย่อมประสบสุข

เพราะจัดแจงโดยอุบายที่แยบคาย

[๒๙๔] ประโยชน์ของเขา ย่อมบริบูรณ์

เหมือนดวงจันทร์ข้างขึ้น

เขาย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญ

และไม่พลาดจากมิตรทั้งหลาย

๘. ราहुลเถรคาถา

ภาษิตของพระราहुลเถระ

(พระราहुลเถระได้กล่าว ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๙๕] ขนทั้งหลายรู้จักเราว่า พระราहुลผู้เจริญ

เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ ๒ ประการนั่นเอง

คือเพราะเหตุที่เราเป็นโอรสของพระพุทธเจ้า

และได้ดวงตาเห็นธรรม

[๒๙๖] อนึ่ง เพราะอาสวะของเราหมดสิ้นแล้ว

และเพราะไม่มีการเกิดอีก

เราจึงเป็นพระอรหันต์ ผู้ควรแก่ทักษิณา

บรรลुวิชชา ๓ เห็นอมตธรรม

[๒๙๗] สัตว์ทั้งหลายมีตมเพราะกาม

ถูกข้ายรัดตรึงไว้แน่น ถูกเครื่องมุงบังคือตัณหาปกคลุมไว้

ถูกเครื่องผูกคือความประมาทผูกพันไว้ เหมือนปลาในข้อง

[๒๙๘] เราสลัดกามนั้นได้ ตัดบ่วงมารได้

ถอนตัณหาพร้อมทั้งรากเหง้า

จึงเป็นผู้เย็นดับสนิท

๙. จันทนเถรคาถา

ภาษิตของพระจันทนเถระ

(พระจันทนเถระได้พยากรณ์พระอรหันต์ด้วยคาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๙๙] ภรรยาแต่งตัวด้วยเครื่องประดับล้วนแต่เป็น

ทองคำ

มีหมู่สาวใช้หอมล้อม ได้อุ้มลูกมาหาเรา

[๓๐๐] แต่(เรา)พอเห็นนางผู้เป็นมารดาแห่งบุตรของเรา

ได้ตกแต่งร่างกายนุ่งผ้าสวยงาม กำลังมา

เหมือนบ่วงมัจจุราชที่วางดักไว้

[๓๐๑] จากนั้น โยนิโสมนสิการจึงเกิดขึ้นแก่เรา

โทษก็ปรากฏ ความเปื้อนหายก็เกิดขึ้นพร้อมกัน
[๓๐๒] ต่อแต่นั้น จิตของเราก็มืดสนิท
ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม
เราบรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

๑๐. ธัมมิกเถรคาถา
ภาษิตของพระธัมมิกเถระ
(พระศาสดา ได้ตรัส ๓ พระคาถาไว้ดังนี้ว่า)
[๓๐๓] ธรรมเท่านั้นย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
ธรรมที่ประพฤติดีแล้วย่อมนำมาสุขมาให้
นี่เป็นอานิสงส์ในธรรมที่ประพฤติดีแล้ว
ผู้ประพฤติธรรมย่อมไม่ไปสู่ทุกข์
[๓๐๔] เพราะธรรมและอธรรมทั้งสองมีผลไม่เหมือนกัน
อธรรมนำไปสู่ทุกข์
ธรรมให้ถึงสุข
[๓๐๕] เพราะเหตุนั้น บุคคลเมื่อชื่นชมยินดีด้วยโอวาท
อันพระตถาคตผู้มั่นคงตรัสไว้ดีแล้วอย่างนี้
พึงทำความพอใจในธรรมทั้งหลาย
สาวกทั้งหลายของพระตถาคตผู้ประเสริฐ
ตั้งอยู่ในธรรมแล้ว เป็นนักปราชญ์
ถึงธรรมว่าเป็นที่พึงอันประเสริฐสุด
ย่อมพ้นไปได้

(พระธัมมิกเถระได้พยากรณ์พระอรหันต์ด้วยคาถาสุดท้ายว่า)

[๓๐๖] เรากำจัดอริราชซึ่งเป็นรากเหง้าดุจดั่งหัวฝี
ถอนขาคือตัดหญ้าได้แล้ว
เรานั้นสิ้นสังสารวัฏแล้ว
และไม่มีกิเลสเป็นเหตุขัดข้อง

เหมือนดวงจันทร์ในวันเพ็ญปราศจากเมฆหมอก

๑๑. สัปกเถรคาถา

ภาษิตของพระสัปกเถระ

(พระสัปกเถระได้กล่าว ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๐๗] เมื่อใด นางนกยางมีขนขาวสะอาด
ถูกความกลัวต่อเมฆดำ(ฝนฟ้าคะนอง)คุกคาม

ปรารถนาจะกลับวัง จะบินเข้าสู่วัง
เมื่อนั้น แม่น้ำอชกรณี ย่อมทำเราให้รื่นรมย์
[๓๐๘] เมื่อใด นางนกยางมีขนขาวสะอาด
ถูกความกลัวต่อเมฆดำคุกคาม
ไม่เห็นที่เรือนที่หลบภัย ย่อมเสาะหาที่เรือนที่หลบภัย
เมื่อนั้น แม่น้ำอชกรณี ย่อมทำเราให้รื่นรมย์
[๓๐๙] ดันหว่าทั้งหลาย ณ ที่นั้น ๆ ทั้งสองฟากฝั่ง
ทำฝั่งแม่น้ำข้างหลังถ้ำใหญ่ให้งดงาม
จะทำสัตว์อะไร ไม่ให้ยินดีได้ในที่นั้นเล่า
[๓๑๐] กบทั้งหลายมีผู้เลี้ยงเบา
หลบหนีฝูงงูพิษได้อย่างปลอดภัย
พากันส่งเสียงร้องอย่างไพเราะ
วันนี้เป็นสมัยที่อยู่ปราศจากภูเขและแม่น้ำก็หาไม่
แม่น้ำอชกรณีเป็นแม่น้ำที่ปลอดภัย สวยงาม น่ารื่นรมย์ดี
๑๒. มุทิตเถรคาถา

ภาษิตของพระมุทิตเถระ
(พระมุทิตเถระได้กล่าว ๔ คาถาไว้ดังนี้ว่า)
[๓๑๑] เราต้องการจะเลี้ยงชีพ จึงได้บรรพชาอุปสมบท

แล้ว

จากนั้นจึงได้มีศรัทธา มีความเพียรบากบั่นมั่นคง โดยตั้งใจ

ว่า

[๓๑๒] ร่างกายของเรานี้จงแตกทำลายไปเถิด
เนื้อหนังของเราจงเหือดแห้งไป
แข่งขาทั้ง ๒ จะหลุดจากที่ต่อเข้าทั้ง ๒ พลัดตกไปก็ตาม

ที่

[๓๑๓] เมื่อเรายังถอนลูกศรคือตัณหาขึ้นไม่ได้
เรายังจักไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่ออกไปจากวิหาร
ทั้งจักไม่เอนกายนอน

[๓๑๔] เชิญท่านดู ความเพียรและความบากบั่นของเรา

นั้น

ผู้อยู่อย่างนี้ เราบรรลุวิชชา ๓
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว
จตุกกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระนาคสมาลเถระ ๒. พระภคเถระ
๓. พระสภียเถระ ๔. พระนันทกเถระ
๕. พระขัมพุกเถระ ๖. พระเสนกเถระ
๗. พระสัมภุตเถระ ๘. พระราหุลเถระ
๙. พระจันทนเถระ ๑๐. พระธรรมิกเถระ
๑๑. พระสัปปกเถระ ๑๒. พระมทิตเถระ

มี ๕๒ (๔๘) คาถา

และพระเถระทั้งหมดก็มี ๑๓ รูป (๑๒ รูป) ฉะนี้แล

๕. ปัญจนินบาต

๑. ราชทัตตเถรคาถา

ภาสิตของพระราชทัตตเถระ

(พระราชทัตตเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๑๕] ภิกษุไปป่าช้าผีดิบแล้ว

ได้เห็นซากศพหญิงที่ถูกทอดทิ้งไว้ในป่าช้า
ทั้งถูกหมู่นอนบ่อนกัดกินอยู่

[๓๑๖] ธรรมดาคนผู้รักสวयรักงามบางพวก

พบเห็นซากศพอันแล้วพากันเกลียดชัง

(แต่)กามราคะปรากฏแก่เรา

เรานั้นเป็นเหมือนคนตาบอด

เพราะไม่เห็นของไม่สะอาด

ที่ไหลออกจากทวารทั้ง ๙ ในซากศพนั้น

[๓๑๗] ขั้วระยะเวลาที่ชั่ววูบ

เราหลีกออกจากสถานที่นั้น

มีสติสัมปชัญญะ

ได้เข้าไปยังสถานที่สมควรแห่งหนึ่ง

[๓๑๘] จากนั้น โยนิโสมนสิการจึงเกิดขึ้นแก่เรา

โทษก็ปรากฏ ความเปื้อนหายก็เกิดขึ้นพร้อมกัน

[๓๑๙] ต่อแต่นั้น จิตของเราก็หลุดพ้น

ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

เราบรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

๒. สฤตเถรคาถา

ภาสิตของพระสฤตเถระ

(พระสฤตเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๒๐] คนผู้ประสงค์จะทำงาน
ประกอบตนอยู่ในการงานที่ไม่ควรประกอบ
หากยังขึ้นทำอยู่

จะไม่ประสบความสำเร็จ
การประกอบในการงานที่ไม่ควรประกอบนั้นแล
เป็นลักษณะแห่งความล้มเหลว

[๒๒๑] บุคคลใดยังเพิกถอนความเป็นอยู่อย่างลำบากไม่

ได้

หากละทิ้งความไม่ประมาทซึ่งเป็นธรรมอันเอกเสียด

บุคคลนั้นเป็นเหมือนคนกาลกิณี

หากละทิ้งธรรมอื่น ๆ เสียแม้ทั้งหมด

ก็จะพึงเป็นเหมือนคนตาบอด

เพราะมองไม่เห็นทั้งธรรมที่สงบและธรรมที่ไม่สงบ

[๒๒๒] บุคคลควรพูดถึงสิ่งที่ตนทำได้

ไม่พึงพูดถึงสิ่งที่ตนทำไม่ได้

บัณฑิตทั้งหลายย่อมรู้จักบุคคลผู้ไม่ทำ ดีแต่พูด

[๒๒๓] ดอกไม้งาม มีสีสวย(แต่)ไม่มีกลิ่น แม้ฉันใด

วาจาสุภาสิตก็ฉันนั้น

ย่อมไม่มีผลแก่ผู้ไม่ทำตาม

[๒๒๔] ดอกไม้งาม มีทั้งสีและมีกลิ่น แม้ฉันใด

วาจาสุภาสิต ก็ฉันนั้น

ย่อมมีผลแก่ผู้ทำตามด้วยดี

๓. ศิริมานันทเถรคาถา

ภาสิตของพระศิริมานันทเถระ

(พระศิริมานันทเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๒๒๕] ฝนตกลงมาเสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน

ไพเราะ

กฐีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี

เราเข้าไปสงบอยู่ในกฐีนั้น

ถ้าต้องการจะตก ก็จงตกลงมาเถิดฝน
[๓๒๖] ฝนตกลงมาเสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน
ไพเราะ

กุฎีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
เรามีจิตสงบอยู่ในกุฎีนั้น
ถ้าต้องการจะตก ก็จงตกลงมาเถิดฝน
[๓๒๗] ฝนตกลงมาเสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน
ไพเราะ

กุฎีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
เราไม่มีโรคอยู่ในกุฎีนั้น
ถ้าต้องการจะตก ก็จงตกลงมาเถิดฝน
[๓๒๘] ฝนตกลงมาเสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงอัน
ไพเราะ

กุฎีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
เราไม่มีโทษอยู่ในกุฎีนั้น
ถ้าต้องการจะตก ก็จงตกลงมาเถิดฝน
[๓๒๙] ฝนตกลงมาเสียงดังกระหึ่มคล้ายเสียงเพลงขับ
อันไพเราะ

กุฎีของเราสบาย มุงบังมิดชิดดี
เราไม่มีโมหะอยู่ในกุฎีนั้น
ถ้าต้องการจะตก ก็จงตกลงมาเถิดฝน
๔. สมนเถรคาถา
ภาษิตของพระสมณเถระ
(พระสมณเถระเมื่อเปล่งอุทานจึงได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้

ว่า)
[๓๓๐] พระอุปัชฌาย์ปรารภนาธรรมข้อใด ในบรรดา
ธรรมทั้งหลาย

จึงได้อนุเคราะห์เราผู้มุ่งหวังแต่นิพพาน
กิจที่ควรทำ เราได้ทำเสร็จสิ้นแล้ว
[๓๓๑] ธรรมใดเราได้บรรลุแล้ว
ทำให้แจ้งประจักษ์ด้วยตนเองแล้ว
เรานั้นมีญาณบริสุทธิ์ หหมดความสงสัย
จึงประกาศให้แจ้งในสำนักท่าน

[๓๓๒] เรารู้จักชั้นที่อาศัยอยู่มาก่อน๒
ชำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว
เราได้บรรลุประโยชน์ตน ได้ทำตามคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าแล้ว

[๓๓๓] เราไม่ประมาท
ศึกษาสิกขามาอย่างดีในคำสอนของท่าน
กิเลสอาสวะทั้งมวลของเราสิ้นไปแล้ว
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

[๓๓๔] ท่านมีแต่ความเอ็นดู
ได้อนุเคราะห์สั่งสอนเรา ด้วยข้อวัตรปฏิบัติที่ประเสริฐ
คำสอนของท่านไม่ไร้ค่า
เราเป็นอันเตวาสิกศึกษาแล้วในสำนักของท่าน
๕. วัฑฒณเถรคาถา

ภาษิตของพระวัฑฒณเถระ
(พระวัฑฒณเถระได้กล่าว ๕ คาถากึ่งไว้ดังนี้ว่า)

[๓๓๕] ทราบว่า โยมมารดาของเราดีแท้
ได้ชี้ให้เราเห็นประตักอันเป็นคำสั่งสอน
ซึ่งเราได้ถูกท่านผู้ให้กำเนิด พร่ำสอน ฟังคำมาแล้ว
ก็ได้ปรารภความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว
ได้บรรลุสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยม

[๓๓๖] เราเป็นพระอรหันต์ ผู้ควรแก่ทักษิณา
บรรลุวิชา ๓ เห็นอมตธรรม
ชนะเสนามารได้แล้ว อยู่อย่างไม่มีอาสวะ

[๓๓๗] อาสวะที่มีแก่เราทั้งภายในและภายนอก
เราถอนได้หมดสิ้นแล้ว และจะเกิดขึ้นไม่ได้อีก

[๓๓๘] โยมมารดาเป็นหญิงผู้มีความแกล้วกล้า
ได้กล่าวเนื้อความนี้แก่เรา

แม้เมื่อเราเป็นบุตรของท่านผู้ไม่มีกิเลส
กิเลสอันเปรียบเหมือนหมู่มดในปากก็ย่อมไม่มีแก่ท่านแน่

[๓๓๙] ทุกข์เราทำให้สิ้นสุดแล้ว

อัฐภาพนี้มีเป็นครั้งสุดท้าย

สังสารวัฏคือความเกิดและความตายหมดสิ้นแล้ว

บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๖. นทีกัสนสเประคาถา

ภาษิตของพระนทีกัสนสเประ

(พระนทีกัสนสเประได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๔๐] พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาสู่มแม่น้ำเนรัญชรา
เพื่อเป็นประโยชน์แก่เราผู้ได้ฟังธรรมแล้วละมิจฉาทิฏฐิได้

[๓๔๑] ครั้งเมื่อเราเป็นปุถุชนยังมีตนอยู่
สำคัญเอาว่า การบูชาญนี้ เป็นความบริสุทธิ์
จึงได้บูชาญต่าง ๆ ชนิด และได้บูชาไฟด้วย

[๓๔๒] เรานั้นยึดถือทิฏฐิ

ลุ่มหลงไปด้วยการเชื่อถือผิด

เป็นคนตาบอด ยังไม่รู้แจ้ง

ได้สำคัญถึงความไม่บริสุทธิ์ ว่าเป็นความบริสุทธิ์

[๓๔๓] มิจฉาทิฏฐิเรลละได้แล้ว

ภพทั้งปวงเราทำลายได้แล้ว

บัดนี้ เราบูชาไฟคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ควรแก่ทักษิณา

เราจะนอบน้อมพระตถาคต

[๓๔๔] ความลุ่มหลงทั้งปวงเรลละได้แล้ว

ภพตณหาเรลก็ทำลายได้แล้ว

การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว

บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๗. คยาก็สสเประคาถา

ภาษิตของพระคยาก็สสเประ

(พระคยาก็สสเประได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๔๕] เรานั้นได้ลงน้ำ(ลอยบาป)ในแม่น้ำคยา

ในวันเพ็ญเดือน ๔ วันหนึ่ง ๓ เวลา

คือ เวลาเช้า เวลาเที่ยง เวลาเย็น

โดยเข้าใจเอาว่า

[๓๔๖] 'เราได้เสวยบาปกรรมที่เราทำไว้ในชาติอื่น ๆ แต่

ปางก่อน

บัดนี้ เราจะลอยบาปนั้นเสียตรงนี้

เราได้มีความเห็นอย่างนี้มาแต่เดิม

[๓๔๗] เรานั้นครั้นฟังพระวาจาสุภาษิต

อันเป็นบทที่ประกอบด้วยเหตุผลแล้ว
ก็ได้พิจารณาเห็นเนื้อความตามความเป็นจริง
ได้อย่างถ่องแท้ โดยแยบคาย

[๓๔๘] ล้างบาปได้หมดแล้ว เป็นผู้ไม่มีมลทิน
หมดจดสะอาด บริสุทธิ์
เป็นทายาทของพระพุทธเจ้า
เป็นบุตรพุทธโอรส

[๓๔๙] เราก้าวลงสู่กระแสน้ำคือมรรคอันมีองค์ ๘
ลอยบาปได้หมดแล้ว จึงบรรลุวิชา ๓
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๘. วักกलिเถรคาถา

ภาษิตของพระวักกलिเถระ

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามว่า)

[๓๕๐] เธอ เมื่ออยู่ในป่าใหญ่เป็นสถานที่ลำบาก
หาปัจจัยได้ยาก ถูกโรคลมรบกวน จักทำอย่างไรละภิกษุ
พระวักกलिเถระ (ได้กราบทูลว่า)

[๓๕๑] ข้าพระองค์จักแผ่ปีติสุขอันไพศาลไปทั่วร่างกาย
ครอบงำแม้ปัจจัยที่เศร้าหมอง อยู่ในป่าใหญ่

[๓๕๒] จะเจริญสติปัฏฐาน ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕
และโพชฌงค์ ๗ อยู่ในป่าใหญ่

[๓๕๓] ข้าพระองค์พอได้เห็นเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย
ผู้ปรารถนาความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว

มีความบากบั่นมั่นคงเป็นนิตย์ มีความสามัคคีพร้อมเพรียง

กัน

มีความเห็นร่วมกัน จึงจักอยู่ในป่าใหญ่

[๓๕๔] เมื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้ฝึกพระองค์แล้ว
มีพระหฤทัยตั้งมั่น จักเป็นผู้ไม่เกียจคร้าน
ทั้งกลางวันและกลางคืนอยู่ในป่าใหญ่

๙. วิชิตเสนเถรคาถา

ภาษิตของพระวิชิตเสนเถระ

(พระวิชิตเสนเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๕๕] เราจะคล่องจิตของเจ้าไว้

เหมือนควาญช้างกักขังไว้ในที่ประตูเมือง
เราจะไม่ชักนำเจ้าซึ่งเป็นชายแห่งกามเกิดในร่างกาย
ให้เป็นไปในกรรมชั่ว

[๓๕๖] เจ้าถูกเราคล้องไว้จะไปไม่ได้
เหมือนช้างไม่ได้ช่องประตู หมดทางไป
แนะจิตผู้ชั่วช้า ก็เจ้าผู้ดีอด่าน
จะพอใจในกรรมชั่ว เทียวไปเสมอ ๆ มิได้

[๓๕๗] ควาญช้างผู้มีกำลังเข้มแข็ง
ย่อมบังคับช้างที่จับได้ใหม่ ยังไม่ได้ฝึก
ทั้งไม่ต้องการ(จะให้ฝึก)ด้วย ให้อยู่ในอำนาจได้ จันใด
เราจะบังคับเจ้าให้อยู่ในอำนาจได้ จันนั้น

[๓๕๘] สารถีมือหนึ่ง เก่งในการฝึกม้าให้ดี
ย่อมฝึกม้าให้รอบรู้ได้ จันใด
เราตั้งอยู่ในพละ ๕
จะฝึกเจ้าให้ได้ จันนั้น

[๓๕๙] จักใช้สติผูกเจ้าไว้ จะคอยเอาใจใส่ฝึกเจ้า
เจ้าจิตเอ๋ย เจ้าถูกบังคับให้ทำธุระด้วยความเพียรแล้ว
จะไปไกลจากอารมณ์ภายในนี้ไม่ได้

๑๐. ยสทัตตเถรคาถา

ภาษิตของพระยสทัตตเถระ

(พระยสทัตตเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๖๐] คนปัญญาทึบ คิดแต่จะแข่งดี
ถึงฟังคำสอนของพระชินเจ้า

ก็ยังไกลจากพระสัทธรรม เหมือนฟ้ากับดิน

[๓๖๑] คนปัญญาทึบ คิดแต่จะแข่งดี
ถึงฟังคำสอนของพระชินเจ้า

ก็ยังเสื่อมจากพระสัทธรรม เหมือนดวงจันทร์ข้างแรม

[๓๖๒] คนปัญญาทึบ คิดแต่จะแข่งดี
ถึงฟังคำสอนของพระชินเจ้า

ก็ยังเหี่ยวแห้งในพระสัทธรรม เหมือนปลาในน้ำน้อย

[๓๖๓] คนปัญญาทึบ คิดแต่จะแข่งดี
ถึงฟังคำสอนของพระชินเจ้า

ก็ไม่งอกงามในพระสัทธรรม เหมือนพืชเนาในไร่นา

[๓๖๔] ส่วนผู้ใดมีจิตอันคุ้มครองไว้แล้ว ย่อมฟังคำสอน
ของพระชินเจ้า

ผู้นั้นทำอาสวะทั้งปวงให้สิ้นไป ทำพระอรหัตให้แจ้งแล้ว
บรรลุนิพพานอันสงบอย่างยิ่ง เป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรีณิพพาน
๑๑. โสณกุฎิกัณณเถรคาถา

ภาษิตของพระโสณกุฎิกัณณเถระ

(พระโสณกุฎิกัณณเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๖๕] เราได้อุปสมบทแล้ว เป็นผู้หลุดพ้น ไม่มีอาสวะ
ได้เฝ้าพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

และได้อยู่ร่วมกับพระองค์ในพระวิหาร

[๓๖๖] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่กลางแจ้งหลายราตรี
นั้นเทียว

คราวนั้นพระศาสดา ผู้ทรงฉลาดในธรรมเป็นเครื่องอยู่
ได้เสด็จเข้าไปสู่พระวิหาร

[๓๖๗] พระโคตมได้ทรงลาดผ้าสังฆาฏิ
สำเร็จสีหไสยาสน์ ละความขลาดกลัวได้แล้ว
เหมือนราชสีห์นอนอยู่ในถ้ำภูเขา

[๓๖๘] จากนั้น โสณสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้กล่าววาจาไพเราะ

ได้กล่าวพระสัทธรรมถวายเป็น

เบื้องพระพักตร์พระพุทธรูปเจ้าผู้ประเสริฐ

[๓๖๙] กำหนดรู้เบญจขันธ์

ทำอริยมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นทางตรงให้เจริญ

บรรลุนิพพานอันสงบอย่างยิ่ง

จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรีณิพพาน

๑๒. โกสิยเถรคาถา

ภาษิตของพระโกสิยเถระ

(พระโกสิยเถระได้กล่าว ๕ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๗๐] ผู้ใดเป็นปราชญ์ รู้คำสั่งสอนของครูทั้งหลาย
พึงอยู่ในโอวาทของท่าน

และพึงทำความเคารพให้เกิดในโอวาทของท่าน

ผู้นั้นชื่อว่ามีความรักดี เป็นบัณฑิต

และพึงเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย
 [๓๗๑] อันตรายที่ร้ายแรงเกิดขึ้นแล้ว
 ทำผู้ใดซึ่งพิจารณาอยู่ให้หวั่นไหวไม่ได้
 ผู้นั้นชื่อว่ามีกำลัง เป็นบัณฑิต
 และพึงเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย
 [๓๗๒] ผู้ใดตั้งมั่นไม่หวั่นไหว
 มีปัญญาลึกซึ้ง เหมือนมหาสมุทร
 เห็นอรรถที่ละเอียด
 ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้ไม่ง่อนแง่น เป็นบัณฑิต
 และพึงเป็นผู้วิเศษ เพราะรู้ธรรมทั้งหลาย
 [๓๗๓] ผู้ใดเป็นพหูสูตร ทรงธรรม
 และมักประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม
 ผู้นั้นชื่อว่า เป็นบัณฑิตเช่นกับครุฑนั้น
 และพึงเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย
 [๓๗๔] ผู้ใดย่อมรู้ความหมายของพระปริยัติธรรม
 ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว
 และครั้นรู้แล้วก็ทำตามที่อยู่
 ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้อยู่ในอำนาจเหตุผล เป็นบัณฑิต
 และพึงเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย
 ปัญจกนิบาต จบ
 รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ
 ๑. พระราชทัตตเถระ ๒. พระสุภูตเถระ
 ๓. พระคิริมานันทเถระ ๔. พระสมณเถระ
 ๕. พระวัฑฒเถระ ๖. พระนทีกัสสปเถระ
 ๗. พระคยาภัสสปเถระ ๘. พระวัคคลิเถระ
 ๙. พระวิขิตเถระ ๑๐. พระยสทัตตเถระ
 ๑๑. พระโสณกุฏิกัณณเถระ ๑๒. พระโกสิยเถระ

ในนิบาตนี้ มีพระเถระ ๑๒ รูป
 กล่าวรูปละ ๕ คาถา รวมเป็น ๖๐ คาถา ฉะนี้แล
 ๖. จักกนิบาต
 ๑. อรุเวลกัสสปเถรคาถา
 ภาษิตของพระอรุเวลกัสสปเถระ

(พระอุรุเวลกัสสปเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๗๕] (พระโคตมยังไม่ทราบบเราเพียงใด)

เราเห็นปาฏิหาริย์ของพระโคตมผู้เรืองยศแล้ว
ก็ยังเป็นคนลวงโลกด้วยความริษยา และมานะ
ยังไม่นอบน้อม เพียงนั้น

[๓๗๖] พระศาสดาผู้เป็นสารถิฝีกคน

ทรงทราบความดำริของเราแล้ว ก็ทรงปราม

แต่นั้น เราก็ได้มีความสังเวช

ชนพองสยองเกล้าอย่างไม่เคยเป็น

[๓๗๗] คราวนั้น เราละความสำเร็จนิดหน่อยของเรา
ครั้งที่เคยเป็นขจิลด

แล้วบวชในพระศาสนาของพระชินเจ้า

[๓๗๘] ครั้งก่อน เรายินดีด้วยการบูชาญ มุงกามสัคติ

ภูมิ

ภายหลัง ถอนราคะ โทสะ และแม่โมหะได้ขาด

[๓๗๙] เรารู้ขั้นที่อาศัยอยู่มาก่อน

ได้ชำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว

มีฤทธิ์ รู้จิตของผู้อื่น

และบรรลุทิพพโสตญาณ

[๓๘๐] อนึ่ง เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเพื่อ

ประโยชน์ใด

ประโยชน์นั้นเป็นที่สิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวง เราบรรลุแล้ว

๒. เตกิจจกานิเธรคาถา

ภาษิตของพระเตกกิจจกานิเถระ

(มารกล่าวว่า)

[๓๘๑] ข้าวเปลือกเขาเก็บไว้ในฉาง

ข้าวสาสียังอยู่ในลาน

ข้าพเจ้าไม่ได้ก่อนข้าว

บัดนี้ยังจะทำอย่างไร

(พระเตกกิจจกานิเถระกล่าวว่า)

[๓๘๒] ท่านเลื่อมใสแล้ว

จงระลึกถึงพระพุทธเจ้า

ซึ่งมีพระคุณหาประมาณมิได้
จะเป็นผู้มีสรีระที่ปิตุถูกต้องแล้ว เบิกบานใจเนือง ๆ
[๓๘๓] ท่านเลื่อมใสแล้ว
จงระลึกถึงพระธรรม
ซึ่งมีพระคุณหาประมาณมิได้
จะเป็นผู้มีสรีระที่ปิตุถูกต้องแล้ว เบิกบานใจเนือง ๆ
[๓๘๔] ท่านเลื่อมใสแล้ว
จงระลึกถึงพระสงฆ์
ซึ่งมีพระคุณหาประมาณมิได้
จะเป็นผู้มีสรีระที่ปิตุถูกต้องแล้ว เบิกบานใจเนือง ๆ
(มารกล่าวว่า)
[๓๘๕] ท่านอยู่กลางแจ้ง
ตลอดราตรีที่เย็น ซึ่งเป็นฤดูหนาวเหล่านี้
ท่านอย่าได้ถูกความหนาวรบกวน เบียดเบียนเลย
นิมนต์เข้าวิหารซึ่งมีบานประตูหน้าต่างมิดชิดเกิด
(พระเตจิกจกานิเถระกล่าวว่า)
[๓๘๖] เราจะสัมผัสอัปป์มัญญาทั้งสี่
และจะมีความสุข อยู่ด้วยอัปป์มัญญาเหล่านั้น
เราจะอยู่อย่างไม่วุ่นไหว
ไม่เดือดร้อน เพราะความหนาวอยู่

๓. มหานาคเธรคาถา

ภาษิตของพระมหานาคเธร

(พระมหานาคเธรได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๘๗] ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้น ย่อมเสื่อมจากพระสัทธรรม
เหมือนปลาในน้ำน้อย

[๓๘๘] ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้น ไม่อภิชัยในพระสัทธรรม
เหมือนพืชเน่าในไร่นา

[๓๘๙] ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้น ย่อมอยู่ห่างไกลจากนิพพาน
ในพระศาสนาของพระศาสดาผู้เป็นพระธรรมราชา

[๓๙๐] ผู้ใดมีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้น ย่อมไม่เสื่อมจากพระสัทธรรม

เหมือนปลาในน้ำมาก

[๓๙๑] ผู้ใดมีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้นย่อมมองงามในพระสัทธรรม

เหมือนพืชดีในไร่นา

[๓๙๒] ผู้ใดมีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้นย่อมอยู่ใกล้นิพพาน

ในพระศาสนาของพระศาสดาผู้เป็นพระธรรมราชา

๔. กุลลเถรคาถา

ภาษิตของพระกุลลเถระ

(พระกุลลเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๓๙๓] กุลลภิกษุ ไปป่าช้าผิติดิบ

ได้เห็นซากศพหญิงที่ถูกทอดทิ้งไว้ในป่าช้า

ทั้งถูกหมู่หนอนบ่อนกัดกิน

[๓๙๔] กุลละเอ๋ย เจ้าจงพิจารณาดูร่างกายที่
กระสับกระส่าย

ไม่สะอาด เปื่อยเน่า หลังของไม่สะอาดเข้าออก

ที่พวกคนเขลาชื่นชมกันนัก

[๓๙๕] เราใช้แวนคือพระธรรมสองดูร่างกายนี้

ซึ่งว่างเปล่าทั้งภายในและภายนอก

เพื่อบรรลุนิพพานที่สั่นสะเทือน

[๓๙๖] ร่างกายของเรา นี้ กับซากศพนั้น ก็เหมือนกัน

ซากศพนั้นกับร่างกายของเรา นี้ ก็เหมือนกัน

ร่างกายนี้ ท่อนล่าง ท่อนบน ก็เหมือนกัน

ท่อนบน ท่อนล่างก็เหมือนกัน

[๓๙๗] ร่างกายกลางวัน กลางคืน ก็เหมือนกัน

กลางคืน กลางวัน ก็เหมือนกัน

ในกาลก่อนกับภายหลัง ก็เหมือนกัน

ภายหลัง กับกาลก่อนก็เหมือนกัน

[๓๙๘] อีสรรชนผู้เพียบพร้อมด้วยกามสุข

ที่เขาบำเรอด้วยดนตรีเครื่องห้า ย่อมไม่ยินดีเช่นนั้น

เหมือนกับเราผู้มีจิตแน่วแน่
พิจารณาเห็นธรรมแจ่มแจ้งโดยชอบ

๕. มาลงกยปุตตเถรคาถา
ภาษิตของพระมาลงกยบุตรเถระ
(พระมาลงกยบุตรเถระแสดงธรรมด้วย ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)
[๓๙๙] ตัณหา ย่อมเจริญแก่มนุษย์ ผู้ประพฤติประมาท
เหมือนเถายานทรายเจริญอยู่ในป่า
เขาย่อมเร่ร่อนไปมา
เหมือนวานรที่ต้องการผลไม้ เทียวเร่ร่อนไปในป่า
[๔๐๐] ตัณหาที่เลวทรามชานไปในโลกนี้
ย่อมครอบงำบุคคลใดไว้ได้
ความโศกย่อมเจริญแก่บุคคลนั้น
เหมือนหญ้าคมบางที่ถูกฝนตกรดแล้วเจริญงอกงามขึ้น
[๔๐๑] ส่วนบุคคลใด ครอบงำตัณหาที่เลวทรามนั้น
ซึ่งลวงได้ยาก ในโลกไว้ได้
ความโศกย่อมตกลไปจากบุคคลนั้น
เหมือนหยาดน้ำกลิ้งตกไปจากใบบัว
[๔๐๒] เพราะเหตุนั้น เราขอเตือนท่านทั้งหลาย
ขอท่านทั้งหลายที่ประชุมกันในที่นี้ จงมีความเจริญ
ขอท่านทั้งหลายจงขุดรากเหง้าแห่งตัณหา
เหมือนผู้ต้องการหญ้าแฝกขุดหญ้าแฝกอยู่
มารอยาไ้ระรานท่านทั้งหลายอยู่รำไป
เหมือนกระแสน้ำระรานไม้้อ
[๔๐๓] ท่านทั้งหลาย จงทำตามพระพุทธพจน์
ขณะอย่าไ้ล่องเลยท่านทั้งหลายไปเสีย
เพราะเหล่าชนที่ปล่อยให้ขณะล่องเลยไป
แอ้อัดกันในนรก เสรำโศกอยู่
[๔๐๔] ความประมาทคือความเลินเล่อ จัดเป็นธุลี
ธุลีเกิดจากความประมาท
บุคคลพึงถอนลูกศรที่เสียบอยู่ในหทัยของตน
ด้วยความไม่ประมาท และด้วยวิชชาเกิด

๖. สัปทาสเถรคาถา

ภาสิตของพระสัปปาทเถระ

(พระสัปทาสเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๐๕] ตั้งแต่เราบวชมาได้ ๒๕ พรรษา

ไม่ได้ความสงบใจ แม้เพียงติดนิ้วมือ

[๔๐๖] เราไม่ได้เอ็กคตาคิดด ถูกกามราคะรบกวน

ประคองแขนคร่ำครวญ

ไม่ยอมออกจากวิหารโดยคิดว่า

[๔๐๗] ชีวิตจะมีประโยชน์อะไรสำหรับเรา

เราจะนำศีลธรรมมา คนอย่างเรา จะบอกกลาสิกขาทำไมเล่า

ควรตายเสียเถิด

[๔๐๘] คราวนั้น เราได้ฉวยมิดโกนขึ้นอยู่บนเตียงน้อย

ได้จดมิดโกน เพื่อจะเชือดหลอดคอของตน

[๔๐๙] แต่นั้น โยนิโสมนสิการก็เกิดขึ้นแก่เรา

โทษก็ปรากฏ ความเบื่อหน่ายก็เกิดขึ้นพร้อมกัน

[๔๑๐] ต่อแต่นั้น จิตของเราก็หลุดพ้น

ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดั่งาม

เราบรรลุวิชา ๓

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๗. กาดิยานเถรคาถา

ภาสิตของพระกาดิยานเถระ

(พระกาดิยานเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๑๑] ลูกขึ้นนั่งเถิด กาดิยานะ อย่ามัวนอนหลับอยู่เลย

จงตื่นเถิด อย่าให้มัจจุราช ซึ่งเป็นพวกพ้องของความ

ประมาท ชนเธอผู้เกียจคร้านด้วยอุบายที่โง่งได้เลย

[๔๑๒] ขาดิและชราครอบงำเธอ

เหมือนกำลังคลื่นมหาสมุทร

เธอนั้นจงทำที่พึ่งอย่างดีสำหรับตนเสีย

เพราะเธอไม่มีที่พึ่งอย่างอื่น

ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

[๔๑๓] พระศาสดาชี้บอกทางนี้

ซึ่งล่วงพ้นกิเลสเครื่องข้อง

และจากภัยคือชาติและชรา

เธอจงอย่าได้ประมาทตลอดยามต้นและยามปลาย

หมั่นกระทำความเพียรให้มันเกิด

[๔๑๔] จงปลดปล่อยเครื่องผูกทั้งหลายที่เป็นของเดิม

เสีย

ใช้สอยผ้าสังฆาฏิ ปลงผมด้วยมิดโกน

และฉันอาหารที่เทียวภิกษาจารได้มา

อย่าเห็นแก่การเล่นสนุกสนาน

อย่าเห็นแก่การหลับนอน จงหมั่นเข้าฌานเกิด กาดิยานะ

[๔๑๕] เธอจงเพ่งฌาน ชนะกิเลส

เธอเป็นผู้ฉลาดในทางที่ปลดปล่อยจากโยคะ

จะถึงความบริสุทธิ์ซึ่งไม่มีความบริสุทธิ์อื่นใดยิ่งกว่าแล้ว

ปรีนิพพาน

เหมือนไฟลุกโชนที่เขาดับด้วยน้ำ

[๔๑๖] ประทีปที่มีเปลวไฟน้อย ย่อมดับไปเพราะลม

เหมือนแถววัลย์หลุดร่วงเพราะลม ฉันใด

เธอผู้มีโคตรเหมือนพระอินทร์ แม้เธอก็ฉันนั้น

อย่าถือมั่น จงกำจัดมารเสีย

จงปราศจากความกำหนัดพอใจในเวทนาทั้งหลาย

จงเป็นผู้สงบเย็น รอคอยกาลปรีนิพพานในอัฐภาพนี้แล

๘. มิคชาลเถรคาถา

ภาษิตของพระมิคชาลเถระ

(พระมิคชาลเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๑๗] พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์

ทรงมีพระจักขุ ได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ซึ่งพระธรรม

ที่ล่วงส่งโยชนได้ทั้งหมด

ทำวิญญะให้พินาศไปสิ้น

[๔๑๘] เป็นธรรมที่น่าเหล่าสัตว์ออกจากสงสาร

เป็นเครื่องข้ามพ้นสงสารได้

ทำรากเหง้าแห่งตัณหาให้เหือดแห้งไป

ทำลายกรรมกิเลสซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความอาฆาตที่มีรากเป็น

พิษ

ให้ถึงความดับ

[๔๑๙] พระธรรมซึ่งเป็นเครื่องกำจัดกรรมให้สิ้นสุด
อันพระพุทธเจ้าแสดงแล้ว

เพื่อทำลายรากเหง้าอวิชชา ให้ตกไปด้วยวชิรญาณ
เมื่อการยึดถือวิญญูณทั้งหลายปรากฏขึ้น

[๔๒๐] เป็นธรรมให้รู้เวทนาทั้งหลายได้แจ่มแจ้ง
ปลดปล่อยอุปาทาน

พิจารณาเห็นภพดุจหลุมถ่านเพลิงด้วยญาณ

[๔๒๑] เป็นธรรมหยั่งรู้ได้ยาก ลึกซึ้ง

ห้ามความแก่และความตายได้

เป็นทางประเสริฐประกอบด้วยองค์ ๘ สงบทุกข์ เกษม

[๔๒๒] เป็นธรรมเครื่องเห็นแสงสว่างตามความเป็นจริง
ถึงความปลอดโปร่งอย่างมาก สงบ มีความเจริญเป็นที่สุด
เพราะทรงทราบกรรมว่าเป็นกรรม และวิบากโดยความเป็น

วิบากแห่งธรรมที่อิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น

๙. เชนตปฺโรหิตปุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระเชนตปฺโรหิตบุตรเถระ

(พระเชนตปฺโรหิตบุตรเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๒๓] เราเป็นผู้มัวเมาด้วยความเมาเพราะชาติสกุล

โภคะ อีสริยยศ ทรวดทรง ผิวพรรณและรูปร่าง

เราได้ประพฤติมัวเมาด้วยความเมาอย่างอื่นอีก

[๔๒๔] เราเป็นคนโง่ ถูกอดิमानะกำจัด มีใจกระด้างจัด

ขูมานะดุจธง จึงไม่สำคัญใคร ๆ ว่า เสมอกับตนและยิ่งกว่าตน

[๔๒๕] กระด้างเพราะมานะ ไม่เอื้อเฟื้อ จึงไม่ยอมกราบ
ไหว้ใคร ๆ

แม้เป็นมารดา บิดา และแม้ผู้อื่นที่ควรเคารพ

[๔๒๖] เราได้พบพระศาสดาผู้ทรงแนะนำ

เลิศประเสริฐสูงสุดกว่าสารพัดทั้งหลาย

ทรงรุ่งเรืองอยู่ดุจพระอาทิตย์ มีภิกษุสงฆ์แวดล้อม

[๔๒๗] จึงมีใจเลื่อมใส ละทิ้งมานะและความมัวเมาแล้ว

กราบไหว้พระศาสดาผู้สูงสุดกว่าสัตว์ทุกหมู่เหล่าด้วยเศียร

เกล้า

[๔๒๘] ความถือตัวว่าดีกว่าเขา และความถือตัวว่าเลว
กว่าเขา

เราละถอนได้เด็ดขาดแล้ว
อัสมีมานะเราก็ตัดขาดแล้ว
มานะทุกอย่างเราก็อำลายเสียแล้ว

๑๐. สมนเถรคาถา

ภาษิตของพระสมนเถระ
(พระสมนเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๒๙] เมื่อครั้งเราบวชใหม่ มีอายุได้ ๗ ขวบ โดย
กำเนิด

ได้ข่มพญานาค ผู้มีฤทธิ์มากด้วยฤทธิ์

[๔๓๐] ได้ตักน้ำจากสระใหญ่ในดาดมาถวายพระ
อุปัชฌาย์

พระศาสดาได้ทอดพระเนตรเห็นเราแล้ว ตรัสดังนี้ว่า

[๔๓๑] สารีบุตร เธอจงดูเด็กน้อยนี้ ผู้มีใจตั้งมั่นดี
ภายใน

กำลังถือหมอน้ำมานี้

[๔๓๒] สามเณรของพระอนรุทธะ มีวัตรน่าเลื่อมใส
มีอิริยาบถงดงาม ทั้งแกลวกล้าด้วยฤทธิ์

[๔๓๓] อันพระอนรุทธะผู้เป็นบุรุษอาชาไนย ฝึกให้เป็น
บุรุษอาชาไนย ผู้เป็นคนดีฝึกให้เป็นคนดี

ผู้สำเร็จกิจแล้ว แนะนำสั่งสอนแล้ว

[๔๓๔] สมนสามเณรนั้น ได้ถึงความสงบอย่างยิ่ง
ทำให้แจ้งซึ่งธรรมอันไม่กำเริบพระอรหัตตผล
แล้วหวังว่าใคร ๆ อย่าพึงรู้จักเรา

๑๑. นหาดกมณีเถรคาถา

ภาษิตของพระนหาดกมณีเถระ
(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามว่า)

[๔๓๕] เธอเมื่ออยู่ในป่าใหญ่ เป็นสถานที่ลำบากหา
ปัจจัยได้ยาก

ถูกโรคลมรบกวน จักทำอย่างไรละ ภิกษุ

พระนหาดกมุณีเถระ(ได้กราบทูลว่า)

[๔๓๖] ข้าพระองค์จะแผ่ปีติสุขอันไพบูรณ์ไปทั่วร่างกาย
ครอบงำแม้ปัจฉิมที่เศร้ามอง อยู่ในป่าใหญ่

[๔๓๗] จะเจริญสติปัฏฐาน ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕
และโพชฌงค์ ๗ อยู่ในป่าใหญ่

[๔๓๘] พิจารณาเนื่อง ๆ ถึงจิตที่บริสุทธิ์
ซึ่งหลุดพ้นจากกิเลส ไม่ขุ่นมัว จะไม่มีอาสวะอยู่

[๔๓๙] อาสวะทั้งหมดของข้าพระองค์ที่มีอยู่ทั้งภายใน
และภายนอก ข้าพระองค์ถอนขึ้นได้ไม่เหลือเลย และจะไม่เกิด
ขึ้นอีก

[๔๔๐] ชั้น ๕ ข้าพระองค์กำหนดรู้แล้ว

ชั้นเหล่านั้นดำรงอยู่อย่างถูกตัดรากถอนโคนแล้ว

ข้าพระองค์ได้บรรลุความสิ้นทุกข์แล้ว บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก

๑๒. พรหมทัตตเถระคาถา

ภาษิตของพระพรหมทัตตเถระ

(พระพรหมทัตตเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๔๑] สำหรับผู้ที่ไม่โกรธ ฝึกฝนตนมาแล้ว

เป็นอยู่สม่ำเสมอ หลุดพ้นเพราะรู้โดยชอบ

สงบคงที่ ความโกรธจะมีแต่ที่ไหน

[๔๔๒] ผู้ใดโกรธตอบผู้ที่โกรธ ผู้นั้นเร็วกว่าผู้ที่โกรธนั้น

แหละ

เพราะความที่โกรธตอบนั้น ผู้ที่ไม่โกรธตอบผู้ที่โกรธ

ชื่อว่ายอมชนะสงคราม ที่ชนะได้ยาก

[๔๔๓] ผู้ที่รู้ว่าผู้อื่นโกรธเคืองแล้วมีสติสงบอยู่ได้

ชื่อว่าประพฤติประโยชน์ตนเองและผู้อื่นทั้งสองฝ่าย

[๔๔๔] เหล่าชนที่ไม่เข้าใจธรรม

ยอมสำคัญบุคคลผู้อดกลั้นต่อตนและผู้อื่นทั้งสอง

นั้นว่าเป็นคนโง่เขลา

[๔๔๕] ถ้าความโกรธพึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

ท่านจงคำนึงถึงพระโอวาทที่อุปมาด้วยเลื่อย

ถ้าความอยากในรสพึงเกิดขึ้นแก่ท่าน

ท่านจงระลึกถึงพระโอวาทที่อุปมาด้วยเนื้อมนุษย์

[๔๔๖] ถ้าจิตของท่านเล่นพล่านไปทั้งในกามและภพ

ท่านจงรีบข่มไว้ด้วยสติเหมือนคนห้ามปราชญ์สัตว์ดื้อที่กิน
ข้าวกล้า

๑๓. สิริมณฑเถรคาถา

ภาษิตของท่านพระสิริมณฑเถระ

(พระสิริมณฑเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๔๗] ทุจริตที่ปิดบังไว้อยมรรวัด ที่เปิดเผยยอมไม่รั่ว

รด

เพราะฉะนั้น ควรเปิดเผยทุจริตที่ปิดไว้นั้นเสีย

ทุจริตที่เปิดเผยนั้น จะไม่รั่วรดได้ด้วยอาการอย่างนี้

[๔๔๘] สัตว์โลกถูกมัจจุราชคอยขจัด ถูกขรารุมล้อม

ถูกลูกศรคือตัณหาคอยทิ่มแทง

ทั้งถูกความอยากแผดเผาตลอดกาล

[๔๔๙] สัตว์โลก ถูกมัจจุราชคอยขจัด และถูกขรารุม

ล้อม

ไม่มีที่พึ่ง ถูกเบียดเบียนอยู่เป็นนิตย์

เหมือนโจรถูกลงอาชญา

[๔๕๐] ขรา พยาธิ มรณะ ทั้ง ๓ เปรียบเหมือนกองไฟ

ย่อมมาย่ำยีสัตว์โลกนี้

สัตว์โลกนี้ ไม่มีกำลังที่จะต่อสู้

ทั้งไม่มีความเร็วที่จะหนีไป

[๔๕๑] บุคคลควรทำวันคืนไม่ให้ไร้ประโยชน์

ด้วยการใส่ใจถึงวิปัสสนาไม่ว่าน้อยหรือมาก

ชีวิตของผู้ที่ผ่านวันคืนไปเท่าใด

ก็เป็นอันพร่องไปเท่านั้น

[๔๕๒] วันคืนสุดท้าย ย่อมคืบคลานเข้าไปใกล้บุคคล

ทุกอิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง หรือนอน

เพราะฉะนั้น ท่านไม่พึงประมาทกาลเวลา

๑๔. สัพพกามีเถรคาถา

ภาษิตของพระสัพพกามีเถระ

(พระสัพพกามีเถระได้กล่าว ๖ คาถาไว้ดังนี้ว่า)

[๔๕๓] สัตว์สองเท้านี้ ไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น

เต็มไปด้วยซากศพต่าง ๆ

หลังของไม่สะอาดออกทั่วทั้งร่างกาย

ต้องบริหารอยู่ประจำ

[๔๕๔] กามคุณ ๕ ย่อมลวงเบียดเบียนปुरुชน

เหมือนนายพรานแอบใช้เครื่องดัก ดักเนื้อ

เหมือนชาวประมงใช้เบ็ดตกปลา

(และ)เหมือนพรานเนื้อใช้ตั้งดักลิง

[๔๕๕] กามคุณ ๕ เหล่านั้น คือ รูป เสียง กลิ่น รส

และโผฏฐัพพะที่น่าชอบใจ ย่อมปรากฏในเรือนร่างหญิง

[๔๕๖] เหล่าปुरुชนที่มีจิตกำหนด ส่องเสพหญิงเหล่านี้อยู่

นั้นอยู่

ย่อมขยายสังสารวัฏที่น่ากลัว ย่อมก่อภพใหม่ไม่มีสิ้นสุด

[๔๕๗] ส่วนผู้ใดเว้นขาดสตรีเหล่านั้น

ผู้นั้นชื่อว่ามีสติ ก้าวล่วงตัณหาที่ขานไปในโลกนี้ได้ด้วยดี

เหมือนคนสลัดห่วงจากเท้า

[๔๕๘] เราเห็นโทษในกามทั้งหลาย

เห็นการออกบวชด้วยความเกษม

พราจากกามเสียได้ทั้งหมดแล้วได้ถึงความสิ้นอาสวะ

ฉกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระอรุเวลกัสสปเถระ ๒. พระเตกิจจกานิเถระ

๓. พระมหานาคเถระ ๔. พระกุลลเถระ

๕. พระมาลงกยบุตรเถระ ๖. พระสัปปทาสเถระ

๗. พระกาติยานเถระ ๘. พระมิกขาลเถระ

๙. พระเชนตปุโรหิตบุตรเถระ ๑๐. พระสุมณเถระ

๑๑. พระนหาดกมุนีเถระ ๑๒. พระพรหมทัตตเถระ

๑๓. พระสิริมัทธเถระ ๑๔. พระสัพพกามีเถระ

ในนิบาตนี้ มี ๘๔ คาถา และมีพระเถระ ๑๔ รูป

ฉะนีแล

๗. สัตตกนิบาต

๑. สุนทรสมุททเถรคาถา

ภาษิตของพระสุนทรสมุทธรเถระ

(พระสุนทรสมุทธรเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๕๙] หญิงแพศยาดกแต่งร่างกาย นุ่งผ้าสวยงาม

ทัดทรงดอกไม้ ลูบไล้ของหอม

มีเท้าย้อมด้วยสีแดงได้สวมเชียงเท้า ยืนอยู่

[๔๖๐] นางได้ถอดเชียงเท้า ประนมมือไว้อย่างหน้า

พุดเล่าโลมเราด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานว่า

[๔๖๑] ท่านเป็นนักบวชที่ยังหนุ่มแน่น โปรดเชื่อฟังดิฉัน

จงบริโภคคามที่เป็นของมนุษย์

ดิฉันจะมอบทรัพย์สมบัติให้ท่าน

ดิฉันขอให้สัจจะแก่ท่าน

ถ้าท่านไม่เชื่อ จะให้ดิฉันนำไฟมาทำการสบถต่อท่านก็ได้

[๔๖๒] เมื่อคราวที่เราทั้งสองแก่เฒ่าจนถือไม้เท้าจึงค่อยบวช

เมื่อเป็นเช่นนั้นนับว่าได้ช่วยชนะในโลกทั้ง ๒

[๔๖๓] เราเพราะเห็นหญิงแพศยาตกแต่งร่างกาย นุ่งผ้าสวย

งาม ประนมมืออ่อนหวาน เหมือนบ่วงมัจจุราชที่วางดักไว้

[๔๖๔] แต่นั้น โยนิโสมนสิการก็เกิดขึ้นแก่เรา

โทษก็ปรากฏ ความเบื่อหน่ายก็เกิดขึ้นพร้อม

[๔๖๕] ต่อจากนั้น จิตของเราก็หลุดพ้น

ท่านจงเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

เราบรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๒. ลक्षणภิกขุภิกษุเถระคาถา

ภาษิตของพระลक्षणทกภิกขุเถระ

(พระลक्षणภิกขุเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๖๖] พระภิกษุภิกษุอยู่ในอัมพาฏการามอันสวยงาม

ใกล้ชัฏแห่งป่า ได้ถอนตัณหาพร้อมทั้งรากแล้ว

เป็นผู้งามด้วยคุณมีศีลเป็นต้น

เข้าฌานอยู่ในชัฏแห่งป่า

[๔๖๗] ผู้มีภริยาภคคามบางพวกยินดีด้วยเสียงตะโพน

เสียงพิณและเสียงบัณเฑาะว์

ส่วนเรายินดีในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่โคนไม้

[๔๖๘] หากพระพุทธเจ้าพึงประทานพรแก่เรา

และหากเราพึงได้รับพรนั้น

เราจะพึงรับกายคตาสติที่ชาวโลกทั้งมวลควรเจริญอยู่ประจำ

[๔๖๙] เหล่าชนที่ดูหมิ่นรูปร่างเรา แต่ชมเสียงเรา

ชื่อว่ายังตกอยู่ภายใต้อำนาจฉันทราคะ ย่อมไม่รู้จักเรา

[๔๗๐] คนโง่เขลาถูกกิเลสปิดกั้นไว้โดยรอบ
ไม่รู้ทั้งภายใน ไม่เห็นทั้งภายนอก

ย่อมถูกชักจูงไปตามกระแสเสียง

[๔๗๑] แม้คนที่ไม่รู้ภายใน เห็นชัดแต่ภายนอก
ชื่อว่าเห็นแต่ผลภายนอก

ย่อมถูกชักจูงไปตามกระแสเสียง

[๔๗๒] ส่วนคนที่มีความเห็นไม่ถูกปิดกั้น

รู้ชัดทั้งภายใน เห็นแจ้งทั้งภายนอก

ย่อมไม่ถูกชักจูงไปตามกระแสเสียง

๓. ภัททเถรคาถา

ภาษิตของพระภัททเถระ

(พระภัททเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๗๓] เราเป็นบุตรคนเดียว จึงได้เป็นที่รักของมารดาบิดา
เพราะเหตุว่ามารดาบิดาได้เรามาด้วยการประพณีวัตร

และการบวบสรบวมากมาย

[๔๗๔] มารดาบิดาทั้งสองนั้นแหละมุ่งหวังความเจริญ
แสวงหาประโยชน์เพื่ออนุเคราะห์เรา

จึงได้น้อมนำเราไปถวายพระพุทธเจ้าด้วยกราบทูลว่า

[๔๗๕] บุตรชายคนนี้ข้าพระองค์ทั้งสองได้มาโดยยาก

เป็นสุขุมาลชาติ ได้รับแต่ความสุข

ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก

ข้าพระองค์ทั้งสอง ขอถวายบุตรสุดที่รักคนนี้

ไว้เป็นคนรับใช้พระองค์ผู้ทรงชนะมาร

[๔๗๖] พระศาสดาทรงรับเราแล้ว ได้รับสั่งกับพระอานนท์
เถระว่า

จงบวชให้เด็กนี้ เด็กนี้จักเป็นผู้รอบรู้ได้รวดเร็ว

[๔๗๗] พระศาสดาผู้ทรงชนะมาร ครั้นทรงสั่งให้บวชให้เรา
แล้ว

ก็ได้เสด็จเข้าพระคันธกุฎี เมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ทันอัสดงคต
พอเริ่มวิปัสสนานั้น จิตของเราก็ได้หลุดพ้นแล้ว

[๔๗๘] แต่นั้น พระศาสดาทรงออกจากผลสมาบัตินั้นแล้ว

เสด็จออกจากที่เรือน ทรงรับสั่งกับเราว่า

ภัททะ เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด

พระวาจานั้นได้เป็นการอุปสมบทของเรา

[๔๗๙] เราเกิดมาได้ ๗ ปี ก็ได้อุปสมบท ได้บรรลุนิขชา ๓
นำอัสจรรย์จริง ความที่ธรรมเป็นธรรมดี

๔. โสปากเถรคาถา

ภาสิตของพระโสปากเถระ

(พระโสปากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๘๐] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้สูงสุดกว่านรชน

เสด็จลงกรรมที่ร่มเงาแห่งพระคันธกุฎี

ได้เข้าไปเฝ้าพระองค์ซึ่งเป็นบุรุษผู้สูงสุด แล้วถวายบังคม ณ ที่
นั้น

[๔๘๑] ได้ห่มจีวรเจวียงบำ ประนมมือ เตินจงกรมตาม

พระองค์

ผู้ซึ่งปราศจากกิเลสคุณุสสีสูงสุดกว่าสรรพสัตว์

[๔๘๒] ลำดับนั้น พระองค์ได้ตรัสถามปัญหากับเรา

เราเชี่ยวชาญรอบรู้ปัญหาทั้งหลาย

จึงไม่สะทกสะท้านและหวาดกลัว

ได้พยากรณ์ถวายพระศาสดา

[๔๘๓] เมื่อเราแก้ปัญหาวាយเสร็จแล้ว

พระตถาคตทรงอนุโมทนาแล้ว

ทรงเหลียวดูภิกษุสงฆ์ได้ตรัสเนื้อความนี้ว่า

[๔๘๔] เป็นลาภของชาวอังคะและชาวมคธ

ที่โสปากภิกษุนี้บริโศค จีวร บิณฑบาต

เสนาสนะ และคิลานปัจจัย

และได้ตรัสถึงการต้อนรับและสามเณร

ของชาวอังคะและชาวมคธเหล่านั้น ว่าเป็นลาภของพวกเขา

[๔๘๕] โสปากะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เธอจงมาพบเรา

และการแก้ปัญหานี้แหละ จงเป็นการอุปสมบทของเธอ

[๔๘๖] เราเกิดมามีอายุได้ ๗ ขวบ ก็ได้อุปสมบทแล้ว

ยังทรงร่างกายซึ่งมีในภพสุดท้ายอยู่

นำอัสจรรย์จริง ความที่ธรรมเป็นธรรมดี

๕. สรังกคเถรคาถา

ภาสิตของพระสรังกคเถระ

(พระสรังกคเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๘๗] เราได้ใช้มือหักตันแถม ทำกระท่อมอยู่อาศัย
เพราะเหตุนั้น เราจึงได้มีชื่อโดยสมมติว่าสร้งคะ
[๔๘๘] วันนี้ เราไม่สมควรใช้มือทั้งสองหักตันแถมอีก
เพราะพระสมณโคดมผู้เรืองยศ
ทรงบัญญัติสิกขาบททั้งหลายสำหรับพวกเราแล้ว
[๔๘๙] เมื่อก่อน เราผู้ชื่อว่าสร้งคะไม่เคยได้เห็นโรคด ครอบ
บริบูรณ์
โรคนี้มันเราผู้ทำตามพระดำรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้เป็นเทพยิ่งกว่าเทพได้เห็นแล้ว
[๔๙๐] พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่า วิปัสสี สีขี
เวสสกุ กกุสันธะ โจนาคมนะ และกัสสปะ
ได้ทรงดำเนินไปโดยทางใดแล
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมก็ทรงดำเนินโดยทางนั้น
[๔๙๑] พระพุทธเจ้าทั้ง ๗ พระองค์ปราศจากตัณหา
ไม่ทรงยึดมั่น หยั่งถึงความดับ เสด็จอุบัติโดยธรรมกาย ผู้คงที่
ได้ทรงแสดงธรรมนี้ คือ
[๔๙๒] อริยสัจ ๔ อันได้แก่ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์
ความดับทุกข์ และทางที่ดำเนินไปให้ถึงความสิ้นทุกข์
ด้วยทรงอนุเคราะห์เหล่าสัตว์
[๔๙๓] ทุกข์อันไม่มีที่สิ้นสุดในสังสารวัฏ
ย่อมเป็นไปไม่ได้ในนิโรธที่ทรงแสดงไว้
เพราะกายนี้ดับไป และเพราะชีวิตนี้สิ้นไป ภพใหม่ไม่มีอีก
เราเป็นผู้หลุดพ้นดีแล้วจากสรรพกิเลสและภพทั้งปวง
สัตตกนิบาท จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระสุนทรสมุทฺธเถระ ๒. พระลกุณฏกภัททียเถระ
๓. พระภัททเถระ ๔. พระโสปากเถระ
๕. พระสร้งคะเถระ

ในสัตตกนิบาตนี้ มีพระเถระ ๕ รูป

และมี ๓๕ คาถา ฉะนี้แล

๘. อัญญกนิบาต

๑. มหากัจจายนเถรคาถา

ภาษิตของพระมหากัจจายนเถระ

(พระมหากัจจายนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๔๙๔] ภิกษุไม่พึงทำงานก่อสร้างให้มาก

พึงเว้นห่างหมู่ชน

ไม่พึงชวนชวายเป็นเพื่อประจบสกล

ภิกษุผู้ชวนชวายนั้นชื่อว่าติดในรส

ย่อมละทิ้งประโยชน์ที่จะนำความสุขมาให้

[๔๙๕] ด้วยว่านักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น

ได้กล่าวการไหว้และการบูชาในตระกูลทั้งหลายว่า

เป็นเปลือกตม เป็นลูกศรอันแหลมคมซึ่งถอนขึ้นได้ยาก

เป็นสักการะที่คนชั่วจะได้ยาก

[๔๙๖] ภิกษุไม่พึงแนะนำให้คนอื่นกระทำความชั่ว

และไม่พึงส่อเสพกรรมชั่วนั้นเสียเอง

เพราะสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์

[๔๙๗] คนเราจะเป็นโจรเพราะคำพูดของผู้อื่นก็หาไม่

จะเป็นมุนีเพราะคำพูดของผู้อื่นก็หาไม่

และบุคคลรู้จักตนเองว่าเป็นอย่างไร

แม่เทพทั้งหลายก็รู้จักเขาว่าเป็นอย่างนั้น

[๔๙๘] พวกอื่นย่อมไม่รู้ว่า พวกเราย่อยยับอยู่ในโลกนี้

บรรดาชนเหล่านั้น ชนเหล่าใดรู้แจ้งอยู่

ความทะเลาะวิวาทกันย่อมระงับได้จากสำนักของคนเหล่านั้น

[๔๙๙] ผู้มีปัญญาถึงจะสิ้นทรัพย์ ก็เป็นอยู่ได้

ส่วนคนมีทรัพย์ แต่ไม่มีปัญญา ก็เป็นอยู่ไม่ได้

[๕๐๐] บุคคลย่อมได้ยินเสียงทุกอย่างด้วยหู

ย่อมเห็นรูปทุกอย่างด้วยตา

ส่วนนักปราชญ์ไม่พึงละทิ้งทุกอย่างที่ได้เห็น ที่ได้ยิน

[๕๐๑] ผู้เป็นปราชญ์นั้นถึงมีตาดี ก็พึงทำเป็นเหมือนคน

ตาบอด

ถึงมีหูดี ก็พึงทำเป็นเหมือนคนหูหนวก

ถึงมีปัญญา ก็พึงทำเป็นเหมือนคนโง่

ถึงมีกำลัง ก็พึงทำเป็นเหมือนคนอ่อนแอ

ครั้นเมื่อประโยชน์เกิดขึ้นแล้ว ถึงจะนอนในเวลาใกล้จะตาย

ก็ยังทำประโยชน์ให้สำเร็จได้

๒. สิริमितตเถรคาถา

ภาษิตของพระสิริमितตเถระ

(พระสิริमितตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๐๒] ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ

ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด

ภิกษุนั้นผู้คงที่ละไปแล้ว

ย่อมไม่เศร้าโศกด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมานี้

[๕๐๓] ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ ไม่มีมายา ไม่

ส่อเสียด

ภิกษุนั้นคุ้มครองทวารไว้ได้ทุกเมื่อ ละไปแล้ว

ย่อมไม่เศร้าโศกด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมานี้

[๕๐๔] ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ

ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด

มีศีลงาม ภิกษุนั้นละไปแล้ว

ย่อมไม่เศร้าโศกด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมานี้

[๕๐๕] ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ

ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด

เป็นกัลยาณมิตร ภิกษุนั้นละไปแล้ว

ย่อมไม่เศร้าโศกด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมานี้

[๕๐๖] ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ

ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด

มีปัญญาดี ภิกษุนั้นละไปแล้ว

ย่อมไม่เศร้าโศกในโลกหน้าด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมานี้

[๕๐๗] ผู้ใดมีศรัทธาในพระตถาคตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว

มีศีล และมีกัลยาณธรรม

ที่พระอริยเจ้าปรารภนาและสรรเสริญ

[๕๐๘] ผู้ใดมีความเลื่อมใสในพระสงฆ์

ทั้งมีความเห็นตรง

พระอริยเจ้าทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น

ได้เรียกผู้นั้นว่า เป็นผู้ไม่ขัดสน

ชีวิตของเขาก็ไม่ไร้ประโยชน์

[๕๐๙] เพราะฉะนั้น ผู้มีปัญญา

เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
จึงควรประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และความเห็นธรรมไว้นิ่ง ๆ

๓. มหาปณิกเถรคาถา

ภาษิตของพระมหาปณิกเถระ
(พระมหาปณิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๑๐] เมื่อใด เราได้เฝ้าพระศาสดา

ผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหนเป็นครั้งแรก

เมื่อนั้น เราได้มีความสังเวช

เพราะได้เฝ้าพระองค์ผู้เป็นบุคคลสูงสุด

[๕๑๑] ผู้ใดพึงใช้มือและเท้าทวนพระศาสดาผู้ทรงสิริซึ่งเสด็จ
มา

ผู้นั้นพึงยังพระศาสดาให้ยินดีเช่นนั้นหาได้ไม่

[๕๑๒] คราวนั้น เราได้ละทิ้งบุตรภรรยา ทรัพย์ และ
ข้าวเปลือก

ปลงผม โกนหนวด ออกบวชเป็นบรรพชิต

[๕๑๓] เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขาและสาชีพ

สำรวมด้วยดีในอินทรีย์ทั้งหลาย

นอบน้อมพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ได้อยู่อย่างเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้มาร

[๕๑๔] ต่อมา ความมุ่งมั่นที่จิตเราปรารถนาไว้ว่า

เมื่อเรายังถอนลูกศรคือตัณหาขึ้นไม่ได้

เราไม่พินิจเปล่าแม้เพียงครู่เดียว

[๕๑๕] เชิญท่านดูความเพียรและความบากบั่นของเรานั้นผู้อยู่

อย่างนี้ เราได้บรรลุวิชชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของ

พระพุทธเจ้าแล้ว

[๕๑๖] เรารู้ถึงขั้นที่อาศัยอยู่มาก่อนได้

ชำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว

เป็นพระอรหันต์ ผู้ควรแก่ทักษิณา

หลุดพ้นแล้ว ไม่มีอุปธิกิเลส

[๕๑๗] ต่อเมื่อราตรีสิ้นไป พอดวงอาทิตย์ขึ้นไป

เราได้นั่งขัดสมาธิทำตณหาให้เหือดแห้งไปได้หมด

อัญญกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระมหากัจจายนเถระ ๒. พระสิริมิตตเถระ

๓. พระมหาปิ่นถกเถระ

ในอัฐกนิบาต มีพระเถระ ๓ รูป

และมี ๒๔ คาถา ฉะนี้แล

๙. นวกนิบาต

๑. ภูตเถรคาถา

ภาษิตของพระภูตเถระ

(พระภูตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๑๘] เมื่อใด บัณฑิตกำหนดรู้ทุกข์ว่า

ขราและมรณะเป็นทุกข์ที่ทุกข์ทั้งหลาย

ผู้ติดอยู่ในเบญจขันธ์ไม่รู้แจ้ง

เป็นผู้มีสติ เข้าฌานอยู่

เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐยิ่งกว่า

ความยินดีในวิปัสสนา มรรคและผลนั้น

[๕๑๙] เมื่อใด บัณฑิตละตัณหาที่ขานไปในอารมณ์ต่าง ๆ

อันนำทุกข์มาให้

นำทุกข์อันเกิดเพราะความต่อเนื่องแห่งปปัญจธรรม

มีสติ เข้าฌานอยู่

เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ

ยิ่งกว่าความยินดีวิปัสสนา มรรค และผลนั้น

[๕๒๐] เมื่อใด บัณฑิตสัมผัสทางอันสูงสุด ปลอดโปร่ง

ที่ให้ถึงมรรคมืองค์ ๘ เป็นที่ชำระกิเลสได้หมด

ด้วยปัญญา มีสติ เข้าฌานอยู่

เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ

ยิ่งกว่าความยินดีในวิปัสสนามรรคและผลนั้น

[๕๒๑] เมื่อใด บัณฑิตเจริญสันตบพทซึ่งไม่มีความเศร้าโศก

ปราศจากกิเลสจตุลีสี่ อันปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้

เป็นที่ชำระกิเลสได้หมด ตัดกิเลสเครื่องผูกพันคือสังโยชน์

เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ

ยิ่งกว่าความยินดีในวิปัสสนา มรรค และผลนั้น

[๕๒๒] เมื่อใด กลองคือเมฆพรั่งพรูไปด้วยสายฝน

คำรามอยู่ในท้องฟ้า ซึ่งเป็นทางไปของฝูงนกโดยรอบ
และภิกษุผู้อยู่ประจำเจือมภูเขายังเข้าฌานอยู่
เมื่อนั้น ก็ยอมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ
ยิ่งกว่าความยินดีในฌานนั้น

[๕๒๓] เมื่อใด บัณฑิตมีจิตเบิกบาน นั่งเข้าฌานอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำ
ทั้งหลาย

ซึ่งดาราตบไปด้วยดอกโกสุม มีดอกไม้ป่าเป็นข้อสวยงาม
เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ
ยิ่งกว่าความยินดีในฌานนั้น

[๕๒๔] เมื่อใด มีฝนฟุ้งร้องในเวลากลางคืน
ฝูงสัตว์ที่มีเขี้ยวงาก็พากันยินดีในป่าใหญ่ที่สงัด
และภิกษุผู้อยู่ประจำเจือมภูเขายังเข้าฌานอยู่
เมื่อนั้น ก็ยอมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ
ยิ่งกว่าความยินดีในฌานนั้น

[๕๒๕] เมื่อใด ภิกษุกำจัดวิตกทั้งหลายของตนได้
เข้าถึงภายในภูเขานอกจากความกระวนกระวายใจ
ปราศจากกิเลสที่ตรึงใจโดยสิ้นเชิง เข้าฌานอยู่
เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ
ยิ่งกว่าความยินดีในฌานนั้น

[๕๒๖] เมื่อใด ภิกษุมีความสุข
กำจัดกิเลสที่เป็นมลทินที่ตรึงใจและความโศกได้
ไม่มีกลอนประตูดุคืออวิชชา ไม่มีป่าคือตัณหา
ปราศจากลูกศรคือกิเลส
ทั้งทำอัสวะให้สิ้นไปได้หมด เข้าฌานอยู่
เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ความยินดีที่ประเสริฐ
ยิ่งกว่าความยินดีในฌานนั้น

นวกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระภูตเถระที่เห็นธรรมโดยถ่องแท้
เป็นอุจจนอแรตรูปเดียว
และในนวกนิบาต มี ๙ คาถา ฉะนั้นแล

๑๐. ทสกนิบาต

๑. กาพย์ท่ายีเระคาถา

ภาษิตของพระกาพย์ท่ายีเระ

(พระกาพย์ท่ายีเระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๒๗] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บัดนี้

หมู่ไม่มีดอกและใบสีแดงดังถ่านเพลิง

ผลัดใบเก่าทิ้ง ผลิดอกออกผล

หมู่ไม่เหล่านั้น สว่างไสวดังเปลวเพลิง

ข้าแต่พระมหาวีระ ผู้มีส่วนแห่งอรรถรสเป็นต้น

เวลานี้เป็นเวลาสมควรอนุเคราะห์หมู่พระญาติ

[๕๒๘] หมู่ไม่มีดอกบานสะพรั่ง นารี نرمยใจ

ส่งกลิ่นหอมฟุ้งดลไปทั่วทุกทิศ

ผลัดใบเก่าทิ้ง ผลิดอกออกผล

ข้าแต่พระองค์ผู้แก้วกล้า

ถึงเวลาที่พระองค์จะเสด็จหลีกไปจากที่นี่

[๕๒๙] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ฤดูนี้ไม่หนาวนัก ไม่ร้อนนัก

เป็นฤดูที่สบาย เหมาะแก่การเดินทาง

พระประยูรญาติทั้งฝ่ายศากยวงศ์และโกลิยวงศ์จะได้เฝ้าพระองค์

ผู้ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกซึ่งกำลังเสด็จข้ามแม่น้ำโรหิณี

[๕๓๐] ขาวนาไณนาก็ด้วยหวังผล

หวานพีชก็ด้วยหวังผล

พวกพ่อค้าที่เที่ยวหาทรัพย์ เดินเรือไปสู่สมุทร ก็ด้วยหวังผล

ข้าพระองค์อยู่ในที่นี้ด้วยหวังอันใด

ขอความหวังอันนั้นของข้าพระองค์จงสำเร็จเถิด

[๕๓๑] ขาวนาหวานพีชตามฤดูกาล

ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล

ขาวนาไณนาตามฤดูกาล

รัฐจึงจะได้ข้าวเปลือกเป็นประจำ

[๕๓๒] พวกผู้ขอเที่ยวขอบอย ๆ

พวกทานบดก็ให้บอย ๆ

ครั้นทานบดให้บอย ๆ แล้วก็ไปสู่สวรรค์บอย ๆ

[๕๓๓] นักปราชญ์มีปัญญากว้างขวาง เกิดในสกุลใด

ย่อมทำสกุลนั้นให้บริสุทธิ์สะอาดอย่างเดียว ถึง ๗ ขั้วคน

ข้าพระองค์เข้าใจว่า พระองค์เป็นเทพเหนือกว่าเทพ

ย่อมทรงสามารถทำผู้อื่นให้บริสุทธิ์ได้

เพราะพระองค์ทรงอุบัติโดยอริยชาติ ได้สั่งนามว่า มณี

[๕๓๔] พระราชบิดาของพระองค์พระนามว่า สุทโธตนะ
ผู้แสวงคุณอันยิ่งใหญ่

ส่วนพระมเหสีพระนามว่า มหามายา เป็นพุทธมารดา

ซึ่งถนอมพระครรภ์พระโพธิสัตว์มาแล้ว

เสด็จสวรรคตไปบังเกิดอยู่ในโลกสวรรค์(ชั้นดุสิต)

[๕๓๕] พระนางมายาเทวีโคตมีพระองค์นั้นสวรรคต

จุติจากโลกนี้ เพียบพร้อมด้วยกามคุณทิพย์

มีหมู่นางฟ้าห้อมล้อม ทรงบังเกิดอยู่ด้วยกามคุณ ๕

(พระกาฬุทายีเถระ ได้ถวายพระพรพระเจ้าสุทโธทนมหาราชว่า)

[๕๓๖] อาตมภาพเป็นบุตรของพระพุทธเจ้าผู้ที่ไม่มีการย้ายได้

มีพระรัศมีแผ่ชานจากพระวรกาย ไม่มีผู้ที่จะเปรียบปาน คงที่

มหาบพิตร พระองค์เป็นบิดาของพระพุทธเจ้าผู้เป็นบิดาของ

อาตมา ทั้งเป็นพระเจ้าปู่ของอาตมาโดยธรรม

๒. เอกวิหาริยเถรคาถา

ภาษิตของพระเอกวิหาริยเถระ

(พระเอกวิหาริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๓๗] ถ้าไม่มีผู้อื่นอยู่ข้างหน้าหรือข้างหลัง

เราอยู่ในป่าผู้เดียวจะมีความสุขอย่างยิ่ง

[๕๓๘] เอาเถอะ เราคนเดียวจะไปป่าที่พระพุทธเจ้าทรง
สรรเสริญว่า

มีแต่ความสุขแก่ภิกษุผู้มักอยู่ผู้เดียว มีใจเด็ดเดี่ยว

[๕๓๙] เราผู้เดียวมุ่งประโยชน์เป็นสำคัญ

จะรีบเข้าป่าใหญ่ที่หาปิตุให้เกิดแก่ผู้บำเพ็ญเพียร

นารีนรมย์ ซึ่งข้างชั้นมันอาศัยอยู่

[๕๔๐] จะอาบน้ำที่ชอกภูเขอันเยือกเย็นในป่าร่มรื่น

มีดอกไม้บานสะพรั่ง จงกรมแต่ผู้เดียว

[๕๔๑] เมื่อไร เราจะได้อยู่ป่าใหญ่ที่นารีนรมย์แต่ผู้เดียว

ไม่มีเพื่อน ได้สำเร็จกิจ ไม่มีอาสวะ

[๕๔๒] ขอความประสงค์ของเราผู้ต้องการจะทำอย่างนั้นจง
สำเร็จเถิด

เราจักทำให้สำเร็จได้เอง ผู้อื่นไม่อาจทำให้ผู้อื่นได้เลย

[๕๔๓] เราเนื้สวมเกราะคือความเพียรอยู่ จะเข้าป่าใหญ่
ยังไม่ถึงความสิ้นอาสวะ ก็จักไม่ออกจากป่าใหญ่นั้น
[๕๔๔] เมื่อลมเย็นพัดเอากลั่นดอกไม้หอมฟุ้งมา
เราจะนั่งบนยอดเขาทำลายอวิชชา
[๕๔๕] จักได้รับความสุข รื่นรมย์ด้วยวิมุตติสุข
ที่เจือมฏเขามิพินเย็นในป่า ซึ่งดาราดาษด้วยดอกโกสุม แนนแท้
[๕๔๖] เรานั้นมีความดำริเต็มเปี่ยม เหมือนดวงจันทร์วันเพ็ญ
สิ้นอาสวะทั้งปวง บัดนี้ การเกิดอีกก็ไม่มี

๓. มหากัปปินเถรคาถา

ภาษิตของพระมหากัปปินเถระ
(พระมหากัปปินเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)
[๕๔๗] ผู้ใดยอมเห็นประโยชน์ที่เกื้อกูลและไม่เกื้อกูล
ทั้งสองที่ยังมาไม่ถึงนั้นได้ก่อน
ผู้ที่เป็นศัตรูหรือมิตรของผู้นั้น
คอยหาช่องทางอยู่ก็ย่อมไม่เห็น
[๕๔๘] ผู้ใดเจริญอานาปานสติให้บริบูรณ์ด้วยดี
อบรมมาโดยลำดับ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้
ผู้นั้นยังโลกนี้ให้สว่างไสว
เหมือนดวงจันทร์พ้นจากเมฆ
[๕๔๙] จิตของเราผ่องแผ้วหนอ
ได้รับอบรมด้วยดีอย่างไม่มีประมาณ
เป็นจิตรู้แจ้งแทงตลอดและประคองไว้ดีแล้ว
ยอมสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
[๕๕๐] ผู้มีปัญญาถึงจะสิ้นทรัพย์ ก็เป็นอยู่ได้
ส่วนคนมีทรัพย์ แต่ไม่มีปัญญา ก็เป็นอยู่ไม่ได้
[๕๕๑] ปัญญาเป็นเครื่องตัดสินเรื่องที่ได้ฟังมา
เป็นเหตุเจริญชื่อเสียงและความสรรเสริญ
นรชนผู้ประกอบด้วยปัญญาในโลกนี้
แม้ในเวลาที่ดินตกทุกข์ ก็ยังประสบสุขได้
[๕๕๒] ธรรมนี้มีใช้มิแต่วันนี้
ไม่น่าอัศจรรย์ ทั้งมิใช่ไม่เคยมีมา
ในโลกที่สัตว์เกิดสัตว์ตายจะไม่เคยมีได้อย่างไร

[๕๕๓] เมื่อสัตว์เกิดมาแล้วจะต้องตายต่อจากการมีชีวิตแน่แท้
สัตว์ทั้งหลายเกิดมาแล้ว ๆ ในโลกนี้ย่อมตายทั้งนั้น
เพราะสัตว์ทั้งหลายมีความเกิด ความตายเป็นธรรมดาอย่างนี้
[๕๕๔] การที่คนอื่น ๆ ร้องให้ถึงผู้ที่ตายไป
เพื่อต้องการให้ผู้ที่ตายไปนั้นมีชีวิต
ไม่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ตายไป
การร้องให้นั้นายศมาให้ไม่ได้
นำความสรรเสริญมาให้ก็ไม่ได้
ทั้งสมณพราหมณ์ก็ไม่สรรเสริญเลย
[๕๕๕] ดวงตาและร่างกายของผู้ร้องให้ย่อมร่วงโรย
ผิวพรรณ กำลัง และความคิดก็เสื่อม
พวกคนที่เป็นศัตรูของผู้ร้องให้นั้นย่อมยินดี
ส่วนพวกที่เป็นมิตรของเขากีย่อมไม่มีความสุขไปด้วย
[๕๕๖] เพราะฉะนั้นแล บุคคลพึงปรารถนาท่านผู้เป็น
นักปราชญ์
และท่านผู้เป็นพหูสูตรซึ่งสามารถทำกิจของตนให้สำเร็จได้
ด้วยกำลังปัญญาให้อยู่ในสกุล
เหมือนคนทั้งหลายข้ามแม่น้ำที่เต็มไปด้วยมดด้วยเรือ

๔. จุฬปัณณกเถรคาถา

ภาษิตของพระจุฬปัณณเถระ

(พระจุฬปัณณเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๕๗] เมื่อก่อน เราได้มีญาณคิดเกิดซ้ำ เราจึงถูกดูหมิ่น
ทั้งพี่ชาย ก็ได้ขับไล่เราว่า เจ้าจงกลับไปบ้านเดี๋ยวนี้

[๕๕๘] เรานั้นถูกขับไล่แล้ว ยังมีความเชื่อในพระศาสนาอยู่
จึงได้ไปยืนเสียใจใกล้ซุ้มประตูสังฆารามนั้น

[๕๕๙] พระผู้มีพระภาคได้เสด็จมา ณ ที่นั้น
ทรงลูบศีรษะเรา ทรงจับแขนเรา พาเข้าไปสู่สังฆาราม

[๕๖๐] พระศาสดาทรงอนุเคราะห์เรา
ได้ทรงประทานผ้าเช็ดพระบาท ด้วยรับสั่งว่า
เธอจงอธิษฐานผ้าที่สะอาดนี้ให้มั่นคง ณ ที่สมควร

[๕๖๑] เราฟังพระดำรัสของพระองค์
ยังยินดีอยู่ในพระศาสนา

ได้ทำสมาธิให้เกิดเพื่อบรรลุประโยชน์สูงสุด

[๕๖๒] เรารู้ถึงขั้นที่อาศัยอยู่มาก่อน
ชำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว

เราบรรลุวิชา ๓

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๕๖๓] ปันถกเถระเนรมิตตนหนึ่งพัน
นั่งในอัมพวันที่น่ารื่นรมย์

จนถึงเวลาเขามานิมนต์

[๕๖๔] ลำดับนั้น พระศาสดาทรงใช้ทูต

ให้ไปบอกเวลาฉันอาหารแก่เรา

เมื่อทูตบอกเวลาฉันแล้ว

เราก็ได้เหาะไปเฝ้า

[๕๖๕] ถวายบังคมพระยุคลบาทพระศาสดาแล้ว นั่ง ณ ที่
สมควร

ที่นั่น พระศาสดาทรงรับรองเราผู้ถวายบังคมแล้วนั่งอยู่

[๕๖๖] ปันถกเถระเป็นผู้ควรบูชาของชาวโลกทั้งมวล
เป็นผู้ควรรับของที่เขานำมาบูชา

เป็นเนื่อนานุญของหมู่มนุษย์ ได้รับทักษิณาแล้ว

๕. กัปปเถระคาถา

ภาษิตของพระกัปปเถระ

(พระศาสดาตรัสสอสุภกถาสอนพระเจ้ากัปปะนั้นด้วยพระคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๖๗] ร่างกายนี้เต็มไปด้วยของโสโครกและมลทินต่าง ๆ

มีหลุมคูใหญ่เป็นที่เกิด เป็นดื่บบ่อน้ำคร่ำที่มีมานาน

เป็นดื่บฝี่ใหญ่ เป็นดื่บแฝดใหญ่

[๕๖๘] เป็นกายเต็มไปด้วยหนองและเลือด เต็มไปด้วยหลุม
คู

มีน้ำไหลออกเป็นนิตย์ หลังของเนาเสียออกอยู่ประจำ

[๕๖๙] มีเส้นเอ็นใหญ่ ๖๐ เส้นรัดตรึงไว้

มีเครื่องฉาบทา คือเนื้อฉาบทาไว้ มีเสื้อคือหนังหุ้มห่อไว้

เป็นกายเปื่อยเนา ไม่มีประโยชน์

[๕๗๐] เชื่อมต่อไว้ด้วยโครงกระดูก

เกี่ยวร้อยไว้ด้วยด้ายคือเส้นเอ็น

ผลัดเปลี่ยนอิริยาบถได้ เพราะมีมหาภูตรูป ๔

ชีวิตินทรีย์ ลมอัสนาสะ ปัสสาสะ๑

และวิญญาณเป็นต้นเกี่ยวเนื่องกัน

[๕๗๑] นรชนผู้มีจิตเป็นไปตามความปรารถนา

ดำเนินไปสู่ความตายอย่างแนนอน

อยู่ใกล้มัจจุราช ละทิ้งร่างกายไว้ในโลกนี้เอง

[๕๗๒] ร่างกายที่ถูกอวิชชาหุ้มห่อไว้

ถูกกิเลสเครื่องร้อยรัด ๔ อย่างร้อยรัดไว้

เป็นกายจมลงในห้วงน้ำคือกิเลส

ถูกขายคืออนุสัยกิเลสปกคลุมไว้

[๕๗๓] ประกอบด้วยนิวรรณ์ ๕ เพียบพร้อมด้วยวิตก

ถูกรากเหง้าแห่งภพคือตัณหารัตตรึง

ถูกเครื่องปิดบังคือโมหะปิดบังไว้

[๕๗๔] ร่างกายนี้ถูกเครื่องหมุนคือกรรมให้หมุนไป จึงหมุนไป

อย่างนี้

สมบัติ(ที่มีอยู่ในร่างกายนี้)มีวิบัติเป็นที่สุด

ย่อมมีความพลัดพรากกันเป็นธรรมดา

[๕๗๕] เหล่าปุถุชนผู้โง่เขลาซึ่งยึดถือร่างกายนี้ว่าเป็นของเรา

ย่อมทำสังสารวัฏที่หนักล้นให้เจริญ ทั้งยึดภพใหม่ไว้

[๕๗๖] เหล่ากุลบุตรผู้เป็นบัณฑิตซึ่งละร่างกายที่น่ารังเกียจนี้

คลายอวิชชา และภวตัณหาซึ่งเป็นรากเหง้าแห่งภพได้แล้ว

จักปรินิพพานอย่างไม่มีอาสวะ

เหมือนคนที่ต้องการความสุขอยากมีชีวิตอยู่

เห็นอสรพิษตัวเปื้อนคูถแล้วก็หลีกหนีไปจะนั้น

๖. วังคันทปุตตอุปเสนเถรคาถา

ภาษิตของพระวังคันทปุตตอุปเสนเถระ

(พระวังคันทปุตตอุปเสนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๗๗] ภิกษุพึงอยู่เสนาสนะอันสงัด ปราศจากเสียงอื้ออึง

ที่สัตว์ร้ายอาศัยอยู่ เพราะการหลีกเร้นเป็นเหตุ

[๕๗๘] พึงเก็บผ้าจากกองขยะ จากป่าช้า

และตรอกน้อย ตรอกใหญ่นั้น

ทำเป็นผ้านุ่ง ผ้าห่ม แล้วใช้จีวรที่เศร้ามอง

[๕๗๙] ภิกษุพึงคุ้มครองทวาร
สำรวมระวังทำให้เคารพเอื้อเฟื้อแล้ว
เที่ยวบิณฑบาตตามลำดับสกุล ตามลำดับตรอก
[๕๘๐] พึงยินดีด้วยของตามที่ได้ ถึงจะเป็นของเศร้าหมอง
และไม่ควรปรารณารสอย่างอื่นจากรสตามที่ได้มาให้มาก
สำหรับผู้ที่ยังติดในรส ใจยอมไม่ยินดีในฌาน
[๕๘๑] ภิกษุพึงเป็นผู้มีความปรารณาน้อย สันโดษ ชอบสงัด
เป็นนุณี และไม่อยู่คลุกคลีด้วยคฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งสอง
[๕๘๒] ภิกษุผู้เป็นบัณฑิตควรแสดงตนให้เป็นเหมือนคนโง่
และคนใบ้
ไม่ควรพูดมากในท่ามกลางสงฆ์
[๕๘๓] ท่านไม่พึงว่าร้ายใคร พึงเว้นการกระทบกระทั่ง
ควรสำรวมในพระปาติโมกข์ และรู้จักประมาณในการขบฉัน
[๕๘๔] เป็นผู้ฉลาดในการเกิดขึ้นแห่งจิตที่กำหนดนิมิตไว้
ดีแล้ว
ประกอบสมณะและวิปัสสนาตามกาลอันสมควรเนื่อง ๆ
[๕๘๕] ภิกษุผู้เป็นบัณฑิตพึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความเพียร
เป็นนิตย
ประกอบภาวนาทุกเมื่อ
หากยังไม่ถึงที่สุดทุกข์ไม่พึงถึงความวางใจ
[๕๘๖] อาสวะทั้งปวงของภิกษุผู้ปรารณาความบริสุทธิ์เป็น
อยู่อย่างนี้ ย่อมสิ้นไป และท่านก็ย่อมบรรลุนิพพาน
๗. โคตมเถรคาถา
ภาษิตของพระโคตมเถระ
(พระโคตมเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)
[๕๘๗] บุคคลพึงรู้จักประโยชน์ของตน ๑ พึงตรวจดูปาพจน์ ๑
พึงตรวจตราสิ่งที่สมควรในศาสนานี้
ของกุลบุตรผู้เข้าถึงความเป็นสมณะ ๑
[๕๘๘] มิตรดี ๑ การสมาทานสิกขาให้บริบูรณ์ ๑
การเชื่อฟังครูทั้งหลาย ๑ นี่เป็นการสมควรแก่สมณะในศาสนานี้
[๕๘๙] ความเคารพในพระพุทธเจ้า ๑
ความนอบน้อมในพระธรรมตามความเป็นจริง ๑

การทำความยำเกรงในพระสงฆ์ ๑

นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๐] ภิกษุผู้ประกอบในอาจารย์และโคจร ๑

ผู้ชำระอาชีวะให้บริสุทธิ์ ซึ่งท่านผู้รู้ไม่ตำหนิติเตียน ๑

การตั้งจิตไว้ชอบ ๑ นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๑] จาริตศีล ๑ วาริตศีล ๑

การผลัดเปลี่ยนอริยาบถที่น่าเลื่อมใส ๑

การประกอบเนือง ๆ ในอธิจิต ๑

นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๒] เสนาสนะป่า ๑ ที่สงัด ๑ ที่เงียบ ๑ ที่มุนีอยู่อาศัย ๑

นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๓] จตุปาริสุทธิศีล ๑ พาหุสัจจะ ๑

การพิจารณาค้นคว้าธรรมตามความเป็นจริง ๑

การรู้แจ้งอริยสัจ ๑ นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๔] ข้อที่บุคคลพึงเจริญนิจจสัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่

เที่ยง ๑ เจริญอนัตตสัญญาว่า ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ๑

เจริญสุกสัญญา ๑ เจริญอนภริตติสัญญาในโลก ๑

นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๕] ข้อที่บุคคลพึงเจริญโพชฌงค์ ๑ อิทธิบาท ๑

อินทรีย์ ๑ พละ ๑ อริยัญ्ञังคิกมรรค ๑

นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

[๕๙๖] พระมุนีพึงละตัณหา ๑

ทำลายอาสวะพร้อมทั้งรากเหง้า ๑

พึงอยู่อย่างผู้มีจิตหลุดพ้น ๑

นี่เป็นการสมควรแก่สมณะ

ทสกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระกาฬุทายีเถระ ๒. พระเอภิวหาริยเถระ

๓. พระมหากัปปินเถระ ๔. พระจุฬปัณณิกเถระ

๕. พระกัปปเถระ ๖. พระวังคันทปุตตอุปเสนเถระ

๗. พระโคตมเถระ

ในทสกนิบาตนี้ มีพระเถระ ๗ รูปนี้

และมี ๗๐ คาถา ฉะนี้แล

๑๑. เอกาทสกนิบาต

๑. สังกิจจเถรคาถา

ภาพิตของพระสังกิจจเถระ

(อุบาสกคนหนึ่งต้องการบำรุงสังกิจจสามเณร จึงนิมนต์สามเณร
ให้อยู่ที่ใกล้ด้วยคาถาว่า)

[๕๙๗] พ่อสามเณร ป่าจะมีประโยชน์อะไรสำหรับท่าน
ในฤดูฝน ภูเขาชื่ออุชขุหานั้นเองไม่เป็นที่สบาย
ลมหัวด้วนก็พัดมาประจำ ท่านจะพึงพอใจหรือ
เพราะความสงัดเป็นที่ต้องการของผู้เจริญญาณ
(พระสังกิจจเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๕๙๘] ในฤดูฝน ลมหัวด้วน ย่อมพัดพาเมฆหมอกไปได้
ฉันใด

สัญญาที่ประกอบด้วยวิเวกก็ฉันนั้นเหมือนกัน
ย่อมดึงจิตของอาตมาไปสู่ที่วิเวก

[๕๙๙] กายคตาสติกรรมฐานที่ประกอบด้วยความคลาย
กำหนด

ในร่างกาย เกิดขึ้นแก่อาตมาทันที เหมือนกาดำเกิดจากฟองไข่
เที่ยวอาศัยอยู่ในป่าช้า

[๖๐๐] ภิกษุผู้ไม่มีคนอื่นคอยดูแลรักษา
และไม่คอยดูแลรักษาคนอื่น นั้นแล
ไม่มีความเยื่อใยในกามทั้งหลาย ย่อมอยู่เป็นสุข

[๖๐๑] ภูเขาศิลาอันกว้างใหญ่ไพศาล
มีน้ำไหลใสสะอาด

มีฝูงค้างและฝูงเนื้อฟานคลาคล่ำ
ดาราตบไปด้วยน้ำและสาหร่ายเหล่านั้น
ย่อมทำให้อาตมารื่นรมย์ใจยิ่งนัก

[๖๐๒] ในเสนาสนะที่สงัดคือป่า ชอกเขา และถ้ำ
ที่สัตว์ร้ายอาศัยอยู่ อาตมาเคยอยู่มาแล้ว

[๖๐๓] อาตมาไม่เคยดำริถึงสิ่งที่ไม่ดี ประกอบด้วยโทษเลย
ว่า

ขอสัตว์เหล่านี้จงถูกเบียดเบียน จงถูกฆ่า จงประสบทุกข์

[๖๐๔] อาตมาได้ปรนนิบัติพระศาสดา

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

ปลงภาระที่หนักเสียได้

ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

[๖๐๕] อาตมาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์ใด
ประโยชน์นั้นอันเป็นที่สิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวง

อาตมาก็ได้บรรลุแล้ว

[๖๐๖] อาตมาไม่อยากตาย

ไม่อยากเป็นอยู่

แต่อาตมารอคอยเวลาอยู่

เหมือนลูกจ้างทำงานคอยค่าจ้าง

[๖๐๗] อาตมาไม่อยากตาย

ไม่อยากเป็นอยู่

แต่อาตมามีสติสัมปชัญญะอยู่เฉพาะหน้า

คอยเวลาอันควร

เอกาทสกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

รวมพระสังกัจจเถระผู้ทำกิจเสร็จแล้ว

ไม่มีอาสวะรูปเดียวเท่านั้น

และในเอกาทสกนิบาต มี ๑๑ คาถา ฉะนั้นแล

๑๒. ทวาทสกนิบาต

๑. สीलวเถรคาถา

ภาษิตของพระสีลวเถระ

(พระสีลวเถระแสดงธรรมด้วยคาถาเหล่านี้ว่า)

[๖๐๘] กุลบุตรในสัตว์โลกนี้ผู้ใคร่ประโยชน์

พึงศึกษาศีลนั้นแหละให้เป็นอันศึกษาดีแล้วในโลกนี้

เพราะศีลที่รักษาแล้ว ย่อมนำสมบัติทุกประเภทมาให้ได้

[๖๐๙] ผู้มีปัญญาเมื่อปรารธนาความสุข ๓ อย่าง

คือ การสรรเสริญ ๑ การได้ความปลื้มใจ ๑

การตายไปแล้วบันเทิงในสวรรค์ ๑

ควรรักษาศีล

[๖๑๐] เพราะผู้มีศีล มีความสำรวม ย่อมได้มิตรมาก

ส่วนผู้ทุศีล ประพฤติแต่ความชั่ว ย่อมแตกจากมิตร

[๖๑๑] นรชนผู้ทุศีลย่อมได้รับการตำหนิและติเตียน

นรชนผู้มีศีลย่อมได้รับความยกย่องชมเชยและสรรเสริญทุกเมื่อ

[๖๑๒] ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง

เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย

เป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง

เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์

[๖๑๓] สังวรศีล เป็นเครื่องกั้นทุจริต ทำจิตให้ระงับ

และเป็นที่สำหรับหยั่งลงมหาสมุทรคือนิพพาน

ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์

เพราะฉะนั้น ควรชำระศีลให้บริสุทธิ์

[๖๑๔] ศีลเป็นกำลังหาสิ่งเปรียบปานมิได้

เป็นอาวุรชัณเฑียร เป็นอาภรณ์อันประเสริฐ

เป็นเกราะบังอย่างน่าอัศจรรย์

[๖๑๕] ศีลเป็นสะพานอันมีพลังมาก มีกลิ่นหอมอย่างยิ่ง

เป็นเครื่องลูบไล้อย่างประเสริฐ

ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้มีศีล มีชื่อเสียง ระเบิดไปทั่วทุกทิศ

[๖๑๖] ศีลเป็นกำลังที่ดีเลิศ เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม

เป็นยานพาหนะชั้นประเสริฐ

ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้มีศีลไปได้ทั่วทุกทิศ

[๖๑๗] คนพาลมีใจไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการติฉินนินทา

ในโลกนี้

และตายไปแล้ว ย่อมได้รับทุกข์โทมนัสในอบายภูมิ

ย่อมได้รับทุกข์โทมนัสในที่ทั่วไป

[๖๑๘] อริชนตั้งมั่นดีในศีล ย่อมได้รับชื่อเสียงในโลกนี้

และตายไปแล้ว ย่อมได้รับสุขโสมนัสในสวรรค์

ย่อมได้รับสุขโสมนัสในที่ทั่วไป

[๖๑๙] ศีลเท่านั้นเป็นเลิศในโลกนี้

ส่วนผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุดทั้งในหมู่มนุษย์และหมู่เทวดา

ชัยชนะก็เพราะศีลและปัญญา

๒. สุนีตเถรคาถา

ภาษิตของพระสุนีตเถระ

(พระสุนีตเถระได้บันทึกสืบทอดด้วยคาถาเหล่านี้ว่า)

[๖๒๐] เราเกิดมาในสกุลต่ำ ข้าขัดสน

มีของกินน้อย มีการทำงานต่ำ

ได้เป็นคนเก็บดอกไม้ที่เหี่ยวแห้งไปทั้ง

[๖๒๑] เราถูกคนทั้งหลายเกลียดชัง ดูหมิ่น ข่มขู่
ได้ถ่อมตน ไหว้หมั่นชนเป็นอันมาก

[๖๒๒] ต่อมา เราได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงมีความเพียรมากซึ่งมีภิกษุสงฆ์แวดล้อม
กำลังเสด็จเข้าไปยังพระนครอันอุดมของชาวมคธ

[๖๒๓] จึงวางหาบลงแล้ว
เข้าไปถวายบังคมพระองค์ซึ่งเป็นบุคคลผู้สูงสุด
ได้ประทับยืนอยู่เพื่ออนุเคราะห์เรา

[๖๒๔] ครั้งนั้น เราได้ถวายบังคมพระยุคลบาทพระศาสดา
แล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร

จึงได้ทูลขอบรรพชากับพระองค์ผู้สูงสุดกว่าสรรพสัตว์

[๖๒๕] ลำดับนั้น พระศาสดาผู้ทรงมีพระกรุณา
อนุเคราะห์สัตว์โลกทั้งมวล ได้ตรัสกับเราว่า
เธอเป็นภิกษุมาเกิด

พระวาจานั้นได้เป็นการอุปสมบทของเรา

[๖๒๖] เรานั้นอยู่ในป่าแต่ผู้เดียว ไม่เกียจคร้าน
ได้ทำตามพระโอวาทพระศาสดาผู้ชนะมารทรงสั่งสอนเรามา

[๖๒๗] ในราตรีปลุกยาม เราระลึกชาติก่อนได้
ในมัชฌิมยาม ได้ชำระทิพยจักขุให้สะอาดแล้ว
ในปัจฉิมยาม ได้ทำลายกองแห่งความมืดคืออวิชชาแล้ว

[๖๒๘] ต่อเมื่อราตรีสิ้นไป
ดวงอาทิตย์ขึ้นไปจนตก

พระอินทร์และท้าวมหาพรหมพากันมาประณมอัญชลี
นอบน้อมเราพร้อมกับกล่าวว่า

[๖๒๙] ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษอาชาไนย
ขอความนอบน้อมจงมีแต่ท่าน
ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษสูงสุด

ขอความนอบน้อมจงมีแต่ท่าน
ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านสิ้นอาสวะแล้วเป็นผู้ควรแก่ทักษิณา

[๖๓๐] ลำดับนั้น พระศาสดาได้ทรงเห็นซึ่งหมู่เทวดา
แวดล้อมอยู่

จึงทรงแย้ม แล้วได้ตรัสเนื้อความนี้ว่า

[๖๓๑] บุคคลชื่อว่าปราชญ์เพราะคุณธรรมนี้ คือ
ตบะ พรหมจรรย์ ความสำรวม และความฝึกฝน
ตบะเป็นต้นนี้จัดเป็นปราชญ์ชั้นสูงสุด
ทวาทสกนิบาต จบ
รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ ๒ รูป คือ
พระเถระ ๒ รูปนี้มีฤทธิ์มาก คือ

๑. พระสีลวเถระ ๒. พระสุนีตเถระ
ในทวาทสกนิบาตมี ๒๔ คาถา ฉะนั้นแล
๑๓. เตรสกนิบาต

๑. โสณโกฬิวิสเถระคาถา
ภาษิตของพระโสณโกฬิวิสเถระ
(พระโสณโกฬิวิสเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๖๓๒] ผู้ใดเป็นคนหบดีที่ยิ่งใหญ่
สมความปรารถนาในรัฐของพระเจ้าอังคะ
วันนี้ ผู้นั้นชื่อว่าโสณะ
เป็นผู้เยี่ยมที่สุดในธรรมทั้งหลาย ได้ถึงที่สุดทุกข

[๖๓๓] ภิกษุพึงตัดสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ พึงละสังโยชน์เบื้องสูง
๕

และพึงเจริญอินทรีย์ ๕ ให้ยิ่ง
ภิกษุผู้ล่วงธรรมเป็นเครื่องข้องได้ทั้ง ๕
ท่านเรียกว่า ข้ามโอฆะได้แล้ว

[๖๓๔] สำหรับภิกษุผู้ประมาท มีใจพองเหมือนต้นอ้อ
ยังมีความยินดีในอายตนะภายนอก
ศีล สมาธิ และปัญญาย่อมไม่บริบูรณ์

[๖๓๕] ภิกษุเหล่านี้ละทิ้งกิจที่ควรทำ มาทำแต่กิจที่ไม่ควรทำ
อาสวะทั้งหลายของพวกเขาและผู้ประมาท
มีใจพองเหมือนต้นอ้อ ย่อมเจริญ

[๖๓๖] ส่วนภิกษุเหล่าใดปรารภกายคตาสติด้วยดีเป็นนิตย์
ภิกษุเหล่านั้นมักกระทำกิจที่ควรทำเป็นนิตย์ ไม่ทำกิจที่ไม่ควรทำ
อาสวะของพวกเขาและผู้มีสติสัมปชัญญะ ย่อมถึงความสิ้นไป

[๖๓๗] เมื่อพระศาสดาตรัสบอกทางตรงไว้แล้ว เธอทั้งหลาย
จงดำเนินไปเถิด อย่าหยุดเสีย กุลบุตรผู้หวังประโยชน์
เมื่อเดือนตนด้วยตนเอง พึงน้อมตนเข้าถึงนิพพานได้

[๖๓๘] เมื่อเราบำเพ็ญเพียรอย่างหนัก
พระศาสดาซึ่งมีพระจักขุยอดเยี่ยมในโลก
ได้ทรงแสดงธรรมอุปมาด้วยสายพิณสอนเรา
เราฟังพระดำรัสของพระองค์แล้วยินดีอยู่ในคำสอน
[๖๓๙] ทำสมณะ๑ให้ถึงพร้อมเพื่อบรรลุประโยชน์สูงสุด
เราบรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพุทธเจ้าแล้ว
[๖๔๐] เราผู้น้อมไปในเนกขัมมะ๒ และความสงัดใจ
น้อมไปในความไม่เบียดเบียน หหมดความยึดมั่นถือมั่น
[๖๔๑] น้อมไปในความสันตติหาและความไม่หลงแห่งใจ
เพราะเห็นความเกิดขึ้นแห่งอายตนะ จิตจึงหลุดพ้นได้โดยชอบ
[๖๔๒] ภิกษุผู้มีจิตสงบระงับหลุดพ้นโดยชอบ ทำกิจเสร็จแล้ว
นั้น
ย่อมไม่มีการสังสม ทั้งไม่มีกิจอื่นที่จะต้องทำ
[๖๔๓] ภูเขาหินแท่งที่บ่มไม่สะเทือนเพราะลมฉันใด
รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์ทั้งมวล
[๖๔๔] ทั้งที่เป็นอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์
ทำจิตของผู้คงที่ให้หวั่นไหวไม่ได้ ฉะนั้น
จิตของผู้คงที่นั้น เป็นจิตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว
ไม่เกาะเกี่ยวด้วยอารมณ์อะไร
เพราะผู้คงที่นั้นได้เห็นความเสื่อมไปแห่งอารมณ์นั้นแล้ว
เตรสกนิบาต จบ
รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ
๑. พระโสณโกฬิวิสเถระมีฤทธิ์มากรูปเดียวเท่านั้น
และในเตรสกนิบาตนี้ มี ๑๓ คาถา ฉะนี้แล

๑๔. จุททสกนิบาต

๑. ขทิวณียเวตเถรคาถา

ภาษิตของพระขทิวณียเวตเถระ

(พระขทิวณียเวตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๖๔๕] นับแต่อาดมาออกบวชเป็นบรรพชิต
ไม่เคยดำริถึงสิ่งที่ไม่ดี ประกอบด้วยโทษเลยว่า

[๖๔๖] ขอสัตว์เหล่านี้จงถูกเบียดเบียน จงถูกฆ่า จงประสบ
ทุกข์

อาตมาไม่เคยด่าในระยะเวลายาวนานเช่นนี้

[๖๔๗] แต่รู้เฉพาะการเจริญเมตตาไม่มีประมาณ
ซึ่งได้อบรมสั่งสมมาโดยลำดับตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว

[๖๔๘] เป็นมิตร เป็นสหายกับสัตว์ทุกจำพวก
อนุเคราะห์สัตว์ทุกจำพวก

ยินดีในการไม่เบียดเบียน เจริญเมตตาจิตทุกเมื่อ

[๖๔๙] และทำจิตที่ไม่ง่อนแง่น ไม่ขุ่นเคืองให้บันเทิง
เจริญพรหมวิหาร ที่คนเลวสองเสพไม่ได้

[๖๕๐] สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าทุดิณยานที่ไม่มี
วิตก

เป็นผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้ยิ่งอย่างประเสริฐโดยแท้จริง

[๖๕๑] ภูเขาศีลาล้วนตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว แม้ฉันใด
ภิกษุก็ฉันนั้น เพราะสิ้นโมหะ ย่อมไม่หวั่นไหวดุจภูเขา ฉันนั้น

[๖๕๒] คนผู้ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วยวน

ใฝ่ใจแสวงหาความสะอาดอยู่เป็นนิตย์

ความชั่วเพียงเท่าปลายขนทราย

ย่อมปรากฏดังเท่าก้อนเมฆ

[๖๕๓] เมืองชายแดนได้รับการคุ้มครองทั้งภายในและ
ภายนอก ฉันใด

ท่านทั้งหลายโปรดคุ้มครองตนให้ได้ ฉันนั้น

ขณะอย่าได้ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย

[๖๕๔] อาตมาไม่อยากตาย

ไม่อยากเป็นอยู่

แต่อาตมารอคอยเวลาอยู่

เหมือนลูกจ้างทำการงานคอยค่าจ้าง

[๖๕๕] อาตมาไม่อยากตาย

ไม่อยากเป็นอยู่

แต่อาตมามีสติสัมปชัญญะอยู่เฉพาะหน้า

คอยเวลาอันสมควร

[๖๕๖] อาตมาปรนนิบัติพระศาสดา

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

ปลงภาระที่หนักเสียได้

ถอนต้นหนที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

[๖๕๗] อาตมาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์ใด
ประโยชน์นั้นอันเป็นที่สิ้นไปแห่งสังโยชน์ทั้งปวง

อาตมาก็ได้บรรลุแล้ว

[๖๕๘] หน้าที่ที่ควรทำให้ถึงพร้อมมีทานและศีลเป็นต้น
ท่านทั้งหลาย โปรดทำให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด
นี่เป็นคำสั่งสอนของอาตมา

อาตมาหลุดพ้นจากกิเลสและภพได้ทั้งหมดแล้ว

จักปรินิพพานละ

๒. โคทัตตเถรคาถา

ภาษิตของพระโคทัตตเถระ

(พระโคทัตตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า)

[๖๕๙] โคอาชาในยดีถูกเทียมที่แอกเกวียน
สามารถนำแอกเกวียนไปได้

ถูกภาระหนักเบียดเบียน

ก็ไม่ยอมสลัดแอกเกวียนที่เทียมไว้ จันใด

[๖๖๐] เหล่าชนที่บริบูรณ์ด้วยปัญญา

เหมือนมหาสมุทรที่เต็มเปี่ยมด้วยน้ำ

ย่อมไม่ดูหมิ่นชนอื่น ๆ จันนั้น

ข้อนี้เป็นดังอริยธรรมของคนทั้งหลาย

[๖๖๑] นรชนคนหนุ่มทั้งหลายที่ตกอยู่ในอำนาจของกาลเวลา

ไปตามอำนาจของความเจริญและความเสื่อม

ย่อมประสบทุกข์ และย่อมเศร้าโศก

[๖๖๒] เหล่าปุถุชนที่ยังโง่เขลา มักไม่เห็นตามความ
เป็นจริง

พอมีสุขเป็นเหตุก็ฟูขึ้น พอมิตุข์เป็นเหตุก็ฟุบลง

จึงเดือดร้อนเพราะเหตุ ๒ ประการนี้

[๖๖๓] ส่วนอริยชนทั้งหลายที่ล่วงค้นหา

เป็นเหตุพัวพันในทุกขเวทนา สุขเวทนา และอทุกขมสุขเวทนา

ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวดุจเสาเขื่อน ไม่ฟูขึ้นหรือฟุบลง

[๖๖๔] ย่อมไม่ติดในลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ

นินทา สรรเสริญ สุขและทุกข์เลย

[๖๖๕] ท่านเหล่านั้นไม่ติดในโลกธรรมทุกประเภท

เหมือนหยาดน้ำไม่ติดบนใบบัว

ธีรชนทั้งหลายประสบสุข ไม่พ่ายแพ้ในที่ทุกแห่ง

[๖๖๖] การไม่ได้ลาภโดยธรรม กับ การได้ลาภโดยไม่ชอบธรรม

๒ อย่างนี้ การไม่ได้ลาภแต่ชอบธรรมประเสริฐกว่า
การได้ลาภโดยไม่ชอบธรรมไม่ประเสริฐเลย

[๖๖๗] ผู้ไม่มีความรู้ มียศ กับผู้มีความรู้แต่ไม่มียศ

๒ จำพวกนี้ ผู้มีความรู้ แต่ไม่มียศ ประเสริฐกว่า
ผู้ไม่มีความรู้ มียศ ไม่ประเสริฐเลย

[๖๖๘] การที่คนพาลสรรเสริญ กับ การที่บัณฑิตติเตียน

๒ อย่างนี้ การที่บัณฑิตติเตียนนั้นแหละประเสริฐกว่า
การที่คนพาลสรรเสริญไม่ประเสริฐเลย

[๖๖๙] ความสุขที่เกิดเพราะอาศัยกามคุณ
กับความทุกข์ที่เกิดแต่ความสงัด

๒ อย่างนี้ ความทุกข์ที่เกิดแต่ความสงัด ประเสริฐกว่า
ความสุขที่เกิดเพราะอาศัยกามคุณ ไม่ประเสริฐเลย

[๖๗๐] ความเป็นอยู่โดยไม่ชอบธรรม กับ ความตายโดยชอบธรรม

๒ อย่างนี้ ความตายโดยชอบธรรมประเสริฐกว่า
ความเป็นอยู่โดยไม่ชอบธรรม ไม่ประเสริฐเลย

[๖๗๑] ท่านเหล่าใดละความยินดี ยินร้ายได้
มีจิตสงบ เทียบไปในภพน้อยภพใหญ่ ไม่ติดอยู่ในโลก
ท่านเหล่านั้นไม่มีความรักหรือความชัง

[๖๗๒] เจริญโพชฌงค์ ๗ อินทรีย์ ๕ และพละ ๕
บรรลุความสงบอย่างยิ่ง ไม่มีอาสวะ ย่อมปรินิพพาน
จุททสกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

พระเถระ ๒ รูปนี้ มีฤทธิ์มาก คือ

๑. พระขทิวณิยเวตเถระ ๒. พระโคทัตตเถระ

ในจุททสกนิบาตนี้ มี ๒๘ คาถา ฉะนั้นแล

๑๕. โสฬสกนิบาต

๑. อัญญาสิโกณฑัญญเถระคาถา

ภาษิตของพระอัญญาโกณฑัญญเถระ

(ท้าวสักกเทวราชตรัสภาษิตที่ ๑ ว่า)

[๖๗๓] ข้าพเจ้านี้สดับธรรมซึ่งมีอรรถสมาก จึงเลื่อมใสอย่าง
ยิ่ง

ธรรมที่คล้ายกำหนดพอใจ เพราะไม่ยึดมั่นโดยสิ้นเชิง
พระคุณท่านแสดงไว้แล้ว

(พระอัญญาโกณฑัญญเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๖๗๔] อารมณ์ที่วิจิตรในโลกมากมาย
เห็นจะยากยิ่งคนที่ยังมีความดำริถึงอารมณ์ ว่างาม
ซึ่งประกอบด้วยราคะในพื้นปฐพีนี้

[๖๗๕] เมื่อฝนหาใหญ่ตกลงมาช่วยระงับฝุ่นธุลีที่ลมพัดให้ฟุ้ง
ขึ้นได้ ฉันใด

เมื่อใดพระอริยสาวกพิจารณาเห็นด้วยปัญญา

เมื่อนั้น ความดำริผิดย่อมระงับไปได้ ฉันนั้น

[๖๗๖] เมื่อใด พระอริยสาวกพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า
สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง

เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความบริสุทธิ์

[๖๗๗] เมื่อใด พระอริยสาวกย่อมพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า
สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์

เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความบริสุทธิ์

[๖๗๘] เมื่อใด พระอริยสาวกย่อมพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า
ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา

เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความบริสุทธิ์

[๖๗๙] อัญญาโกณฑัญญเถระผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า
ได้มีความบากบั่นอย่างแรงกล้า ละความเกิดและความตายได้
บำเพ็ญมัคคพรหมจรรย์อย่างบริบูรณ์สิ้นเชิง

[๖๘๐] ดัดบ่วงคือโอฆะด ตะปุตตั้งใจอย่างมั่นคง
และทำลายภูเขายี่สิบที่ทำลายได้ยากแล้ว

ข้ามไปถึงฝั่งคือนิพพาน มีปกติเข้าฌาน

พ้นจากเครื่องผูกคือกิเลสได้แล้ว

[๖๘๑] ภิกษุที่ยังมีจิตฟุ้งซ่าน กลับกลอก

คบหาแต่มิตรชั่ว ถูกคลื่น(คือความผูกโกรธ)ซัดไป

จมในห้วงน้ำใหญ่คือสงสาร

[๖๘๒] ส่วนภิกษุที่มีจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่กลับกลอก มีปัญญา
รักษาตน

สำรวจอินทรีย์ คบหาแต่มิตรดี

เป็นนักปราชญ์ พึงทำความสิ้นทุกข์ได้

[๖๘๓] นรชนผู้รู้ประมาณในข้าวและน้ำย่อมชুবผอม
มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็นคล้ายเถาหญ้านาง แต่มีใจไม่ย่อท้อ

[๖๘๔] ถูกฝูงเหือบและยุงกัดในป่าใหญ่
พึงเป็นผู้มีสติอดกลั้นในอันตรายนั้น เหมือนช้างในสงคราม

[๖๘๕] อาตมาไม่อยากตาย ไม่อยากเป็นอยู่
แต่รอคอยเวลาอยู่ เหมือนลูกจ้างทำการงานคอยค่าจ้าง

[๖๘๖] อาตมาไม่อยากตาย ไม่อยากเป็นอยู่
แต่อาตมามีสติสัมปชัญญะอยู่เฉพาะหน้า คอยเวลาอันควร

[๖๘๗] อาตมาปรนนิบัติพระศาสดา
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

ปลงภาระที่หนักเสียได้ ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

[๖๘๘] อาตมาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์ใด
ประโยชน์นั้นอาตมาได้บรรลุแล้ว

จะมีประโยชน์อะไรด้วยสัทธิวิหาริกผู้ว่ายากสำหรับอาตมา

๒. อุทายีเถรคาถา

ภาษิตของพระอุทายีเถระ

(พระอุทายีเถระเมื่อจะชมเชยพระศาสดา ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้
ว่า)

[๖๘๙] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงบังเกิดในหมู่มนุษย์
ฝึกฝนพระองค์แล้ว มีพระหฤทัยตั้งมั่น

ทรงดำเนินไปในทางที่ประเสริฐ ทรงยินดีในธรรมเป็นที่สงบระงับ
จิต

[๖๙๐] ทรงถึงความสำเร็จแห่งธรรมทั้งปวงพระองค์ใดที่
มนุษย์ทั้งหลาย นอบน้อม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นแม้
เทวดาทั้งหลายก็นอบน้อม ข้าพเจ้าพึงมาแต่พระอรหันต์ทั้งหลาย
ดังว่ามานี้

[๖๙๑] เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายย่อม นอบน้อมพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ผู้ทรงล่วงส่งโยชนทั้งปวง เสด็จออกจาก
ป่าด มาสู่

นิพพาน เสด็จออกจากกามมายินดีในเนกขัมมะ เหมือนทองคำที่
พ้นจากหิน

[๖๙๒] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล เป็นดุจช้างตัว
ประเสริฐ ทรงรุ่งเรืองลวงโลกพร้อมทั้งเทวโลก ดุจภูเขาหิมวันต์
เหนือภูเขาศิลาเหล่าอื่น ทรงมีพระนามว่านาคโดยแท้จริง ทรง
ยอดเยียมกว่าผู้ที่มีนามว่านาคทั้งหมด

[๖๙๓] เราจะแสดงผู้ที่ได้นามว่านาคโดยแท้จริงนั้นแก่พวก
ท่าน

เพราะผู้ที่ไม่ทำชั่วทุกอย่าง ชื่อว่านาค
ความสงบเสงี่ยมและความไม่เบียดเบียนทั้ง ๒ นั้น
เป็นเท้าหน้าของผู้ที่ได้นามว่า ช้าง

[๖๙๔] สติ และสัมปชัญญะทั้ง ๒ นั้น

เป็นเท้าหลังของผู้ที่ได้นามว่าช้าง

ผู้ที่ได้นามว่าพญาช้าง

มีศรัทธาเป็นงวง มีอุเบกขาเป็นงาขาว

[๖๙๕] มีสติเป็นคอ มีปัญญาเครื่องพิจารณาค้นคว้าธรรมเป็น
เศียร

มีธรรมคือสมณะและวิปัสสนาซึ่งเป็นที่รวมอยู่แห่งปัญญาเป็นท้อง
มีวิเวกเป็นหาง

[๖๙๖] พญาช้างคือพระพุทธเจ้านั้นทรงเข้าฌานประจำ

ทรงยินดีในนิพพาน มีพระหฤทัยตั้งมั่นดีภายใน

เมื่อเสด็จพระราชดำเนิน ก็มีพระหฤทัยตั้งมั่น

ประทับยืน ก็มีพระหฤทัยตั้งมั่น

[๖๙๗] เมื่อบรรทม ก็มีพระหฤทัยตั้งมั่น

แม้ประทับนั่ง ก็มีพระหฤทัยตั้งมั่น ทรงสำรวมทุกอย่าง

นี้เป็นคุณสมบัติของพญาช้างคือพระพุทธเจ้า

[๖๙๘] พญาช้าง คือพระพุทธเจ้านั้น บริโภคสิ่งที่ไม่มีโทษ

ไม่บริโภคสิ่งที่มีโทษ ได้อาหารและเครื่องนุ่งห่มแล้วงดการสังสม

[๖๙๙] ดัดสังโยชน์ กิเลสเครื่องผูกพันน้อยใหญ่ทั้งหมด

ไม่มีความห่วงใยเลย ไปได้ทุกทิศ

[๗๐๐] ดอกบัวขาวมีกลิ่นหอมหวาน ขวนให้รื่นรมย์ใจเกิดก็ใน
น้ำ

เติบโตก็ในน้ำ แต่ไม่ติดอยู่กับน้ำ แม้ฉันใด

[๗๐๑] พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในโลก ทั้งทรงอยู่ในโลก

ก็ไม่ทรงติดอยู่กับโลก

เหมือนดอกบัวไม่ติดอยู่กับน้ำ ฉะนั้นเหมือนกัน

[๗๐๒] ไฟกองใหญ่ที่ลุกโชน เมื่อหมดเชื้อก็ดับไป
ถึงเมื่อยังมีเถาอยู่ เขาก็เรียกว่า ไฟดับ

[๗๐๓] อุปมาที่ให้อุจจรวัดเนื้อความข้อนี้
วิญญูชนทั้งหลายแสดงไว้แล้ว

ท่านผู้มีนามว่ามหานาคทั้งหลายจะรู้แจ้งพญาช้างคือ
พระพุทธเจ้า

อันเราผู้ได้นามว่านาคแสดงไว้แล้ว

[๗๐๔] พญาช้างคือพระพุทธเจ้า ปราศจากราคะ โทสะ
โมหะ

หมดอาสวะ เมื่อทรงละพระวรกาย จะไม่มีอาสวะ ปรินิพพาน
โสฬสกนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

พระเถระ ๒ รูปนี้ มีฤทธิ์มาก คือ

๑. พระอัญญาโกณฑัญญะเถระ ๒. พระอุทายีเถระ

ในโสฬสกนิบาตนี้ มี ๓๒ คาถา ฉะนั้นแล

๑๖. วิสดีนิบาต

๑. อธิมุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระอธิมุตตเถระ

(หัวหน้าโจร เมื่อจะสรรเสริญพระเถระ ได้กล่าว ๒ ภาษิตเหล่านี้
ว่า)

[๗๐๕] เมื่อก่อน เหล่าสัตว์ที่พวกเราฆ่าเพื่อบูชาัยญหรือเพื่อ
ทรัพย์

ย่อมเกิดความกลัวทั้งนั้น ย่อมพากันหวาดหวั่นและบนเพ้อรำพัน

[๗๐๖] ท่านนั้นไม่มีความกลัว สีหน้าผองใสยิ่งนัก

เพราะเหตุไร ท่านจึงไม่คร่ำครวญ ในเมื่อเกิดภัยใหญ่เช่นนี้

(พระเถระ เมื่อจะแสดงธรรมโปรดหัวหน้าโจร จึงได้กล่าวภาษิต
เหล่านี้ว่า)

[๗๐๗] ท่านหัวหน้า สำหรับผู้ที่ไม่เฝ้าใยในชีวิตย่อมไม่มีทุกข์
ทางใจ

ภัยทุกอย่างผู้ที่สิ้นสังโยชนล่วงพ้นภัยทุกอย่างได้แล้ว

[๗๐๘] เมื่อสิ้นต้นหาที่นำไปสู่ภพก็ย่อมไม่มีความกลัวตาย

โดยประการใดประการหนึ่งในปัจจุบันนั้น เหมือนคนที่ไม่กลัว
ความหนัก ในเมื่อ วางของหนักลงแล้ว

[๗๐๙] พรหมจรรย์อาตมาประพฤติดีแล้ว

และแม้มรรคอาตมาก็อบรมดีแล้ว

อาตมาจึงไม่มีความกลัวตาย เหมือนคนไม่กลัวโรคในเมื่อหาย
โรค

[๗๑๐] พรหมจรรย์อาตมาประพฤติดีแล้ว

และแม้มรรคอาตมาก็อบรมดีแล้ว

อาตมาได้เห็นภพว่าเป็นสิ่งที่ไม่น่ายินดี

เหมือนคนดื่มยาพิษแล้วสำรอกออกมา

[๗๑๑] ผู้ที่ถึงฝั่ง ไม่ยึดมั่น เสรีจก หมดอาสา

ยอมพอใจเพราะความสิ้นอายุ

เหมือนผู้ร้ายพ้นจากการถูกประหารชีวิต ก็รำเริงยินดีอยู่

[๗๑๒] ผู้บรรลุสภาวะธรรมชั้นสูงสุด ไม่มีความเือใยในโลก

ทั้งมวล

เมื่อจะตายก็ไม่เศร้าโศก เหมือนคนที่พ้นจากเรือนที่ถูกไฟไหม้

[๗๑๓] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ตรัส
ว่า

ความเกี่ยวข้องกันอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ภพที่ได้ในหมู่สัตว์ก็ดี

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ตรัสว่า

สิ่งนี้ทั้งหมดไม่มีอิสระ

[๗๑๔] พระอริยสาวกผู้รู้แจ้งภพ ๓ นั้นตามที่พระพุทธเจ้าทรง

แสดงไว้แล้ว

ไม่ยึดภพไร ๆ เหมือนคนไม่จับก้อนเหล็กแดงลุกโชน

[๗๑๕] อาตมาไม่มีความคิดว่า

เราได้เป็น เราจะเป็น เราจักไม่เป็นเช่นนี้อีก

สังขารทั้งหลายจักดับไป อาตมาจะคร่ำครวญถึงสังขารนั้นไป

ทำไม

[๗๑๖] ท่านหัวหน้า สำหรับผู้พิจารณาเห็นความเกิดขึ้นแห่ง

ธรรม

ล้วน ๆ ความสืบเนื่องแห่งสังขารล้วน ๆ ตามที่เป็นจริง

ยอมไม่มีความกลัว

[๗๑๗] เมื่อใด บุคคลพิจารณาเห็นโลกว่า

เสมอด้วยหญ้าและไม่ด้วยปัญญา

เมื่อนั้น เขาซึ่งไม่ยึดถือว่าเป็นของเรา

ย่อมไม่เศร้าโศกว่า ของเราไม่มี

[๗๑๘] อาตมาเบื่อหน่ายร่างกาย ไม่ต้องการภพ

กายนี้จะแตก และจะไม่มีกายอื่นอีก

[๗๑๙] หากพวกท่านปรารถนาจะทำกิจใดด้วยร่างกาย

ขอเชิญทำกิจนั้นได้ตามความปรารถนาเถิด

ในการทำหรือไม่ทำนั้น อาตมาจะไม่มีความเคียดแค้นและ

พอใจ เพราะการทำนั้นเป็นเหตุ

[๗๒๐] พวกโจรฟังคำของพระอริมุตตเถระนั้นซึ่งนำอัศจรรย์

ทำให้ขนชูชันนั้นแล้ว วางศัสตราวุธแล้ว

ได้กล่าวเนื้อความนี้ว่า

[๗๒๑] ท่านผู้เจริญ ท่านไม่มีความเศร้าโศกนี้

เพราะท่านทำกรรมอะไรไว้

หรือใครเป็นอาจารย์ของท่าน

หรือเพราะอาศัยคำสอนของใคร

พระอริมุตตเถระ (ได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะให้คำตอบ จึงได้กล่าว

ภาษิต

เหล่านี้ว่า)

[๗๒๒] พระศาสดาผู้เป็นสัพพัญญู ทรงรู้เห็นธรรมทั้งปวง

ทรงชนะหมู่มาร มีพระกรุณาอย่างใหญ่หลวง

ทรงเยียวยารักษาสัตว์โลกทั้งมวล

เป็นอาจารย์ของอาตมา

[๗๒๓] พระองค์ได้ทรงแสดงธรรม

ที่ให้ถึงความสิ้นอาสวะอย่างยอดเยี่ยมนี้ไว้

เพราะอาศัยคำสั่งสอนของพระองค์

อาตมาจึงได้ความไม่เศร้าโศกนี้แล

[๗๒๔] พวกโจรฟังคำสุภาษิตของพระอริมุตตเถระผู้เป็นฤาษี

จึงพากันวางศัสตราและอาวุธ

บางพวกก็ได้งดเว้นกรรมนั้น

และบางพวกก็ได้ขอบวช

[๗๒๕] พวกเขา ครั้นบวชในพระศาสนาของพระสุคต

เจริญโพชฌงค์ ๗ และพละ ๕ แล้ว

เป็นบัณฑิต มีจิตเบิกบาน ยินดี อบรมอินทรีย์แล้ว
ได้บรรลุสันตบทคือนิพพาน อันไม่มีปัจจัยอะไร ๆ ประดัง

๒. ปาราปริยเอรคาถา

ภาษิตของพระปาราปริยเอระ

(พระปาราปริยเอระเมื่อจะประกาศอาการที่ตนคิด จึงได้กล่าว
ภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๗๒๖] ภิกษุชื่อปาราปริยะ เป็นสมณะ นั่งอยู่แต่ลำพังผู้เดียว
มีจิตสงบสงัดเข้ามานอนอยู่ ได้มีความคิดว่า

[๗๒๗] คนพึงทำอะไรโดยลำดับ

ประพฤติวัตรอย่างไร ประพฤติมารยาทอย่างไร

จึงจะชื่อว่าพึงทำกิจของตนและไม่เบียดเบียนใคร ๆ

[๗๒๘] อินทรีย์ทั้งหลายนั้นแหละ ย่อมมีไว้เพื่อเป็นประโยชน์
และไม่เป็นประโยชน์สำหรับมวลมนุษย์

อินทรีย์ที่ไม่ได้ระวังรักษาย่อมเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์

ส่วนอินทรีย์ที่ระวังรักษาแล้วย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์

[๗๒๙] คนที่ระวังรักษาและคุ้มครองอินทรีย์เท่านั้น

ชื่อว่าเป็นผู้ทำกิจของตน และไม่พึงเบียดเบียนใคร ๆ

[๗๓๐] ถ้าผู้ใดไม่ห้ามจักขุอินทรีย์ที่เป็นไปในรูปทั้งหลายมักไม่
เห็นโทษ

ผู้นั้นย่อมพ้นจากทุกข์ไม่ได้เลย

[๗๓๑] อนึ่ง ผู้ใดไม่ห้ามโสตอินทรีย์ที่เป็นไปในเสียงทั้งหลาย
มักไม่เห็นโทษ ผู้นั้นย่อมพ้นจากทุกข์ไม่ได้เลย

[๗๓๒] หากผู้ใดไม่เห็นอุบายเป็นที่สลดออก ส่องเสพกลิ่น
ผู้นั้นยังติดอยู่ในกลิ่น ย่อมพ้นจากทุกข์ไม่ได้

[๗๓๓] ผู้ใดยังคำนึงถึงรสเปรี้ยว รสหวาน และรสขม
ติดอยู่ในความอยากในรส ย่อมไม่รู้สึกรู้สถึงความคิดในใจที่เกิดขึ้น
ว่า

เราจะทำที่สุดทุกข์ ผู้นั้นก็ย่อมพ้นจากทุกข์ไม่ได้

[๗๓๔] ผู้ใดยังนึกถึงโณภูมัพพะที่สวຍງາມ ไม่ปฏิกุศล ยินดีแล้ว
ผู้นั้นย่อมประสบทุกข์ต่าง ๆ ซึ่งมีรากจะเป็นเหตุ

[๗๓๕] ผู้ใดไม่อาจระวังรักษาใจจากธรรมารมณเหล่านี้
ทุกข์ที่เกิดจากกระแสอารมณ์ทั้ง ๕ ย่อมติดตามผู้นั้น

เพราะไม่ระวังรักษาใจนั้น

[๗๓๖] ร่างกายนี้เต็มไปด้วยหนอง เลือด และซากศพเป็นจำนวนมาก ที่นรชนผู้กล้าสร้างไว้ เกลี้ยงเกลา วิจิตรงดงามแต่ภายนอก

ภายในเต็มไปด้วยของไม่สะอาด มีคุณเป็นต้น ดุจสมุก

[๗๓๗] ที่แผ่ร้อน มีรสหวานชื่นใจ ผูกพันด้วยความรัก

เป็นทุกข์ ฉาบไว้ด้วยของที่น่าชื่นใจภายนอก

ดุจมีดโกนทาน้ำผึ้งที่คนเขลาไม่รู้ซึ่งจะนั้น

[๗๓๘] บุรุษที่ยังกำหนดยินดีในรูป เสียง กลิ่น (รส) และ โผฏฐัพพะของสตรี ย่อมประสบทุกข์ต่าง ๆ

[๗๓๙] กระแสต์ค้นหาในสตรีทั้ง ๕ ย่อมไหลไปในทวารทั้ง ๕ ของบุรุษ

ผู้ใดมีความเพียรอาจทำการป้องกันกระแสต์ค้นหาทั้ง ๕ นั้นได้

[๗๔๐] ผู้นั้น มีความรู้ตั้งอยู่ในธรรม ขยัน มีปัญญาเครื่องพิจารณา

ถึงจะยินดีอยู่ ก็พึงทำกิจที่ประกอบด้วยเหตุผลได้

[๗๔๑] ถ้ายังติดอยู่กับการประกอบกิจที่เป็นประโยชน์ปัจจุบัน ควรเว้นกิจที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นผู้ไม่ประมาท

มีปัญญาเครื่องพิจารณา รู้ว่ากิจนั้นไม่ควรทำแล้ว พึงเว้นเสีย

[๗๔๒] ควรยึดกิจที่ประกอบประโยชน์ในปัจจุบัน

และความยินดีที่ประกอบด้วยธรรม ประพฤติ เพราะความยินดีนั้นแล ชื่อว่าเป็นความยินดีสูงสุด

[๗๔๓] ผู้ใดปรารถนาจะใช้อุบายต่าง ๆ ชวนชิงเอาสิ่งของของ

คนเหล่าอื่น ขำ เบียดเบียนผู้อื่น และทำผู้อื่นให้เศร้าโศก

ฉกชิงเอาสิ่งของของคนเหล่าอื่นด้วยความทารุณ ร้ายกาจ

การกระทำของผู้นั้นไม่ประกอบด้วยประโยชน์

[๗๔๔] คนมีกำลัง เมื่อจะถากไม้ย่อมใช้ลิ้มตอกลิ้ม ฉันท

ภิกษุผู้ฉลาดก็ฉันทนั้น ย่อมใช้อินทรีย์นั้นแหละขจัดอินทรีย์

[๗๔๕] นรชนใดอบรมศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา

ใช้อินทรีย์ ๕ ฝึกอินทรีย์ ๕ เป็นพราหมณ์

ไม่มีทุกข์ ถึงอนุปาทิสเสนิพพาน

[๗๔๖] นรชนนั้นมีความรู้ ตั้งอยู่ในธรรม

ทำตามอนุสาสนีที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกประการ

ย่อมนประสบสุข

๓. เตलगานิเถรคาถา

ภาษิตของพระเตलगานิเถระ

(พระเตलगานิเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๗๔๗] เราได้มีความเพียร ค้นคิดธรรมอยู่นานหนอ
เมื่อสอบถามสมณพราหมณ์ ก็ยังไม่ได้ความกระจ่างใจ

[๗๔๘] ในโลกนี้ ใครเล่า เป็นผู้ถึงฝั่ง

ใครเป็นผู้บรรลุธรรมที่ยังลงสู่อมตะ

เราจะปฏิบัติตามธรรมของใครซึ่งจะเป็นเหตุให้รู้แจ้งปรมาตมธรรม
ได้

[๗๔๙] เรามีความคดคือกิเลสอยู่ภายใน เหมือนปลาकिनเบ็ด
ทั้งถูกผูกด้วยบ่วงคือกิเลส เหมือนท้าวเวปจิตติดอสุรถูกผูกด้วยบ่วง
ของท้าวสักกะจอมเทพ

[๗๕๐] เรากระซอกบ่วงคือกิเลสนั้นไม่หลุด
จึงไม่พ้นไปจากความเศร้าโศกและความรำไรราพันนั้น
ใครในโลกนี้จะช่วยแก้เครื่องผูกคือกิเลส
ประกาศทางตรัสรู้ให้เราได้

[๗๕๑] เราจะปฏิบัติตามธรรมของใครคือสมณะ
หรือพราหมณ์หรือใครผู้แสดงธรรมเป็นเหตุกำจัดกิเลส
ที่จะลอยชราและมรณะเสียได้

[๗๕๒] จิตของเราถูกร้อยไว้ด้วยความลึงเลสงสัย
ประกอบด้วยความแข่งดีมีกำลัง ถึงความกระด้าง
เพราะใจประกอบด้วยความโกรธ ถูกความโลภคอยทำลาย

[๗๕๓] เข็ญท่อดุลูกศรคือทิกฺขณฺฐิ ๓๐ ประเภท
อันมีธนูคือตัณหาเป็นสมุฏฐานเนื่องอยู่ในอก
มีกำลังทำลายหทัยอยู่เกิด

[๗๕๔] การไม่ละทิกฺขณฺฐิที่เหลือดเป็นอันอณุกุลูกศร
คือความดำริผิดให้อาจหาญ
เราถูกยิงด้วยลูกศรคือทิกฺขณฺฐินั้นหวนไหวอยู่
เหมือนใบไม้ไหวเพราะต้องลม

[๗๕๕] บาปกรรมตั้งขึ้นภายในเรา พลันให้ผล
เป็นไปในร่างกายที่มีผัสสาตนะ๒ ๖ ทุกเมื่อ

[๗๕๖] เรายังไม่พบหมอที่จะช่วยถอนลูกศรของเรานั้นได้
เลย

ทั้งหมดนั้นก็ไม่สามารถใช้เครื่องมือแพทย์ต่าง ๆ
คัสตรา เวทมนต์ และยาอื่น ๆ ถอนลูกศรนั้นได้

[๗๕๗] ใครเล่าไม่ต้องใช้คัสตรา ไม่ทำร่างกายให้เป็นแผล
ไม่เบียดเบียนร่างกายทุกส่วน จักถอนลูกศรคือกิเลส
ซึ่งเป็นลูกศรโดยปรมาตม์ที่เสียบออยู่ภายในหทัยของเราออกได้

[๗๕๘] ผู้ลอยโทษที่เป็นพิษ(คือกิเลสมีรากะเป็นต้น)เสียได้
จัดว่าเป็นใหญ่ในธรรมแท้ ประเสริฐสุด

ช่วยชี่มือ(คืออริยมรรค) บอกที่บก(คือนิพพาน)
ให้แก่เราผู้ตกห้วงน้ำใหญ่ คือสงสารที่ลึก

[๗๕๙] เราได้จมลงในห้วงน้ำใหญ่คือสงสาร
ซึ่งมีดินเหนียวคืออสุลิมิรากะเป็นต้นที่ไม่สามารถจะนำออกได้
เป็นที่แผ่ไปแห่งมายาความริษยา ความแข่งดี
และความง่วงเหงาหาวนอน

[๗๖๐] ความดำริทั้งหลายที่อาศัยรากะ เป็นเหมือนห้วงน้ำ
ใหญ่

มีอุทธัจจะเป็นเมฆดำรน มีเมฆหมอกคือสังโยชน์ ๑๐
ย้อมนำเราผู้มีความเห็นผิดไป

[๗๖๑] กระแสตณหาไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง
ทั้งตณหาดังเถาวัลย์ก็ผลิขึ้น

ใครจะพึงกันกระแสตณหาเหล่านั้นได้

ใครเล่าจักตัดตณหาดังเถาวัลย์นั้นได้

[๗๖๒] ท่านผู้เจริญทั้งหลาย เชิญท่านทั้งหลายทำเชือก
อันเป็นเครื่องกันกระแสตณหาเสีย อย่าให้กระแสตณหาที่เกิดขึ้น
ใจพัดพาท่าน

ทั้งหลายไปเร็วพลันดังกระแสน้ำพัดพาต้นไม้ที่อยู่ริมฝั่งไป

[๗๖๓] พระศาสดาทรงมีพระปัญญาเป็นอาวุธ
อันหมู่ฤษีอาศัยแล้ว เป็นที่พึงสำหรับเราผู้มีภัย
กำลังแสวงหาฝั่งคือนิพพานจากที่มีไข้ฝั่งได้อย่างนี้

[๗๖๔] พระองค์ได้ทรงประทานบันได ที่นายช่างทำดีแล้ว
บริสุทธิ

ทำด้วยไม้แก่นคือธรรมอันมั่นคง

แก่เราผู้กำลังถูกกระแสห้วงน้ำ(คือตัณหา)พัดไป
และรับสั่งว่า อย่ากลัวเลย

[๗๖๕] เราได้ขึ้นปราสาทคือสติปัญญา
พิจารณาเห็นหมู่มสัตว์ผู้ยินดีในร่างกายของตน
ที่เราจักได้รู้ในกาลก่อนโดยเป็นแก่นสาร

[๗๖๖] เมื่อคราวที่เราได้เห็นทาง (คือวิปัสสนา)
ซึ่งเป็นอุบายสำหรับขึ้นเรือ (คืออริยมรรค)
แล้วไม่ยึดถือว่าเป็นตัวตน จึงได้เห็นท่าที่ดีเยี่ยมด

[๗๖๗] พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงทางอันยอดเยี่ยม
เพื่อมิให้เป็นไปแห่งบาปกรรมคือกิเลสและมานะเป็นต้น
ซึ่งเปรียบเหมือนลูกศรเกิดแต่ตน ทั้งเกิดแต่ตัณหาที่นำไปสู่ภพ
ได้

[๗๖๘] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกำจัดโทษที่เป็นพิษ
ได้ทรงช่วยบรรเทาภิเลสเครื่องร้อยรัดของเราที่นอนเนื่องอยู่ใน
สันดาน

ครอบงำสันดานอยู่มาเป็นเวลานาน

๔. รัฐบาลเถรคาถา

ภาษิตของพระรัฐบาลเถระ

(พระรัฐบาลเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๗๖๙] ขอเชิญโยมมารดาบิดาทรงดูอัฏฐภาพ
ที่ผ้าและอาภรณ์เป็นต้น ทำให้วิจิตร
มีกายเป็นแผล มีกระดูก ๓๐๐ ท่อนเป็นโครงร่าง
กระสับกระส่ายที่พวกคนเขลาดำริหวังกันส่วนมาก
ซึ่งไม่มีความยั่งยืนตั้งมั่น

[๗๗๐] ขอเชิญโยมมารดาบิดาทรงดูรูปที่สตรีใช้แก้วมณีและ
ต่างหู

แต่งให้วิจิตร ซึ่งมีหนังหุ้มกระดูกไว้ภายใน งามพร้อมเสื้อผ้า

[๗๗๑] เท้าทั้งสองย่อมด้วยครั่งสด หน้าทาด้วยจُرณ
ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๗๗๒] ผมที่ดัดแต่งให้เป็นลอนดั่งกระดานหมากรุก

ตาทั้งสองที่หยอดด้วยยาหยอดตาก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ล่มหลงได้
[๗๗๓] กายที่มีสภาพเปื่อยเน่าเป็นธรรมดาซึ่งดับแต่งแล้ว
เหมือนกลองยาหยอดตาใหม่ ๆ ที่ดังงาม

ก็สามารถทำคนเขลาให้ล่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ล่มหลงได้

[๗๗๔] นายพรานเนื้อดักบ่วงไว้แล้ว เนื้อไม่มาติดบ่วง
เราทั้งหลาย(ฝูงเนื้อ)กินเหยื่อแล้วหลบหนีไป

เมื่อนายพรานกำลังคร่ำครวญอยู่

[๗๗๕] เราทั้งหลายก็ดับบ่วงของพรานเนื้อขาดแล้ว เนื้อไม่ติด
บ่วง

เรากินเหยื่อแล้วหลบหนีไป เมื่อพรานเนื้อกำลังเสรำโศกอยู่

[๗๗๖] อาตมาเห็นผู้คนที่มึนทรัพย์ในโลก ได้ทรัพย์เครื่องปลื้ม
ใจแล้ว ไม่ยอมให้(ใคร) เพราะความหลง

ได้ทรัพย์แล้ว เก็บสะสมไว้ และปรารถนากามคุณยิ่ง ๆ ขึ้นไป

[๗๗๗] พระราชาทรงกดขี่ ช่างชิงเอาแผ่นดิน

ทรงครอบครองแผ่นดินซึ่งมีสมุทรสากล้อมรอบ

ตลอดสมุทรสากลุ่มนี้ ยังไม่ทรงพอ

ยังทรงปรารถนาจะครอบครองสมุทรสากลุ่มโน้นอีก

[๗๗๘] ทั้งพระราชากับคนอื่นเป็นจำนวนมากที่ยังไม่
ปราศจากตัณหา

เข้าถึงความตาย ยังไม่เต็มตามที่ต้องการเลย

ก็ละทิ้งร่างกายไป เพราะความอึดด้วยกามไม่มีในโลก

[๗๗๙] หมู่ญาติพากันสยายผม คร่ำครวญถึงคนที่ตายนั้นและ
พูดว่า

ทำอย่างไรหนอ พวกญาติของเราทั้งหลายจึงจะไม่ตาย

แต่นั้นก็นำศพนั้นซึ่งห่อผ้าไว้แล้วยกขึ้นสู่เชิงตะกอนแล้วช่วยกัน
เผา

[๗๘๐] ศพนั้นถูกเขาใช้หว่านทางเผาอยู่ ละเืองทรัพย์ มีแต่
ผ้าผืนเดียว

เมื่อคนจะตาย ญาติ มิตร หรือสหายก็ช่วยไม่ได้

[๗๘๑] ทายาททั้งหลายก็ขนทรัพย์สมบัติของเขาไป

ส่วนสัตว์ที่ตายไปก็ย่อมไปตามกรรม

เมื่อตายไป ทรัพย์ใด ๆ คือ บุตร ภรรยา ข้าวของ เงินทอง

และแวนแคว้นก็ติดตามไปไม่ได้

[๗๘๒] ทรัพย์ช่วยคนให้มีอายุยืนไม่ได้

ทั้งช่วยคนให้ละความแค้นก็ไม่ได้

นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวชีวิตนั้นว่าน้อยนัก

ไม่ยั่งยืน มีความแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา

[๗๘๓] ทั้งคนมั่งมี ทั้งคนยากจนก็ย่อมประสบเช่นนั้น

ทั้งพาลและบัณฑิตก็ประสบเหมือนกันทั้งนั้น

คนพาลนั้นแหละถูกเหตุแห่งทุกข์กระทบเข้า

ย่อมหวั่นไหวเพราะความเป็นคนโง่

ส่วนบัณฑิตถูกต้องก็ไม่หวั่นไหว

[๗๘๔] เพราะเหตุนั้นแล ปัญญาเท่านั้นเป็นเหตุบรรลุนิพพาน

ซึ่งเป็นที่สุดแห่งภพในโลกนี้ จึงประเสริฐกว่าทรัพย์

ก็เพราะยังไม่ได้บรรลุนิพพาน คนพาลทั้งหลายจึงทำแต่กรรมชั่วใน

ภพ น้อยภพใหญ่เพราะความเขลา

[๗๘๕] ผู้ที่ทำกรรมชั่ว ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ

รำไป

คนมีปัญญาน้อย เมื่อเชื่อคนที่ทำกรรมชั่วนั้น

ก็ย่อมเวียนว่ายตายเกิดรำไป

[๗๘๖] โจรผู้ทำกรรมถูกเขาจับได้ตรงทาง ๓ แยก

ย่อมเดือดร้อนเพราะกรรมของตน ฉันทใด

หมู่สัตว์ผู้ทำกรรมชั่ว ตายไปแล้ว ย่อมเดือดร้อนในโลกหน้า

เพราะกรรมของตน ฉันทนั้น

[๗๘๗] เพราะกามทั้งหลายทิ้งดงามน่าปรารถนาชวนให้รันทรม

ใจ

ย่อมย่ำยีจิตโดยสภาวะต่าง ๆ ฉันทนั้น

อาตมาเห็นโทษในกามคุณทั้งหลาย จึงได้บวช มหาบพิตร

[๗๘๘] สัตว์ทั้งหลายทั้งหนุ่มทั้งแก่ พอร่างแตกสลายก็ล่วงไป

เหมือนผลไม้สุกงอมร่วงหล่นไป

มหาบพิตร อาตมาเห็นความไม่เที่ยงแม้นี้ จึงได้บวช

ความเป็นสมณะที่ปฏิบัติไม่ผิดนั้นแหละ ประเสริฐกว่า

[๗๘๙] อาตมาบวชด้วยศรัทธาได้ปฏิบัติชอบในพระศาสนา

ของพระชินเจ้า

การบวชของอาตมาไม่มีโทษ อาตมาฉันอาหารอย่างไม่เป็นหนี้

[๗๙๐] พิจารณาเห็นกามทั้งหลายโดยความเป็นของร้อน
เงินทองโดยความเป็นคัสตรา ทุกข์ตั้งแต่ถือปฏิสนธิในครรภ์ และ
ภัยใหญ่ในนรก

[๗๙๑] ครั้นเห็นโทษนี้แล้ว จึงได้ความสังเวชในครั้งนั้น
ในคราวนั้น อาตมานั้นเป็นผู้ถูกลูกศรคือราคะเป็นต้นที่มแทงอยู่
บัดนี้ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว

[๗๙๒] อาตมาปรนนิบัติพระศาสดา
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ปลงภาระที่หนักเสียได้
ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

[๗๙๓] อาตมาออกบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์ใด
ประโยชน์นั้นอันเป็นที่สิ้นไปแห่งสังโยชน์ทั้งปวง
อาตมาก็ได้บรรลุแล้ว

๕. มาลงกยปุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระมาลงกยบุตรเถระ

(พระมาลงกยบุตรเถระได้กล่าวภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๗๙๔] เมื่อเห็นรูป มัวใส่ใจถึงอารมณ์อันเป็นที่รักอยู่
ย่อมหลงลืมสติได้

ผู้ที่มีจิตกำหนดนึกยังเสวยรูปารมณ์อยู่

[๗๙๕] เวทนาต่าง ๆ ซึ่งมีรูปเป็นอารมณ์ ย่อมเจริญแก่เขา
อภิขฌา และวิหิงสา๒ ย่อมเบียดเบียนจิตของเขา
เพราะสังสมอย่างนี้ ทุกข์ย่อมเป็นไป

ท่านกล่าววายังห่างไกลนิพพาน

[๗๙๖] เมื่อฟังเสียงแล้ว มัวใส่ใจถึงอารมณ์อันเป็นที่รักอยู่
ย่อมหลงลืมสติได้

ผู้ที่มีจิตกำหนดนึก ยังเสวยสัททวารมณ์อยู่

สัททวารมณ์นั้นย่อมผูกพันเขาไว้

[๗๙๗] เวทนาต่าง ๆ ซึ่งมีเสียงเป็นอารมณ์ ย่อมเจริญแก่เขา
อภิขฌา และวิหิงสา๒ ย่อมเบียดเบียนจิตของเขา
เพราะสังสมอย่างนี้ ทุกข์ย่อมเป็นไป

ท่านกล่าววายังห่างไกลนิพพาน

[๗๙๘] เมื่อบุคคลดมกลิ่นแล้ว ใส่ใจว่าเป็นนิมิตที่น่ายินดี
ก็เป็นอันหลงลืมสติ

ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เขามีจิตกำหนดนึก

เพลิดเพลิน และติดคันธารมณีนั่นอยู่

[๗๙๙] เวทนาด่าง ๆ ซึ่งมีกลิ่นเป็นอารมณ์ ย่อมเจริญแก่เขา

อภิขฌา และวิหิงสา ย่อมเบียดเบียนจิตของเขา

เพราะสังสมอย่างนี้ ทุกข์ย่อมเป็นไป

ท่านกล่าวว่า ยังห่างไกลนิพพาน

[๘๐๐] เมื่อบุคคลลืมนรสแล้ว ใส่ใจว่าเป็นนิมิตที่อร่อย

ก็เป็นอันหลงลืมสติ

ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เขามีจิตกำหนดนัก

เพลิดเพลิน และติดรสารมณีนั่นอยู่

[๘๐๑] เวทนาด่าง ๆ ซึ่งมีรสเป็นอารมณ์ ย่อมเจริญแก่เขา

อภิขฌา และวิหิงสา ย่อมเบียดเบียนจิตของเขา

เพราะสังสมอย่างนี้ ทุกข์ย่อมเป็นไป

ท่านกล่าวว่า ยังห่างไกลนิพพาน

[๘๐๒] เมื่อบุคคลถูกต้องโภฏฐัพพะแล้ว ใส่ใจว่าเป็นนิมิตที่

น่าติดใจ

ก็เป็นอันหลงลืมสติ

ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เขามีจิตกำหนดนัก

เพลิดเพลิน และติดโภฏฐัพพารมณีนั่นอยู่

[๘๐๓] เวทนาด่าง ๆ ซึ่งมีผัสสะเป็นอารมณ์ ย่อมเจริญแก่เขา

อภิขฌา และวิหิงสา ย่อมเบียดเบียนจิตของเขา

เพราะสังสมอย่างนี้ ทุกข์ย่อมเป็นไป

ท่านกล่าวว่า ยังห่างไกลนิพพาน

[๘๐๔] เมื่อบุคคลรู้ธรรมารมณแล้ว

ใส่ใจว่าเป็นนิมิตที่น่าเพลิดเพลิน

ก็เป็นอันหลงลืมสติ

ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เขามีจิตกำหนดนัก

เพลิดเพลิน และติดธรรมารมณีนั่นอยู่

[๘๐๕] เวทนาด่าง ๆ ซึ่งมีธรรมารมณเป็นเหตุ ย่อมเจริญแก่

เขา อภิขฌา และวิหิงสา ย่อมเบียดเบียนจิตของเขา

เพราะสังสมอย่างนี้ ทุกข์ย่อมเป็นไป

ท่านกล่าวว่า ยังห่างไกลนิพพาน

[๘๐๖] ผู้ที่เห็นรูปแล้ว มีสติอยู่เฉพาะหน้า

ไม่กำหนดยินดีในรูป มีจิตคลายความกำหนด

รู้แจ้งรูปารมณฺ์นั้น และไม่ติดรูปารมณฺ์นั้นอยู่
[๘๐๗] เมื่อพระโยคินฺนพิจารณาเห็นรูป
โดยความเป็นของไม่เที่ยงเป็นต้น
หรือแม้ส่วยเวทนาโดยทีกิเลสมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นไปไม่ได้
กิเลสวัฏย่อมสิ้นไป ย่อมก่อรากขึ้นไม่ได้ฉันใด
ท่านมีสติประพุดิอยู่อย่างนี้ก็ฉันนั้น
เมื่อไม่ก่อวัฏฏทุกข้อย่างนี้ ท่านกล่าวว่าอยู่ใกล้นิพพาน
[๘๐๘] ผู้ที่ฟังเสียงแล้ว มีสติอยู่เฉพาะหน้า
ไม่กำหนดยินดีในเสียง
มีจิตคลายความกำหนัด
รู้แจ้งสัททารมณฺ์นั้น และไม่ติดสัททารมณฺ์นั้นอยู่
[๘๐๙] เมื่อพระโยคินฺน ฟังเสียง หรือแม้ส่วยเวทนา
โดยทีกิเลสมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นไปไม่ได้
กิเลสวัฏย่อมสิ้นไป ย่อมก่อรากขึ้นไม่ได้
ท่านมีสติประพุดิอยู่อย่างนี้ เมื่อไม่ก่อวัฏฏทุกข้อย่างนี้
ท่านกล่าวว่า อยู่ใกล้นิพพาน
[๘๑๐] ผู้ที่ดมกลิ่นแล้ว มีสติอยู่เฉพาะหน้า
ไม่กำหนดยินดีในกลิ่น มีจิตคลายความกำหนัด
รู้แจ้งคันธารมณฺ์นั้น และไม่ติดคันธารมณฺ์นั้นอยู่
[๘๑๑] เมื่อพระโยคินฺน ดมกลิ่น หรือแม้ส่วยเวทนา
โดยทีกิเลสมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นไปไม่ได้
กิเลสวัฏย่อมสิ้นไป ย่อมก่อรากขึ้นไม่ได้
ท่านมีสติประพุดิอยู่อย่างนี้ เมื่อไม่ก่อวัฏฏทุกข้อย่างนี้
ท่านกล่าวว่า อยู่ใกล้นิพพาน
[๘๑๒] ผู้ที่ลิ้มรสแล้ว มีสติอยู่เฉพาะหน้า
ไม่กำหนดยินดีในรส มีจิตคลายความกำหนัด
รู้แจ้งรสารมณฺ์นั้น และไม่ติดรสารมณฺ์นั้นอยู่
[๘๑๓] เมื่อพระโยคินฺน ลิ้มรส หรือแม้ส่วยเวทนา
โดยทีกิเลสมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นไปไม่ได้
กิเลสวัฏย่อมสิ้นไป ย่อมก่อรากขึ้นไม่ได้
ท่านมีสติประพุดิอยู่อย่างนี้ เมื่อไม่ก่อวัฏฏทุกข้อย่างนี้
ท่านกล่าวว่าอยู่ใกล้นิพพาน
[๘๑๔] ผู้ที่ถูกต้องโผฏฐัพพะแล้ว มีสติอยู่เฉพาะหน้า

ไม่กำหนดยินดีในโผฏฐัพพะ มีจิตคลายความกำหนด
รู้แจ้งโผฏฐัพพารมณ์นั้น และไม่ติดโผฏฐัพพารมณ์นั้นอยู่
[๘๑๕] เมื่อพระโยคีนัน ถูกต้องโผฏฐัพพะ หรือแม่เสวย
เวทนา

โดยที่กิเลสมีอภิขฌาเป็นต้นเป็นไปไม่ได้
กิเลสวัฏย่อมสิ้นไป ย่อมก่อรากขึ้นไม่ได้
ท่านมีสติประพฤติดูอย่างนี้ เมื่อไม่ก่อวิภูฏทุกขอย่างนี้
ท่านกล่าวว่าอยู่ใกล้นิพพาน

[๘๑๖] ผู้ที่รู้ธรรมารมณ์แล้ว มีสติอยู่เฉพาะหน้า
ไม่กำหนดยินดีในธรรมารมณ์
มีจิตคลายความกำหนด รู้แจ้งธรรมารมณ์นั้น
และไม่ติดธรรมารมณ์นั้นอยู่

[๘๑๗] เมื่อพระโยคีนัน รู้แจ้งธรรมารมณ์หรือแม่เสวยเวทนา
โดยที่กิเลสมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นไปไม่ได้
กิเลสวัฏย่อมสิ้นไป ย่อมก่อรากขึ้นไม่ได้
ท่านมีสติประพฤติดูอย่างนี้ เมื่อไม่ก่อวิภูฏทุกขอย่างนี้
ท่านกล่าวว่าอยู่ใกล้นิพพาน

๖. เสลเถรคาถา

ภาษิตของพระเสลเถระ

(พระเสลเถระ ครั้งเป็นคฤหัสถ์ ได้สดุดีพระผู้มีพระภาคด้วยภาษิต
๖ ภาษิตว่า)

[๘๑๘] ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระองค์เสด็จอุบัติมาดีแล้ว
ทรงมีพระวิริยภาพ มีพระวรกายสมบูรณ์
มีพระรัศมีที่ชานออกจากพระวรกายงดงาม
สวยงามน่าทัศนายิ่งนัก

พระฉวีวรรณเปล่งปลั่งดังทองคำ พระเขี้ยวแก้วทั้งซ้ายขวาก็สุกใส

[๘๑๙] เพราะพระลักษณะแห่งมหาบุรุษ
ที่มีปรากฏแก่มหาบุรุษนั้น

ย่อมมีปรากฏในพระวรกายของพระองค์อย่างครบถ้วน

[๘๒๐] พระองค์มีพระเนตรแจ่มใส พระพักตร์ผุดผ่อง
พระวรกายสูงใหญ่ตรง

มีพระเดช ทรงรุ่งเรืองท่ามกลางหมู่สมณะ

เหมือนดวงอาทิตย์รุ่งเรืองอยู่

[๘๒๑] พระองค์เป็นภิกษุ มีพระคุณสมบัติดังงามน่าชม

มีพระฉวีวรรณ ผุดผ่องดังทองคำ

พระองค์ทรงมีวรรณสูงส่งถึงเพียงนี้ จะเป็นสมณะไปทำไม

[๘๒๒] พระองค์ควรเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ที่องอาจในหมู่พล
รณ

ทรงปราบปรามไพร่ชนะ ทรงเป็นใหญ่ในภาคพื้นชมพูทวีป

ซึ่งมีสมุทรสาครทั้งสิ้นเป็นขอบเขต

[๘๒๓] ข้าแต่พระโคตม ขอเชิญพระองค์ขึ้นครองราชย์

เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมมนุษย์ตามพระราชประเพณี

ที่กษัตริราชโดยพระชาติได้เสวยราชย์

มีหมู่เสวกามาตย์เสด็จตามพระองค์เกิด

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทธานุญาตนี้ว่า)

[๘๒๔] เสลพราหมณ์ เราเป็นพระราชาอยู่แล้ว

คือเป็นพระธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม

ยังธรรมจักรที่ไม่มีใคร ๆ หมุนไปได้ ให้หมุนไปได้

(พระเสลเถระครั้งเป็นคฤหัสถ์ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๘๒๕] ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงปฎิญาณว่า

เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม

ทั้งยังตรัสยืนยันว่า ยังธรรมจักรให้เป็นไป

[๘๒๖] ใครหนอเป็นเสนาบดีของพระองค์ผู้เจริญ

เป็นสาวกผู้ประพฤติตามเบื้องพระยุคลบาทของพระองค์ผู้เป็น

ศาสดา

ใครจะช่วยประกาศธรรมจักรที่พระองค์ทรงให้เป็นไปแล้วนี้ได้

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทธานุญาตนี้ว่า)

[๘๒๗] เสลพราหมณ์เอ๋ย สาริบุตรผู้เกิดตามตถาคต

จะช่วยประกาศธรรมจักรที่ยอดเยี่ยมซึ่งเราให้เป็นไปแล้ว

[๘๒๘] พราหมณ์ เราได้รู้ยิ่งธรรมที่ควรรู้ยิ่ง

ได้เจริญธรรมที่ควรให้เจริญ ได้ละธรรมที่ควรละได้แล้ว

เพราะฉะนั้น เราจึงเป็นพระพุทธานุญาต

[๘๒๙] พราหมณ์ ท่านจงกำจัดความเคลือบแคลงสงสัยในเรา

เสีย

จงน้อมใจเชื่อเราเสียเถิด

เพราะว่าการพบเห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย

[๘๓๐] ผู้จะปรากฏเนื่อง ๆ ในโลก

ย่อมเป็นการหาได้ยาก

พราหมณ์ เรานั้น เป็นพุทธเจ้า

เป็นหมอผ่าตัดลูกศรคือกิเลสมีราคะเป็นต้นชั้นเยี่ยม

[๘๓๑] เป็นผู้ประเสริฐ ไม่มีผู้เปรียบเทียบ

ย่ำยีมารและเสนามาร

ทำมารทั้งหมดซึ่งไม่ใช่มิตรไว้ในอำนาจ

ไม่มีภัยแต่ที่ไหนเบิกบานอยู่

(พระเสลเถระ ครั้งเป็นคฤหัสถ์ กราบทูลด้วย ๓ คาถาว่า)

[๘๓๒] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอเชิญพระองค์

จงทรงใคร่ครวญค่าของข้าพระองค์นี้

เหมือนอย่างทีพระตถาคตผู้มีพระจักษุ

เป็นหมอผ่าตัดลูกศรคือกิเลสมีราคะเป็นต้น

เป็นมหาวิระ ตรีสัวัตรราชสีห์บันลือในป่า

[๘๓๓] ใครได้เห็นพระองค์ผู้ประเสริฐ ไม่มีผู้เปรียบเทียบ

ย่ำยีมารและเสนามาร

จะไม่พึงเลื่อมใสเล่า

ถึงคนที่เกิดในตระกูลต่ำก็ยังเลื่อมใส

[๘๓๔] ผู้ปรารถนาจะตามฉัน ก็เชิญมา

หรือผู้ไม่ปรารถนา ก็เชิญกลับไป

ฉันจะบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า

ผู้มีพระปัญญาประเสริฐนี้

(มาณพทั้งหลายซึ่งเป็นอันเตवासิก ๓๐๐ คน ได้กล่าวภาษิตนี้
ว่า)

[๘๓๕] ถ้าท่านอาจารย์ผู้เจริญชอบใจคำสอน

ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้

แม้พวกเราที่จะบวชในสำนัก

ของพระพุทธเจ้าผู้มีพระปัญญาประเสริฐ

(พระเสลเถระ ครั้งเป็นคฤหัสถ์ดีใจ ได้กราบทูลด้วยภาษิตว่า)

[๘๓๖] พราหมณ์ ๓๐๐ คนนี้ พากันประนมมือ ทูลขอบรรพ

ชาว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ทั้งหลาย

จะประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของพระองค์
(พระผู้มีพระภาค ให้พราหมณ์ทั้งหมดบวชแล้ว ตรัสพระพุทธ
ภาษิตว่า)

[๘๓๗] เสละ พรหมจรรย์เรากล่าวไว้ดีแล้ว
ผู้บรรลุละเห็นได้เอง ให้ผลไม่จำกัดกาล
ในศาสนาที่มีการบรรพชาไม่ไร้ผล
เมื่อคนที่ไม่ประมาทหมั่นศึกษาอยู่
(พระเสลเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๘๓๘] ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้มีพระจักษุ
เพราะข้าพระองค์ทั้งหลายได้ถึงสรณคมน์นั้นในวันที่ ๘ แต่นี้
จะนั้น ข้าพระองค์ทั้งหลายจึงได้ใช้เวลาฝึกอินทรีย์
ในพระศาสนาของพระองค์มาเป็นเวลา ๗ วัน

[๘๓๙] พระองค์ทรงเป็นสัพพัญญูพุทธเจ้า
เป็นศาสดา เป็นจอมปราชญ์ ทรงครอบงำมารได้
ทรงตัดอนุสัยกิเลสได้ ทรงข้ามห้วงน้ำใหญ่คือสงสารได้แล้ว
จึงทรงยังหมู่สัตว์นี้ให้ข้ามได้ด้วย

[๘๔๐] พระองค์ทรงล่วงอุปธิกิเลสได้พ้น ทำลายอาสวะแล้ว
ไม่มีความยึดมั่น ละความหวาดกลัวภัยได้
เหมือนราชสีห์ ไม่กลัวต่อหมูเนื้อ

[๘๔๑] ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงแก้แล้วกล้า
ภิกษุทั้ง ๓๐๐ รูปนี้ ยืนประนมมืออยู่
ขอพระองค์ทรงเหยียดพระยุคลบาทเถิด
ภิกษุทั้งหลาย จะได้ถวายบังคมพระองค์ผู้เป็นศาสดา

๗. ภัททิยกาฬิโคธาปุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระภัททิยกาฬิโคธาปุตตเถระ
(พระภัททิยกาฬิโคธาปุตตเถระ (ได้บันลือสีหนาทต่อพระพักตร์
พระศาสดา ด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๘๔๒] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (เมื่อก่อน) ข้าพระองค์
เมื่อจะไปไหน นั่งค่อข้างไป
เมื่อจะนุ่งห่มผ้า ก็นุ่งห่มผ้าเนื้อละเอียด
เมื่อจะบริโภคน้ำ ก็บริโภคน้ำแต่ข้าวสาลีที่ราดด้วยเนื้ออันสะอาด

[๘๔๓] บัดนี้ ข้าพระองค์มีนามว่าภัททิยะ

เป็นโอรสของพระนางกาฬิโคธา

เป็นผู้เจริญ มีความเพียรต่อเนื่อง

ยินดีในอาหารที่บิณฑบาตได้มา ไม่ยึดมั่น เฟ่งพินิจอยู่

[๘๔๔] ข้าพระองค์มีนามว่าภัททียะ เป็นโอรสของพระนาง
กาฬิโคธา ถือการนุ่งห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง
ยินดีในอาหารที่บิณฑบาตได้มา ไม่ยึดมั่น เฟ่งพินิจอยู่

[๘๔๕] ฯลฯ ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร
มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๔๖] ฯลฯ ถือการครองผ้า ๓ ผืนเป็นวัตร
มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๔๗] ฯลฯ ถือการเที่ยวบิณฑบาตตามลำดับตรอกเป็นวัตร
มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๔๘] ฯลฯ ถือการฉันหนเดียวเป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง
 ฯลฯ

[๘๔๙] ฯลฯ ถือการฉันในบาตรเป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง
 ฯลฯ

[๘๕๐] ฯลฯ ถือการห้ามอาหารที่เขานำมาถวายภายหลังฉัน
เป็นวัตร
มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๕๑] ฯลฯ ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๕๒] ฯลฯ ถือการอยู่โคนไม้เป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง
 ฯลฯ

[๘๕๓] ฯลฯ ถือการอยู่กลางแจ้งเป็นวัตร มีความเพียรต่อ
เนื่อง ฯลฯ

[๘๕๔] ฯลฯ ถือการอยู่ป่าช้าเป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง
 ฯลฯ

[๘๕๕] ฯลฯ ถือการอยู่ในเสนาสนะตามที่ท่านจัดให้เป็นวัตร
มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๕๖] ฯลฯ ถือการนั่งเป็นวัตร มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๕๗] ฯลฯ มีความปรารภน้อย มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๕๘] ฯลฯ มีความสันโดษ มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๕๙] ฯลฯ ขอบสัจ มีความเพียรต่อเนื่อง ฯลฯ

[๘๖๐] ฯลฯ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ มีความเพียรต่อเนื่อง

ฯลฯ

[๘๖๑] ข้าพระองค์มีนามว่าภักทียะ เป็นโอรสของพระนาง
กาฬิโคธา ปรารถนาความเพียร มีความเพียรต่อเนื่อง
ยินดีในอาหารที่บิณฑบาตได้มา
ไม่มีความยึดมั่น เฟ่งพินิจอยู่

[๘๖๒] ข้าพระองค์ได้ละทิ้งงานทองคำลวดลายวิจิตร
หนักร้อยปละมาใช้แทนบาตรดิน
นี่เป็นการอภิเษกครั้งที่สอง

[๘๖๓] เมื่อก่อน ข้าพระองค์มีหมู่ทหาร
ถือดาบคอยคุ้มครองรักษาอยู่ในพระนคร
ซึ่งมีป้อมและซุ่มประตูดอย่างแข็งแรง
ซึ่งแวดล้อมด้วยกำแพงเป็นวงกลม สูงลิ่ว อยู่อย่างหวาดระแวง

[๘๖๔] บัดนี้ ข้าพระองค์มีนามว่าภักทียะ เป็นโอรสของ
พระนางกาฬิโคธา
เป็นผู้เจริญ ไม่หวาดระแวง ละความหวาดกลัวภัยเสียได้
มาสู่ป่า เฟ่งพินิจอยู่

[๘๖๕] ดำรงมั่นอยู่ในกองศีล เจริญสติและปัญญาอยู่
ได้บรรลุความสิ้นสังโยชน์ทั้งหมดแล้ว โดยลำดับ

๘. อังคลิมาลเถรคาถา

ภาษิตของพระองค์ลิมาลเถระ

(พระองค์ลิมาลเถระ ครังยังเป็นคฤหัสถ์ ได้กราบทูลพระผู้มีพระ
ภาคด้วยภาษิตว่า)

[๘๖๖] ท่านสมณะ ท่านยังเดินอยู่ แต่กลับกล่าวว่า เราหยุด
แล้ว

และกล่าวหาเราซึ่งหยุดแล้วว่า ไม่หยุด
ท่านสมณะ เราขอร้องท่านถึงความข้อนี้ที่ว่า
ท่านหยุดแล้ว แต่เราชี้ ไม่หยุด อย่างไรงั้น

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบองค์ลิมาลโจรนั้นด้วยพระคาถาว่า)

[๘๖๗] องค์ลิมาล เราได้ละทิ้งโทษทัณฑ์ในสัตว์ทั้งมวลอยู่
ทุกเมื่อ ส่วนท่านชี้ไม่สำรวจในสัตว์ทั้งหลาย

เพราะฉะนั้น เราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว

ส่วนท่านชื่อกำลังไม่หยุด

(องคฺลิมาลโจร กราบทูลว่า)

[๘๖๘] เป็นเวลานานหนอที่พระองค์ซึ่งเป็นสมณะ
ที่ชาวโลกพร้อมทั้งเทวโลกบูชา ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ได้เสด็จพระราชดำเนินมาสู่ป่าใหญ่เพื่ออนุเคราะห์ข้าพระองค์
ข้าพระองค์นั้น ได้สดับพระพุทธานุชาต
ซึ่งประกอบด้วยธรรมของพระองค์จะเลิกละบาปตั้งพัน
(พระสังคีติกาจารย์ ได้รจนา ๒ ภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๘๖๙] ครั้นองคฺลิมาลโจรกราบทูลแล้ว
ก็ได้โยนดาบและอาวุธทิ้งเหวซึ่งทั้งกว้างและลึก
ได้ถวายบังคมพระยุคลบาทพระสาคว

ได้ทูลขอบวชกับพระพุทธเจ้า ณ ที่นั้นนั่นเอง

[๘๗๐] ทันทันเอง พระพุทธเจ้า ทรงมีพระกรุณา
ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นศาสดาของชาวโลก
พร้อมทั้งเทวโลก ได้ตรัสกับองคฺลิมาลโจรนั้นว่า
จงเป็นภิกษุมาเถิด เพียงเท่านี้
องคฺลิมาลโจรนั้น ก็ได้เป็นภิกษุ
(พระองค์ลิมาลเถระเกิดปีติโสมนัส จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๘๗๑] ผู้ใด ประมาทแล้วในกาลก่อน
ภายหลัง ไม่ประมาท

ผู้นั้นย่อมทำโลกนี้ให้สว่างไสว

ดุจดวงจันทร์พ้นจากเมฆ

[๘๗๒] บาปกรรมที่ทำไว้ ผู้ใดปิดกันเสียได้ ด้วยกุศล

ผู้นั้น ย่อมทำโลกนี้ให้สว่างไสว

ดุจดวงจันทร์พ้นจากเมฆ

[๘๗๓] ภิกษุใดแลยังหนุ่มแน่น

ย่อมประกอบขวนขวายในพระพุทธศาสนา

ภิกษุนั้น ย่อมทำโลกนี้ให้สว่างไสว

ดุจดวงจันทร์พ้นจากเมฆ

[๘๗๔] พวกคนที่เป็นข้าศึกกับเรา

ขอเชิญสดับธรรมกถา

ขอเชิญปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

ขอเชิญคบค้าสมาคมกับคนที่เป็นสัตบุรุษ

ซึ่งยึดมั่นแต่ธรรมเท่านั้น

[๘๗๕] ขอเชิญสดับธรรมของท่านที่กล่าวสรรเสริญความ
อดทน

ขอบสรรเสริญความไม่โกรธได้ตามกาล
และขอเชิญปฏิบัติตามธรรมที่ได้สดับแล้วนั้น

[๘๗๖] ผู้เป็นข้าศึกกับเรานั้นแล
อย่าพึงเบียดเบียนเรา หรือสัตว์ใด ๆ อื่นเลย
พึงถึงความสงบอย่างเยี่ยม
และพึงรักษาคัมภีร์สัตว์ทั้งมวลเหมือนอาจารย์คัมภีร์ศิษย์

[๘๗๗] พวกคนไข่น้ำก็ทำหน้าที่ไข่น้ำ

พวกช่างทำศรก็ดัดลูกศร

พวกช่างไม้ก็ถากไม้

พวกบัณฑิตก็ฝึกตน

[๘๗๘] คนฝึกช้างและคนฝึกม้าบางพวก

มีท่อนไม้ ขอและแสจึงจะฝึกได้

เราพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้คงที่
ซึ่งไม่ต้องใช้อาชาญา ไม่ต้องใช้ศีลตรา ทรงฝึกได้เลย

[๘๗๙] แต่ก่อนเรามีชื่อว่า อหิงสกะ แต่ยังเบียดเบียนอยู่
วันนี้ เรามีชื่อที่เป็นจริง ไม่เบียดเบียนใคร ๆ เลย

[๘๘๐] แต่ก่อน เราได้เป็นโจรลือชื่อทั่วไปว่า องคุลิมาล
ถูกหวังน้ำใหญ่พัดพาไป

จนได้มาถึงพระพุทธรเจ้าว่าเป็นที่พึง

[๘๘๑] ครั้งก่อน เรามีมือเปื้อนเลือดลือชื่อทั่วไปว่า องคุ
ลิมาล

ดูเอาเถิด สรณคมน์

เราถอนต้นหาที่นำไปสู่ภพได้แล้ว

[๘๘๒] เราได้ทำกรรมอันเป็นเหตุให้ไปทุกคติเช่นนั้นไว้มาก
จึงต้องรับผลกรรม

บัดนี้ยอมฉันโภชนะอย่างไม่เป็นหนี้

[๘๘๓] เหล่าชนพาลที่มีปัญญาทึบ

ยอมประกอบความประมาทอยู่เนื่อง ๆ

ส่วนผู้ที่มีปัญญาย่อมรักษาความไม่ประมาทไว้

ดูบุคคลรักษาทรัพย์อันประเสริฐที่สุดไว้

[๘๘๔] บุคคล อย่าพึงชวนชวายเป็นความประมาท

อย่าชวนขวายเป็นความสนิทสนมด้วยความยินดีในกาม

เพราะผู้ที่ไม่ประมาทเพ่งพินิจอยู่

ย่อมประสบความสุขอย่างยิ่ง

[๘๘๕] การที่เรามาสำนึกพระศาสดาเป็นการดีแล้ว มิใช่ไม่ดี

การที่เราคิดจะบวชในสำนักพระศาสดานี้ก็มีใช่เป็นการคิดไม่ดี

นั่นเป็นการเข้าถึงธรรมอย่างประเสริฐ

ในพระธรรมที่พระศาสดาทรงจำแนกไว้ดีแล้ว

[๘๘๖] การที่เรามายังสำนักพระผู้มีพระภาค

เป็นการมาดีแล้วไม่ไร้ประโยชน์

การที่เราคิดจะบวชในสำนักของพระผู้มีพระภาคนี้

เป็นความคิดไม่เลวเลย

เราได้บรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๘๘๗] แต่ก่อน เราอยู่ตามป่า ตามโคนไม้ ตามภูเขา ตาม

ถ้ำ

ทุกหนแห่ง อย่างมีใจหวาดระแวง

[๘๘๘] พอพระศาสดาทรงอนุเคราะห์แล้ว

ไม่ต้องตกอยู่ในบ่วงมีอมาร จะยืน เดิน นั่ง นอน ก็เป็นสุข

[๘๘๙] เมื่อก่อน เรามีเชื้อชาติเป็นพราหมณ์

มีกรรมเป็นที่ถือปฏิบัติสันธิบริสุทธิทั้ง ๒ ฝ่าย

วันนี้ เรานั้นเป็นโอรสของพระสุคตศาสดาผู้เป็นพระธรรมราชา

[๘๙๐] ปราศจากตัณหา ไม่ยึดมั่น คัมภีรทวาร สำรวม

ดีแล้ว

ตัดรากเหง้าแห่งทุกข์ได้แล้ว ความสิ้นอาสวะเราบรรลุแล้ว

[๘๙๑] เราปรนนิบัติพระศาสดา

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

ปลงภาระที่หนักเสียได้ ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

๙. อนรุทธเถรคาถา

ภาษิตของพระอนรุทธเถระ

(พระอนรุทธเถระ เสวยวิมุตติสุขอยู่ พิจารณาข้อปฏิบัติของตน

เกิดปีติโสมนัส จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๘๙๒] อนรุทธะนี้แหละ ละพระชนกชนนี

พระประยูรญาติและกามคุณ ๕ ได้แล้ว เข้าฌานอยู่

[๘๙๓] บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยการฟ้อนรำขับร้อง
มีเสียงดนตรีที่บรรเลงปลุกให้รื่นเริงใจอยู่ทุกคำเข้า
ย่อมไม่บรรลุถึงความบริสุทธิ์ด้วยการบริโภคกามนั้น
ยังยินดีในกามคุณซึ่งเป็นวิสัยของมาร

[๘๙๔] ส่วนอนรุทธะนี้แหละ ล่วงกามคุณ ๕ นี้ได้แล้ว
ยินดีในคำสอนของพระพุทธเจ้า
ล่วงโอชะทั้งปวงได้แล้ว เข้ามานอยู่

[๘๙๕] และล่วงกามคุณ ๕ เหล่านี้ คือ
รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ
ที่น่ารื่นรมย์ใจ เข้ามานอยู่

[๘๙๖] อนรุทธะ เป็นปราชญ์ ไม่มีอาสวะ
กลับจากบิณฑบาตแล้ว

เที่ยวแสวงหาผ้าบังสกุลแต่ผู้เดียวไม่มีเพื่อน

[๘๙๗] อนรุทธะ ผู้เป็นปราชญ์ มีปัญญา ไม่มีอาสวะ
เที่ยวเลือกหาแต่ผ้าบังสกุล

ครั้นได้แล้ว ชัก ย่อมเอง แล้วนั่งห่ม

[๘๙๘] บาปธรรมที่เศร้าหมองเหล่านี้ ย่อมมีแก่ภิกษุผู้มักมาก
ไม่สันโดษ ชอบคลุกคลีด้วยหมู่คณะ และมีจิตฟุ้งซ่าน

[๘๙๙] ส่วนภิกษุผู้มีสติ มักน้อย สันโดษ
ไม่มีความขัดเคือง ยินดีในวิเวก

ชอบสงัด ปราศจากความเพียรเป็นประจำ

[๙๐๐] ย่อมมีแต่กุศลธรรม ซึ่งเป็นฝ่ายให้ตรัสรู้เหล่านี้
ทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ก็ตรัสว่า
ภิกษุนั้นเป็นผู้ไม่มีอาสวะ

[๙๐๑] พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก
ทรงทราบความดำริของเราแล้ว

เสด็จมาหาเราด้วยพระวรกายที่สำเร็จโดยมโนมยิทธิ

[๙๐๒] เมื่อใด เรามีความดำริ

เมื่อนั้น พระพุทธเจ้าทรงทราบแล้วก็เสด็จมาหาเราด้วยฤทธิ์
ได้ทรงแสดงธรรมอันยิ่งแก่เรา

พระพุทธเจ้าผู้ทรงยินดีในธรรมที่ไม่เนิ่นช้า

ได้ทรงแสดงธรรมที่ไม่เนิ่นช้าแก่เราไว้แล้ว

[๙๐๓] เราได้รู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์

ยืนดูอยู่ในคำสอนของพระองค์
บรรลุนิพพาน ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว
[๙๐๔] ตั้งแต่เวลาที่เราก่อการไม่นอนเป็นวัตรตลอด ๕๕ ปี
กำจัดความง่วงเหงาหาวนอนได้ มาเป็นเวลา ๒๕ ปี
พระอนรุทธเถระ(เมื่อภิกษุทั้งหลายถามในเวลาที่จะเสด็จ
ดับขันธปรินิพพานว่า พระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้วหรือยัง ได้ประกาศว่า
พระผู้มีพระภาค ปรินิพพานแล้ว ด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๙๐๕] พระผู้มีพระภาคผู้มีพระหฤทัยตั้งมั่น คงที่
ไม่ได้มีลมหายใจเข้าหายใจออก
พระองค์ไม่ทรงหวั่นไหว ปราศจากความสงบ
มีพระจักขุ เสด็จปรินิพพานแล้ว
[๙๐๖] ทรงมีพระหฤทัยไม่หวั่นไหว อดกลั้นเวทนาได้
มีพระหฤทัยหลุดพ้นไป
เหมือนดวงประทีปที่ลุกโชนแล้วก็ดับไป
[๙๐๗] บัดนี้ ธรรมเหล่านี้ซึ่งมีสัมผัสเป็นที่ ๕
ของพระมหาสมณินี้ได้สิ้นสุดลง
เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว
จิตและเจตสิกธรรมเหล่านี้จักไม่มีอีกต่อไป
[๙๐๘] เทวดา บัดนี้ เราไม่มีการอยู่คือการอุปบัติในหมู่เทพอีก
ต่อไป การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว บัดนี้ไม่มีการเกิดอีก
[๙๐๙] ภิกษุใดรู้แจ้งมนุษย์โลกเทวโลก พร้อมทั้งพรหมโลก
ซึ่งมีประเภทตั้งพันได้ในกาลครั้งเดียว
ทั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญในคุณคือฤทธิ์
ในจิตและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย
ภิกษุนั้น ย่อมเห็นเทพเจ้าทั้งหลายได้ในขณะที่เกิด
[๙๑๐] ชาตีก่อน เรามีชื่ออันนภาระ
เป็นคนยากจน เทียวรับจ้างเลี้ยงชีพ
ได้ถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระอุปัฏฐากปัจเจกพระพุทธเจ้า
ผู้สงบบ ผู้มียศ
[๙๑๑] เรานั้นเกิดในศากยสกุล
พระประยูรญาติทรงขนานนามให้เราว่า อนรุทธะ
เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยการฟ้อนรำ ขับร้อง

มีเสียงดนตรีที่บรรเลงปลุกให้ตื่นเร้าใจอยู่ทุกคำเข้า
[๙๑๒] ครั้นต่อมา เราได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้หาภัยแต่ที่ไหนมิได้
ทำจิตให้เลื่อมใสในพระองค์แล้วบวชเป็นบรรพชิต
[๙๑๓] เรารู้จักชั้นที่ที่เคยอยู่อาศัยมาก่อน
เกิดเป็นท้าวสักกะในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์
[๙๑๔] ปราบไฟริให้ฟាយแพ
ได้ครองราชเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
จอมมนุษย์ในชมพูทวีป ซึ่งมีสมุทรสาครทั้ง ๔
เป็นขอบเขต ๗ ครั้ง
ได้ปกครองปวงประชากรโดยธรรม
ไม่ต้องใช้อาชญา
ไม่ต้องใช้ศัสตรา
[๙๑๕] ได้ระลึกชาติก่อนในคราวที่อยู่ในเทวโลกได้ ๑๔ ชาติ
คือ ครั้งที่เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ ชาติ
ครั้งที่เป็นท้าวสักกะ ๗ ชาติ
[๙๑๖] เมื่อสมาธิประกอบด้วยองค์ ๕ มีอารมณ์เป็นหนึ่ง
ได้ความสงบระงับแล้ว
ทิพยจักขุของเราจึงหมดจด
[๙๑๗] เราดำรงมั่นอยู่ในฌานที่ประกอบด้วยองค์ ๒ ๕
จึงรู้จัดและอุบัติ
การมา การไปของสัตว์ทั้งหลายว่า
เป็นอย่างนี้ ไม่เป็นอย่างอื่น
[๙๑๘] เราปรนนิบัติพระศาสดา ฯลฯ
ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว
[๙๑๙] จะปรินิพพานอย่างไม่มีอาสวะ เพราะสิ้นชีวิต
ภายใต้พุ่มไม้ไผ่ใกล้เวฬุคาม แคว้นวัชชี

๑๐. ปาราปริยเถรคาถา
ภาษิตของพระปาราปริยเถระ
(พระสังคิตติกาจารย์ทั้งหลายรจนาคาถานี้ว่า)
[๙๒๐] พระปาราปริยเถระผู้เป็นสมณะ
มีจิตแน่วแน่เป็นอารมณ์เดียว

ขอบสงัด นั่งเจริญฌานอยู่ในป่าใหญ่

ในถูดอกไม้ผลิ ได้มีความคิดว่า

[๙๒๑] เมื่อพระโลกนาถซึ่งเป็นบุรุษผู้สูงสุด ยังทรงพระชนม์
ชีพอยู่

ความประพฤติของภิกษุทั้งหลายได้เป็นอย่างหนึ่ง

บัดนี้ เมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว

ย่อมปรากฏเป็นอีกอย่างหนึ่ง

[๙๒๒] ภิกษุทั้งหลายแต่ปางก่อน สันโดษด้วยปัจจัยตามมี
ตามได้

ได้นุ่งห่มผ้าเป็นปริมณฑลเพียงเพื่อจะป้องกันความหนาวความ
ร้อนและลม ปกปิดอวัยวะที่จะให้เกิดความละอายเท่านั้น

[๙๒๓] ได้ขบฉันอาหารประณีตก็ตาม เศร้าหมองก็ตาม
น้อยก็ตาม มากก็ตาม เพียงเพื่อยังอัตภาพให้เป็นไปได้ ไม่ติด
ไม่พัวพัน

[๙๒๔] ไม่ได้ชวนชวายนเกินไปในยาแก้ไข้
ซึ่งเป็นบริวารเครื่องรักษาชีวิต เหมือนชวนายในความสิ้นอา
สวะ

[๙๒๕] พอกพูนวิเวก มุ่งแต่วิเวก
อยู่ในป่า โคนต้นไม้ ชอกเขา และถ้ำ

[๙๒๖] อ่อนน้อม มีศรัทธาตั้งมั่น เลี้ยงง่าย อ่อนโยน
มีใจไม่กระด้าง ไม่ปราศจากสติ ไม่ปากร้าย
ไฝคิดแต่ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นเป็นสำคัญ

[๙๒๗] เพราะเหตุนั้น ภิกษุแต่ปางก่อนเหล่านั้น
มีความประพฤติทางกายและทางวาจา

การบริโภคปัจจัยการส้องเสพโคจร

และมีอิริยาบถละมุนละไม น่าเลื่อมใส

เหมือนสายน้ำมันที่ไหลออกจากภาชนะไม่ขาดสาย

[๙๒๘] บัดนี้ ท่านเหล่านั้น สิ้นอาสวะหมดแล้ว
มักเจริญฌานเป็นอันมาก

ประกอบด้วยประโยชน์มาก

เป็นพระเถระ นิพพานแล้ว

เดี๋ยวนี้ท่านเหล่านั้นยังเหลืออยู่จำนวนน้อย

[๙๒๙] เพราะกุศลธรรมและปัญญาสิ้นไป

คำสอนของพระชินเจ้าซึ่งประกอบด้วยสภาวะอันประเสริฐ
ทุกอย่างก็เลือนหายไป

[๙๓๐] เวลาที่บาปกรรมและกิเลสกำลังเฟื่องฟู
ส่วนเหล่าภิกษุที่มั่งมันเพื่อความสงบสงัด
ชื่อว่าเป็นผู้มีพระสัทธรรมที่เหลือเป็นข้อปฏิบัติ

[๙๓๑] กิเลสเหล่านั้นเฟื่องฟูอยู่
ก็ย่อมครอบงำชนผู้โง่เขลาเป็นจำนวนมาก
เหมือนจะเยาะเย้ยเล่นกับเหล่าชนผู้โง่เขลา
ดุจปีศาจเข้าสิงผู้คนทำให้บ้า
แล้วเล่นกับพวกเขาที่บ้าแล้ว

[๙๓๒] คนที่ยังโง่เขลาเหล่านั้น ถูกกิเลสครอบงำ
จึงพล่านไปในวัตถุเป็นที่ตั้งแห่งกิเลส
ตามส่วนแห่งอารมณ์นั้น ๆ

เหมือนพล่านไปหาสิ่งที่ตนใคร่ ที่เขาเชยชวนไว้ ฉะนั้น

[๙๓๓] ละพระสัทธรรมแล้ว ทะเลาะกันเอง
ยึดถือเอาความเห็นของตน สำคัญว่า นี่เท่านั้น ประเสริฐ

[๙๓๔] นรชนทั้งหลาย ละทิ้งทรัพย์สมบัติ
และบุตรภรรยาออกบวชแล้ว

ย่อมพากันทำกรรมที่บรรพชิตไม่ควรทำ

แม้เพราะเหตุแห่งภิกษาทัพพีเดียว

[๙๓๕] พวกเธอฉันภัตตาหารเต็มอิ่มแล้ว

เมื่อนอนก็นอนหงาย

ตื่นแล้ว กล่าวแต่ถ้อยคำที่พระศาสดาทรงดำหนิติเตียน

[๙๓๖] ภายในไม่สงบ สนใจศึกษาแต่ศิลปะ

ที่ชาวบ้านทั่วไปศึกษากัน

ประโยชน์แห่งความเป็นสมณะ

ย่อมล่องเลยพวกเธอไปเสีย

[๙๓๗] ภิกษุทั้งหลายที่มุ่งหวังจะได้มาก ๆ

จึงน้อมสิ่งของเข้าไปให้พวกคฤหัสถ์ คือ

ดินเหนียวบ้าง น้ำมันบ้าง จุนเจิมบ้าง

น้ำบ้าง ที่นั่งที่นอนบ้าง อาหารบ้าง

[๙๓๘] ไม้สีฟันบ้าง ผลมะขวิดบ้าง

ดอกไม้บ้าง ของควรเคี้ยวบ้าง บิณฑบาตที่สมบูรณ์ด้วยกับบ้าง

ผลมะม่วงบ้าง ผลมะขามป้อมบ้าง

[๙๓๙] ย่อมปฏิบัติตนในการประกอบยา

เพื่อพวกคฤหัสถ์เหมือนหมอ

ทำกิจน้อยใหญ่เหมือนคฤหัสถ์

ตกแต่งร่างกายเหมือนหญิงแพศยา

วางตัวเป็นใหญ่เหมือนกษัตริย์

[๙๔๐] ใช้อุบายมากอย่าง คือ ทำให้คนหลงเชื่อ

หลอกลวง เป็นพยานเท็จ

ใช้เล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ บริโภคามิส

[๙๔๑] มุ่งแต่จะเป็นอยู่ จึงแล่นไปตาม(บาปกรรม)

ในการพูดเลียบเคียง อ้อมค้อมใช้โวหารเล็กน้อย

ใช้อุบาย รวบรวมทรัพย์ให้ได้มาก ๆ

[๙๔๒] ย่อมให้ผู้คนบำรุงบำเรอตน เพราะงานตนเป็นเหตุ

แต่มิใช่เพราะธรรมเป็นเหตุ

แสดงธรรมตามที่ต่าง ๆ เพราะเห็นแก่ลาภเป็นเหตุ

แต่มิใช่เพราะเห็นแก่ประโยชน์(สูงสุด)เป็นเหตุ

[๙๔๓] ทะเลาะวิวาทกันเพราะเหตุแห่งลาภที่เกิดในสงฆ์

เห็นห่างจากพระอริยสงฆ์

เลี้ยงชีพด้วยอาศัยลาภของผู้อื่น ไม่มีhiri ไม่ละอายเลย

[๙๔๔] จริงอย่างนั้น ภิกษุบางพวก ซึ่งไม่ประพฤติตามสมณ

ธรรม เป็นเพียงคนหัวโล้น คลุมร่างไว้ด้วยผ้ากาสาวพัสตร์

ปรารภณาแต่การยกย่องสรรเสริญฝ่ายเดียว ยังติดลาภสักการะ

[๙๔๕] เมื่อธรรมที่เป็นเครื่องทำลายมีประการต่าง ๆ

เป็นไปอยู่อย่างนี้ เดียวนี้

การบรรลุลิขณและวิปัสสนาที่ยังไม่ได้บรรลุ

หรือการคอยตามรักษานิพพานและวิปัสสนาที่บรรลุแล้ว

มิใช่ทำได้ง่าย ๆ เหมือนอย่างเมื่อพระศาสดา

ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่

[๙๔๖] มุนี พึงตั้งสติให้มั่น เทียวไปในหมู่บ้าน

เหมือนคนไม่สวมรองเท้า เทียวไปในที่มีหนาม

[๙๔๗] พระโยคีเมื่อระลึกถึงวิปัสสนาที่ปรารภในกาลก่อนแล้ว

ระลึกถึงข้อสำหรับภาวนาวิธีเหล่านั้นอยู่

แม้จะถึงเวลาสุดท้ายแห่งชีวิต

ก็พึงบรรลอมตบทให้ได้

(พระสังคีติกจารย์ หวังจะประกาศการปรินิพพานของพระเถระ
จึงได้กล่าวภาษิตสุดท้ายนี้ว่า)

[๙๔๘] พระปารายปริยเถระ ผู้เป็นสมณะ

อบรมอินทรีย์แล้ว เป็นพราหมณ์

แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ สิ้นภพใหม่

ครั้นกล่าววิธีปฏิบัตินี้แล้ว ก็ได้ปรินิพพานในสาลวัน

วิสตินิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระอติมุตตเถระ ๒. พระปารายปริยเถระ

๓. พระเตลกานิเถระ ๔. พระรัฏฐุปาลเถระ

๕. พระมาลงกยบุตรเถระ ๖. พระเสลเถระ

๗. พระภัททียกาฬโคธบุตรเถระ ๘. พระองค์ลีมาลเถระ

๙. พระอนรุทธเถระ ๑๐. พระปารายปริยเถระ

ในวิสตินิบาตนี้ มีพระเถระที่ท่านระบุไว้ ๑๐ รูปถ้วน
และมี ๒๔๕ คาถา ฉะนั้นแล

๑๗. ดึงสนิบาต

๑. ปุสสเถรคาถา

ภาษิตของพระปุสสเถระ

(พระสังคีติกจารย์ได้กล่าวภาษิตเบื้องต้นไว้ว่า)

[๙๔๙] ฤาษีปัญทรสโคตรได้พบเห็นภิกษุมารูป

ผู้นำเลื่อมใส อบรมตน สำรวมดีแล้ว

ได้สอบถามพระปุสสเถระว่า

[๙๕๐] ในกาลภายหลัง ภิกษุทั้งหลายในพระศาสนา

จะมีความพอใจอย่างไร มีความประสงค์อย่างไร

มีอาภัพกิจอย่างไร

ข้าพเจ้าเรียนถามท่านแล้ว นิมนต์บอกความข้อนั้นด้วยเถิด

(พระปุสสเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๙๕๑] ท่านปัญทรสฤาษี เชิญท่านฟังคำของอาตมา

ขอเชิญตั้งใจจดจำให้ดี

อาตมาจะบอกข้อความที่ท่านถามถึงอนาคตแก่ท่าน

[๙๕๒] ในกาลภายหลัง ภิกษุทั้งหลายส่วนมาก

จักเป็นผู้มักโกรธ ผูกโกรธ ลบหลู่คุณท่าน

หัวดี้อ โฉ้วอด ริษยา และมีวาทะขัดแย้งกัน
[๙๕๓] มีความสำคัญในสัทธรรมที่ยังไม่รู้ ไม่เห็นวารู้
ว่าเห็น

มีความคิดในธรรมที่ลึกซึ้งว่าตื่น เป็นคนเบา
ไม่หนักแน่นในธรรม ไม่เคารพกันและกัน

[๙๕๔] ในกาลภายหลังหน้า โทษเป็นอันมาก
จะเกิดขึ้นในสัตว์โลก

ภิกษุทั้งหลายผู้ไร้ความคิด
จะทำธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วนี้
ให้มัวหมอง

[๙๕๕] ทั้งจะเสื่อมจากคุณธรรม กล้าพูดในท่ามกลาง
สงฆ์

มีพวกมาก ปากจัด ไม่ยอมรับฟัง(ความคิดเห็นของผู้อื่น)

[๙๕๖] ฝ่ายพวกที่มีคุณธรรม พูดในท่ามกลางสงฆ์ตาม
ความเป็นจริง ละอายใจ ไม่ต้องการผลประโยชน์จักมีพวกน้อย

[๙๕๗] ในกาลภายหลังหน้า ภิกษุทั้งหลายจะมีปัญญาทราม
พากันยินดี เงิน ทอง ไร่นา สวน แพะ แกะ และคนใช้
ชายหญิง

[๙๕๘] จะเป็นคนอันธพาล ชอบมุ่งแต่จะตำหนิติเตียน
ไม่ตั้งมั่นในศีล ถือตัวจัด โหดร้าย เทียวไป

ชอบก่อการทะเลาะวิวาท

[๙๕๙] ทั้งจะมีใจฟุ้งซ่าน นุ่งห่มแต่จีวรสีเขี้ยว

โกหกหลอกลวง กระด้าง เทียวชูเขาคือมานะ

เทียวทำตัวดังพระอริยะ

[๙๖๐] จะใช้น้ำมันแต่งผมให้งดงาม

เป็นคนเหลวไหลเหลวไหล

ใช้ยาหยอดแต่งตา นุ่งห่มจีวรสีงาช้าง

เทียวไปตามถนนหนทาง

[๙๖๑] จะรังเกียจผ้ากาสาอะซึ่งย้อมดีแล้ว

ที่พระอริยะทั้งหลายไม่รังเกียจ

เป็นธงชัยของพระอรหันต์ ชอบใช้แต่ผ้าขาว

[๙๖๒] จะมุ่งแต่ลาภ เกียจคร้าน มีความเพียรย่อหย่อน

รังเกียจเสนาสนะป่า

ชอบอยู่แต่เสนาสนะใกล้บ้าน

[๙๖๓] จะไม่สำรวม เทียวประพาศติดตามพวกภิกษุ
ที่ยินดีในมิจฉาชีพ ได้ลาภอยู่เสมอ ๆ

[๙๖๔] ในกาลภายหลัง ภิกษุทั้งหลายจะไม่บูชายกย่อง
เหล่าภิกษุผู้ไม่มีลาภ ทั้งจะไม่คบค้าสมาคมกับเหล่าภิกษุผู้รักษา
ศีลดี

ซึ่งเป็นนักปราชญ์

[๙๖๕] จะห่มจีวรสีแดงที่คนป่าชอบย้อมใช้
พากันตีเตียนผ้ากาสาว่าซึ่งเป็นธงชัยของตน
บางพวกก็จะห่มจีวรสีขาว ซึ่งเป็นธงชัยของพวกเดียรฉัตร

[๙๖๖] ในกาลภายหลัง ภิกษุเหล่านั้นจะไม่มี
เคารพในผ้ากาสาว่า

ทั้งจะไม่พิจารณาใช้ผ้ากาสาว่า

[๙๖๗] การไม่คิดพิจารณาให้ดี
ได้เป็นความเลวร้ายอย่างใหญ่หลวงของพญาข้าง
ที่ถูกลูกศรเสียบแทง

ถูกทุกขเวทนาครอบงำทรมนทรมายอยู่

[๙๖๘] เพราะครั้งนั้น พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็น
พญาข้างฉัททันต์

ได้เห็นผ้ากาสาว่า ซึ่งโสณุตตรพรานคลุมร่างไว้

ที่ย้อมดีแล้วเป็นธงชัยของพระอรหันต์

ได้กล่าวภาษิตที่ประกอบด้วยประโยชน์ในขณะนั้นแหละว่า

[๙๖๙] ผู้ใดยังมีกิเลสจุนเจือ

ปราศจากทมะ และสัจจะ

จะนุ่งห่มผ้ากาสาว่า

ผู้นั้นไม่ควรที่จะนุ่งห่มผ้ากาสาว่าเลย

[๙๗๐] ส่วนผู้ใดพึงคลายกิเลสจุนเจือ

ตั้งมั่นดีแล้วในศีล ประกอบด้วยทมะและสัจจะ

ผู้นั้นแหละควรที่จะนุ่งห่มผ้ากาสาว่าได้

[๙๗๑] ผู้ใดมีศีลวิบัติ มีปัญญาทึบ ไม่สำรวมอินทริย

ชอบทำตามความพอใจ มีจิตฟุ้งซ่าน ทั้งไม่บริสุทธิ์

ผู้นั้นไม่ควรที่จะนุ่งห่มผ้ากาสาว่าเลย

[๙๗๒] ส่วนผู้ใดสมบูรณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ

มีจิตตั้งมั่นดี มีความดำริในใจใสสะอาด

ผู้นั้นแหละ ควรที่จะนุ่งห่มผ้ากาสาวะได้

[๙๗๓] ผู้ที่ไม่มีศีล ฟุ้งซ่าน มีมานะจัด เป็นคนพาล

ควรที่จะนุ่งห่มผ้าขาวเท่านั้น

ผ้ากาสาวะจะช่วยอะไรได้

[๙๗๔] ในกาลภายหลัง ทั้งพวกภิกษุและภิกษุณี

ผู้มีใจชั่ว ไม่เอื้อเฟื้อ

จะข่มขู่ฝ่ายที่คงที่มีจิตเมตตา

[๙๗๕] พวกที่เป็นคนโง่เขลา มีปัญญาทึบ

ไม่สำรวมอินทรีย์ ชอบทำตามความพอใจ

ถึงพระเถระทั้งหลาย จะสอนให้ครองจีวร ก็จักไม่เชื่อฟัง

[๙๗๖] พวกเธอซึ่งเป็นคนโง่เขลา

พระอุปัชฌาย์อาจารย์สอนอย่างนั้น

ก็จะไม่เคารพกันและกัน

ไม่เอื้อเฟื้อพระอุปัชฌาย์อาจารย์

เหมือนม้าพยศไม่ยอมให้สารถีฝึก

[๙๗๗] ครั้นกาลภายหลัง(ตติยสังคายนา)ผ่านไปแล้ว

ทั้งพวกภิกษุและภิกษุณีในกาลภายหลัง จักปฏิบัติกันอย่าง

นี้

(ครั้นพระปุสสเถระแสดงภัยอย่างใหญ่หลวงที่ยังมาไม่ถึงนั้น
จะมาถึงในกาลภายหลังอย่างนั้น เมื่อจะให้โอวาทแก่ภิกษุ
ทั้งหลายที่ประชุมกัน ณ ที่นั้นอีก จึงได้กล่าว ๓ ภาษิตเหล่านี้
ว่า)

[๙๗๘] ภัยอย่างใหญ่หลวงซึ่งยังมาไม่ถึงนี้ จะมาถึงข้าง
หน้า

ขอท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ว่าง่าย พุดจาอ่อนหวาน

มีความเคารพกันและกัน

[๙๗๙] มีจิตเมตตากรุณา สำรวมในศีล

ปรารภความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว

บากบั่นมั่นคงเป็นประจำเถิด

[๙๘๐] ขอชนทั้งหลายจงเห็นความประมาทโดยเป็นสิ่งที่
ที่น่ากลัว

และเห็นความไม่ประมาทโดยเป็นสิ่งที่เกษม

แล้วบำเพ็ญอภิวรรคที่จะบรรลุสมบัติได้

๒. สารีปุตตเถรคาถา

ภาษิตของพระสารีบุตรเถระ

(พระสารีบุตรเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์แก่ภิกษุทั้งหลาย
จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๙๘๑] ผู้ใดมีสติประพาสเหมือนผู้สำรวมกาย เหมือน
สัตบุรุษ

ไม่ประมาท เหมือนผู้สำรวมความคิด

ยินดีในการเจริญกรรมฐานไว้ภายใน

มีจิตตั้งมั่นดีอยู่ผู้เดียว สันโดษ

นักปราชญ์ทั้งหลาย เรียกผู้นั้นว่าเป็นภิกษุ

[๙๘๒] ภิกษุ เมื่อฉันอาหารสดก็ตาม แห้งก็ตาม

ไม่พึงฉันให้อิ่มเกินไป ไม่พึงฉันให้น้อยเกินไป

พึงฉันแต่พอประมาณ พึงมีสติอยู่

[๙๘๓] พึงเลิกฉันก่อนอิ่ม ๔-๕ คำ แล้วดื่มน้ำ

เท่านั้นก็เพียงพอเพื่ออยู่ผาสุก

ของภิกษุผู้มีใจเด็ดเดี่ยวมุ่งนิพพาน

[๙๘๔] อนึ่ง การนุ่งห่มจีวรที่สมควร ซึ่งเป็นประโยชน์

นี้ก็เพียงพอเพื่ออยู่ผาสุก

ของภิกษุผู้มีใจเด็ดเดี่ยวมุ่งนิพพาน

[๙๘๕] เมื่อภิกษุนั่งขัดสมาธิในกุฏิใด ผนตกไม่เปียกเข้า
ทั้งสอง

กุฏิเท่านั้น ก็เพียงพอเพื่ออยู่ผาสุก

ของภิกษุผู้มีใจเด็ดเดี่ยวมุ่งนิพพาน

[๙๘๖] ภิกษุใดพิจารณาเห็นสุขโดยความเป็นทุกข์

เห็นทุกข์เป็นเหมือนลูกศรคอยทิ่มแทงได้

ภิกษุนั้น ไม่ได้มีความยึดมั่นในอทุกขมสุขเวทนาทั้ง ๒ นั้น
ว่าเป็นของเนื่องในตน

เธอจะพึงถูกกิเลสอะไรผูกมัดไว้ในโลกได้อย่างไร

[๙๘๗] ภิกษุผู้มีความปรารถนาลามก

เกียจคร้าน มีความเพียรย่อหย่อน

มีการเล่าเรียนน้อย ไม่เื้อเพื่อ

อย่าได้มีในสำนักเรา ในกาลไหน ๆ เลย

(เพราะ)คนเช่นนั้นในสัตว์โลก

จะพึงสอนแบบไหนอย่างไรได้

[๙๘๘] ส่วนภิกษุผู้เป็นพหูสูต มีปัญญา

ตั้งมั่นดีในศีล ประกอบความสงบใจเนื่อง ๆ อยู่

ขอจงมาสถิตอยู่บนกระหม่อมของเราเถิด

[๙๘๙] ภิกษุใดประกอบธรรมเป็นเหตุให้เนิ่นช้าอยู่เนื่อง

ๆ

มีใจยินดีในธรรมเป็นเหตุให้เนิ่นช้า

ภิกษุนั้น ชื่อว่าพลาดจากนิพพาน

ซึ่งเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยม

[๙๙๐] ส่วนภิกษุใดละธรรมเป็นเหตุให้เนิ่นช้าได้แล้ว

ยินดีแล้วในทางแห่งธรรมซึ่งเป็นเหตุไม่ให้เนิ่นช้า

ภิกษุนั้นบรรลุนิพพาน

ซึ่งเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยม

[๙๙๑] พระอรหันต์ทั้งหลาย อยู่สถานที่ใด

คือ จะเป็นบ้านก็ตาม ป่าก็ตาม ที่ลุ่มก็ตาม ที่ดอนก็ตาม

สถานที่นั้น เป็นรมณีสถาน

[๙๙๒] ท่านผู้ปราศจากโรคทั้งหลาย

จะยินดีป่าทั้งหลาย อันนารัณมย์

ที่ชนผู้แสวงหากามไม่ยินดี

เพราะท่านเหล่านั้น ไม่แสวงหากาม

[๙๙๓] บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญามากชี้โทษ

มักพูดปรามไว้ เหมือนผู้ขับอกชุมทรัพย์

(และ) พึงคบผู้ที่เป็นบัณฑิตเช่นนั้น

เพราะเมื่อคบคนเช่นนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญ ไม่มีความ

เสื่อมเลย

[๙๙๔] ผู้ใดพึงกล่าวสอนพรา้สอน และห้ามจากความ

ชั่ว

ผู้นั้นย่อมเป็นที่รักของสัตบุรุษทั้งหลาย

แต่ไม่เป็นที่รักของอสัตบุรุษทั้งหลาย

[๙๙๕] พระผู้มีพระภาคตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระจักขุ

ได้ทรงแสดงธรรมโปรดผู้อื่น

เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่
เรามุ่งประโยชน์ ได้ตั้งใจฟัง
การตั้งใจฟังของเรานั้น ไม่ไร้ประโยชน์
จึงเป็นผู้หลุดพ้นแล้วหาอาสวะมิได้
[๙๙๖] เราไม่ได้ตั้งความปรารถนาไว้
เพื่ออุปเพณิวาสญาณ๑ ทิพพจักขุญาณ๒
เจโตปริยญาณ๓ อิทธีวิธญาณ๔
จตุปปาตญาณ๕ และทิพพโสตญาณ๖
(ยักษ์กล่าวภาชิตเหล่านี้ว่า)
[๙๙๗] พระเถระโหล่นชื่ออุปติสสะนั้นแหละ
ยอดเยี่ยมด้วยปัญญา
ครองผ้าสังฆาฏิอาศัยโคนไม้ นั่งเอนนั่งเข้ามานอนอยู่
[๙๙๘] สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าสมาบัติอันไม่

มีวิตก

เป็นผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้หนึ่งอย่างประเสริฐโดยแท้จริง
[๙๙๙] ภูเขาศิลาล้วน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว แม้ฉันใด
ภิกษุก็ฉันนั้นเพราะสิ้นโมหะ ย่อมไม่หวั่นไหวเหมือนภูเข
(พระสารีบุตรเถระฟังคำของสามเถระนั้นแล้ว จึงได้กล่าว

ภาชิตว่า)

[๑๐๐๐] คนผู้ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วยวน
ไฟใจแสวงหาความสะอาดอยู่เป็นนิตย์
ความชั่วเพียงเท่าปลายขนทราย
ย่อมปรากฏดังเท่าก้อนเมฆ
(พระสารีบุตรเถระเมื่อจะแสดงว่าตนมีจิตเสมอกัน ทั้งตาย

ทั้งเป็นอยู่ จึงกล่าวภาชิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๐๑] เราไม่อยากตาย ไม่อยากเป็นอยู่
แต่เรามีสติสัมปชัญญะอยู่เฉพาหน้า จักละกายนี้

[๑๐๐๒] เราไม่อยากตาย ไม่อยากเป็นอยู่
แต่เราคอยเวลาอันควร

เหมือนลูกจ้างทำการงานคอยค่าจ้าง

(และเมื่อจะแสดงธรรมแก่ผู้อื่น จึงได้กล่าวไว้อีก ๒ ภาชิต

ว่า)

[๑๐๐๓] ความตายนี้มีแน่นอนใน ๒ คราว

คือ คราวแก่และคราวหนุ่มจะไม่ตาย ไม่มี
เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ อย่า
พินาศเลย ขณะอย่าได้ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย
[๑๐๐๔] เมืองชายแดนได้รับการคุ้มครองทั้งภายในและ
ภายนอก ฉันทไ

ท่านทั้งหลายโปรดคุ้มครองตนให้ได้ ฉันทนั้น
ขณะอย่าได้ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย
เพราะเหล่าชนที่ปล่อยให้ขณะล่วงเลยไป
ย่อมแออัดกัน ในนรก เศร้าโศกอยู่
(พระสารีบุตรเถระ พบท่านพระมหาโกณฑัญญะเมื่อจะประกาศ
เกียรติกุณของท่าน จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๐๕] ภิกษุผู้สงบ งดเว้นจากการทำชั่ว
พุดด้วยปัญญา ไม่ฟุ้งซ่าน
ย่อมกำจัดการปวณทั้งหลายได้
เหมือนกับลมพัดใบไม้ให้ร่วงหล่น

[๑๐๐๖] ภิกษุผู้สงบระงับ งดเว้นจากการทำความชั่ว
มักพุดด้วยปัญญา ไม่ฟุ้งซ่าน
ย่อมกำจัดการปวณได้แล้ว
เหมือนกับลมพัดใบไม้ให้ลอยไป

[๑๐๐๗] ภิกษุผู้สงบระงับ ไม่มีความคับแค้น
มีใจผ่องใสไม่ขุ่นมัว มีศีลอันงาม
เป็นปราชญ์ พึงทำที่สุดทุกข์ได้
(พระสารีบุตรเถระปรารภพวกภิกษุวัชชีบุตรที่เชื่อ
พระเทวทัตต์ จึงได้กล่าวภาษิตทั้งหลายไว้ว่า)

[๑๐๐๘] บุคคลไม่พึงไวใจในปุถุชนบางพวก
ทั้งที่เป็นคฤหัสถ์และบรรพชิต
แม้เบื้องตันเขาจะเป็นคนดี ภายหลังจะเป็นคนไม่ดี
หรือเบื้องตันเป็นคนไม่ดี ภายหลังจะกลับเป็นคนดีก็ตาม

[๑๐๐๙] นิพพานธรรม ๕ เหล่านี้ คือ

(๑) กามฉันทะ (๒) พยาบาท (๓) ถีนมิทธะ

(๔) อุทธัจจกุกกุกจะ (๕) วิจิกิจฉา

เป็นธรรมเครื่องเศร้าหมองใจของภิกษุ

[๑๐๑๐] สมาธิของภิกษุใดผู้มีปกติอยู่ด้วยความไม่
ประมาท

ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ

(๑) ด้วยมีผู้สักการะ (๒) ด้วยไม่มีผู้สักการะ

[๑๐๑๑] ภิกษุผู้เข้าฌาน มีความเพียรต่อเนื่อง
พิจารณาเห็นด้วยปัญญาที่สุขุม

ยินดีในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปาทานนั้น

นักปราชญ์ทั้งหลายเรียกว่า สัตบุรุษ

[๑๐๑๒] มหาสมุทร ๑ แผ่นดิน ๑ ภูเขา ๑ ลม ๑

ไม่ควรที่จะเปรียบเทียบกับความหลุดพ้นอย่างประเสริฐ
ของพระศาสดา

[๑๐๑๓] พระเถระผู้ประพฤติดตามพระธรรมจักร

ที่พระศาสดาทรงให้เป็นไป มีปัญญามาก มีจิตตั้งมั่น

เป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน น้ำ และไฟ ไม่ยินดี ย่อมไม่

ยินร้าย

[๑๐๑๔] ภิกษุถึงที่สุดสาวกปัญญาบารมี มีความรู้มาก

เป็นมหานุญ

ไม่โง่งเงลา ไม่ใช่เหมือนผู้โง่งเงลา เป็นผู้เย็นอยู่เป็นนิตย์

[๑๐๑๕] เราปรนนิบัติพระศาสดา ได้ทำตามคำสั่งสอน

ของพระพุทธเจ้าแล้ว

ปลงภาระที่หนักได้ ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

[๑๐๑๖] ท่านทั้งหลายจงยังประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้

อื่น

ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด นี่เป็นคำพราสอนของ

เรา

เราหลุดพ้นจากกิเลสและภพได้ทั้งหมดแล้ว จะปรินิพพาน

ละ

๓. อานนทเถรคาถา

ภาษิตของพระอานนทเถระ

(พระอานนทเถระ เมื่อสังคายนาพระธรรมได้กล่าวภาษิต

เหล่านี้ว่า)

[๑๐๑๗] บัณฑิตไม่พึงทำความเป็นสหายกับคนพูด
ส่อเสียด ๑

คนมักโกรธ ๑ คนตระหนี่ ๑ คนชอบใจที่จะให้ผู้อื่นพินาศ ๑
เพราะการสมาคมกับคนชั่วเป็นความเลว ๑

[๑๐๑๘] บัณฑิตพึงทำความเป็นสหายกับคนที่มีศรัทธา ๑
มีศีลเป็นที่รัก ๑ มีปัญญา ๑ เป็นพหูสูต ๑

เพราะการสมาคมกับคนดีทั้งหลายเป็นความเจริญ

[๑๐๑๙] ขอเชิญดูอัฐภาพที่ผ้าและอาภรณ์เป็นต้นทำให้
วิจิตร

มีกายเป็นแผล มีกระดูก ๓๐๐ ท่อนเป็นโครงร่าง
กระสับกระส่าย ที่พวกคนเขลาดำริหวังกันส่วนมาก
ซึ่งไม่มีความยั่งยืนตั้งมั่น

[๑๐๒๐] ขอเชิญดูอัฐภาพที่สตรีใช้แก้วมณีและต่างหูแต่ง
ให้วิจิตร

ซึ่งมีหนังหุ้มกระดูกไว้ภายใน งามพร้อมเสื้อผ้า

[๑๐๒๑] แท้ทั้งสองย่อมด้วยครั้งสด หน้าทาด้วยจรรณ
ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๑๐๒๒] ผมที่ตกแต่งให้เป็นลอนดั่งกระดานหมากรุก
ตาทั้งสองที่หยอดด้วยยาหยอดตาก็สามารถทำคนเขลาให้
ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๑๐๒๓] กายที่มีสภาพเปื่อยเน่าเป็นธรรมดาซึ่งตกแต่ง
แล้ว

เหมือนกล่องยาหยอดตาใหม่ ๆ ที่งดงาม

ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนแสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๑๐๒๔] พระอานนทเถระผู้โคตรมโคตร เป็นพหูสูต

กล่าวธรรมได้อย่างวิจิตร เป็นพุทธอุปัฏฐาก

ปลงภาระได้แล้ว พราจากกิเลสที่ประกอบสัตว์ไว้

พอเอนกายลงนอน

[๑๐๒๕] สิ้นอาสวะ พราจากกิเลสที่ประกอบสัตว์ไว้

ล่วงกิเลสเป็นเครื่องข้อง ดับกิเลสได้สนิท

ถึงฝั่งแห่งความเกิดและความตาย
ยังทรงร่างกาย ซึ่งมีในภพสุดท้ายอยู่
[๑๐๒๖] ธรรมทั้งหลายของพระพุทธเจ้า
ผู้ทรงเป็นเผ่าพันธุ์แห่งดวงอาทิตย์
ตั้งอยู่เฉพาะในบุรุษพิเศษใด
บุรุษพิเศษนั้น คือพระอานนทโคตมโคตร
ยังดำรงอยู่ในหนทางเป็นที่ดำเนินไปสู่นิพพาน

[๑๐๒๗] เราได้เรียนมาจากพระพุทธเจ้า ๘๒,๐๐๐ พระ
ธรรมชั้น

จากภิกษุ ๒,๐๐๐ พระธรรมชั้น
จึงรวมธรรมที่เราซ้ำของคลองปากได้ ๘๔,๐๐๐ พระ

ธรรมชั้น

[๑๐๒๘] คนที่มีการศึกษาน้อยนี้ยอมแก่ไปเปล่าเหมือนโค
พลีพัท

เขาเจริญแต่เนื้อหนัง ส่วนปัญญาหาเจริญไม่

[๑๐๒๙] ผู้ที่มีการศึกษามาก กลับดูหมิ่นผู้ที่มีการศึกษา
น้อย

เพราะการศึกษาเป็นเหตุ ย่อมปรากฏแก่เรา
เหมือนคนตาบอดถือดวงประทีปไป

[๑๐๓๐] บุคคลพึงเข้าไปนั่งใกล้ท่านผู้เป็นพหูสูตร
ทั้งไม่ควรทำสวดะ๒ให้เสื่อมสูญไป
เพราะความเป็นพหูสูตรนั้นเป็นรากเงาของพรหมจรรย์
ฉะนั้น จึงควรเป็นผู้ทรงธรรม

[๑๐๓๑] บุคคลรู้เบื้องต้นและเบื้องปลายภาษิต
รู้อรรถแห่งภาษิต จลลัดในนิรุตติ และในบท
เรียนธรรมให้รู้ให้เข้าใจดีและพิจารณาเนื้อความ

[๑๐๓๒] เขาก็ทำความพอใจด้วยความอดทน
พยายามพิจารณาไตร่ตรองถึงนามรูปนั้น
เริ่มตั้งความเพียรในเวลา(ที่ควรระคองจิตเป็นต้น)
จึงจะพึงเป็นผู้มีจิตตั้งมั่นดีในภายในได้

[๑๐๓๓] ผู้หวังความรู้แจ้งธรรมพึงคบหาท่านผู้เป็นพหูสูตร
ทรงธรรม มีปัญญา เป็นพุทธสาวกเช่นนั้น

[๑๐๓๔] บุคคลผู้เป็นพหูสูตร ทรงธรรม

รักษาลัทธิธรรมของพระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ผู้เป็นพหุสูตรเช่นนั้นเป็นดวงตาและเป็นปฐมนียบุคคล
ของชาวโลกทั้งมวล

[๑๐๓๕] ภิกษุมีธรรม๑ เป็นที่มายินดี ยินดีแล้วในธรรม
พิจารณาใคร่ครวญถึงธรรม ระลึกถึงธรรมอยู่
ก็ยอมไม่เสื่อมจากพระสัทธรรม

[๑๐๓๖] ภิกษุผู้หนักในความตระหนี่กาย
เมื่อกายและชีวิตเสื่อมไปอยู่
เธอไม่ขยันทันเพียร ยังติดความสุขทางกาย
จะมีความอยู่ผาสุกด้วยความเป็นสมณะได้แต่ที่ไหน

[๑๐๓๗] ทิศทุกทิศ ไม่ปรากฏ ธรรมทั้งหลายก็ไม่

แจ่มแจ้งแก่เรา

เมื่อพระธรรมเสนาบดีซึ่งเป็นกัลยาณมิตร นิพพานเสียแล้ว
โลกนี้ทั้งหมดปรากฏเหมือนกับว่ามีมืดมิด

[๑๐๓๘] กัลยาณมิตรเช่นนั้น ย่อมไม่มีแก่ผู้ปราศจาก

สหาย

ผู้มีพระศาสดาล่วงลับเหมือนกายคตาสติ

[๑๐๓๙] มิตรเก่า ก็ล่วงลับไป จิตของเราไม่ยอมสมาคม

กับมิตรใหม่

วันนี้เรานั้น ขอเข้ามานอยู่คนเดียว

เหมือนกับนกเข้าอยู่ประจำรังในฤดูฝน

(พระศาสดาได้ตรัสกับพระอานนทเถระด้วยพระพุทธภาษิต

ว่า)

[๑๐๔๐] เธออย่าได้ห้ามชนหมู่มากผู้เป็นชาวต่างรัฐต่าง

ถิ่น

ที่พากันมาไม่ทันพบเรา

ชนเหล่านั้นซึ่งมุ่งฟังธรรม จงเข้าพบเราได้

นี้แหละเป็นเวลาเข้าพบเรา

(พระอานนทเถระได้ฟังพุทธดำรัสนั้นแล้ว ได้กล่าวภาษิต

เหล่านั้นว่า)

[๑๐๔๑] พระศาสดาผู้มีพระจักขุทรงประทานพระวโรกาส

ไม่ทรงห้ามชนหมู่มากซึ่งเป็นชาวต่างรัฐต่างถิ่น

ที่พากันมาไม่ทันเข้าเฝ้า

[๑๐๔๒] เมื่อเราเป็นเสขบุคคลอยู่ ๒๕ ปี กามสัญญา
มิได้เกิดขึ้น

ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

[๑๐๔๓] เมื่อเราเป็นเสขบุคคลอยู่ ๒๕ ปี โทสสัญญา
มิได้เกิดขึ้น

ท่านจงมองเห็นธรรมว่าเป็นธรรมดีงาม

[๑๐๔๔] เราได้อุปัฏฐากพระผู้มีพระภาคด้วยเมตตา
กายกรรม

จุดพระฉายาที่ติดตามพระองค์เป็นเวลา ๒๕ ปี

[๑๐๔๕] เราได้อุปัฏฐากพระผู้มีพระภาคด้วยเมตตา
วจีกรรม

จุดพระฉายาที่ติดตามพระองค์เป็นเวลา ๒๕ ปี

[๑๐๔๖] เราได้อุปัฏฐากพระผู้มีพระภาคด้วยเมตตา
มโนกรรม

จุดพระฉายาที่ติดตามพระองค์เป็นเวลา ๒๕ ปี

[๑๐๔๗] เมื่อพระพุทธองค์เสด็จจรงกรม

เราได้จรงกรมตามเบื้องพระปฤษฎางค์ของพระองค์

เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่ ญาณได้เกิดขึ้นแก่เรา

[๑๐๔๘] เรายังเป็นเสขะมีกิจที่ต้องทำ ยังไม่ได้บรรล
อรหัต

แต่พระศาสดาผู้ทรงอนุเคราะห์เรา ปรากฏว่าปรินิพพานเสีย
แล้ว

[๑๐๔๙] เวลานั้น(เรา)ได้มีความสะพรั่งกลัว และขนพอง
สยองเกล้า

ในเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประกอบด้วยพระคุณอย่าง
ประเสริฐ โดยอาการทั้งปวง เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว

(พระธรรมสังคากาจารย์ทั้งหลายเมื่อจะสรรเสริญพระอานน
ทเถระ จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๕๐] พระอานนทเถระ เป็นพหูสูต ทรงธรรม

รักษาลัทธิธรรมของพระพุทธเจ้าผู้แสวงคุณอันยิ่งใหญ่

เป็นดวงตาของชาวโลกทั้งมวล ปรินิพพานเสียแล้ว

[๑๐๕๑] พระอานนทเถระเป็นพหูสูต ทรงธรรม

รักษาลัทธิธรรมของพระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่

เป็นดวงตาของชาวโลกทั้งมวล กำจัดความมืดในโลกที่มีดมนได้

[๑๐๕๒] พระอานนทเถระ มีคติ๑ มีสติ มีมิตติ๒ แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ และทรงพระสังวรธรรมไว้ ได้เป็นบ่อเกิดรัตนะ๓ (พระอานนทเถระก่อนจะปรินิพพาน ได้กล่าวภาษิตสุดท้ายว่า)

[๑๐๕๓] เราได้ปรนนิบัติพระศาสดา
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
ปลงภาระที่หนักเสียได้ บัดนี้ไม่มีการเกิดอีก
ถึงนิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระปัสสเถระ ๒. พระสารีบุตรเถระ
๓. พระอานนทเถระ

ในถึงนิบาตนี้ มีพระเถระที่ระบุไว้ ๓ รูป
และมี ๑๐๕ ภาษิต ฉะนั้นแล

๑๘. จัดตาฬีสนิบาต

๑. มหากัสสปเถรคาถา

ภาษิตของพระมหากัสสปเถระ

(พระมหากัสสปเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๕๔] บุคคลไม่พึงมีหมุคณะแวดล้อมเที่ยวไป
เพราะเป็นเหตุทำให้ฟุ้งซ่าน ยากแก่การได้สมาธิ
การสังเคราะห์ชนต่าง ๆ เป็นความลำบาก
บุคคลเห็นโทษด้วยประการฉะนี้แล้ว

ไม่พึงขบใจการคลุกคลีด้วยหมุคณะ

[๑๐๕๕] มุนิไม่พึงเกี่ยวข้องกับตระกูลทั้งหลาย

เพราะเป็นเหตุทำให้ฟุ้งซ่าน ยากแก่การได้สมาธิ
ผู้ชวนขวายเกี่ยวข้องกับตระกูลนั้น

ย่อมติดในรส ละทิ้งประโยชน์อันจะนำความสุขมาให้

[๑๐๕๖] ด้วยว่านักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น
กล่าวการไหว้และการบูชาในตระกูลทั้งหลายว่า เป็น

เปลือกถม

เป็นลูกศรอันละเอียดซึ่งถอนขึ้นได้ยาก

เป็นสัการะที่คนชั่วจะได้ยาก

[๑๐๕๗] เราลงจากเสนาสนะแล้วได้เข้าไปบิณฑบาตยังนคร

ได้เข้าไปยืนอยู่ใกล้ ๆ บุรุษโรคเรื้อนซึ่งกำลังบริโภคอาหารนั้นด้วย ความเอื้อเฟื้อ

[๑๐๕๘] บุรุษโรคเรื้อนนั้นใช้มือข้างที่หงิกงอน้อมคำข้าวเข้ามาถวายเรา

และเมื่อเขาใส่คำข้าวลง

นิ้วมือของเขาเน่าเฟะก็ขาดตกลงในบาตรของเรา

[๑๐๕๙] เราได้อาศัยปลาเรือนฉันคำข้าวนั้นอยู่ขณะฉัน หรือฉันเสร็จแล้ว เราไม่มีความรังเกียจเลย

[๑๐๖๐] ภิกษุใดไม่ดูหมิ่นบริโภคปัจจัย ๔ นี้ คือ (๑) อาหารบิณฑบาตที่จะต้องลุกขึ้นยืนรับ (๒) บังสุกุลจีวร (๓) เสนาสนะคือโคนไม้ (๔) ยาดองด้วยน้ำมูตรเน่า ภิกษุนั้นแหละควรอยู่ในทิศทั้ง ๔ ได้

[๑๐๖๑] ในปัจฉิมวัย ภิกษุบางพวกเมื่อขึ้นภูเขาย่อมลำบาก

แต่กัศสปะซึ่งเป็นทายาทของพระพุทธเจ้า

มีสติสัมปชัญญะตั้งมั่น แข็งแรงด้วยกำลังฤทธิ์ ย่อมขึ้นได้

สบาย

[๑๐๖๒] กัศสปะซึ่งหมดอุปาทาน ละความหวาดกลัวภัยได้แล้ว

กลับจากบิณฑบาตแล้ว ได้ขึ้นภูเขา เข้ามานอนอยู่

[๑๐๖๓] กัศสปะซึ่งหมดอุปาทาน เมื่อสัตว์ทั้งหลายถูกไฟไหม้อยู่

ก็ดับไฟเสียได้ กลับจากบิณฑบาตแล้ว ได้ขึ้นภูเขา เข้ามานอนอยู่

[๑๐๖๔] กัศสปะซึ่งหมดอุปาทาน ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ

กลับจากบิณฑบาตแล้ว ได้ขึ้นภูเขา เข้ามานอนอยู่

[๑๐๖๕] ภูมิภาคเรียงรายไปด้วยแนวต้นกุ่ม

นารีนรมย์ใจ กีกก้อง ด้วยเสียงข้างร้อง นารีนรมย์

ล้วนแล้วด้วยภูเขา ย่อมทำให้เราให้ยินดี

[๑๐๖๖] ภูเขาเหล่านั้นมีสีเขียวดจเมฆ งดงาม

มีน้ำเย็น ทรงความสะอาดไว้

ดาดดาด้วยแมลงค่อมทอง ย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจ

[๑๐๖๗] ภูเขาเหล่านั้นเปรียบดังปราสาท

เขียวชะอุ่มสูงตระหง่านเทียมเมฆ

กึกด้วยเสียงช้างร้อง นารื่นรมย์

ย่อมทำให้เรายินดี

[๑๐๖๘] ภูเขาเหล่านั้นที่ฝนตกสดใหม่ ๆ มีพืชนารื่นรมย์

ทั้งเหล่าฤๅษีก็อาศัยอยู่ แข็งแรงด้วยเสียงนกยูงร้อง

ย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจ

[๑๐๖๙] สถานที่เช่นนั้นเหมาะแก่เราผู้มีใจเด็ดเดี่ยวมุ่ง

เข้าฌาน

เหมาะแก่เราผู้เป็นภิกษุมิใจเด็ดเดี่ยว มุ่งประโยชน์

[๑๐๗๐] เหมาะแก่เราผู้เป็นภิกษุ มีใจเด็ดเดี่ยว มุ่งความ

ผาสุก

เหมาะแก่เรา ผู้คงที่ มีใจเด็ดเดี่ยว มั่นคง

[๑๐๗๑] ภูเขาเหล่านั้นมีสีเสมอด้วยดอกผักตบ

คล้ายกับว่าหมู่เมฆบนท้องฟ้าปกคลุม

คลาคล่ำไปด้วยฝูงนกนานาชนิด ย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจ

[๑๐๗๒] ภูเขาเหล่านั้นไม่มีหมู่คนพลุกพล่าน

มีแต่หมู่เนื้ออาศัยอยู่

คลาคล่ำไปด้วยฝูงนกนานาชนิด

ย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจ

[๑๐๗๓] ภูเขาหินอันกว้างใหญ่ไพศาลมีน้ำไหลใสสะอาด

มีฝูงค่างและฝูงเนื้อฟานคลาคล่ำ

ดาดดาไปด้วยน้ำและสาหร่าย ย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจยิ่ง

นัก

[๑๐๗๔] ความยินดีด้วยดนตรีมีเครื่อง ๕ เช่นนั้น

ย่อมไม่มีแก่เราผู้มีจิตตั้งมั่น

พิจารณาเห็นธรรมโดยชอบ

[๑๐๗๕] ภิกษุไม่ควรทำงานก่อสร้างให้มาก

พึงเว้นห่างหมู่ชน ไม่พึงชวนชวายเป็นลาภผล

ภิกษุผู้ปฏิบัติเช่นนั้นเป็นผู้ชวนชวายเป็น

ในลาภผลและติดในรสอาหาร

ยอมละทิ้งประโยชน์ที่จะนำความสุขมาให้
[๑๐๗๖] ภิกษุไม่พึงทำงานก่อสร้างให้มาก
พึงเว้นหางานก่อสร้างนั้น
ซึ่งไม่นำประโยชน์มาให้ตน
เพราะกายจะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า
เธอซึ่งประสบความลำบาก
ยอมไม่ประสบความสงบใจ

[๑๐๗๗] ภิกษุไม่พิจารณาเห็นแม่ประโยชน์ตน
ด้วยเพียงทองบ่นพระพุทธรูจนะ
ยอมเทียวชุกอ สำคัญตัวว่าประเสริฐกว่าเขา

[๑๐๗๘] นรชนใดไม่ประเสริฐเป็นพาล
สำคัญตนว่าประเสริฐกว่าเขา เสมอเขา
ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ย่อมไม่สรรเสริญนรชนนั้น ผู้มีใจกระด้าง
[๑๐๗๙] ส่วนผู้ใดเป็นคนประเสริฐกว่าเขาแต่ไม่ถือตัวว่า
ประเสริฐกว่าเขา เสมอเขา หรือว่าเลวกว่าเขา
ไม่หวั่นไหวด้วยมานะสักอย่างหนึ่งใน ๙ อย่าง

[๑๐๘๐] ท่านผู้รู้ทั้งหลายย่อมสรรเสริญผู้นั้นนั่นแหละว่า
มีปัญญา คงที่เช่นนั้น ตั้งมั่นดีในศีลทั้งหลาย
บำเพ็ญความสงบใจอยู่เนื่อง ๆ

[๑๐๘๑] ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้นย่อมห่างไกลจากพระสัทธรรม เหมือนฟ้ากับดิน

[๑๐๘๒] ก็เหล่าภิกษุมีหิริและโอตตปปะตั้งมั่นโดยชอบ

ทุกเมื่อ

มีพรหมจรรย์งอกงาม ย่อมเป็นผู้มีภพใหม่สิ้นแล้ว

[๑๐๘๓] ภิกษุที่ยังมีจิตฟุ้งซ่าน กลับกลอก
ถึงจะห่มผ้าบังสุกุล ก็ย่อมไม่งดงามด้วยผ้าบังสุกุลนั้น
เหมือนวานรที่คลุมด้วยหนังราชสีห์ ไม่งดงาม

[๑๐๘๔] ส่วนภิกษุผู้มีจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่กลับกลอก
มีปัญญารักษาตนรอด สำรวมอินทรีย์
ย่อมงดงามด้วยผ้าบังสุกุล เหมือนราชสีห์ที่ชอกฏเขาจะนั้น

[๑๐๘๕] อุบัติเทพมีฤทธิ์ มีเกียรติยศ

มีจำนวนมากถึง ๑๐,๐๐๐ เหล่านี้

และหมู่พรหมทั้งหมดนั้น

[๑๐๘๖] พากันมายืนประนมมือ
นอบน้อมท่านพระธรรมเสนาบดีสารีบุตรผู้เป็นปราชญ์
เข้ามานสมาบัติได้อย่างอุกฤษฏ์
มีจิตตั้งมั่น พร้อมกับเปล่งวาจาว่า

[๑๐๘๗] ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษอาชาไนย ขอความ
นอบน้อมจงมีแต่ท่าน

ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษสูงสุด ขอความนอบน้อมจงมีแต่ท่าน
ที่พวกเราไม่รู้วาท่านอาศัยอารมณ์ไรเล่า ถึงเข้ามานอยู่

[๑๐๘๘] น้าอัศจรรย์จริงหนอ
วิสัยเฉพาะตัวของท่านผู้รู้ทั้งหลายลึกซึ้งยิ่งนัก
พวกเราผู้สามารถที่จะรู้วิสัยแม่ที่ละเอียด
ดจนายขมังธูผู้ยิงชนทรายได้มาประชุมกันแล้ว ก็ยังรู้ไม่ได้

[๑๐๘๙] เพราะได้เห็นท่านพระสารีบุตรผู้ควรแก่การบูชา
ซึ่งหมู่ทวยเทพบูชาแล้วอย่างนั้นในครั้งนั้น
ท่านพระกปิณะจึงได้มีความยิ้มแย้ม

[๑๐๙๐] ท้าวพุทธอาณาเขต ยกเว้นพระมหามุนีเสีย
เราได้เป็นผู้ประเสริฐในชุดงคคุณ ไม่มีใครเทียบเท่าเรา

[๑๐๙๑] เราปรนนิบัติพระศาสดา
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว
ปลงภาระที่หนักเสียได้แล้ว ถอนต้นหาที่นำไปสู่ภพได้ขาด

แล้ว

[๑๐๙๒] พระโคตมผู้ทรงพระคุณหาประมาณมิได้
มีพระทัยน้อมไปในเนกขัมมะ

สลัดออกจากภพ ๓
ไม่ทรงติดจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ
เหมือนดอกบัวไร้มลทินไม่ติดน้ำจะนั้น

[๑๐๙๓] พระองค์เป็นจอมปราชญ์
มีสติปัญญาเป็นพระศอ
มีศรัทธาเป็นพระหัตถ์
มีปัญญาเป็นพระเศียร
ทรงมีพระปรีชามาก
ทรงปฏิบัติดับกิเลสและกองทุกข์ได้ตลอดไป
จัดตาฬิสนิบาต จบบริบูรณ์

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

๑. พระมหากัสสปเถระรูปเดียวเท่านั้น
และในจัดตาฬิสนิบาตมี ๔๐ คาถา ฉะนั้นแล

๑๙. ปัญญาสนิบาต

๑. ตาลปฏฺเฐเถรคาถา

ภาษิตของพระตาลปฏฺเฐเถระ

(พระตาลปฏฺเฐเถระหวังจะจำแนกแสดงโยนิโสมนสิการโดย
ประการต่าง ๆ จึงได้กล่าวสอนภิกษุทั้งหลายด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๙๔] เมื่อไรหนอเราจะอยู่ผู้เดียวไม่มีศัตรูเป็นเพื่อน
ที่ชอกเขา

เมื่อไรหนอเราจะพิจารณาเห็นแจ้งภพทั้งปวงโดยเป็นสภาวะ
ไม่เที่ยงอยู่

เมื่อไรหนอความดำริเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จได้

[๑๐๙๕] เมื่อไรหนอเราจะได้เป็นมุนีนั่งหม่มผ้ากาสาวพัสตร์
ที่ตัดด้วยศีลตรา

ไม่ยึดมั่น ไม่มีความหวัง ละราคะ โทสะ และโมหะได้แล้ว
เที่ยว ไปในป่าใหญ่อยู่ได้อย่างสบาย

[๑๐๙๖] เมื่อไรหนอเราจึงจะเห็นแจ้งร่างกายนี้ซึ่งไม่เที่ยง
เป็นรังแห่งความตายและเป็นรังแห่งโรค ถูกมรณะและชราคอย
รบกวน

ปราศจากความกลัว อาศัยอยู่ในป่าแต่ผู้เดียว

ความดำริเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๐๙๗] เมื่อไรหนอเราพึงจับดาบคมกริบคืออริยมรรคที่
สำเร็จด้วยปัญญา

ตัดเถาว์วัลย์คือตัณหาที่ก่อให้เกิดภัย นำทุกข์มาให้

เป็นเหตุให้หมุนวนเวียนไปตามอารมณ์มากอย่าง

ความดำริเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๐๙๘] เมื่อไรหนอเราจะได้ฉวยศีลตราที่สำเร็จด้วย
ปัญญาอันมีเดชานุภาพ มากของท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ทั้งหลาย หักรานกิเลสมารพร้อมทั้งเสนามารโดยจับพลัน เหนือ
บัลลังก์สีหอาสน์

ความดำริเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๐๙๙] เมื่อไรหนอสัตบุรุษผู้มีความหนักแน่นในธรรม
คงที่ มีปกติเห็นตามความเป็นจริง ขณะอินทรีย์แล้ว

จะพึงเห็นเราว่า บำเพ็ญเพียรในสมาคม

ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๐] เมื่อไรหนอความเกียจคร้าน ความหิวกระหาย
ลม แดด หรือเหลือบ ยุง สัตว์เลื้อยคลาน

จะไม่เบียดเบียนเราที่ชอกกฎเขา นี่เป็นความประสงค์ส่วนตัว

เรา

ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๑] เมื่อไรหนอเราจึงจะได้เป็นผู้มีจิตตั้งมั่น มีสติ
บรรลุนิยาสัจ ๔ ที่เห็นได้แสนยาก ซึ่งพระสัมมา

สัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ทรงทราบแล้วด้วยพระปัญญา

ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๒] เมื่อไรหนอ เราจะมีความสงบระงับจากเครื่อง

เราร้อน

ในเพราะรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์
ที่เรายังไม่รู้เท่าทัน พิจารณาเห็นได้ด้วยปัญญา

ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๓] เมื่อไรหนอเราถูกว่ากล่าวติเตียนด้วยคำหยาบ

จะไม่เดือดร้อนใจ เพราะคำหยาบนั้นเป็นเหตุ

ถึงได้รับการสรรเสริญ ก็จะไม่ยินดี เพราะการสรรเสริญนั้น

เป็นเหตุ ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๔] เมื่อไรหนอเราพึงเห็นสภาพภายใน

คือ เบญจขันธ์ของเราเหล่านี้ รูปธรรมที่ยังไม่รู้

และสภาพภายนอก คือ ท่อนไม้ กอหญ้า

และลดาวลย์ ว่าเป็นสภาพเสมอกัน

ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๕] เมื่อไรหนอน้ำฝนใหม่ตามฤดูกาลในเวลาใกล้รุ่ง

จะตกรดเราผู้ครองผ้าจีวรดำเนินไปในมรรคา

ที่ท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ดำเนินไปอยู่ในป่า

ความตรึกเช่นนั้นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ

[๑๑๐๖] เมื่อไรหนอเราพึงได้ยินเสียงร้องของนกยูงที่ชอก

เขาในป่า

แล้วลุกขึ้นพิจารณาเพื่อบรรลุมตธรรม
ความตรึกเช่นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ
[๑๑๐๗] เมื่อไรหนอเราจะพึงข้ามพ้นแม่น้ำคงคา ยมนา
สุรัสวดี ที่ไหลไปถึงบาดาล มีปากอ่าวใหญ่ทั้งนากลัว ไปได้ด้วย
ฤทธิ์ ไม่ติดขัด

ความตรึกเช่นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ
[๑๑๐๘] เมื่อไรหนอเราจะพึงงดเว้นนิมิตว่างามทั้งปวงเสีย
ได้

ชวนชวายเป็นฉานแล้ว ทำลายความพอใจในกามคุณ
ทั้งหลาย เหมือนช้างทำลายเสาตะลุง และโซ่เหล็กได้แล้วเที่ยว
ไปในสงคราม

ความตรึกเช่นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ
[๑๑๐๙] เมื่อไรหนอเราจึงจะได้บรรลุคำสอนของ
พระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ได้แล้ว พอใจเหมือนลูกหนี้
ผู้ขัดสนถูกเจ้าหนี้บีบ

บังคับ แสวงหาทรัพย์มาได้ก็พึงพอใจ
ความตรึกเช่นนั้นของเราจะสำเร็จเมื่อไรหนอ
[๑๑๑๐] (จิตผู้เจริญ) ท่านอันวอนเรามาเป็นเวลาหลาย
ปีว่า

ท่านไม่ควรอยู่ครองเรือนเลย บัดนี้เรานั้นก็ได้บวชสม
ประสงค์แล้ว เหตุไฉน ท่านจึงไม่ชักนำเสียเล่า
[๑๑๑๑] จิตผู้เจริญ ท่านอันวอนเรามาแล้วมิใช่หรือ
ฝูงนกยูงมีขนปีกแพรวพราว และเสียงก็ก้องแห่งธารน้ำตก
ตามซอกเขา จะทำท่านผู้เข้าฌานอยู่ในป่าให้เพลิดเพลิน

[๑๑๑๒] เรายอมสละญาติมิตรอันเป็นที่รักในสกุล
ความยินดีในการเล่น และกามคุณในโลกได้หมดแล้ว เข้า
มาถึงป่านี้

ท่านช่างไม่ยินดีกับเราเสียเลยนะจิต
[๑๑๑๓] เราเมื่อพิจารณาเห็นว่า เพราะจิตนี้เป็นของเรา
เท่านั้น

ฉะนั้น ท่านจึงไม่ใช่ของผู้อื่น การร้องให้รำพันจะมี
ประโยชน์อะไร ในเวลาทำสงครามกับกิเลสมาร จิตทั้งหมดนี้มีแต่
หัวหนัวดวงนี้

จึงได้ออกบวชแสวงหาอมตบท

[๑๑๑๔] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐเหนือเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

เป็นจอมท้าวสักกเทวราช เป็นจอมสารถีฬิกนระได้
ตรัสสุภาสิตไว้ว่า จิตนี้กวัดแกว่งเหมือนลิง
ทั้งห้ามได้แสนยาก เพราะไม่ปราศจากความกำหนัด

[๑๑๑๕] เพราะเหล่าปุถุชนที่ยังไม่รู้เท่าทัน
พัวพันอยู่ในกามทั้งหลายทั้งดงาม มีรสหวาน ชวนให้
รื่นรมย์ใจ พวกเขาแสวงหาภพใหม่ ก่อแต่สิ่งที่ไร้ประโยชน์
ถูกจิตทำให้เหินห่างจากสุข นำไปไว้ในนรก ย่อมประสบ
ทุกข์

[๑๑๑๖] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า
ท่านมีเสือเหลืองและเสือโคร่งห้อมล้อมอยู่ในป่า
ที่มีเสียงนกยูงและนกกระเรียนร่ำร้อง
จงละความห่วงใยในร่างกาย อย่าได้พลาดหวังเสียเลย

[๑๑๑๗] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า
ท่านจงเจริญฌาน อินทรีย์ พละ โพชฌงค์ และสมาธิ
ภาวนา

ทั้งบรรลวิชา ๓ ในพระพุทธศาสนาให้ได้

[๑๑๑๘] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า
ท่านจงเจริญมรรคมีองค์ ๘ ที่นำสัตว์ออกจากวัฏฏทุกข์
หยั่งถึงความสิ้นทุกข์ทั้งมวล ขำระล้างกิเลสได้หมดสิ้น
เพื่อบรรลุนิพพานให้ได้

[๑๑๑๙] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า
ท่านจงพิจารณาเห็นเบญจขันธ์โดยอุบายที่แยบคายว่า เป็น
ทุกข์

จงละเหตุให้เกิดทุกข์ และจงทำความสิ้นทุกข์ในอัตภาพนี้
แหละ

ให้ได้

[๑๑๒๐] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า
ท่านจงพิจารณาเบญจขันธ์โดยอุบายที่แยบคายว่า
ไม่เที่ยง เป็นทุกข์
ว่า ว่างเปล่า ไม่มีตัวตน

และว่า ต้องวิบัติไป เป็นผู้ฆ่า

จงดับมโนวิจารณ์ทางใจเสียให้ได้

[๑๑๒๑] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า

ท่านจงปลงผมและโกนหนวดแล้ว ถือเพศสมณะ

มีรูปร่างแปลก ถูกเขาสาปแช่ง

ถือบาตรเที่ยวภิกษาไปตามตระกูลทั้งหลาย

จงพากเพียรในคำสอนของพระศาสดา

ผู้ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ให้ได้

[๑๑๒๒] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า

ท่านจงสำรวมระวังให้ดี เมื่อเที่ยวไปในระหว่างตรอก

อย่ามีใจเกี่ยวข้องในตระกูล

และกามารมณ์ทั้งหลายเที่ยวไป

เหมือนดวงจันทร์วันเพ็ญที่ปราศจากเมฆฉะนั้น

[๑๑๒๓] จิต เมื่อก่อน ท่านแนะนำเราว่า

ท่านจงยินดีในธุดงค์คุณทั้ง ๕ คือ

(๑) ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร

(๒) ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร

(๓) ถือการอยู่ป่าช้าเป็นวัตร

(๔) ถือการนุ่งห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตร

(๕) ถือการไม่นอนเป็นวัตรทุกเมื่อให้ได้

[๑๑๒๔] บุคคลบางคนต้องการผลไม้ ปลูกไม้ผลไว้แล้ว

ไม่ได้รับผล ประสงค์จะโค่นต้นไม้ นั้นเสีย จันใด

จิต ท่านทำเรา ที่ท่านชักนำให้วันไหนในความไม่เที่ยง

ให้เป็นเหมือนบุคคลผู้ปลูกต้นไม้จันนั้น

[๑๑๒๕] จิต ที่ไม่มีรูปร่าง ไปได้ไกล ทั้งเที่ยวไปแต่ผู้

เดียว

บัดนี้ เราจะไม่ทำตามคำของท่าน

เพราะกามทั้งหลาย ล้วนแต่ก่อให้เกิดทุกข์ ให้ผลเผ็ดร้อน

มีภัยอย่างใหญ่หลวง

เราจะประพฤติมั่งมันอยู่เฉพาะนิพพาน

[๑๑๒๖] เราไม่ได้ออกบวชเพราะไม่มีบุญ เพราะหมด

ความกระตือรือร้น

เพราะตกอยู่ภายใต้อำนาจจิต เพราะทำผิดต่อชาติบ้านเมือง

ก็หรือเพราะเหตุแห่งอาชีพ
จิต ก็ท่านได้รับรองกับเราไว้ว่า จะอยู่ในอำนาจเรามีใช้หรือ
[๑๑๒๗] จิต ท่านแนะนำเราไว้คราวนั้นแหละว่า
ความเป็นผู้มีกน้อย การละความลบหลู่คุณท่าน
และความสงบทุกข์ สัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญ
มาบัดนี้ ท่านกลับประพฤติเช่นเดิม
[๑๑๒๘] เราไม่อาจกลับไปหาตัณหา อวิชชา
ความรัก ความขัง รูปอันสวยงาม สุขเวทนา
และกามคุณที่น่าชอบใจ ซึ่งคายได้แล้ว
[๑๑๒๙] จิต เราได้ทำตามคำของท่านมาทุกภพ ทุกชาติ
ทุกคติ และทุกวิญญานลลิตี
เราไม่ได้ขุ่นเคืองท่านในหลายชาติ
เพราะความที่ท่านเป็นคนกตัญญู จึงเกิดมีอึดภาพนี้ขึ้น
ทั้งเราก็ได้เร่ร่อนไปในทุกข์ ที่ท่านทำให้มาช้านาน
[๑๑๓๐] จิต ท่านนั้นแหละทำให้เราเป็นพราหมณ์บ้าง
ให้เป็นกษัตริย์บ้าง เป็นพระราชาก็บ้าง
เพราะอำนาจแห่งท่านนั้นแหละ
บางครั้งเราเป็นแพศย์บ้าง
เป็นศูทรบ้าง เป็นเทพบ้าง
[๑๑๓๑] เพราะเหตุแห่งท่าน เพราะอำนาจแห่งท่าน
มีท่านเป็นมูลเหตุ บางคราวเราเป็นอสุรบ้าง
เป็นสัตว์นรกบ้าง เป็นสัตว์ดิรัจฉานบ้าง เป็นเปรตบ้าง
[๑๑๓๒] ท่านประทุษร้ายเรามาแล้วบ่อยครั้งมิใช่หรือ
ท่านแสดงน้ำใจเหมือนจะห้ามเรา
ครู่เดียวท่านก็ล่อลวงเหมือนกับคนบ้า
จิต เราได้ผิดอะไรต่อท่านไว้บ้าง
[๑๑๓๓] แต่ก่อนจิตนี้ได้ท่องเที่ยวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ
ตามความปรารถนา ตามความต้องการ ตามความสบาย
วันนี้ เราจะข่มจิตนั้นโดยอุบายอันแยบคาย
เหมือนควาญช้างปราบพยศช้างตกมัน
[๑๑๓๔] พระศาสดาของเราทรงหยั่งรู้โลกนี้
โดยความเป็นสภาวะไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ไม่มีแก่นสาร
จิต เชิญท่านพาเราบ่ายหน้าไปในศาสนาของพระชินเจ้า

ช่วยเราให้ข้ามโอชะใหญ่ที่ข้ามได้แสนยาก
[๑๑๓๕] จิต เรือนคืออัฐภาพนี้ไม่เป็นของท่านเหมือนเมื่อ
ก่อน

เราไม่พึงกลับไปอยู่ในอำนาจท่าน
จะบวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันยิ่ง
ใหญ่ ธรรมดาสมณะทั้งหลายไม่ประสบความสำเร็จเหมือนเรา

[๑๑๓๖] ภูเขามหาสมุทร แม่น้ำคงคาเป็นต้น
แผ่นดิน ทิศใหญ่ทั้ง ๔ ทิศน้อยทั้ง ๔
ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง และภพทั้ง ๓
ล้วนเป็นสภาพไม่เที่ยง มีแต่ถูกเบียดเบียนอยู่เสมอ
จิต ท่านไปที่ไหนเล่าจึงจะยินดีความสุข

[๑๑๓๗] จิต เรามั่นคงแล้ว ท่านจะทำอะไรได้

เราไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจท่าน
คนไม่พึงแต่ต้องถูกหนึ่ง มีปากสองข้าง
นำตินัก ร่างกายที่เต็มไปด้วยของไม่สะอาดต่าง ๆ
หลังของไม่สะอาดออกจากปากแผลทั้ง ๙

[๑๑๓๘] ท่านเข้าไปสู่เรือนคือถ้าที่เงื่อมเขาและยอดเขา
ที่สวองามตามธรรมชาติ ซึ่งฝูงหมูป่าและฝูงกวางอาศัยอยู่
และป่าที่ฝนตกใหม่ ๆ นั้น จะยินดีภาวณา ณ ที่นั้น

[๑๑๓๙] ฝูงนกยูงมีขนคอเขียวสวองาม มีหงอนงาม
มีปีกงาม ทั้งปกคลุมด้วยขนปีกสวองาม

ส่งสำเนียงเสียงร้องก้องกังวานไพเราะจับใจนั้น

จะช่วยท่านผู้บำเพ็ญฌานอยู่ในป่าให้รื่นรมย์ได้

[๑๑๔๐] เมื่อฝนตก หย้างอกยาวประมาณ ๔ นิ้ว

เมื่อป่าไม้ผลิดอกออกช่อ งามคล้ายก้อนเมฆ

เราเป็นเหมือนต้นไม้จะนอนบนยอดหญ้าในระหว่างภูเขา
เครื่องลาดหญ้านั้นอ่อนนุ่มจะเป็นเหมือนที่นอนสำลีสำหรับ

เรา

[๑๑๔๑] เราจะทำท่านไว้ในอำนาจให้ได้เหมือนคนผู้เป็น
ใหญ่

จะพอใจด้วยปัจจัยตามที่ได้ จะทำท่านไว้ในอำนาจให้ได้
เหมือนคนไม่เกียจคร้าน เหมือนกระสอบใส่แมวที่มัดไว้

ดีแล้ว

[๑๑๔๒] เราจะทำท่านไว้ในอำนาจให้ได้เหมือนคนผู้เป็นใหญ่

จะพอใจด้วยปัจจัยตามที่ได้
จะให้ความพยายามนำท่านมาไว้ในอำนาจให้ได้
เหมือนนายควาญช้างผู้ชาญฉลาด
ใช้ขอสับช้างตกมันให้อยู่ในอำนาจตน

[๑๑๔๓] เราพร้อมกับท่านผู้ฝึกฝนดีแล้ว มันคง
สามารถดำเนินไปถึงทางที่ปลอดภัย
ซึ่งท่านผู้ตามรักษาจิตทั้งหลายได้ดำเนินไปแล้วทุกสมัย
เหมือนนายสารถีผู้ฝึกม้าสามารถดำเนินไปถึงภูมิภาค
ที่ปลอดภัยได้ด้วยม้าอาชาไนยที่มีใจซื่อตรง

[๑๑๔๔] เราจะผูกท่านไว้ที่อารมณ์กรรมฐานด้วยกำลัง
ภาวนา

เหมือนนายควาญช้างใช้เชือกที่เหนียวผูกช้างไว้ที่เสาตะลุง
จิตที่เราคุ้มครองดี อบรมดีแล้วด้วยสติ
จะเป็นจิตอันต้นหาในภพทั้งปวงอาศัยไม่ได้

[๑๑๔๕] ท่านตัดเหตุเกิดคืออายตนะที่แล่นไปผิดทางด้วย
ปัญญา

ข่มมันเสียด้วยความเพียร
ให้ตั้งมั่นอยู่ในทางถูก
เห็นแจ้งทั้งความเกิดและความดับ
แล้วจะเป็นทายาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีวาทะเป็น

เลิศ

[๑๑๔๖] จิต ท่านชักนำเราให้เป็นไปตามอำนาจของ
ความเข้าใจผิด ๔ อย่าง

เหมือนคนงูเด็กชาวบ้านวิ่งวนไปจะนั้น
ท่านน่าจะคบหาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้เพียบพร้อมด้วยพระมหากรุณาธิคุณ
ผู้ตัดเครื่องผูกคือสังโยชน์เสียได้
เป็นพระมหานิ

[๑๑๔๗] มฤคชาติเข้าไปยังภูเขานันทารัณมย์
ประกอบด้วยน้ำและดอกไม้
เที่ยวไปในป่าอันงดงามอย่างเสรี

จิต ท่านก็จะรื่นรมย์ในภูเขาที่ไม่เคลื่อนไหวด้วยผู้คน
ตามลำพังใจ เมื่อท่านไม่ยินดีอยู่ที่ภูเขานั้น
ท่านก็ต้องเสื่อมโดยไม่ต้องสงสัย
[๑๑๔๘] จิตชายและหญิงเหล่าใดประพฤติตามความ
พอใจ

ตามอำนาจของท่าน จะเสวยความสุข
ชายหญิงเหล่านั้นโง่เขลา ประพฤติไปตามอำนาจมาร
ผลิตเพลลินในภพน้อยภพใหญ่
เป็นสาวกของท่าน
ปัญญาสนิบาท จบบริบูรณ์
รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ
พระตาลปฏฺเถระผู้บริสุทธิ์รูปเดียว
และในปัญญาสนิบาตนี้ มี ๕๕ ภาษิต ฉะนั้นแล

๒๐. สัฏฐินิบาต

๑. มหาโมคคัลลานเถรคาถา
ภาษิตของพระมหาโมคคัลลานเถระ
(พระมหาโมคคัลลานเถระได้กล่าวสอนภิกษุทั้งหลายด้วย
ภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๔๙] เราทั้งหลายถือการอยู่ป่าเป็นวัตร
ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร
พอใจอาหารในบาตรที่ได้มาด้วยการเที่ยวแสวงหา
เป็นผู้มีจิตมั่นคงด้วยดีภายใน
จึงทำลายเสนามัจจุราชได้

[๑๑๕๐] เราทั้งหลายถือการอยู่ป่าเป็นวัตร
ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร
พอใจอาหารในบาตรที่ได้มาด้วยการเที่ยวแสวงหา
จะกำจัดเสนามัจจุราชได้
เหมือนช้างทำลายเรือนไม้แอ่น

[๑๑๕๑] เราทั้งหลายถือการอยู่โคนไม้เป็นวัตร
มีความเพียรต่อเนื่อง
พอใจในอาหารที่อยู่ภายในบาตรด้วยการเที่ยวแสวงหาได้มา
เป็นผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีภายใน

พึงทำลายเสนามัจจุราชได้

[๑๑๕๒] เราทั้งหลายถือการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร

มีความเพียรต่อเนื่อง

พอใจในอาหารที่อยู่ในบาตรด้วยการเที่ยวแสวงหาได้มา

จะกำจัดเสนามัจจุราชได้

เหมือนช้างทำลายเรือนไม้แอ

(พระเถระหวังจะสอนหญิงแพศยา จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้

ว่า)

[๑๑๕๓] นาคี กระท่อมคือเรือนร่างสำเร็จด้วยโครงกระดูก

ฉาบทาด้วยเนื้อ รังรัดไปด้วยเส้นเอ็น

เต็มไปด้วยของไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น

เธอยังมัวยึดถือเรือนร่างที่สัตว์อื่นหมายปองว่าเป็นของเรา

[๑๑๕๔] ในร่างกายซึ่งเหมือนถุงเต็มไปด้วยคุณ

มีหนังหุ้มห่อไว้ของเธอผู้เปรียบเหมือนนางปีศาจ

มีฝีที่อก มีช่อง ๙ ช่อง หลังของไม่สะอาดออกอยู่

เป็นนิตย

[๑๑๕๕] เรือนร่างของเธอที่เนื่องมาแต่การปฏิบัติโดยชอบ

มีช่อง ๙ ช่อง ส่งกลิ่นเหม็น

ท่านผู้เห็นภัยในสังสารวัฏย่อมเว้นเสียห่างไกล

เหมือนคนรักความสะอาดเห็นคุณแล้วก็หลีกเลี่ยงห่างไกล

[๑๑๕๖] หากชนพึงรู้ถึงเรือนร่างของเธอเหมือนที่ฉันรู้

ก็จะพึงเว้นเสียห่างไกล เหมือนคนรักความสะอาด

เห็นหลุมคุณในฤดูฝนก็หลีกเลี่ยงห่างไกล

(หญิงแพศยาเกิดความสลดใจ จึงได้กล่าวตอบท่านด้วย

ภาษิตนี้ว่า)

[๑๑๕๗] ข้าแต่ท่านสมณะผู้มีความเพียรมาก

เรื่องนี้เป็นจริงอย่างที่ท่านพูด

แต่ผู้คนบางพวกยังจมอยู่ในร่างกายนี้

เหมือนโคแก่จมอยู่ในปลัก

(พระเถระกล่าวตอบหญิงแพศยาด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๕๘] ผู้ใดประสงค์จะใช้ขม้น

หรือแม้เครื่องย้อมอย่างอื่น ย้อมอากาศ

การกระทำของผู้นั้นเป็นเหตุให้เกิดความลำบากใจเท่านั้น

[๑๑๕๙] จิตของฉันนี้เสมอด้วยอากาศ ตั้งมั่นดีแล้วใน
อารมณ์ภายใน เธอผู้มีความคิดเลวทราม เธออย่ามาหวังคนอย่าง
ฉัน

เหมือนตัวแมลงเม่าชอบเล่นกองไฟ
(พระเถระเมื่อจะกล่าวสอนภิกษุทั้งหลาย จึงได้กล่าวภาษิต
เหล่านี้ว่า)

[๑๑๖๐] เชิญท่านดูอัฐภาพที่ผ้าและอาภรณ์เป็นต้นทำให้
วิจิตร

มีกายเป็นแผล มีกระดูก ๓๐๐ ท่อนเป็นโครงร่าง
กระสับกระส่าย ที่พวกคนเขลาดำริหวังกันส่วนมาก
ซึ่งไม่มีความยั่งยืนตั้งมั่น

[๑๑๖๑] เชิญท่านดูรูปที่สตรีใช้แก้วมณีและต่างหูทำให้
วิจิตร

ซึ่งมีหนังหุ้มกระดูกไว้ภายใน งามพร้อมกับผ้า

[๑๑๖๒] เท้าทั้งสองย้อมด้วยครั่งสด หน้าทาด้วยจُرณ
ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง
แต่ไม่สามารถทำคนแสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๑๑๖๓] ผมที่ตบแต่งให้เป็นลอนดั่งกระดานหมากรุก
ตาทั้งสองที่หยอดด้วยยาหยอดตาก็สามารถทำคนเขลาให้
ลุ่มหลง แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลง
ได้

[๑๑๖๔] กายที่มีสภาพเปื่อยเน่าเป็นธรรมดาซึ่งตบแต่ง
แล้ว

เหมือนกลองยาหยอดตาใหม่ ๆ ที่ึงดงาม

ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๑๑๖๕] นายพรานเนื้อดักบ่วงไว้ เนื้อไม่มาติดบ่วง

เราทั้งหลาย(ฝูงเนื้อ)กินเหยื่อแล้วหลบหนีไป

เมื่อนายพรานกำลังคร่ำครวญอยู่

[๑๑๖๖] เราทั้งหลาย(ฝูงเนื้อ)กัดบ่วงของนายพรานเนื้อ
ขาดแล้ว

เนื้อไม่ติดบ่วง เรากินเหยื่อแล้วหลบหนีไป

ในเมื่อนายพรานเนื้อกำลังเศร้าโศกอยู่

(พระเถระปรารภการปรินิพพานของพระสารีบุตรเถระจึงกล่าว
ภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๖๗] เวลานั้นก็เกิดเหตุน่าสะพรึงกลัว ขนพองสยอง
เกล้า

เมื่อพระสารีบุตรผู้เพียบพร้อมด้วยอาการทุกอย่างนิพพาน
แล้ว

[๑๑๖๘] สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ
มีสภาวะเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป
ความสงบระงับไปแห่งสังขารเหล่านั้นได้โดยสิ้นเชิง
เป็นความสุข

[๑๑๖๙] ท่านผู้บำเพ็ญเพียรทั้งหลายที่พิจารณาเห็น
เบญจขันธ์

โดยเป็นสภาวะแปรปรวน และโดยมิใช่ตัวตน

ย่อมรู้แจ้งได้อย่างสุขุมลุ่มลึก

เหมือนนายขมังธนูใช้ลูกศรยิงปลายขนเนื้อทราย

[๑๑๗๐] อนึ่ง ท่านผู้บำเพ็ญเพียรทั้งหลายที่พิจารณา
เห็นสังขารทั้งหลาย โดยเป็นสภาวะแปรปรวน

และโดยมิใช่ตัวตน รู้แจ้งได้อย่างละเอียด

เหมือนนายขมังธนูใช้ลูกศรยิงปลายขนทราย

[๑๑๗๑] ภิกษุผู้มีสติพยายามละกามราคะ

เหมือนคนพยายามใช้ศัสตราตัดเครื่องประหารที่ชื่อโอมัญฐะ

และเหมือนคนถูกไฟไหม้ศีรษะรีบดับไฟนั้นเสีย

[๑๑๗๒] ภิกษุผู้มีสติพยายามละภวราคะ

เหมือนคนพยายามใช้ศัสตราตัดเครื่องประหารที่ชื่อว่าโอ

มัญฐะ

และเหมือนคนถูกไฟไหม้ศีรษะรีบดับไฟนั้น

[๑๑๗๓] เราอันพระผู้มีพระภาคผู้บรมพระองค์เอง

ทรงไว้ซึ่งพระวรกายมีในภพสุดท้าย ทรงเตือนแล้ว

ได้ทำปราสาทของนางวิสาขามิคารมารดาให้ไหวด้วยปลาย

นิ้วเท้า

[๑๑๗๔] บุคคลไม่พึงบรรลุนิพพาน

อันเป็นเหตุปลดปล่อยกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวงได้

เพราะความเพียรย่อหย่อน

ทั้งบรรลุนิพพานได้ด้วยกำลังความเพียรนิดหน่อย

[๑๑๗๕] ภิกษุนี้ยังหนุ่มและเป็นคนประเสริฐ

ชนะมารพร้อมทั้งเสนามาร

ยังทรงร่างกายซึ่งมีในภพสุดท้ายอยู่

[๑๑๗๖] ภิกษุผู้เป็นบุตรของพระพุทธองค์ซึ่งคงที่

หาผู้เสมอเหมือนมิได้อยู่ที่ชอกเขาเข้ามาน

เหมือนสายฟ้าแลบส่องลอดเข้าไป

ตามช่องภูเขาเวภาระ และภูเขาปัทมา

[๑๑๗๗] ภิกษุผู้สงบ งดเว้นจากการทำชั่ว

อยู่แต่ในเสนาสนะที่สงัดเป็นมุนี

เป็นทายาทของพระพุทธองค์ผู้ประเสริฐ

อันท้าวมหาพรหมพร้อมทั้งเทวดากราบไหว้

(พระเถระ เมื่อจะอนุเคราะห์พราหมณ์มีจกาทิฏฐิ หลานชาย
พระสารีบุตรเถระ จึงได้กล่าว ภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๗๘] พราหมณ์ เชิญท่านไหว้พระมหากัสสปะผู้สงบ
ระงับ

งดเว้นจากการกระทำความชั่ว อยู่แต่ในเสนาสนะที่สงัด

เป็นมุนี เป็นทายาทของพระพุทธองค์ผู้ประเสริฐ

[๑๑๗๙] อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดเป็นพราหมณ์

สืบเชื้อสายพราหมณ์ติดต่อกันมาทั้งหมดถึง ๑๐๐ ชาติ

เพียบพร้อมด้วยความรู้

[๑๑๘๐] ถึงแม้จะพึงเป็นผู้เล้าเรียนมนต์ จบไตรเพท

การเรียนรู้สำเร็จวิชาเป็นต้นนั้นของผู้นั้น

ย่อมมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งบุญที่ได้ไหว้พระมหากัสสปะ

ปะนี้

[๑๑๘๑] ในเวลาเช้า ภิกษุเช่นใดเข้าวิโมกขสมาบัติ ๘
ทั้งอนุโลมและ

ปฏิโลม ออกจากสมาบัตินั้นแล้ว จึงเที่ยวไปบิณฑบาต

[๑๑๘๒] พราหมณ์ ท่านอย่ารุกรานภิกษุเช่นนั้น

อย่าได้ทำลายตนเสียเลย

เชิญทำใจให้เลื่อมใสในพระอรหันต์ผู้คงที่

รีบประณมมือไหว้เสีย ศีรษะของท่านอย่าได้แตก

ว่า) (พระเถระเห็นพระโฏฐลิละปฏิบัติ จึงได้กล่าวภาสิตเหล่านี้

[๑๑๘๓] พระโฏฐลิละนี้ไม่เห็นพระสัทธรรม
ถูกสังสารวัฏหุ้มห่อไว้ เดินทางผิด ซึ่งเป็นทางคดไม่ควร
เดิน

[๑๑๘๔] พระโฏฐลิละหมกมุ่นอยู่ในสังขาร ติดอยู่ในลาภ
สักการะ

ดั่งตัวหนอนที่ติดคุถ จึงเป็นคนเปล่า
(พระเถระเมื่อจะสรรเสริญท่านพระสารีบุตร จึงได้กล่าว
ภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๘๕] เชิญท่านดู ท่านพระสารีบุตรมีคุณนาคู น่าชม
หลุดพ้นได้ด้วยวิกขัมภนปหานและสมุจเฉทปหานทั้ง ๒
ส่วน

มีจิตตั้งมั่นดีภายใน
[๑๑๘๖] ผู้ปราศจากลูกศรคือราคะเป็นต้น
สิ้นสังโยชน์ บรรลุนิพพาน ๓
ละมัจจุเสียได้ ควรแก่ทักษิณา
เป็นเนืองนิตย์อย่างยอดเยี่ยมของหมู่มนุษย์
(พระสารีบุตรเถระเมื่อจะสรรเสริญพระมหาโมคคัลลานเถระ
จึงได้กล่าวภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๘๗] อุบัติเทพมีฤทธิ์ มีเกียรติยศ
มีจำนวนมากถึง ๑๐,๐๐๐ เหล่านี้ และพรหมปโรหิต
ทั้งหมดก็พากันมาขึ้นประนมมือนอบน้อมพระโมคคัลลานะ
พร้อมกับกล่าวว่า

[๑๑๘๘] ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษอาชาไนย ขอความ
นอบน้อมจงมีแต่ท่าน

ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษสูงสุด ขอความนอบน้อมจงมีแต่ท่าน
ท่านผู้บริสุทธิ์ ท่านสิ้นอาสวะแล้วเป็นผู้ควรแก่ทักษิณา

[๑๑๘๙] พระโมคคัลลานะผู้อันมนุษย์และเทวดาบูชาแล้ว
เกิดโดยอริยชาติ ครองจำความตายเสียได้
ไม่ติดอยู่ในสังขาร เหมือนดอกบัวไม่ติดอยู่กับน้ำ

[๑๑๙๐] พระโมคคัลลานะรู้แจ้งโลกได้ตั้งพันเพียงครั้งเดียว
เหมือนท้าวมหาพรหมเป็นผู้ชำนาญในคุณคือฤทธิ์

ในจิตและอุบัติของเหล่าสัตว์
ย่อมเห็นเทวดาทั้งหลายได้ด้วยทิพยจักขุในกาลอันสมควร
(พระมหาโมคคัลลานะ เมื่อจะประกาศคุณของตนได้กล่าว
ภาษิตว่า)

[๑๑๙๑] พระสารีบุตรเท่านั้นเยี่ยมกว่าภิกษุผู้ทรงคุณธรรม
ชั้นสูง

ทั้งทางด้านปัญญา ศีล และอุปสมะ

[๑๑๙๒] พึงเนรมิตอภัตภาพชั่วขณะเดียวได้ตั้งแสนโกฏิ
เราเป็นผู้ฉลาดในวิธีแสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ทั้งเป็นผู้ชำนาญด้วย
ฤทธิ์

[๑๑๙๓] ภิกษุโมคคัลลานโคตรผู้ถึงความสำเร็จโดยความ
เป็นผู้ชำนาญในสมาธิและวิชา เป็นปราชญ์

มีอินทรีย์มั่นคงในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้อันค้นหา
อาศัยไม่ได้ ได้ตัดเครื่องจองจำคือกิเลสเสียได้อย่างเด็ดขาด
เหมือนช่างทำลายปลอมที่ทำด้วยเถาหัวด้วนให้ขาดเสีย

[๑๑๙๔] เราได้ปรนนิบัติพระศาสดา

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

ปลงภาระที่หนักเสียได้ ถอนค้นหาที่นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว

[๑๑๙๕] เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์
ใด

ประโยชน์นั้นเป็นที่สิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวงเราก็ได้บรรลุ
แล้ว

[๑๑๙๖] นรกที่ทุสสิมารได้ทำร้ายพระวิรุทธจักรสาวก

และพระภิกษุสังฆสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วได้ไปหมกไหม้อยู่ เป็นเช่นไร

[๑๑๙๗] คือ นรกที่มีขอเหล็กเป็นร้อย

ทั้งให้เกิดทุกข์เวทนาเฉพาะตนทั่วถึงหมด

นรกที่ทุสสิมารได้ทำร้ายพระวิรุทธจักรสาวก

และพระภิกษุสังฆสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วได้ไปหมกไหม้อยู่

เป็นเช่นนี้

[๑๑๙๘] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า

ย่อมรู้กรรมและผลกรรมนี้ได้โดยประจักษ์แจ้ง

กัณ्हมาร ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้า จะต้องได้รับทุกข์

[๑๑๙๙] วิมานทั้งหลายที่อยู่ท่ามกลางมหาสมุทร
คงอยู่ได้ตลอดกับ มีสีดั่งแก้วไพฑูรย์งดงาม
มีแสงไฟสว่างดุจกองไฟที่ลุกโพล่ง
ทั้งเพียบพร้อมด้วยรัศมี มีหมูนางอัปสรจำนวนมาก
มีผิวพรรณต่างกันฟ้อนรำอยู่

[๑๒๐๐] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
ย่อมรู้วิมานนี้ได้โดยประจักษ์แจ้ง
กัณ्हมาร ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้าจะต้องได้รับทุกข์
[๑๒๐๑] ภิกษุใดอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้ไปแล้ว
ภิกษุสงฆ์เป็นอันมากก็เห็นอยู่

ได้ทำปราสาทของนางวิสาขาไมครมารดาให้ไหมด้วยปลาย
นิ้วเท้า

[๑๒๐๒] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
ย่อมรู้วิมานนี้ได้โดยประจักษ์แจ้ง
กัณ्हมาร ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้า จะต้องได้รับทุกข์

[๑๒๐๓] ภิกษุใดมีพลังฤทธิ์กล้าแข็ง ได้ทำเวชยันต
ปราสาทให้ไหมด้วยปลายนิ้วเท้า ทั้งทำเทพทั้งหลายให้สลดใจ

[๑๒๐๔] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
ย่อมรู้วิมานนี้ได้โดยประจักษ์แจ้ง
กัณ्हมาร ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้า จะต้องได้รับทุกข์

[๑๒๐๕] ภิกษุนั้นใดได้ถามท้าวสักกเทวราชที่เวชยันต
ปราสาทว่า

มหาบพิตร ท้าวเธอทรงทราบวิมุตติซึ่งเป็นที่สันตณหาบ้าง
ไหม ท้าวสักกเทวราชถูกถามปัญหา ได้ทรงพยากรณ์ตามแนว
เทศนาที่พระศาสดาทรงแสดงแล้วแก่ภิกษุนั้น

(พระมหาโมคคัลลานเถระได้พูดทักทายท้าวมหาพรหมนั้น
ด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๐๖] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
ย่อมรู้วิมุตติซึ่งเป็นที่สันตณหานี้ได้โดยประจักษ์แจ้ง
กัณ्हมาร ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้า จะต้องได้รับทุกข์

[๑๒๐๗] ภิกษุใดยืนอยู่ที่สุธรรมสภาสอบถามท้าว
มหาพรหมว่า

ท่านผู้เจริญ แม้วันนี้ ท่านยังมีความเห็นอยู่อย่างเมื่อก่อน

หรือท่านยังเห็นอยู่ว่า รัศมีของพระผู้มีพระภาค
พร้อมทั้งสาวกพวยพุ่งรุ่งเรืองยิ่งนัก
[๑๒๐๘] ครั้นท้าวมหาพรหมถูกถามปัญหาแล้ว
ได้พยากรณ์ตามแนวเทศนาที่พระศาสดาทรงแสดงแล้วแก่
ภิกษุนั้นว่า

ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้นิรทุกข์
ข้าพเจ้าไม่ได้มีความเห็นอย่างเมื่อก่อนแล้ว
[๑๒๐๙] ข้าพเจ้าเห็นว่า รัศมีของพระผู้มีพระภาค
พร้อมทั้งสาวกเป็นไปสว่างเลยรัศมีในพรหมโลก
วันนี้ ข้าพเจ้านั้นละทิ้งคำพูดของพระเจ้า
ผู้เห็นว่า เราเป็นผู้เที่ยง มีความยั่งยืน เสียได้
(พระมหาโมคคัลลานเถระได้พูดทักทายท้าวมหาพรหมนั้น
ด้วยภาษิตเหล่านี้ ว่า)

[๑๒๑๐] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ย่อมรู้ภิกขุนี้
ได้โดยประจักษ์แจ้ง

กัณ्हमार ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้า จะต้องได้รับทุกข์
[๑๒๑๑] ภิกษุใดแสดงยอดขุนเขาสีเนรุให้ชนชาว
ชมพูทวีป ปุพพิเทหทวีป

อมรโคยานทวีป และชาวอุตตรกุรทวีป เห็นกันได้ด้วย
วิโมกข์

[๑๒๑๒] ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
ย่อมรู้วิโมกข์ตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วนี้ได้โดย
ประจักษ์แจ้ง

กัณ्हमार ท่านทำร้ายภิกษุเช่นนั้นเข้า จะต้องได้รับทุกข์
[๑๒๑๓] ไฟไม่ได้ตั้งใจเลยว่า เราจะไหม้คนพาล
แต่คนพาลกระโดดเข้าไปหาไฟที่ลุกโพล่ง ให้ไหม้ตัวเอง
ฉันใด

[๑๒๑๔] มาร ท่านก็ฉันนั้นเหมือนกันทำร้ายพระตถาคต
และอริยสาวกนั้นแล้ว ก็จะเผาตนเอง เหมือนคนพาลถูกไฟไหม้

[๑๒๑๕] มารทำร้ายพระตถาคตและอริยสาวกนั้น จึงได้
ประสบสิ่งมิใช่บุญ

มารผู้ชั่วช้า หรือท่านเข้าใจว่า บาปไม่ให้ผลแก่เรา

[๑๒๑๖] มารผู้มุ่งแต่ความตาย เมื่อท่านทำแต่บาปท่านก็
ยอมตายด้วยความทุกข์สิ้นกาลนาน ท่านอย่าได้รังเกียจสาวกของ
พระพุทธเจ้าแล้วมุ่งทำร้ายภิกษุทั้งหลายเลย

[๑๒๑๗] พระมหาโมคคัลลานเถระได้คุกคามมารที่ป่า
เกสกพิวันดังนี้แล้ว

เพราะเหตุนั้น มารนั้นเสียใจ จึงได้หายไป ณ ที่นั้นนั่นเอง
ทราบว่ ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระได้กล่าวภาษิต
ทั้งหลาย

ด้วยประการฉะนี้แล

สังขลีนินบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนินบาตนี้ คือ

พระมหาโมคคัลลานเถระผู้มีฤทธิ์มากรูปเดียวเท่านั้น
และในสังขลีนินบาตนี้มี ๖๘ ภาษิต ฉะนี้แล

๒๑. มหานินบาต

๑. วังคีสเถรคาถา

ภาษิตของพระวังคีสเถระ

(พระวังคีสเถระบวชแล้วใหม่ ๆ ได้เห็นหญิงหลายคน ล้วน
แต่งตัวงดงาม พากันไปวิหาร ก็เกิดความกำหนัดยินดี เมื่อจะ
บรรเทาความกำหนัดยินดีนั้น ได้กล่าว ภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๑๘] ความตรึงกับความคะนองอย่างเลวทรามเหล่านี้
ยอมเข้าครอบงำเราผู้ออกบวชเป็นบรรพชิต

[๑๒๑๙] บุตรของคนสูงศักดิ์ได้ศึกษาวิชายิงธนูครวละมา
กๆ

มาอย่างเชี่ยวชาญ ยิ่งลูกธนูไปรอบ ๆ ตัวโดยไม่ผิดพลาด

[๑๒๒๐] ถึงแม้หญิงจะมามากยิ่งไปกว่าหญิงเหล่านี้
ก็จะเบียดเบียนเราไม่ได้แน่นอน

เพราะเราได้เป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในธรรมเสียแล้ว

[๑๒๒๑] ด้วยว่า เราได้สดับทางเป็นที่ให้ถึงนิพพานนี้
เบื้องพระพักตร์ของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ดวงอาทิตย์
ใจของเรายินดีแล้วในทางนั้นแน่นอน

[๑๒๒๒] มารผู้ชั่วช้า ถ้าท่านยังเข้ามาหาเราผู้อยู่ด้วย
อาการอย่างนี้

เราก็จะทำทางที่เราทำไว้ให้ถึงที่สุด

โดยท่านจะไม่พบเห็นได้ ฉะนั้น

[๑๒๒๓] ผู้ใดละความยินดี ยินร้าย

และความตรึกเกี่ยวกับบ้านเรือนได้ทั้งหมด

หมดตัณหา ไม่มีกิเลส ไม่พึงก่อตัณหาจุฬาในที่ไหน ๆ

ผู้นั้นชื่อว่าเป็นภิกษุ

[๑๒๒๔] รูปอย่างใดอย่างหนึ่งในโลกนี้

ทั้งที่อาศัยแผ่นดิน อยู่ในอากาศ อันนับเนื่องในภพ ๓

ล้วนไม่เที่ยงคร่ำคร่าไปทั้งนั้น

ท่านผู้รู้ทั้งหลายรู้แจ้งอย่างนี้แล้ว มีตนหลุดพ้นเที่ยวไป

[๑๒๒๕] เหล่าปุถุชนที่มีจิตหมกมุ่นในอุภิทธิทั้งหลาย

คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ

ท่านจงเป็นผู้ไม่หวั่นไหวกำจัดความพอใจในเบญจกามคุณนี้

เสีย เพราะผู้ใดไม่ติดในเบญจกามคุณนี้

บัณฑิตทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่าเป็นมุนี

[๑๒๒๖] ถ้ามีจฉาวิตกที่อิงอาศัยทิฏฐิ ๖๐ ประการ

ซึ่งเป็นธรรมที่ไม่ตั้งมั่นในกาลไหน ๆ

ผู้ใดไม่พึงเป็นไปในอำนาจกิเลสด้วยอำนาจมีจฉาวิตกเหล่า

นั้น

ทั้งไม่ชอบกล่าวคำหยาบคาย ผู้นั้นชื่อว่าเป็นภิกษุ

[๑๒๒๗] ภิกษุผู้เป็นบัณฑิต มีจิตมั่นคงมานาน ไม่หลง

โลก

มีปัญญารักษาดนได้ หมดความทะเยอทะยาน

เป็นมุนี ได้บรรลุสันตบพ ย่อมหวังคอยเฉพาะเวลาที่จะ

ปรินิพพาน

[๑๒๒๘] ท่านผู้เป็นสาวกของพระโคตม

ท่านจงละความเย่อหยิ่งเสีย

และจงละทางแห่งความเย่อหยิ่งให้หมด

เพราะผู้ที่หมกมุ่นอยู่ในทางแห่งความเย่อหยิ่ง

จะต้องเดือดร้อนเป็นเวลานาน

[๑๒๒๙] หมูสัตว์ที่ยังลบหลู่คุณท่าน

ถูกความเย่อหยิ่งกำจัดแล้ว ย่อมตกนรก

เหล่าปุถุชนที่ถูกความเย่อหยิ่งกำจัดแล้ว

เกิดในนรก ย่อมเศร้าโศกตลอดกาลนาน
[๑๒๓๐] บางครั้ง ภิภษปฏิบัติชอบแล้ว
ชนะกิเลสได้ด้วยมรรค ไม่เศร้าโศกเลย
ยังกลับได้เกียรติคุณและความสุข
บัณฑิตทั้งหลายเรียกภิภษผู้ปฏิบัติชอบเช่นนั้นว่า เป็นผู้เห็น

ธรรม

[๑๒๓๑] เพราะเหตุนั้น ภิภษในพระศาสนานี้
ไม่ควรมียกเลสเครื่องตรึงใจ ๕ อย่าง
ควรมีแต่ความเพียรชอบ ละนิวรณ์ได้แล้ว เป็นผู้บริสุทธิ์
ทั้งละความเย่อหยิ่งได้หมด
สงบระงับได้แล้วทำที่สุดทุกข์ได้ด้วยวิชชา ๓
(พระวังคีสเถระเมื่อจะแจ้งความเป็นไปของตนแก่พระอานนท
เถระ จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๓๒] กระผมถูกกามราคะแผดเผา
จิตของกระผมเร่าร้อน
ท่านผู้เป็นเชื้อสายโคตมโคตร ดังกระผมจะขอโอกาส
ขอท่านโปรดอนุเคราะห์ช่วยบอกเหตุที่ดับราคะได้ด้วย
(พระอานนทเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๓๓] จิตของท่านเร่าร้อนก็เพราะความสำคัญผิด
ท่านจงละทิ้งนิมิตว่างามซึ่งประกอบด้วยราคะเสีย

[๑๒๓๔] จงอบรมจิตให้มีอารมณ์เดียว ให้ตั้งมั่นดี
ด้วยการพิจารณาเห็นว่าไม่งาม

จงอบรมกายคตาสติ
และจงเป็นผู้เบื่อหน่ายให้มาก

[๑๒๓๕] จงเจริญการพิจารณาเห็นว่า ไม่เที่ยง
และจงละมานานุสัยเสียให้ได้ขาด
แต่นั้น ท่านจะเป็นผู้สงบเทียวไป เพราะละมานะได้
(พระวังคีสเถระ เกิดความโสมนัส เมื่อจะชมเชยพระผู้มีพระ
ภาคเบื้องพระพักตร์ จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๓๖] บุคคลพึงกล่าวแต่วาจาที่ไม่เป็นเหตุทำตนให้
เดือดร้อน

และไม่เป็นเหตุเบียดเบียนชนเหล่าอื่น
วาจานั้นแลเป็นสุภาษิต

[๑๒๓๗] ฟังกล่าวแต่วาจาที่น่ารัก ซึ่งเหล่าชนพากัน
ชื่นชม

ไม่ฟังพูดหยาบคายต่อชนเหล่าอื่น
ฟังพูดแต่คำที่น่ารัก

[๑๒๓๘] คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย

ธรรมนี้เป็นของเก่า

สัตบุรุษทั้งหลายตั้งมั่นอยู่แล้วในคำสัตย์

ทั้งที่เป็นอรรถและเป็นธรรม

[๑๒๓๙] พระพุทธเจ้าตรัสพระวาจาใดอันเกษม

เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำที่สุดทุกข์

พระวาจานั้นแลสูงสุดกว่าวาจาทั้งหลาย

(พระวังคีสเถระเมื่อจะสรรเสริญท่านพระสารีบุตรเถระ จึงได้

กล่าวภาษิต

เหล่านี้ว่า)

[๑๒๔๐] พระสารีบุตรมีปัญญาสุขุม เป็นนักปราชญ์

รู้ทางและมีใช้ทาง มีปัญญามาก

แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย

[๑๒๔๑] แสดงโดยย่อก็ได้ โดยพิสดารก็ได้

เมื่อท่านกำลังแสดงธรรม

เสียงที่เปล่งออกก็ไพเราะเหมือนเสียงนกสาธิตา

ทั้งปฏิกิริยาที่ปรากฏ

[๑๒๔๒] เมื่อท่านแสดงธรรมนั้นอยู่

ภิกษุทั้งหลายที่ฟังคำไพเราะ

ก็มีจิตราเริงเบิกบานด้วยเสียงที่น่ายินดี น่าฟัง ไพเราะจับใจ

จึงตั้งใจฟัง

(พระวังคีสเถระเมื่อจะชมเชยพระศาสดา ได้กล่าวภาษิต

เหล่านี้ว่า)

[๑๒๔๓] ในวัน ๑๕ คำ ซึ่งเป็นวันวิสุทธิปวารณา

วันนี้ มีภิกษุ ๕๐๐ รูปมาประชุมกัน

ล้วนเป็นผู้ตัดกิเลสเครื่องผูกคือสังโยชน์ได้ขาด

ไม่มีทุกข์สิ้นภพสิ้นชาติแล้ว

เป็นผู้แสวงหาคุณธรรมอันประเสริฐ

[๑๒๔๔] พระเจ้าจักรพรรดิมีหมู่อำมาตย์แวดล้อม

เสด็จเลียบแผ่นดินอันไพศาล

มีมหาสมุทรสาครเป็นขอบเขตนี้ จันใด

[๑๒๔๕] สาวกทั้งหลายผู้ได้วิชา ๓ ละมัจจุราชได้

พากันแวดล้อมพระผู้มีพระภาคผู้ทรงชนะสงคราม

ทรงนำหมู่ เป็นผู้ยอดเยี่ยม ก็ฉันนั้น

[๑๒๔๖] พระสาวกทั้งมวลล้วนแต่เป็นพุทธชินนร

และในสาวกเหล่านี้ไม่มีความว่างเปล่าจากคุณธรรมเลย

ข้าพระองค์พึงถวายบังคมพระองค์ผู้เป็นเฝ้าพันธุแห่งดวง
อาทิตย์ ซึ่งทรงทำลายลูกศรคือตัณหาได้แล้ว

[๑๒๔๗] ภิกษุกว่าพันรูปเข้าไปเฝ้าพระสุคตซึ่งกำลังทรง
แสดงธรรม

ที่ปราศจากกิเลสจตุลลคือนิพพาน ซึ่งหาภัยแต่ที่ไหนมิได้

[๑๒๔๘] ภิกษุเหล่านั้นก็พากันฟังธรรมอันไพบุลย์

ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีหมู่ภิกษุแวดล้อมย่อมทรงดงาม

หนอ

[๑๒๔๙] พระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่านาคะ

ทรงเป็นพระราชาผู้สูงสุดกว่าบรรดาราชาทั้งหลาย

ทรงไพบรณอมตธรรมให้ตกรดเหล่าพระสาวก

คล้ายฝนหาใหญ่

[๑๒๕๐] ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า

พระวงศ์เสสาวกของพระองค์ประสงค์จะเฝ้าพระศาสดา

จึงออกจากที่พักกลางวัน มาถวายบังคมพระยุคลบาทของ

พระองค์

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทธานุญาตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๕๑] พระวงศ์เสสาวกของทางเป็นที่เกิดขึ้นแห่ง

กิเลสมาร

ทำลายกิเลสเครื่องตรึงใจ ๕ อย่างมีรากะเป็นต้นอยู่

เธอทั้งหลายจงดูวงศ์เสสาวก ผู้ทำการปลดปล่อยกิเลสเป็น

เครื่องผูก

ผู้อันตัณหา มานะ และทิฏฐิอิงอาศัยไม่ได้

ผู้จำแนกธรรมเป็นส่วน ๆ ได้นั้น

[๑๒๕๒] ความจริง พระวงศ์เสสาวกได้บอกทางไว้หลายอย่าง

เพื่อถอนโอฆกิเลส
และเมื่อพระวังคีสะนั้นบอกทางอมตะนั้นไว้แล้ว
ภิกษุทั้งหลายที่เห็นธรรมก็ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว
[๑๒๕๓] พระวังคีสะนั้นผู้ทำแสงสว่างให้เกิด รู้แจ่มแจ้ง
ได้เห็นนิพพานเป็นเหตุล่วงพ้นวิญญูณลลิตได้ทั้งหมด
ครั้นรู้และทำให้แจ้ง
จึงได้แสดงธรรมอันเลิศแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ๑๐ รูป
[๑๒๕๔] เมื่อท่านแสดงธรรมไว้ดั่งอย่างนี้
ท่านผู้รู้แจ้งธรรมทั้งหลายจะมีความประมาทได้อย่างไร
เพราะเหตุนั้นแล ภิกษุผู้ไม่ประมาทในคำสอนของพระผู้มี
พระภาคพระองค์นั้น พึงตั้งใจศึกษา(ศึกษา ๓) ทุกเมื่อ
(พระวังคีสะเกรหวั่งจะชมเชยพระอัญญาโกณฑัญญเถระ จึง
ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๑๒๕๕] พระอัญญาโกณฑัญญเถระผู้ตรัสรู้ตาม
พระพุทธเจ้า
ได้มีความบากบั่นอย่างแรงกล้า
ได้วิเวกซึ่งเป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุขเป็นประจำ
[๑๒๕๖] เป็นผู้ไม่ประมาท ศึกษาอยู่ ได้บรรลุสิ่งที่พระ
สาวกผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดาจะพึงบรรลุได้ทุกรูป
[๑๒๕๗] พระอัญญาโกณฑัญญเถระมีอานุภาพมาก
ได้บรรลุวิชชา ๓ ฉลาดในการกำหนดรู้จิตของผู้อื่น
เป็นพุทธทายาทมาถวายอภิวัตพระยุคลบาทของพระ
ศาสดาอยู่
(พระวังคีสะเกรหวั่งจะชมเชยพระผู้มีพระภาคและพระอรหันต
สาวก จึงได้กล่าว ภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๑๒๕๘] พระสาวกทั้งหลายผู้ได้บรรลุวิชชา ๓ ละ
มัจจุราชได้
พากันแวดล้อมพระมหานิผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข์ ประทับนั่งที่
ข้างภูเข
[๑๒๕๙] พระมหาโมคคัลลานะผู้มีฤทธิ์มาก
พิจารณากำหนดรู้จิตที่หลุดพ้น
ไม่มีอุปธิของพระชินาสพเหล่านั้นได้ด้วยจิต

[๑๒๖๐] พระสาวกเหล่านั้นพากันแวดล้อมพระมหามุนีโค
ดม

ผู้ทรงสมบูรณ์ด้วยสมบัติทุกประการ
ทรงถึงฝั่งแห่งทุกข์ เพียบพร้อมด้วยพระคุณมากอย่าง
(พระวังคีสเถระ หวังจะชมเชยพระผู้มีพระภาค จึงได้กล่าว
ภาษิตนี้ว่า)

[๑๒๖๑] ข้าแต่พระมหามุนีอังคีรส
พระองค์ไพโรจน์ลวงโลกทั้งหมดด้วยพระยศ
เหมือนดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ที่ปราศจากมลทิน
สว่างจ้าอยู่บนท้องฟ้าที่ปราศจากเมฆหมอก
(พระวังคีสเถระเมื่อจะประกาศคุณของพระศาสดาและของ
ตน จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๖๒] เมื่อก่อน เราเป็นผู้อันนักปราชญ์เคารพนับถือ
เที่ยวไปจากหมู่บ้านไปยังหมู่บ้าน จากเมืองไปยังเมือง
จึงได้เฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงถึงฝั่งแห่งธรรมทั้งปวง

[๑๒๖๓] พระองค์ผู้เป็นพระมหามุนี ทรงถึงฝั่งแห่งทุกข์
ได้ทรงแสดงธรรมโปรดเรา
เราฟังธรรมแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

[๑๒๖๔] เราได้ฟังพระดำรัสของพระพุทธองค์
แล้วรู้ชัดถึงขั้นธ อายตนะ และธาตุ จึงได้ออกบวชเป็น
บรรพชิต

[๑๒๖๕] พระตถาคตทั้งหลายทรงอุบัติเพื่อประโยชน์แก่
สตรีและบุรุษผู้ทำ ตามคำสอนเป็นจำนวนมากหนอ

[๑๒๖๖] พระมหามุนีได้บรรลุพระโพธิญาณเพื่อประโยชน์
แก่เหล่าภิกษุและภิกษุณีผู้ได้เห็นธรรมซึ่งเป็นทางออกจากทุกข์
หนอแล

[๑๒๖๗] พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งดวงอาทิตย์ ทรง
มีพระจักษุ ทรงอนุเคราะห์ต่อหมู่สัตว์ ได้ทรงแสดงอริยสัจ ๔
คือ

[๑๒๖๘] (๑) ทุกข์ (๒) เหตุให้เกิดทุกข์ (๓) ความดับ
ทุกข์

(๔) อริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

[๑๒๖๙] เราได้เห็นธรรมเหล่านั้น เหมือนอย่างที่พระ
ศาสดาตรัสไว้ ตามความเป็นจริงอย่างนี้ เราได้บรรลุประโยชน์
แล้ว

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๑๒๗๐] การที่เราได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าเป็นการ
ดีหนอสำหรับเรา

เพราะเราได้บรรลุธรรมที่ประเสริฐสุด

บรรดาธรรมที่พระองค์ทรงจำแนกไว้ดีแล้ว

[๑๒๗๑] เราได้ถึงฝั่งแห่งอภิญญา ขำระโสดธาตุให้
หมดจด

ได้วิชา ๓ บรรลุมฤต จลัดในการกำหนดรู้จิตของผู้อื่น
(พระวังคีสเถระ ในคราวที่พระอุปัชฌาย์ของท่านปรินิพพาน
ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๗๒] ข้าพระองค์ขอทูลถามพระบรมศาสดาผู้มีพระ
ปัญญามากว่า

ภิกษุใดมีชื่อเสียง เรื่องยศ ตัดความสงสัย

ดับกิเลสเสียได้ในปัจจุบันชาตินี้แหละ

ได้ปรินิพพานที่อัคคาพัวเจตีย์วิหาร

[๑๒๗๓] ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ภิกษุนั้นเห็นธรรมคือ
นิพพานอันมั่นคง

เป็นพราหมณ์มาแต่กำเนิด

มีนามที่พระองค์ทรงประทานให้ว่า นิโครธกัปปะ

ผู้มุ่งแต่ความหลุดพ้น ปราศจากความเพียร

ยังกราบไหว้ท่านอยู่

[๑๒๗๔] ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเจ้าศากยะ ซึ่งมีพระจักขุ
รอบคอบ

แม้ข้าพระองค์ทุกรูป ปราศจากจะทราบถึงพระสาวกรูปนั้น

ข้าพระองค์ทั้งหลายพร้อมที่จะเจียโสดลงฟัง

พระองค์มิใช่หรือเป็นศาสดา พระองค์เป็นผู้ยอดเยี่ยม

[๑๒๗๕] ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระปัญญาจุฬแผ่นดิน
ขอพระองค์โปรดตัดความเคลือบแคลงสงสัยของข้าพระองค์
ทั้งหลาย

โปรดตรัสบอกพระนิโครธกับปเถระผู้ปรินิพพานแล้วนั้น ให้
ข้าพระองค์ทราบด้วยเถิด

ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระจักรพรรบคอบ

ขอพระองค์โปรดตรัสบอกท่ามกลางแห่งข้าพระองค์
ทั้งหลายเถิด เหมือนท้าวสักกะผู้มีพระเนตรตั้งพันตรัสบอกแก่
เหล่าเทวดา

[๑๒๗๖] กิเลสเครื่องร้อยรัดเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลกนี้
เป็นทางก่อให้เกิดความลุ่มหลง เป็นฝ่ายแห่งความไม่รู้
เป็นมูลฐานแห่งความเคลือบแคลงสงสัย
กิเลสเครื่องร้อยรัดเหล่านั้นพอมมาถึงพระตถาคตซึ่งมีพระ
จักขุ

มีพระคุณยิ่งกว่านรชนทั้งหลายนี้แล ย่อมหมดไป

[๑๒๗๗] ถ้าพระผู้มีพระภาคจะเป็นบุรุษแต่เพียงกำเนิด
ก็จะไม่พึงทรงทำลายกิเลสได้

เหมือนลมพัดทำลายก้อนเมฆหมอกที่หนาทึบไม่ได้

โลกทั้งมวลที่มีติดอยู่แล้ว ก็ยังมีติดหนักลง

พระสาวกทั้งหลาย มีพระสารีบุตรเป็นต้น ที่รู้เรื่องอยู่บ้าง
ก็จะไม่พึงรู้เรื่องนัก

[๑๒๗๘] นักปราชญ์ทั้งหลาย เป็นผู้ทำแสงสว่างให้เกิด

ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระปรีชาญาณ

เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์เข้าใจพระองค์ว่า

ทรงทำแสงสว่างให้เกิดเป็นแม่นมั่น

ข้าพระองค์ทั้งหลายรู้ว่าพระองค์ทรงเห็นธรรมทั้งปวง

ได้อย่างแจ่มแจ้ง จึงได้พากันมาเฝ้า

ขอพระองค์โปรดประกาศพระนิโครธกับปเถระแก่ข้าพระองค์
ทั้งหลาย ในบริษัทด้วยเถิด

[๑๒๗๙] พระองค์ทรงเปล่งพระวาจาอย่างไพเราะจับใจ

ทั้งทรงเปล่งด้วยพระสุรเสียงกังวานที่เกิดแต่พระนาสิกที่

บุญญาธิการ ตกแต่งมาดีแล้วได้อย่างคล่องแคล่วแผ่วเบา เหมือน
พญาหงส์ทอง โกงคอบันเบา ๆ อย่างไพเราะ

ข้าพระองค์ทุกรูปตั้งใจแน่วแน่

ขอฟังพระดำรัสที่ไพเราะของพระองค์

[๑๒๘๐] ข้าพระองค์จะเปิดเผยความเกิดและความตายที่
ละได้อย่างสิ้นเชิง

จะแสดงบอกบาปกรรมซึ่งเป็นตัวกำจัด
เพราะบรรดาปฤชนและเสขบุคคลเป็นต้น
ผู้ที่ได้ทำตามความพอใจตนไม่มี
เหมือนคนที่ไตร่ตรองพิจารณาตามพระตถาคตเท่านั้น
สามารถที่จะรู้หรือกล่าวธรรมอย่างที่ดีต้องการได้

[๑๒๘๑] พระดำรัสของพระองค์นี้มีไวยากรณ์สมบูรณ์
พระองค์ทรงมีพระปัญญาตรงไปตรงมาตรัสไว้อย่างถูกต้อง
ข้าพระองค์ก็เรียนมาดีแล้ว

การถวายบังคมที่ข้าพระองค์ถวายอย่างนอบน้อมนี้เป็นครั้ง
สุดท้าย ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระปัญญามาก

พระองค์ทรงทราบคติของพระนิโครธกัปปเถระได้
ไม่ยังข้าพระองค์ให้หลง

[๑๒๘๒] ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียรมาก
พระองค์ทรงตรัสรู้จริยธรรมทั้งที่เป็นโลกุตตระและโลกียะ
ทรงทราบญายธรรมทั้งหมดได้
ไม่ยังข้าพระองค์ให้หลง

ข้าพระองค์หวังพระดำรัสของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง
เหมือนคนถูกความร้อนแผดเผาในฤดูร้อน
ก็ต้องการน้ำเป็นอย่างยิ่ง

ขอพระองค์ทรงยังฝนคือพระธรรมเทศนา
ที่ข้าพระองค์ฟังมาแล้วให้ตกลงเกิด

[๑๒๘๓] พระนิโครธกัปปเถระได้ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อ
ประโยชน์ใด

ประโยชน์ของท่านนั้นไม่สูญเปล่าหรือ
ท่านนิพพานด้วยสอุปาทิเสสนิพพาน
หรือนิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ
ข้าพระองค์ทั้งหลายขอฟังเรื่องนั้น
(พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า)

[๑๒๘๔] พระนิโครธกัปปเถระนั้นได้ตัดขาดค้นหาในนาม
รูปนี้
ทั้งตัดกระแสแห่งธรรมฝ่ายดำ

ซึ่งนอนเฝ้าอยู่ในสันดานมาช้านาน
ข้ามพันชาติมรณะได้อย่างสิ้นเชิง
พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐด้วยพลธรรม ๕ ประการได้ตรัส
ไว้ดังนี้

(พระวังคีสเถระกราบทูลด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๘๕] ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นพุทธะ

ข้าพระองค์นี้ฟังพระดำรัสของพระองค์แล้วย่อมเลื่อมใส
ทราบว่า เรื่องที่ข้าพระองค์ทูลถามแล้ว ไม่ไร้ประโยชน์
พระองค์เป็นพุทธเจ้าไม่ทรงหลงข้าพระองค์แน่นอน

[๑๒๘๖] สาวกของพระพุทธองค์พูดอย่างใด ก็ทำอย่าง

นั้น

ได้ตัดขायคือตัณหาที่แผ่กว้างทั้งมั่นคงของพญามารเจ้าเล่ห์

ได้ขาด

[๑๒๘๗] พระผู้มีพระภาคสมควรที่จะตรัสว่า

ท่านนิโครธก็ปปเถระได้เห็นมูลเหตุแห่งอุปาทาน

ลวงพันบ่วงมัจจุราชที่ข้ามได้แสนยากแล้ว

(พระวังคีสเถระเมื่อจะประกาศความเลื่อมใส จึงได้กล่าว

ภาษิตสุดท้ายว่า)

[๑๒๘๘] ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สูงสุดกว่าเทวดาและ

มนุษย์

ข้าพระองค์ขอกราบไหว้ท่านพระนิโครธก็ปปเถระ

ผู้เป็นวิสุทธิเทพ เป็นอนุชาตบุตร

มีความเพียรมาก เป็นผู้ประเสริฐ

ทั้งเป็นโอรสของพระองค์ผู้ประเสริฐนั้น

ทราบว่า ท่านพระวังคีสเถระได้กล่าวภาษิตทั้งหลายไว้

ด้วยประการฉะนี้แล

มหานิบาต จบ

รวมเรื่องพระเถระที่มีในนิบาตนี้ คือ

ในสัตตตตินิบาต(มหานิบาต)นี้

พระวังคีสเถระผู้แตกจានรูปเดียวเท่านั้น

ไม่มีพระเถระรูปอื่น และมี ๗๑ ภาษิต ฉะนี้แล

เถรคาถา จบ

สรุปความเถรคาถานี้

พระเถระ ๒๖๔ รูป ผู้เป็นพุทธบุตร ไม่มีอาสวะ
บรรลุนิพพานอันเป็นแดนเกษม พากันบันลือสีหนาท
ประกาศภาสิตไว้รวม ๑,๓๖๐ ภาสิต
แล้วก็พากันนิพพานเหมือนกองไฟหมดเชื้อแล้วดับไป ฉะนั้น

แล

เถรคาถา จบ

๑. เอกกนิบาต

๑. อัญญตราเถรคาถา

ภาสิตของพระอัญญตราเถรี

ทราบว่ พระเถรีรูปหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏชื่อได้กล่าวภาสิตนี้ว่า

[๑] พระเถรีท่านจงใช้ท่อนผ้าทำจีวรนุ่งห่ม

แล้วพับซ้อนตามสบายเถิด เพราะราคะของท่านสงบแล้ว

เหมือนผักดองแห้งอยู่ในหม้อ

๒. มุตตาเถรคาถา

ภาสิตของพระมุตตาเถรี

(พระมุตตาเถรีรับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๒] มุตตา เธอจงพ้นไปจากโยคกิเลสทั้งหลาย๑

เหมือนดวงจันทร์พ้นจากอุทราหุ้บ

เธอจะมีจิตหลุดพ้นแล้วบริโศภกก่อนข้าวอย่างไม่มีหนี้เกิด

๓. ปุณณาเถรคาถา

ภาสิตของพระปุณณาเถรี

(พระปุณณาเถรีรับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๓] ปุณณา เธอจงยังธรรมทั้งหลายให้บริบูรณ์

เหมือนดวงจันทร์วันเพ็ญ

จงทำลายกองแห่งความมืดด้วยปัญญาที่บริบูรณ์

๔. ติสสาเถรคาถา

ภาสิตของพระติสสาเถรี

(พระติสสาเถรีรับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๔] ติสสา เธอจงศึกษาในไตรสิกขา

โยคกิเลสทั้งหลายอย่าได้ครอบงำเธอเลย

เธอจงปราศจากกิเลสโยคะทั้งหมด

ท่องเที่ยวไปในโลกอย่างไม่มีอัสวะเกิด

๕. อัญญตราตีสสาเถรีคาถา

ภาษิตของพระตีสสาเถรีอีกรูปหนึ่ง

พระตีสสาเถรีอีกรูปหนึ่ง (รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๕] ตีสสา เธอจงประกอบกรรมทั้งหลายเกิด

ขณะอย่าได้ล่วงเลยเธอไป

เพราะผู้ที่มีขณะล่วงเลยไปแล้ว

จะต้องเศร้าโศกแอดักกันอยู่ในนรก

๖. ธีราเถรีคาถา

ภาษิตของพระธีราเถรี

พระธีราเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๖] ธีรา เธอจงสัมผัสนิโรธซึ่งเป็นความสงบ

ระงับสัญญาอันเป็นสุข

จงยินดีในพพานที่ยอดเยี่ยมซึ่งปลอดโปร่งโยคะกิเลสเกิด

๗. อัญญตราธีราเถรีคาถา

ภาษิตของพระธีราเถรีอีกรูปหนึ่ง

พระธีราเถรีอีกรูปหนึ่ง(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๗] ธีรากิษุณีผู้อบรมอินทรีย์แล้วด้วยธรรมทั้งหลายที่ทรงไว้

ย่อมชนะมารดพร้อมทั้งเสนามาร๒

แล้วดำรงไว้ซึ่งกายที่มีในภพสุดท้าย

๘. มิตตาเถรีคาถา

ภาษิตของพระมิตตาเถรี

พระมิตตาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๘] มิตตา เธอभवแล้วด้วยศรัทธา

จงยินดีในกัลยาณมิตร

เจริญกุศลธรรมเพื่อบรรลุธรรมที่ปลอดโปร่งจากโยคะกิเลสเกิด

๙. ภัทราเถรีคาถา

ภาสิตของพระภัทราเถรี

พระภัทราเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๙] ภัทรา เธอभवแล้วด้วยศรัทธา

จงยินดีในธรรมที่ดงาม

เจริญกุศลธรรมเพื่อบรรลุธรรมที่ยอดเยี่ยม

ซึ่งปลอดโปร่งจากโยคะกิเลสเกิด

๑๐. อุปสมาเถรีคาถา

ภาสิตของพระอุปสมาเถรี

พระอุปสมาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๑๐] อุปสมา เธอพึงข้ามโอฆะ๑ซึ่งเป็นบ่วงมารที่ข้ามได้

แสนยาก

จงชนะมารพร้อมทั้งเสนามาร

ดำรงไว้ซึ่งกายที่มีในภพสุดท้ายเกิด

๑๑. มุตตาเถรีคาถา

ภาสิตของพระมุตตาเถรี

พระมุตตาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๑๑] เราเป็นผู้พ้นด้วยดี พ้นโดยชอบด้วยความพ้นจาก

ความค่อม ๓ อย่าง คือ

(๑) ค่อมเพราะครก (๒) ค่อมเพราะสาก (๓) ค่อมเพราะ

สามมี

เป็นผู้พ้นจากความเกิดและความตาย

ถอนตัณหาที่นำไปสู่ภพได้แล้ว

๑๒. รัมมทินนาเถรีคาถา

ภาสิตของพระรัมมทินนาเถรี

พระธรรมทินนาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้

ว่า)

[๑๒] ผู้ที่เกิดฉันทะมีอัตภาพสุดท้ายก็พึงสัมผัสนิพพานด้วย

ใจ

มีจิตไม่ปฏิบัติในกามทั้งหลาย

บัณฑิตเรียกว่า ผู้มีกระแสในเบื้องบน๑

๑๓. วิสาขาเถรีคาถา

ภาสิตของพระวิสาขาเถรี

พระวิสาขาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๑๓] ท่านทั้งหลาย จงทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ที่บุคคลทำแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง

จงรับล้างเท้าทั้งสอง แล้วนั่ง ณ ที่อันสมควรเถิด

๑๔. สุมณาเถรีคาถา

ภาสิตของพระสุมณาเถรี

พระสุมณาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๑๔] เธอพิจารณาเห็นธาตุทั้งหลายว่าเป็นทุกข์แล้วอย่ามา
เกิดอีก

คลายความพอใจในภพแล้ว จะเป็นผู้สงบระงับท่องเที่ยวไป

๑๕. อุตตราเถรีคาถา

ภาสิตของพระอุตตราเถรี

พระอุตตราเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๑๕] เราเป็นผู้สำรวมกาย วาจา และใจ

ถอนตัณหาพร้อมทั้งมูลรากได้แล้ว เป็นผู้เย็นดับสนิทแล้ว

๑๖. วุฑฒปัพพชิตสุมณาเถรีคาถา

ภาสิตของพระสุมณาเถรีผู้บวชเมื่อแก่

พระวุฑฒปัพพชิตสุมณาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าว
ภาสิตนี้ว่า)

[๑๖] สุมณาผู้เฒ่า เธอจงใช้ท่อนผ้าทำจีวรนุ่งห่ม

แล้วพับผ่อนตามสบายเถิด

เพราะเธอมีราคะสงบระงับแล้ว

เป็นผู้เย็น ดับสนิทแล้ว

๑๗. ธัมมาเถรีคาถา

ภาสิตของพระธัมมาเถรี

พระธรรมาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาสิตนี้ว่า)

[๑๗] เราทุกข์พลภาพ มีกายสันเทา ถือไม้เท้าเที่ยว

บิณฑบาต

ได้ล้มลงบนแผ่นดินตรงนั้นเอง

คราวนั้น จิตของเราหลุดพ้นแล้ว

เพราะเห็นโทษในกาย

๑๘. สังขมาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสังฆาเถรี
พระสังฆาเถรี(รับพระพุทธโอวาทแล้วได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)
[๑๘] เราละเรือน บุตร และสัตว์เลี้ยงซึ่งเป็นที่รัก บวชแล้ว
ละราคะโทสะ และคลายอวิชชาเสีย
ถอนตัณหาพร้อมทั้งมูลรากได้แล้ว
เป็นผู้สงบระงับ ดับสนิทแล้ว
เอกกนิบาต จบ

๒. ทุกนิบาต

๑. อภिरูปันนทาเถรีคาถา

ภาษิตของพระนันทาเถรี

ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคตรัสสอนนันทาสิกขมานาผู้ยินดีใน
รูปที่สวयงาม

เนื่อง ๆ ด้วยพระคาถาเหล่านี้ (ภายหลังพระเถรีบรรลุ
อรหัตผลแล้วได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๑๙] นันทา เธอจงพิจารณาดูกายซึ่งกระสับกระส่าย
ไม่สะอาด เป็นของเปื่อยเน่า
จงอบรมจิตให้ตั้งมั่นดี มีอารมณ์เดียว ด้วยอสุภภาวนาเถิด
[๒๐] และจงอบรมอนิมิตตวิโมกข์
ละเสียซึ่งอนุสัยคือมานะ
เพราะละมานะได้ แต่นั้นเธอจะอยู่อย่างสงบ

๒. เชนตาเถรีคาถา

ภาษิตของพระเชนตาเถรี

ทราบข่าว พระเชนตาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า

[๒๑] โพชฌงค์ ๗ ประการเป็นทางบรรลุนิพพานนี้
เราเจริญแล้วทั้งหมดตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้
[๒๒] เพราะเราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว
ร่างกายนี้เป็นร่างกายที่มีในภพสุดท้าย
ชาติสังสารสิ้นแล้ว
บัดนี้ไม่มีการเกิดอีก

๓. สุมังคลมาตาเถรีคาถา

ภาชิตของพระสุมังคลมาตาเถรี
พระสุมังคลมาตาเถรี(ได้กล่าวภาชิตเหล่านี้ว่า)
[๒๓] เราพ้นดีแล้ว ในการพ้นดีแล้ว เป็นผู้พ้นแล้วโดยชอบ
จากสาก

จากสามีของเราผู้ไม่มีหิริ จากร่ม จากหม้อข้าว และจากงู
น้ำ

[๒๔] เรากำลังตัดรากะ และโทสะ อาศัยโคนไม้
เข้ามานอนอยู่โดยความสุขว่า สุขหนอ

๔. อัฏฐกาสีเถรีคาถา

ภาชิตของพระอัฏฐกาสีเถรี

พระอัฏฐกาสีเถรี(ได้กล่าวภาชิตเหล่านี้ว่า)

[๒๕] สวยของเรามีประมาณเท่าสวยในกาสิชนบท

ชาวนิคมกำหนดราคาแคว้นกาสินันไว้แล้ว

จึงตั้งราคาเราไว้ครั้งหนึ่ง

[๒๖] ภายหลัง เราเปื้อนนายในรูป

และเมื่อเปื้อนนายจึงคลายความกำหนด

เราอย่าพึงแล่นไปสู่ชาติสงสารบ่อย ๆ อีกเลย

เราบรรลุนิพพาน ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

แล้ว

๕. จิตตาเถรีคาถา

ภาชิตของพระจิตตาเถรี

พระจิตตาเถรี(ได้กล่าวภาชิตเหล่านี้ว่า)

[๒๗] เราเป็นผู้มีร่างกายผ่ายผอม เป็นไข้ อ่อนเพลียมาก

ต้องเดินถือไม้เท้าไปไหน ๆ ก็จริงนะ

ถึงอย่างนั้น ก็ยังขึ้นภูเขาได้

[๒๘] เราเก็บผ้าสังฆาฏิ และคว่ำบาตรแล้ว

ข่มตนทำลายกองความมืดได้แล้วบนภูเขา

๖. เมตติกาเถรีคาถา

ภาชิตของพระเมตติกาเถรี

พระเมตติกาเถรี(ได้กล่าวภาชิตเหล่านี้ว่า)

[๒๙] เราประสบทุกข์ เสื่อมกำลัง ผ่านวัยสาวไปแล้ว

ต้องเดินถือไม้เท้าไปไหน ๆ ก็จริงนะ

ถึงอย่างนั้น ก็ยังขึ้นภูเขาได้

[๓๐] เราเก็บผ้าสังฆาฏิ และคว้าบาตรแล้ว นั่งบนภูเขา
ครั้งนั้น จิตของเราหลุดพ้นแล้ว
เราได้บรรลุวิชชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
แล้ว

๗. มิตตาเถรีคาถา

ภาษิตของพระมิตตาเถรี

พระมิตตาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๑] เรายินดีเพลิดเพลินเทพนิกาย

จึงเข้าจำอุโบสถซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘

ตลอดวัน ๑๔ คำ ๑๕ คำ ๘ คำแห่งปักษี

และตลอดปาฏิหาริย์ปักษี

[๓๒] เราเมื่อปรารภนาหฺมฺเทพจึงได้เข้าจำอุโบสถวันนี้

เรานั้นฉันอาหารมือเดียว

ปลงผม ห่มผ้าสังฆาฏิ บวชแล้ว

ไม่พึงปรารภนาเทพนิกาย

กำจัดความกระวนกระวายในใจเสียได้

๘. อภยมาตุเถรีคาถา

ภาษิตของพระอภยมาตุเถรี

พระอภยมาตุเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๓] แม่เจ้า ท่านจงพิจารณาร่างกายนี้ เบื้องบนตั้งแต่พื้น
เท้าขึ้นไป

เบื้องล่างตั้งแต่ปลายผมลงมาว่า เป็นของไม่สะอาด มีกลิ่น
เหม็นเน่า

[๓๔] เราพิจารณาอยู่อย่างนี้ จึงถอนราคะทั้งปวงได้

ตัดความเร่าร้อนได้ขาด เป็นผู้เย็นดับสนิทแล้ว

๙. อภยาเถรีคาถา

ภาษิตของพระอภยาเถรี

พระอภยาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๕] อภยา กายซึ่งปฤชณทั้งหลายข้องอยู่ มีสภาวะที่จะ
ต้องแตกไป

เราจะเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะอยู่เฉพาะหน้า ละทิ้งกายนี้เสีย

[๓๖] เราถูกทุกข์มากมายกระทบแล้ว จึงยินดีในความไม่
ประมาท

บรรลุลความสิ้นตัณหา ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
แล้ว

๑๐. สามาเณรีคาถา

ภาษิตของพระสามาเณรี

พระสามาเณรี(ได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๓๗] เราบังคับจิตให้อยู่ในอำนาจไม่ได้ จึงไม่ได้ความสงบ
ใจ

ต้องเข้าออกจากที่อยู่อีกถึง ๔-๕ ครั้ง

ตั้งแต่ได้รับโอวาทของพระอานนทเถระแล้ว

ในคืนที่ ๘ เรานั้นจึงถอนตัณหาได้

[๓๘] เราถูกทุกข์มากมายกระทบแล้ว จึงยินดีในความไม่
ประมาท

บรรลุลความสิ้นตัณหา ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
แล้ว

ทุกนิบาต จบ

๓. ดิกนิบาต

๑. อปฺราสามาเณรีคาถา

ภาษิตของพระอปฺราสามาเณรี

พระอปฺราสามาเณรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๙] ตั้งแต่เราบวชมาแล้ว ๒๕ พรรษา

ยังไม่รู้สึกว่าได้ความสงบจิตในกาลไหน ๆ เลย

[๔๐] เราบังคับจิตให้อยู่ในอำนาจไม่ได้ จึงไม่ได้ความสงบ
จิต

เพราะเหตุนั้น เรามาระลึกถึงคำสอนของพระชินเจ้า

จึงได้ถึงความสังเวช

[๔๑] ถูกทุกข์มากมายกระทบแล้ว จึงยินดีในความไม่
ประมาท

บรรลุลความสิ้นตัณหา ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
แล้ว

วันนี้เป็นคืนที่ ๗ นับแต่วันที่เราทำตัณหาให้แห้งสนิทแล้ว

๒. อุตตมาเถรีคาถา

ภาษิตของพระอุตตมาเถรี

พระอุตตมาเถรี(ได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๔๒] เราบังคับจิตให้อยู่ในอำนาจไม่ได้ จึงไม่ได้ความสงบ

จิต

ต้องเข้าออกจากที่อยู่อีกถึง ๔-๕ ครั้ง

[๔๓] ได้เข้าไปหาภิกษุณีผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้

ท่านได้แสดงธรรม คือขันธ อายตนะ และธาตุแก่เรา

[๔๔] เราฟังธรรมของท่านแล้วได้ปฏิบัติตามที่ท่านพร่ำสอน

เอิบอิมด้วยสุขที่เกิดแต่ปีติ

นั่งขัดสมาธิทำเดิยวตลอด ๗ วัน

ในวันที่ ๘ ทำลายกองความมืดได้แล้ว จึงเหยียดเท้าออก

๓. อปฺราอุตตมาเถรีคาถา

ภาษิตของพระอปฺราอุตตมาเถรี

พระอปฺราอุตตมาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๔๕] โพชฌงค์ ๗ ประการเป็นทางบรรลุนิพพานนี้

เราเจริญแล้วทั้งหมดตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้

[๔๖] ได้สัจญตสมาบัติและอนิมิตตสมาบัติเป็นประจำตาม

ปรารภณา

เราเป็นธิดาซึ่งเกิดแต่พระอุระของพระพุทธเจ้า

ยินดีแล้วในนิพพานทุกเมื่อ

[๔๗] กามทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์เราก็จัก

ตัดขาดแล้ว

การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว

บัดนี้ไม่มีการเกิดอีก

๔. ทันทิกาเถรีคาถา

ภาษิตของพระทันทิกาเถรี

พระทันทิกาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๔๘] เราออกจากที่พักกลางวันบนภูเขาคิชฌกูฏ

ได้เห็นข้างลงสู่แม่น้ำแล้ว ขึ้นที่ฝั่งแม่น้ำจันทกา

[๔๙] นายควาญช้างถือขอแล้ว ร้องบอกว่า จงเหยียดเท้า

ออก

ข้างเหยียดเท้าออกแล้ว

นายควาญข้างจึงขึ้นขี่ข้าง

[๕๐] เราเห็นข้างที่ไม่เคยได้รับการฝึก

ครั้งนี้ได้รับการฝึกแล้ว ตกอยู่ในอำนาจของมนุษย์ทั้งหลาย

ภายหลังแต่ได้เห็นข้างนั้น เราจึงเข้าป่า

ทำจิตให้เป็นสมาธิเพราะกิริยาข้างนั้นเป็นเหตุ

๕. อุพพิริเถรีคาถา

ภาษิตของพระอุพพิริเถรี

(พระศาสดาประทับนั่งในพระคันธกุฎี แสดงพระองค์แก่พระอุพพิริเถรี ได้ ตรัสพุทธภาษิตนี้ว่า)

[๕๑] อุพพิริเธอคร่ำครวญอยู่ในป่าว่า ลูกชีวาเอ๋ย ดังนี้

เธอจงรู้สึกตนก่อนเกิด

บรรดาธิดาของเธอที่มีชื่อเหมือนกันว่า ชีวา

ถูกเผาอยู่ในป่าช้านี้ทั้งหมดถึง ๘๔,๐๐๐ คน

เธอเศร้าโศกถึงธิดาคนไหน

พระอุพพิริเถรี(บรรลุพระอรหัตแล้ว เมื่อจะกราบทูล ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๕๒] ลูกศรคือความโศกที่เห็นได้ยาก ซึ่งเสียบที่หทัยหม่อมฉัน

หม่อมฉันถอนขึ้นได้แล้ว เพราะพระองค์ได้ทรงช่วยบรรเทาความโศกถึงธิดาของหม่อมฉันซึ่งถูกความโศกครอบงำ

[๕๓] วันนี้ หม่อมฉันนั้นถอนลูกศรคือความโศกขึ้นได้แล้ว

หมดความอยาก ดับรอบแล้ว

ได้ถึงมุนีพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก

๖. สุกกาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสุกกาเถรี

พระสุกกาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๕๔] พวกมนุษย์เมืองราชคฤห์เหล่านี้ทำอะไรกัน

มัวดื่มน้ำผึ้งด ดิ้นนี้มีอยู่ ไม่เข้าไปหาพระสุกกาเถรีผู้

กำลังแสดงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว

[๕๕] ส่วนพวกคนที่มีปัญญา

เข้าใจดื่มพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น

ซึ่งเป็นธรรมไม่น่ากลับหลัง
ทำผู้ฟังให้ขมขื่น มีโอชะ
ดจนบุคคลเดินทางไกลตม้นน้ำฝน
[๕๖] พระสุกกาเถรีมีธรรมบริสุทธิ์
ปราศจากราคะ
มีจิตตั้งมั่น ชนะมารพร้อมทั้งเสนามาร
ยังทรงร่างกายที่มีในภพสุดท้ายอยู่

๗. เสลาเถรีคาถา

ภาษิตของพระเสลาเถรี
(มารกล่าวกับพระเสลาเถรีว่า)
[๕๗] นิพพานเป็นที่สลดออกไม่มีในโลก
ท่านจะทำประโยชน์อะไรด้วยวิเวกเล่า
เชิญท่านบริโภคความยินดีในกามทั้งหลายเถิด
อย่าได้เป็นผู้มีความเดือดร้อนในภายหลังเลย
พระเสลาเถรี(โต้ตอบมารด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๕๘] กามทั้งหลายเปรียบด้วยหอกและหลาว
เป็นเข็ญรongsับขันธ์ทั้งหลาย
บัดนี้ เราไม่มีความยินดีในกามที่ท่านพูดถึง
[๕๙] เรากำจัดความเพเลิดเพลินในกามทั้งปวงได้แล้ว
ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว
มารผู้ชั่วช้าเลวทราม ท่านจงรู้อย่างนี้
ท่านถูกเรากำจัดแล้ว

๘. โสมาเถรีคาถา

ภาษิตของพระโสมาเถรี
(มารกล่าวกับพระโสมาเถรีว่า)
[๖๐] ฐานะใดอันประเสริฐอย่างยิ่ง
คือพระอรหันตซึ่งฤาษีทั้งหลายพึงบรรล
อันบุคคลเหล่าอื่นให้สำเร็จได้ยาก
ท่านเป็นหญิงมีปัญญาแค่ ๒ นิ้วด
ไม่สามารถจะบรรลฐานะอันนั้นได้
พระโสมาเถรี(โต้ตอบมารด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๖๑] เมื่อจิตตั้งมั่นดี

เมื่อญาณเป็นไปอยู่
เมื่อเห็นแจ้งธรรมโดยชอบ
ความเป็นหญิงจะทำอะไรเราได้
[๖๒] เรากำจัดความเพลิดเพลนในกามทั้งปวงได้แล้ว
ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว
มารผู้ชั่วช้าเลวทราม ท่านจงรู้อย่างนี้
ท่านถูกเรากำจัดแล้ว
ตักนิบาต จบ

๔. จตูกกนิบาต

๑. ภัททกาปิลาณีเถรีคาถา

ภาษิตของพระภัททกาปิลาณีเถรี
พระภัททกาปิลาณีเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๖๓] พระมหากัสสปเถระเป็นบุตร

เป็นทายาทของพระพุทธเจ้า

มีจิตตั้งมั่นดีแล้ว

ท่านระลึกชาติได้ ทั้งเห็นสวรรค์และอบาย

[๖๔] อนึ่ง ท่านถึงความสิ้นชาติ

เป็นผู้เสร็จกิจแล้ว เพราะรู้อย่าง เป็นมุนี

เป็นพราหมณ์ผู้ได้วิชา ๓ ด้วยวิชา ๓ เหล่านี้

[๖๕] พระภัททกาปิลาณีเถรีก็ได้วิชา ๓ เหมือนพระมหา

กัสสปะ

ละมัจฉราชได้

ชนะมารพร้อมทั้งเสนามารได้แล้ว

ยังทรงร่างกายที่มีในภพสุดท้ายอยู่

[๖๖] เราทั้ง ๒ เห็นโทษทางโลก แล้วออกบวช

ฝึกฝนตน สิ้นอาสวะ

เป็นผู้เย็น ดับสนิทแล้ว

จตูกกนิบาต จบ

๕. ปัญจกนิบาต

๑. อัญญุตราเถรีคาถา

ภาษิตของพระอัญญุตราเถรี

พระเถรีรูปหนึ่ง(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๖๗] ตั้งแต่เราบวชมาตลอด ๒๕ พรรษา ยังไม่ประสบ
ความสงบจิต

แม้ชั่วเวลาเพียงลัดนิ้วมือเดียวเลย

[๖๘] เราไม่ได้ความสงบจิต มีจิตขุ่นด้วยกามราคะ

เดินประคองแขนคร่ำครวญเข้าไปสู่วิหาร

[๖๙] ได้เข้าไปหาภิกษุณีผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้

ท่านได้แสดงธรรม คือ ขันธ์ อายตนะ และธาตุแก่เรา

[๗๐] เราฟังธรรมของท่านแล้ว เข้าไปนั่ง ณ ที่สมควร

ระลึกชาติได้ ขำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว

[๗๑] เราชำระเจโตปริยญาณและโสตธาตุให้หมดจดแล้ว

แม้ฤทธิ์เราก็กทำให้แจ้งแล้ว ธรรมเป็นที่สิ้นอาสวะเราก็บรรลุ
แล้ว

อภิญญา ๖ เราก็กทำให้แจ้งแล้ว

เราได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๒. วิมลเถรีคาถา

ภาษิตของพระวิมลเถรี

พระวิมลเถรีผู้เคยเป็นหญิงคนิกา๑ (ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้
ว่า)

[๗๒] เรามัวเมาด้วยผิวพรรณ รูปสมบัติ ความสวยงาม

บริวารยศ

และเป็นผู้มีจิตกระด้างอย่างยิ่ง ด้วยความเป็นสาว ดูหมิ่น
หญิงอื่น

[๗๓] ประดับร่างกายนี้ให้วิจิตรงดงามสำหรับลวงชายโง่

ได้ยืนอยู่ที่ประตูเรือนหญิงแพศยา

ดูจนายพรานเนื่อวางบ่วงดักเนื้อไว้

[๗๔] เราอวดเครื่องประดับต่าง ๆ เป็นอันมาก

และอวดอวัยวะที่ควรปกปิดให้ปรากฏ

กระชกกระชี่ ได้ทำมายาหลายอย่างให้ชายจำนวนมาก

ลุ่มหลง

[๗๕] วันนี้ เรานั้นปลงผมห่มผ้าสังฆาฏิ บวช เทียว

บิณฑบาต

แล้วมานั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ ได้ฌานที่ไม่มีวิตก๑

[๗๖] ได้ตัดกิเลสเป็นเหตุเกาะเกี่ยว
ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ได้ทั้งหมด
ทำอาสวะทั้งปวงให้สิ้นไป เป็นผู้เย็น ดับสนิทแล้ว

๓. สีหาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสีหาเถรี

พระสีหาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๗๗]เมื่อก่อน เราได้ถูกกามราคะเบียดเบียน มีจิตฟุ้งซ่าน
บังคับจิตให้อยู่ในอำนาจไม่ได้ เพราะไม่ทำไว้ในใจโดย

แบบคาย

[๗๘]ถูกกิเลสกลุ้มรุม มักเข้าใจกามว่าสวยงาม

ตกอยู่ในอำนาจราคะ จึงไม่ได้ความสงบจิต

[๗๙]ผอมเหลือง และมีผิวพรรณไม่ผ่องใส

ประพฤติ(พรหมจรรย์)อยู่ ๗ ปี มีแต่ทุกข์

ไม่ได้ความสุขทั้งกลางวันและกลางคืน

[๘๐] เพราะเหตุนั้น เราจึงถือเชือกเข้าไปสู่ราวป่า ด้วยคิด

ว่า

จะผูกคอตายเสียในที่นี้ ดีกว่าที่จะกลับไปเป็นคฤหัสถ์อีก

[๘๑] จึงทำบ่วงให้มัน ผูกที่กิ่งไม้ แล้วสวมบ่วงที่คอ

ทันใดนั้น จิตของเราก็หลุดพ้นจากกิเลส

๔. สุนทรินันทาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสุนทรินันทาเถรี

(พระศาสดาเมื่อจะทรงแสดงธรรมให้เหมาะแก่พระสุนทรินันทาเถรี จึงได้ตรัสพระพุทธานุญาตเหล่านี้ว่า)

[๘๒] นันทา เธอจงพิจารณาดูร่างกายซึ่งกระสับกระส่าย

ไม่สะอาด เป็นของเปื่อยเน่า

จงอบรมจิตให้ตั้งมั่นดี มีอารมณ์เดียว ด้วยอสุภกาวนา

[๘๓] ร่างกายหญิงที่เนรมิตขึ้นนี้ ฉันทใด

ร่างกายของเธอนั้น ก็ฉันทนั้น

ร่างกายของเธอนั้น ฉันทใด

ร่างกายหญิงที่เนรมิตขึ้นนี้ ก็ฉันทนั้น

ร่างกายเป็นของเปื่อยเน่า มีกลิ่นเหม็นฟุ้งไป

ที่พวกคนเขลาเพลิดเพลนกันยิ่งนัก
[๘๔] เมื่อเธอพิจารณาร่างกายนั้นอย่างนี้
ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน
แต่นั้น จะเห็นแจ้งด้วยปัญญาของตนเองได้
(พระสุนทรีเถรีบรรลุพระอรหัตแล้วได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๘๕] เมื่อเรานั้นไม่ประมาท
ค้นคว้าอยู่โดยแยบคาย
ได้เห็นร่างกายนี้ทั้งภายในและภายนอกตามความเป็นจริง
[๘๖] ที่นั่น เราจึงเบื่อหน่ายในร่างกาย
และคลายความกำหนัดในภายใน
ไม่ประมาท ไม่เกาะเกี่ยวในสิ่งอะไร ๆ
เป็นผู้สงบระงับ ดับสนิทแล้ว

๕. นันทุตตราเถรีคาถา
ภาษิตของพระนันทุตตราเถรี
พระนันทุตตราเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๘๗] เราบูชาไฟ ไหว้ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์ และเทวดา
ไปยังทำน้าแล้วลงดำน้ำ
[๘๘] สมาทานวัตรมากมาย
โกนศีรษะครึ่งหนึ่ง นอนบนแผ่นดิน
ไม่บริโภคอาหารในเวลากลางคืน
[๘๙] แต่ยังยืนดีการประดับตกแต่ง
บำรุงร่างกายนี้ด้วยการอาบน้ำและขัดสี
ถูกกามราคะครอบงำแล้ว
[๙๐] ต่อมา ได้ศรัทธา บวชเป็นบรรพชิต
เห็นร่างกายตามความเป็นจริง
จึงถอนกามราคะได้
[๙๑] ตัดภพ ความอยาก และความปรารถนาได้ทั้งหมด
ไม่เกาะเกี่ยวด้วยกิเลสเครื่องผูกทุกอย่าง
บรรลุความสงบใจแล้ว
๖. มิตตাকাฬีเถรีคาถา
ภาษิตของพระมิตตাকাฬีเถรี

พระมิตตากาฬิเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๙๒] เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา
แต่เป็นผู้ขวนขวายในลาภสักการะเที่ยวไปด้วยเหตุนั้น ๆ
[๙๓] ละทิ้งประโยชน์ที่ยอดเยี่ยม ถือเอาประโยชน์ที่เลว
ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส
ไม่ยินดีประโยชน์ของความเป็นสมณะ
[๙๔] เมื่อเรานั้นนั่งในที่อยู่ ได้เกิดความสังเวชว่า
เราเดินทางผิดเสียแล้ว ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา
[๙๕] ชีวิตของเราน้อย ชราและพยาธิยา
ร่างกายนี้จะแตกสลายไปเสียก่อน
ไม่ใช้เวลาที่เราจะประมาท
[๙๖] เมื่อเราพิจารณาถึงความเกิดขึ้น
และความเสื่อมไปของขันธ์ทั้งหลายตามความเป็นจริง
จึงได้ดำรงอยู่อย่างผู้มีจิตหลุดพ้น
เราได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๗. สกุลาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสกุลาเถรี

พระสกุลาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๙๗] เมื่อเรายังอยู่ในเรือน ฟังธรรมของภิกษุแล้ว
ได้เห็นนิพพานซึ่งเป็นธรรมปราศจากกิเลสจุดฐลี
เป็นทางถึงความสุข ไม่จืด
[๙๘] เรานั้นละบุตรธิดา ทรัพย์ และข้าวเปลือก
โกนผมแล้วบวชเป็นบรรพชิต

[๙๙] เป็นสิกขมานาอยู่ เจริญมรรคเบื้องสูง จึงละราคะ

โทสะ

และอาสวะทั้งหลายที่ประกอบด้วยราคะและโทสะนั้นได้

[๑๐๐] อุปสมบทเป็นภิกษุณีแล้ว ระลึกชาติก่อนได้

ชำระทิพยจักขุที่อบรมแล้วอย่างดีให้หมดมลทินได้

[๑๐๑] เห็นสังขารทั้งหลายเป็นอนัตตาอันเกิดแต่เหตุ
มีสภาวะทรุดโทรมโดยความเป็นอนัตตาแล้วละอาสวะ

ทั้งปวงได้

จึงเป็นผู้เย็นดับสนิทแล้ว

๘. โสณาเถรีคาถา

ภาษิตของพระโสณาเถรี

พระโสณาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๒] ในเรือนร่างคือรูปนี้ เราคลอดบุตร ๑๐ คน

เพราะเหตุนั้น จึงทรุดโทรมแก่ไป ได้เข้าไปหาภิกษุณี

[๑๐๓] ภิกษุณีนั้นแสดงธรรม คือ ชันธ์ อายตนะ และ

ธาตุแก่เรา

เราฟังธรรมของท่านแล้วก็โกนผมบวช

[๑๐๔] เมื่อเราศึกษาอยู่ ก็ชำระทิพยจักขุให้หมดจด

ระลึกถึงชาติก่อนที่เราเคยอยู่อาศัยมา

[๑๐๕] และเจริญอนิมิตตสมาธิ มีจิตตั้งมั่นดี มีอารมณ์

เดียว

มีวิโมกข์๒เกิดขึ้นในลำดับ ไม่ยึดมั่น ดับสนิทแล้ว

[๑๐๖] ชันธ์ ๕ ที่เรากำหนดรู้แล้ว

มีรากอันขาดแล้ว คงอยู่

สิ่งที่ยังคงอยู่ ก็คงมีอยู่ในกายที่คร่ำคร่า เลวทราม

บัดนี้ไม่มีความเกิดอีก

๙. ภัททาคุณทลเกสาเถรีคาถา

ภาษิตของพระภัททาคุณทลเกสาเถรี

(พระภัททาคุณทลเกสาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๐๗] เมื่อก่อนเราถอนผม อมขี้ฟัน

มีผ้าผืนเดียว เทียวไป

สำคัญในสิ่งที่ไม่มีโทษว่ามีโทษ

และเห็นในสิ่งที่มีโทษว่าไม่มีโทษ

[๑๐๘] เราจากที่พักกลางวันบนภูเขาศิขกุฏ

ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลส

แวดล้อมด้วยหมู่ภิกษุ

[๑๐๙] จึงคุกเข่าถวายบังคม ทำอัญชลีเบื่องพระพักตร์

พระองค์ได้ตรัสว่า มาเถิด ภัททา

พระดำรัสนั้น ทำให้เราได้อุปสมบทแล้ว

[๑๑๐] เมื่อก่อน เราบริโภคก่อนข้าวของชาวแวนแคว้น

อย่างเป็นหนี้

จาริกไปทั่วแคว้นอังคะ มคธ วัชชี กาสี และโกศล
ตั้งแต่พบพระศาสดา เราบริโภคนกข้าวของชาวแคว้น
อย่างไม่เป็นหนี้มา ๕๐ ปีแล้ว

[๑๑๑] ก็อุบาสกที่ได้ถวายจีวรแก่เราผู้ชื่อว่าภัททา
ซึ่งพ้นจากกิเลสที่ร้อยรัดทุกอย่าง
เป็นคนมีปัญญา ได้ประสบบุญเป็นอันมาก

๑๐. ภูฏาจารย์เถรีคาถา

ภาษิตของพระภูฏาจารย์เถรี

(พระภูฏาจารย์เถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๑๒] มาณพทั้งหลายใช้ไถ ไถนา หวานเมล็ดพืชลง
บนแผ่นดิน

ได้ทรัพย์มาเลี้ยงดูบุตรและภรรยา

[๑๑๓] เรามีศีลสมบูรณ์ ทำตามคำสั่งสอนของพระ
ศาสดา

ไม่เกียจคร้าน ไม่ฟุ้งซ่าน โฉนจะไม่บรรลุนิพพานเล่า

[๑๑๔] เราล้างเท้า เห็นน้ำล้างเท้าไหลจากที่ดอนมาสู่ที่
ลุ่ม

ใส่ใจนิมิตในน้ำ

[๑๑๕] แต่นั้น เราตั้งใจไว้มั่นคง ดุจม้าอาชาไนยที่ดี
ลำดับนั้น ถือประทีปเข้าไปยังวิหาร ตรวจดูที่นอน ขึ้นนั่ง
บนเตียง

[๑๑๖] ต่อแต่นั้น ถือลูกตาล(ปิดประตูลงกลอน) หมุน
ไส้ประทีปลง

ความหลุดพ้นทางใจก็ได้มี

เหมือนประทีปติดโพลงแล้วดับลง

๑๑. ดิงสมัตตาเถรีคาถา

ภาษิตของพระดิงสมัตตาเถรี

ทราบว่ พระเถรีประมาณ ๓๐ รูปนี้ได้พยากรณ์อรหัตตผลใน
สำนักพระภูฏาจารย์เถรีอย่างนี้ว่า

[๑๑๗] มาณพทั้งหลายถือสาเกต้าข้าว

ได้ทรัพย์มาเลี้ยงดูบุตรและภรรยา

[๑๑๘] ท่านทั้งหลายจงทำตามคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า

ที่บุคคลกระทำแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง

จงรีบล้างเท้า แล้วนั่ง ณ ที่สมควรเถิด

จงประกอบความสงบใจเนื่อง ๆ

กระทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเถิด

[๑๑๙] ภิกษุณีเหล่านั้นฟังคำสั่งสอนของปฐาจารย์เถรี
นั้นแล้ว

ล้างเท้าเข้าไปนั่ง ณ ที่สมควร ได้ประกอบความสงบใจ
เนื่อง ๆ

กระทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

[๑๒๐] ในปฐมยามแห่งราตรี พากันระลึกชาติก่อนได้

ในมัชฌิมยามแห่งราตรี ขำระทิพยจักขุให้หมดจดได้

ในปัจฉิมยามแห่งราตรี ทำลายกองแห่งความมืดได้

[๑๒๑] ภิกษุณีเหล่านั้น พากันลุกขึ้นกราบเท้าพระเถรี
พร้อมกับกล่าวว่า

พวกเราทำตามคำสอนของท่านแล้ว จะอยู่แหวดล้อมท่าน

เหมือนเทวดาชั้นดาวดึงส์แหวดล้อมท้าวสักกะผู้ชนะใน

สงคราม

พวกเราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ

๑๒. จันทาเถรีคาถา

ภาษิตของพระจันทาเถรี

พระจันทาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๒๒] เมื่อก่อน เราเป็นคนเขี้ยวใจ และเป็นหญิงหม้าย
ไม่มีบุตร

ปราศจากญาติมิตร ไม่ได้ความบริบูรณ์ด้วยอาหารและผ้า

[๑๒๓] ถือภาชนะและไม่เท้า เทียวขอทานจากตระกูล
หนึ่งไปยังตระกูลหนึ่ง

ถูกความหนาวและความร้อนเบียดเบียน เทียวขอทานอยู่ถึง
๗ ปี

[๑๒๔] ต่อมาภายหลัง ได้พบปฐาจารย์ภิกษุณีผู้ได้ข่าว
และนำอยู่เป็นประจำ จึงเข้าไปขอบวชเป็นบรรพชิต

[๑๒๕] และพระปฐาจารย์ภิกษุณีนั่นก็ได้กรุณาววชให้เรา

ต่อมาท่านก็สั่งสอนเราให้ประกอบในประโยชน์อย่างยิ่ง

[๑๒๖] เราฟังคำของท่านแล้วได้ทำตามคำสอน

โอวาทของพระแม่เจ้าไม่เป็นโมฆะ
เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ
ปัญจนินาต จบ

๖. ฉักกนิบาต

๑. ปัญจสตมัตตาเถรีคาถา

ภาษิตของพระปัญจสตมัตตาเถรี

(พระปณณาสกเถรากล่าวอบรมพระเถรี ๕๐๐ รูป ทีละรูปว่า)

[๑๒๗] ท่านไม่รู้ทางของสัตว์ใดผู้มาแล้วหรือไปแล้ว

เหตุไฉน ท่านจึงร้องให้ถึงสัตว์ที่มาแล้วนั้นว่า บุตรของเรา

[๑๒๘] ถึงท่านจะรู้ทางของเขาผู้มาแล้วหรือไปแล้ว

ก็ไม่ควรเศร้าโศกถึงเขาเลย

เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายย่อมมีอย่างนี้เป็นธรรมดา

[๑๒๙] สัตว์ผู้ใคร ๆ มิได้เชื่อเชิญก็มาจากปรโลกนั้น

ใคร ๆ ยังมิได้อนุญาตก็ไปจากโลกนี้

เขามาจากที่ไหนกันแน่นอน อยู่ได้ ๒-๓ วัน

แล้วก็ไปจากภพนี้สู่ภพอื่นก็มี จากภพนั้นไปสู่ภพอื่นก็มี

[๑๓๐] เขาจะไปแล้ว จะท่องเที่ยวไปโดยรูปร่างของ

มนุษย์

เขามาอย่างใด ก็ไปอย่างนั้น

ในเพราะเหตุนั้นจะรำไห้ไปทำไม

(พระเถรีประมาณ ๕๐๐ รูป กล่าวทีละรูปด้วยภาษิตเหล่านี้

ว่า)

[๑๓๑] ท่านได้บรรเทาความโศกถึงบุตรของดิฉันซึ่งถูก

ความโศกครอบงำ

นับว่าได้ช่วยถอนลูกศรคือความโศกที่เห็นได้ยาก

ซึ่งเสียบที่หทัยของดิฉันขึ้นแล้วหนอ

[๑๓๒] วันนี้ ดิฉันช่วยถอนลูกศรคือความโศกขึ้นได้แล้ว

หายอยาก ดับสนิทแล้ว

ขอถึงพระ牟尼พุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่

ระลึก

๒. วาสิฏฐีเถรีคาถา

ภาษิตของพระवासิฏฐีเถรี

พระवासิฏฐีเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๓๓] เรากระทบกระเทือนใจเพราะความเศร้าโศกถึง
บุตร

มีจิตฟุ้งซ่าน ไม่รู้สึกตัว

เปลือยกายและมีผมรุงรัง เทียบร้องไห้ไปตามที่ต่าง ๆ

[๑๓๔] ได้เที่ยวไปตามถนน กองขยะ ในป่าช้า

ในตรอกใหญ่ตรอกน้อย อด ๆ อยาก ๆ ถึง ๓ ปี

[๑๓๕] ภายหลัง ได้พบพระสฤตผู้ฝึกคนที่ยังไม่ได้ฝึก
ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง

ไม่เกิดความกลัวแต่ที่ไหน ๆ กำลังเสด็จไปยังกรุงมิถิลา

[๑๓๖] กลับได้สติแล้วเข้าไปถวายบังคม

พระโคตมพระองค์นั้น ได้ทรงพระกรุณาแสดงธรรมโปรดเรา

[๑๓๗] เราฟังธรรมของพระองค์แล้วบวชเป็นบรรพชิต

เพียรพยายามในคำสอนของพระศาสดา

ได้ทำให้แจ้งซึ่งบทธรรมอันปลอดโปร่ง

[๑๓๘] ถอนและละความโศกทั้งหมดได้แล้ว

เพราะเรากำหนดรู้วัตถุคืออุปาทานชั้น ๕

ซึ่งเป็นเหตุเกิดแห่งความโศกทั้งหลายได้

๓. เขมาเถรีคาถา

ภาษิตของพระเขมาเถรี

(มารใจบาปเมื่อจะประเล้าประโลมพระเถรีด้วยกามคุณ จึง
ได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๑๓๙] เธอยังเป็นสาว มีรูปสวย ถึงเราก็ก็นุ่มนวล

มาสี เขมา เรามาร่วมอภิรมย์กันด้วยดนตรีเครื่อง ๕ เกิด

พระเขมาเถรี(เมื่อจะประกาศความไม่ยินดีของตน จึงได้

กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๔๐] เราอึดอัดเอือมระอาด้วยกายที่เปื่อยเน่า

กระสับกระส่าย

ซึ่งมีอันจะแตกพังไปเป็นธรรมดาเนี่ย

เราถอนกามตัณหาได้แล้ว

[๑๔๑] กามทั้งหลายเปรียบด้วยหอกและหลาว

เป็นเข็ญรongsับชั้นทั้งหลาย

บัดนี้เราไม่มีความยินดีในกามที่ท่านพูดถึง

[๑๔๒] เรากำจัดความเพลิดเพลนในกามทั้งปวงได้แล้ว

ทำลายกองความมืดได้แล้ว

มารผู้ชั่วช้าเลวทราม ท่านจงรู้อย่างนี้

ท่านถูกเรากำจัดแล้ว

[๑๔๓] พวกคนเขลาไม่รู้ตามความเป็นจริง

พากันนอบน้อมดวงดาวทั้งหลาย

บูชาไฟอยู่ในป่าแล้วได้สำคัญว่าบริสุทธิ์

[๑๔๔] ส่วนเราแล นอบน้อมเฉพาะพระสัมมา

สัมพุทธเจ้า

ซึ่งเป็นบุรุษสูงสุด จึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ชื่อว่าทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา

๔. สุชาดาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสุชาดาเถรี

(พระสุชาดาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ ด้วยการเปล่งอุทาน

ว่า)

[๑๔๕] เราแต่งตัว นุ่งห่มผ้าอย่างดี สวมมาลัย ลูบไล้

ด้วยจรรยาแก่นจันทน์

ประดับด้วยอาภรณ์ทุกอย่าง มีหมู่สาวใช้แวดล้อม

[๑๔๖] ใช้หมู่สาวใช้ให้ถือข้าว น้ำ ของเคี้ยว และของ

บริโภคมิใช่น้อย นำออกจากเรือนไปยังอุทยาน

[๑๔๗] รื่นรมย์สนุกสนานในอุทยานนั้นแล้ว

ขณะเดินกลับเรือนตน

แวะเข้าไปในป่าอัญชันใกล้เมืองสาเกตเพื่อชมวิหาร

[๑๔๘] ได้พบพระพุทธเจ้าผู้เป็นแสงสว่างของโลกแล้ว

เข้าไปเฝ้า

ถวายอภิวัตพระองค์ผู้มีพระจักษุ

ได้ทรงพระกรุณาแสดงธรรมโปรดเรา

[๑๔๙] และเราได้ฟังธรรมเทศนาของพระองค์

ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่แล้ว

ก็ได้รับแจ้งชัดสัจจะ ได้สัมผัสธรรมคืออมตบท

ซึ่งปราศจากกิเลสจตุลีนในที่นั้นนั่นเอง

[๑๕๐] ต่อแต่นั้น ได้รับแจ้งพระสัทธรรม

แล้วบวชเป็นบรรพชิต

ได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไม่เปล่าปราศจากประโยชน์เลย

๕. อโนปมาเถรีคาถา

ภาษิตของพระอโนปมาเถรี

(พระอโนปมาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ด้วยการเปล่งอุทาน

ว่า)

[๑๕๑] เราเกิดในตระกูลสูงมีสิ่งของเครื่องปลื้มใจมาก

มีทรัพย์มาก สมบูรณ์ด้วยผิวพรรณสัณฐานและรูปร่าง

เป็นธิดาซึ่งเป็นลูกแท้ ๆ ของเมษีเศรษฐี

[๑๕๒] เป็นผู้ที่พระราชโอรสปรารถนา บุตรเศรษฐีหมาย

ปอง

เขาพากันส่งทูตไปขอต่อบิดาของเราว่า ขอจงให้อโนปมา

แก่เรา

[๑๕๓] อโนปมาธิดาของท่านนั้นมีค่าตัวเท่าใด

เราจะให้เงินและทองเป็น ๘ เท่าต่อค่าตัวนั้น

[๑๕๔] เรานั้นได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ

ที่สุดในโลก

ไม่มีผู้อื่นยิ่งไปกว่า แล้วเข้าไปเฝ้า ณ ที่สมควร

ได้ถวายอภิวาทพระยคุลบาทของพระองค์

[๑๕๕] พระโคตมพระองค์นั้นได้ทรงพระกรุณาแสดง

ธรรมโปรดเรา

เรานั่งอยู่ ณ อาสนะนั้น ก็ได้บรรลุผลที่ ๓๑

[๑๕๖] ครั้นแล้วก็โกนผมบวชเป็นบรรพชิต

วันนี้เป็นคืนที่ ๗ นับแต่วันที่เรากำหนดหาให้แห่งสนิทแล้ว

๖. มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถา

ภาษิตของพระมหาปชาปติโคตมีเถรี

(พระมหาปชาปติโคตมีเถรีประสงค์จะสดุดีพระคุณพระ

ศาสดา จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๕๗] พระพุทธเจ้าผู้ทรงแก้แล้วกล้าสูงกว่าสัตว์

ทั้งปวง

หม่อมฉันขอนอบน้อมพระพุทธองค์ผู้ทรงช่วยปลดเปลื้อง

หม่อมฉัน และชนอื่นเป็นจำนวนมากให้พ้นจากทุกข์

[๑๕๘] หม่อมฉันกำหนดรู้ทุกข์ทั้งปวงแล้ว
ทำตณหาซึ่งเป็นเหตุแห่งทุกข์ให้เหือดแห้งแล้ว
ได้เจริญมรรคซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘ และได้บรรลุนิโรธ
แล้ว
[๑๕๙] ขนทั้งหลายเป็นมารดาบิดา เป็นบุตรธิดา เป็น
พี่น้อง
เป็นปู่ย่าตายายกันมาในชาติก่อน ๆ
หม่อมฉันไม่รู้ตามความเป็นจริง
ไม่พบที่พึงจึ่งท่องเที่ยวไป
[๑๖๐] เพราะหม่อมฉันได้พบพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
แล้ว

ร่างกายนี้เป็นร่างกายที่มีในภพสุดท้าย
การเวียนว่ายตายเกิดสิ้นไปแล้ว
บัดนี้ ไม่มีการเกิดอีก
[๑๖๑] ขอพระองค์โปรดทอดพระเนตรพระสาวก
ทั้งหลาย

ผู้บำเพ็ญเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว
มีความบากบั่นมั่นคงเป็นนิตย์ พร้อมเพรียงกัน
การกระทำโลกุตตรธรรมให้ประจักษ์แก่ตนนี้
นับว่าเป็นการประกาศพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
และพระพุทธสาวก

[๑๖๒] พระนางเจ้ามหายาเทวี ประสูติพระโศดมมา
เพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมากหนอ
เพราะพระองค์ได้ทรงบรรเทาทุกข์ ของสัตว์ทั้งหลาย
ที่ยังถูกพยาธิและมรณะทิ่มแทงแล้ว

๗. คุดตาเถรีคาถา
ภาษิตของพระคุดตาเถรี
(พระผู้มีพระภาคเมื่อจะทรงอนุเคราะห์พระคุดตาเถรีได้ตรัส
พระคาถาเหล่านี้ว่า)

[๑๖๓] คุดตา การละบุตรและสมบัติอันเป็นที่รัก
ออกบวชเพื่อประโยชน์แก่นิพพานใด
เธอจงพอกพูนนิพพานนั้นเนื่อง ๆ เกิด

อย่าตกอยู่ในอำนาจจิต

[๑๖๔] สัตว์ทั้งหลายผู้ยังไม่รู้แจ้ง ถูกจิตหลงแล้ว

ยินดีในสิ่งที่เป็นวสัยของมาร

ย่อมพากันท่องเที่ยวไปสู่ชาติสงสารมิใช่น้อย

[๑๖๕] ภิกษุณี เธอละสังโยชนเบื้องต่ำ ๕ อย่างนี้ คือ

สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส

กามราคะ ปฏิฆะ

[๑๖๖] ให้ขาดแล้ว อย่าได้กลับมาสู่กามภพนี้อีก

[๑๖๗] เธอละเวณรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ

อวิชชา

ตัดสังโยชนทั้งหลายแล้ว จะทำที่สุดทุกข์ได้

[๑๖๘] ทำชาติสงสารให้สิ้นไปแล้ว

กำหนดรู้ภพใหญ่

หมดความทะยานอยาก

จะเป็นผู้สงบระงับอยู่ในปัจจุบัน

๘. วิชาเถรีคาถา

ภาษิตของพระวิชาเถรี

(พระวิชาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ด้วยการรเปล่งอุทานว่า)

[๑๖๙] เราบังคับจิตให้อยู่ในอำนาจไม่ได้

จึงไม่ได้ความสงบใจ

ต้องเข้าออกจากที่อยูถึง ๔-๕ ครั้ง

[๑๗๐] จึงเข้าไปหาพระเขมาภิกษุณี

ไต่ถามโดยเคารพ

ท่านแสดงธรรมโปรดเรา คือ ธาตุ อายตนะ

[๑๗๑] อริยสัจ ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗

และมรรคมรรค ๘ เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด

[๑๗๒] เราฟังคำของท่านแล้วได้ปฏิบัติตามที่ท่านพรา

สอน

ในปฐมยามแห่งราตรีกิระลึกชาติก่อนได้

[๑๗๓] ในมัชฌิมยามแห่งราตรีกิระทักขิยจักขุให้

หมดจดได้

ในปัจฉิมยามแห่งราตรีกิระทำลายกองแห่งความมืดได้

[๑๗๔] ในกาลนั้น เรามีความสุขซึ่งเกิดแต่ปีติแผ่ไปทั่ว
ร่างกายอยู่

ในวันที่ ๗ ก็ได้ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว
จึงเหยียดเท้าออก
ฉีกกนิบาท จบ

๗. สัตตกนิบาท

๑. อุตตราเถรีคาถา

ภาสิตของพระอุตตราเถรี

(พระปญฺญาจาราเถรีได้กล่าวภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๑๗๕] มาณพทั้งหลายถือสาจด่าช้า

ได้ทรัพย์มาเลี้ยงดูบุตรและภรรยา

[๑๗๖] ท่านทั้งหลายจงพากเพียรในคำสอนของ
พระพุทธเจ้า

ที่กระทำแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง

จงรีบล้างเท้าแล้วนั่ง ณ ที่สมควร

[๑๗๗] จงตั้งใจให้แน่วแน่มิอามณ์เดียวแล้ว

พิจารณาสังขารทั้งหลายโดยความเป็นของแปรปรวน

และโดยความเป็นของไม่ใช่ของตน

พระอุตตราเถรี(ได้กล่าวภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๑๗๘] เราฟังคำพร่ำสอนของพระปญฺญาจาราเถรีนั้นแล้ว

ล้างเท้า เข้าไปนั่ง ณ ที่สมควร

[๑๗๙] ในปฐมยามแห่งราตรีระลึกชาติก่อนได้แล้ว

ในมัชฌิมยามแห่งราตรีชำระทิพยจักขุให้หมดจดได้

[๑๘๐] ในปัจฉิมยามแห่งราตรีทำลายกองแห่งความมืด
ได้แล้ว

ได้บรรลุวิชชา ๓ จึงลุกจากอาสนะ ในภายหลัง

ได้ทำตามคำสอนของท่านแล้ว

[๑๘๑] จะอยู่แหวดล้อมท่าน

เหมือนเทวดาชั้นดาวดึงส์แหวดล้อมท้าวสักกะผู้ไม่แพ้ใน

สงคราม

เราได้บรรลุวิชชา ๓ เป็นผู้ไม่มีอาสวะ

๒. จาลาเถรีคาถา

ภาสิตของพระจาลาเถรี

พระจาลาเถรี(เมื่อจะกล่าวภาสิตที่มารกล่าวแก้ตน จึงได้กล่าวภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๑๘๒] เราเป็นภิกษุณี อบรมอินทรีย์แล้ว ตั้งสติไว้มั่น
รู้แจ้งบทอันสงบเป็นเหตุเข้าไปสงบระงับสังขารเป็นสุข
(มารถามว่า)

[๑๘๓] ท่านมีศีรชะโล้นบวชเจาะจงใครหนอ
วางตัวเหมือนสมณะ ท่านไม่ชอบใจลัทธิเดียรถีย์
ทำไมยังมางมกายประพฤติทางผิดนี้อยู่เล่า
(พระจาลาเถรีตอบว่า)

[๑๘๔] เหล่าชนที่ถือลัทธิเดียรถีย์นอกจากศาสนา
นี้ ยึดมั่นทฤษฎีทั้งหลาย

ไม่รู้แจ้งธรรม ไม่ฉลาดในธรรม

[๑๘๕] ส่วนพระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติในตระกูลศากยะ
ไม่มีผู้ใด

เปรียบปราน พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมโปรดเรา
อันเป็นอุบายล่วงเสียซึ่งทฤษฎีทั้งหลาย คือ

[๑๘๖] ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์
และอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

[๑๘๗] เราฟังคำสอนของพระองค์แล้ว ยินดีอยู่ในคำ

สอน

ได้บรรลุวิชชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๑๘๘] เรากำจัดความเพลิดเพลนในกามทั้งปวงได้แล้ว
ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว

มารผู้ชั่วช้าเลวทราม ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า

ท่านถูกเรากำจัดแล้ว

๓. อุปจาลาเถรีคาถา

ภาสิตของพระอุปจาลาเถรี

พระอุปจาลาเถรี(เมื่อจะกล่าวภาสิตที่มารกล่าวแก้ตนจึงได้กล่าวภาสิตเหล่านี้ว่า)

[๑๘๙] เราเป็นภิกษุณี มีสติ มีจักขุ อบรมอินทรีย์แล้ว
รู้แจ้งบทอันสงบซึ่งอุดมบุรุษคบหาแล้ว

(มารถามว่า)

[๑๙๐] ทำไม แม่นางจึงไม่ชอบใจความเกิด
เพราะธรรมดาผู้เกิดมาแล้วย่อมบริโภคมทั้งหลาย
เชิญแม่นางบริโภคความยินดีในกามทั้งหลายเถิด
แม่นางอย่าได้มีความเดือดร้อนในภายหลังเลย

(พระอุปจาลาเถรีตอบว่า)

[๑๙๑] ผู้เกิดมาแล้วจะต้องตาย จะต้องถูกตัดมือตัดเท้า
ถูกฆ่า ถูกจองจำ เกิดมาแล้วจำต้องประสบทุกข์

[๑๙๒] พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จอุบัติในตระกูล

ศากยะ

ผู้ทรงชนะแล้ว ทรงพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์ได้ทรงแสดง
ธรรมโปรดเราอันเป็นอุบายลวงเสียซึ่งชาติ คือ

[๑๙๓] ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์
และอริยมรรคมีด้วยองค์ ๘ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ

ทุกข์

[๑๙๔] เราได้ฟังคำสอนของพระองค์แล้ว ยินดีอยู่ในคำ
สอน

ได้บรรลุวิชา ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๑๙๕] กำจัดความเพลิดเพลนในกามทั้งปวงได้แล้ว

ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว

มารผู้ชั่วช้าเลวทราม ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า

ท่านถูกเรากำจัดแล้ว

สัตตกนิบาท จบ

๘. อัญญกนิบาท

๑. สีสุปจาลาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสีสุปจาลาเถรี

(พระสีสุปจาลาเถรีเมื่อจะกล่าวภาษิตที่มารกล่าวแกล้งนจึงได้
กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๑๙๖] ภิกษุณี ผู้มีศีลสมบูรณ์ สำรวมอินทรีย์ดีแล้ว
บรรลบทอณสงบที่ใครทำให้เสียหายมิได้ มีสภาวะชื่นใจ

(มารถามว่า)

[๑๙๗] แม่นางจงตั้งจิตปรารถนาไว้ในหมู่เทพชั้น
ดาวดึงส์
ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี และชั้นปรนิมมิตวสวัตดี
ที่แม่นางเคยอยู่มาแล้วแต่ก่อนเกิด
(พระสีกุญแจลาเถรีตอบว่า)

[๑๙๘] เทวดาชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้น
นิมมานรดี

และชั้นปรนิมมิตวสวัตดี

[๑๙๙] พวกกันไปจากภพสุภพตลอดกาล ติดอยู่ในกาย
ตน

ล่องกายของตนไปไม่ได้ ก็เล่นไปหาชาติและภพ

[๒๐๐] โลกทั้งปวงถูกไฟไหม้ ลุกโพล่งโชติช่วง
หวั่นไหวแล้ว

[๒๐๑] พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่ไม่หวั่นไหว ชังไม่
ได้

ปฤชชนเสพไม่ได้ โปรดเรา ใจของเราเย็นตึ๊งในธรรมนั้น

[๒๐๒] เราฟังคำสอนของพระองค์แล้ว ยินดีอยู่ในคำ
สอน

ได้บรรลุนิพพาน ๓ ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๒๐๓] กำจัดความเพเลิดเพลินในกามทั้งปวง

ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว มารผู้ชั่วช้าเลวทราม

ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ท่านถูกเรากำจัดแล้ว

อัญญกนิบาต จบ

๙. นวกนิบาต

๑. วัฑฒมาตุเถรีคาถา

ภาษิตของพระวัฑฒมาตาเถรี

(พระวัฑฒมาตาเถรีเมื่อจะกล่าวตักเตือนพระวัฑฒเถระ จึง
ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๐๔] ลูกวัฑฒะ กิเลสดจหมู่ไม่ในป่า ในโลก

อย่าได้มีแกพอไม่ว่าในกาลไหน ๆ เลย

ลูกเอ๋ย ลูกอย่าได้เป็นผู้มีความทุกข์รำไปเลย

[๒๐๕] ลูกวัฑฒะ พระมุนีทั้งหลาย ไม่หวั่นไหว

ตัดความสงสัยเสียได้ เป็นผู้เย็น
ถึงความฝึกฝนแล้วเป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่อย่างสบาย
[๒๐๖] ลูกวิฑฐะ พ่อพึงพอกพูนมรรค
ซึ่งเป็นทางที่ท่านผู้แสวงหาคุณเหล่านั้นประพาสกันมาแล้ว
เพื่อบรรลุลุณณทัสนะ เพื่อทำที่สุดทุกข์
(พระวิฑฐะเถระ กล่าวตอบด้วยภาษิตนี้ว่า)
[๒๐๗] โยมมารดาบังเกิดเกล้า โยมกล้ากล่าวคาถานี้แก่

ลูก

โยมมารดา ลูกเข้าใจว่า
กิเลสตุจหมุ่ไม่ในป่าของโยมมารดาคงไม่มีแน่ละ
(พระเถรากล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)
[๒๐๘] ลูกวิฑฐะ สังฆารอย่างใดอย่างหนึ่ง
ทั้งเลว ประณีต และปานกลาง
กิเลสตุจหมุ่ไม่ในป่าในสังฆารเหล่านั้นของโยมแม่
อณูหนึ่งก็ดี ขนาดอณูหนึ่งก็ดี ไม่มีเลย
[๒๐๙] เมื่อโยมแม่ไม่ประมาทเพ่งอยู่
อาสวะหมดสิ้นแล้ว
โยมแม่บรรลุวิชชา ๓
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว
(พระเถระเมื่อจะพยากรณ์พระอรหันต์ ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้

ว่า)

[๒๑๐] โยมมารดาได้มอบปลูก
คือโอวาทอันโอฬารแก่เราหนอ
โยมมารดาของเราได้กล่าวภาษิตที่ประกอบด้วยประโยชน์
อย่างยิ่ง เหมือนมารดาผู้อนุเคราะห์อื่น ๆ
[๒๑๑] ลูกฟังคำพร่ำสอนของโยมมารดาบังเกิดเกล้า
แล้ว

ถึงความสลัดใจในธรรม
เพื่อบรรลุธรรมที่ปลอดโปร่งจากโยคะกิเลส
[๒๑๒] เรานั้นถูกโยมมารดาเตือนอยู่
มีใจเด็ดเดี่ยว
ด้วยการบำเพ็ญเพียร
ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน

ได้สัมผัสความสงบอย่างยอดเยี่ยมแล้ว

นวกนิบาต จบ

๑๐. เอกาทสกนิบาต

๑. กิสาโคตมีเถรีคาถา

ภาษิตของพระกิสาโคตมีเถรี

(พระกิสาโคตมีเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๑๓] พระมุนีกล่าวสรรเสริญความเป็นผู้มีกัลยาณมิตร

ไว้นเฉพาะชาวโลกว่า ผู้คบกัลยาณมิตร

ถึงแม้จะเป็นพาล ก็จะไม่เป็นบัณฑิตได้บ้าง

[๒๑๔] สัตบุรุษเป็นคนที่ควรคบ

ผู้คบสัตบุรุษ ปัญญาย่อมเจริญได้แน่นอน

ผู้คบสัตบุรุษ พึงพ้นจากทุกข์ทั้งมวลได้

[๒๑๕] และพึงรู้แจ้งอริยสัจ ๔ คือ

ทุกข์ ๑ เหตุให้เกิดทุกข์ ๑ ความดับทุกข์ ๑

อริยมรรคมีองค์แปด ๑

(ยักขิณีกล่าวว่า)

[๒๑๖] พระผู้มีพระภาคเป็นสารathiผู้ทรงฝึกคนที่ควรฝึก

ตรัสว่า ความเป็นหญิงเป็นทุกข์

เพราะแม้ความเป็นหญิงมีสามีร่วมกันก็เป็นทุกข์

หญิงบางพวกคลอดครั้งเดียว

[๒๑๗] อดกลั้นความทุกข์ที่เกิดขึ้นเพราะการคลอดบุตร

ไม่ไหว

จึงเชือดคอตนเองเสียก็มี

บางพวกมีร่างกายอ่อนแอ

ทนความลำบากไม่ได้ กินยาพิษเสียก็มี

เด็กอยู่ในครรภ์ และมารดาผู้มีครรภ์

ย่อมประสบความย่อยยับทั้งสองคนก็มี

(พระปฐาจารย์เถรีกล่าวว่า)

[๒๑๘] เราเวลามีครรภ์แก่ใกล้คลอด

เดินทางไปยังไม่ทันถึงเรือนตน

ก็คลอดบุตรที่ระหว่างทาง พบสามีตาย

[๒๑๙] บุตรทั้งสองก็ตาย สามีก็ตายเสียที่ระหว่างทาง

มารดาบิดา และพี่ชายของเราผู้กำพร้า

ถูกเผาอยู่บนเชิงตะกอนเดียวกัน

(พระกีสาคอตมีเถรกล่าวว่)

[๒๒๐] เจ้า เมื่อสิ้นตระกูลแล้ว ตกเป็นคนกำพร้า

แสวงทุกข์หาประมาณมิได้

ก็แลน้ำตาของเจ้าไหลตลอดมาหลายพันชาติ

[๒๒๑] เราเห็นเจ้าและเนื่อบุตรของเจ้า

ถูกสุนัขเป็นต้นกัดกินที่ท่ามกลางป่าช้า

เราพร้อมกับสามีมิตระกูลฉิบหายแล้ว

ถูกชนทั้งปวงตีเตียนแล้วได้บรรลุมตธรรม

[๒๒๒] อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงอมตธรรม

เราได้เจริญแล้ว

แม้นิพพานเราก็ทำให้แจ้งแล้ว

เราได้พบกระจกคือธรรมแล้ว

[๒๒๓] ตัดลูกศรเสียได้ ปลงภาระได้แล้ว

กระทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว

กีสาคอตมีเถรผู้มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว

ได้กล่าวเนื้อความนี้ไว้

เอกาทสกนิบาต จบ

๑๑. ทวาทสกนิบาต

๑. อุปลวัณณาเถรีคาถา

ภาษิตของพระอุบลวรรณาเถรี

(พระอุบลวรรณาเถรีอาศัยภาษิตที่โยมมารดาของพระคังคาตี
รียเถระกล่าว จึงได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๒๒๔] เรา ๒ คน คือ มารดาและธิดามีสามีร่วมกัน

เรานั้นได้มีความสลดใจ ชนพองสยองเกล้าอย่างไม่เคยมี

[๒๒๕] นาคีเตียนนิก กามทั้งหลายไม่สะอาด

มีกลิ่นเหม็น มีหนามมาก

ที่เรา ๒ คน คือ มารดาและธิดา เป็นภริยาร่วมกัน

[๒๒๖] เรานั้นเห็นโทษในกามทั้งหลาย

เห็นการออกจากกามโดยความปลอดโปร่ง

จึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในกรุงราชคฤห์

(พระอุบลวรรณาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๒๗] เราระลึกชาติก่อนได้ ทิพพจักขุ เจโตปริยญาณ

และโสดธาตุ เราชำระให้หมดจดแล้ว

[๒๒๘] แม่ฤทธิ์เราทำให้แจ่มแล้ว

เราบรรลุความสิ้นอาสวะแล้ว

ทำอภิญญา ๖ ให้แจ่มแล้ว

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๒๒๙] เราเนรมิตรถเทียมด้วยม้า ๔ ตัวด้วยฤทธิ์

มาถวายอภิวัตพระยุคลบาทของพระพุทธเจ้า

ผู้เป็นที่พึ่งของโลก ทรงพระสิริ แล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร
(มารเห็นพระเถรีนั่งอยู่ที่พักกลางวัน ได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๒๓๐] ท่านเข้าไปใกล้ต้นไม้ที่มีดอกบานสะพรั่งถึง

ยอด

ยืนอยู่แต่ผู้เดียวที่โคนต้นไม้

และแม่เพื่อนไร ๆ ของท่านก็ไม่มี

ท่านไม่กลัวความสามหาวของพวกนักเลงเจ้าชู้หรือ

(พระอุบลวรรณาเถรีเมื่อจะคุกคามมาร จึงได้กล่าวภาษิต

เหล่านี้ว่า)

[๒๓๑] ต่อให้นักเลงเจ้าชู้ตั้งแสนคนเช่นนี้ห้อมล้อม

แม่เพียงชนของเราก็ไม่พึงหวั่นไหว ไม่สะเทือน

มาร ท่านผู้เดียวจะทำอะไรเราได้

[๒๓๒] เรานั้น หายตัวก็ได้ เข้าทองท่านก็ได้

ยืนอยู่ระหว่างคิ้วของท่านก็ได้

เรายืนอยู่ ท่านก็มองไม่เห็น

[๒๓๓] เรามีจิตเชี่ยวชาญ อบรมอิทธิบาทดีแล้ว

เราทำอภิญญา ๖ ให้แจ่มแล้ว

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

[๒๓๔] กามทั้งหลายเปรียบด้วยหอกและหลาว

เป็นเข็ญรongsับขันธ์ทั้งหลาย

บัดนี้ เราไม่มีความยินดีในกามที่ท่านพูดถึง

[๒๓๕] กำจัดความเพลิดเพลนในกามทั้งปวงได้แล้ว

ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว

มารผู้ชั่วช้าเลวทราม ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า

ท่านถูกเรากำจัดแล้ว

ทวาทสกนิบาต จบ

๑๒. โสฬสกนิบาต

๑. ปุณณาเถรีคาถา

ภาษิตของพระปุณณาเถรี

พระปุณณาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๓๖] เราเป็นคนตักน้ำ กลัวต่อภัยคืออาชญาของนาย

ถูกภัยคือวาจาและโทสะของนายบีบคั้นแล้ว

จึงลงตักน้ำเป็นประจำ แม่หน้าหนาว

[๒๓๗] ท่านพราหมณ์ ท่านกลัวอะไรนะ จึงลงอาบน้ำ
เป็นประจำ

ทั้งมีตัวสิ้นเทา ประสบความหนาวอย่างหนัก

(พราหมณ์กล่าวตอบด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๓๘] แม่ปุณณาผู้เจริญ ก็ท่านรู้ถือว่า

ฉันกำลังทำกุศลกรรมอันจะปิดกันบาปกรรม

ที่ตัวได้ก่อไว้ ยังจะสอบถามอีก

[๒๓๙] ผู้ใดไม่ว่าแก่หรือหนุ่มก่อบาปกรรมไว้

แม้ผู้นั้นยอมพ้นจากบาปกรรมได้อย่างสิ้นเชิงก็เพราะการ
อาบน้ำ

(พระปุณณาเถรีกล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๔๐] ใครหนอช่างไม่รู้ มาบอกความนี้แก่ท่านซึ่งไม่รู้
ว่า

คนจะพ้นจากบาปกรรมได้ก็เพราะการอาบน้ำ

[๒๔๑] พวกกบ เต่า งู จระเข้ และสัตว์เหล่าอื่น

ที่เที่ยวหากินอยู่ในน้ำทั้งหมดก็คงพากันไปสวรรค์แน่แท้

[๒๔๒] คนฆ่าแกะ คนฆ่าสุกร ชาวประมง พราหมณ์

โจร เพชฌฆาต และคนที่ก่อบาปกรรมอื่น ๆ แม่เหล่านั้น

ก็จะพึงพ้นจากบาปกรรมได้เพราะการอาบน้ำ

[๒๔๓] ถ้าแม่น้ำเหล่านี้จะพื้งนำบาปที่ท่านก่อไว้แต่ก่อน
ไปได้

แม่น้ำเหล่านี้ก็จะพื้งนำทั้งบุญของท่านไปด้วย

ท่านก็จะพึงเป็นผู้ห่างจากบุญกรรมนั้นไป

[๒๔๔] ท่านพราหมณ์ ท่านกลัวบาปใด จึงลงอาบน้ำ
เป็นประจำ

ท่านก็อย่าได้ทำบาปอันนั้น

ขอความหนาวเย็นอย่าได้ทำลายผิวท่านเลย

(พราหมณ์กล่าวตอบด้วยภาษิตว่า)

[๒๔๕] ท่านนำฉันผู้เดินทางผิดมาสู่ทางที่พระอริยะเดิน
แล้วด้วยดี

แม่ปณณาผู้เจริญ ฉันขอถวายผ้าสาฎกสำหรับสร่งน่านี้แก่
ท่าน

(พระปณณาเถรีได้กล่าวตอบด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๔๖] ผ้าสาฎกจงเป็นของท่านตามเดิมเถิด เราไม่
ต้องการผ้าสาฎก

ถ้าท่านกลัวทุกข์ ถ้าทุกข์ไม่นำรักสำหรับท่าน

[๒๔๗] ท่านก็อย่าได้ก่อกรรมชั่วทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ
ถ้าท่านจะทำ หรือกำลังทำกรรมชั่ว

[๒๔๘] ท่านถึงจะเหาะหนีไป ก็ไม่พ้นจากทุกข์ไปได้เลย
ถ้าท่านกลัวทุกข์ ถ้าทุกข์ไม่นำรักสำหรับท่าน

[๒๔๙] ท่านจงถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์
ผู้คงที่

ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกเถิด จงสมาทานศีล

ข้อนั้นแหละจะเป็นความหลุดพ้นแก่ท่าน

(พราหมณ์กล่าวตอบด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๕๐] ฉันขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระ
สงฆ์ ผู้คงที่

ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก ขอสมาทานศีล ข้อนั้นจะเป็นประโยชน์
แก่ฉัน

[๒๕๑] เมื่อก่อน ฉันเป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระพรหม

วันนี้ ฉันเป็นพราหมณ์จริง ฉันได้วิชา ๓ มีความสวัสดี

จบเวท และเป็นผู้ล้างบาปได้แล้ว

โสฬสกนิบาต จบ

๑๓. วีสดินิบาต

๑. อัมพปาลีเถรีคาถา

ภาษิตของพระอัมพปาลีเถรี

(พระอัมพปาลีเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๕๒] เมื่อก่อน ผมของเรามีสีดำเหมือนสีแมลงภู่

มีปลายผมงอน เดียวนี้ ผมเหล่านั้น
กลายเป็นเหมือนป่านและปอเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๕๓] เมื่อก่อน มวยผมของเราเต็มด้วยดอกไม้หอม

กรุ่น

เหมือนผอบที่อบกลิ่น
เดี๋ยวนี้ ผมนั้นมีกลิ่นเหมือนขนกระต่ายเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๕๔] เมื่อก่อน ผมของเราดกงาม
มีปลายผมรวบไว้ด้วยหวีและปิ่นปักผม
เหมือนป่านไม้ทึบ ที่ปลูกไว้เป็นระเบียบ งามสะพรั่ง
เดี๋ยวนี้ ผมนั้นบางลง ๆ ทั่วศีรษะเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๕๕] เมื่อก่อน ผมของเราตกแต่งด้วยช่องผม
ประดับด้วยปิ่นทองคำอันละเอียดมีกลิ่นหอม งดงาม
เดี๋ยวนี้ ผมนั้นล้านเลี่ยนทั้งศีรษะ
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๕๖] เมื่อก่อน คิ้วของเรา สวยงามนัก
คล้ายรอยเขียนที่จิตรกรบรรจงเขียนไว้
เดี๋ยวนี้คิวนั้นมีรอยย่นห้อยลงเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๕๗] เมื่อก่อน ดวงตาทั้งคู่ของเราดำขลับ
กลมโต มีประกายงาม คล้ายแก้วมณี
เดี๋ยวนี้ ถูกชราทำลายเสียแล้ว จึงไม่งาม
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๕๘] เมื่อก่อน เวลายังรุ่นสาว จมูกของเราโด่ง งาม
เหมือนเกลียวหาดาลที่ปั้นวางไว้

เดี๋ยวนี้เหี่ยวแฟบเหมือนจะจมลงไปเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๕๙] เมื่อก่อน ใบหูทั้งสองของเราสวยงามนัก
เหมือนกำไลแขนที่ช่างทำอย่างประณีต เสริจเรียบร้อยแล้ว
เดี๋ยวนี้กลับมีรอยย่นห้อยลงเพราะชรา

พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๖๐] เมื่อก่อน ฟันของเราสวยงามนัก
เหมือนสีหน่อตุมของต้นกล้วย

เดี๋ยวนี้ กลับหัก มีสีเหลืองปนแดงเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๖๑] เมื่อก่อน เราพูดเสียงไพเราะ เหมือนนกดูเหว่า
ที่เหี่ยวไปในไพรสนต์ ส่งเสียงไพเราะอยู่ในป่าใหญ่

เดี๋ยวนี้คำพูดของเราพลาดไป ทุก ๆ คำเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๖๒] เมื่อก่อน คอของเราสวยงามนัก
กลมเกลี้ยงเหมือนสังข์ทองขัดเกลาดีแล้ว

เดี๋ยวนี้ กลายเป็นจุ่มคอจมลงเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๖๓] เมื่อก่อน แขนทั้งสองของเราสวยงามนัก
เหมือนไม้กลอนกลมกลึง

เดี๋ยวนี้ กลายเป็นลีบ เหมือนกิ่งแคคคดเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๖๔] เมื่อก่อน มือทั้งสองของเราสวยงามนัก
ประดับด้วยแหวนทองงามระยับ

เดี๋ยวนี้ กลายเป็นเหมือนเหง้ามันเพราะชรา
พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

[๒๖๕] เมื่อก่อน ถันทั้งสองของเราเต่งตึงกลมกลิ้ง
ตั้งประชิดกัน ทั้งองสลับสวยงามนัก
เดี๋ยวนี้ กลายเป็นหย่อนยานเหมือนถุงหนังไม่มีน้ำเพราะชรา
พระตำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๖๖] เมื่อก่อน ร่างกายของเราเกลี้ยงเกลาสวยงามนัก
เหมือนอย่างแผ่นทองคำที่ขัดดีแล้ว
เดี๋ยวนี้ ดินไปด้วยรอยเหี่ยวยุบอันละเอียดเพราะชรา
พระตำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๖๗] เมื่อก่อน ขาอ่อนทั้งสองของเราสวยงามนัก
เปรียบเหมือนงวงช้าง
เดี๋ยวนี้ เป็นปมเป็นปุ่ม เหมือนข้อไม้ไผ่เพราะชรา
พระตำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๖๘] เมื่อก่อน แข้งทั้งสองของเรา ประดับด้วยกำไล

ทอง

เกลี้ยงเกลาสวยงามนัก
เดี๋ยวนี้ กลับเหี่ยวแห้งเหมือนต้นงาแห้งเพราะชรา
พระตำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๖๙] เมื่อก่อน เท้าทั้งสองของเราสวยงามนัก
เปรียบเหมือนรองเท้ายัดปยุ่น
เดี๋ยวนี้ แตกเป็นริ้วรอยเพราะชรา
พระตำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น
[๒๗๐] เดี๋ยวนี้ ร่างกายนี้เป็นเช่นนี้ คร่ำคร่าเพราะชรา
เป็นแหล่งที่อยู่แห่งทุกข์เป็นอันมาก
ปราศจากเครื่องลูบไล้ เป็นดุจเรือนอันคร่ำคร่า
พระตำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสแต่ความจริง
เป็นคำจริงแท้ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น

๒. โรहिณีเถรีคาถา

ภาษิตของพระโรहिณีเถรี

(พระโรหิณีเถรากล่าวภษิตที่บิดาและตนเองพูดจาโต้ตอบกัน
ด้วยการเปล่งอุทาน ว่า)

(บิดาถามเราว่า)

[๒๗๑] แม่โรหิณีผู้เจริญ เจ้าหลับก็พูดว่า สมณะ
ตื่นก็พูดว่า สมณะ

สรรเสริญแต่สมณะเท่านั้น

เห็นที่ลูกจะบวชเป็นสมณะเสียแน่แท้

[๒๗๒] โรหิณี ลูกถวายข้าวและน้ำอย่างไพบูลย์แก่เหล่า
สมณะ

พ่อขอลาทีเดียวนี้ เพราะเหตุไรเหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของ
ลูก

[๒๗๓] พวกสมณะไม่ชอบทำงาน เกียจคร้าน
อาศัยแต่ของที่คนอื่นให้เลี้ยงชีพ

หวังแต่จะได้ ชอบของอร่อย

เพราะเหตุไร เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก

(เราตอบท่านว่า)

[๒๗๔] คุณพ่อขา คุณพ่อสอบถามไล่เลี้ยงกับลูก
เรื่องคุณของสมณะเสียตั้งนาน

ลูกจะขยายปัญญา ศีล และความบากบั่น

ของสมณะเหล่านั้นแก่คุณพ่อดังนี้

[๒๗๕] สมณะทั้งหลายชอบทำงาน ไม่เกียจคร้าน
ทำแต่การงานที่ประเสริฐสุด จึงละระคะโทสะได้

เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก

[๒๗๖] สมณะทั้งหลาย กำจัดมูลรากดั่ง ๓ ของบาป
ทำแต่งานสะอาด จึงละบาปได้ทั้งหมด

เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก

[๒๗๗] กายกรรมของสมณะเหล่านั้นสะอาด

วจีกรรมก็สะอาด มโนกรรมก็สะอาด

เพราะเหตุนั้นเหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก

[๒๗๘] สมณะเหล่านั้น ไร้มลทินดุจสังข์และมุกดาที่ขัด
ดีแล้ว

สะอาดทั้งภายในและภายนอก บริบูรณ์ด้วยธรรมฝ่ายขาว

เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก

[๒๗๙] สมณะเหล่านั้นเป็นพหูสูต ทรงธรรม
เป็นพระอริยะ เป็นอยู่โดยธรรม แสดงเหตุและผล
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
[๒๘๐] สมณะเหล่านั้นเป็นพหูสูต ทรงธรรม
เป็นพระอริยะ เป็นอยู่โดยธรรม มีจิตมีอารมณ์เดียว๒ มีสติ
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
[๒๘๑] สมณะเหล่านั้นอยู่ป่าห่างไกลผู้คน มีสติ
หลุดด้วยปัญญา ไม่ฟุ้งซ่าน รู้ที่สุดทุกข์
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
[๒๘๒] สมณะเหล่านั้น หลีกออกจากหมู่บ้านใดไป
ไม่เหลียวแลอย่างกังวลในหมู่บ้านนั้น
ไปอย่างไม่มีเยื่อใยเลย
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
[๒๘๓] สมณะเหล่านั้นไม่เก็บสะสมทรัพย์สมบัติไว้ในยัง

ฉาง

ในหม้อ และในกระเช้า แสวงหาแต่อาหารที่สำเร็จแล้ว
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
[๒๘๔] สมณะเหล่านั้นไม่รับเงิน ทอง และรูปียะ
เลี้ยงชีพด้วยปัจจัยที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
[๒๘๕] สมณะเหล่านั้นบวชมาจากต่างสกุลกัน
และต่างชนบทกัน ก็รักซึ่งกันและกัน
เพราะเหตุนั้น เหล่าสมณะจึงเป็นที่รักของลูก
(บิดากล่าวกับเราว่า)
[๒๘๖] ลูกโรहिณีผู้เจริญ ลูกเกิดมาในสกุล
เพื่อประโยชน์แก่พวกเราเท่านั้น
ลูกมีศรัทธา มีความเคารพแรงกล้า
ในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์
[๒๘๗] เพราะลูกรู้จักพระรัตนตรียันนั้นว่า
เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยม
สมณะเหล่านั้นคงจะรับทักษิณาทานของพอบ้างนะ
[๒๘๘] เพราะว่า ยัญคือบุญที่เราตั้งไว้แล้วในสมณะ
เหล่านั้น

คงจะมีผลไพบูลย์แก่พวกเราแน่
(เรากล่าวกับบิดาว่า) ถ้าคุณพ่อกลัวทุกข์
ถ้าคุณพ่อเกลียดทุกข์

[๒๘๙] ขอคุณพ่อ โปรดถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และ
พระสงฆ์

ผู้คงที่ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกเกิด
จสงฆทานศีล ข้อนั้นจะเป็นประโยชน์แก่คุณพ่อ
(บิดากล่าวกับเราว่า)

[๒๙๐] พ่อขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์
ผู้คงที่ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก ขอสงฆทานศีล
ข้อนั้นจะเป็นประโยชน์แก่พ่อ

[๒๙๑] เมื่อก่อน พ่อเป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระพรหม
วันนี้ พ่อเป็นพราหมณ์ พ่อได้วิชา ๓ มีความสวัสดี
จบเวท และเป็นผู้ล้างบาปได้แล้ว

๓. จาปาเถรีคาถา

ภาษิตของพระจาปาเถรี

(พระจาปาเถรีได้รวบรวมคาถาที่อุปกาชีวกและตนกล่าวด้วย
การเปล่งอุทาน ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

(อุปกาชีวกกล่าวว่า)

[๒๙๒] เมื่อก่อน ตัวเรา(เป็นปริพาชก)ถือไม้เท้า
เดียวนี้ เรานั้นกลายเป็นพราณล่าเนื้อไปเสียแล้ว
ไม่อาจข้ามจากตณหาและเปือกตมอันร้ายกาจ
ไปสู่ฝั่งโน้นได้เลย

[๒๙๓] เมื่อก่อน นางจาปาดูหมิ่นเราว่าเป็นคนมัวเมา
จึงกล่อมลูกเย้ยหยันเสียดสี
เราจะตัดความเกี่ยวข้องด้วยจาปาไปบวชเสีย
(เรากล่าวว่า)

[๒๙๔] อย่าโกรธเลย ท่านมหาวิระ อย่าโกรธเลย ท่าน
มหานุญ

เพราะว่า ผู้ถูกความโกรธครอบงำแล้ว ไม่มีความบริสุทธิ์
ดอก แล้วตบะจะมีแต่ที่ไหนเล่า
(อุปกาชีวกกล่าวว่า)

[๒๙๕] เราจะออกจากบ้านนาลา ใครจะอยู่ในบ้านนาลา
นี้ได้
เจ้าจะผูกเหล่าสมณะผู้เลี้ยงชีพโดยธรรมด้วยมารยาหึงอยู่
หรือ

(เรากล่าวว่า)

[๒๙๖] มาสิ ท่านกาฬะ กลับมาเถิด
เชิฏฐบริโศคกามเหมือนแต่ก่อน
ดิฉันและพวกญาติยอมอยู่ในอำนาจของท่าน
(อุปกาสีวกกล่าวว่า)

[๒๙๗] จาปา เจ้ากล่าวคำอ่อนหวานเช่นใดแก่เรา
พึงเปล่งคำอ่อนหวานให้ยิ่งไปกว่านี้อีก ๔ เท่า
คำอ่อนหวานนั้นจะพึงเป็นคำจับใจบุรุษ
ผู้ยินดีในเธอเท่านั้นดอกนะ

(เรากล่าวว่า)

[๒๙๘] ท่านกาฬะ ดิฉันซึ่งสวยงาม
มีเรือนร่างงามดั่งต้นคนทามีดอกบานสะพรั่งอยู่บนยอดเขา
ดั่งเครือทับทิมมีดอกบานแล้ว
ดั่งต้นแคฝอยมีดอกบานสะพรั่งภายในเกาะ

[๒๙๙] มีร่างกายลุ่มไฉ้ด้วยจรรณแก่นจันทน์
นุ่งห่มผ้าแคว้นกาฬีมีค่ามาก
เพราะเหตุไร ท่านจึงละทิ้งไปเสียเล่า

(อุปกาสีวกกล่าวว่า)

[๓๐๐] เจ้าจะตามเบียดเบียนเราด้วยรูปที่ตกแต่ง
เหมือนอย่างพรานนกประสงค์จะตามเบียดเบียนนก
ไม่ได้ดอกนะ

(เรากล่าวว่า)

[๓๐๑] ท่านกาฬะ ก็ผลคือลูกของเรานี้ท่านทำให้เกิดมา
แล้ว

ท่านจะละทิ้งดิฉันซึ่งมีลูกไปเพื่ออะไรเล่า
(อุปกาสีวกกล่าวว่า)

[๓๐๒] ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย มีความเพียรมาก ย่อม
ละพวงลูก

จากนั้นก็ละพวงญาติ ต่อจากนั้นก็ละทรัพย์

ตัดเครื่องผูกพันได้ขาด แล้วออกบวช
เหมือนพญาช้างทำเครื่องผูกให้ขาดแล้วหนีไป
(เรากล่าวว่า)

[๓๐๓] บัดนี้ ดิฉันจะเอาท่อนไม้ทุบ
หรือเอากริชแทงลูกคนนี่ของท่านให้ล้มลงเหนือพื้นดิน
เพราะความเศร้าโศกถึงลูก
ท่านจะไปไม่ได้แน่

(อุปกาศีวกกล่าวว่า)

[๓๐๔] ถึงเจ้าจักยอมมอบลูกให้ฝูงสุนัขจิ้งจอก(กินเป็น
อาหาร)

แน่หญิงแล้ว เพราะลูกเป็นต้นเหตุ
เจ้าจักให้เราให้หวนกลับมาอีกไม่ได้ดอก
(เรากล่าวว่า)

[๓๐๕] ท่านกาฬะผู้เจริญ บัดนี้ ท่านจักไปที่ไหน
จะเป็นหมู่บ้าน นิคม นคร ราชธานีไหน ก็เชิญเถิด
(อุปกาศีวกกล่าวว่า)

[๓๐๖] เมื่อก่อน เราเป็นเจ้าคณะ
ไม่เป็นสมณะ แต่สำคัญตัวว่าเป็นสมณะ

ได้เที่ยวไปตามหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ทุกนคร ทุกราชธานี

[๓๐๗] พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นตรัสรู้ ณ ที่ใกล้ฝั่ง
แม่น้ำเนรัญชรา ทรงแสดงธรรมโปรดหมู่สัตว์เพื่อให้ละทุกข์
ทั้งปวง

เราควรจักไปเฝ้าพระองค์
พระองค์จักเป็นศาสดาของเรา
(เรากล่าวว่า)

[๓๐๘] บัดนี้ ขอท่านพึงกราบทูลพระโลกนาถผู้ยอด
เยี่ยม

ถึงการถวายอภิวาทของดิฉัน
และพึงทำประทักษิณ
แล้วอุทิศส่วนบุญให้ดิฉันด้วย
(อุปกาศีวกกล่าวว่า)

[๓๐๙] แม่จาปา ข้อที่เจ้าพูดกับเรา เราได้รับได้
บัดนี้เราจักกราบทูลพระโลกนาถผู้ยอดเยี่ยม

ถึงการถวายอภิวาทของเจ้า
และจักทำประทัทธิคุณ
แล้วอุทิศส่วนบุญให้แก่เจ้าเน

[๓๑๐] ต่อแต่นั้น ท่านกาฬะได้เดินทางไปใกล้ฝั่งแม่น้ำ
เนรัญชรา

ได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้กำลังทรงแสดงอมตบท

[๓๑๑] คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์
และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

[๓๑๒] ถวายอภิวาทพระยคุลบาทของพระองค์
ทำประทัทธิคุณพระองค์

แล้วอุทิศส่วนบุญให้เจ้าปา

บวชเป็นบรรพชิต บรรลวิชชา ๓

ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว

๔. สนธิเรีคาถา

ภาษิตของพระสนธิเรี

(สุชาติพราหมณ์ผู้เป็นบิดา เมื่อจะถามถึงเหตุแห่งการ
บรรเทาคความเศร้าโศก จึงถามพระวาสิฏฐีเรีด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๑๓] นางผู้เจริญ เมื่อก่อน เจ้ากินลูก ๆ ให้ตายไป
เจ้าเดือดร้อนอย่างยิ่งทั้งกลางวันและกลางคืน

[๓๑๔] พราหมณ์ วันนี้ เจ้านั้นกินลูกหมดทั้ง ๗ คน
แม่วาสิฏฐี เพราะเหตุไร เจ้าจึงไม่เดือดร้อนหนักหนาเล่า
(พระวาสิฏฐีเรีกล่าววว่า)

[๓๑๕] ท่านพราหมณ์ ในส่วนอดีต

ลูกและหมู่ญาติของเราหลายร้อยคน

เราและท่านก็กินกันมาแล้ว

[๓๑๖] เรานั้นรู้นิพพานที่เป็นธรรมเครื่องสลัด

ซึ่งความเกิดและความตายออกเสีย

จึงไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ และไม่เดือดร้อน

(พราหมณ์กล่าววว่า)

[๓๑๗] แม่วาสิฏฐี น่าอัศจรรย์จริงหนอที่เจ้ากล่าววว่าจา
เช่นนี้

เจ้ารู้ธรรมของใครเล่า

จึงกล่าววว่าจาเช่นนี้

(พระวาสิฏฐีเถรிகล่าวว่า)

[๓๑๘] ท่านพราหมณ์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น
เสด็จมาถึงเมืองมิถิลา

ทรงแสดงธรรมโปรดหมู่สัตว์เพื่อละทุกข์ทั้งปวง

[๓๑๙] ท่านพราหมณ์ เราพึงธรรมที่ปราศจากอุปธิกิเลส

๑

ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

รู้แจ้งพระสัทธรรมในธรรมเทศนานั้นแล้ว

จึงบรรเทาความเศร้าโศกถึงลูกเสียได้

(สุชาตพราหมณ์กล่าวว่า)

[๓๒๐] ถึงเรานั้นก็จักไปเมืองมิถิลาเหมือนกัน

ถ้าอย่างไร พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

ก็คงจะทรงช่วยปลดเปลื้องเราจากทุกข์ทั้งสินได้แน่

[๓๒๑] พราหมณ์ได้พบพระพุทธเจ้าผู้ทรงหลุดพ้นแล้ว

ไม่มีอุปธิกิเลส

พระมุนีผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข์ได้ทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์นั้น

[๓๒๒] คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์

และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

[๓๒๓] สุชาตพราหมณ์รู้แจ้งพระสัทธรรม

ในพระธรรมเทศนาคืออริยสัจ ๔ นั้นแล้ว

เข้าบวชได้ ๓ วัน ก็ได้บรรลุนิพพาน ๓ แล้ว

(พระสุชาตพราหมณ์กล่าวกับนายสารถีว่า)

[๓๒๔] มานีสี สารถี เธอจงกลับไป

จงมอบรถคันนี้ให้พราหมณ์ด้วย

และช่วยบอกนางพราหมณ์ถึงความสบาย ไม่เจ็บป่วยว่า

บัดนี้ สุชาตพราหมณ์บวชได้ ๓ วัน ก็ได้บรรลุนิพพาน ๓

แล้ว

[๓๒๕] ลำดับนั้น นายสารถีนารถและทรัพย์ ๑,๐๐๐

กหาปณะ

ไปมอบให้นางพราหมณ์ และได้บอกนางพราหมณ์ถึงความ
สบาย ไม่เจ็บป่วยว่า บัดนี้ สุชาตพราหมณ์บวชได้ ๓ วัน ก็ได้
บรรลุนิพพาน ๓ แล้ว

ริชชา ๓ แล้ว

(พราหมณ์กล่าวว่า)

[๒๒๖] นายสารถี จันฟังเรื่องพราหมณ์ได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว

ขอมอบรถม้าคันนี้และทรัพย์ ๑,๐๐๐ กหาปณะ
เป็นรางวัลตอบแทนเจ้าที่ให้ข่าวดี
(นายสารถีไม่ยอมรับ กลับกล่าวว่า)

[๒๒๗] ข้าแต่พราหมณ์ รถม้ากับทรัพย์ ๑,๐๐๐
กหาปณะ

จงเป็นของแม่เจ้าตามเดิมเถิด
ถึงตัวข้าพเจ้าก็จักบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า
ผู้มีพระปัญญาอันประเสริฐ
(พราหมณ์กล่าวกับสุนทรีธิดาว่า)

[๒๒๘] บิดาของลูก ละข้าง ม้า โค แก้วมณี แก้ว
กฤษณทล

และเครื่องอุปกรณ์เรือนมากมายนี้
ออกบวชเสียแล้ว
ลูกสุนทรีลูกจงบริโภคนกโคสมบัติทั้งหลาย

จงเป็นทายาทรับมรดกในตระกูล นะลูก
(สุนทรีฟังคำของมารดานั้นแล้ว เมื่อจะประกาศความที่ตน
ตั้งใจจะออกบวช จึงได้กล่าวภาษิตนี้ว่า)

[๒๒๙] บิดาของลูกกระทบกระเทือนใจ
เพราะความเศร้าโศกถึงลูกชาย
จึงละข้าง ม้า โค แก้วมณี แก้วกฤษณทล
และอุปกรณ์เรือนที่นารีนรมย์นี้ออกบวช
ถึงลูกก็กระทบกระเทือนใจ
เพราะความเศร้าโศกถึงพี่ชายมาก
ก็จักออกบวชด้วย

(ลำดับนั้น มารดาเมื่อจะชักนำสุนทรีธิดาในทางเนกขัมมะ
จึงได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๒๓๐] ลูกสุนทรี ขอความดำริของลูกจงสำเร็จตามที่ลูก
ปรารถนาเถิด ลูกเมื่อใช้สอยสิ่งเหล่านี้ คือ ก้อนข้าวที่พึงลุกขึ้น
ยืนรับ

การเที่ยวแสวงหาอาหาร และนุ่งห่มผ้าบังสุกุล

จงเป็นผู้ไม่มีอาสวะในโลกหน้าเกิด
(พระสุนทรีจึงกล่าวขออนุญาตพระภิกษุณีผู้เป็นอุปัชฌาย์ว่า)
[๓๓๑] ข้าแต่แม่เจ้า ดิฉันเมื่อเป็นสิกขมานา
ก็ชำระทิพยจักขุให้หมดจดได้แล้ว
ดิฉันระลึกถึงชาติก่อนที่เคยอยู่อาศัยมาได้
[๓๓๒] ข้าแต่แม่เจ้า ผู้มีคุณความดีเป็นผู้งามในหมู่พระ

เถรี

เพราะอาศัยแม่ท่าน ดิฉันบรรลวิชชา ๓
ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว
[๓๓๓] ข้าแต่แม่เจ้า โปรดอนุญาตเถิดเจ้าคะ
ดิฉันประสงค์จะไปกรุงสาวัตถี
จักบันลือสีหนาทในสำนักพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐที่สุด
(พระสุนทรีเถรีไปถึงกรุงสาวัตถีแล้ว เข้าไปยังพระวิหาร ได้
เห็นพระศาสดาประทับนั่งอยู่บนธรรมาสน์ จึงพูดกับตนเองว่า)
[๓๓๔] สุนทรีท่านจงดูพระศาสดาผู้มีพระรัศมีดัง

ทองคำ

มีพระฉวีวรรณเรืองรองดังทองคำ
ทรงฝึกเหล่าชนที่ใคร ๆ ฝึกไม่ได้
ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง
ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ
(กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า)

[๓๓๕] ขอพระองค์โปรดทอดพระเนตรหม่อมฉันผู้ชื่อว่า

สุนทรี

ซึ่งหลุดพ้นแล้ว ไม่มีอุปธิกิเลส

ปราศจากราคะ ไม่เกาะเกี่ยว

ไม่มีอาสวะ ทำกิจเสร็จแล้วมาเฝ้าอยู่

[๓๓๖] ข้าแต่พระมหาวิระ สุนทรีสาวิกาของพระองค์

ออกจากกรุงพาราณสี มาเฝ้าพระองค์

ถวายอภิวัตพระยุคลบาทอยู่

[๓๓๗] พระองค์เป็นพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของ

หม่อมฉัน

ข้าแต่พระผู้ทรงเป็นพราหมณ์

หม่อมฉันเป็นธิดาซึ่งเกิดแต่พระอุระ

เกิดแต่พระโอรสของพระองค์
ไม่มีอาสวะ ทำกิจเสร็จแล้ว
(ลำดับนั้น พระศาสดาเมื่อจะชมเชยการมาเฝ้าของนาง จึง
ได้ตรัสว่า)

[๓๓๘] สุนทรีผู้เจริญ เธอมาดีแล้ว มาไม่เลวเลย
เพราะว่าผู้ที่ฝึกแล้วอย่างนี้ ปราศจากราคะ
ไม่เกาะเกี่ยว ไม่มีอาสวะ
ทำกิจเสร็จแล้ว ย่อมมากราบเท้าพระศาสดา

๕. สุภากัมมารธิตูเถรีคาถา
ภาษิตของพระสุภากัมมารธิตาเถรี
พระสุภากัมมารธิตาเถรี(ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๓๙] เพราะเมื่อก่อน เรายังสาวนุ่งห่มผ้าสะอาด
ได้ฟังธรรมแล้ว เรานั้นไม่ประมาท
จึงได้ตรัสรู้สัจธรรม

[๓๔๐] ฉะนั้น เราจึงไม่ยินดีอย่างยิ่งในกามทั้งปวง
เห็นภัยในกายของตน กระหึ่มเฉพาเนกขัมมะเท่านั้น

[๓๔๑] ละหมุ่ญาติ ทาส กรรมกร บ้าน ไร่นา ความ
มั่งคั่ง

และกองโกศที่นารีนรมย์ ที่เขabanเทิงกันนัก

[๓๔๒] ละสมบัติมิใช่น้อย ออกบวชด้วยศรัทธาอย่างนี้
ในพระสัทธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศดีแล้ว

[๓๔๓] ข้อที่เราละเงินทองแล้วยังกลับ (ยินดีเงิน
ทอง) อีกนั้น

ไม่สมควรแก่เรา เพราะเราปรารถนาความไม่มีห่วง
กังวล

[๓๔๔] เพราะเงินทอง หาใช้มิได้เพื่อความตรัสรู้ เพื่อ
ความสงบใจไม่

เงินทองนั้นไม่สมควรแก่สมณะ ทั้งไม่ใช่อริยทรัพย์

[๓๔๕] อนึ่ง เงินทองนี้ ทำให้เกิดความโลภ นำมาซึ่ง
ความมัวเมา

ให้เกิดความลุ่มหลง เป็นเครื่องเพิ่มพูนความกำหนัดยินดี
มีความระวาง มีความยุ่งยาก

และในเงินทองนั้นไม่มีความยั่งยืนมั่นคงเลย
[๓๔๖] อนึ่ง ผู้คนเป็นอันมากยินดีในทรัพย์นั้น ชื่อว่า
เป็นผู้ประมาท
มีใจเศร้าหมอง ต่างผิดใจต่อกันและกัน
กระทำความบาดหมางทะเลาะวิวาทกัน
[๓๔๗] การฆ่ากัน การถูกจองจำ การต้องโทษมีตัดมือ
เป็นต้น
ความเสื่อม ความเศร้าโศก ร่ำไร
ความพินาศเป็นอันมากของคนทั้งหลาย
ผู้เนืองอยู่ในกามทั้งหลาย ก็มองเห็นกันอยู่
[๓๔๘] ท่านทั้งหลายเป็นญาติก็เหมือนเป็นศัตรู
เพราะเหตุไร จึงชักจูงเรานั้นไว้ในกามทั้งหลายเล่า
ท่านทั้งหลายจงรู้เถิดว่า เราเห็นภัยในกามทั้งหลายจึงบวช
[๓๔๙] อาสวะทั้งหลาย ย่อมไม่สิ้นไปเพราะเงินและ
ทอง
กามทั้งหลาย เป็นศัตรู เป็นผู้ฆ่า
เป็นข้าศึก เป็นดังลูกศรเสียบไว้
[๓๕๐] ท่านทั้งหลายเป็นญาติก็เหมือนเป็นศัตรู
เพราะเหตุไร จึงชักจูงเราไว้ในกามทั้งหลาย
ท่านทั้งหลายจงรู้เถิดว่า
เราบวชศีรชะโลนครองผ้าสังฆาฏิแล้ว
[๓๕๑] ก้อนข้าวที่จะพึงลุกขึ้นยืนรับ การเที่ยวแสวงหา
การนุ่งห่มผ้าบังสุกุล
และบริวารเครื่องอาศัยของนักบวชผู้ไม่มีเรือน
นี้แหละเป็นของเหมาะสมสำหรับเรา
[๓๕๒] กามทั้งหลายทั้งที่เป็นของทิพย์ และที่เป็นของ
มนุษย์
เหล่าท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่คลาญเสียแล้ว
ท่านเหล่านั้น น้อมไปแล้วในฐานะอันปลอดโปร่ง
บรรลुสุขอันไม่หวั่นไหวแล้ว
[๓๕๓] เราอย่าร่วมด้วยกามทั้งหลายซึ่งช่วยอะไรไม่ได้
เลย
กามทั้งหลายเป็นศัตรู เป็นผู้ฆ่า

อุปมาด้วยกองไฟ นำแต่ทุกข์มาให้

[๓๕๔] กามนั้น เป็นสภาวะที่เบียดเบียน มีภัย

เป็นไปกับด้วยความคับแค้น

เป็นเสี้ยนหนาม และกามนั้น มีสภาวะหมกมุ่น

ไม่เรียบร้อย เป็นเหตุลุ่มหลงมาก

[๓๕๕] เป็นเหตุขัดข้อง และเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว

กามทั้งหลาย เปรียบด้วยงูพิษ

ที่เหล่าปฤชณทั้งเขลาและบอดเพลิดเพลินกันยึ่งนัก

[๓๕๖] ปฤชณเหล่านั้นเป็นจำนวนมาก

ข้องอยู่แล้วด้วยเปือกตมคือกาม ไม่รู้ความจริงในโลก

ย่อมไม่รู้ซึ่งถึงที่สิ้นสุดความเกิดและความตาย

[๓๕๗] ผู้คนเป็นอันมากพากันเดินทางไปทุกทิศซึ่งมีกาม
เป็นเหตุทั้งนั้น อันนำโรครมาให้แสดนทีเดียว

[๓๕๘] กามทั้งหลายเป็นเหตุให้เกิดศัตรุ ให้เดือดร้อน

นำความเศร้าหมองมา เป็นเหยื่อในโลก

เป็นเครื่องจองจำ เกี่ยวเนื่องด้วยความตาย

[๓๕๙] กามทั้งหลายเป็นเหตุให้บ้า ให้บ่นเพ้อ ย่ำยีจิต

เพราะทำหมู่สัตว์ให้เศร้าหมอง

พึงเห็นว่า เหมือนลอบที่มารีบดักไว้

[๓๖๐] กามทั้งหลาย มีโทษหาที่สุดไม่ได้ มีทุกข์มาก
มีพิษมาก

มีความพอใจน้อย เป็นสนามรบ ทำกรรมฝ่ายกุศลให้
เหือดแห้งลง

[๓๖๑] เรานั้นละความพินาศซึ่งมีกามเป็นเหตุเช่นนั้นได้
แล้ว

จักไม่กลับมาหามันอีก เพราะวาดังแต่บวชแล้ว

เรายินดีอย่างยั้งในนิพพาน

[๓๖๒] หวังความเยือกเย็น จึงทำสงครามต่อกาม
ทั้งหลาย

ยินดีแล้วในนิพพานเป็นที่สิ้นสังโยชน์

จักเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่

[๓๖๓] เดินตามทางอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นทางสาย
ตรง

ไม่เศร้าโศก ปราศจากกิเลสตัณหา เป็นทางปลอดโปร่ง
ซึ่งเป็นทางที่เหล่าท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่พากันข้าม
ไปแล้ว

(พระผู้มีพระภาค ทรงแนะนำพระเถรีผู้บรรลุพระอรหัตตผล
ในวันที่ ๘ หลังจาก บวช ผู้นั่งเข้าฌานอยู่ที่โคนต้นไม้แห่งหนึ่ง
แก่ภิกษุทั้งหลาย เมื่อจะทรงสรรเสริญ

จึงตรัสคาถาเหล่านี้ว่า)

[๓๖๔] ท่านทั้งหลาย จงดุริตาของช่างทองผู้สวยงาม
ผู้ดำรงอยู่ในธรรมผู้นี้เกิด

เธอได้บรรลุอรหัตตผลอันไม่หวั่นไหว

เข้าฌานอยู่ที่โคนต้นไม้

[๓๖๕] วันนี้เป็นวันที่ ๘ หลังจากเธอมีศรัทธาบวชแล้ว
งามเพราะบรรลุพระสัทธรรม

ได้พระอุบลวัณณาเถรีช่วยแนะนำแล้ว

บรรลุวิชา ๓ ละมัจฉมารเสียได้

[๓๖๖] ภิกษุณีรูปนี้นั้น เป็นไทแก่ตัวเอง

ไม่เป็นหนี้ อบรมอินทรีย์แล้ว

ปราศจากกิเลสที่เคยมีได้หมด

ไม่มีอาสวะ ทำกิจเสร็จแล้ว

(พระสังคิตติกาจารย์ได้กล่าวภาษิตนี้ไว้ว่า)

[๓๖๗] ท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่สัตว์พร้อมด้วยหมู่

เทพ

พากันเข้าไปหาพระเถรีซึ่งเป็นธิดาของช่างทอง

ผู้สวยงามนั้นด้วยฤทธิ์ของตน แล้วทรงนมัสการอยู่

วิสดินิบาท จบ

๑๔. ดึงสนิบาท

๑. สุภาชีวกัมพวนิกาเถรีคาถา

ภาษิตของพระสุภาชีวกัมพวนิกาเถรี

พระสุภาชีวกัมพวนิกาเถรี(ได้แปลงอุทานด้วยภาษิตเหล่านี้

ว่า)

[๓๖๘] นักเลงเจ้าชู้คนหนึ่งได้ยื่นขวางกั้นพระสุภา

ภิกษุณี

ซึ่งกำลังเดินไปสวนมะม่วงของหมอชีวกโกมารภัจที่นำ
รีนรมย์

พระสุภาภิกษุณีได้พูดกับชายนักเลงเจ้าชู้ที่ว่า
[๓๖๙] ฉันประพศิตีตอะไรต่อท่านหรือ จึงมายืนขวาง
กั้นฉันไว้

ท่านผู้อาวุโส ชายไม่ควรถูกต้องหญิงนักบวชเลย
[๓๗๐] เพราะเหตุไร ท่านจึงยืนขวางกั้นดิฉันผู้ไม่มีกิเลส
เป็นเหตุยั่วชวน

มีส่วนบริสุทธิ์ด้วยสิกขาที่พระสุคตทรงแสดงไว้
ในศาสนาที่ควรเคารพแห่งพระศาสดาของดิฉัน
[๓๗๑] เพราะเหตุไร ท่าน จึงมีจิตขุ่นมัว มีจิตมีกิเลส

ดจตุล

มายืนขวางกั้นฉันผู้มีจิตไม่ขุ่นมัว

ปราศจากกิเลสเป็นเหตุยั่วชวน

มีจิตหลุดพ้นในเบญจขันธ์ทั้งปวง

(นักเลงเจ้าชู้กล่าวตอบด้วยภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๓๗๒] แม่นางยังสาว ทั้งสวยไม่ทรามเลย

บรรพชาจักทำประโยชน์อะไรให้แม่นางได้ โปรดทิ้งผ้ากาสา

ยะเสี่ย

มาสิ เรามารีนรมย์กันในป่าที่มีดอกไม้บานสะพรั่งเกิด

[๓๗๓] และหมู่ไม้ถูกลมพัดเออละอองเกสรดอกไม้ฟุ้งขึ้น

ก็โชยกลิ่นหอมตลบไปทั่ว ถูนี้ เป็นต้นฤดูฝนน่าสบาย

มาสิ เรามารีนรมย์กันในป่าที่มีดอกไม้บานสะพรั่ง

[๓๗๔] อนึ่ง ต้นไม้ทั้งหลายมีดอกบานแล้ว

ต้องลมไหวระริก ดุจจะมีเสียงครวญอยู่

แม่นางจักมีความยินดีอะไร

ถ้าแม่นางจักเข้าป่าเพียงผู้เดียว

[๓๗๕] ป่าใหญ่มีหมู่สัตว์ร้ายอาศัยอยู่

คลาคล่ำไปด้วยช้างพลายตกมัน

และช้างพัง ไม่มีผู้คน น่าสะพรึงกลัว

แม่นางไม่มีเพื่อน ยังปรารถนาจะเข้าไปหรือ

[๓๗๖] แม่นางงามไม่มีใครเปรียบ

แม่นางท่องเที่ยวไป

เหมือนตุ๊กตาที่นายช่างผู้ชาญฉลาดทำแล้วด้วยทองคำสีสุก
งดงามด้วยผ้าสวยเนื้อละเอียดของแคว้นกาสิ

ดังเทพอัปสรเที่ยวไปในสวนจิตรลดาเขียวละ

[๓๗๗] ถ้าเราทั้งสองได้อยู่ร่วมกันในกลางป่า

ฉันจะยอมอยู่ในอำนาจของแม่นาง

แม่นางผู้มีดวงตาหยาดเยิ้มดังกินรี

เพราะคนที่น่ารักกว่าแม่นางสำหรับฉันไม่มีเลย

[๓๗๘] ถ้าแม่นางเชื่อฉัน ก็จะมีความสุข

มาลี มาครองเรือนกัน

แม่นางจะได้อยูบนปราสาทที่ปราศจากลมพัด

หญิงทั้งหลายจะคอยรับใช้แม่นาง

[๓๗๙] แม่นาง จงนุ่งห่มผ้าเนื้อละเอียดของแคว้นกาสิ

จงตกแต่งร่างกาย สวมมาลัย ลูบไล้ประเทืองผิว

ฉันจะทำเครื่องประดับต่าง ๆ มากชนิด

ที่เป็นทองคำแก้วมณีและมุกดาให้แม่นาง

[๓๘๐] แม่นางขึ้นที่นอนใหญ่ใหม่เอี่ยม มีค่ามาก

สวยงามไปด้วยผ้าโกเชาว์ขนยาวและผ้าสำลี

คลุมด้วยผ้าที่ซีกสะอาดแล้ว

ตกแต่งด้วยแก่นจันทน์มีกลิ่นหอม

[๓๘๑] ดอกอุบลโพล่พ่นน้ำ ไม่มีมนุษย์ชมแล้วฉันใด

แม่นางเป็นสาวพรหมจารีก็ฉันนั้น

เมื่อส่วนเรือนร่างของแม่นางยังไม่มีใครเชยชมเลย

แม่นางก็จักถึงความชราร่วงโรยไปเสียเปล่า ๆ

(พระสุภาชีวกัมพวนิกาเถรีถามว่า)

[๓๘๒] ในร่างกายที่จะต้องแตกสลายเป็นธรรมดา

ซึ่งเต็มไปด้วยซากศพ

รังแต่จะรกป่าช้านี้ มีอะไรที่ท่านเข้าใจว่าเป็นสาระ

เพราะเห็นสิ่งใด จึงเกิดติดใจ ขอท่านโปรดบอกสิ่งนั้นมา

เถิด

(นักเลงเจ้าชู้ตอบว่า)

[๓๘๓] เพราะเห็นดวงตาของแม่นาง เสมือนดวงตาลูก

เนื้อทราย

และเสมือนดวงตากินรีที่เที่ยวอยู่ตามไหล่เขา

ความใคร่ความยินดีของฉันยิ่งกำเริบ

[๓๘๔] เพราะเห็นดวงตาของแม่นางอุปมาดังปลายดอก

อุบล

ดวงหน้าของแม่นางไร้ไฟฟ้าเรืองรองดังดวงหน้ารูปทองคำ

ความใคร่ความปรารถนาของฉันก็ยิ่งกำเริบ

[๓๘๕] แม่นางผู้มีดวงตาบริสุทธิ์มีขนตายาว

แม้ฉันจะไปไกลแสนไกล

ก็จะยังคงระลึกถึงดวงตาทั้งคู่ของแม่นางเท่านั้น

แม่นางผู้มีดวงตาหยาดเยิ้มดังกินรี

เพราะว่าสิ่งอะไรอื่นที่น่ายรักกว่าดวงตาของแม่นางสำหรับฉัน

ไม่มีเลย

(พระสุภาชีวกัมพวนิกาเถรกล่าวตอบว่า)

[๓๘๖] ท่านปรารถนาดิฉันผู้เป็นธิดาของพระพุทธเจ้า

นับว่าปรารถนาจะเดินทางผิด

แสวงหาดวงจันทร์เอาเป็นของเล่น

ต้องการจะกระโดดขึ้นภูเขาสิเนรุ

[๓๘๗] เพราะว่า ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก

บัดนี้ ดิฉันไม่มีความกำหนัดเลย

ความกำหนัดนั้น ดิฉันไม่รู้ดอกว่าเป็นเช่นไร

เพราะมันถูกดิฉันกำจัดเสียแล้วพร้อมทั้งรากด้วยอริยมรรค

[๓๘๘] ความกำหนัดนั้นดิฉันยกออกแล้ว

เหมือนลมหอบเอาเชื้อเพลิงออกจากหลุมถ่านเพลิง

ถูกทำให้พินาศไปแต่ยอด เหมือนนกภาษาชนที่ตกลงในยา

พิษออกไป

ความกำหนัดนั้น ดิฉันไม่รู้ดอกว่าเป็นเช่นไร

เพราะมันถูกดิฉันกำจัดเสียแล้วพร้อมทั้งรากด้วยอริยมรรค

[๓๘๙] หึงใดไม่พิจารณาเบญจขันธ์ หรือไม่เข้าเฝ้า

พระศาสดา

เชิญท่านประเล้าประโลมหึงเช่นนั้นเกิด

ท่านนั้นจะต้องเดือดร้อน

เพราะอาศัยสุภากิษุณีผู้รู้ตามความเป็นจริงนี้

[๓๙๐] เพราะสติของดิฉันมั่นคง

ไม่ว่าในการดำ การไหว้ สุขและทุกข์

เพราะรู้ว่าสังขารที่ปัจจัยปรุงแต่งเป็นของไม่งาม
ใจดิฉันจึงไม่ติดอยู่ในภพ ๓ ทั้งสิ้นเลย

[๓๙๑] ดิฉันนั้นเป็นสาวิกาของพระสுகต
ดำเนินไปด้วยยานคืออริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘
ถอนกิเลสจลุลูกศรเสียแล้ว ไม่มีอาสวะ
ยืนดีอยู่แต่ในเรือนว่าง

[๓๙๒] รูปภาพที่ทำด้วยไม้หรือใบลานที่เขาบรรจงเขียน
ไว้สวยงาม อันเขาผูกไว้ด้วยด้ายและตรึงไว้ด้วยตะปู

ทำให้เหมือนกับจะพอนำได้ต่าง ๆ ดิฉันเห็นมาแล้ว

[๓๙๓] เมื่อรูปนั้นถูกรื้อออก ปลดด้ายและตะปูออก
ก็บิ่นพร่อง กระจายกระจาย

แยกออกเป็นชิ้น ๆ ไม่พึงได้สภาพที่ชื่อว่ารูป
บุคคลจะพึงเอาใจจดจ่อในรูปนั้นทำไม

[๓๙๔] ร่างกายของดิฉันนี้ ก็เปรียบด้วยรูปภาพนั้น
เว้นจากกรรมดลเหล่านั้นเสีย ก็เป็นไปไม่ได้

ร่างกายเว้นจากกรรมดลทั้งหลายเสีย ก็เป็นไปไม่ได้
บุคคลจะพึงเอาใจจดจ่อในร่างกายนั้นทำไม

[๓๙๕] เหมือนบุคคลได้เห็นภาพจิตรกรรม
ที่จิตรกรระบายด้วยหรรดาล

ทำไว้ที่ฝาผนัง ในจิตรกรรมนั้น ท่านก็ยังเห็นวิปริต
ความสำคัญว่ามนุษย์ของท่านก็ไร้ประโยชน์

[๓๙๖] คนบอด ท่านยังจะเข้าไปยึดอัดภาพที่ว่างเปล่า
เหมือนภาพลวงตาที่ปรากฏต่อหน้า

เหมือนต้นไม้ทองในความฝัน เหมือนรูปของมายากลที่นัก
เล่นกลแสดงท่ามกลางฝูงชนว่าเป็นของจริง

[๓๙๗] ฟองเป็นดังฟองน้ำที่อยู่กลางดวงตานั้น
มีน้ำตา มีมุลตา เกิดที่ดวงตานั้น

และส่วนของดวงตาต่าง ๆ ก็มารวมกัน
เหมือนก้อนครึ่งที่อยู่ตามโพรงไม้

[๓๙๘] พระสุภาเถรีมีดวงตางามและมีใจไม่ข้องไม่ติดใน
ดวงตานั้น

ก็ควักดวงตาออกจากเบ้าตา

ส่งมอบให้ชายเจ้าชู้ผู้นั้นทันที

พร้อมกับกล่าวว่า
เขิญนาดวงตานันไปเกิด
เพราะเรามอบให้ท่านแล้ว
[๓๙๙] ทันใดนั่นเอง ความกำหนดในดวงตานัน
ของนักเลงเจ้าชู้นั้นก็หายไป
และเขาขอขมาพระเถรีนั้นด้วยคำว่า
ข้าแต่แม่นางผู้ประพฤติพรหมจรรย์
ขอความสวัสดิ์พึงมีแก่แม่นางเกิด
ความประพฤติอนาจารเช่นนี้จักไม่มีต่อไปอีกละ
(พระสุภาชีวกัมพวนิกาเถรีกล่าวว่า)
[๔๐๐] ท่านกระทบกระทั้งคนเช่นดิฉันนี้
ก็เหมือนกอดกองไฟที่ลุกโชน
เหมือนจับงูมีพิษร้าย
ท่านขอโทษดิฉัน พึงมีความสวัสดิ์ได้บ้าง
[๔๐๑] ภิกษุณีนันพ้นจากนักเลงเจ้าชู้นันแล้ว
ได้ไปยังสำนักพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ
ได้ชมบุญลักษณะอันประเสริฐ
จักชุกก็กลับเป็นปกติเหมือนอย่างเดิม
ถึงสนิบาท จบ

๑๕. จัดตافیสนิบาท

๑. อีสิหาสีเถรีคาถา

ภาษิตของพระอีสิหาสีเถรี

(พระสังคีติกาจารย์ได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๔๐๒] ในเมืองปาฏลีบุตรได้ชื่อว่าเป็นเมืองดอกไม้
เป็นแผ่นดินที่ผ่องใส

มีพระภิกษุณี ผู้ทรงคุณธรรม

เป็นกุลธิดาในศากยสกุล ๒ รูป

[๔๐๓] ใน ๒ รูปนัน รูปหนึ่งชื่อว่าอีสิหาสี รูปที่ ๒

ชื่อว่าโพธิ

ล้วนมีศีลสมบูรณ์ ยินดีเข้าฌาน เป็นพหูสูต กัจจกิลสได้
แล้ว

[๔๐๔] ทั้งสองรูปนั้นเที่ยวบิณฑบาต จันและล้างบาตร
แล้ว

ก็นั่งพักอย่างสบายในที่สงัด ได้เปล่งถ้อยคำเหล่านี้ถาม
ตอบกัน

(พระโพธิเถรีถามว่า)

[๔๐๕] แม่เจ้าอิสิทาสี แม่เจ้าเป็นผู้นำเลื่อมใสอยู่
แม้วัยของแม่เจ้าก็ยังไม่เสื่อมโทรม

แม่เจ้าเห็นโทษอะไร จึงชวนชวายเป็นเนกขัมมะเล่า

[๔๐๖] พระอิสิทาสีเถรีนั้นฉลาดในการแสดงธรรม
เมื่อถูกซักถามในที่สงัด จึงได้กล่าวตอบดังนี้ว่า

แม่เจ้าโพธิ ขอแม่เจ้าจงฟังเหตุที่ฉันออกบวช

(ต่อไปนี้เป็นคำวิสันนา)

[๔๐๗] ในกรุงอุชเชนีนีราชธานี

บิดาของดิฉันเป็นเศรษฐี สำรวมในศีล

ดิฉันเป็นธิดาคนเดียวของท่าน

จึงเป็นที่รักที่โปรดปราน และน่าเอ็นดู

[๔๐๘] ภายหลังพวกคนสนิทของดิฉัน

ที่มีตระกูลสูงมาจากเมืองสาเกต

ขอดิฉันว่า เศรษฐีมีรัตนะมากขอดิฉัน

บิดาได้ให้ดิฉันเป็นสะใภ้ของเศรษฐีนั้น

[๔๐๙] ดิฉันต้องเข้าไปทำความนอบน้อมพ้อพัว

และแม่พัวทุกเข้าเย็น ต้องกราบเท้าด้วยเศียรเกล้า ตามที่

ถูกสั่งสอนมา

[๔๑๐] พี่สาวน้องสาว พี่ชายน้องชาย

หรือบ่าวไพร่ของสามีดิฉันไม่ว่าคนใด

ดิฉันเห็นแล้วแม้ครั้งเดียว ก็หวาดกลัวต้องให้ที่นั่งเขา

[๔๑๑] ดิฉันต้องรับรองเขาด้วยข้าว น้ำ ของเคี้ยว

และสิ่งของที่จัดเตรียมไว้ในที่ที่เขาเข้าไปนั้น

นำเข้าไปให้ และต้องให้ของที่สมควรแก่เขา

[๔๑๒] ดิฉันลุกขึ้นตามเวลา เข้าไปยังเรือนสามี

ล้างมือและเท้าที่ไถลประตุ ประนมมือเข้าไปหาสามี

[๔๑๓] ต้องจัดหาหวี เครื่องผัดหน้า ยาหยอดตา

และกระจก แต่งตัวให้สามีเอง เสมอเหมือนหญิงรับใช้

[๔๑๔] หุงข้าวต้มแกงเอง ล้างภาชนะเองทั้งนั้น
ปรนนิบัติสามี เสมือนมารดาปรนนิบัติบุตรน้อยคนเดียว

[๔๑๕] จงรักภักดี ทำหน้าที่ครบถ้วน
เล็กถือเนื้อถือตัว ขยันไม่เกียจคร้าน
มีศีลอย่างนี้ สามีก็ยิ่งเกลียด

[๔๑๖] สามีนั้น บอกมารดาและบิดาว่า
ลูกจักลาไปละ ลูกไม่ขออยู่ร่วมกับอิสีทาสี
ทั้งไม่ยอมอยู่ร่วมเรือนหลังเดียวกันด้วย
(มารดาบิดาของเขากล่าวว่า)

[๔๑๗] อย่าพูดอย่างนี้สิลูก
อิสีทาสีเป็นบัณฑิต ฉลาดรอบครอบ
ขยันไม่เกียจคร้าน ทำไมลูกจึงไม่ชอบใจละ
(สามีของดิฉันพูดว่า)

[๔๑๘] อิสีทาสี ไม่ได้เบียดเบียนอะไรลูกดอก
แต่ลูกไม่อยากจะอยู่ร่วมกับอิสีทาสี
ลูกเกลียด ลูกพอแล้ว จักขอลาไป

[๔๑๙] แม่ผัวและพ่อผัว ฟังคำของสามีดิฉันนั้นแล้ว
ได้ถามดิฉันว่า เจ้าประพฤติผิตอะไร
เจ้าจึงถูกเขาทอดทิ้ง
จงพูดไปตามความเป็นจริงสิ
(ดิฉันตอบว่า)

[๔๒๐] ดิฉันไม่ได้ประพฤติผิตอะไร ไม่ได้เบียดเบียน

เขา

ทั้งไม่ได้พูดคำหยาบคาย ดิฉันกลัวหรือ
ที่จะทำสิ่งที่สามีเกลียดดิฉันได้นะคุณแม่

[๔๒๑] มารดาบิดาของเขานั้น เสียใจ ถูกทุกข์ครอบงำ
หวังทะนุถนอมบุตร จึงนำดิฉันส่งกลับไปเรือนบิดา
ฉันเป็นผู้ชนะสิริที่สวยงามแล้วหนอ

[๔๒๒] ภายหลัง บิดาได้ยกดิฉันให้แก่กุลบุตร
ผู้ร่ำรวยน้อยกว่าสามีคนแรกครึ่งหนึ่ง
โดยสินสอดครึ่งหนึ่งจากสินสอดที่เศรษฐีให้เราครั้งแรก

[๔๒๓] ดิฉัน อยู่ในเรือนสามีคนที่ ๒ นั้นได้เดือนเดียว
ต่อมา เขาขับไล่ดิฉันซึ่งบำรุงบำเรออยู่ดุจทาสี

ไม่คิดประทุษร้าย มีศีลสมบูรณ์

[๔๒๔] บิดาของดิฉัน บอกบุรุษผู้หนึ่ง ที่ฝึกกายและ
วาจาแล้ว

มีหน้าที่ฝึกจิตของชนเหล่าอื่น กำลังเที่ยวขอทานอยู่ว่า
เจ้าจงทิ้งผ้าเก่า ๆ และกระเบื้องขอทานเสีย
มาเป็นลูกเขยข้าเถิด

[๔๒๕] แม่บุรุษนั้น อยู่ได้ครึ่งเดือน ก็พูดกับบิดาว่า
โปรดคืนผ้าเก่า กระเบื้องขอทาน
และภาชนะขอทานแก่ฉันเถิด
ฉันจักไปขอทานตามเดิม

[๔๒๖] ครั้งนั้น บิดามารดาและหมู่ญาติของดิฉันทุกคน
พูดกับคนขอทานนั้นว่า เจ้าทำอะไรไม่ได้ในที่นี้ รีบบอกมา
เธอจักทำกิจนั้นแทนเจ้าเอง

[๔๒๗] เขาถูกบิดามารดาและหมู่ญาติของดิฉันถามอย่าง
นี้แล้ว

จึงพูดว่า ถึงตัวฉันจะเป็นใหญ่และเป็นไท
ฉันพอแล้ว ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะอยู่ร่วมกับอิสีทาสี
ฉันไม่ขออยู่ร่วมกับอิสีทาสี
ทั้งไม่ขออยู่ร่วมเรือนหลังเดียวกับเธอ

[๔๒๘] ชายขอทานนั้นถูกบิดาปล่อยก็ไป
แม่ดิฉันอยู่คนเดียว ก็คิดว่า
จะลาบิดามารดาไปตายหรือไปบวชเสีย

[๔๒๙] ขณะนั้น พระแม่เจ้าชินทัตตาทิ
ผู้ทรงวินัย เป็นพหูสูต มีศีลสมบูรณ์
เที่ยวบิณฑบาตมายังตระกูลบิดา

[๔๓๐] ดิฉันเห็นท่าน จึงลุกไปจัดที่นั่งของดิฉันถวาย
ท่าน

และเมื่อท่านนั่งเรียบร้อยแล้ว
ดิฉันก็กราบเท้าแล้วถวายอาหาร

[๔๓๑] ดิฉันเลี้ยงดูท่านด้วยข้าวน้ำ ของควรเคี้ยว
และสิ่งของที่จัดไว้ในเรือนนั้นให้อิ่มหน้าสำราญ
จึงเรียนท่านว่า ดิฉันประสงค์จะบวช เจ้าคะ

[๔๓๒] ลำดับนั้น บิดาพูดกับดิฉันว่า

ลูกเอ๋ย ลูกจงประพฤติธรรมในเรือนนี้ก็แล้วกัน

จงเลี้ยงดูสมณะและพราหมณ์ทั้งหลาย

ให้อิ่มหนำด้วยข้าวและน้ำเถิด

[๔๓๓] ขณะนั้น ดิฉันร้องไห้ประนมมือพูดกับบิดาว่า
ความจริง ลูกทำบาปมามากแล้ว

ลูกจักชำระกรรมนั้นให้เสร็จสิ้นกันเสียที

[๔๓๔] ครั้งนั้น บิดาจึงให้พรดิฉันว่า

ขอให้ลูกบรรลอรหัตตมรรค อรหัตตผลอันเลิศ

และจงได้นิพพานที่พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐสุดกว่าเทวดา

และมนุษย์

ทรงกระทำให้แจ้งเถิด

[๔๓๕] ดิฉันกราบลา มารดา บิดา และหมู่ญาติทุกคน
บวชได้ ๗ วัน ก็ได้บรรลุมัชชา ๓

[๔๓๖] รู้ระลึกชาติได้ ๗ ชาติ จักบอกกรรมที่มีผล

วิบากแก่แม่เจ้า

ขอแม่เจ้าโปรดสำรวจใจฟังวิบากกรรมนั้นเถิด

[๔๓๗] ชาติก่อน ดิฉันเป็นช่างทองในเมืองเอรกกัจะ
มีทรัพย์มาก มัวเมาในวัยหนุ่ม ได้เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น

[๔๓๘] ดิฉันนั้นตายจากชาตินั้นแล้ว

ต้องไปหมกไหม้อยู่ในรอกเป็นเวลานาน ถูกไฟนรกเผาแล้ว
ครั้นพ้นจากรกนั้นแล้ว ก็เกิดในท้องนางลิง

[๔๓๙] พอเกิดได้ ๗ วัน วานรใหญ่ จ่าฝูง ก็กัดอวัยวะ

สืบพันธุ์

นี้เป็นผลกรรมที่ดิฉันเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น

[๔๔๐] ดิฉันนั้นตายจากกำเนิดวานรนั้นแล้ว

เกิดในท้องแม่แพะตาบอด และเป็นง่อยอยู่ในป่า แคว้นสินธุ

[๔๔๑] พออายุได้ ๑๒ ปี พาเด็กขึ้นหลังไป

ถูกเด็กตัดอวัยวะสืบพันธุ์ ป่วยเป็นโรค

หมู่หนอนขนอนไซที่อวัยวะสืบพันธุ์

นี้เป็นผลกรรมที่ดิฉันเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น

[๔๔๒] ดิฉันนั้นตายจากกำเนิดแพะนั้นแล้ว

ก็เกิดในท้องแม่โคของพ่อค้าโค

เป็นลูกโคมีขนแดงดั่งน้ำครั่ง

อายุ ๑๒ เดือนก็ถูกตอน

[๔๔๓] ดิฉันถูกเขาใช้ให้ลากไถและเทียมเกวียน

ป่วยเป็นโรคตาบอด มีความลำบาก

นี้เป็นผลกรรมที่ดิฉันเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น

[๔๔๔] ดิฉันนั้นตายจากกำเนิดโค้นั้นแล้ว

เกิดในท้องสาวใช้ข้างถนนในพระนคร

เป็นหญิงก็ไม่ใช่ เป็นชายก็ไม่เชิง

นี้เป็นผลกรรมที่ดิฉันเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น

[๔๔๕] อายุ ๓๐ ปีก็ตาย

มาเกิดเป็นเด็กหญิง

ในตระกูลช่างเกวียนที่เชื่องใจ

มีโรคทรัพย์น้อย

มีเจ้าหนี้มากมาย

[๔๔๖] เมื่อหนีพอกพ้นทบถมมากขึ้น

แต่นั้น นายกองเกวียนก็ริบเอาทรัพย์สมบัติแล้ว

จุดคร่าดิฉันนั้นผู้กำลังรำพันอยู่ออกจากเรือนของสกุล

[๔๔๗] ภายหลัง บุตรของนายกองเกวียนนั้นชื่อศิริทาส

เห็นดิฉันเป็นสาวรุ่นอายุ ๑๖ ปี

ก็มีจิตปฏิพัทธ์ จึงขอไปเป็นภรรยา

[๔๔๘] แต่นายศิริทาสนั้น มีภรรยาอยู่ก่อนคนหนึ่ง

เป็นคนมีศีล มีคุณธรรม และมีชื่อเสียง

รักใคร่สามีอย่างดียิ่ง ดิฉันได้ทำให้สามีเกลียดนาง

[๔๔๙] ข้อที่สามีทั้งหลาย เลิกร้างดิฉัน

ซึ่งปรนนิบัติอยู่เสมือนสาวใช้ไป

ก็เป็นผลกรรมที่ดิฉันนั้นกระทำให้แล้วในครั้งนั้น

ดิฉันสิ้นสุดกรรมนั้นแล้ว

จัดดาฬีสนิบาต จบ

๑๖. มหานิบาต

๑. สุเมธาเถรีคาถา

ภาษิตพระสุเมธาเถรี

ทราบว่ พระสุเมธาเถรีได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า

[๔๕๐] เราเป็นธิดาของพระอัศรมเหสีพระเจ้าโกญจะกรุง
มันดาวดี ชื่อว่า สุเมธา ผู้ที่พระอริยเจ้าทั้งหลายผู้ทำตามคำสั่ง
สอน

ทำให้เกิดเลื่อมใสแล้ว

[๔๕๑] เจ้าหญิงสุเมธามีศีล กล่าวธรรมได้วิจิตร
เป็นพหูสูต ถูกแนะนำในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
เข้าเฝ้าพระชนกและพระชนนี กราบทูลว่า

ขอพระชนกพระชนนีทั้ง ๒ พระองค์
โปรดตั้งพระทัยสดับคำของลูก

[๔๕๒] ลูกยินดีอย่างยิ่งในนิพพาน
ภพถึงแม้ว่าจะเป็นทิพย์ก็ไฉนยังยินดี
จะกล่าวไปใยถึงกามทั้งหลายซึ่งเป็นของว่างเปล่า
มีความยินดีน้อย มีความคับแค้นมาก

[๔๕๓] กามทั้งหลายเผ็ดร้อน เปรียบด้วยงูพิษ
ที่พวกคนเขลาหมกมุ่นอยู่

พวกคนเขลาเหล่านั้นแอ้อัดกันไปในนรก
ต้องประสบทุกข์เดือดร้อนอยู่เป็นเวลาช้านาน

[๔๕๔] พวกคนเขลาไม่สำรวมกายวาจาและใจ ทำแต่
ความชั่ว

พอกพูนแต่ความชั่วย่อมนโศร่าโศกในอบายทุกเมื่อ

[๔๕๕] พวกคนเขลาเหล่านั้นมีปัญญาทึบ ไม่มี
ความคิด

ยินดีแล้วในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์

ไม่รู้สังขาร ๔ ที่พระอริยะแสดงอยู่ จึงรู้ริยสังขไม่ได้

[๔๕๖] ทูลกระหม่อมแม่เจ้าชา คนเขลาเหล่าใดเมื่อไม่รู้
สังขจะทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐทรงแสดงไว้แล้ว ยัง
ชื่นชมภพ พอใจเกิด ในหมู่เทพ คนเขลาเหล่านั้นมีอยู่เป็นจำนวน
มากในโลกนี้

[๔๕๗] ความเกิดในหมู่เทพในภพที่ไม่เที่ยง เป็นสภาวะ
ที่ไม่ยั่งยืน

พวกคนเขลาย่อมไม่สะดุ้งกลัวต่อการที่จะต้องเกิดบ่อย ๆ

[๔๕๘] สัตว์ทั้งหลายย่อมได้อบาย ๔ กันง่าย
ส่วนคติ ๒ ได้กันลำบาก

เหล่าสัตว์ที่เข้าถึงอบาย ในนรกไม่มีการบวชนะเพคะ
[๔๕๙] ขอพระชนกพระชนนีทั้ง ๒ พระองค์
ทรงอนุญาตให้ลูกบวชในพระธรรมวินัยของพระตศพลเถิด

เพคะ

ลูกจักชวนชวายน้อย พากเพียรเพื่อละชาติและมรณะ
[๔๖๐] กายที่มีโทษคือกายที่ไร้สาระซึ่งพวกคน
เขลาชื่นชมนักหนา

จะมีประโยชน์อะไรในภพ

ขอทั้ง ๒ พระองค์ทรงอนุญาตเถิด

ลูกจักบวชเพื่อดับภวตัณหา

[๔๖๑] ความอุปบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายลูกได้

แล้ว

อีกขณะ๒ลูกก็เว้นแล้ว

ขณะลูกก็ได้แล้ว

ลูกจะไม่พึงทำลายศีลและพรหมจรรย์ตลอดชีวิต

[๔๖๒] เจ้าหญิงสุเมธากราบทูลพระชนกพระชนนีอย่างนี้

ว่า

ตราบใดที่ลูกยังเป็นคฤหัสถ์จักไม่ยอมรับประทานอาหาร
ถึงจะตายก็ยอมเพคะ

[๔๖๓] พระชนนีของพระนางสุเมธานั้นทรงเป็นทุกข

ทรงกันแสง

และพระชนกของนางมีพระพักตร์นองด้วยอัสสขล

ทั้ง ๒ พระองค์ทรงพยายามเกลี้ยกล่อมพระนางสุเมธานั้น
ซึ่งฟูบลงที่พื้นดิน ณ พื้นปราสาทว่า

[๔๖๔] ลูกขึ้นเถิด ลูกรัก จะเศร้าโศกไปทำไม

พ่อแม่ได้ยกลูกให้พระเจ้าอนิกรัต

ผู้ทรงสง่างามในพระนครวารณวดีแล้ว

[๔๖๕] ลูกจักเป็นเอกอัครมเหสีของพระเจ้าอนิกรัต

ศีล พรหมจรรย์ บรรพชาทำได้ยากนะลูกรัก

[๔๖๖] อำนาจในแคว้นของพระเจ้าอนิกรัต ทรัพย์

ความเป็นใหญ่ โภคะ สุขในราชสกุลนี้

ถ้าลูกปรารถนาแล้ว ก็จักอยู่ในเงื้อมมือของลูก

ลูกก็ยังเป็นสาว จงบริโภคมกามทั้งหลายเถิด

ลูกจงวิวาท์เสียนะลูกนะ

[๔๖๗] ลำดับนั้น เจ้าหญิงสุเมธากราบทูลพระชนกพระ
ชนนีนั้น

อย่างนี้ว่า อำนาจเป็นต้นเช่นนี้จงอย่ามีเลย
เพราะภพหาสาระมิได้ ลูกขอบวชหรือตายเท่านั้น
แต่ลูกไม่ยอมวิวาท์แน่นอน

[๔๖๘] กายที่เปื่อยเน่าเหมือนหมูหนอน ไม่สะอาด
มีกลิ่นเหม็นฟุ้งไป น่าสะพรึงกลัว
เป็นดจถุหนั่ง บรรจุศพ เต็มด้วยของไม่สะอาด
ไหลออกอยู่เนื่อง ๆ ซึ่งคนเขลายึดถืออยู่

[๔๖๙] ลูกรู้ยวว่าร่างกายนั้นปฏิกุลเหมือนหมูหนอน
ถูกฉาบไว้ด้วยเนื้อและเลือด
เป็นที่อยู่ของหมูหนอน เป็นเหยื่อของแร้งกา
ทำไมทูลกระหม่อมจึงพระราชทานชาคศพ
แก่พระราชอาพระองค์นั้นเพคะ

[๔๗๐] ไม่ชำระร่างกายที่ปราศจากวิญญาน
ถูกหมูญาติซึ่งพากันเกลียดชัง
ทอดทิ้งไปเหมือนท่อนไม้ที่เขาก็กักกันนำไปทิ้งป่าช้า

[๔๗๑] มารดาบิดาของตนยังเกลียดชัง
พากันเอาซากศพนั้นไปทิ้งให้เป็นอาหารของสัตว์อื่น ๆ ใน
ป่าช้า

กลับมาก็ต้องอาบน้ำดำเกล้า
จะกล่าวไปใยถึงหมูชนทั่ว ๆ ไปเล่า

[๔๗๒] หมูชนยึดถือแล้วในร่างกายอันเปื่อยเน่า
เป็นซากศพ ไม่มีแก่นสาร เป็นร่างของกระดูกและเอ็น
เต็มไปด้วยน้ำลาย น้ำตา และอุจจาระ

[๔๗๓] ผู้ใดพึงฆ่าและร่างกายนั้นกลับข้างในมาไว้ข้าง

นอก

ผู้นั้นก็จะทนกลิ่นเหม็นของร่างกายนั้นไม่ได้
แม้มารดาของตนก็ยังเกลียดชัง

[๔๗๔] ลูกพิจารณาโดยอุบายอันแยบคายว่า
ชั้นฐ ฐาตุ อายตนะอันปัจจัยปรุงแต่งแล้ว
มีชาติเป็นมูลเหตุ เป็นทุกข์ เพราะเหตุไร

จะพึงปรารถนาการวิวาห์เล่าเพคะ

[๔๗๕] หอก ๓๐๐ เล่มใหม่เอี่ยมจะพึงตกต้องที่กายทุก
ๆ วัน

และทิมแทงอยู่ถึง ๑๐๐ ปี ยังประเสริฐกว่า

หากว่าความสิ้นทุกข์ จะพึงมีได้ด้วยอาการอย่างนี้

[๔๗๖] ผู้ใดรู้แจ้งคำสอนของพระศาสดาอย่างนี้แล้ว

พึงยอมรับการทิมแทง ด้วยอาการอย่างนั้นยังประเสริฐกว่า

เพราะสังสารวัฏของคนเหล่านั้น

ซึ่งถูกขราพยาธิและมรณะเบียดเบียนบ่อย ๆ ยาวนาน

[๔๗๗] ในจำพวกเทวดา มนุษย์ กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน

หมู่สุรกาย เปรต และสัตว์นรก

การทำร้ายกันยังปรากฏอยู่หาประมาณมิได้

[๔๗๘] สำหรับสัตว์ที่เศร้าหมองอยู่ในอบาย

ยังมีการทำร้ายกันอยู่มากในนรก

แม้ในเทวดาทั้งหลายก็ช่วยไม่ได้

สุขอื่นนอกจากสุขคือนิพพานไม่มีเลย

[๔๗๙] ขนเหล่าใดชวนชวายเป็นพระธรรมวินัยของพระ
ทศพล

มีความชวนชวายน้อย พากเพียรเพื่อละชาติและมรณะ

ขนเหล่านั้นย่อมถึงนิพพาน

[๔๘๐] ทูลกระหม่อมพ่อ เพคะ วันนี้แหละลูกจัก

ออกบวช

โศกทรัพย์ทั้งหลายที่ไม่มีแก่นสารจะมีประโยชน์อะไร

ลูกเบื่อหน่ายกามทั้งหลายแล้ว

ทำให้เสมอด้วยรากสุนัข ทำให้เหมือนตาลยอดด้วน

[๔๘๑] เจ้าหญิงสุเมธานั้นกำลังกราบทูลพระชนกอยู่

อย่างนี้

พระเจ้าอนิกรัตน์ผู้ได้รับพระราชทานพระนางสุเมธานั้น

มีข้าราชการบริพารหนุ่มแหวดล้อมแล้ว

ก็เสด็จมาเพื่อเข้าสู่วิवाห์เมื่อเวลากระชั้นชิด

[๔๘๒] ภายหลัง เจ้าหญิงสุเมธาทราบว่าพระเจ้าอนิกรัตน์

เสด็จมา

จึงใช้พระขรรค์ตัดพระเกศาอันดำขลับที่รวบไว้ อ่อนสลวย

ทรงปิดปราสาท เข้าปฐมนาน

[๔๘๓] เจ้าหญิงสุเมธานั้นเข้ามาน อยู่ในปราสาทนั้น
และพระเจ้าอนิกรัตก็ได้เสด็จมาถึงพระนคร
สุเมธาก็เจริญอนิจจสัญญาอยู่ในปราสาทนั้นนั่นแหละ

[๔๘๔] เจ้าหญิงสุเมธานั้นกำลังมนสิการ
และพระเจ้าอนิกรัตทรงแต่งองค์ด้วยแก้วมณีและทองคำ
ก็รีบเสด็จขึ้นปราสาท ทรงประคองอัญชลี

อ้อนวอนพระนางสุเมธาวา

[๔๘๕] อำนาจ ทรัพย์ ความเป็นใหญ่ โภคะ สุขใน
ราชสมบัติ

น้องหญิงยังเป็นสาวอยู่
ขอเชิญบริโภคมกามทั้งหลาย
กามสุขหาได้ยากในโลก

[๔๘๖] ราชสมบัติพียอมสละให้น้องหญิงแล้ว
เชิญน้องหญิงบริโภคโภคทรัพย์
ถวายนานทั้งหลายเถิด

น้องหญิงอย่าทรงเสียพระทัยเลย
พระชนกพระชนนีของพระน้องหญิงทรงเป็นทุกข์

[๔๘๗] เจ้าหญิงสุเมธาไม่ต้องการกามทั้งหลาย
ปราศจากโมหะแล้ว

จึงกราบทูลพระเจ้าอนิกรัตนั้นว่า

อย่าทรงเพลิดเพลีนกามเลย
โปรดทรงเห็นโทษในกามทั้งหลายเถิด เพคะ

[๔๘๘] พระเจ้ามัทธาต เจ้าแห่งทวีปทั้ง ๔
ทรงเป็นยอดผู้บริโภคมกามทั้งหลาย
ยังไม่ทันทรงอิ่มก็เสด็จสวรรคตไปแล้ว

ทั้งความปรารถนาของพระองค์ ก็ยังไม่เต็มเลย

[๔๘๙] เทวดาผู้เป็นเจ้าแห่งฝนพืงหลังฝนคือรัตนะ ๗
ลงมาโดยรอบ ทัวทั้ง ๑๐ ทิศ ความอื่กกามทั้งหลายก็ไม่มี
นรชนทั้งหลายยังไม่อื่กเลย ก็พากันตายไป

[๔๙๐] กามทั้งหลายเปรียบด้วยดาบและหลาว
เปรียบด้วยห้วงเหว เปรียบด้วยร่างกระดูก
เปรียบด้วยคบเพลิงตามเผาอยู่

[๔๙๑] กามทั้งหลายไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน มีทุกข์มาก มี
พิษมาก

เป็นเหตุแห่งทุกข์ มีผลเป็นทุกข์ เหมือนก้อนเหล็กที่ลูก
โยน

[๔๙๒] กามทั้งหลายเปรียบด้วยผลไม้ เปรียบด้วยขึ้น
เนื้อ

นำทุกข์มาให้ เปรียบด้วยความฝันหลอกลวง
เปรียบด้วยของที่ยืมเขามา

[๔๙๓] กามทั้งหลายเปรียบด้วยดอกและหลาว
เป็นโรค เป็นดังหัวผี เป็นทุกข์ เป็นความลำบาก
เสมือนหลุมถ่านเพลิง เป็นเหตุแห่งทุกข์
เป็นภัย เป็นโทษมหันต

[๔๙๔] กามทั้งหลายมีทุกข์มากอย่างนี้
บัณฑิตทั้งหลายจึงกล่าวว่าทำอันตราย
เข็ญพระองค์เสด็จกลับไปเสียเถิด

หม่อมฉันไม่มีความวางใจในภพของตนเองเลย

[๔๙๕] เมื่อไฟกำลังไหม้ศีรษะของตนเองอยู่
คนอื่นจักช่วยอะไรหม่อมฉันได้
เมื่อชราและมรณะติดตามอยู่

ก็ควรพยายามกำจัดชราและมรณะนั้นเสีย

[๔๙๖] ดิฉันเห็นพระชนกพระชนนีและพระเจ้าอนิกรัต
เสด็จยังไม่ทันถึงพระทวารก็ประทับนั่งที่พื้นดิน ทรงกันแสงอยู่
จึงได้กราบทูลดังนี้ว่า

[๔๙๗] สังสารวัฏเป็นสภาวะยืดยาวสำหรับพวกคนเขลา
ผู้ร้องไห้อยู่บ่อย ๆ เพราะบิดามารดาตาย
พี่ชายน้องชายถูกฆ่า และตัวเองถูกฆ่า
ในสังสารวัฏที่มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้แล้ว

[๔๙๘] ขอพระองค์ทรงโปรดระลึกถึงน้ำตา น้ำนม
เลือด

และกองกระดูก ของสัตว์ทั้งหลายผู้ท่องเที่ยวไปมาว่ามาก
เพียงไร เพราะความที่สังสารวัฏมีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้
แล้ว

[๔๙๙] โปรดทรงระลึกถึงมหาสมุทรทั้ง ๔ ที่
พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงนำมาเปรียบเทียบบดด้วยน้ำตา น้ำนมและ
เลือด

โปรดทรงระลึกถึงกองกระดูกในกำปหนึ่งของบุคคลคนหนึ่ง
เทียบเท่าภูเขาวิปุลบรรพต

[๕๐๐] โปรดทรงระลึกถึงแผ่นดินใหญ่ชมพูทวีปที่
พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงนำมาเปรียบเทียบบดด้วยสังสารวัฏของ
สัตว์ที่ท่องเที่ยวอยู่ใน

สังสารวัฏที่มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้แล้ว

แผ่นดินทั้งหลายทำให้เป็นก้อนเท่าเมล็ดพุทรา

ก็มากไม่พอเท่าจำนวนมารดาบิดาทั้งหลาย

[๕๐๑] โปรดทรงระลึกถึงหญ้า ไม้ กิ่งไม้ และใบไม้

ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงนำมาเปรียบเทียบ

เพราะสังสารวัฏมีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้แล้ว

ท่อนไม้ทั้งหลายมีขนาด ๔ นิ้ว

ก็มากไม่พอเท่าจำนวนบิดาและปู่ทั้งหลาย

[๕๐๒] โปรดทรงระลึกถึงเต่าตาบอด

และช่องแอกอันหมุนวนไปในทิศบูรพาและทิศอื่น ๆ

ในมหาสมุทรมาสวมหัวเต่าตาบอดตัวนั้น

เปรียบเทียบในการได้อัตภาพเป็นมนุษย์

[๕๐๓] โปรดทรงระลึกถึงสภาวะที่จะสลายไปแห่งโทษ

คือกาย

ที่ไม่มีแก่นสาร ซึ่งเปรียบด้วยก้อนฟองน้ำ

โปรดทรงพิจารณาให้เห็นชั้นทั้งหลายว่าเป็นสภาพไม่เที่ยง

โปรดทรงระลึกถึงนรกทั้งหลายว่ามีความคับแค้นมาก

[๕๐๔] โปรดทรงระลึกถึงสัตว์ทั้งหลายที่พากันทำปาชา

ให้รัก

ในชาตินั้น ๆ อยู่ร่ำไป

โปรดระลึกถึงภัยคือจรเข้

โปรดทรงระลึกถึงอริยสัจ ๔

[๕๐๕] เมื่ออมตนิพพานมีอยู่

พระองค์ยังจะทรงต้องการอะไร

ด้วยของเผ็ดร้อน ๕ อย่างที่ทรงดื่มแล้วอีกเล่า

เพราะว่า ความยินดีทุกอย่าง
เผ็ดร้อนกว่าของเผ็ดร้อน ๕ อย่าง

[๕๐๖] เมื่ออมตนิพพานมีอยู่

พระองค์ยังจะทรงต้องการอะไรด้วยกามทั้งหลายที่
เราร้อนอีกเล่า

เพราะว่าความยินดีทุกอย่างอันไฟติดโพลงแล้ว
ให้เดือดร้อน ให้หวั่นไหว เเผาให้ร้อนแล้ว

[๕๐๗] เมื่อการออกจากกามซึ่งไม่มีข้าศึกมีอยู่

พระองค์ยังจะทรงต้องการอะไรด้วยกามทั้งหลายที่มีข้าศึก
มาก

กามทั้งหลายมีภัยอยู่ทั่วไป

คือ ราชภัย อัคคีภัย โจรภัย อุทกภัย

และอัปปิยภัย๒จึงชื่อว่ามีความมีข้าศึกมาก

[๕๐๘] เมื่อโมกขธรรมมีอยู่

พระองค์ยังจะทรงต้องการอะไร

ด้วยกามทั้งหลายที่มีการฆ่าการจองจำเล่า

เพราะว่าการฆ่าการจองจำมีอยู่ในกามทั้งหลาย

สัตว์ทั้งหลายผู้ใคร่กามย่อมได้รับทุกข์ทั้งหลาย

[๕๐๙] คบเพลิงหย้าที่ลุกโพลงย่อมไหม้คนที่ถือ

และพวกคนที่ไม่ยอมปล่อย

เพราะว่ากามทั้งหลายเปรียบด้วยคบเพลิงย่อมไหม้คนที่ไม่

ยอมละ

[๕๑๐] โปรดอย่าละสุขอันไพบุลย์

เพราะเหตุแห่งกามสุขเพียงเล็กน้อย

อย่าทรงเป็นดุจปลาใหญ่กลืนเบ็ด

ต้องเดือดร้อนในภายหลัง

[๕๑๑] โปรดอย่าทรงเป็นดุจสุนัขถูกล่ามโซ่หมุนไปหมุน

มา

เพราะกามทั้งหลายเลย

เพราะกามทั้งหลายจักทำพระองค์ให้เป็นเหมือนคนจั่นทาล

หิวจัด ได้สุนัขแล้วทำให้พินาศได้

[๕๑๒] พระองค์ทรงประกอบด้วยกาม

จักเสวยทุกข์ซึ่งหาประมาณมิได้

และความเสียใจอย่างมาก

โปรดสละกามอันไม่ยั่งยืนเสียเถิด

[๕๑๓] เมื่อนิพพานที่ไม่มีความแก่มีอยู่

พระองค์ยังจะทรงต้องการอะไร

ด้วยกามทั้งหลายที่มีความแก่เล่า

ความเกิดทั้งปวงมีมรณะและพยาธิกำกับไว้ในภพทุกภพ

[๕๑๔] นิพพานนี้ไม่แก่ ไม่ตาย

เป็นทางดำเนินถึงความไม่แก่และไม่ตาย

ไม่มีความเศร้าโศก

ไม่ถูกขำศึกเบียดเบียน

ไม่พลาด ไม่มีภัย

ไม่มีความเดือดร้อน

[๕๑๕] นิพพานนี้ พระอริยเจ้าเป็นจำนวนมากบรรลุแล้ว

อมตนิพพานนี้อันผู้พยายามโดยแยบคายพึงได้ในวันนี้

นี้แหละ

แต่ผู้ไม่พยายามอาจหาได้ไหม

[๕๑๖] เจ้าหญิงสุเมธาเมื่อไม่ทรงยินดีในสังขาร กราบ

ทูลอย่างนี้

และเมื่อกำลังทรงเกลี้ยกล่อมพระเจ้าอนิกรัตอยู่

ก็ทรงโยนพระเกศาลงที่พื้นดิน

[๕๑๗] พระเจ้าอนิกรัตเสด็จลุกขึ้น ประคองอัญชลี

ทูลอ่อนวอนพระชนกของพระนางว่า

โปรดทรงปลดปล่อยเจ้าหญิงสุเมธาให้ผนวชเถิด

เพราะว่าเจ้าหญิงทรงเห็นวิโมกข์และสัจธรรมแล้ว

[๕๑๘] เจ้าหญิงสุเมธานั้นซึ่งพระชนกชนนีทรงปล่อย

แล้ว

กลัวภัยคือความโศก

บวชแล้วเมื่อศึกษาอยู่

ก็ทำให้แจ้งอภิญญา ๖ และอรหัตผลแล้ว

[๕๑๙] นิพพานนั้นน่าอัศจรรย์ ไม่เคยมี

ได้มีแก่สุเมธाराชกัญญา

พระสุเมธาเถรีได้พยากรณ์วิธีที่ตนประพาสแล้วในปุพเพ

นิवासญาณ

เหมือนอย่างที่พยากรณ์ในเวลาใกล้ปริณิพพานว่า

[๕๒๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าโกนาคมนะ
เสด็จอุบัติขึ้นใน โลก เมื่อสร้างสังฆารามเสร็จใหม่ ๆ ข้าพเจ้าได้
เป็นหญิง รวมกับเพื่อนกัน ๓ คน๑ ได้ถวายวิหารแด่สงฆ์

[๕๒๑] พวกเราทั้ง ๓ คนเกิดในเทวดา ๑๐ ขาติบ้าง
๑๐๐ ขาติบ้าง

๑,๐๐๐ ขาติบ้าง ๑๐,๐๐๐ ขาติบ้าง

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการเกิดในมนุษย์เลย

[๕๒๒] พวกเรามีฤทธิ์มากในหมู่เทวดา

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงฤทธิ์ในหมู่มนุษย์

เราเป็นมเหสีนารีรัตน์ของพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีรัตนะ ๗

ประการ

[๕๒๓] การสร้างอารามถวายสงฆ์เป็นวิหารทานนั้น

เป็นเหตุเป็นแดนเกิด(แห่งทิพยสมบัติตามที่กล่าวมาแล้ว)

ข้อนั้นเป็นมูล และเป็นความเกษมในพระศาสนา

เป็นเหตุตั้งมั่น (พร้อมด้วยธรรมครั้งที่ ๑)

ข้อนั้นเป็นนิพพานสำหรับข้าพเจ้าผู้ยินดีแล้วในธรรม

[๕๒๔] ขนเหล่าใดเชื่อพระดำรัสของพระผู้มีพระภาค

ผู้มีพระปัญญาไม่ทราโม

ขนเหล่านั้นย่อมกล่าวอย่างนี้ย่อมเปื้อน่ายในภพ

ครั้นเปื้อน่ายแล้ว ย่อมคลายกำหนดดังนี้

มหานิบาต จบบริบูรณ์

เถรีคาถา จบบริบูรณ์

ในเถรีคาถานี้ มี ๔๙๔ คาถา

และมีพระเถรีล้วนแต่เป็นผู้สิ้นอาสวะเกิน ๑๐๐ รูป ฉะนี้แล